ЗБІРНИК ФІЛЬОЛЬОҐІЧНОЇ СЕКЦИЇ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
Т. V.

ПРО
ГОВОР ГАЛИЦКИХ ЛЕМКІВ.

Написав

Іван Верхратский.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З ПЕЧАТНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під управою К. Беднарского.

ЗБІРНИК ФІЛЬОЛЬОҐІЧНОЇ СЕКЦИЇ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
Т. V.

ПРО
ГОВОР ГАЛИЦКИХ ЛЕМКІВ.

Написав

Іван Верхратский.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З ПЕЧАТНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під управою К. Беднарского.

http://
lemko.org
Digitally signed by http://lemko.org
DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2013.05.19 21:17:45 -04'00'

Про говор галицких Лемків.

На полудневозахіднім окраю обшару Галичини заселеного Русинами живе ядренний люд, привязаний твердо до віри і обрядів своїх праотців, котрого говор значно і вибитно ріжнить ся від прочих говорів галицкоруских. Ті Русини суть то так звані Лемки або Лемчаки. Заселяють они повіти Ліский, Сяніцкий, Кросняньский, Горлицкий, Грибівский, Ясїльский і Новосандецкий а числять до 160.000 душ. Назву свою одержали від частиці на Лемківщині загально вживаної лем, котра подекуди звучить також лен (пр. в Вв.) або нем (пр. в Щ.) Частиця ся відповідає у Долів і инде вживаному іно, йно, но, словацкому len, ческому jen, польскому jeno = тілько, лише, лиш, лишень tantum, nur.

В Галичині назва Лемки була первістно прозивкою, котра вишла вперше мабуть від сумежних Бойків. Оба тоті племена рускі взаїмно передразнювали ся: Бойки називали своїх руских сусїдів від частиці лем місто в Бойківщині вживаного слівця лише „Лемками“; Лемки же своїх руских сусїдів від частиці бойе дразнили „Бойками“. Тому то Лемки зарівно як і Бойки ще і тепер дуже нерадо чують від сусїдів тоті прозивки і рішучо від тих назв відпекують ся. Коли Лемка поспитати: „Ви Лемки?“ — то відповідає він видимо обиджений з неохотою: „Мы Руснáкы; мáме язык выклáдный; Лéмкы то мóже дес дáле, там мéдже Бóйкы“.

Замітно, що на угорскій Руси загально уживають ся назви „Лемакы“ і „Лишакы“ для поіменованя тамошних Руснаків і нїхто з тамошного люду тих назв не уважає обидними. Мабуть і ся обстанова, що галицкі Лемки назву дану їм рускими сусїдами уважають за обидну, скріплює мою догадку про частний вихід угорских Лемаків в давнїйших часах до пограничних сторон Галичини саме там, де тепер розсїла ся Лемківщина. Зайшлих з Угорщини

Руснаків Бойки не злюбили і докорювали їм одмінною їх бесїдою, передовсїм же незвичайною на Руси частицею „лем“, чим викликали і із сторони Лемків подібне докорюване задля частиці б о й е та прозивку: „Бойки“. Розуміе ся, що з часом поволи устає тото неприязне відношене обох впрочім так близких собі руских племен і надїяти ся з поступом просьвіти устане вскорі зовсїм, а тілько полишають ся назви, до котрих і з люду нїхто вже не буде привязувати якоїсь обидливої думки.

Говор галицких Лемків оказуе подібно як і говор угорских Лемаків сильний вплив словаччини; подекуди слїдний також вплив польщини іменно говора мазурского. Не без того, що і русчина вплинула своєю дорогою на місцеві говори і Словаків і Мазурів, прояв зовсїм природний межи племенами так близко собі посвоячеными.

Коли-ж порівнаємо бесїду галицких Лемків і угорских Лемаків, то мусимо прийти до заключеня, що обі тоті річи суть лише відмінами того самого говора; поодинокі слова або місцево уживані форми тут не рішають нїчого; звісно бо, що іменно гірскі говори оказують всюда під тим зглядом велику розмаїтість*); все-ж таки, мимо поодиноких місцевих розличностій, головні прикмети бесїди галицких Лемків і угорских Лемаків суть ті самі; то-ж всї різнорічи галицких Лемків і угорских Лемаків належать під зглядом головних приміт язикових до одного говора.

Тож подаючи тут примітнїйші відзнаки лемківскої бесїди прийде ся нам взагалї повторити тото, що ми замітили при описаню говорів з наголосом сталим угорских Руснаків, так званих Лемаків. І так:

1) первістне **о** стїсняе ся взагалї на **і**: с т і л, Б і г, р і ж д я, л і н с к ы й, в і л ь н ы й, м і й, п і д; в поодиноких словах однакож стрічаємо стїснене на **у** пр.: з б у й, к у н а т а, в у в ц я, м а к у т р а, р у ж н ы й або місцево **о** стїсняе ся на **ы** пр. в Горові: б ы б, с ы л ь, Б ы г, д в ы р, д з в ы н, л ы й — в місцевостях над Попрадом (Зубрик, Жегестів) в ы л, п ы д, к ы т, п ы ш о ў — або вкінци — іменно часто в піснях — **о** полишае ся не стїснене: к о н ь, г о д н ы й, д р о б н ы й, п о д. 2) назвук голосівковий тут частїйший: а г н я

*) Дрібні ріжниці язикові стрічають ся навіть в ріжних дїльницях того самого села або в місцевостях зовсїм близко себе положених. І так приміром кажуть в селї Смереківци: о в е ц, а зараз за лїсом: у в е ц (genit. plur. від увця, уця = ovis); на Воли Нижній говорять: г у р к а ю т, я й ц е, Г а й н ц а, В а н ь о а на Воли Вишній: г у р к а у т, є й ц е, Г а н я, І в а н. І. В.

Lamm, астряб Habicht, акы wie, од von, она sie, оно es, око Auge, острый scharf, іж Igel, істи essen, ілен Hirsch, ухо Ohr, уйко Oheim, Улиян Iulianus, уж schon. 3) низкий твердий звук **ы** удержав ся і кладе ся так як у старословеньщинї також по гортанних: быти, бываня, мыяти, рыба; гыбати, хыжа, хырбет, сокыра і секыра psl. сѣкъıрл. 4) окрім твердого звука **ы** дає ся ще одмітити мягке **і** приміром в енклїтичних формах заіменників мі, ті, сі, в числівнику штырі, в кырві (від кров genit.), **і** et, ігола Oriolus і середний звук **и** пр. в словах: нич, никто, ни, ани — ани weder — noch, бити schlagen для розлуки від быти sein і пр. Однакож ріжниця межи мягким і а середним **и** не всюда захована, а нераз оба звуки міняють ся бітї і бити, пріпадком і припадком, а декуди пр. в Перегримцї середне **и** часто звучить мов **ы**: гварыты місто гварити. 5) **ю** місто загальноруского ї або **е** пр. люд м. лїд, мюд м. мід; палюнка декуди також пальінка, паленка в словацк. pálenka Branntwein в укр. рідко уживане пальонка; вечур м. вечер, вечір; тютка м. тїтка psl. тѣтъка; в формах part. praet. act. II. для мужеского рода: вюў, плюў, мюў, нюс, вюз, грюб, рюк, тюк, влюк, пюк, люг (від вести, плести, мести, нести, вести, гребсти, речи, течи, влечи, печи, лечи); місцево (в Лабові) також бюг (від бічи) і мюрз (від мерзнути). 6) да місто загальноруского де пр. дакто, дахто м. дехто, дачий м. дечий, даколи м. деколи, дакус м. (декус) = трохи, ныїґда м. нїгде. 7) наросткови старосл. **нѥ** відповідає **я** пр. листя, иманя, бываня, весьіля, шатя. 8) прейотоване **а** і **а** перед змягченими суголосками удержує ся: ябко, ядро, яр, ярок, яйце; час, душа; поледиця. 9) старосл. **ѧ** відповідає **я**: пят, тяжкый, теля, прясти, ряса, ся. 10) ыр місто старослов. **ръ**, загальноруск. ре, ро, ор, ер, ри. гырмит м. гремить, хырбет м. хребет, дырва м. дрова, тырстіна м. тростина, гыртан м. гортань, гырлиця м. горлиця, кыртиця м. кертиця, пырскати м. прискати, кыршити м. кришити а навіть пырщ м. прищ. 11) ыў (ыл) м. старосл. **лъ**, загальноруск. ле, ли. сыўза м. слеза, ґыўтнути м. глинути; ўы (лы) м. старосл. **лъ** загальноруск. ло. блыха м. блоха, ўыжка м. ложка. 12) старосл. наросткови **-ьць** відповідає -ец. отец, хлопец, вінец, кавалец, косец, сыпанец genit. отця (вітця), хлопця, вінця, кавалця, кісця, сыпанця. ярец Gerste має звичайно: ярцу, декуди: ярцю. 13) визвучне **ь** по найбільше відкидає ся: отец Vater, оген Feuer, пелевен Schoppen, тест Schwiegervater, кін Pferd, учар Schafhirt; кіст

Knochen, гус Gans, смерт Tod; пят fünf, шіст sechs, чотырдесят vierzig. В послїднім слові и (psl. четыри десѧти) ослабило ся на ь і відпало; подібно дїє ся і в формах повельника: нес, ход, бер, воз, роб, пряд, вез, ід; часом однакож в повельнику и не відкидає ся а єще на кінци дістає й: ідий, возмий, візрий, прекстий ся, подыждий, протрий, загорний, усний. 14) трояке л: а) грубе пр. ладный, лада, лакомый, лах, лоза, ломак, лотай, лыста, луна, лука, гваріл; в многих місцевостях переходить грубе л на ў (переливний звук межи коротким у а в отож: ўавка, саўо, гвариў єм, ходиўа єм, ходиўо єм; б) середне л пр.: лем, воле, поле, летьіти, ходили, лишка; в) мягке л пр. весьіля, льітати, люд, любувати, лядік, лярва. 15) змягчене декотрих форм як: Павльо, понедьільок, місцево також: більок, волькы (м. звичайного волкы Ochsen, волики), спольнити, зеленьоватый, мнього; явіря м. явора, явірьом м. явором. 16) двояке р: а) тверде пр. рано, рапак Wachtelkönig, рджок Spitzmaus, речи, рыяк Rüssel, ріждя Reisig, рогаль, розлука Unterschied, рум, рускый, ручник, свора, червеный; гырлиця, кыртавый; праві, тратити, крок, крутити, кругыня. б) мягке: рядити, ряса, ряф, брячка, прясти, попатрювати, гварю, огваряти, попопрювати, попрьовый. Сущники утворені наростком -арйъ (-ꙗрйъ) мають в західній Лемківщинї виключно тверде р в іменяку: косяр, учар, горчар рыбяр, в східній же лучає ся тут і там мягке р: косарь, учарь, горчарь, рыбарь, в ускісних падежах р на цїлій Лемківщинї мягчить ся отож: косяря (косаря), учаря, горчаря, рыбяря (рыбаря); косярьом, рыбярьом etc. в многім же числї: косяре, учаре, горчаре, рыбаре etc. 17) дж м. старословеньск. жд, загальноруск. ж: пряджа, одеджа, меджа, рджа, чуджий м. пряжа, одежа, межа, ржа, чужий. 18) дж м. старослов. жд, укр. ж в формах: ладжу, виджу, труджу; ладженый, видженый, трудженый. 19) загальноруске що звучить на Лемківщинї трохи не всюди: што; декуди пр. в Шляхтові, в Явірках*) говорять: „цо“, тому то жителїв тих сел сусїдні Лемки зовуть: „Цотáкы“. 20) Понебні виговорюють ся в західній Лемківщинї майже виключво твердо, в східній же тут і там чути мягку вимову пр. качька, чістый, чюти, чьорный; однакож

*) Шляхтова і Явірки (з приселками: Біловода, Чорновода) то єдині лемківскі села в повітї Новоторжскім. І. В.

виговор мягкий здає ся і тут (так як на Угорщині) уступати твердому. 21) **в** переходить часто на **г**: г л а с н ы й м. власный, г ў а с т и т е л ь м. властитель, г д о в е ц м. вдовец. 22) **в** (= старослов. **къ**) перед голосівками і перед суголосками звучними переходить на **г**, перед глухими на **х** пр.: г а с т р я б і = в ястрябі; г є д н і є л и ц и = в одній ялици; г У с т ю = в Устю; г г а д в а б і = в єдвабі, в шовку; г д ы р в а х = в дровах; г б о л о т ы і = в болоті; г в о д ы і = в воді; г з и м і = в зимі; а також: г н а р е м н о с т и in Ueberstürzung, in Heftigkeit; im Eifer, в наремности; г м а к о в и н ь і = в мачку in der Feuerblume; г л о з а х = в лозах; г р ы б і = в рибі. Місто во дни говорять г в о д н и [г в о повстало із **въ**, **во**, через здвоєне **вво** (порівн. укр. ввi, увi, ув), а відтак **вв** знеподобнило ся на **гв**]; подібно також г в о м л ы н ь і = вво млині, во млині, в млині; г в о й т и із ввойти, укр. ввійти psl. **въити**. — — х к а н в і = в коновці; х т о в і = в тові; х х о т а р о х = в хотарах; х ф а й ц ь і = в файці тож: х с м е р е ц ь і; х ц е б у л и; х ч и с т и н ь і. 23) часто переходить **в** повстале з **у** то на **г** то на **х** пр.: г м е р т и з вмерти м. умерти psl. **оумрѣти**; г р і з а т и з врізати м. урізати psl. **оурѣзати**. г р і ж = вріж, уріж; г л о м и т и м. вломити, уломити psl. **оуломити**; х ч и т и м. вчити, учити psl. **оучити**; х п а с т и м. впасти, упасти psl. **оупасти**; х т о п и т и м. втопити, утопити psl. **оутопити** 24) приставне **г**: г м е р т в е ц genit. г м е р ц я м. мертвець, мерця; г л а с т і в к а м. ластівка; г м ў ы й м. млий. 25) втручене **й** в декотрих виразах: д о й ч, д о й д ж. Regen dem. дойджик, п л я й с т е р, ґайс, Айнца, Гайнца. 26) переставка суголосок в декотрих виразах: г м ў а psl. **мыгла**; т у т е н ь ш и й м. тутешній; в е р п и н к ы м. вепринкы; примітні для говора лемківского суть слова, у котрих нїг переставленя звуків, хоть оно лучає ся в загальнорускім і так пр. к о п р и в а psl. **коприва** в загальноруск. кропива; т е р е з б ы й psl. **трѣзъкъ** в загальноруск. тверезий. 27) Дуже примітні для говора галицких Лемків суть декотрі скороченя і стягненя іменно форм повельникових як: п о - л е! м. подле = пійди но!; п о - л е - г е в! х о - л е - х о! с о - л е - с я - с о! с м о - л е! н о - л е - н о! о й т е - л е - о й т е! б а - л е - б а! (із бач ле бач!) = диви но schau nur. вка-ле! із вкаж ле! — г а - п о - л е! = гав под ле! = пійди но сюда! — г а - п о - г а в! = гав-подь-гав! — — к с т и т и. к с т и н ы із крьстити, крьстины = хрестити, хрестини; в о д о к щ и = водохрещи; з а ц або з а й ц м. заяць. — В східній Лемківщині, іменно в Сяніччині стрічають ся вельми примітні стягненя: б е с ь і д ē, р а х ē, м а ш и р ē, с п а ц и р ē, к ē, м у р ē, с м а к ē, м е р к ē, ж а́ л е, к е ш к ē,

дē, годе́, мē, дякē, цюлē м. бесьідує, рахує, машируе, спацируе, кує, муруе, смакує, міркує, жалує, кепкує, дує, годує, має, дякує, цюлує etc. Ті стягненя глаголів пригадують нам подібну приміту говора батюцкого, в котрім уживають ся форми як: повідē, хру́пē, скакē, мачē і т. и. Замітно також і се, що у Лемків рівнозвучні стягнені форми иноді що иншого означають. І так у Батюків кē (стягнене з кае = каже) пр. він ке ружні річи = він каже ріжні річи, оповідає ріжні річи; тим часом у Лемків кē (стягнене із куе) нр. ко́валь ко́ня ке = кова́ль коня́ ку́е. я ку теперь коньі Щ. = я кую тепер коні.

В лемківскім лучають ся, рівно як і в других руских говорах, властиві скороти назвукові (Anlautskürzungen) именно в словах взятих з чужих язиків пр. коностас м. іконостас *εἰκονοστάσιον*, Ваньо, Ванцьо Мо. Д. м. Іваньо psl. **Иоанъ**, *Ἰωάννης*; Сандер Лос. м. Александер *Ἀλέξανδρος*; Фемія Ба. Фімія Мо. м. Евфемія *Εὐφημία*; Генія Ба. м. Евгенія, Eugenia (пор. *εὐγενής*); зецирувати Вв. exerciren лат. exercere; зецирка das Exerciren, Militärübung; Тальіян м. Італїянин; тальіяньскый м. італїяньский; подібні прояви звукові і в старосл. пр. **налогий** *ἀναλόγιον*; **литонъ** м. *εἰλητόν*; **лирикъ** або **лоурикъ** illiricum і пр.

У галицких Лемків переважають форми повноголосні, именно в звичайній розговорній бесїдї; побіч тих лучають ся частїйше, нїж у других галицкоруских говорах також форми неповноголосні, котрі тут більшою частию повстали під впливом словаччини, рідше також і польщини. праг, младенец, страна, власы, драга, дражка, слама, злато; младый, здравый; прежиц, пресолиц суть примірами впливу словацкого — злото, пловый, млодый, льокальне дрыґа і дріґа pol. dialect. dróga знов впливу польского. Декотрі форми уживають ся виключно лише в неповноголосній формі пр. вред Geschwür, влакы, брати ся ringen, влечи ся — другі знов виключно лише в повноголосній формі як: оболона, оболонка, терезбый psl. **трѣзвъ** — або повноголосе виступає єдино в лемківскім, хоть его нема в загальнорускім пр. челенок Fingerglied, членик, членець в старослов. **членъ, члѣнъ, члѣнъкъ**.

Місто „говорити“ переважно кажуть на Лемківщинї гварити, місцево тут і там також ґадати зрів. польск. gadać.

Наголос у Лемків єсть сталий т. є. у слів дву- або більше складних паде все на передпослїдний склад, отож: я́зык, го́рнец, бо́дак, опа́люх, о́ген, бы́кы, голо́ва, пчо́ла, бле́ха, во́да, моло́ко, те́ля, се́ло, я́дро, а́гня (частїйше я́гня),

дерéво, засмотрювáти, бíжит, кыпит, уж пристáют слíвкы, до великóго лыíса, пóчкай на мéне, ты ся зó мном óжен і пр.

Загально на цїлій Лемківщинї акцентоване на послїднїм складї есть слівце онē (стягнене з онéе).

У вираженях стягнених а зложених з приіменника і імени акцентує ся приіменник пр. дóкус, дóраз, зáран.

В частици не вимавляє ся е протяжно, именно коли слїдує односкладний вираз: нē знам, нē є, нē хце, нē пуст = східногал. не знáю, не é, не хóче, не пустй. Дальше в напрямі на схід, де Лемки стикають ся з Долами і Бойками, прокидають ся в поодиноких словах і формах акценти, котрі однакож досить хитки і хвійні а нераз зовсїм бувають відмінні від уживаних в загальнорускім пр. округлый, оброслый, теплый, солодкый, погóдити, пéчятка, жóлудок, челя́д, скалычиў, відскочиў, мовиў, загладиў, худобóў, пóруча і пр. і пр.

У флексиї замічаємо декотрі вельми старинні форми.

В склоненю сущників в говорі галицких Лемків, рівно як і в говорі угорских Лемаків, сильнїйший вплив IV. декл. [пні на ъ (у)] на сущники других склонів. Именно частий есть накінчик ох (сынъхъ) в місткику мн. чис. сущників I. скл. лысох, плотох, яркох, пнякох. Дуже рідко втиснув ся той накінчик також і в рідникy мног. ч.: Руснакох місто Руснаків; звичайно однакож рідник мн. ч. кінчить ся на -ів, як в загальнорускім отож: лысів, плотів, ярків, пняків (після сынокъ). В третїм падежи многого числа досить часто стрічаємо -ім (дуже рідко -ом), що випадає уважати старинною формою з I. декл.: рыкомъ; (впрочім пригадує ся тут також форма сынъмъ) пр. робітникім. сусьідім. хлопім; однакож втискають ся і форми на -ам (після рыба-мъ), так як і в загальнорускім.

Замітні форми старинні іменяка ч. мн. хлопі, урядници, сьпіваци, вояци, Руснаци, пастуси, птаси, слузи, друзи etc. форми творника мн. ч. образы, часы, Бойкы в загальноруск. образами, часами, Бойками.

Іменяк мн. ч. має иногдї накінчик -ове (після сынове): мужове, сватове, братове, людкове, пташкове, плугове, дымове.

В творнику ед. ч. виступає у імен женьского рода -ом, декуди також оў. головом, пшеницьом, том синьом водом, тамтом высоком гором, таком твердом кістьом, церквийом, а декуди именно в східній Лемківщині також головоў,

пшеницьоў etc. подібно за мном (за гном) і за мноў, за тобом і за тобоў, за собом і за собоў.

У заіменників і приложників виступає в творнику мн. ч. накінчик -ма: тыма, нима, мойіма, твойіма, свойіма, такыма, котрыма; білыма, твердыма, синіма (форми дуальні).

Місто у нас тепер загально вживаних на нього (на него), на них чути старинні форми на ни, на ньі, подібно за ни, за ньі.

З числівників піднести належить форми: триє, штырие (psl. трию, четырию). — два уживає ся для мужеского рода — для женьского і середного дві. два волы. дві жены. дві ябка. — двоє, троє уживає ся у Лемків не лишень як в загальнорускім у осіб, але також у зьвірят і предметів неживучих пр. двоє хлопі, двоє дрозды, двоє хльіба, троє двери.

Форми творникові двоми, трьоми уживають ся у галицких Лемків трохи рідше, ніж у Лемаків на Угорщині, яко числівники збірні або роздільні. — З умножних заслугують на згадку: удвійный, задвійний і задвоякый; з дробових: піў друга, пітора; з неопредїлених: кус, вельо, кельо, кельоро.

В спряженю замітно, що накінчик теперішника в 3 л. ч. ед. і мног. у глаголів, у котрих він не відпадає, завсїгди визвучає твердо: ходит, ходят. гварит, гварят; повідат, повідят; єст, сут.

По губних й звичайно (іменно в західній Лемківщині) не переходить на ль в формах як: люблю, оправлю, охаблю, ставлю, влапю, льіпю, кормю, ломлю; люблят, оправлят, охаблят, ставлят, влапят, льіпят, кормят, ломлят; також: любленый, оправленый, охабленый, ставленый, влапленый, льіпленый, кормленый, ломленый.

В клясї V. голосівка теперішникова з виїмкою 3 лиця мн. ч. звичайно відкидає ся: глядам, глядаш, глядат; глядаме, глядате але глядают.

Займавою єсть місцево уживана, але вельми старинна форма від вчіти (= учити): вчію, вчієш, вчіе etc. Як звісно, в старослов. від оучити звучить 1. лице ед. числа: оучѫ (загальноруск. учу) з оучи-о-м повстає оучиѫ, оучйѫ а понеже послї понебних не кладе ся в старосл. прейотована голосівка, то-ж повстає форма оучѫ; в прочих лицях голосівка звязкова уподобнила ся попередному и і випала: із оучи-є-ши повстало оучиши, наконець оучиши; із оучи-о-нть, оучинть, оучинть, оучѫть. Лемківске

вчію повстало із учи-о-м, учийом, учию, учію, вчію (подібно як у глагола I кл. бити: з би-о-м, бийом, бию); вчієш повстало із учи-е-ши, учийеши, учиєш, вчієш; вчіют повстало із учи-о-нть, учийонть, учиють, вчіють, вчіют (подібно як з би-о-нть, бийонть, биют).

В повельнику нарост способовий ослабляє ся на ь: идь, плеть, несь, мель, ходь, возь, шмарь — сї форми уживають ся лише подекуди на східних окраях Лемківщини; на західній Лемківщинї (у властивім осередку Лемків) ь відпадає: ід, плет, нес, ход, воз, шмар; після губних се буває на цїлім обшарі лемківскім: роб, хоп, прав, лом; знов після л нїколи ь не відкидає ся: мель, поль, хваль, дьіль (про иньші випадки гл. вище).

Причасник мин. ч. д. ст. II. для мужеского рода в декотрих околицях кінчить ся на л пр. пукал, влапіл, гваріл; понайбільше однакож л переходить на ў: пукаў, влапіў, гваріў (влапиў, гвариў); в женьскім і середнім родї понайбільше виступає л: пукала, влапіла, гваріла, пукало, влапіло, гваріло; в декотрих околицях однакож і в женьскім та середнім родї чути ў. пукаўа. вўапіўа, гваріўа; пукаўо, вўапіўо, гваріўо.

Старинні форми минувшика удержали ся в многих околицях Лемківщини: быў єм, быўа єм, быўо єм; нашли єсме, нашли єсте; в иньших околицях: была-м, было-м; были-сме, были-сте. Спомічник може касти ся перед причасником відповідного глагола пр. сте ня выховали або понайбільше послї него: выховали-сте ня, подібно як в старословеньскім. І так в Остроміровім Євангелию: **єсмь обидѣлъ** *ἐσυκοφάντησα* calumniatus sum. **въсприяллъ єси** *ἀπέλαβες* recepisti. **карила єсть** *προέλαβε* praevenit. **нѣсте ли чьли николиже** *οὐδέποτε ἀνέγνωτε*; nunquam legistis?

Будущик ст. дїйного творить ся у глаголів недовершених із теперішника глагола быти і причасника мин. ч. ст. д. II. або неопредїленика відносного глагола: буду глядаў (глядала, глядало) або буду глядати. Звичайно спомічник кладе ся перед неопредїленником, часом однакож стоїть неопредїленик на першім місци пр. писати буду, іменно, коли на дїйність писаня кладе ся більшу вагу: писати буду, але пійти не пійду. В піснях може виїмково також причасник класти ся перед буду пр. под Краковом чорна роля єй ораў не буду.

Причасники минувшого часу стану страдного на -тъ в говорі Лемків розповсюднені пр. гнатый, -а, -е; братый, -а, -е; датый, -а, -е; обілятый, -а, -е etc.

Причасники м. ч. ст. страд. на -тъ і -нъ творять ся також і у декотрих неперехідних глаголів (verba intransitiva) пр. вмертый, гнитый, закаменьітый, спрахньітый (спорохнітый); хпаденый, облъітуваный, заляженый, замерзненый, пукненый, заболеный.

В творнї пнїв оказує говор галицких Лемків більше залюбоване до наростків з л і р. квічаль, кырдель, ґорґоль, ружила, ворожиль, бридаль, старуль, осла cos, Wetzstein, суля Petze, Hündin, ворожиля, ґорґоля, бейдуля; пупер, міхыр, цьінкор, павур, чудара, чудера, просатар, косатар Mäher; мушара, мушера, шкабора, бамбара, самура, квасюра. Сущники женьского рода, котрі означають відсаджені понятя (abstracte Begriffe) дуже часто творять ся за посередою наростка ь. Наконечне ь найчастїйше відпадає: квась, нудь, крась (крас), шкаред, смрід, ледач, вязан etc.

Частїйші суть також сущники на -асъ, -усь, -усьо, -уся. дурнас, хлъібусь, татусь, конюсьо, дъідусьо, мамуся, дъівуся, сеструся.

Женьскі сущники на -ыня пр. знаємкыня, женькыня, положкыня, яскыня, пустатыня; на -аня. суханя, ропуханя, копаня, черевaня; на -ява. чернява, дробелява.

Вменшительні сущників на -ичек (-ічек), -ичка (-ічка) суть дуже часті: попічек, татічек, братічек, сватічек; мамічка, хыжичка, студничка, корчмичка, коровичка, грушичка, росичка.

Вельми примітною для говора галицких Лемків відзнакою єсть се, що декотрі сущники женьского рода можуть принимати накінчик мужеский в іменяку ед. числа, котрий часто заступає зовник, а дуже рідко також переємник. Те бувае іменно часто у сущників на -уся пр. мамусь, кумусь, бабусь, сеструсь, дъівусь, Мартусь м. мамуся, кумуся, бабуся, сеструся, дъівуся, Мартуся; потом також Орин, Матрон, Евфроск, Улиянк, Параск м. Орина, Матрона, Евфроска, Улиянка, Параска — долин, невіст, ґаздын, зозуль м. долина, невіста, ґаздыня, зозуля.

В словах збірних утворених наростком -я (= старослов. нїє) говор лемківский також дуже любує ся: овадя, слимача, пупча, конаря, щамбя, кырнача, хробача, міхыря, бодача, осетя, кряча, шатя (= Kleider) і пр. також наросток -ат дуже частий: жеребя, гача, дъітинча, хлъібівча, ротича,

губча, гуньча, рыбча, пташча, бараньча, стужча, книжча, писчаўча etc. — тож поруча genit. поручате, поньібя genit. поньібяте — а навіть декотрі наростком -мен утворені сущники примкнули по фальшивій анальогії до пнів на т, іменно: вымя genit. вымяте, тьімя genit. тьімяте (загальнор. вимени, тьімени). Рідкими вправдї, але дуже примітними суть сущники збірчі в лемківскім говорі уживані як: дробеляча, дробелячівя, пташівя, оруживо.

Із зсувок згадаєм: вельбіб, ничгід, мыш-пыргач, казилен, завалипотік, ни-се-ни-то; погыркавый, посинявый, почорнявый, обдальный, обхудный, прималый, прихолодный, нашалистый; невидок, невірник, неприязник, неруш, недогрызя, негодивый, незлюдный, некельтивный; никус, покус, заран, внука, зарядом, запоряд, горізнач, з добра дива, з ігрячки.

Із зложенїй: голопуп, рыбовода, чорнокнижник, солотрук, просторікый, нароком і др.

Наростком -ий утворені приложники часті: гусьій, кізьій, когутьій, рыбій, жабій, мышій, соўтысьій, павій, мурянчий; натомість приложники з наростком -йъ в говорі лемківскім рідко виступають: телячий, быдлячий pol. bydlęcy. Нарост -астъ улюблений. чеперастый, чубастый, крапкастый, таркастый, платкастый, вилкастый рівно і -ястъ: вінчастый, темнястый, красястый. Нарост -ьскъ утворює декотрі примітні приложники пр. дьітиньскый, ліньскый, гамерицкый а навіть від „Русин“ — русінскый (місцево в Фльоринцї). Нарост -овъ частїйший: сьніговый, млынарьовый, татовый, шатровый, Божовый, сусьідовый, птаховый. Нарост -авъ (-явъ) пр. доўгавый, твердавый, рябавый, квасняvый.

В порівнальнику (Comparativ) місто -ійший виступає часто -ісший. быстрісший. одмінньісший. Від глубокый comparat. декуди звучить: глубокший місто глубший. В одличнику (Superlativ) передросток най принимає декуди вид няй пр. няйбогатший; — великый має в compar. звичайно векший, в superlat. найвекший подібно adverb. веце, найвеце.

Для вираженя дуже високого степеня приставляють до рядовика (Positiv) пре або роз пр. премудрый, пренесчесный, роздивний; або перед рядовиком кладут барз а перед порівнальником дуже. пр. барз старый. дуже льіпший.

Також описують одличник приставляючи до рядовика: див або раз. див подібный sehr ähnlich; раз гарный sehr schön.

І сам одличник може ще степеновати ся а то за помочию передставленого што пр. дывча што найподобнъійше unter sehr schönen Mädchen das schönste.

Примітні форми порівнальника і одличника присловників: скоре, дале, шире, веце, перве, барже, позньі, планньіе, гуще etc.; найскоре, найдале, найбарже etc. — — глубокше; найглубокше.

Форми вменшительні приложників виражають степенованє понятя: білічкый, цьілічкый, далічкый, глубочкый, высочкый, широчкый.

Подекуди творять також вменшительні від порівнальника і одличника декотрих приложників: меншкый, найменшкый; старшкый, старшенькый, найстаршкый, найстаршенькый — а також від числівників: двойко, обойко; двоічко, двоєченько, обоічко, обоєченько; тридцетеричко; єденєдинкый, єден-єденичкый, єден-єдениченькый.

З днїв глагольних для говора Лемків визначнїйші: бости (бод-ти), речи (рек-ти), жечи (жег-ти); втьікну-ти, квітнути, боднути; думі-ти, жолобкастьі-ти, дыхтьі-ти, шемтьі-ти, смотрі-ти; гвари-ти, лапи-ти, пяди-ти, запіперечи-тися, приятели-тися; повіда-ти, шальта-тися, майда-ти, мырда-ти, жугра-ти, дудра-ти, метати, стука-ти gemere; піметува-ти, клубетува-ти, ходжува-ти, попатрюва-ти, засмотрюва-ти і пр.

Дуже примітні для того говора суть також певні частиці як: кед, коды, коды-ль, тед, теды, тоды, тодыль; кады, скады, скадыль; тады, стады, стадыль; кадываль, кадывай, тадывай, тадываль, оногдывай, сады, онады, овады, тамады, тамадыль, кельо, келя, кельоро, теля, тыльо, покаль, покля, закаль, закля, доталь, дотля, покале, докале, дотале, одтамаль, одкельска.

Частиця ле почіпляє ся не лиш до других частиць (га-ле, ге-ле, покале, покаль etc.), але іменно часто також до повельникових форм глаголів пр. по-ле, подте-ле, смо-ле, хо-ле, со-ле, ба-ле, вка-ле.

Декотрі вирази зложені з приіменника і скороченого імени спливають разом в одно і уживають ся присловниково пр. до́кус, по́кус, до́дом, до́хыж, на́зем, до́прах, до́раз, нач, зач, за́ран, дост, на́дост.

Примітні слова на Лемківщині уживані тоті самі, що і у Лемаків угорских. І так кажуть: гудак, deminut. гудачок Musikant словацк. hudec; облак або вигляд Fenster; ожелест, ожелец Eiszapfen an Bäumen; пыргач Fledermaus; пискір Spitzmaus; поледиця Glatteis; продай Verkauf; пуляк Truthahn, пулята junge Truthühner; ярец Gerste; юд або юдина Vogelbeerbaum; лахы, шматы або шаты в значеню: Kleider; а рянда в значеню Fetzen те що в східногал. лах або шмата; хусты в знач. Wäsche пр. хусты прати; гуслі Geige; гусляр Geiger, Geigenspieler; жена Frau; палюнка Branntwein; хыжа Hütte; Haus; сватба Hochzeit; гача, гачатко. Fohlen. гачур junges Pferd. гачурка grösseres weibliches Fohlen. валал (декуди в піснях, рідко в звичайній, розговорній бесїдї) місто загально вживаного: „село". бандуркы, ґрулькі, кромпльі і компері Kartoffeln; карпеля Wrucke; женьска в значеню: женщина. — худобный arm. шумный або гардый schön. планный wüst, steril; unfruchtbar. — гварити sprechen; зьвідати ся fragen. йойчати stöhnen. кляти schelten, охабити, охабяти verlassen. скапчати zusammenbinden. повідати sagen, erzählen. справити ся entstehen. — зарядом, запоряд der Reihe nach. кус ein wenig. никус gar nicht (дословно: nicht ein bischen, kein bischen).

Що до ладнї слів, то есть она в цїлости тота сама, що і у Лемаків угорских; тож находимо у галицких Лемків в цїлости тоті самі звороти, річнї і словострої, що і у Лемаків в Угорщинї, а лишень тут і там выступають декотрі незначні відміни місцеві.

У Лемків рівно як і у Лемаків угорских стрічаємо такі річнї: твердо помолити ся inbrünstig beten; загнати слугу einen Diener schicken; ольій спущати Oel pressen; іти за драгом, (місцево за дрыґом), за путьом auf der Strasse gehen, den Weg passiren; право положити die Bestimmungen des Rechtes geltend machen oder beanspruchen; тьісто гнести, загнести Teig kneten; горнути пр. вода горнула das Wasser schwoll; знати о чім wovon wissen; признати ся о чім etwas eingestehen; гварити о чім worüber sprechen.

єден в числї многім перед иньшими числівниками для выраженя приближного числа пр. за єдны двадцет мінут in der Dauer von etwa zwanzig Minutén.

буд кладе ся на першім місци в выраженях: буд хто, буд што, буд якый, буд як, буд чий = в східногал. хто будь, що будь, який будь etc.

Замітно, що іти має у Лемків обширнїйше значене і уживає ся в випадках, де в східногал. кладе ся „їхати“ пр. іти возом, іти коньом, іти на кони, іти волами, іти на кораблях (на шифах); оттак також выйти на коня, выйти на дуба, на сливку, на грушку у місто східногал. „вилїзти“. Східногал. „їхати“ заступає ся иноді глаголами нести ся, везти ся пр. нюс ся на кони, привюз ся повозом в східногал. їхав на кони, приїхав повозом.

Присловник праві уживає ся так як в ческ. právě. словацк. práve = gerade, eben. саме праві тогды горіло = eben zu der Zeit brannte es, саме тогдї горіло.

Присловник добрі в значеню майже, fast пр. добрі моє серце за вами не злетит (Лип.) = fast entwindet sich das Herz meiner Brust um euch nachzufolgen.

Творник орудний (ablativus instrumenti) у Лемків, іменно у західних, часто уживає ся з приіменником з (с). з ножом кроіти mit dem Messer schneiden. с косом косити mit der Sense mähen. хвалити ся с чим womit prahlen. надышоў худобный з двома малыма бычатами = надїхав бідний двома малими бичками.

брез, през або через з переємником уживає ся для означеня тріваня, протягу часу, в котрім щось дїє ся пр. брез льіто; брез келя років; през єдну ніч; через цьілый місяц; — для означеня місця пр. брез льіс; через ріку. в Літописи Густиньскій (1670 р.): през оный огонь прескакюютъ. — — також з рідником для вираженя недостачі пр. през насьіня ohne Samen, брез корбача ohne Peitsche, брез інтересу ohne Interesse.

к (ку, ґу) уживає ся для означеня напряму найчастїйше місто до пр. к собі, к валалу, ґу льісови, ґу мньі.

за з переємником для означеня тріваня, протягу часу пр. за три дни drei Tage lang, за пят років fünf Jahre hindurch, за піў рока durch ein halbes Jahr.

о з переємником для означеня минувшого часу або реченця пр. о пят тыжньів nach fünf Wochen, о пітора рока nach anderthalb Jahren, о сто льіт nach hundert Jahren.

о з місником або з переємником кладе ся для вираженя посїданя: дьід о єдні руцьі; дерево о два верхы.

Енклїтичний дайник си (сі) служить для узагальненя понятя; и звичайно не ослабляє ся на ь і не відпадує: якый-си, што-си, де-сі, коли-сі, одкаль-сі.

Яко сполучник супротивний часто уживає ся зас (повстало з: за ся, зась), котре в деяких околицях принимає форму зейс.

ка подекуди і на Лемківщині почіпляє ся до заіменників і присловників пр. хто-с-ка, што-с-ка, якый-с-ка, яко-с-ка, коли-с-ка, што-си-к, отже-к, тамо-к

Займавим єсть присловник одкельска = відкись, де до од-кы (откы) почіплено ле, відтак си (=сь, с) і на послїдку ка. од-кы-ль-с-ка.

Тут єще згадаємо про деякі прояви лемківскої звучнї і флексиї. В декотрих околицях Лемківщини говорять бріх в ческ. břich, кльіч в ческ. klíč, капельіх, збітньіти, бійний, дріліти м. брюх (в східногал. уживане лише в зложенім слові жовтобрюх Goldammer, Emberiza citrinella; місто „брюх“ уживаємо „черево“ або „живіт“), ключ, капелюх, збутньіти, буйний, друлити; тим часом на тій же Лемківщині скрізь уживають: за муж, дуброва, Фура, Фурман, форми, що в скідногал. понайбільше звучать: за між, діброва, Фіра, Фірман. Яка сему причина, що в словах, в котрих східногал. у перейшло на і, на Лемківщині у задержало ся незмінено, тим часом в иньших словах, де звук у в загальноруськім удержав ся, саме в лемківскім він стїснив ся на і, сказати годї. Під впливом словаччини не могли повстати бріх і кльіч, бо в словацкім сї слова звучать brucho і kl'úč; але і не під впливом ческім, бо з Чехами Лемки не стикають ся. Стїснене звука у на і в згаданих словах витворило ся тут місцево і самостійно а має анальоґію перехода звука у на і також в иньших словах. Випадає се лише ствердити, що вже давнїйше нераз помічено, іменно: певні прояви звукові виступають в одних славяньских бесїдах поодиноко, рідко і розсїяно, в других же стають що раз частїйші і оттак піднимають ся в них до значеня загального закона. У нас на Лемківщині „кльіч“ уживає ся лишень місцево тут і там, місто загально у нас, у люду і в письмі, уживаного ключ старослов. **ключь** clavis; тим часом у Чехів klíč скрізь уживає ся і в говорах людових і в письменнім язиці. Форми „почкати“ і „зачкати“ уживають ся місцево лишень на Лемківщині і декуди у Долів — в деяких говорах польского люду: poczkać, zaczkać, pockać, zackać — в письмі уживають Русини загально вживаних форм почекати, зачекати, Поляки poczekać, zaczekać — а у Словаків форма загально в устах їхнього люду живуча počkat' ввійшла і в словацкий язик літературний. Досить часто стрічає ся на Лемківщині „дойч“ „дойдж“ — де инде говорять у нас дощ або дождж, тож ті послїдні форми у нас стали літературними; в нижносорабскім загально вживає ся: dejšć. В ческім говорить ся і пише зовсїм правильно dokonalý, у нас дехто також в письмі уживає доконалий побіч довершений,

совершений; але тут і там межи руским людом прокидає ся форма меньше правильна з всуненим **с**: досконалий а навіть „доскональний“ — у Поляків же скрізь говорять doskonały і тая форма, яко загально уживана, загально польска, стала у Поляків літературною і т. п.

Повельник від речи (psl. **рєшти** dicere) в лемківскім переважно звучить реч; речме, речте; місцево лучає ся також форма рец уживана мов би частиця втрутна пр. так, рец, было; повстала тота форма із рьци, реци, рець, рец а відповідає старословеньскому: **рьци**.

Декотрі форми для лемківского говора іменно примітні суть згідні з старословеньскими: коприва psl. **коприва** urtica; ржда побіч рджа psl. **ръжда**, хракати psl. **хракати** screare, хракотиня psl. **хракотина** pituita і пр.

Декотрі форми лемківскі суть давнїйші і первістнїйші ніж у старословеньщині і так пр. що до назвуку форма майже скрізь у наших Лемків уживана астряб давнїйша від старослов. **ѧстрѫбъ**; місцеве язеро первістнїйше від старосл. **ꙗзєро**, подібно ялиця від старослов. **ѥлꙗ**.

Старинні суть також форми: воўци (psl. **вльци**), ученици (psl. **оучєници**), гудаци, дуси, слузи, робітникім (psl. **работьникомъ**), котім, волім (psl. **волъмъ**), когутьіх (psl. **кокотѣхъ**), льісох, сынох, волох (psl. **сънъхъ, волъхъ**), віўми (psl. **волъми**), abl. plur. часы, образы, гусяты, теляты; genit. sing. дне, дни (psl. **дьнє** et **дьни**). до полу дне Кв. (psl. **до полоу дьнє**), gen. sing. корене, камене; быў єм, была єм, было єм (psl. **бъылъ ѥсмь, бъыла ѥсмь, бъыло ѥсмь**); дат, дата, дато = datus, data, datum; трие, штырие (psl. **триѥ, четыриѥ**); грушкы, сливкы, секыра побіч сокыра (psl. **сѣкыра**), кыпіти (psl. **кыпѣти**), хыжа (psl. **хъыжа**) і т. п.

Також форми як Кундрат, куната, вувця, макутра, пуўтора, відтак люд, мюд, палюнка, вовюрка, тютка тож вюў, мюў, плюў (кор. плет), нюс, вюз, грюб, рюк, тюк, влюк, пюк, люг — випадає уважлти яко останки з давнїйшої доби розвитку нашого язика: в ріжних грамотах бо вже від 14. столїтя почавши прокидають ся подібні форми як: **добровоулно** (у угорских Лемаків і тепер кажуть ще „добровулно“), **пѫзвиціе, дрѫздъ, оунѫкѫмъ** (dal. plur. psl. **въноукомъ**; **о** стїснене на **у**), **покѫй** (= покой), **божюмъ, сюй, своюй, оттѫль, ѿсюль, нюсль** (= несль) і др.

Місцево стрічає ся на Лемківщинї nominat. sing. двер подібно як в старосл. двьрь *θύρα*, ianua, хоть і Лемки понайбільше вживають тепер, так як у нас загалом, pluralis двери. Може бути, що і singularis згаданого слова сягає ще тих часів, коли скрізь у нас строєно двер поєдинчу.

Декотрі вирази старинні тут еще задержали ся пр. вопити psl. **въпити** clamare; вредный в знач. nocens psl. **врѣдьнъ** corruptus, mancus; гыбати ire cf. psl. **гъıбати** movere; **гъıбати сѧ** moveri; жезл (в зміненій формі: желез) psl. **жєзлъ** et **жьзлъ** virga; baculus, scipio; ўжиця psl. **лъжица**; отроча, отрочатко psl. **отрочѧ** puer, infans; охабити, охабяти delinquere cf. psl. **оχабити сѧ. оχабıлти сѧ** abstinere; чадо, чадко psl. **чѧдо** infans, filius, homo.

В одній пісни стрічає ся предавний, хороший, староруский вираз тальник. І так в Мохначцї нижній весьільники приїзджаючи по молоду, котру мають ввести до „хыжи“ молодого, сьпівають:

А мы гості зо Щавника,
Пришли мы ту по тальника —
Не підеме, не підеме,
Покаль мы го не возмеме.

Тут виразом „тальник“ жартовливо поіменована молода. В старословеньск. значить **таль** і **тальникъ** obses, der Geissel, заставник, закладник. Слово **таль** находить ся і в старорускім. І так читаємо в хронїцї Нестора: **„Я граждане рѣша, шьдъше къ Печенѣгомъ: поимѣте къ себѣ таль нашь, а вы поидѣте до десяти моужь въ градъ, да видите, чьто сѧ дѣеть въ градѣ нашемь. Печенѣзи же рады бъıвъше, мьняще, ıако прѣдати сѧ хотять, поıша оу нихъ тали, а сами избраша лоучьшаıа моужа и послаша въ градъ, да разглядають въ градѣ, чьто сѧ дѣеть.** (Chronica Nestoris ed. Fr. Miklosich. Vindobona 1860. pag. 78.).

Тут піднести випадає декотрі лемківскі вирази яко щирорускі і так скірньі місто у нас уживаного „чоботи“ (що має походити з перского); сыпанец місто у нас уживаного шпіхлїр нїм. Speicher; выгляд або облак місто тепер загально у нас уживаного „вікно“; гусль, гусля, гуслі місто загально у нас уживаного „скрипка“ „скрипки“; густи грати іменно на скрипках; гудак місто музикант, музика Musikant; гудба місто музика, Musik; четырдесят, чотырдесят місто у нас звичайно уживаного „сорок“ грецк. *τεσσαράκοντα* і др.

Словня говора лемківского може збогатити також наш язык літературний приспорюючи єму не один хороший і опредїльний (прецизний) вираз. Так на пр. на нїмецке spannen, mit der Spanne messen доселї у нас уживано описаня „пядию мірити“; хороші нїмецкі вираженя: die Raupe (geometra) spannt, der spannende Gang der Raupen треба було в рускім віддавати ширшим описуванєм, порівнанєм. Тимчасом глагол в Перегримцї уживаний пядити віддає нїмецке spannen зовсїм добре; пядит усеница. Тут подаю ще кілька примітнїйших слів: верствак Zeitgenosse. — вертлик Drehorgel. — гыка Stengel sammt Blättern. — гудкати verlauten. — дробєлява kleine, geringfügige Sacheu. — кыртавіти verkümmern. — лыста Wade. — мутник kleiner Bach. — неприязник Missgönner. — ничгід Taugenichts. — патолоча Sumpflache. — пестунчити eine Kinderwärterin sein. — пирный, пирнячий gewürzhaft. — потемряк Nachtschmetterling. — приодьіва Kleidung. — рынявый räudig. — самура Sau. — спльітачка Flachsseide. — справити ся entstehen. — тмосивый dunkelgrau. — трепітка Hutfeder. — уверый gekrümmt, krummgewachsen; stützig. — угыбати vergehen, vorübergehen. — хохолаз Ohrwurm. — черкавка Klapper. — яздра Kiemen. — ярчух Finne. — яснина Feuerschein і мн. др.

Декотрі лемківскі вирази могли би ужити ся в науковій термінольогії пр. зьвіздар м. астроном, цьілец м. моноліт, кышка днова (заднена) м. кишка слїпа intestinum coecum, кышка дворня м. кишка заузна, заузниця intestinum rectum, охват м. постріл, Hexenschuss.

Для відтїнкованя вираженя в стилю може говор лемківский подекуди також віддати добрі услуги язику літературному. На примір най послужать вменшительні форми порівнальника і одличника декотрих приложників. малый klein. меншый kleiner. меншкый unter kleinen der kleinere. найменшый der kleinste. найменшкый unter ganz kleinen, unter sehr kleinen der kleinste; в нїжній, примильній бесїдї пр. старший älter, найстаршый der älteste, старшкый і найстаршкый (в иньших язиках се зменьшене не дасть точно віддати ся, але в рускім служить одборно до сердечнїйшого вираженя) пр. хлопчик старшкый рочком од дывчинкы; дывчинка найстаршка медже нима (бесїда о дїтях).

Замітне також відтїнковане понятя в декотрих зложеных і словах виведених (vocabula derivata): доўгый lang; доўгавый länglich; по́доўгый etwas lang, gestreckt; подоўгавый etwas länglich; тонкый dünn, тоньшый dünner, потоньшый

etwas dünner; гыркый bitter, гыркавый etwas bitter, погыркавый einen bitteren Nachgeschmack hohend; — по іменно часто уживає ся в зсувцї для вираженя відтїнків барви: чорный schwarz, чорнявый schwärzlich, почорнявый etwas schwärzlich; подібно позеленявый etwas grünlich, grün untermischt; посинявый bläulich angehaucht; пожовтявый ein wenig gelblich; посиваваый grau melirt.

приятель Freund; приятелювати с ким або кому mit jemand in Freundschaft leben, jemand ein Freund sein; спріятелити ся с ким sich mit jemand befreunden. — пестунка Kinderwärterin; пестунчити eine Kinderwärterin sein.

Говор лемківский богатий іменно в глаголи многократні (verba iterativa) після V. кл. як: наношати, дораджати, упрошати, погоджати ся, крачати, выводжати etc. або після VI. кл. пр. ходжувати, сьпівувати, ношувати, ховувати etc.

Деякі вирази лемківскі правильнїйші, ніж їм відповідні у нас в письмі або подекуди в бесїдї розговорній загально вживані і так: реченец (= реченець), спадчина, тета правильнїйші нїж речинець, спадщина, цьота або цьоця, а навіть давна, подекуди на Лемківщинї і доси живуча форма тотка (= східногал. тїтка) рускій звучнї лїпше відповідає, нїж з східній Галичинї подекуди вживана „цьотка“; лемківскі форми ручник, справды правильнїйші нїж українськi „рушник“, „справдї“. Лемківска місцева форма сьіўо (= сьіло) єсть властивою, примітною рускою формою місто звичайно уживаного у нас „сьідло“ = Sattel.

Як вже в горі замічено, говор лемківский оказує найбільше вплив словацкий, подекуди також вплив мазурский, котрий то послїдний однакож взагалї єсть невеликий. Окрім того бесїда лемківска приняла також декотрі вирази неславяньскі і так пр. з нїмецкого: кермеш, фара, файка, фраір, фраірка, маюр, шлябан, шпаргет, люштикувати, райфа, шолтыс або солтыс, рехт, фрішно..., з мадярского: ґазда, сейка, бізувати, фелелувати, дуган, югас..., з румуньского: вакылия, ватра, дьіл, дьілок (в значеню льіс, гора льісом поросла)... з латиньского: онір, провіденция, сіґнарка, ґіриґувати, бестыя, фетір, фасия (passio)... з французского: парада, парадный, ремунда... і др. (латиньскі і французскі вирази посередно переняті з польского або з нїмецкого). В термінольогії для вираженя ріжних понятій в відношенях житя публичного і державного проявлює ся вплив нїмецкий з давнїйших часів, котрий тепер поволи уступає впливови польскому.

Оттак говор лемківский подає богатий знадіб досліджуваня важний не лишень для рускоґо язика, але і для фільольоґії славяньскої і загалом для язикознавства.

Взорцї бесїди лемківскої дають спромогу — між иньшим — також пізнати обряди і декотрі давні звичаї на Руси. І так пр. обряд Субіткы відправуваний ще досить часто в сяніцкій горовині. З пісень і оповіданій довідуємо ся, що водив ся у нас звичай за довги ластавляти рідні дїти або чада, а також, що муж міг продати свою жінку на́-швидку, без протяжки, коли хотїв або потребував ґроший. Впрочім також пізнаємо деякі подробности із домашноґо побиту Лемків, як водить ся тепер, а по части як водило ся давнїйше. Із заміток старого дяка в Святкові я довідав ся (гл. Словарець. слово: бодай якый), що давнїйше на Мараморошчинї Руснаки не знали кросен, а снували пряжу мов пауки, для присиленя ниток попереду вбивши клинцї у стїни хати. Також довідуєм ся з пісень по части про жизнь виходцїв в Америцї так званых „гамерицкых“. Тут і там заміщені леґенди, тож ріжні повірки і забобони, котрі сягають нераз самої давноґ давнини і можуть бути займавими для вислїдників сьвітоґляду нашоґо люду.

Приводячи лемківскі вирази в части ґраматичній я противставив їм вирази загально у нас в рускім ужиȣані — декуди, де се менї видало ся пожиточним, також порівнав я їх з відповідними словами в старословеньскім і других язиках славяньских. При порівнаню руских приложників з старословеньскими я позволив собі всюди — де виразно не примічено инакше — класти форму іменну приложників старословеньских. Те, думаю, міг я тим скорше здїлати, що іменні форми в рускім тепер майже зникли а ріжниця межи іменними і зложеними формами приложників в українсько-рускім уже не почуває ся. Руске добрий чоловік значить тепер як *ἀγαθὸς ἄνθρωπος*, **добръ чловѣкъ**, так і *ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος* **добръи чловѣкъ**.

При поодиноких виразах і формах подано в скороченю місцевости, де слова відносні вживають ся.

Часть ґраматична говора лемківскоґо оголошена була в Archiv für slavische Philologie her. v. V. Jagić XIV. B. pag. 587—612, відтак XV. B. pag. 46—73 і B. XVI. pag. 1—41. Тоґдї подав я лишень материял зібраний мною р. 1890. в 15 місцевостях. Понеже однакож відтак я подорожував по Лемківщинї для дальших студий діялєктольоґічних єще три рази і проте тепер розпоряджаю знадобами далеко богатшими, бо зібраними в 52 місцевостях, я давну свою статтю переробив і доповнив а до А. т. є. ґраматичноґ

части долучив ще Б. Взорцї бесїди галицких Лемків именно 1. Повірки і оповіданя. 2. Загадки і приповідки. 3. Пісни а відтак В. Словарець лемківских виразів.

Для студий діялектольоґічних отті місцевости були мною навіщені:

(в серпнї 1890 р.) 1. Перегрымка 2. Святкова 3. Бортне 4. Смерековец 5. Рыхвалд 6. Новиця 7. Усте руске 8. Лосе 9. Брунары 10. Чирна 11. Берест 12. Лабово 13. Жегестів 14. Криниця 15. Вірховня.

(при кінцї липня 1897 р.) 1. Біньчарова 2. Фльоринка 3. Снітниця 4. Баниця 5. Ізбы.

(при кінцї липня 1899 р.) 1. Мацьйова 2. Нова Весь 3. Ростока 4. (Берест) 5. Мохначка нижня 6. Тылич.

(при кінцї липня і в серпнї 1900 р.) 1. Велике Поле (коло Загіря) 2. Старе Загіре 3. Щавной 4. Куляшне 5. Туриньско 6. Команьча 7. Чистогорб 8. Вислік Великый 9. Соровиця 10. Дарів 11. Яселко 12. Воля Нижня (Яслиска) 13. Липовец 14. Королик Великый 15. Завадка Рымановска 16. Тылява 17. Смеречне 18. Мшана 19. Горова 20. Ольховец 21. Поляни 22. Тиханя 23. Граб 24. Ожинне 25. Радоцина 26. Чарный (Чорне) 27. Маластів.

Принагідно записував я також бесїду лемківску і з иньших сел.

Ві Львові 12. лютня 1902 р.

Іван Верхратский.

Обясненє скороченій.

Б. = Біньчарова (в книжках: Білцарева). — Ба. = Баниця. — Бер. = Берест. — Брт. = Бортне. — Бру. = Брунари. — Вв. = Вислік Великий. — Вн. = Воля Нижня (Яслиска). — Вол. = Воловец. — ВП. = Велике Поле (коло Загіря). — Врхв. = Вірховня (в книжках: Верхомля). — Глад. = Гладишів. — Г. = Горова. — Гр. = Граб. — Д. = Дарів. — Жег. = Жегестів. — З. = Завадка Римановска. — Зл. = Злоцке. — І. = Ізбы. — Кв. = Королик Великый. — Ко. = Команьча. — Кр. = Криниця. — Ку. = Куляшне. — Лб. = Лабова. — Лип. = Липовец. — Лос. = Лосе. — М. = Мацьйова (Матїева). — Мал. = Маластів. — Мо. =

Мохначка Нижня. — Мш. = Мшана. — НВ. = Нова Весь. — Нов. = Новиця. — Ож. = Ожинне. — О. = Ольховец. — П. = Перегрымка. — Пол. = Поляны. — Р. = Ростока. — Рад. = Радоцина. — Розс. = Розстайне. — Рхв. = Рыхвалд. — Св. = Сьвяткова. — СЗ. Старе Загіре. — Смрк. = Смерековец. — Смрч. = Смеречне. — Сн. = Снытница. — Со. = Соровиця (Суровиця). — Т. = Тылич. — Ти. = Тылява. — Тих. = Тиханя. — Ту. = Туриньско. — У. = Усте руске. — Ф. = Фльоринка. — Ч. = Чарный (Чорне). — ЧГ. = Чистогорб. — Чр. = Чирна. — Щ. = Щавной (Щавне). — Я. Яселко.

A. ГРАМАТИКА.

I. До звучнї (Lautlehre).

і (з о, е або ѣ).

Голосівка і так розпросторонена в українськорускім також і в говорі галицких Лемків дуже часта. Однакож уживане тої голосівки то на цїлій области занятій Лемками, то лишень почастно, місцево обмежає ся. З другої знов сторони первістне **о** або **е** стїсняє ся на і в декотрих словах, в котрих того стїсненя нема в загальнорускім.

у місто загальноруск. **і** (стїснене се по більшій части з давнїйшої доби розвитку нашого язика).

збуй Св. P. Räuber, збій, збійник pol. zbój. — шкаврунок НВ. plur. шкаврункы в МО. шкавронок pol. skowronek psl. **сковранъць** ruth. жайворонок. — Кундрат Смрк. м. Кіндрат, Konrad. — кунната м. кімната (комната, кумната; ковната, кувната; ку'ната; по Мікльосічу: середнолат. caminata = mit einer feuerstätte, caminus versehenes heizbares Gemach; старогорнонїм. chaminata). — вувця м. вівця psl. **овьца**, частїйше в лемківск. уця П..., увця Жег.... — лужко Вн ліжко, pol. łóżko. — макутра Лб. в східногал. макітра. — домув Р. = домів, nach Hause. — ружний П. м. ріжний, різний, verschieden, mannigfaltig. — пуўтора Лб. М. місто частїйше у Лемків уживаного пітора anderthalb. — вюз ем пуўторы копы. с пуйтором копом. — розубрати з розобрати (розъбрати), загальноруск. розібрати. — зумерти praes. зумру м. зомерти, зомру (съмру) загальноруск. змерти, зімру. — зустріти місто і побіч зостріти psl. **сърѣсти**.

Переважно стїсняє ся і в лемківскім **о** на **і** так як загально в українськорускім, проте: віз (psl. **возъ**), стіў (**столъ**), піп (**попъ**), кіў (**колъ**), Біг (**Богъ**), вітця (genit. **отьца**), він (**онъ**), мій (**мой**), пійти (**поити**), дістати (**достати**), під (**подъ**) etc.

В піснях не раз бувають нестїснені форми виразів, котрі в розговорній бесїдї все стїсняють ся пр. паробци, дробный, отця, ножкы, мой, под місто звичайних форм: парібци, дрібный, вітця, ніжкы, мій, під.

Старосл. **ѣ** відповідає і пр. сьніг (psl. **снѣгъ**), вітор (**вѣтръ**), дьівка (**дѣвъка**), недьіля (**недѣля**), тьіня (**тѣня**), желізо (**желѣзо**), тьісто (**тѣсто**), вірный (**вѣрьнъ**), тьісный (**тѣсьнъ**), летьіти (**летѣти**), сьідати (**сѣдати**).

старосл. **е** відповідає і пр. весьіля (psl. **веселиє**), шіст (**шесть**), сьім (**седмь**).

о стїсняє ся на **ы** (місцево).

сыйка Б. Ф. plur. сыйкы м. сойка Eichelheher, Garrulus glandarius. — ныpскый Ф. м. морский. — сырока П. Лип. Кв. Тих. Elster але в Вв. Гр. Со. сорока. сырока шкрегоче Лип. — хымля Лип. м. хомля. — ўыдка pol. łódka Kahn, Nachen genit. ўыдкы м. лодка, лодки.

стїснене **о** на **ы** місто загальноруск. **і**.

сыль Бер. Г. м. сіль, Salz. — быб Г. genit. бобу. — выл Г. але в Г. кін equus; кіт felis. — попыв adj. Г. м. попів, поповий. — домыв Г. м. домів, domum. — пыти Г. м. пійти psl. **поити**. — Пан Быг Г. Herr Gott. — двыр Г. genit. двора. — дзвын Г. genit. дзвона. — дрызд Г. Drossel, Turdus. — гвызд Г. plur. гвозды. — выз Г. м. віз. — ось або выс „як ся кому выpече“ Г. Axe. — рык Г. genit. року. — загын genit. загона Г. — зырниця Г. м. зірниця. — лый genit. лою Г. — мый, твый, свый Г. м. мій, твій, свій. — але покіс, рій, стіў (рідше стыл, стыў) Г. — выдти Ту. м. відти — але кінь Ту. кіт Ту. etc — плыт Бер. genit. плота м. пліт Zaun, psl. **плотъ**. — вывця (за Попрадом) м. вівця. — яблынка Р. м. яблінка. — зывяти Жег. м. зівянути verwelken (в лемк. неорґанїчно: вяти м. звичайного: вяднути psl. **вѧнѫти** загальноруск. вянути). — гарасымка Розс. м. гарасівка Harrasband.

(В місцевостях положених над Попрадом (Зубрик, Жегестів) у Лемків в Галичинї, а також в сусїдних місцевостях на Угорщинї у Лемаків стїсняє ся **о** на **ы**: кыст, выл, (выў), пыд, кыт, пышоў м. кість, віл, під, кіт, пішоў).

ю (у) місто загальноруск. і (стїснене е).

люд Ф. М. Р. Т. Д. Вн. Лип. Ч. Ти. м. льід psl. лѣдъ. — мюд Ф. М. Р. Т. Д. Мш.... м. мід, psl. медъ. — варюнка Жег. Sudsalz з варенка. — палюнка Смрк. Кр. Б. Ба. м. пальінка О. Branntwein з „паленка“; але опалінкы Смрк. abgebrannte (versengte) Baumstämme. — вовюрка НВ. Мо. Ф. вевюрка М. але в Ч. Ти. вывірка. вовірка Вв. psl. вѣверица, pol. wiewiórka slovac. veverka. вовюрка оґін має як перо Ф. — зацюрка Ба. м. затерка, затирка. — перепюўка Бер. Р. м. перепілка з перепелка, переперка pol. przepiórka rad. пер volare. однакож перепіўка Лип. Ти. — лебюдка Бер. м. лебідка, Origanum vulgare, Dosten. — тютка Д. м. тїтка „сестра мамина або татова“. — щутка Вв. м. (щетка) щітка Bürste. — чухрати м. чіхрати з чехрати (cf. чесати). — чюснок Вв. = чісник Knoblauch. він дуже мат чюстку er hat viel Knoblauch. в Я. чустоκ genit. чустку, а в Д. чіснок genit. честку. — чупец Вв. м. чепець, чіпець Haube. psl. чепьць mitra cf. germ. Kappe. — вечур Вн. м. вечер, вечір. — вечуркы О. Soirée, Abendgesellschaft, Abendunterhaltung, вечерницьі. — ўтюк Ко. Eiter. дуже ўтеку viel Eiter. — веретурниця Б. Ф. Кв. З. Ти. Мш. О. Врхв. веретюрніця М. Мо. веретюрник Вв. Д. але веретельниця Розс. веретьільник Я. Вн. О. веретельник Г. Anguis fragilis, Blindschleiche. (веретюрниця повстало із веретерниця, веретельниця, веретенниця). — матюркы Нов. м. матїрки Samenhanf, Mäsch. — пюрко побіч частїйшого перко в східній Галичині: пірце (декуди пр. коло Залїщик: пюрце). — клюпнути (оком) м. клїпнути, blinzen. — пацюрка м. пацїрка Glaskoralle, pol. paciorka. — постюсувати Св. м. постїсувати, постесовати. — шустак. шустачок Лип. Sechser. slovac. šesták pol. szóstak.

ю місто загальноруск. і стрічає ся в part. praet. act. II. gen. masc. I. кл. глаголів (пнї безнаросткові, suffixlose Stämme) як: вюў. повюў, привюў Вн. мюў. замюў. вымюў. плюў. виплюў кіш Лб. — нюс. принюс. понюс. занюс. знюс. вюз. привюз. повюз. завюз. одвюз. звюз. — грюб. погрюб. загрюб. выгрюб. — рюк. прирюк. зарюк (ся). тюк. втюк. встюк (пес бы ся встюк Мо.). влюк. привлюк. повлюк. завлюк. пюк. напюк. запюк. выпюк. люг. прилюг. — Місто бік говорять декуди бюг. Лб. побюг. прибюг. забюг.

*

(Глагол II. кл. мерзнути frieren творить part. praet. так, що відкидає ну а е стїсняє на ю (по образцю: вюз, грюб). — мюрз Лб. — від замерзнути erfrieren звучить минувшик: замюрз єм, замерзла єм, замерзло єм. — кін зáмюрз Лб. das Pferd erfror, в загальноруск. кінь замéрз).

о стїсняє ся на і.

Пільща II. Св. м. загальноруск. Польща. — Пілька Брт. м. Полька. — пільскый polnisch м. польский. по пільскы П. О. Пол. = по польски. — піперечный stützig м. поперечний властиво: in die Quere gehend, quer. — спіперечити ся stützig werden. спіперечила ся кобыла. — здóрів м. здоров pol. zdrów. — біжий П. Ту.... м. божий. перша Матка біжа = Успение пресв. Богородиці; друга Матка біжа = рождество пресв. Богородиці. — набіжный м. набожний. — ўід П. м. лодь, pol. łódź Kahn, Nachen. на трьох ўідях auf drei Kähnen. маўенька ўідка ganz kleiner Kahn. — потічкы Я. Ба. plur. від потічок Я. = поточок Ба. загальноруск. поточок plur. поточки. — дрітовати в східн. Гал. дротовати mit Draht binden. — кізяр Ziegenhirt, козяр. „Кізяре“ Ту. = козяре; (так зовуть Лемків з околиць Ґрібова і Санча). — кізьій м. козій, козячий. — сійка П. Т. Д. Лип. ВП. Щ. м. сойка Eichelheher, Garrulus glandarius. — куріпатра побіч куропатра в східн. Гал. куропатва. — гонір побіч онір honor, Ehre. — подоріжній м. подорожний. до подоріжнього = до подорожного. — прістерти, прістерати Брт. м. простерти, простирати ausbreiten. прістрий Брт. = простри. — такіж м. також, также (такъ-|-же, такоже, такожь). — дігонити, здігонити Вн. м. догонити, здогонити. — здіганяти м. здогоняти. — молітьба Ба. = молотьба Я. Dreschen. — дізріти I. psl. **дозрѣти** *ἐφορᾶν* observare. жебы дізріў damit et Obacht gebe, er solle Acht geben. — свійскый I. м. свойский. свійскый ярец або домовый — а купчий ярец, што купеный. — підушка I. (рідко уживане місто заголовок) Kopfkissen, подушка. — пізріти P. psl. **позрѣти** *θεωρεῖν*, spectare. — на дігінцьі Мо. м. на догінци, на вздогінци. астряб найхытрійше летіт, на дігінцьі лапат птахы der Habicht fliegt sehr schnell; er fängt die Vögel, in dem er sie im Fluge ereilt. — чкідливый Вв. м. шкодливий, schädlich. — прібувати Вв. Кв. пробувати. — мілец Я. Motte. два мільцьі. — сірока Вн. З. Ти. О. Рад. сірока шкрегоче Вн. але в Мш.: сорока. — загорідка Тих. м. загородка в значеню: городець. — роскрій Рад. = повельник: розкрой. — крік Ко. м. крок. іде кроком.

в падежах ускісних о стїсняє ся на і.

дріт П. Draht, genit. дріту, dat. дрітови, abl. дрітом etc. в східн. Гал. дріт, дроту etc. — хвіст (рідко уживане пр. в Розс.) genit. хвіста. пес мырдат хвістом der Hund wedelt mit dem Schwanze. — Янтін, genit. Янтіня, dat. Янтіньови, abl. Янтіньом etc. в східн. Гал. Антін, Антона, Антонови etc. — явор, genit. явіря, dat. явірьови, abl. явірьом місто і побіч: явір, явора, яворомтак як в загальноруск. — оцет, genit. віцту, dat. віцтови... східногал. оцет, оцту, оцтови etc. psl. оцьтъ. — кроков, genit. крікви, dat. крікви, abl. кріквйом східногал. кроков, крокви, кроквію (кроквійов) або кроква, крокви, кроквою (кроквов).

стїснене о на і в поодиноких формах.

віўми psl. колъми, тепер в загальноруск. волами. — ворін genit. plur. від ворона Krähe; дуже вóрін = східногал. богáто воронóн, многóго воронóн. — корів (Лос. Ганчова) м. коров. пят корів fünf Kühe (pol. krów). — я мік, змік ich wurde nass; я премік ich wurde durch und durch nass. pol. mókł, zmókł, przemókł східногал. мок, змок, перемóк.

в падежах ускісних о не стїсняє ся.

тхір Iltis, Foetorius putorius genit. тхоря, dat. тхорьови etc. м. загальноруск. тхір, тхіра (тхірь, тхіря) etc. pol. tchórz, tchórza. — кріль Kaninchen genit. кроля, plur. крольі м. загальноруск. кріль, кріля, крілы. — вдовец Witwer genit. вдовця, загальноруск. вдовец, вдівця. — конов genit. конви в східногал. конов, кінви.

о не стісняє ся в nominat. sing.

паробок Knecht genit. парібка, nom. pl. парібци, genit. парібків etc. в східногал. парібок, тут і там парубок, в укр. парубок plur. парібки, парубки. — ногот Nagel, Fingernagel genit. нігтя in Ostgal. найчастїйше ніготь, нігтя.

о не стїсняє ся.

вóйна східногал, війнá. — войско східногал. війско psl. войско gen. neutr. et войска. gen. fem. — скора м. загальноруск. скіра, шкіра, шкура psl. скора. — скоряный м. загальноруск. скіряний, шкіряний, шкуряний. — сиротскый (сироцкый) м. і побіч сирітскый, загальноруск. сирітский. — познати м. пізнати. — достати м. дістати. — добрати м. дібрати. — под побіч під

unter. — скоп Сн. Schöps. — кролик Ту. plur. кро́ликы Kaninchen кріли́к.

ю місто о (і).

стюс дерева Holzstoss, стос (стіс); до стюса дай коликы gib Pflöcke zum Holzstoss; дырва класти до стюса Holz schlichten.

і (ѣ) місто загальноруск. е.

втьічи П. м. втечи entfliehen. він втьіче = загальноруск. втече́. — не дальічко П. м. не далечко. — варіха П. НВ... м. вареха, Kochlöffel, ополоник. — піў трітя І. м. пів третя в НВ. пуў третя dritthalb. — тьіж П. НВ.... м. теж, тож (з то+же, тожь; те+же, тежь). — потріба Вв. м. потреба. за свойоў потрібоў ходиме. — пасьіня Вн. м. пасене, das Weiden. — найвесьільший Рад. м. найвесельший.

е місто загальноруск. і.

трепати П. м. тріпати psl. **трѣпати** slovac. trepat'.

е місто старосл. ѣ, загальноруск. і.

колено місто і побіч колыно, psl. **колѣно**. — место місто і побіч місто oppidum ps. **мѣсто** locus. — трескати Р. м. тріскати psl. **трѣскати** strepitum edere. — ленивый. ленівый Розс. м. лынивий psl. **лѣнивъ**. — зменіті ся Врхв. м. змінити ся psl. **измѣнити сѧ**. — (місто загальноруск. о. секыречка Ту. м. сокирочка cf. psl. **сѣкъıра** slovac. sekera.

е стїсняє ся в і в nominat. sing.

вечір Лб. Врхв. genit. вечера сьватый вечір heiliger Abend, загальноруск. сьвятий вечер, сьвят вечер.

нїмецкому ei відповідає і в слові:

льіторкы Wagenleiter, sing. льіторка.

або ай в сл.

райфа Reif, східногал. рихва.

о місто і (ѣ) як в загальноруск.

сокыра = сокира, Axt psl. **сѣкъıра** *ἀξίνη*, securis (декуди: секыра slovac. sekera).

ы м. і (ѣ) або и.

стрыляти місцево побіч стріляти, psl. **стрѣлѧти**. стрылят на дворі П. es donnert heftig. десик стрілиўо irgend wo hat der Donner eingeschlagen. стрылят батогом er knallt mit der Peitsche. —

квытнути Розс. м. цвинути, цвисти psl. цвисти. черешня квытла. грушка заквытла.

ы м. **е** (лемк. і).

варыха Розс. м. варіха grosser Kochlöffel.

а місто загальноруск. **і**.

іманя П. східногал. вміне (коло Львова) Hornvieh, Vieh, eigtl. Vermögen, Habe, Besitz, psl. имание. имѣние. — ядь місто і побіч йід, gen. masc. psl. ядъ в загальноруск. їдь gen. fem. — ядовитый побіч йідовитый, psl. ядовитъ. — ненаядлый unersättlich (в загальноруск. ся форма звучала-б: ненайілий) — волосан gen. fem. genit. волосани (воўосан, воўосани) м. загальноруск. волосьінь Rosshaar. — шадый м. сьідий psl. сѣдъ, čech. slovac. šedý. — — ножкы ня зболяли Вн. м. зболїли.

ю місто **і** (ѣ).

цюўувати, цюлювати küssen. imper. цюлуй, цюлюй küsse. в Смрк. цьіўувати загальноруск. цьілувати psl. цѣловати *καταφιλεῖν*, deosculari.

і в назвуці місто загальноруск. **йі** (ї).

іж Б. Вв. Мш. Igel. іж свиньскый і псьій. (зр. нїм. Schweinigel і Hundsigel; люд робить тоту ріжницю з огляду на се, чи писок їжа менше, чи більше протягнений с. є. чи єго рило коротше чи довше). іж або іжак Ту. psl. ежь erinaceus. — істи Кв. = їсти psl. ясти (зіў = з'їв; зідят = з'їдять).

ы. и. і (= psl. **и**).

У переважної части говорів україньскоруского язика на місце старосл. **и** і **ъı** виступає звук середний межи польск. або ческ. **і** а грубим **у**. В говорі лемківскім дає ся відмітити трояке **и**: мягкий звук **і** (= старосл. **и**), середний: **и** (= старосл. **и**) і твердий, низкий, гортанний: **ы** (= старосл. **ъı**). Однакож ті три звуки не дають ся скрізь на Лемківщинї рівно різко відріжнити, бо часто **і**, **и** і **ы** міняють ся з собою. Середне **и** (твердїйше від **і**, але рішучо мягше від **ы**) все чує ся в словах нич, до ничого, никто, ни, ани. Мягкий звук **і** (= старосл. **и**) чути в правилї в сполучнику **и** (et, und) і найчастїйше в назвучнім **и**, відтак в енклїтичних формах заіменників личних мі, ті, сі (си) — в числівнику штырі; в ріднику, дайнику і містнику від кров: кырві (рідше кырви); місцево уживає ся іменно у Лемків коло Лабови, Жегестова, Вірховнї... а також коло Маційови, Новой Веси, Вислока великого...

мягке і місто загально українськорускаго середнаго и, коли оно відповідає старосл. и. Подекуди (пр. в Перегримці) часто ы виступає місто старосл. и як в словах: копрыва, кропыўо, гварыты, обырвы — але биты percutere для розлуки від быты esse — побіч кропива, кропиўо (кропило), гварити, обырви, бити, быти etc. Голосівка ы (= старосл. ъı) у Лемків задержала ся. Має она звук твердий, глубоко гортанний. Ріжницю межи ы і і (старосл. ъı і и) задержали ще найточнійше в виговорі жителї Лабови, Жегестова, Криниці, Вірховнї: сестріця, столікы, маліны, грушкы, слівкы, сівый, бесьідлівый, гньівлівый, робіті, гваріті, ходіті, йісті, піті etc. По гортанних кладе ся ы: гыбати, кыпіти, хыжа як у старословенщинї: гъıбати, къıпѣти, χъıжа. По піднебенних ж, ч, ш стоїть ы, як в польскім: жыті, чытаті, шыті pol. żyć, czytać, szyć, рідше середний звук и, а декуди навіть і пр. воўчіца Вв. Wölfin. паучіна Лип. Spinnengewebe. cf. slovac. vlčica. pavučina. — чістый Д. rein slovac. čistý.

назвучне и удержує ся а звучить понайбільше як і.

іней Reif (an Pflanzen). — імено psl. имѧ. — іскра Funke. — ікра Euter gr. *οὖθαρ*. — інший ander.

назвучне и одержує приставку н (так зване втисне н parasitisches n).

Ниталія Д. Italia.

придихове г, й або л перед и (приміта у Лемків рідка і місцева).

гинший Вн. м. инший. — гинакше Ту. м. инакше. гинакше не знаю. — гинде anderswo = inde. — йігўа Nadel, dem. йігоўка = загальноруск. игла, иголка. — ливар Span, ивер pol. wiór. —

українськорускe и (= старосл. и, польскому або ческому і) звучить як і.

молітва Лб. — Велікден Лб. — гырміт Лб. tonat. — зарібнік Лб. — крівый Лб. — колік Лб. — прісўаті Лб. — садовіна Жег. — пісаті Жег. — теліця Жег. — чатіна Кр. Nadeln der Coniferen. — боровіна Кр. — зімуваті Врхв. — він любіт Врхв. — мамічка Врхв. — тріцетерічко Врхв — пліска М. НВ. Bachstelze, Motacilla. — оні М. — зводітель М. Troglodytes, Zaunkönig. — маліна М. Himbeere. подьме до льіса на малівы gehen wir in den Wald um Himbeeren zu sammeln. — коніч М. НВ. Klee, конич. — свіня М. Schwein. — гріва М. =

грива. — сін'ець M. Kornblume. дуже сінцю г житьі. — ґріб M. гріб T. м. гриб, Pilz, Schwamm, boletus plur грібы, грібы. — с прутікамі M. = з прутиками. — прікрый M. — мілый M. etc.

е місто загальноруск. и.

зберати м. збирати, psl. **събирати**. розберати. пребе-рати. — заперати м. запирати, psl. **запирати**. — сперати м. спирати psl. **съпирати**. — утерати м. утирати, psl. **оутирати**. — дозерати м. дозирати psl. **дозирати**. — пожерати, пажерати м. пожирати psl. **пожирати**. — прістерати м. простирати psl. **простирати**. — велиця Кр. м. вилици Kiefer. — вешня м. вишня, Weichsel. — сениця м. синиця, Meise. — цпеник м. спинник Schnallenzahn; Blattstiel. — хлезкый м. хлизкий, загальноруск. слизкий schlüpfrig, schleimig. — крехкый Чр. м. крихкий bröcklig psl. **кръхъкъ**. cf. slovac. krehký mürbe.

и місто загальноруск. ь у визвуці с. е. в еклїтичнім дайнику **си** (пень заіменниковий: **свъ**) и не ослабляє ся на ь.

деси. (десі) Брт. П. Рхв.... = десь. десі треба быти irgend wo muss man sein. — десик Брт. item. десик найшоў пінязи = десь найшов гроши. — якыси птахы = якісь птахи. — корова десі са подыўа = корова десь ся подїла. — колисі Кр. = колись, einst.

і місто ы.

тісяч м. тысяч, psl. **тысѫшта**, čech. slovac. tisíc.

ы удержує ся правильно.

справды Врхв. = укр. справдї wahrlich, fürwahr, in der That, wirklich.

о місто загальноруск. и.

вовірка Со. Лип. Ко. Вв. м. вивірка psl. **вѣкверица**. — хо-бáй Ко. м. хиба. хобáй там! Ко = а де-ж там! — омолок П. м. омилок (омылок), Taumellolch, Lolium temulentum (порівн. омылити, омыляти задля одуряючих власностій; — впрочім може посвоячене з старосл. **омоѫлити сѧ** adfricari) — соровый м. си-рий roh, ungekocht. сорове дерево Holz, das nicht getrocknet ist. psl. **съровъ. соуровъ**; але в Врхв. суровый пр. суровы ґрулы ungekochte Kartoffeln. — спохолом м. спохылом adv. schief.

*

гобель. гоблювати з нїм. Hobel, hobeln м. звичайного у нас уживаного: гибель, гиблювати.

ю місто и.

келюшок П. О.... м. келишок Gläschen, Stamperl. dem. від келюх psl. **келиχъ** pol. kielich, mhd. kelich lat. calyx. келюшок палюнкы П. к. пальінкы О. = келишок горівки.

е.

назвучне **є** (= йе) удержує ся.

єлен побіч **єлень** і ілен psl. **ѥлень** загальноруск. олень, оліень. — **єден, єдна, єдно** psl. **ѥдинъ** загальноруск. один, оден. **єлиця** Врхв. місто і побіч ялиця (яліця) Weisstanne Abies alba s. pectinata, psl. **ѥль**.

назвучне **е** дістає передставне **н** (так зване **н** втисне, parasitisches **п**).

Невсевий Чр. м. Евсевий, Eusebius (подібні прояви звукові і в старослов. пр. **некторъ** м. **єкторъ** Hector. **непємида** м. **епомида** *ἑπωμίς*).

е повстале з **ь** удержує ся в многих околицях у всїх падежах а також і в словах похідних (виведених).

лев psl. **львъ** genit. лева Кр. Ч. — левиця psl. **львица**. — левя psl. **львѧ** plur. левята. — лен psl. **льнъ** genit. лену П. Смрк. Ч. она мат дуже лену sie hat viel Lein. — леняный Я. Вн. psl. **льнѣнъ** lineus (инша форма, утворена наростком **-ьнъ** єсть **льньнъ**). олій леняный Leinsamen. сорочька леняна Leinhemd.

е в середозвуцї не стїсняє ся на **і**.

пец gen. masc. м. загальноруск. піч gen. fem. psl. **пешть** čech. slovac. pec poln. piec. він в пецу запалит er wird im Ofen heizen.

по понебних **е**.

жена psl. **жена** slovac. žena. — чело psl. **чело**. slovac. čelo. достаў по чéлы wörtl. er bekam einen Hieb auf die Stirne, er wurde abgewiesen. — вчера psl. **вчера** slovac. včera. — щека Kiefer.

однакож: пчолы. жолуд. його. нашого. мойого. кыйом. чорный. (але: черницы Waldbrombeeren. чернява Pöbel чернь).

о місто е.

яблоновый м. яблоневий. — ялицовый м. ялицевий. — овоцовый м. овочевий, овочний, овощний. — вовірка П. вовюрка Чр. Eichhörnchen psl. **вєверица, вѣверица** čech. veverka, lit. voverė гл. висше: о місто задальнор. и. — сыршон П. шыршон Св. plur. сыршоньі, шыршоньі, загальноруск. шершень, сершень, ширшун Hornisse psl. **сръшєнь**. — со́рош Ко. м. сереш, шереш zerbröckeltes Treibeis; dünner Eisgang. дуже на ріцьі со́рошу. —

(в словах: трепота м. загальноруск. трепета Zitterpappel, Populus tremula. — трепот Zittern, Angst виступає наросток -ота, -отъ місто -ета, -етъ. — трепотати Ч. м. трепетати zittern. — щеботати Лип. Рад. м. щебетати. пташок щебоче = п. щебече pol. ptaszek szczebioce inf. szczebiotać).

а з передставкою г місто назвучного є.

гадваб Брт. Врхв.... Seide м. єдваб psl. **ѥдвабъ, годовабль** čech. hedváb. slovac. hodbáb. ahd. gotawebbi. — гадвабный f. м. єдвабний. Іщи-б му купила хустечку гадвабну, жебы сой памятаў фраіречку давну Ч.

а місто е.

Семан П. м. Семен. — студант П. Student, plur. студанты. — ливар Span східногал. ивер, гивер pol. wiór. — да-што П. Чр. Д.... м. дещо. — да-з-раз wenigstens ein mal. — дакто irgend ein. — з да-кым mit irgend einem. — чатина м. четина Nadeln der Coniferen. чатина на сосньі D. Kiefernadeln cf. щетина, счетина. — щабльі м. щеблї Leitersprossen. — щадрый Смрк. м. щедрий psl. **штєдръ**. — старанка Розс. місто і побіч стеранка. — змартвіня pol. zmartwienie. дост змартвіня П. Verdruss genug. — зомарло Врхв. м. змерло, pol. zmarło. — — граблиця П. Striegel м. греблиця. — грабар = бойківске: гребарь, погребарь = гробар. — грабати, пограбати, згребати м. гребати, погребати, згрібати н. пр. тря пограбати сьіно з ўукы (cf. gr. *γράφειν* goth. graban psl. **грєти. грєбѫ**). — таралик Д. м. тарелик Teller, kleiner Teller. — дакуси Д. дакус Ку. м. декус, трохи. — ніґда Кв. м. нигде.

а відповідає нїмецкому е (як в загальноруск.)

жарт Scherz. жартувати scherzen.

а (я) місто нїмецкого e.

цьвак П. Рхв. цвяк Д. = Zweck, Zwecke, Zwecknagel на Укр. цвях. — цьвак желізний.

я місто загальноруского е.

ня Жег. nein = не, нє. нїт. знаш тото зьіля? — ня! не знам. — бляск Смрк. м. блеск pol. blask, psl. блѣскъ, блъскъ. — няхати. понях ати З. заняхати Ч. м. нехати, понехати, занехати verlassen, im Stiche lassen, verlassen. — шкряготати Со. м. скреготати psl. скръгътати. сорока шкрягоче Со. — гусяниця Вв. Ту. м. гусениця psl. гѫсѣница et гѫсѣница.

я місто назвучного старосл. ѥ (передслав. а)

язеро Жег. psl. ѥзеро, загальноруск. озеро. — ялиця psl. ѥль.

назвучному ѥ відповідає і.

іщи м. загальноруск. єще, ще. psl. ѥште. іщис не купиў ременя noch hast du den Riemen nicht gekauft. — ілен побіч илен, єлен.

я відповідає наросткови иѥ.

сьніданя м. сьнідане psl. сънѣданиѥ. — весьіля м. весьіле psl. вєселиѥ. — листя м. листе, psl. листиѥ, листвиѥ. — кіля м. кіле psl. колиѥ. — выхованя З. Erziehen. — оддання З. — любованя Смрч. Lieben. — милуваня Смрч. item. — підгорля Б. Wamme.

є місто е.

волове око Вн. м. волове око Zaunschlüpfer.

Середний звук межи е і и (ë).

щ^{и}ёня З. м. щеня.

ю місто загальноруск. е.

постюсувати Св. м. постесувати. постюсуват сокыру = на кінци стоньчат. — змюрз, замюрз Лб. місто змерз, замерз (гляди висше під і).

визвучне е (и) ослабляє ся на ъ.

аль Брт. Пол. але psl. алѥ (а ли) — покаль. доталь м. поколи, дотоли.

о.

о в назвуці.

острый. — острило Вв. cos, Wetzstein. — оріх. — отава. — овад Лб. Tabanus. — овес genit. вівса. — ореў genit. ореўа і орел genit. орла. — отец genit. вітця. — (він) óна, óно, óни. — орати. — онé. — од. — осыпка Hautausschlag. — осьін psl. ѥсень. — Олена psl. Ѥлени Helene. — Орина укр. Ирина *Εἰρήνη*, psl. Ѥрина. — Осиф Мо.... Iosephus psl. Осифъ. — Онуфер Onuphrius. — онір м. гонор, honor. — Олько Смрк. м. Волько, Wolf (імя жидівске). — од відповідає старосл. отъ. В східній Галичині і декуди на Україні уживана форма „від“ у Лемків не уживає ся. Також в словах зложених: одмяк Т. Thauwetter. — одгадка Г. Auflösung der Räthsel. оддати. одобрати. одосўати. одрізати. одняти etc.

придыхове в перед о (у Лемків приміта рідка).

вокша НВ. P. Axt, pol. oksza. — вольінь Ту. = олень psl. ѥлень Hirsch. сут декады воленьі. — вовад Ту. — вожина Лб. Brombeere.

перестaвка в перед о і стїснене тої голосівки на і.

віспа П. genit. віспы' Pocken psl. осъпа. — віс П. genit. оси psl. ось. — вісем побіч осем psl. осмь. — вістря НВ. psl. острие *στόμα*, acies ferri. — восмый Ку. octavus, де инде у Лемк. осмый psl. осмъый.

назвучне о з перестaвкою л.

локаістый Кр. м. окаїстий mit Augenflecken geziert. — локайка ein um die Augen mit schwarzen oder hellen Ringen versehenes Schaf oder Ziege*).

придихове г перед о.

гозеро П. місто і побіч озеро. — горный П. місто і побіч орный. ґрунт горный Ackergrund.

---

*) Перестaвка суголоски л для витисненя голосівки з назвуку, стрічає ся також в східногал. формах: ледве, ледви psl. ѥдва palaeoruth. одва, лотава побіч отава, готава Grummet. В Кашубскім сей прояв звуковий лучає ся частїйше: łostaję м. ostaję, zostaję. — łucecha м. uciecha. — łesoblewie м. загальнопольск. osobliwie. I. B.

передставне й перед о.

йочко (в піснях). „йочка моі, йочка, якбы татаречка“. — йочка моі, йочка як вы позерате Вн. — дай Боже йосени Вн.

є або и місто назвучного малоруск. о, старослов. ѥ.

єлен Ти. илень Тух. м. ольінь psl. ѥлєнь. сут серны и илены Тих. гл. стор. 32. і 34.

ы місто загальноруск. о.

сырока П. Лип. Кв. Тих. м. сорока гл. стор. 24. (в Брт. і Жег.: сірока). — выдокщи П. [з: водокрьщи, водокрщи м. (водокрещи), водохрещи „йорданьске сьвато“ Jordansfest. „на выдокщи міняют ся слугы“. — нырскый. мырскый м. морскый. нырске паця Meerschweinchen, Cavia cobaya. — ўыдка Брт. м. лодка, pol. łódka. — коўымаз Розс. м. коломазь, коломасть Wagenschmiere. — — пўытиця м. загальноруск. плотиця Plötze, Rothflosser. — ўышкотати Лб. лыскотати М. м. лоскотати pol. łaskotać. лыскотат коня. — тыркати М. м. торкати unsanft rühren, stossen. cf. psl. тръгати.

е місто загальноужив. о.

лескотати Ч. м. лоскотати. — кебы м. кобы wenn. кебы я маў hätte ich. — бере м. боре (від бороти лемк. брати) худоба ся бере = боре ся psl. брати. борѭ. боре обмінено з формою бере, брати nehmen psl. брати. берѭ). — слебода Мо. м. слобода, свобода Freiheit. — селечко Смрч. м. селочко. — містечко Смрч. м. місточко pol. miasteczko. — хустечка м. хусточка pol. chusteczka. — фраіречка м. фраірочка.

а місто о.

кўаниця місто і побіч кўониця П. кланиця Вн. Runge, загальноруск. клониця, čech. klanice slovac. klanica. — кановка Врхв. м. східногал. коновка, конов, кінва Kanne psl. коновъ λέβης, pelvis. — нагавкы, нагавицьі Лип. м. ногавкы, ногавиці Hosen. — павікы м. повіки Augenlider. — пажерач м. пожирач Vielfrass. — пажераня м. пожираня Vielfresserin. — шварный м. сворный. — каждый м. кождий psl. къждо, čech. každý. — гардый м. гордый. — підгарліця Лб. Wamme східногал. підгорлиця. — підґарля Wamme східногал. підгорле. — ґарло Врхв. pol. gardło м. загальноруск. горло, psl. грълo, котрій то формі властиво відповідалоби в лемківскім говорі „гырло“. — дубрава Кв. м. дуброва

slovac. dúbrava. psl. **дѫбрава** arbores; silva; quercetum. — р а п у х а Мо. або ропавка Kröte, ропуха. — з а р я Мо. м. зоря. — к р а г у л е ц Д. Ти. Sperber м. крогулец, скригулец slovac. krahulec pol. krogulec. — с к а р у п а Д. = скорупа, скорлупа. с к а р у п и н а Я. Лиш. с к а р у п л и н а Т. О. Мш. Ч. с к о р у п л и н а Пол. Schale namentl. Eischale. — — ч а л о Ку. м. чоло psl. **чело**. — — — в перенятім слові т а н і с т р а Розс. Tornister, тайстра.

а через розширенє з о (в нарядї при творбі глаголів многократних або частливих verba iterativa).

з г а р т а т и м. згортати пр. він згартат до купи er scharrt zusammen. — н а б а д к а т и (ein wenig) anstechen із набодкати cf. psl. **бости** et **набадати**. — п о д а б а т и с я м. подобати ся gefallen. — з д а б а т и ähneln. — к а ч а т и. з а к а ч а т и Кв. wälzen; hineinwälzen.

я місто загальноруск. о (або е).

п л я с к а т ы й Б. м. плоскатий, плескатий, плоский psl. **плоскъ**. — п л я с к а в ы й м. плескавый, плоскавий. цырта пляскава die Blaunase (Abramis vimba, Zärthe) ist flach zusammengedrückt. — п л я с к а н к а (сыра) Вн. м. плесканка Käsewecken (cf. плескати).

у з о.

с в е р б у г у з к а Розс. м. свербогузъа, свербигузка Hundsrose, Hetschepetsch, Hagebutte. — г о р у в а т ы й gebirgig. горувате поле. — к у в а т и м. ковати. коваль коня куваў = ковав. — к у п у в а т и м. куповати. — ц ы і л у в а т и Смрк. Кр. м. цыловати. — р у ж а Сн. Вн. Кв. Род. Ку. м. рожа slovac. ruža psl. **рожа**. — — у в ц я Ч. plur. увцьі Schaf psl. **овьца**. — м у т а́ л ь Ко. мота́ль ВП. = мотиль, Schmetterling.

в місто у з о.

в к а з у в а т и с я Мо. м. оказувати ся. воўк ся вказує = вовк оказує ся.

о в визвуцї удержує ся.

я к о в піснях м. загальноруск. як psl. **ꙗко** ὡς, ὥσπερ uti. „я-б собі купила (такы очи) мому Фраіровн, жеб му ся чорныіли я к о гавранови“, „не так гво дни, яко г ночи“.

ом місто старосл. о.

ц о м п е л ь genit. цомпля м. сопель, сопляк. psl. **сопль**. цомпель леду Eiszapfen.

а.

назвучне а удержує ся.

астряб П. Брт. Б. Ф. М. НВ. Р. Т. Со. Я. Вн. Лип. Кв. З. Ти. О. Тих. Рад. Ч. Ко. (але в Ту. ястреб) astur, Habicht [лемківска форма „астряб“ що до назвуку давнїйша від старосл. ѩстрѫбъ. ѩстрѫбь.] — абко побіч ябко Apfel. — айце побіч яйце. — авор побіч явор. — акы П. в знач. о! а! seht doch! н. пр. цы зробилисте чкоду? — акы ныт! habt ihr Schaden verursacht? o nein! (seht doch! nein). порівн. старосл. акъı. — акый Лос. psl. акъ = qualis. акы онн парадны wie sie prunkvoll aussehen! — Андрій genit. Андрія, vocat. Андрію. — Анна. — адзымка ungesäuertes Brot (ἄζυμος ungesäuert). — арматка eine Vogelart – армілка Брт. Fink. — Асафат Лос. м. Йосафат. — Афтан Р. Athanasius. — Ардан місто і побіч Йордан, Ордан psl. Иоръданъ. — ангеў = ангел.

назвучне а дістає придихове й.

Яцко = Иакинтий psl. Иакиндъ Ἰάκινθος. — Янтін psl. Янътонъ Ἀντώνιος. — ядваб Д. З. Seide. — йале Вн. м. але (в піснях) — ядвабный Д. З. — яфиры Ту. Heidelbeeren, афини. — ястребъ Ту. astur, Habicht.

придих г перед а.

Гамерика Amerika. — гамерицкый amerikanisch, американський. — гадваб Seide slovac. hodbáb.

передставне б перед а.

багнята Д. Я. Вн. Кв. Лип. Мш. Weidenkätzchen. багнята на рокыты Д. багнята на рокытиньі О. Kätzchen der Saalweide. багнятка З. Тих. — багнятка з рокытины Пол. — багньіткы М. Рад. (у Мазурів: bagnięta lub kocanki); старосл. агнѧта = junge Schafe, Lämmer). — багниця Лип. або рокыта Лип. Salix caprea, Palmweide, Saalweide.

назвучне а наслїдком уподобненя переходить на е і дістає передставне г.

Герсен м. Арсений.

я місто загальноруск. а.

няй (з няхай) м. най (із нехай). — тря Лб. м. тра (із треба) н. пр. ті хыжи тря даті нову стріху. тря мене збудіті (cf. psl. трѣба ѥсть). — вечеря, правильно місто східногал. вечера, psl.

вечерѧ, pol. wieczerza čech. večeře slovac. večera. — вечеряти psl. вечерѧти. — — genit. професоря І. м. професора. іду до професоря. — genit. дохторя м. доктора. ід до дохторя. — Онуфря Вв. м. Онуфра genit. від Онуфер. гварю до Онуфря.

а місто загальноруск. я старосл. ѧ.

са (Смільник, Лупків, Зубеньско, Манів, Бальниця, Щербанівка) м. ся psl. сѧ slovac. sa. бій са Бога = бій ся Бога. — сьватый П. Брт. м. сьватий psl. свѧтъ пр. сьватый Ян = сьвятий Іван. сьватый Боже! heiliger Gott! велике сьвато grosses Fest. — швалити У. м. свялити (сьвялити) jucken pol. świędzić, čech. svěděti (свѧд).

і місто загальноруск. а.

рыцьір genit. рыцьіря (також рычір genit. рычіря) м. лицарь, лицаря. великый рыцьір grosser Held — з нїмецк. Ritter; poln. rycerz, čech. rytiř. slovac. rytier.

і місто я.

ньіньо Ко. м. няньо Vater, отець. татцю або ньіню! Ко. = отче.

о м. загальноруск. а.

голуз. голузка Врхв. Р. Вв. гоўуз. гоўузка П. м. східногал. галузь. галуза. галузка cf. psl. голь gr. ὕλη Wald, Holz. голуз чеперата Вв. Gabelast. — голузя Р. gen. neutr. collect. = галузє, Äste, — зозуля П. Рхв. Св. НВ. Гр. Щ.... м. зазуля в укр. зозуля, зузуля. — хохолоз Мш. м. хохолаз Пол. Тих. Рад. Ч. Ту. Ohrwurm Forficula auricularia.

прейотована голосівка а, рівно як а послї змягчених голосівок не зміняє ся.

ясна Zahnfleisch. яр. ярец. час. шапка. мясо. трясти. ряса (на житьі. пшеници) Aehren. дьівча. plur. дьівчата. памят. мяти. мягкый. теля plur. телята. горячий. жати. розпяти — однакож: єйце Я. Ту. Ко. але в О. Пол. яйце.

е місто а.

зесь Ку. м. зась, зася pol. zaś slovac. zasa, zas.

є місто загально уживаного я.

єлове дерево НВ. м. ялове дерево Tannenholz. — єлиця м. ялиця psl. ѣль pol. jedlina slovac. jedl'a.

і місто я (= старосл. ѧ).

тьігати ся м. тягати ся psl. **тѧгати сѧ** rixari. — сьтьігати zusammenziehen. — розтьігати auseinanderzerren; ausziehen пр. розтьігай скору. — натьігати spannen, aufziehen. — вытьігати herausziehen. — сьтьігач П. в східногал. нашельник м. нашийник Halsschleife der Pferde. однакож в М. тягати. паранны волкы не радо тягают. — запрічи м. запрячи psl. **запрѧшти**. — запрігати м. запрягати einspannen. тря запрігати коньі. — присьігати Я. м. присягати psl. **присѧгати** iurare. як присьігат на криво Я. wenn er einen Meineid ablegt. — багньіткы М. Рад. м. багнятка, багнята Kätzchen der Bäume namentl. der Weiden.

і з е м. загальноруск. а.

цментір У. genit. цментера *κοιμητήριον* coemeterium Kirchhof, Friedhof, poln. cmentarz, східногал. цминтар, kroat. cintor, psl. **цимитеръ**. він вчера быў є няньом на цментери er war gestern mit dem Vater auf dem Friedhofe.

е місто я.

руменый м. румяний. roth, blühend roth, frisch. psl. **роумѣнъ**.

е місто старосл. ѧ.

счестя П. Брт... шестя Лип. м. счасте pol. szczęście slovac. šťastie. — шесливый Лип. м. счасливий cf. psl. **съчѧстьнъ**. **съчѧстьникъ** particeps. дай Боже счестя! Gott gebe Glück! — счесний П. Брт. Бру... glücklich, felix psl. **съчѧстьнъ** particeps. несчесна година unglückselige Stunde. — говедо Vieh, Rindvieh. у Лемків тілько в лайцї уживане psl. **говѧдо** slovac. hovädo. — шкаредный psl. **скарѧдъ**, **скарѧдьнъ** *αἰσχρός*, foedus. — єденацет (**єдинъ на десѧте**, єден на десенть, єден надьсент, єден надсент, єден на цент, єден на цет, єденацет). — двацет. трицет; але четырдесят, чотырдесят psl. **четыре десѧти**. пятдесят psl. **пѧтьдесѧтъ**, шістдесят, сьімдесят, вісемдесят, девятдесят. — гореч Вв. місто горяч. велика горяч grosse Hitze cf. psl. **горѧштина** *θερμότης*, calor.

ен відповідає старосл. ѧ, польск. ę.

бреньчати Б. psl. **брѧчати** *βομβεῖν*, sonare. pol. brzęczeć. муха бреньчит. — до насченду Нов. м. до насчаду, до насчадку ganz und gar, sammt und sonders, pol. do szczętu, порівн. старосл. **исчѧдиѥ**. **иштѧдиѥ** *γέννημα*, progenies.

ам (ям) місто а (я).

брямчати Врхв. м. брячати psl. **брѧчати** pol. brzęczeć. — стрямбы м. стрябы = стряпи Fransen; collect. стрямбя g. neutr., genit. стрямбя pol. strzępy. — счамбы, щамбы м. (щабы), щапы Spleissen cf. **скепати, счепати** rad. **скеп.**

ун відповідає польск. ę, старосл. ѧ.

брунчати M. pol. brzęczeć. пщола брунчит die Biene summt. гівняр брунчит der Mistkäfer summt.

у місто я pol. ą.

стужка З. м. стяжка Band pol. wstążka slovac. stužka.

ю місто я старосл. ѧ.

мюзґа П. Мо. або мюзґра Мо. Cambium; medulla „што по під ўубок“ ўуб П. = луб Bast, Rinde. cf. psl. **мѧздра.**

у.

у в назвуці удержує ся.

Улько Iulius. — Улька Julie. — Улиян Смрк. Julian psl. **Оу҃лиѧнъ** і **Июлиан.** — Улиянна, Улиянка Смрк. Juliana. — ухо. — уйко. — уйчина Frau des Oheims, des Onkels. — уж побіч юж. pol. już, čech. už, již, již psl. **оу҃же** *ἤδη*, iam. — усеница П. І. psl. **жсѣница.** — уця П.... рідше увця psl. **овьца** (овця, вовця, вувця; увця, уця), genit. plur. овец, рідше увец. має дуже овец er hat viele Schafe. пішоў з уцями er gieng mit den Schafen d. h. er gieng Schafe zu hüten.

придихове в перед у.

вуж Ти. Natter.

назвучне у дістає передставне б.

будити м. удити räuchern, pol. wędzić, čech. uditi. — буджениna Розс. Selchfleisch (що до передставки **б** порівн. грецке *ὀρθός* = *Ϝορθός* ляк. *βωρθέα, βωρσέα. Ϝείκατι* = *βείκατι* = *εἴκοσι.* Gustav Meier, Griechische Grammatik. Leipzig 1880. Lautlehre S. 6 u. S. 17).

придихове г перед у.

гурвати Рхв. м. урвати, psl. **оу҃ръвати.** — гузда Рхв. Розс. м. узда, Zaum psl. **оу҃зда.** *χαλινός*, habena. — гужов м. ужов, ужва, ужевка psl. **жже** *καλῶδιον* funiculus. — гусениця Св. З.

стий schlammig. мольниста земля, мягка feiner, thoniger Boden. — погар dem. погарик м. пугар, пугарик nsl. pehar germ. Becher magy. pohár середнолат. bicarium.

у місто східногал. а, старосл. оу.

туній м. таній wohlfeil, billig, дешевий. туньо = дешево. cf. psl. тоуньк. мясо потуньіло, стуняло (м. стуньіло) das Fleisch ist billig geworden.

ю місто у.

паюк Розс. м. паук psl. паѫкъ aranea pol. pająk. — паючина м. паучина psl. паѫчина, паѭчина et паьчина tela aranea pol. pajęczyna. — нюта Врхв. м. нута Note, Tonzeichen; Arie. „а голос буковый, нюта березова“ Врхв. — клюбік Лб. м. клубок čech. klubko psl. клѫбо et клѫбъко. — татю! Ко. м. тату, отче. — побанювати Ч. м. побанувати.

у місто ю.

волоцуга Брт. м. волоцюга Landstreicher, Vagabund. — веретурніця Врхв. м. веретюрниця з веретерниця, веретелниця, веретенниця Blindschleiche. — таньцувати м. танцювати. він таньцує = танцює. — працувати м. працювати. він працує er arbeitet.

в місто у, старосл. оу.

в мене Кв. м. у мене. — в нас Кв. — я быў в нього Ти.

приіменник у (= старосл. оу) переходить на в, а відтак часто перед звучними суголосками г, д, б, в, з тай перед н, м, л, р і перед голосівками на г, перед глухими суголосками к, т, п, х (ф) тай перед с, ц і ч на х.

г мойой матери = в моеї матери, у моеї матери. — х сой бабы велика зліст = у сеї баби велика злість das Weib ist sehr boshaft. — овес хпаў на землю = овес впав на з. (упав т. є. прикляк). — хпасти = впасти, упасти. хпаў г воду — впав в воду або у воду. — хчити П. Тих. я ся хчила = я вчила ся, учила ся. нахчіти ся Лип. = навчити ся, научити ся. — г нас = в нас, у нас. — х старого = у старого. — хпити ся = впити ся, упити ся. — psl. оупити сѧ. хпиў ся er hat sich betrunken. — грізати м. врізати, урізати. гріж = вріж, уріж. Фалат гріж і дай ту schneide ab ein Stück und gib her. — хтяти м. втяти, утяти. хтяў ся г руку = утяв ся в руку, — гўомити = вломити, уло-

plur. гусеницьі. гусеница Рад. гусяница Ту. psl. жсѣница, гжсѣница et гжсеница *κάμπη*, eruca.

перед у в назвуцьі придихове й.

юж Б. Вн. Рад. южі або юж М. psl. оуже et юже iam. юж дале ньіт Вн. = вже дальше нема. юж веце не є Вн. = вже більше нема. — юха Jauche, Suppe psl. оуха et юха *ζωμός*, ius.

назвучному у предкладає ся л.

в зложенім слові: сверболуза Врхв. м. свербоуза, свербиус Rosa canina іменно овочі (по нїм. Hagebutten).

у не переходить на і.

за муж в східногалицкім і на Укр. за між psl. за мжжь. піти за муж heirathen. — дуброва на Укр. і в східногал. діброва psl. джбрава. — Фура Fuhre східногал. фіра, укр. хура. — Фурман східногал. фірман, укр. хурщик. — гўубокый, глубокий східногал. тут і там глибокий як на Укр., в гуцульск. глїбокий (властиво глубокий відповідає старосл. глжбокъ а глибокий старосл. глъбокъ *βαθύς*, profundus).

у переходить на і.

збітньіти П. І. verwodern м. збутньіти pol. zbutwieć. збітньіўа соўома halb verfaultes Stroh. — збітньіе дерево das Holz wird vermoderm. — бійный І. м. буйний, üppig. бійне жито üppiges Korn, üppiger Roggen. — дріліти Лб. м. друлити, stossen.

і місто ю.

бріх П. Св. Вн. Ти. Мш. м. брюх, pol. brzuch, čech. břich, břicho, slovac. brucho, russ. брюхо. г брісьі = в череві, im Bauche. — бріхатый bauchig; однакож в Лабові, Жегестові... говорять: брюх, брюхатый. — Ідьо dem. від Юда (жидівске імя). — кльіч Вв. Д. Я. Вн. Ту. м. ключ Schlüssel čech. klíč, slovac. kľúč. — кльічик Вв. м. ключик. — капельіх Вв. Ту. м. капелюх, Hut.

ы місто загальноруск. у.

гыгнавый Чр. Врхв. м. гугнавий näselnd psl. гжгнывъ *γογγύζων* murmurans. — — быти м. бути psl. бъıти.

о місто звичайно у нас уживаного у.

пазоры у ореўа Я. Мш. Krallen beim Adler, пазурі (кігті) у орла. — мольнистый Мш. м. мульнистий, мулистий, намули-

і н місто загальноруск. у (старосл. ѫ).

б і н ч а т и. б и н ч а т и порівн. букати староруск. **боучати** старосл. булоби *бѫчати cf. pol. bąk (rad. бък), пчоўа бінчит.

ом відповідає старосл. ѫ.

б о м б а р Maikäfer Melolontha vulgaris, cf. psl. **бѫбьнъ** tympanum. **бѫбнѫти** tympanum percutere, let. bambêt sonare; bambals scarabaeus. гл. Початки до уложення номенклятури и терминологиї природописної, народнёї нап. Іван Верхратський II. 1869. стор. 27. — б о м б о в к а Beere, Kügelchen cf. pol. bąbel.

он місто загальноруск. **у**, старосл. **ѫ** польск. ą (ę).

п а й о н к. п а й о н ч и н а Врхв. м. паук, паучина psl. **пажкъ, пажчина**. pol. pająk, pajęczyna.

я місто загально ужив. **ю**.

в с я д е II. в с я д ы Кр. Я. Г. в с я г д ы м. всюди, всюда überall, allerwärts. psl. **вьсѫда. вьсѫдѣ.** slovac. všade.

ъ.

старосл. **ъ** перейшло на **ы**.

о б ы я т и Жег. м. обяти psl. **объѧти**. він обыяў = обняв, psl. **объѧлъ ѥсть**. — з ы й т и с я Жег. м. зійти ся psl. **съити сѧ**, зышли ся м. зішли ся, зошли ся із: съшли ся. — о б ы й с т я і о б ы с т я II. м. обійсте Hausflur; Bodengrund, wo das Haus sammt, Nebengebäuden steht. — з ы в я д н у т и м. зівянути (гл. під **і**).

старосл. **ъ** переходить на **у** (вторична творба **у**).

в у ш II. plur. вуши або у ш Св. plur. уши psl. **къшь**, загальноруск. вош (розубрати, зумерти, зустріти м. розібрати etc. гляди під **і**).

ъ в къ переходить на **у**.

γ у м н ь і Брхв. = psl. **къ мънѣ**. — *γ* у н і м Врхв. psl. **къ нимъ**.

ь місто **ъ** в зложеню з приіменником **съ**, через що загальноруск. **с** (з) в **сь** (зь).

с ь т ь і г а т и. с ь т ь і г а ч м. стягати, стягач. — сьнідати frühstücken. — с ь п і в а т и. — с ь в і т и т и. — с ь м і т я (pol. ściągać, śniadać, śpiewać, świecić, śmiecie). з ь і с т и verzehren. — з ь в і д о в а т и с я sich erkundigen; fragen. — з ь і т и heruntergehen. зьшоў

мити. гўомю = вломлю, уломлю. гўом сой = вломи собі, уломи собі. — гломок Бер. м. вломок, уломок, зломана ігла gebrochene Nadel eigtl. Bruchtheil. — г нас гварят = у нас говорять. — быў г мене = був у мене. — гмерти, гмерати = вмерти, умерти, вмирати, умирати. — великый сьніх хпаў = великий снїг впав (упав). — гвалити м. ввалити, увалити zum Sturze bringen; niederreissen. він гвалит свою хыжу er wird seine Hütte niederreissen. — гмыти ся м. вмити ся, умити ся sich waschen. — глапити м. влапити, улапити einfangen, fangen. — гвидьіти м. ввидїти, увидїти. — гродити ся Тих. м. вродити ся, уродити ся etc.

а відповідає старосл. ѫ, загальноруск. **у**.

кады П. Бру. Врхв. М.... м. куди, куда psl. **кѫда. кѫдоу.** з канды, ка(н)ды повстало кады. pol. kędy. čech. kam. — тады П. М.... м. туди, туда psl. **тѫда.** poł. tędy. čech. tam.

ам відповідає загальноруск. **у**, ставосл. **ѫ**.

ґамба Мо. Ч. Mund; Maul губа pol. gęba slovac. gamba cf. psl. **гѫба** в значеню spongia; в українськоруск. означає губа 1) Lippe 2) Mund 3) Pilz Boletus; — Spongia, Schwamm, Badeschwamm в укр. звичайно губка, що означає впрочім також Polyporus Zunderschwamm.

ан відповідає старосл. **ѫ**, загальноруск. **у**.

вансы plur. П. Вв. мыкат коло вансів. вансы або баюсы Я. ваньсы У. М. Schnurrbart pol. wąsy psl. nom. sing. **ѫсъ**. — вантроба П. Ку. das Eingeweide psl. **ѫтроба** *τὰ ἐνδόσθια,* intestina. — опантати Мо. м. опутати pol. opętać cf. psl. **пѫтати.** опантана міля Мо. opętana mila.

ян місто загальноруск. **у**, польск. **ą**.

плянтати П. Смрк. І. в східногал. плутати (пльонтати) pol. plątać. заплянче ся язык. плянче ся під ногами (посвоячене з плести *πλέκειν,* plectere).

ен відповідає старосл. **ѫ**, загальноруск. **у**.

венж Пв. genit. венжа Natter, Schlange м. уж, вуж psl. **жжь.** pol. wąż, genit. węża. — Венґрин м. Угрин, венґерский побіч угерскый м. угорский čech. uherský, pol. węgierski, psl. **жгринъ. жгрьскъ.** — вендка Брт. Angel м. удка, удиця pol. wędka psl. **жда. ждица** *ὄγκινος,* uncinus, hamus.

старосл. ѣ відповідає е, коли в загальноруск. кладе ся о

червеный м. червоний, у Гуцулів: червонний psl. **чрѣвѣнъ**.

старослов. ѣ відповідає о.

попер genit. попрю П. Бер. Рхв. Кр.... psl. **пѣпръ** *πέπερι*, piper pol. pieprz čech. pepř slovac. pepor. (в старосл. лучають ся також форми: **пѣпѣръ, пѣпъръ** і **пѣпѣрь, пѣперь**.) загальноруск. перець. — тонькый psl. **тѣнькъ**, pol. cienki, загальноруск. тонкий.

середозвучне ь заникає.

гудба м. гудьба čech. slovac. hudba psl. **гѫдьба**. — сватба м. сватьба, свадьба Hochzeitzug, Hochzeitgäste; Hochzeit psl. **сватьба** *γάμος*, nuptiae. čech. slovac. svatba. — судба, судбина м. судьба, судьбина Schicksal, eigtl. das von höherer Macht dem Menschen Zugetheilte oder Zuerkannte vgl. psl. **сѫдьба**. — женитба Тн. Heirat (von Mannspersonen) м. женитьба čech. ženitba psl. **женитва** *γάμος*, nuptiae угорскоруск. женитва. — — тма Д. цма Кр. м. тьма, Finsterniss psl. **тьма** *σκότος*, tenebrae (в Glagolita Clozianus ed. Miklosich: **тъма**) čech. slovac. tma. — тмосивый Св. м. тьмосивий dunkelgrau.

старослов. ѣ не переходить на е, но тратить ся без слїду.

пестрый Бер. І. м. пестрий bunt psl. **пѣстръ** *ποικίλος*, varius. — пся Со. Ко. м. песя psl. **пѣсѧ**. plur. псята. псик P. ein kleiner Hund (ь в наростку -ьць заникає в слові шевц місто і побіч: швец psl. **шьвьць**, загальноруск. швець, льокально шевец pol. szewc.

визвучне ь відпадає (у галицких Лемків се приміта дуже розповсюднена).

кін П. Брт. Вн. З. м. кінь psl. **конь** *ἵππος*, equus. — ден. — хўопец. — отец. — пекар. — медвід Тих. — заяц Б. — тест Вн. — оген Д. — смерт. — кіст. — серст Д. — серет свиньска Д. Schweinsborsten. — гус psl. **гѫсь**. čech. slovac. hus. — крас м. крась pulchritudo. — брид м. бридь foeditas. — Гриц м. Гриць, Gregorius. — ялиц genit. plur. м. ялиць. — пят м пять. — шіст м. шість. — десят м. десять.

ь повстале через ослаблене голосівки и відпадає.

штос П. із штоси загальноруск. щось. — якос Д. з якоси загальноруск. якось. — четырдесят П. Я. Вн. Тих. чотырде-

єм, зьішўа єм, зьішўо єм ich bin hinuntergegangen; місцево, частїйше зыти, зыйти psl. **съити** et **сънити** *καταβαίνειν, κατιέναι* descendere].

змягчене також в словах:

зьвізда Бер. м. звізда, psl. **звѣзда**. — зьвір genit. зьвіря, psl. **звѣрь** [тото змягчене **с** і **з** під впливом мягкої голосівки **і** (= **ѣ**)].

ъ переходить на **о**.

зо псом Вв. psl. **съ пъсъмь**. — зо зубами Мо. psl. **съ зѫбъı**. — зо стайньі Лип. psl. **изъ стайниѭ**. (ис стайниѭ). — зо сусьіка Мо. = із сусїка. — зо страху Р. = із страху. — выняў зоза пояса вокшу Р. = виняв зза пояса сокиру. — вопити Вн. psl. **въпити** clamare.

старосл. **ъ** в середозвуцї випадає.

схнути м. загальноруск. сохнути psl. **съхнѫти**. — пыск genit. пыска Maul, Schnauze; Mund. deminut. пыщок, genit. пыщка м. загальноруск. писок genit. писка, писочок genit. писочка. — хабз genit. хабзу м. загальноруск. хабуз, хабузу Holunder. — мох genit. мху П. але часто мох genit. моху як на Укр. на пр. у Шевченка: і се́рце мо́хом поросло́ psl. **мъхъ** muscus. — замшити mit Moos verstopfen мохом запхати пр. шпары в хыжи. — омшити mit Moos belegen, mit Moos auskleiden. — ўжиця Брт. Розс. psl. **лъжица** čech. lžíce.

у визвуцї первістне **ъ** на **о**.

дьідо Grossvater; auch der Gemahl der Schwester wird von den Kindern des Bruders „дьідо“ genannt, psl. **дѣдъ**. — стрыко́ D. Vetter де инде: стрык, стрый. — сьвірко ВП. Grille, Zirpe де инде: сьвірк.

визвучне **ъ** відпадає.

Кирил в східногал. Кирило, psl. **Кирилъ** et **Коуриλъ** *Κύριλλος*. — **к** = psl. **къ**. „Ганцю, Ганцю, білый криштал! до-раз бы я к тобі пристаў!

ь.

старослов. **ь** переходить на **и**.

царистве Тих. psl. **царьство** imperium. до цариства небесного.

Мш. Augenbrauen psl. **обрѣви, брѣви.** — хырбет Св. М. Пол. psl. **хрѣкьтъ**, загальноруск. хребет; по хырбетьі am Rücken; на хырбетьі auf dem Rücken загальноруск. на хребтї. — пырскати cf. psl. **прѣсканиѥ** *μυκηθμός*, mugitus, ***прѣскати.** — кыршити Д. З. zerbröckeln psl. **крѣшити.** накыршиў хлыба. покыршена соўома. — окыршины Д. кыршины Тих. = окрушини, окришини, кришини, кришки Brocken. — пригырщи м. загальноруск. пригорщи psl. **пригрѣшти** čech. přehrstí beide Hände voll. — чирстый побіч чырствый psl. **чрѣствъ.** — сырна Б. psl. **срѣна** *δορκάς*, caprea. — смыркати Б. м. смеркати psl. **съмрѣкати** obscurum fieri. — мырдати Ф. psl. **мрѣдати.** пес оґоном мырдат der Hund wedelt mit dem Schwanze. — вырчати І. psl. **врѣчати.** пес на кота вырчит. — пырхати І. воробель пырхат cf. psl. **прѣханиѥ** titillatio. — сыршін genit. сыршоня. сыршон П. шыршон Св. plur. сыршоньі, шыршоньі psl. **срѣшєнь** crabro.

Тут також: пырщ П. Ба. Тих. З. Лип. м. загальноруск. прищ psl. **прѣштъ** (може місто: **прѣштъ**). пырщі ся му дуют Ба. — опырщити ся З. = оприщити ся. вышмарит пырщ Лип. = викине прищ. — тырвалый dauerhaft м. тревалий польск. trwały. — покыртавіти П. krumm werden, verkümmern.

але: верба psl. **врѣба.** — верх psl. **врѣхъ.** — серет psl. **срѣстъ.** — гмертвец psl. **мрѣтвьць.** — мерзнути psl. **мрѣзнѫти.** — горло З. (у Лемків дуже рідко і місцево уживане місто „гыртан“) psl. **грѣло.** — торгати psl. **трѣгати.** — чорный psl. **чрѣнъ.**

старосл. **ръ** відповідає **ар** (на Лемківщинї місцево і лише на окраях, де Лемки стрічають ся з Долами і Бойками).

гартань Ту. psl. **грѣтань.** у Долів: гортáнь, у Бойків: гартáнка. — — — (ґарло Врхв. польск. gardło). — варкоч П. м. воркоч psl. **врѣкочь** *τρίχαπτον* crines plexi pol. warkocz.

старосл. **ръ** відповідає подекуди **ір.**

вірх Врхв. psl. **врѣхъ** (староруск. **врьхъ. вьрьхъ**). — вірґати ausschlagen (о кони), pol. wierzgać cf. psl. **врѣгати** *ῥίπτειν*, iacere ruth. вергати.

старосл. **лъ** відповідає **ыў** (ыл) або **ўы** (лы).

сыўза М. м. загальноруск. слеза, сльоза psl. **слѣза.** — ґыўтати schlucken ukr. глитати cf. psl. **глѣтити** lat. glutire, deglutire.

сят Б. Д. psl. **четꙑридесѧти** *τεσσαράκοντα*, tetraginta. — єс psl. **ѣси**. — форми повельникові як: плет. нес. ход. пряд. бер. зроб м. плети, неси, ходи, пряди, бери, зроби. Рідко лучають ся форми неопредїленика на т (з ть = ти) пр. робит, здогадат — міcто котрих частїйше (іменно в піснях) бувають форми на ц: робиц, здогадац.

Хоть і відкиданє наконечного ъ в говорі лемківскім може уважати ся загальною і визначною прнмітою того то говора, таки находять ся місцевости — іменно в Сяніччині — де ъ на кінци слів і форм, подібно як подекуди у Лемаків угорских не відкидає ся зовсїм або у декотрих словах відкидає ся, у инших остає.

кінь М. — отець Ту. — корінь ЧГ. — камінь ЧГ. — гыртань Ку. — днесь С. З. — ходь Вв. Ту. = ходи; у других Лемків: ход. — не лазь Ту. — кед єсь ня не хтьіла Вв. — возь Вв. у других Лемків: воз м. возьми, возми і пр.

ъ удержує ся після л, місцево також по р і у декотрих сущників утворених наростком ъ.

приятель. — кырдель. — рыбель. — ярь Вв. — косарь Я. — рыбарь Ту. — — бридь побіч брид, крась побіч крас.

ъ задержало ся як в старословеньскім (місцево).

красьныі М. psl. **красьно** *κοσμίως*, ornate (звичайно у Лемків: красныі). — небесьный Мо. заря небесьна psl. **нєбєсьнъ**.

також ъ в словах: празьній М. = порожній, порожний, psl. **празднынъ** et **празднънъ**. — — тоньший Д. = тонший.

старосл. **ръ** відповідає **ыр**.

гырміти psl. **грѣмѣти**. загальноруск. греміти. гырмит es donnert, гремит. — гырмота Donnern, Donnerwetter. гырмота велька I. starkes Donnerwetter. — дырва П. Бру. Кр. Лип. Г. Тих.... psl. **дрѣва**, укр. дрóва, східногал. дрівá. — гырлиця П. Брт. О.... psl. **грълица**. dem. гырличка. гырличька Ти. čech. slovac. hrdlička. — гыртан П. Лип. З. О. psl. **грътанъ. крътанъ**, загальноруск. гортань, pol. krtań. — ґырт Schlund. — кыртиця П. Лос. НВ. Мо. Вн. Лип. З. Си. Мш. О. Ч. psl. **крътъ** plur. кыртицьі. але: кретовіны НВ. Maulwurfshaufen кыртичовина Ти.; але в Со. кертиця. крот Врхв. — тырстіна Кр. psl. **тръсть** загальноруск. трость, тростина, Schilf, Teichrohr. — шкырготати Жег. psl. **скръготати** загальноруск. скреготати. — обырви П. Лос. Кр.

приходить на гадку, н. пр. на думку. не пріде мі на мысель Мо. es kommt mir nicht in den Sinn; ich kann mich nicht entsinnen, ich kann mich nicht erinnern. — цомпель П. Кр. Ч... psl. сопль, сопель, сопляк. цомпель леду Eiszapfen. — вугель Брт. м. уголь Kohle psl. ѫгль čech. uhel slovac. uhol.

втручене **о**.

вітор Розс. Д. Вн. Кв. Ту. Ко. Wind slovac. větor загальноруск. вітер psl. вѣтръ. вітор дує der Wind weht.

Заник голосівок (Schwund der Vocale).

назвучне **и** (і) заникає.

Ваньо м. Иваньо, Іваньо dem. від Іван. — мено м. імено, імя psl. имѧ cf. poln. miano. — менувати м. іменувати psl. именовати. — коностас Св. м. і побіч іконостас gr. *εἰκονοστάσιον* (подібні прояви в старосл. налогий *ἀναλόγιον*. накара *ἀνάκαρα*) — — — возму м. возьму psl. възьмѫ із възъ-имѫ). — прити Г. м. прийти psl. принти et прити. прид із прийд м. прийди. — пріду, прідеш, пріде Лб. psl. приндѫ, приндеши, приндеть побіч придѫ. — пыти. пыду Г. м. пійти, пійду psl. поити. поидѫ.

назвучне **е** заникає.

Милиян м. Емилиян, Aemilianus, Омелян.

о в назвуці тратить ся.

нон м. он-он dieser dort, jener. нон паробок dieser Knecht dort. ноно зьвіря jenes Thier. нон-нон! dort weit in der Ferne.

е в середозвуці губить ся.

почкати. зачкати м. почекати, зачекати. slovac. počkat'. почкай Вн. м. почекай. по́чкайте Ку. м. почекайте. — похребт П. genit. похребта м. загальноруск. хребет, genit. хребта psl. хрѣбьтъ звичайно у Лемків: хырбет genit. хырбета.

загальноруск. **о** ослабляє ся на ъ і заникає або удержує ся первістне **а**.

покля, дотля, закля м. поколѣ, дотолѣ, заколѣ порівн. старосл. до селѣ. отъ толѣ. до толѣ. у Лемків також покаль. доталь, закаль, одкаль в східногал. покиль, дотиль, закиль, відкиль, відкиля. (із поколѣ; поколи, поколь etc.) — — хтьіти.

— бўыха П. блыха І. Д. Лип. З. Пол. Ко. psl. блъха. — ўыжка П. лыжка (Р. Рудавка, Воля вижна) psl. лъжька загальноруск. ложка, лижка.

в старосл. лъ переходить л на ў а ъ випадає.

ўжиця Брт. Розс. Я. psl. лъжица čech. lžice.

однакож: воўк psl. влъкъ. — жоўтый psl. жлътъ. — жоўч psl. жлъчь. — поўный psl. плънъ. — тўустый м. тоўстый, товстий pol. tłusty psl. тлъстъ і пр.

Після дра О. Огоновского (O ważniejszych właściwościach języka ruskiego pag. 24) говорять в Біличні коло Ґрібова: волк, полный.

Приставка і всув голосівок (Vorschlag und Einschaltung von Vocalen).

приставне и.

ирджок Лип. = рджок Ти. Гр. Spitzmaus, Sorex [rad. ръд. cf. ржа ukr. иржа lemk. рджа psl. ръжда (повст. із ръдъ). рджок Sorex vulgaris nach der rostbraunen (oft auch kupferbraunen) Färbung der Oberseite so genannt. In Ostgalizien heisst sorex мідиця, hie und da auch мідяниця; мідь = Kupfer). — ішоў (по фальшивій анальоґії з огляду на форми теперішникові іду = psl. идж etc. місто і побіч правильної форми шоў psl. шьлъ. — із, іс місто з, с psl. съ. шішоў із Васильом, іс паном. — ігола загальноруск. иволга psl. влъга, oriolus galbula Goldamsel, Pirol.

приставне о.

обырви П. Брт. М. Мш. Тих. Ч. обырві Лип. Augenbrauen, брови nsl. obrvi čech. obrví; psl. обръвь et бръвь gr. ὀφρύς. (nom. sing. обырва genit. обырвы et обырв genit. обырві то само в словацкім: nom. sing. obrva i obrv). — оболона П. Бру. Врхв. Д. Со. Ко. dem. оболонка. оболоночка dünne Haut, Membrane м. болона, болонка, болоночка. — осердак См. м. сердак. — остонога Лип. м. стонога Assel, Tausendfuss. — овін Вв. м. він psl. онъ.

втручене е.

вісем П. psl. осмь. — оген Д. П. Брт. огень Вв. psl. огнь slovac. oheň загальноруск. огóнь. — мысель Су. Мо. Т. Тих. psl. мъысль. slovac. mysel'. не приходит на мысель Сн. = не

вам цўо за нами ihr werdet euch nach uns sehnen psl. тъскнѫти. — смот м. загальноруск. смотри. смот же си добрі gib gut Acht! смотте м. загальноруск. смотріте! — смо-ле! м. смот ле! = смотри но! schau nur. — хо-ле-хо! Кр. м. ход ле ход! = ходи но, ходи! — со-ле-со! Св. НВ. = смотри но! — присям Богу! м. присягам Богу ich schwöre bei Gott! — по-ле! м. под ле із поиди ле; по-ле-гев! komm nur her! по-ле ісказти мя! пійди но ісказти мене. — воз, возте м. возьми, возьміте (у Лемків також: возмий, возмийте) pol. weź, weźcie. воз-ле! nimm nur! (воз також повельник від возити пр. ід і воз жито = іди і вози жито). — дос місто і побіч: дост = доста, досита. дось Со. Ко. дось і дос Вн. genug, досить. — хцу із хчу, хочу. — девясин. девясил Б. м. девятисил Carlina, Eberwurz. — де-с? м. де єс? = де єси? wo bist du? — ту-м! м. ту єм, ту єсмь ich bin da! — ту-с м. ту єс = ту єсь (єси). — члек І. НВ. м. чловек = чоловік. ходиў з єдньм члеком. члече НВ. м. чловече. — понайбі Мо. помайбіг Я. м. помагайбіг. — нач Г. Вз. начь З. м. (на чьто) на што (на чо). Онуфер, чом не ідеш небоже орати? — Е! та нач бы я уж там ішоў, кед ты уж там паскудиш? — зац Со. Лип. Решетка genit. заця Hase м. заяц (заяць). зайц Ту. genit. зайця item. — чом Вн. чо м. чому, warum. — чос ішоў? Вн. = чого-сь (чого єсь) шов? — две Ту. м. двоє — тре Ту. м. троє. — єднé Т. (єсть то стягнена форма з єдноє) = одно. — обручный ніж Ту. м. обіручный ніж. — га-по-ле! Ту. м. гав под ле = ходи сюди. — ця-ту! Ту. = сядь ту! — вка-ле Вв. м. вкаж ле, вкажи ле, покажи. — пóте-ле м. подте ле = пійдїть но. — тра м. треба.

Тутка також стягнені форми глаголів уживані іменно в Сяніччині: бесьідé Вв. Ку. м. бесїдує. бесьідеме Вв. м. бесьідуєме (бесїдуємо). — рахé Вв. м. рахує. — маширé Вв. м. маширує. — посяў Вв Вн. м. посьіяв, pol. posiał. посяў жито. посяти pol. posiać (praes. посью Вн.). — сяў З. = сїяв pol. siał. — чи ты знеш Я. = чи ти знаєш. — він дуже зне ЧГ. він богато знає. — мы ся бали З. м. бояли pol. my się bali. — меш Ку. = маєш. — спацирé = спацирує. — коваль коня ке Щ. = к. к. кує. я ку теперь коньі Щ. = кую. кеш, ке; кеме, кете, куут = куєш, кує, куємо, куєте, кують. — бесьідуу і бесьіду Щ. = бесїдýю. бесьідéш, бесьідé. бесьідéме, бесьідéте Щ. бесїдуєш, бесїдує; бесїдуємо, бесїдуєте. — мýляр мурé Ку. = муля́р мурýє. — смакé Ту. = смакýє. — меркéш, меркé; меркéме, меркéте Ту. = міркýєш, міркýє; міркуємо, міркуєте du merkst,

хтьіў, хтьіла, хтьіло P. Mo.... м. хотьіти. хотїв, хотїла, хотїло. psl. **хотѣти** в декотрих памятниках однакож **хътѣти** а навіть **хьтѣти** pol. chcieć slovac. chcet'.

відпад **и** або **ы** в визвуцї.

домів староруск. домови psl. **домовь** *οἶκος*, domum. — до хыж Брт. Б. м. до хыжи пр. по-ле до хыж! = под ле до хыжи! geh nur in die Hütte. — кед, код м. кеды. коды wann. — **б** місто **бы** (властиво форма аориста, тепер уживана яко частиця) пришли-б м. пришли бы. бо-б ся не віддало = бо бы не віддало ся. — дост повстало з досыта у Бойків, Гуцулів: доста cf. psl. **досъıть** із **до сыти**.

наконечне **е** губить ся.

такой зеленьоватой Я. м. такойе зеленоватойе.— Щавной м. Щавнойе, Щавне (назвище села).

наконечне **о** відпадає.

барз м. барзо pol. bardzo.

відпад визвучного **а**.

з-добра-див Сн. І. м. з добра дива umsonst, ohne triftigen Grund. здобрадив яў ся мя бити Сн. = за дурно, без причини взяв мене бити. яў ся мя здобрадив, бом му не винен нич І. = чепив ся мене без причини, бо я му нїчо не винен. — заран м. за рана morgen in der Frühe. — дост м. доста (із: до сыта).

визвучне **у** відпадає.

чом м. чому warum. — до́-раз П. Бру. Б.... м. до́разу mit einem Male, gleich. — до́-прах Чр. М. м. до праху ganz nnd gar, gänzlich, mit Stumpf und Stiel. розбиў іх допрах er vernichtete sie gänzlich. — додом П. Я. Г. м. до дому nach Hause. додом тя волают man ruft dich nach Hause.

Стяганє і відпад складів (Zusammenziehung und Abfall der Silben).

кстити. кщений П. Вв. Вн. м. крестити, крещений psl. **кръстити** palaeo ruth. **крьстити** (із крьстити повстало крстити, кстити). окстити дьітину ein Kind taufen. — кстины П. Ceremonie des Taufens м. загальноруск. крестини, хрестини. — водокщи Ко. (із водокрщи) Iordansfest. — цно м. тоскно (з тъскно, тскно, цкно = цно). — цнути м. тоскнути. цўо м. тоскло, тоскнуло. буде ся

жити м. пережити; прожити psl. прѣжити slovac. prežit'. — пребывати = 1) перебувати durchmachen, durchleben; ausstehen. 2) пробувати vorkommen, sich aufhalten psl. прѣбъıвати slovac. prebývat'. — прескочити м. перескочити psl. прѣскочити slovac. preskočit'. — пресолити psl. прѣсолити slovac. presolit'. — пріятяти Ч. претяти м. перетяти psl. прѣтѧти slovac. pret'at'. —

Декотрі неповноголосні форми повстали також під впливом польщини пр. пловый Б. pol. płowy, пані млода Б. pol. pani młoda, дрыґа Врхв. Жег. (дріґа З.) pol. dial. dróga = дорога Weg. — натомість плавуха (Пакушівка в Сяніччині) = кличка полової корови Name einer fahlen Kuh оказує вплив словацкій plavý старословеньск. плавъ.

Декотрі вирази уживають ся виключно в формі повноголосній пр. оболона dünne Haut, Membrane čech. slovac. blána pol. błona. — оболонка dünnes Häutchen. — членок Б. Ч. plur. членкы Fingerglied членик, членець cf. psl. члѣнъ, членъ et членъ; члѣнъкъ, членъкъ articulus.

Місто загальноруск. говорити ческ. hovořiti словацк. hovorit' в знач. loqui, порівн. старосл. говорити в знач. tumultuari i loqui уживає ся у Лемків форма гварити. — місто загальноруск. чоловік кажуть на Лемківщині майже виключно: чловек словацк. človek, ческ. člověk польск. człowiek старосл. членъкъ (після Потебні: человѣкъ повст. із цѣловѣкъ compositum possessivum: integrum robur habens. Къ исторіи звуковъ русскаго языка. Воронежъ 1876, p. 79. впрочім порівн. челядь).

Вторичне повноголосє (*Secundärer Volllaut*) (місцево).

жоўотый Ту. gelb м. жовтий psl. жлътъ slovac. žltý. čech. žlutý. — жоўотóк Ту. м. жовток Eidotter slovac. žltok, čech. žloutek.

*

поўот (полот) місто і побіч пўіт, пліт Розс. psl. плетъ, плотъ. з дранкы полот. медже полотами. за тым полотом росне черешня. — соўота. солота Розс. м. слота Unwetter, psl. слота. — соўотливый. солотливый Розс. м. слотливий regnerisch.

Уподобненє голосівок (*Assimilation der Vocalle*).

сереньча м. загальноруск. саранча Heuschrecke. — метель місто і побіч металь Metall. — Герсен м. Арсеній. — онé із оноє, онеє.

du erwägst etc. — жа́ле вы́дати гро́ши Ту. = жа́лує ви́дати гро́ші. — кепке́ Ту. = кепкує. — сьмяли ся Ту. сьміяли ся pol. śmiali się. — сяли Ту. = сіяли pol. siali. — вітор де Ту. Ко. = вітер дує. — годе́ сво́йі во́лы Ту. = году́є свої волй. — хлыб кра́ти Ту. = х. краяти. — банду́ркы крала Т. = бу́льби кра́яла. — він ся няй не фе̄ Ко. = най не дуфає, най не спускає ся. не фаў ся Ко. = не дуфав, не спускав ся. — він молесте́ ня Ко. молестує мене (мя) er belästigt mich. — най Біг заваре Ко. = най Біг заварує (сохранить) behüte Gott! — ме Ко. = має. — дяке́ Ко. дякує. — він єго цюле́ Ко. = він єго цїлує (цїлює).

Повноголосє (Volllaut).

У галицких Лемків переважають форми повноголосні; однакож побіч уживають ся також форми згідні з старословеньскими, словацкими або польскими. Тоті неповноголосні форми іменно часто стрічають ся в піснях а переважно повстали під впливом словаччини. Декотрі неповноголосні форми у Лемків і в розговорній бесїдї скрізь уживають ся.

вред Geschwür виключно м. веред slovac, vred, pol. wrzód psl. врѣдъ. — влакы м. волоки = част ґнаток von hinten angehängter Theil eigenthümlich construirter Schlitten. — братн ся ringen, kämpfen м. бороти ся psl. брати сѧ. — влечи виключно м. волочи psl. влѣшти slovac. vliect' pol. wlec. велика кумарка влече бріх II. die grosse Schnacke schlept ihren Bauch. — звлечи ся м. зволочи ся. як ся звлече wenn es in Verzug geräth. — гласувати erschallen, ertönen cf. slovac. hlasovat' psl. гласовати. „гласе. мій гласе, мій тоньічкый гласе, не будеш гласуваў на рік о тім часы". — глас побіч голос slovac. hlas psl гласъ. — здравя побіч здоровя psl. здравиє, съдравиє. — здравый побіч здоровий psl. здравъ. съдравъ. — младый побіч молодый slovac. mladý psl. младъ. — младенец slovac. mládenec significat iuvenis, Jüngling, Junggesell молодець; psl. младеньць infans. — праг Ту. (в пісни) м. порог slovac. prah psl. прагъ *φλιά*, limen. — крава побіч корова slovac. krava, psl. крава. — слама побіч солома slovac. slama psl. слама. — страна побіч сторона slovac. strana. — власы побіч волосы, воўосы slovac. vlasy psl. власи. — драга, дражка, дражечка побіч дорога, доріжка, доріжечка slovac. dráha via psl. драга vallis. — врата побіч ворота slovac. vráta psl. врата. — брезина м. і побіч березина Birke psl. брѣза slovac. breza, brezina. — пред звичайно м. перед psl. прѣдъ slovac. pred. — пре-

турка́вкы туркотя́т Щ. die Turteltauben ruxen. — ты бесьідéш Щ. він бесьідé Щ. — кромка́ч Щ. Rabe. — оро́ны кро́мкавут Щ. die Krähen krächzen. — підпала́к Щ. Wachtel. пырга́ч Щ. Fledermaus. — дзя́воронск plur. дзя́воронкы Щ. Lerche. — новины́ повідé Щ. — рыба́к Ку. — во́вырка Ку. Eichhörnchen. — се́рнята Ку. — мотыль Ку. — жеребя́ Ку. Fohlen. — щипа́к Ку. forficula. — чверчкы́ Ку. Grillen. — муралы́ Ку. Ameisen. — стяти́ Ку. abhauen; abschneiden. — по́чкайте Ку. = почека́йте. — па́ничу Ку. = пани́чу! — ма́ленько Ку. — гыртáнь Ку. Kehle, Gurgel. — єдéн Ку. — ожели́зь Ку. — теля́ Ку. — пи́рогы Ку. = східногал. пироги́. — пого́дити Щ. = погоди́ти. — великы́ ку́рята Щ. = вели́кі к. — не єст мі в при́думцьі Ку. ich kann mich nicht erinnern. — пе́редом Ку. передше. — єднé Ту. — мньогó Ту. = мно́го. — теплы́ бандуркы́ Ту. warme Kartoffeln. — оброслы́ гусяни́цьі Ту. haarige Raupen. — пе́чятка Ту. Siegel, печáтка. — по́ручя Ту. Geländer. — скалычи́ў Ту. = скали́чив. — ко́новця Ту. Kanne. — добры́ лю́де Ту. = до́брі люде. — заклúкайте чоловіка Ту. — за рядо́м Ту. der Reihe nach. — грубá рыба Ту. grosser Fisch. гру́ба риба. — жеребя́ Ту. Fohlen. — коцу́р Ту. Kater. — кро́лики Kaninchen nom. sing. кро́лик Ту. — вы́вірка Ту. Eichhorn. — я́блони Ту. — хрустáвкы то округлы́ слúвкы Ту. = хруставки́ то окру́глі сливки́. — по во́лоти Ту. — після́нь Ту. але пíслань Ко. — пупо́к Ту. Nabel. — пырга́ч Ко. — лозиня́к plur. лозинякы́ Ко. — во́вірка Ко. — во́у́чета Ко. — звірни́к Ко. — вепéрь Ко. — жúє і живé Ко. — чéревугы Ко. Bitterfische. — наступи́ў Ко. — добры́й чоловíк Ко. = загальноруск. до́брий чоловíк, властúво по лемківски: до́брый чло́век. — підлы́й Ко. = пíдлий. — мутáль Ко. = мотúль, papilio. — лем кочáн Ко. = лишé качáн. — хохолáз Ко. — ко́мары Ко. — мурáль Ко. formica. — чьверчькы́ Ко. — полéдиця Ко. — ду́же на ріцьі со́рошу Ко. = мно́го на ріцьі́ шерешу́. — попéр Ко. piper. ме ду́же попрю́ = мáє богáто пéрцю. властиво у Лемків загально: по́пер, по́прю. — жо́лудок Ко. = жолу́док. — грубы́ кышкы́ Ко. — вячáт вívцьі Ко. die Schafe blöcken. (nom. sing. вívця Ко. = загальноруск. вівця́, у Лемків понайбíльше: уця). — сту́кат чоловíк Ко. der Mensch stöhnt. — по́руча Ко. Geländer. — на гуслях грáти Ко. geigen. — молоко́ Ко. — солодкы́й. солодкá сметáнка Ко. загальноруск. соло́дкий, соло́дка, соло́дке. — доч ідé Ко. der Regen fällt. — живина́ Ко. Thier, Hausthier. — забы́ў сокы́рку взяти́ Ко. er vergass die kleine Axt mitzunehmen; але:

Наголос (Accent).

Коли в загальнорускім наголос єсть зовсїм свободний і не привязує ся стало у словах дву- і більше складних до певного місця, (пр. орéл, лáвка, шáпка plur. шапкú, головá, acc. гóлову nom. plur. гóлови, зóлото, золотúй, вúконати, перекрýчовати і пр.), то у властивих Лемків, подібно як в польскім, наголошує ся передпослїдний склад слова у словах дву- і більше складних пр. óрел. скýпый, хўоп. скупóго хўóпа. зáпряж бы́кы. запрячи. він пóміг мі. хрóбак. придóптаў хробáка. чўóвек з нашóго сéўа. збíгат моўóко. вшы́ткы кы́шкы. гóрох г вóдьі. я́зык выклáдный. óрўа ширóке крúўо. з другóго сéўа прúшоў. вытьігувáти воробльі etc.

У вираженях стягнених а зложених з приіменника і імени наголос паде на приіменник пр. дóдом = до дому; дóкус = до куса; нáзем = на землю. — зáран = за рана. — зáдар = за дармо.

Частиця не, коли по нїй наступає односкладний вираз, вимовляє ся протяжно пр. нé знам, нé є, нé пуст = не знáю, немá, не пустú.

онé (стягнене з онóє, онéє) у всїх Лемків наголошує послїдний склад.

Однакож поступаючи на схід, именно, де стикають ся Лемки з Долами і Бойками, стрічаємо поодинокі слова розлично акцентовані. Акцент в поодиноких словах тих східних Лемків буває часто зовсїм відмінний від акценту у прочих Русинів. Тут подаємо кільґка примірів. У Великім Поли коло Загіря (бесїда не чисто лемківска: по к не уживають грубого ы лише і місто „лем“ уживають „іно“): кóло халýпы лытáут воробльí. — жоўтогрудкí nom. plur. від жоўтогрýдка Goldammer. — молокó, кіпúт. — гóлубы. вовы́рка г лы́сьі мат гньіздó. — кýпаўка Leuchtkäfer. — малы́ рóгы. — жáворонок plur. жáворонкы. — орéл genit. орлá. — кригулéц. — лáстывка plur. ластывкí. — дунькі (nom. plur. від дунька). — мотáльі plur. від мотáль = мотúль plur. мотилы́. — мурайкí Ameisen. — головá abl. sing. головóў однакож: óса. сóва. вóда. сéрняк м. загальноруск. осá, совá, водá, серня́к. — — пчóла СЗ. = пчолá. — вóса СЗ. Wespe. — хрýщі Ку. Käfer хрущí. — два ор'лы́ Щ. — пóменши птáхы Щ. — скригулéц Щ. — молокó кыпúт Щ. — снóпы СЗ. Garben сноп́и. — нем тотó Щ. лиш тото. —

ківске ўавка, харўак, масўо близше до: вавка, харвак, масво. Повстанє переливного звука ў здає ся бути новим і поволи розпросторонятн ся. Подекудн в тім самім селї мож стрічатн оба способи вяговору: білый і біўый, пришла єм і пришўа єм, масло і масўо, стіл і стіў genit. стола і стоўа, село і сеўо. Тут і там навіть ль переходить на ў.

старосл. лъ переходить на оў (рідко на ыў або ўы).

воўк psl. влъкъ. — доўгый psl. длъгъ. — жоўтый psl. жлътъ. — сыўза psl. слъза. — бўыха psl. блъха гл. Голосівочня під ъ (лъ).

в старосл. лъ заникає ъ а л на ў.

ўжиця Брт. Розс. Я Löffel psl. лъжица.

В part. praet. act. II. для мужеского рода переходнть понайбільше л на ў. Лише в декотрих місцевостях пр. в Криниці, Жегестові, в Ізбах... л удержало ся: пришол, писал, пукал. Натомість декуди вистунає ў в згаданім причаснику не лише в мужескім, але також в женьскім і середнім родї єдиничного числа як на пр. в минувшику: 1. пріщоў єм, пріщўа єм, пріщўо єм. 2. пріщов єс, пріщўа єс, пріщўо єс 3. пріщоў, пріщўа, пріщўо Лб. — також в Мисцові: гвариўа, робиўа, быўа місто загально у нас уживаного: говорила, робила, була. — в Полянах: ходиўа, быўа, носиўа; в Радоцинї: робиўа, робиўо, ходиўа, ходиўо побіч: робила, робило, ходила, ходило.

грубе л часто звучить як ў.

ўука. — кропиўо. — ўадный. — горўо II. — ореў Рад. — ўасиця НВ. plur. ўасицьі Wiesel, ласиця. — стіў Вн. psl. столъ, стіл. — паўка Вн. м. палка psl. палъка baculus. — кіў З. м. кіл psl. колъ πάσσαλος, palus. — ўавка Рад. II.... Bank; Steg. ўавка брез воду = кладка через воду. — купаўа Рад. Huflattich. купала Tussilago farfara. — жрідўо (čech. zřídlo, slovac. žriedlo, pol. źródło, zrzódło). — попіў Asche genit. попеўу. — ўада Laden, Kiste. — ўадиця. ўадичка kleiner Laden, kleine Kiste. — цьіўый. — біўый etc.

перед е, и, і (= старосл. н) і понайбільше також перед і (повсталим з о) стоїть середне л, перед і (= ѣ) і перед прейотованими голосівками л мягчить ся.

лем. — по-ле-гев! — хо-ле-хо! — палец. — кавалец. — лелет. — бесьідливый. — забытливый. — ма-

за́биў сокы́ркоў цвяк або́ гвізд er schlug mit der Hacke den Nagel fest hinein. — навсе́ Ко. auf immer у західних Лемків: на́ все, на за́все. — захо́ўзнати коня́ Ко. східногал. захо́встати коня́, заложити у́зду коневи. — до́чка зві́рила ся Ко. das Brett hat sich geworfen. — лу́скат батого́м Ко. — черства́ во́да Ко. = загальноруск. че́рства вода́. — студни́к Ко. Brunnen. — весьіля́ Ко. — хробачны́й о́ріх Ко. загальноруск. хробачни́й оріх. на о́рісьі Ко. загальноруск. на орісьі. — захра́мала ві́вця Ко. загальноруск. захрама́ла вівця. — по́колоў Вв. загальноруск. поколо́в. — послуха́ў Вв. = послу́хав. — відскочи́ў. відскочи́ла Вв. = відско́чив, відско́чила (від міcто властиво лемківского од). — застрілиў Вв. = за́стрілив. — розпрістер ся Вв. — поі́мила Вв. = поіми́ла, поіма́ла. — то я не видьіў Вв. то я не ви́дів. — пискуўрі Вв. = пискурі́. — воро́бцьі Вв. = воробці́; але дзяворо́нок. ко́гут. ба́ран. чю́снок. моло́ко Вв. місто загальноруск. жа́воронок. когу́т. бара́н. чісни́к. молоко́. з дере́ва а́льбо з рога́ Вв. = з де́рева або́ з рога́. — загладиў Д. = загла́див. — засьньітиў ся Д. — худоббў Д. = худо́бою. — мовиў Д. = мо́вив. — в хыжи́ Д. = в хижи. — челя́д Д. = че́лядь. — каждый ден Д. = ко́ждий день. — разо́м Д. = ра́зом. — стрыко́ Д. = стрик, стрийко, стрий. — цига́н Я. = ци́ган. — льісиик Вн. = лїсо́к. — стрелиў Вн. — а́стряб найбі́льше нсує́ кур. Лип.

Суголосня (Consonantismus)

Плавні л, р.

У галицких Лемків дасть ся трояке л одмітити. 1) грубе л пр. в словах: лапити, лозина, лускати, лыжка, блыха, лыста, лука, орел, гварил, видьіл. 2) середне л: лем, поле, воле Kropf, облестный, ліхва, лішка Б. vulpes, уліця НВ., великый, пліт (місцево також в nom. sing. тверде л: плыт а навіть пўіт але genit. плота все з твердим л). 3) мягке л: льіпити, льітати, старуля, глядати, люд, палюнка, любити, кріль genit. кроля cuniculus, поля (genit. від поле), воля (genit. від воле), кырдель, рыбель, покаль, доталь, покля, закля. В реченю: льітат орел по над поле заступлені всї три л. Тверде л дуже часто переходить на переливний звук ў, подібно як у Мазурів. Однакож мазурске й близить ся більше до грубого л (= ł), тимчасом лемківске звучить майже як в; проте мазурск. ŭawka, charŭak, masŭo близже до: ławka, charłak, masło — а лем-

ліна. — пліска. — ходилисме. — прішлисме. — лім. — ліжко. — — — льіпити. — хльіб. — люд. — палюнка. — любовати. — лядник. — старуля. — Nom. sing. поле має середне л, однакож genit. поля, dat. полю etc. — середний звук л чути також в виразї ланя, genit. ланьі psl. лани або лань.

грубе л (котре подекуди переходить на ў) місто загальноруск. ль.

пилный Розс. м. пильний в значеню: борзий; швидкий; ревний. пилно йіде er fährt schnell. пилно летит er lauft schnell (летыти в знач.: бічи). — пилнувати м. пильновати. пилнуйте! beeilt euch! — тьілный. тьіўный м. тїльний. тьіўна корова Тих. trächtige Kuh. — тіўко Вн. м. тілько. — біўше Вн. м. більше. — конопеўка Рад. м. конопелька Buschwindröschen, Anemone nemorosa.

змягчене л (ль) місто л.

понедьільок П. Ба. м. понедїлок psl. понедѣльникъ et понедѣлокъ *δευτέρα*, dies lunae. čech. pondělek slovac. pondelok pol. poniedziałek. до понедьілька м. до понедїлка. — Павльо genit. Павля м. Павло, genit. Павла. ид до Павля gehe zum Paul, іди до Павла. — волькы Вв. м. волкы = волики, Ochsen. — більок Со. Лип. Кв. Мш. м. білок Eiweiss. — пильóвина Ко. м. пиловина Sägespäne.

ль місто ў з старослов. л (в лъ).

спольнити ся В. м. сповнити ся psl. исплънити сѧ. — вьіпольнити Вв. м. виповнити.

н місто л.

девясин Св. із девятсил, девятисил Carlina, Eberwurz. — погорінец Брт. м. загальноруск. погорілець Abbrandler (але форма погоріня psl. погорѣние припускае також вивід по-горѣ-нъ+ьць). — - нем Щ. м. лем slovac. len čech. jen в Вв. лен tantum, nur в СЗ. іно. — дай мі нем два снóпы жúта Щ. gib mir nur zwei Garben Korn. нем тотó Щ. nur dies.

й місто ль.

прайник Сн. psl. пралникъ *γναφεύς*, fullo.

р місто л.

рыборівка м. рыболівка Seeschwalbe, sterna. — курастра Ч. П. colostrum (подекуди також куўастра, куластра, коластра).

в західній Лемківщині у сущників утворених наростком -арь (-арйъ) звучит р в іменяку (nominativus) твердо.

боднар. пекар. учар. рыбар. горчар — однакож в падежах ускісних виступає змягчене **р**, оттак: боднаря. пекаря. учаря. рыбаря. горчаря. — боднарям. боднарях (побіч: боднарім, боднарьох) etc.

тверде **р** чути також в мерва, мервиця Wirrstroh (в декотрих галицкоруск. говорах: мерьва pol. mierzwa). верх дуже рідко вірх psl. врѣхъ (в декотрих галицкоруск. говорах: верьх, pol. wierzch). — тепер psl. тепрѣко (в декотрих руск. говорах теперь, теперя, тепера). церков (в декотрих галицкоруск. говор. церьков).

декуди в немногих місцевостях у східній Лемківщині чути рівно як декуди помежи Лемаками на Угорщині і в іменяку єдиничного числа сущників утворених наростком -арйъ мягке **р** як; косарь Я. — рыбарь Вн. Ти. Fischer; Seeschwalbe.

змягчене **р** в словах і формах:

буря Я. — вечеря Я. — вечерятн Я. — огваряти З. verleumden. — заверюха I. Sturmwetter. — учаря П. genit. від учар, Schafhirt. — ряса. — брячка. — рябый. — орябок. — стрямбы. — порядок. — попер genit. попрю Pfeffer. — гварю ich spreche. — орю ich pflüge. — смотрю ich schaue. смотрю свою роботу Т. = пильную своєї роботи etc. а також ярь Вн. Frühling в инших околицях; яр genit. яри — перьгáч Вв. в инших околицях Лемківщини: пыргач Fledermaus. — верьх Ко. в инших місцевостях: верх. — звéрьхы Ко. = зверха.

ль місто **р** (рь).

былька I. місто і побіч бирка, бирька Assel, Oniscus. билька ніг має гідны I. die Assel hat viele Füsse.

Сичні с, з, ц.

с ніcто звичайно у нас уживаного **сь**.

писмо П. Св. Вн. м. письмо psl. писмо čech. slovac. písmo, pol. pismo. — писемный П. Св. Вн. м. письменний psl. писменьнъ čech. písemní slovac. písomný pol. piśmienny. писемлы вам подаме wir werden Ihnen schriftlich (brieflich) mittheilen.

с місто сь (сн).

штос м. (штосн) = щось. — до когос м. до когось. — якос (якосн, якоснк) м. загальноруск. якось. — єс м. єсь (єсн).

сь місто с.

сьватый П. psl. **сѫтъ** *ἅγιος*, sanctus. čech. svatý slovac. svätý pol. święty. — сьвато dies festus pol. święto. — сьвалити П. м. свялити (**скѫд**) cf. psl. **присѫдати** marcescere; pol. świędzieć.

сь місто с.

вісьпа Ко. м. вісна psl. **осъпа** pol. ospa.

ц місто с.

цмок м. смок Drachen, psl. **смокъ** порівн. **смоукати** repere кор. **смъкъ**. цпеникы м. спеникы, спинки Schnallenzähne, nom. sing. цпеник. — цўонка місто і побіч сўонка П. Scolopax rusticola Waldschnepfe. — цомпель леду П. Р. Ку. Ко.... Eiszapfen сопель, сопляк cf. psl. **сопль**. — цыцати Бер. м. сысати psl. **съсати** slovac. cicat' čech. cucati. — выцицкати із высыскати aussaugen (подібно кажуть Гуцули сцати м. ссати; теле́ сце корову = ссе корову). — цыцок (цицок, ціцок) psl. **съсьць**. — предця (претця) і предцьі, прецьі м. предся, предсї doch, dennoch. slovac. predsa pol. przecie. — цверчок Вв. цьверчок Лип. м. сверчок psl. **скръчькъ**. — коцмак Вн. м. космак Stachelbeere Ribes grossularia var. pubescens plur. коцмакы. — ця ту! Ту. = сядь ту!

ць місто сь.

більіцькый Сн. м. біліський. — тоньіцькый Г. м. тоніський.

з місто с.

змеркати ся м. смеркати ся psl. **съмръкати** obscurum fieri. — зметанка м. загальноруск. сметанка cf. psl. **съметати**.

ч місто с.

сверчьок Кв. plur. чверчькы. чверчьок О. чвірчьок З. м. сверчок.

ш місто с.

шкўо побіч скўо, скло psl. **стькло** vitrum. — шкепа (шкыпа) Spleisse м. скепа. шкепати м. скепати. — шквершок Бер. шквирщок Нов. м. сквершок, сверщок, Grille, Zirpe. — шкаруха

Нов. Kruste із скаруха, скоруха cf. скора. — шаўата Лос. м. салата Salat. — криштал Чр. Krystall. — гушлі м. гусли psl. гжсли plur. рідше sing. гжсль. — шкрофльі Skropheln. — шквір м. сквір порівн польск. świerk = Fichte (може в звязи із сквірчати, шкварчати, сверкати, сверчати knistern; впрочім також указує на руск. смерек (= ein Baum mit dunkelgrünen, also düster gefärbten Nadeln, Fichte). — шереш, шорош із сереш wie eine dicke Brühe aussehende Masse zerbröckelter Eisstücke, die das Flusswasser im Vorfrühling treibt; überhaupt kleine, theilweise zusammenhängende Eisstücke auf dem Gewässer „покыршеный люд на водьі, як каша“ cf. psl. срѣшь faex. (у Лемків частїйше: стрыш, стріш čech. střiž, střišt; pol. sryż, stryż Treibeis). — шолтыс м. звичайно ужив. солтыс, Schultheiss, Schulze. — шмыкўый П. pol. smukły, śmigły; шмыкўый хўоп schlank gewachsener Kerl. — шадый м. сїдий psl. сѣдъ slovac. šedý grau. — шварный м. сворний fesch, frisch; nett. slovac. švárny. шварне дьівча nettes Mädchen. — шкаредный П. = скарідний hässlich, abscheulich; шкаредна робота psl. скарѧдъ ἀισχρός, foedus. — шмиґати. швиґати. шміґати pol. śmigać. — шмиґар П. швиґар das dünnere, gewöhnlich mit einer Quaste versehene Ende der Peitschenschnur. — шмыкнути Лос. м. смыкнути н. пр. шмыкне косом er streift mit der Sense. — шкырготати м. скреготати psl. скръгътати. — шкородіті Лб. м. скородити. — швалити м. звалити čech. svěděti, pol. świędzieć. — шкрабати. шкрябати м. скробати kratzen, schaben. він шкрабле. мышлю м. звичайно ужив. мислю (мислити) psl. мъıслити. мъıшлѧ, мъıслишь etc. — завше м. і побіч завсе, все immer. slovac. zavše pol. zawsze. — шкавронок Б. plur. шкавронкы побіч дзяворонок Б. pol. skowronek psl. сковранъць. — брешкыня Б. м. брескиня Pfirsich. — шкварити Ф. м. скварити. — шкарупа Ф. М. Ко. скарупа, скорупа. — швірка Кр. м. свірка „што привязує бич до бичиска“ Peitschenschlinge. — шклянка Ба. м. склянка Trinkglas. — лишівка М. м. лисівка Cantharellus cibarius, Pfefferling. — шмыкати ся Д. kriechen psl. смъıкати сѧ ἕρπειν, repere. на руках і ногах ся шмыкат cf. psl. прѣсмъıкати сѧ. — шпідлярка Вол. м. спіднярка Смрк. спідна дошка у воза. — ношат Тих. м. носять, pol. noszą. — гашат Тих. м. гасять, pol. gaszą.

шь місто лемківского **сь** (місцево).

шьвятый Лип. шьватый О. в инших околицях: сьватый = святий. — шьа Лип. = ся.

дз місто з.

дзвін Glocke slovac. zvon pol. dzwon. — дзеленый П. Чр.= зеленый Св. — дземяк (дзимяк) Лб. м. земяк, masur. ziemniak Kartoffel, Erdapfel. — дзябок Св. genit. дзябка. дзябка З. genit. дзябкы З. Buchfink, Fringilla coelebs зяблиця pol. zięba. — але завсїгди тілько: зерно.

зг місто з.

згірниця Мо. Вв. м. зірниця. вечерова згірниця Abendröthe. дві згірницьі: на дó днем єдна, друга з вечера.

ж місто з.

желеный Лип. м. зеленый (понайбільше лише в піснях). — жьвідати шьа Лип. м. зьвідати ся fragen. — вжьати О. м. взяти.

д місто з.

дрошлята м. зрослята Zwillingstöpfe.

г місто загальноруск. з.

гвізда Розс. (лишень місцево) в инших околицях лемківских: зьвізда čech. hvězda, slovac. hviezda, poln. gwiazda psl. **звѣзда**.

к місто загальноруск. ц.

квіт. квіток. квітнути, квітне м. цьвіт, цхвітка, цвисти, цвите pol. kwiat, kwiatek, kwitnąć, kwitnie. čech. květ, květina, květinka, kvesti, kvete slovac. kvet, kvetina, kvetinka, kvitnúť, kvitne. — проквітати м. процвитати. — квітен genit. квітня pol. kwiecień slovać. kvetoň, загальноруск. цвітень (цьвітень).

ч місто ц.

рычір genit. рычіря із рыцір Ritter, лицар slovac. rytier čech. rytíř, pol. rycerz. — чіркель genit. чіркля Zirkel. зачіркльовати чіркльом mit dem Zirkel (Zargmesser) den Kreis ziehen.

дз місто ц.

дзябка. дзьобка м. цяпка (капка) Tupfen.

ец місто загальноруск. ець.

палец genit. пальця. — вдовец genit. вдівця. — отец genit. вітця. — кавалец genit. кавальця. — хўопец genit. хўопця. — корец genit. кірця. — синец genit. синьця Kornblume. — ярец

genit. ярцу Gerste „бо на яри засьівают". — сьіменец genit. сьіменцу collect. Hanfsamen.

яц місто загальноруск. яць.

заяц genit. заяця м. заяць psl. **заѧць.** — місяц genit. місяця psl. **мѣсѧць.**

старослов. наросткови -ица відповідає понайбільше **-иця**, декуди **-іця** або **-іца.**

пшениця psl. **пьшеница.** — ораниця Г. — ратиця Б. Huf (bei Arctiodactyla z. B. bei Ochsen, Schafen, Ziegen, Rehen, Schweinen...) — яліця Р. — воўчіца Вв.

сплив скупин звукових **сьс, жьс, шьс** на **с** — **чьс, тьс,** і **дьс** на **ц.**

рускый із роусьскъ+и = роусьскый. язык рускый. бесьіда руска. — боскый із божьскый. — мноство із множьство. — наскый із нашьскый. — богацкый із богачьскый. — рыбацкый із рыбачьскый. — сироцкый із сиротьскый. — богацтво із богатьство. — двацет із двадьсет, двадесет, двадесент, двадесенть, двадесенти psl. **дѣсѧти.** — єденацетеро, дванацетеро, тринацетеро. — тринацет, вісемнацет etc.

тс в старослов. тъс (тъск) по заникови ъ спливає на ц.

цнути ся Мо. цнути. цне мі ся ich langweile mich. буде Вам ся цло за нами Sie werden sich nach uns sehnen. што собі цнеш? warum langweilst du dich? буде му ся цло er wird sich langweilen cf. psl. **тъснѫти сѧ** *σπουδάζειν,* festinare (**тъскнѫти, тъснѫти**; тъснути, т'снути, цнути).

Понебні й, ч, ж, ш.

Перед я (= иє і иѧ) попередна суголоска не двоїть ся.

проте: весьіля (побіч старшої, але що раз рідше уживаної форми веселє), воўося, кряча Gestrüpp, іманя Vermögen; Hornvieh. — судя psl. **сѫдиꙗ** побіч судий psl. **сѫдии.**

представне л місто й.

лем із леме, лено, йено = іно, nur. slovac. len, čech. jen, pol. jeno.

д або ґ місто й.

мадяран З. маґеран Сн. м. маеран, майран Origanum majorana, Majoran, Mairan.

н місто й.

мнюд Вн. Кв. З. О. Honig місто мйуд, мюд genit. меду.

по ч, ж, ш найчастїйше чути ы, рідше середне и або декуди і як в словацкім.

чыстый. чытати. жыти. жыла. кашы. пашы. — чинити. числити. жид. живина. шити. шипіти. — воўчіца. крячіна. жівіця. жіця. широкый. шішка.

ж, ч, ш не вимовляють ся мягко.

ножа. дойджу. ходжу. хочу (побіч хцу). кырнача. час. шапка, шадый, шуміти; але зовсїм мягко у: рычір, чіркель (як: рычьір, чьіркель, подібно як звук ч в гуцульскім: хочю, чістий); джяворонок (також дзяворонок). однакож місцево у східній Лемківщинї: ночювати Я. — чьорный Вн. — сьпіваночька Вв. — богачька Вн. — ручька Лип. — хочю Смрч. — плачю Я. Смрч. — невеличькый Смрч. — ночька Кв. deminutiv. від ночь, Nacht.

ц місто ч.

овоц м. овоч, овощ genit. овоцу, dat. овоцови, abl. овоцом etc. — гуцьок genit. гуцька м. гучок, гучка kleiner Wasserfall. — быцок Св. Р. м. бычок kleiner Ochs, junger Ochs. — міц м. міч psl. мошть palaeoruth. мощь. — пец м. печ, піч psl. пешть slovac. pec. — поцтивіст м. почтивість Ehrenbezeigung; pol. poczciwość Ehrlichkeit. — уцтивый Вн. м. учтивий slovac. uctivý ehrerbietig, achtbar. — цупріна Лб. м. чуприна Schopf. — янцік Рхв. місто і побіч: янчик. — сьватоянцік м. святоянчик Leuchtkäfer, Iohanniswürmchen. — сторц м. сторч hervorragende Felsen cf. сторчати, стирчати — цы, ци (рідко ці Р.) місто і побіч чи. — суций м. сущий (сучий) slovac. súci tauglich, geeignet; не суце до ничого = не суще ні до чого zu nichts taugend. суце ausgezeichnet, vortrefflich, essentional; як суце, як суцо wie es sich gehört. — хцу, хцеш, хце; хцеме, хцете, хцут із хочу, хочеш etc. pol. chcę, chcesz etc. slovac. chcem, chceš etc. — цвалувати Сн. м. чвалувати, чвалати slovac. cválať, pol. cwałować. — цвалує на

кони er galoppirt zu Pferde. — боцан P. Ту. pol. bocian, čech. bočan ukr. бучак (бочак). — цькат ся З. м. чькат ся, чкат ся. най миньі ся не цькат.

ш місто ч.

штырие, штыре, штырі м. чотири декуди уживають лише форми штирі. psl. чєтꙑрие, чєтꙑре, чєтꙑри. штырие паробци Рхв. ящурка штырі ніжкы ма О. але четырдесят, чотырдесят psl. чєтꙑре десѧти. — братішко М. м. братічко, братичко. братішкове = братічкове.

р місто ж.

неборак Лип. із небожак. slovac. neborák pol. nieborak armseliger Mensch cf. hal. неборе м. небоже, неборейко м. небожейко.

з місто ж.

повороз І. м. поворож Coccinela (septempunctata), (siebenpunktirter) Marienkäfer. — озелец Д. Тих. Ч. genit. озелцю Д. озельцу Тих. Ч. дуже озельцу = ожелец Вн. Eiszapfen an Bäumen озелест Я. genit. озелесту м. ожелест Лип. Бер.

дз місто ж.

дзяворонок Св. Вв. Со. Ку. Ко. дзя́воронка Ту. м. жаворонок, Lerche. — дзьвякати Мш. дзьвакати Бер. дзвакати Ч. м. жвакати, жвакати, жовати, жвати, жути kauen; langsam essen. худоба дзьвякат Мш. — цуджый Т. м. чужий. цудзы люде = cudzy ludzie.

дж місто ж.

приджмурити Д. м. прижмурити. приджмуриў око. — рджати. рджати ся wiehern м. ржати, рзати, ирзати psl. ръзати. кін рдже ся П. = кінь рже das Pferd wiehert. — джяворок. джяворонок Брт. м. жаворонок Lerche.

дж місто загальноруск. ж, старосл. жд.

одеджа П. Брт. Р. Ко.... м. одежа psl. одєжда. — пряджа м. пряжа psl. прѧжда. — рджа м. ржа psl. ръжда. — рджок Ти. Гр. Spitzmaus. — рыджик м. рижок Reizker, Agaricus deliciosus. — рыджый м. рижий, рудий fuchsroth; gelbroth. psl. ръждь et рꙑждь, — зарджавіти м. заржавіти verrosten. — меджа м. межа Rain, Zwischengrenze, Feldgrenze psl. мєжда. — меджє м. межи ukr. міждо psl. мєждоу. — помеджи м. помежи. —

чуджый П. Брт. Ку. ЧГ. м. чужий psl. **штоуждь** et **чоуждь** *ἀλλότριος*, alienus, peregrinus.

ч місто ж.

прячка. спрячка П. брячка Д. місто пряжка, спряжка Schnalle. — дрічка м. дріжка deminut. від дріґа Врхв. = дорога, доріжка порівн. pol. dialect. dróga.

щ місто ч.

щабрик м. чабрик Quendel, Thymus psl. **чѫбръ**. — пщола Кр. Врхв. м. пчола psl. **бъчела**; в Жегестові: пчола. —

с місто ш.

оркыс Бру. І. м. оркыш Spelt. оркыш двурядный, саноша шістьрядна. — снурок Св. Schnur. снуркы х капелюха = шнурки у капелюха Schnüre beim Hute. — мыся Св. мысятко Св. м. загальноруск. миша, мишатко порівн. грецк. *μῦς*, лат. mus. — мыспыргач Брт. м. мишпиргач Fledermaus, Vespertilio murinus.

ч місто ш.

чкоўа Смрк. м. школа. до чкіў = до шкіл in die Schulen. — чколяр Смрк. Schüler. — чколярка Schülerin. — Чмуль Смрк. м. Шмуль Samuel (jüdischer Name). — чкода П. Р. Мо. Ку. Ту. м. шкода Schaden. — чкодливый м шкодливий schädlich. — чкодити Ма. Вв. м. шкодити. — инчий Вв. місто і побіч: инший. — Лукач Г. Бер. м. Лукаш, Лука. — началистый Ко. м. нашалистий, пришалений. — — дочка Я. Ту. Ко. м. дошка psl. **дъска**. звірила ся дочка das Brett hat sich geworfen; однак: дошка Тих. — прудче Б. м. прудше. — молодчий Б. м. молодшый. — рідче Б. м. рідше.

щ місто загальноруск. ш.

дощка Бер. Врхв. м. дошка Brett psl. **дъска**.

ц місто загально в україньскоруск. уживаного щ.

цо (Шляхтова, Явіркы) місто що psl. **чьто** (тому то Шляхтовян і Явірчан сусїдні Лемки зовуть: Цотакы; загально уживана форма на Лемвівщинї єсть „што“).

жь місто щ старослов. ждь.

дожь Я. м. дощ. даў Біг дожу; але: гардого дожджику даў нам Пан Біг Я. = красного дощику etc.

ч місто щ.

доч Со. ЧГ. м. дощ. падат доч Со. es regnet, der Regen fällt. дочь Ту. psl. дъждь.

ш місто щ.

кушичок Вн. м. кусчичок = кавальчик. — шестє Вн. м. счастє. — блышиця Лип. м. блощиця Wanze в З. однакож: блыщиця.

шт місто загально у нас уживаного щ.

што П. Брт. Кр. Я. Ту.... м. що psl. чьто; але в СЗ. Щ. Ку. що.

Зубні т, д, н.

ц місто т.

цьма М. Ти. цма П. І. м. тьма Finsterniss; Nachtfalter. pol. ćma. — зацьмит ся Сн. м. затьмит ся es wird finster. — госцьі м. гостї, nom. sing. гіст Gast. — хоц П. Брт. Вн.... м. хот (з хоть котре знов повстало з: хоти) wenigstens; obgleich. хоц-де Ф. irgend wo = хоть де Т. хоц хто = хоть хто wer immer; хоц кому = хоть кому wem immer. хоц коли Мо. zur beliebigen Zeit. — риц м. рить psl. рить, poln. rzyć slovac. rit'. čech. řit Arsch, Steiss. — цанїстра Д. м. таністра, canistrum, Tornister. — зацюрка Ба. pol. zacierka м. затїрка, затирка. — до мацери Б. м. до матери. — цьіхо НВ. м. тихо pol. cicho.

д місто т.

труд Кв. м. трут, Drohne pol. trąd.

ць місто дь.

Фецьо м. Федьо Theodor.

дзь місто д.

дзвінята Смрк. м. двійнята Zwillingstöpfe.

к міняє ся з т.

качати м. тачати walzen cf. psl. тачати. такати ἐλαύνειν, agere. такати колесницеѫ ἅρμα ἐλαύνειν. качат тьісто на різанку er walzt den Teig, um Nudeln daraus zu machen. cf. serb. котач і точак, nsl. koturati, ruth. катуляти. — кімня (кьімня) Д. м. тїмя genit. кімня Д. (місцево).

й місто д.

порайнти Вв. м. порадити. — порайко м. порадько Rathgeber.

ґ місто д.

ґнес П. Розс. Б. м. днесь psl. дънъсь et дънесь σήμερον, hodie. — ґнеска П. ґнеска Б. м. днеська. — ґиріґувати м. дириґувати leiten, dirigere. — нозґрі М. м. ноздри. — ґля Р. м. для. — мюзґра Мо. м. мяздра psl. мѧздра. — ґнешный день Вв. heutiger Tag. psl. дънъшнь дънь.

г місто д.

гнеска Вн. Розс. гнескы Кв. м. днеська, днеськи. — гнесь Ку. м. днесь.

л місто н.

зрілко gen. neutr. м. зрінко Pupille. обыдві зрілка beide Pupillen. — шпідлярка Вол. м. спіднярка.

нь місто н.

зеленьоватый Я. м. зеленоватий, grünlich. — мньогó Ту. м. мнóго. — дньова кышка Нов. м. днова кышка Blinddarm. — — тонькый Ф. М. м. тонкий psl. тънькъ tenuis. барз тонькый sehr dünn. comp. тоньший м. загальноруск. тоншій. — меньший м. загальноруск. менший. — — соньце Лб. м. сонце psl. слънъце.

й місто нь.

сонейко Вв. м. соненько. — Божейко м. Боженько. — сівейкый м. сивенький. — темнейкый Вв. м. темненький. — солодойкый Вв. м. солодонький. — — майкеты Д. м. (манкеты) манкеты Manchetten.

м місто н.

Миколай або Микула м. Николай, Nicolaus Νικόλαος, psl. Никола. Никоула. Микоула. — мерест Ф. Мш. м. нерест Pfrille; kleine Fische überhaupt. мерест Мо. Froschlaich. з мересту выльігают ся жабы молоды; покля малы, также кличеме мерест (cf. нересница, нерісница, мересница Pfrille, Ellritze Phoxinus rivularis гл. Початки до уложення номенклятури і терминології природописної народної н. Иван Верхратский. II. 1869 стор. 20. Der Name ist nicht dem Polnischen entlehnt, wie einige slav. Philologen fälschlich

glauben, indem Phoxinus rivularis bei dem poln. Volke unter dem Namen strzebla und strzewęga bekannt ist; мересница müsste polnisch „mrzostnica“ lauten). — лем П. Брт.... нем Щ. м. лен Вв. slovac. len, čech. jen, pol. jeno.

Гортанні к, г, ґ, х.

по гортанних стоїть ы як в старословенщинї.

сливкы (слівкы). рукы. тяжкый. гынути побіч гыбнути. ногы. гыртан. ɣырт. млодухы. хырувати. опалюхы (в ческ.: švestky. stištění ruky Händedrücken. těžký. zhynouti. zahynouti. nohy. chyba Fehler. chytrý etc. в польск. chyba es sei denn. chyży hurtig. chytry listig але: śliwki, ściśnienie ręki, ciężki, zginąć, zaginąć, nogi).

ц обмінює ся з к.

цяпнути і капнути. — цяпусю-капусю ein wenig в східногалицкім: цяп-кап! — прицяпати Брт. ein wenig nass machen. дойч прицапаў = дощ примочив es hat ein wenig geregnet.

т місто к.

Затхей І. psl. Закъхєй, *Ζακχαῖος*, Zacchaeus. — Нитифор Ба. м. Никифор в укр. і декуди у нас на Поділю: Ничипір.

ґ місто к (глухе к переходить на звучне ґ).

ґ місто к (psl. къ). ґ зимі місто к зимі gen Winter. ґ лїсови м. к лїсови in der Richtung gegen den Wald hin. ґ осени = к осени gegen den Herbst. ґ ньому Вн. м. к нему. ґ ней Ту. = к нїй. ґу дьівчатку = ку дївчатку. підут ґ житу Ба. = п. до жита. ґу мньі = ку мнї, к минї psl. къ мънѣ. ґу ньому = к нему. ґу нім = к ним. — ґречный м. кречний artig. — — — різґа м. загальноруск. різка Ruthe, psl. розга pol. rózga. — мюзґа м. мяска Cambium; Mark der Pflanzen. — дюґ місто і побіч дюк Hornraupe (namentl. Raupe von Deilephila euphorbiae). — босорґаня Розс. місто і побіч босорканя Zauberin, Hexe, magy. boszorkány. — ґорсет м. корсет Leibchen, Korset. — ґайданы К. м. кайданы. — вельґий Мо. Сн. З. м. великый. — реґрут Вн. Recrut. — варґоч Тих. м. варкоч, воркоч.

г місто к.

г ньі Г. м. к нїй. г ниє м. к ней = к нїй. пришли г ниє трнє младенциє Рхв. — г весьілю запрошеный м. к весїлю запрошений, на весїлє запрошений. —

х місто к.

хто побіч кто в східногал. хто. — нихто м. никто. psl. χто м. къто — никъто in codice suprasliensi: нихто. — карх Ти. Пол. Тих. м. карк. на карсьі або на карху dem. каршьок. кіс з білым кархом Тих. Ringdrossel, Turdus torquatus. карх = slovac. krk Hals. ruth. карк Hintertheil des Halses, Nacken. — х тобі Тих. к тобі.

г не переходить на ж.

сьнігниця Св. Мо. Пол. м. снїжниця cf. psl. снѣгъ *χιών*, nix; снѣжьнъ *χιόνεος* niveus. але сьніжниця Со. Ч. — дорогшый побіч дорожжый. — найдорогше Р. м. найдорожше. — дугшый, найдугшый м. дужший, найдужший (positiv: дугый, порівн. старосл. джгъ н. пр. неджгъ і джжь. — тугший Мо. м. тужший. тугши волы stärkere Ochsen.

к місто г.

посак Б. genit. посаку м. посаг Mitgift. — каворон рідко місто гаворон, гайворон (cf. гавран).

ґ (= g) місто загальноруск. г (= h).

ґамба м. губа slovac. gamba, pol. gęba, psl. гжба lit. gumbas Geschwulst. gęba mag das „Schwellende“ bezeichnen. Miklosich's Altslov. Lautlehre S. 95. — ґорґоля Knorren, Beule plur. ґорґолькі; ґорґолястый surculis plenus, knorrig. — ґырт Лб. Schlund cf. lemk. гыртан. — венґрин. венґерскый побіч угрин, угерскый (загальноруск. угорский). — швыґар із смыкар. — ґыўтати укр. глитати, глотати. — ґруден Св. місто і побіч груден pol. grudzień. — циґан Вв. Вн. Zigeuner, циган. — цыґаньскый м. циганьский. — ґріб Бер. Врхв. Кр. М. = гріб Т. м. гриб Pilz slovac. hrib čech. hřib pol. grzyb. — Жеґестів (Žegestiw) місто і побіч Жегестів (Žehestiw). — ґадати НВ. Врхв. sprechen місто гварити. форма і значенє взяті з польского; руск. гадати = sinnen, meinen, glauben. — ґанити Р. м. ганити, tadeln. — ґубатый haarig, rauh, zottig čech. huňaty cf. magy. guba zottiger Mantel). — підґарля м. підгорлє Wamme. — ґаворон м. гаворон, гайворон

Saatkrähe cf. гавран Rabe; Saatkrähe. — дaґдe м. дагде (де, где = psl. къдѣ). — нiґдa čech. slovac. nikdá niemals. — ґoряўкa. ґoрявкa (Шляхтова) м. горівка pol. gorzałka. — ґoрлúця Вв. м. гóрлиця Turteltaube (примітна і найчастїйше Лемками уживана форма: гырлиця). — Ґoрлицьі м. Горлицьі (die Stadt ist jetzt gänzlich polonisirt; doch hat sich der frühere ruthenische Name Gorlice (= Ґорлицьі) erhalten; polnisch würde die Form „Gardlice" lauten).

в місто ґ або г.

давде Тих. м. даґде, дагде irgendwo.

ґ.

Звук ґ (вимовляє ся як польске g або росийске г) властиво хибує в україньскорускім. Там, де в старословеньскім стоїть глаголь (г), в україньскорускім, рівно як і в ческім, кладе ся г = h. В україньскорускых словах: гора, грубий, густий, Бог або Біг, богатий, гай, господин, голуб, торг, луг, доброго, єго, мого, свого, одного, того-то, гонити, гнести звук г так само звучить, як у відповідних ческих виразах: hora, hrubý, hustý, Bůh, bohatý, háj, hospodin, holub, trh, luh, dobrého, jeho, meho. sveho, jednoho, tohoto, honiti, hnísti. В словах перенятих т. є. взятих із чужих язиків звук ґ найчастїйше задержує ся (пр. ґімназия, ґеоґрафія, телеґраф). Тут і там чути єго також у словах, де в загальнорускім стоїть г, д або к. Так пр. лемк. ґруден м. грудень pol. grudzień, дріґа в Вірхівнї місто дорога pol. dial. dróga, ґардий м. гардий; лемк. ґнес м. днесь; ґречный м. кречний etc. В лемківскім говорі звук ґ слабо заступлений, хоть в цїлости трохи частїйший, нїж у прочих україньскоруск. говорах. В словах перенятих стоїть ґ пр. ґрунт Grund. ґратя collect. gen. neutr. altes Geräth. ґачи Gatien (в східногал. тут і там: гачи). ґваўт Gewalt. ґніт genit. ґнота Docht, Knoten. ґазда Wirth magy. gazda. ґаздыня Wirthin, Hausfrau magy. gazdaasszony. ґнаткы ein Theil eigenthümlich construirter Schlitten (може в звязи з нїм. Nast, Nastholz?).

д місто ґ.

дадакати Вн. м. ґаґакати. гускы дадакают, як просят йісти. vgl. pol. gdakać ruth. кудкудакати čech. kdákati, kodkodákati, was aber „gackern" bedeutet.

х не переходить на ш.

задыхливый П. Св. м. загальноруск. задушливый engbrüstig, asthmatisch.

ш місто х.

капелюш Кр. Р. Св. Лб. м. капелюх, кепелюх Hut. плюў капелюш зо соўомы.

к місто х.

шпіклір Розс. м. шпіхлїр Speicher; звичайно у Лемк. сыпанец.

г місто х.

пыргач Я. Лин. Кв. З. Ко. місто пырхач cf. пирхнути, порхнути, пурхнути.

ф місто х.

форенґва Ко. м. хоругва, хоругов pol. chorągiew psl. хорѫгъ. — форкавый м. хоркавий, хорькавий räuspernd. форкавый жид. — фустка Р. в західній Лемківщині лише: хустка; подібно рідко у Лемків уживане: хвіст; тим часом в східній Галичині часто: фіст.

Губні п, б, в, м.

по губних й в многих околицях не переходить на ль.

в формах як: терпю (з терпи-о-м повстало терпйом, терпю старосл. трѣпльж). любю. робю. клепю, клепют. гўомю, ўамю. ўамят. вабю. трапю. храпю. храпют. сыпю. сыпют Лб. спю, купю. любеный. купеный. оправеный eingebunden. облыпеный. олыпеный. одўпеный. обўупеный. зготовеный. хустя заплямене. соўома помервена, змервена. щепены груши.

т місто п.

трепюлка. трепілка Жег. м. препюлка, препілка загальноруск. перепілка čech. křepelka.

к місто п.

клебания П. Брт. Рад.... Pfarre; Wohnung des Pfarrers, poln. plebania. — ключи П. Б. Ба. (клуча) psl. плоуштъ, poln. płuca, čech. plice (міньба звуків к і п порівн. пр. křepelice, křepelka poln. przepiórka, ruth. перепелиця, перепілка, hungarico-ruth. перепериця; čech. kapradí (papradí) ruth. папороть lemk. папортина. — ruth. корпати і порпати cf. lit. kirpti. — hal. клямка ukr. плямка. gr. ion. *κότερος* = *πότερος*. — boeot. *πέτταρες* = att. *τέτταρες* lat. quatuor. — *πέπτειν* lat. coquere. — *τρέπειν* lat. torquere ruth. крутити. — *πέντε* lat. quinque, psl. пѧть etc.).

б міняє ся з п.

брез Рв. м. през, проз (перез) durch; ohne. — шчамба, счамба м. щапа, щепа, шкепа (шкыпа), скепа Spleisse; шчамбити = скепати spleissen; тут також щабель, щебель Leitersprosse. — стрямбатый м. стряпатый, стріпатий gefranst; zerschlissen. стрямбы м. стряпи pol. strzępy. — брячка із прячка м. пряжка, спряжка Schnalle. — бадўакы м. патлакы так зовуть Лемки угорских Руснаків cf. ruth. патли langes (fliegendes) Haar. патлатий mit langen, fliegenden Haaren. розпатлати zerzausen. розпатлане волосє zerzaustes Haar. — чубрина Ф. м. чуприна Schopf cf. чуб psl. чоубъ crista.

ф місто п.

фташина. фташок Д. м. пташина, пташок cf. slovac. vták Vogel.

й місто зроненого наконечного б (бь).

сой із собь, собі psl. сєбѣ. ходиў сой цьілый ден = ходив собі цїлий день.

п місто б.

запористый Лип. м. забористий. чіпчик запористый in reiche Falten gelegtes Häublein, reich gefaltetes Häublein.

ф місто б.

кофлик II. м. загальноруск. коблик Gründling, Grimpe, Gobio fluviatilis.

м місто б.

дромный М. м. дробный = дрібний. — мамунити Я. туманити, мантити cf. psl. блъкоүни superstitio. замамўнит циган Я. шатровы цигáне мамунят люди Я. cf. ruth. мамона.

в удержує ся.

вандрувати wandern в укр. мандрувати.

г місто в.

гласный Г. м. власный. мати гласна = мати власна leibliche Mutter рідна мати. — гўастытель Бру. м. властитель. — гўасьныі Смрк. м. власні eigentlich, eben. власне pol. właśnie. — єгоўга Ко. ігола Жег. Pirol, Goldamsel в Київщині игола psl. влъга pol. wilga. — погроз Вн. із повроз pol. powróz ruth. повороз. — гдовец Г. м. вдовець psl. вьдовьць.

г місто в; х місто в (= psl. prасp. въ).

г ремени im Leder. — г осени im Herbste. — г льісьі im Walde. — г вінку im Kranze. — г руцьі in der Hand. — г воду in's Wasser. — г наших льісох. — г Гамерицьі in Amerika. — стало мі ся штоси г ногы = стало ми ся щось в ноги. — г мышах. — г грудях. — г містьі. — до пізна г ночи П. — г двох ґаздыняхin zwei Wirthinnen. — г ньім. г ньі = в ній. — г нас = в нас, in uns. — г дорозьі. — г водьі Рад. — г мурі. — г бік = в бік seitwärts. — г наших крайох. — г вечер = в вечер Abends. — г Устю = в Устю in Ustie. — г астрябі im Habichte. — г едні елици. — гнет Лб. Вн.... м. і побіч внет (із въ+ѥ+то. въ-(н)ѥ-то), čech. hned slovac. hned' pol. wnet gleich, allsogleich; bald, schnell. — червак гвертит ся в дерево I. — гво дни НВ. bei Tage м. вво дни, во дни із въ дни. — гвойти Р. Т. м. ввойти, ввійти psl. **въити** v. **вънити** *εἰσέρχησθαι*, intrare. гвóшло до голóвы Т. = ввійшлó до головú. — гвалити м. увалити, ввалити. гвалит х хыжу або гвалит в хыжу er stürzt in die Hütte hinein. — глоны Вн. м. влоны psl. **лани** *πέρυσι*, anno praeterito. — г другый бік Вн. — граз Вн. м. враз. — гопхати Вн. м. вопхати. — пириця глетит дó хыж З. der Schmetterling fliegt in die Hütte hinein.

х собі in sich. болит ня х собі ich empfinde Schmerzen im Inneren (in Magen). — х ті хыжи psl. **къ той хъыжи**. — х церкві. — х тых церквіях in diesen Kirchen psl. **въ тѣхъ цръкъквахъ**, pol. w tych cerkwiach. — х ті кырви (кырві) in diesem Blute. — х тім (тым) теляти psl. **къ томь телати**. — х тых ґаздох in diesen Wirthen. — х сьім чўовеку psl. **въ семь члокѣцѣ**. — х сьі бабі. — х піў обруча im Halbkreise eigtl. im Halbreif. — х поли. х ковалю. — х черешни. — х хыжи in der Hütte. — хтогды Р. м. втогды, тогди pol. wtedy. — хпіў Д. Тих. впів, пів pol. wpół. — хперед О. вперед. — нахперед О. навперед, попереду.

х місто в.

хчера Г. м. вчера, вчора psl. **вьчера** *χθές*, heri.

ф місто в.

солофій Вн. м. соловій, Nachtigall — сфора П. м. свора, звора = друк сполучаючий обі оси у воза; порівн польск. zewrzeć, zwierać.

ф місто хв.

ф і я т и Я. м. хвіяти „калина-малина над водоў ся фіє, Богацка дывчина с худобной ся сьміє".

н місто м.

н і з и л ь н ы й палец загальноруск. мізинный (мізильный) палець, мізильник kleiner Finger psl. мѣзинъ. — н ы р с к ы й Ф. м. морский. н ы р с к ы й к р і л ь Ф. Cavia cobaya. plur. ныркы кролы. н ы р с к ы п а ц я т а Ч. м. морскі пацята Meerschweinchen. але в Со. морскы пацята. — н ы ш п е р г а ч Бру. м. мышпергач, мышпыргач Fledermaus. — в о н ы і т у в а т и побіч н ю т у в а т и vomere speien sich erbrechen. — п о н а й б і Мо. м. помайбі, помагайбі. — н а п а Вв. Mappe. — н і с т о Р. = місто statt, anstatt. — в о з н е Вн. м. возме.

г місто м.

ш у г н ы й побіч шувный м. шумный slovac. šumný in der Bedeutung: schön, edel, niedlich. шугна або шувна дывичка.

в обмінює ся з м.

ш в и ґ а р, genit. швиґаря і побіч: шмиґар das dünnere, mit einer Quaste (трепачка) versehene Ende der Peitschenschnur, Schmitze cf. pol. śmigać schmitzen ruth. швигати cf. ruth. смикати. — ш в и ґ л ы й pol. śmigły schlank emporgewachsen, hoch aufschiessend. швиґлый смерек. — ш у в н ы й побіч шугный м. шумный in der Bedeut. schön, edel. пр. шувного роду von edler Abkunft, vom berühmten Geschlecht. — г р і в н и ц я pol. gromnica čech. slovac. hromnice geweihte Wachskerze; Lichtmesse. — в ы ш п ы р г а ч Лб. м. мышпыргач Fledermaus. — п о ў о в і н genit. поўовеня Лб. побіч поўомін, genit. поўоменя (тот поўомін), psl. плаwмъı genit. плаwмене. — к у в н а т а рідко побіч куната із кумната, комната, загальноруск. кімната. — з а в к н у т и замок Ту. = замкнути замок.

хв місто ф.

х в а р б а Рхв. місто фарба, Farbe, poln. slovac. farba.

х місто ф.

х л я ш к а П. місто і побіч фляшка, Flasche.

Уподобненѣ суголосок (Assimilation der Consonanten).

місто **л—р** кладуть **р—р**.

курастра Д. З. colostrum. — карімарь Лип. м. коломар. — Карварія Вн. м. Кальварія.

місто **р—л** кладуть **р—р**.

рыборівка Нов. м. рыболівка Sterna, Seeschwalbe.

місто **в—г** кладуть **г—г**.

єгоўга Ко. Oriolus galbula psl. клъгл, иволга.

дн уподобняѣ ся **на нн**.

зйінниця Смрк. м. зйідниця. пчоўы-зйінницы Raubbienen „што пойідают другы пчоўы“. — ўанный м. ладный. ўанна дывка schönes Mädchen. — гінный Рхв. м. гідний властиво: würdig; schön. гінна дывка schönes Mädchen; гінна гоўуз ein schöner (stark entwickelter) Ast. — доннеска м. до днеска, до ґнеска загальноруск. до днеська. — паранный М. м. парадний. паранный конь M. Paradepferd. — парáнник Лип. м. парадник Stutzer. — паранниця Лип. schön geputzte Frauensperson. — насанниця побіч насадниця Тих. часть у воза.

Знеподобненѣ суголосок (Dissimilation der Consonanten).

л—л на р—л.

выкаркулювати І. м. выкалькулювати. выкаркульоваў на быкы. er hatte es auf die Ochsen abgesehen, er hat auf die Ochsen speculirt. cf. franc. calculer.

р—р на р—л (р—ў).

срібўо П. срібло psl. сръкро. — скорозліўый із скорозрілый. скорозливый (скорозліўый) горох früh reifende Erbse. — перепюўка із перепелка, переперка cf. pol. przepiórka hungarico-ruth. перепериця.

р—р на л—р.

муляр genit. муляря Maurer pol. murarz.

р—р на р—н.

мармун Рхв. Лб. Жег. м. мармур Marmor. камін мармуновый = камінь мармуровий. cf. slovac. marvan magy. márvány.

Тут і там нема знеподобненя; говорять: мармур П. срібро Смрк. Кр.

нн на йн.

райник Вв. м. ранник Achillea millefolium в Тих. Plantago lanceolata.

нн на дн.

видничкы місто і побіч винничкы Johannisbeeren, Früchte von Ribes rubrum (від винный saüer, den Weingeschmack habend).

нн на льн.

нізильный палец із нізинний м. мізинний kleiner Finger, psl. **мѣзинъ** = minor; здвоєнє неправильне: зложеній старосл. формі **мѣзынъи** відповідала-б в руск. форма: мізиний. — сьільник Чр. м. сїнник Strohsack (із **сѣньнъ**+**икъ**). — годильник Врхв. м. годинник Uhr (із **годиньнъ**+**икъ**).

н—н на л—н.

студелина м. студенина Gallerte, Sulze.

н—н на р—н.

веретюрниця Кр. м. веретюнниця Blindschleiche.

н—н на м—н.

лейтман м. лейтнант Lieutenant.

м—м на г—м (в—м).

надо гном м. надо мном psl. **надъ мъноѭ**, загальноруск. надо мною. — підо гном м. підо мном, підо мною. — за гном і за вном м. за мном, за мною. — зо гном, зо вном м. зо мном, зо мною.

вв (старосл. praep. **къ**, східногал. **вво**, укр. **ввi**) **на гв.**

гво дни м. вво дни, во дни am Tage, während des Tagen. — гвойти м. ввойти, войти укр. ввійти, увійти psl. **въити. вънити.**

м—м на м—н.

цинамон Zimmt, Persea cinnamomum.

Здвоєнє суголосок (Consonantenverdoppelung).

шклянный м. скляний psl. **стъклѧнъ** (стеклянъ), зложена форма **стъклѧнъи.** — камінный psl. **камѣнъ**, зложена форма: **камѣнъи**, в східногал. камінний і камяний. — планный Бер. wüst, öde, unfruchtbar; schlecht. čech. slovac. planý. — Юстинна

в східногал. Юстина. — Улияннa укр. Уляна старословеньск. Июлиани Juliana. — Меліяннa Б. Меланія.

л у виговорі не двоить ся.

лятн, в многих говорах україньскоруск. язика: льляти. лемк. на́ляў во́ды по́ўно до бочкы = східногал. нальля́в (нальле́в) води́ повно до бочки. лемк. во́да льіе ся = східногал. вода́ льле ся укр. вода́ льле́тця (порів. psl. лити, лѣкѫ, лѣюши etc.).

Прибавка суголосок (Zusatz von Consonanten).

втручене р.

шмырґнути ся Ф. м. смикнути ся. вовюрка шмырґне ся das Eichhörnchen huscht vorüber cf. помикати cf. швиркнути.

приставне з перед назвуком суголосковим.

зволя Врхв. Б. м. воля, свобода „пішла моя зволя долом тисоньками“ Врхв. — згоріўка П. Вв. Г. згоріўочька Вн. згоріўчиско Б. = горілка, горівка, горілочка, горілчище Branntwein переважно у Лемків: палюнка. — зрід Врхв. = рід. „ты мі не годен до зроду ступити“ (= до роду вступити). — згырлиця Вн. горлиця, Turteltaube, Turtur auritus у Лемків понайбільше: гырлиця. — зверескливый Г. місто і побіч верескливый.

приставне г при назвуці суголосковім.

гмертвец Брт. м. мертвец psl. мрътвьць νεκρός, mortuus. — гўастівка П. Сн. гластівка І. Пол. Гр. Рад. — але в Ч. Щ. Ку. Ту. ластівка Schwalbe. — гворобель рідко місто воробель Sperling. — — гмўый (вмўый) = млий, млавий pol. mdły. — глоны м. лони (влони) psl. лани anno praeterito, palaeoruth. отъ лони; гліньского року = тамтого року.

всунене с.

застемперувати перо П. м. затемперувати die Feder zurecht schneiden. — досконаўый м. доконалий čech. dokonalý pol. doskonały.

втручене й.

дойч П. Рхв. Кр. Сн. І. дойдж Тих. Ч. як дойч полие wenn der Regen fällt. дойч ситит der Regen sprüht; дойчик. дойджик kleiner Regen. порівн. нижносорабс. dejšć. загальноруск. дощ, дождж psl. дъждь. — пляйстер м. плястер Pflaster, ἔμπλαστρον psl.

пластырь; положити пляйстер на боляк auf's Geschwür Pflaster auflegen; пляйстер меду Honigwabe, Honigscheibe. — зейс Вв. Ко. м. (зес), зесь Ку., зас, зась, зася pol. zaś slovac. zas, zasa. зейс сут осы Ко. — Айнца Лип. = Анця, Ганця slovac. Anča Annette. — Пайза, Пайзя Св. укр. Пазька = Пелагия; vocativ: Пайзю! — зеркайло Ко. Spiegel, зеркало psl. зрѣцало. — ґайс genit. ґайсу eigtl. Gas; Leuchtgas ґаз свытильний; der Name vom Volke hie und da durch Verwechslung auch auf das destillirte, zum Brennen in Lampen benutzbare Petroleum übertragen, welches übrigens meistens mit нахта oder нафта bezeichnet wird.

вставлене д, т.

ядўовец genit. ядўівця П. Брт. Лос. ядўівчина Ф. м. яловець Wachholder, Iuniperus. — обіздріти ся Б. м. обозріти ся. — піздріти З. Acht geben; schauen, gucken. піздрий З. = подиви ся. — діздріти Ку. в знач. припильновати. хто діздрит Ку. — здрінка Д. м. зрінка, Pupille. — заздріст із зазрість Neid. — роздвора Врхв. місто і побіч: розвора faule, unnütze Weibsperson. — виднівка Брт. місто і побіч: винівка Weinfass (вставка з огляду на видный м. винный, видничка м. винничка по фальшивій анальогії). — єднораў genit. єднораўа м. єнерал General. — пендрак, пондрак, пандрак м. понрак; панрак, пандрак; по-нр-ак Engerling. — роздойме Врхв. НВ. із розъиме, розойме, роздойме Врхв. НВ. = ukr. розніме східногал. розниме, розійме thut auf, macht auf, bringt auseinander psl. (разъимѣть) разьмѣть. cf. pol. zdjąć psl. сънѧти. — — стріж Ф. І. = сріж Врхв. zerbröckeltes Treibeis. — кістка П. Кв. місто і побіч: кіска dem. від коса Haarzopf. — стрітити порівн. старосл. съръ̀сти.

втручене н.

квандрувати м. квадрувати in der Bedeutung übereinstimmen. не квандрує мі es klappt mir nicht, es ist mir nicht an der Hand. — Кундрат palaeoruth. Кондратъ, загальноруск. Кіндрат psl. Конъдратъ, nom. propr. Quadratus, psl. Кодратъ et Кодрантъ. — ментрика І. м. метрика Matrik, Taufschein (порівн. що до всувки також: долівске янґрес, енґрус = укр. аґрус, мазурск. angrest м. agrest Stachelbeere). — смугнастый Смрк. gestreift м. смугастий. — сьвідомный Лос. м. сьвідомый. я не сьвідомен м. я не сьвідом. — знаємный Б. познаємный Б. м. знаємий, познаємий.

всунене к.

сквершок П. Чр. м. загальноруск. свершок Grille, Zirpe, Heimchen. — скверщати = сверчати, свершати zirpen (в Брунарах кажуть: счверщок plur. счверщкы). — шквірк pol. świerk Fichte, Rothtanne.

втручене г.

згірниця м. зірниця пр. згірниця вечірня зышла der Abendstern (die Abendröthe) ist aufgegangen.

втручене б.

клямбра Св. м. клямра, скоба „што ся прибиват“ Klammer, Klampe.

м не всуває ся.

в виразї труна Sarg, в декотрих сторонах східногалицких трумна, трумно, укр. труна, польск. trumna і truna порівн. нїмецк. Truhe, Truhne ческ. словацк. truhla (труна, здає ся, означає щось дутлавого, оттак при удареню глухо дуднячого — Kiste, Trog.).

почіпне й.

всядый. тадый. кадый. туткай. тукай. кадывай товдый Ту., туй Вн. м. всяды. тоды. кады. тутка. тука. кадыва, товды, ту. — хыбай Ку. м. хыба es sei denn. — в формах повельникових (Imperativformen): нагний м. загальноруск. нагни plur. (в середозвуцї й) нагнийте м. загальноруск. нагніте, нагніт. — подібно: візрий, візрийте. — призрий, призрийте. — подыждий, подыждийте м. підожди, підождіте, підождіт. — прекстий ся, прекстийте ся Чр. — спий, спийте. — протрий, протрийте. — загорний, загорнийте. — розгорний, розгорнийте. — ідий, ідийте Розс. рідко побіч: ід, ідте м. загальноруск. іди, ідіте або йдіт gehe, gehet.

Заник суголосок (Schwund von Consonanten).

відпад назвучного л (ў).

опух із ўопух місто лопух Klette, Lappa. — жиця Лип. місто і побіч ўжиця Löffel psl. лъжица. — жичка Лип. м. ўжичка kleiner Löffel, ложечка.

с губить ся в назвуцї.

трус Брт. м. струс, Strauss. трусы Straussfedern. трусы за капелюх. — трусьій dem Strausse gehörig, Strauss-. — трусье перо Ч. Straussfeder.

назвучне д зникає.

ля Розс. м. для. ля тебе für dich. — піля також біля із подля psl. подлѣ. піля нього neben ihm, in seiner Nähe, in dessen Nähe.

назвучне и скидає ся.

у́мер Nummer; також умéро Смрк. gen. neutr. plur. умéра, загальноруск. форма вмер, умéр = mortuus est звучить у Лемків: гмер.

назвучне г тратить ся.

де м. где, psl. къдѣ. — да-што м. гдещо, дещо. — да-кус ein wenig. — да-коли dann und wann. (в даґде = загальноруск. де-не-де hier und da виступає ґ). — зоріўка м. згоріўка, горівка Branntwein. — лога Сн. Weissdorn psl. глогъ. — Ликирія Ба. м. Гликерія psl. глоукѣрија. — жоўторудка НВ. Goldammer м. жовтогрудка. — луг Ти. Тих. м. (глуг) гліг pol. głóg „коляче, угынат ся, дрібне мат листя“.

назвучне в заникає.

шыток Ф. Д. З. місто і побіч вшыток slovac. všetok čech. všecek. — шытко Ф. Д. З. м. вшитко slovac. všetko čech. všecko. — шельіякый І. čech. slovac. všelijaký. птахы шельіякой масти Vögel von verschiedener Farbe. — оловарь Вн. місто і побіч воловарь. оловаре, што быкы пасут. — зяти Вн. м. взяти къзѧти slovac. zjať. — зяў Вн. м. взяў = взяв. — ратиш Ти. м. воротиш čech. vratič Rainfarn, Tanacetum vulgare. — ольіти Тих. м. волїти. — ядро (Лїсько) pol. wiadro psl. вѣдро ὑδρία, Wassereimer, ведро. — орона місто і побіч ворона Щ. ороны кромкавут. — оробéль Ку. м. воробель plur. ороблы́. — орожка Ку. м. ворожка Marienkäfer, Coccinela. — урубéц Ко. м. воробець plur. урубцы́.

л в середозвуцї заникає.

вакы П. місто і побіч: вўакы. влакы „друкы, што лежат на насадьі на ґнатках“. — коньір м. коўньір pol. kołnierz, східногал. ковнїр, комнїр. новослов. kolêr, середногорнонім. kollier, франц. collier, лат. collare. — к'убы Б. м. клубы Hüften (з клубы повстало

кўубы, к'убы). — пуг побіч пўуг Ож. м. плуг, Pflug. — ч'овек Б. м. чловек psl. **чловѣкъ**. — м'оіт мя П. із мўоіт, східногал. млоит es ist mir unwohl cf. pol. mdleć. — —

ў (л) в старосл. **лъ** (= оў або ло) губить ся.

кобиця, кобіця НВ. м. коўбиця Klotz cf. germ. Kolben; в старослов. було би ***клъбица**. (кобиця = Schneidebock не належить сюди; коб-иця в східній Галичині: кобильниця порівн. коб-нь, конь = кінь, лемк. кін). — кобаса Розс. Вол. із: коўбаса, загальноруск. ковбаса psl. **клъбаса**, russ. колбаса, pol. kiełbasa, nsl. klobasa. — стоп із: стоўп, загальноруск. стовп psl. **стлъпъ**; два стопы zwei Säulen. — стопок соли Ту. Salzhurmane = стовпок соли. — стопцьі із: стоўпцьі Blutfedern, Eedern ganz junger Vögel, східногал. палкй, пишки. — чонок genit. чонка із: чоўнок порівн. psl. **члънъ**. — бощиця із: бўощиця загальноруск. блощиця Wanze.

ў в складї **ыў** з старослов. **лъ** заникає.

сыза Лип. м. сыўза psl. **слъза** serb. суза.

випад **л** в старосл. **лъ** по цїлковитім заглухненю **ъ**.

ябко загальноруск. яблоко; pol. jabłko slovac. jabko v. jablko psl. **аблъко, ѩблъко**.

заник визвучного **л** (ў) в слїдуючих зсувках:

пікошок м. піўкошок Wagenflechte, Wagenkorb полукішок, півкошок; два пікішкы уплюў er hat zwei Wagenkörbe geflochten. — пікопок м. піўкопок, східногал. полукіпок dreissig Garben, halbes Schock; два пікіпкы ярцу привюз. — пітора П. І. З.... (із **полъ вътора**, полвтора, полтора, поўтора, піўтора, пітора) anderthalb [в Розс. також піў друга čech. půl druha. slovac. pol druha].

р випадає.

гончар Чр. із горнчарь, čech. hončiř, pol. garncarz Töpfer. — срібный із срібрный. срібный ґузік silberner Knopf; однак в Жегестові: сріберный slovac. srieborný. — срібнястый silberglänzend із срібрнястый. — ярмак Лб. в східн. Гал. ярмарок, ярмарка, ярмалка Jahrmarkt slovac. jarmok. — кстити м. крстити psl. **кръстити** (гл. вище: стяганє складів). — кщеный Вв. із крщений, крьщеный = хрещений. — таністра (цаністра) Tornister, cf. canistrum. — чуб м. чубр (із: чубръ); по стратї звука **ъ** не

могло в українськоруск. удержати ся по суголосці неохоронене **р** (подібно як в: братръ, братр, брат) і відпало; або межи **б** і **р** всунуло ся **е**: чубер, чупер genit. чубра, чупра; почубрити beim Schopfe fassen; почубрив го добре er zerrte ihn tüchtig beim Schopfe; почубрили ся sie haben gerauft. — Суголоска **р** в виразї братр, čech. bratr виявляє ся в українськоруск. виразах: братерній, братерскый, братерство). — качмарь Вн. м. корчмар pol. karczmarz Kretschmer, Schenkwirth. качмарька м. корчмарка Schenkwirthin.

з заникає.

віля місто і побіч рідшого візля, psl. **къзлѣ**.

й випадає.

стрына м. стрыйна, жена стрыя Frau des Vetters. — стрык. стрыко із стрыйк, стрыйко psl. **стрꙑй**, **стрꙑйка** et **стрꙑка** gen. masc. — двінята Zwillingstöpfe м. двійнята (двійний, задвійний doppelt). — под м. пойд із пойди загальноруск. пійди.

Прим. в виразї: войско Militair **й** не викидає ся.

випад суголоски **т**.

заздрісливый в знач. habsüchtig; в загальноруск. в знач. neidisch; із: заздрістливый. — облесный м. облестный schmeichbrislh cf. psl. **облъсть** deceptio. **облъстивъ** fraudulentus. — счесный м. счастний psl. **съчѧстьнъ**. — чесный місто і побіч: честный psl. **чьстьнъ** *τίμιος*, venerandus. — налисник м. налистник Plinse, Plinze. — післанъ Вв. Ту. Ко. м пістлань, постеля, постіль. Bettzeug. — післаня Streu із пістланя. в старосл. було би: ***постланиѥ**. — слати Вн. Лип. м. стлати, стелити psl. **стлати** *στορνύναι*, sternere. čech. stláti slovac. stlat'. — таценько Кв. м. татценько Väterchen. — оченаш Рад. м. отченаш Vater unser psl. **отьчє нашь**.

д перед **ло** так як в ческ., словацк. і польск.

мыдло Кв. ruth. мило čech. slovac. mýdlo pol. mydło. — мыдлити Кв. ruth. милити, čech. mydliti slovac. mydlit' pol. mydlić.

д вимітує ся.

грозно Traube із гроздно psl. **гроздь**. — сьіўо м. загальноруск. сїдло pol. siodło čech. slovac. sedlo. Місцева лемківска форма „сьіло“ єсть властиво примітно українськоруска. — тыжден Woche genit. тыжня. — гарший I. м. гардший. де гарше збіжа I. = де красше збіже. (гардый = красный, schön).

Примітка. У глаголів II. кл. найчастїйше не викидає ся т, д а також к: квітнути, гляднути, вяднути (загальноруск. цвинути, глянути, вянути), шуркнути, пырскнути, шулькнути, гулькнути (шурнути, пирснути, шульнути, гульнути). Лемківскому утыкнути відповідає в загальноруск. утечи після I. кл.

н випадає.

горчар Врхв. П. genit. горчаря із горнчарь Töpfer psl. **грънькчарь** *κεραμεύς*, figulus, čech. hončiř slovac. hončiar, pol. garncarz. — горнец genit. горця Topf. горчар робит горцьі. — горчок, genit. горчка Topf, — полудешній П. м. полуднешній, полуднїшний. полудешнє моўоко Milch, welche von einer zur Mittagszeit gemolkenen Kuh erhalten wurde. — теркы Врхв. із тернкы Schlehenfrüchte (sing. терка). — маґлювати побіч манґлювати mangen, mangeln čech. mandlovati, manglovati. slovac. mangl'ovat'. — Костьо Constantin psl. **Костѧтинъ**. — близцьі Вв. м. близнцьі Zwillingsbrüder psl. **близнькць** *δίδυμος*, geminus.

к випадає (або остає).

Фурнути рідко побіч фуркнути, pol. frunąć aufflattern, flattern.

г не викидає ся.

вергла, вергло, вергли Вв. від веречи psl. **врѣшти** *βάλλειν*, iacere. я́ка ся ве́ргла поледи́ця = яка́ ки́нула ся ожеле́да.

випад суголоски г.

встынути Б. м. встыгнути. кров встыне або зсяде ся cf. pol. stygnąć. — встрянути М. як встряне люд = як встрягне лїд. — мла Вн. м. мгла psl. **мьгла**. — зага Вн. м. згага.

в в середозвуцї випадає.

уця П. Брт. Рхв. Тих.... побіч рідшої форми: увця, psl. **овьца**. — учар м. вівчарь, Schäfer. — обарянец П. Вн. із обварянец Bretzel. — обаряти П. Лос. Ку. Чр. м. обваряти. обаряны ґрулькі Чр. abgekochte Kartoffeln. — копринячок (Ганчова) місто і побіч: копривнячок Grasmücke, Sylvia. — вітopок (із: о-второк, вовторок, вівторок, віторок), східногал. вівторок, білоруск. оторок. psl. **въторьникъ**, čech. úterek, slovac. utorok. — хырльіти kränkeln, krank sein; але хворый krank psl. **хворъ**. — харўак = східногал. харлак, хирляк krankhafter, bresthafter Mensch, Schwächling. — перший із первший psl. **пръвъ**, укр. первий. — обісити м. обвісити psl. **обѣсити**. „альбо ня обісят, альбо ня забиют“. — обо-

лючи, оболычи anziehen загальноруск. оболочи, обволочи psl. **облѣшти** із **объвлѣшти**. я оболюк із обволюк ich zog an, psl. **облѣкъ іесмь**. — облечения Kleidung psl. **облѣчениіе** et **облѣкло**.

ф випадає.

Файка Мо. м. *Файфка nsl. fajfa, germ. Pfeife.

відпад наконечного **р**.

смот повельник від смотрити (із смотри повстала по відкиненю и лемківска форма смотр, а з тої по відпаді **р**: смот).

наконечне **й** відпадає.

є П. Д. І. Вн. порівн. укр. ей, psl. **іей** = imo, ja. — є! є! ja! ja! — в Лабові, Жегестові говорить ся: гей! н. пр. юж прішоў жак? — гей! Ist der Kirchensänger gekommen? — Ja!

д губить ся.

по-ле-гев! П. Брт. Бру. Св. м. под (із: подь, пойдь, поиди) ле гев! komm' nur her, komm her!

визвучне **д** приіменників **од** = (psl. **отъ**) і **над** (**надъ**) заникає по відпаді **ъ**.

озывати ся м. одзивати ся. зас озыват ся голос die Stimme hallt wieder. — оступити ся м. (отступити ся) одступити ся. — опадати м. (отпадати) одпадати. опадат ўупа од рыбы die Schuppen fallen vom Fische ab. — ощепити м. (отщепити) одщепити. ощепила ся тріска. — очаяный із (оччаяный, отчаяный) одчаяный. — очайдух м. (отчайдух) одчайдух. — назирати м. надзирати aufsehen, inspiciren (подібні прояви також в старослов. пр. **оѯодити** побіч **отъѯодити**, **ошьдъ** і **отъшьдъ**, **очашти** і **отъчашти** etc., в латиньскім: coactus міcто con-actus, cum-actus; circuitus міcто circumitus).

визвучне **и** губить ся.

Полікар Т. м. Полїкарп psl. **Поликрапъ**, Polycarpus.

в відпадає.

остыр м. остырв längerer Fichten- oder Tannenast, dessen Verzweigungen abgehackt wurden, so dass nur an den Seiten mit der Axt scharf abgehauene Ansätze der Zweige sich befinden. Aus solchen roh behauenen Ästen werden Einfriedungen und Zäune. ge-

macht. Im Lemkischen ist остыр gener. fem. єдна остыр. дві остыри. У імени зборовім (collectivum) виступає в: остырвя gen. neutr. пліт (рідше і виїмково: пўіт) з остырвя eine Einfriedung, ein Zaun aus roh behauenen Fichtenästen. pol. ostrew', genit. ostrwia Spitze der Lanze, čech. slovac. ostrv, ostrva Leiterbaum cf. psl. **остръ** acutus.

Відношенє звучних суголосок до глухих (Verhältniss der tönenden Consonanten zu den tonlosen).

Коли загально в українськорускім звучні суголоски в визвуції виговорюють ся зичнo, а в декотрих говорах навіть їм товаришит погомонок (Nachhall), мов споминка страченого ъ н. пр. сньіг(ъ), хльіб(ъ) — вимавляють Лемки звучні суголоски в визвуції найчастїйше глухо: люд, мюд, град, брыд, хльіб, сьніг звучать як лют, мют, грат, брыт, хльіп, сьніх. — Своєю дорогою знов в декотрих словах глухі суголоски в середозвуції (рідше в назвуції) стають звучними або і наспак звучні суголоски глушать ся.

глухі суголоски стають звучними.

дрізґа місто і побіч тріска cf. pol. drzazga et trzaska. — мюзґа II. Мо. м. мяска. — різґа м. різка pol. rózga. — брызґати м. і побіч прискати, брыскати pol. bryzgać. (властиво лемківска форма: пырскати). — стрямбы м. стряпы pol. strzępy. — спрагньітый м. спрахньітый vermodert спорохнїлий. — свиздаўка Сн. м. свиставка „на кінци бича, штобы лупкало“ Quaste am Ende der Peitschenschnur. — пыргач Ко. пергач О. м. пырхач; — мышпыргач НВ. Р. — задлоґа Смрч. м. затлока, затолока Schuft, Brausekopf; unfläthiger Mensch. cf. palaeoruth. **тлаковина** (тлъковина). **Слово о пълкоу Игоревѣ: сыпаχѕть ми тъщими тоулы поганыχъ тлъковинъ великый женчюгъ на лоно.** По моїй думці **тлъковины** значить зволоч, наброд, збрід, затолоки, голота Gesindel. — черевуга Ко. м. черевуха Bitterling, Rhodeus sericeus.

звучні суголоски глушать ся.

нохот plur. ніхтьі М. Р. м. ноготь, нігтї. — крухыня Р. м. кругыня „округла слівка, солодка“. — хутко Мш. м. гудко, Wiedehopf, Upupa epops. — зверхнути Розс. м. звергнути herabwerfen. кін зверхнуў з ся = кінь скинув з себе. — запористый Лип. м. забористий, faltenreich.

Згадаємо ще про прояв уподобленя совершенного або несовершенного, котре тут понайбільше не увидатняємо в письмі. Звучні суголоски переміняють ся перед глухими часто в виговорі на глухі пр. дванатцет м. дванадцет (з дванадьсять); росступити ся м. розступити ся; іс хыжи м. із хыжи psl. **изъ хъıжѧ**; іс кошара м. із кошара; с патолочи = з патолочи; с чела, ш чела м. з чела psl. **изъ чела** (подібно в старосл. памятниках пр. **ис корабля** м. **изъ корабля**); оптяти м. обтяти; опходити м. обходити; опкрочити м. обкрочити; оппатрювати м. обпатрювати; порятку м. порядку etc. — — глухі-ж перед звучними переходять в виговорі на звучні пр. ґ ньому м. к нему psl. **къ немоу**; зо женом, ж женом psl. **съ женоѭ**, загальноруск. з женою; оддати psl. **отъдати**, загальноруск. віддати (старослов. **отъ** в малоруск. од або від; але отписати psl. **отъписати** загальноруск. відписати).

Переставка суголосок (*Consonantenversetzung*).

л—р місто р—л.

велетюрник З. hier in der Bedeutung: Eidechse, Lacerta м. веретюльник (cf. ruth. веретїльник gewöhnlich in der Bedeutung: Blindschleiche, Anguis fragilis). — звалярник Бру. м. зваряльник Langfass. — бўатнар П. (блатнар) pol. bratnal, bretnal, Brettnagel.

р—л місто р—р.

скорозлиўый Брт. м. скорозрілий frühreif, früh reifend. скорозлиўый (скорозливый) горох.

в - л місто л—в.

загволок Ку. місто заголовок, заглавок, загловок Kopfkissen.

рп місто пр.

верпина П. м. веприна Stachelbeerstrauch; верпинкы П. м. вепринкы Stachelbeeren. порівн. лат. vepris = Dorngesträuch.

р—п місто п—р.

рыпейова трава Вв. м. пырейова трава Queckengras ruth. пирій, пирей, пирійка čech. pýř, pýřavka slovac. pyr.

рв місто вр.

шкарвонок Чр. м. шкавронок Lerche pol. skowronek,

ньш місто шн.

тутеньший П. Бру. Ф. Кв. Ти. м. загальноруск. тутешній hiesig (могло також повстати з огляду на польске tutejszy через заміну **й на нь**).

гн місто мг.

гмла Лос. І. Д. Г. Nebel psl **мьгла**. зашла гмла der Nebel verdüsterte die Luft slovac. hmla. загмлит ся es wird nebelig werden.

Декотрі форми слів згідні з старословеньскими.

коприва П. Лос. Бру. НВ. Brennnessel, Urtica м. загальноруск. кропива, pol. pokrzywa nsl. kopriva, psl. **коприка**. — повересўо, повересло в східногал. перевесло cf. psl. **повр҃ксло повр҃ксти** *δεῖν*, ligare praes. **повръжѫ, повръзеши, повръзеть**. — ржда рідко побіч: рджа Rost psl. **ръжда**. Menaeum serb. 1536. **проꙋзи и гоꙋсенице и рьжда и хроꙋсть** (тут **рьжда** = Getreiderost). — зарждавіти побіч зарджавіти verrosten. — хракати sich räuspern, загальноруск. харкати slovac. chrákat'. psl. **хракати** screare. — одхракувати = відхаркувати. він одхракує східногал. відхаркує. psl. **хракати** screare. — хракотины pl. і хракотиня gen. neutr. sing. das Ausgespuckte psl. **хракотина** *φλέγμα*, pituita.

2. До пнетвору (Stammbildungslehre).

Декотрі замітнїйші наростки.

Сущники (Substantiva). а) мужескаго рода.

-ъ. продай П. Лос.... Verkauf čech. prodej slovac. predaj. на продай zum Verkauf. — кытай П. Св. Rispe. кытай проса Hirsenrispe (cf. psl. **кыта** ramus nsl. kita fasciculus ruth. кита, китка, китиця, китичка Büschel; Blumenstrauss). — спрій Вн. Hitze. великый спрій grosse Hitze. — недорікай Ко. „што не гварит добрі“ mit schlechter Aussprache Behafteter.

-о. сьвірко ВП. Gryllus. в инших окол. сьвірк rad. **скрк**.

-йъ. квич Нв. Turdus pilaris Krammetsvogel.

-ѣйъ. крочай П. Schritt slovac. kročaj čech. kročej. — ступяй Tritt, Fusstapfen slovac. stupäj čech. stupěje. — черпляй Бер. plur. черпляйі zerbrochene Stelle in der Eiskruste am Fahrweg „як ся люд на дорозьі поламат, што черплят санямі“. —

-ей. гусей Вв. гусий Вн. „ани гусак, ани гуска; до гускы ся не бере, ани ся не несе“. — купей Нов. Steinschmätzer Saxicola „мат гнѣздо в купах каміня“.

-ѣль. квічаль Св. квичаль Тих. gen. masc. Turdus pilaris, Krammetsvogel (квик-ѣль) plur. квичалыі [понеже в Лемківщині також сю птицю тут і там прозивають „квич“ (квик-йъ = квичь), то можна би допустити також вивід: квичь+аль; чудно, що для названя того самого предмету від утвореного вже імени творить ся похідне слово новим наростком, та така позбитність иногї буває і так: мотиль або мотиля = Schmetterling; від тогож слова наростком -якъ творить ся: мотиляк = Schmetterling; рыбель = Seeschwalbe; рыбеляк = Seeschwalbe; ропуха Kröte; ропуханя Kröte etc.

-ьлйъ. воробель plur. вороблыі.

-елйъ. кырдель. — коргель Linkhand. — курдель. — рыбель Sterna.

-олйъ. ґорґоль Knorren; потім також в рыболяк побіч рыбеляк Seeschwalbe.

-ила. ружила Д. „бык червеный“. два ружилы zwei rothbraune Ochsen.

-илйъ. ворожиль M. Wahrsager.

-алйъ. бридаль hässlicher Mensch. — пердаль Farzer. — пискаль eigtl. Pfeifer; Weinerling; Schwätzer. — моталь Вн. О. Пол. Schmetterling plur. моталыі. — мура́ль Ту. Ameise, formica plur. муралыі cf. мурий braun.

-улйъ. (-ульо). старуль Ти. старульо Ти. alter Kerl, alter Mann (in gemüthlicher Anrede).

-ръ. пуп-е-р Нов. Magen des Huhnes, der Gans oder der Ente східногал. пупчик. —

-ырйъ. міхыр genit. міхыря Blase, statt plur. міхырі gew. collectiv. міхыря gen. neutr. велике міхыря здуват wirft grosse Blasen.

-оръ. ґівґор Чр. Iynx torquilla, Wendehals. — пискір Смрк. Сн. Мо. піскор Т. Spitzmaus, Sorex. — цыіпкор Б. Spitzmaus, Sorex.

-орйъ. пискорь Д. Ч. Spitzmaus genit. пискоря.

-уръ. лобур roher Kerl. — гачур männliches Fohlen; junges Pferd. — піскур Вв. Spitzmaus, Sorex. — павур Ф. I. Männchen des Pfaues, pavo.

-аръ. кошар Schafhürde.

-яръ (місто загальноруск. -аръ) тяжар Чр. м. тягар pol. ciężar.

-ярйъ (т. є. -яр м. загальноруск. -арйъ). рыбяр Fischer; Seeschwalbe (рыбарь). — почтяр (загальноруск. почтар). — байчар Лб. (загальноруск. байкар). —

-арйъ. зьвіздар Sternseher, Sterndeuter; Astronom. genit. зьвіздаря.

-ара (-ера). чудара. чудера Wundermensch; Wunderding (звідти приложники: чударный, чудерный).

-асъ. бридас hässlicher Mensch. — дурнас Лб. Tölpel, Dummkopf. — кривас krumm gewachsener Kerl. — рудас ein Mann mit rothen Haaren, Rothkopf.

-усъ (-усь, -усьо). обдертус Mo. zerlumpter Kerl pol. obdartus. — татусь. — хлыбусь. — братусь. — сынусь. — нянюсь Vater. — татусьо. — братусьо Рад. — конюсьо Рад. Pferdchen.

-озъ. лобоз Spitzbube, roher Kerl. — корноз, керноз (= загальноруск. кнороз, кнур; по Міклошічу належить польск. kiernoz порівняти з виразом kierda).

-ьца. кісця Бер. (загальноруск. косець, косар). — збійця.

-ьце (цьо). татцьо Кв. Vater; Väterchen.

-ьць. кавалец Stück східногал. кавалок, кусник). — кудерявец I. ein Mensch mit krausem (ungekämmten) Haar. не піду с тым кудерявцьом. — косец Д. Mäher, Heumäher slovac. kosec — мілец Я. Motte, kleine Motte (моль+ьць). — мерзінец Вн. ekelhafter Kerl мерзенець (мерзенъ+ьць). — сыпанец Ту. Speicher, Kornboden (сыпа-нъ+ьць).

-чйъ. пажерач (verb. пожерати; на місто по) Vielfresser. — сьвітич Ко. Leuchter (von leuchten; вивід світи-чь лучший нїж свѣтъ+ичь, подібно при ими-чь л. н. прийм-ичь) — родичи Eltern, parentes (роди-чь Erzeuger parens; dagegen родъ+ичь = родич consanguineus).

-очйъ. воркоч Haarzopf.

-ачйъ. трембухач Grossbauch. — бріхач (брюхач) item.

-шйъ. присташ Ко. „што пристане до ґрунту“ der sich durch Heirath zum Grundeigenthümer emporgeschwungen. — вывіяш Possenreisser.

-ашйъ. торгаш Händler, Kleinhändler. сынаш Sohn (verächtlich). — лоташ Б. Sumpfdotterblume.

-ошйъ (-яшйъ) пульош. пуляш Truthahn. — фуярош Ту.

-ушйъ. сорокуш T. grosser Würger, Lanius excubitor (сорока+ушь).

-тъ. пўыт П. Floss.

-етъ (-ета). хлопета gross gewachsener Kerl. — сынета Sohn (verächtlich) сынище.

-отъ. гырмот Donnern. — клепот Geklapper. — праскот Gekrache.

-атъ. лотат Сн. М. Sumpfdotterblume Caltha palustris в укр. латаття gen. neutr. collect.

-ята. добрята З. guter Kerl, добрячий чоловік. лем ня зяла добрятина, штом го ныґда не видыла З. (setzt добрята voraus; -ята scheint mit dem part. praes. act. bildenden Suffix -нт zusammenzuhängen).

-телйъ. зводитель П. Вв. або зводителик Бер. Zaunkönig, Troglodytes parvulus wörtl. Verführer — da das Vögelchen aufgescheucht eine kleine Strecke fortfliegt, um sich abermals zu setzen und auf diese Weise namentlich kleine Knaben, die ihm nachstellen, oft durch längere Zeit neckt, bis es sich schliesslich versteckt. Nach der Meinung des Volkes kann der Zaunkönig absatzweise fortfliegend den Menschen auf Unwege führen.

-тарйъ. просатар Нов. — косатар Вол. Mäher.

-такъ. глуптакъ Ти. Tölpel.

-да. срайда Scheisser (також gen. fem. Scheisserin).

-инъ. приданянин plur. приданяне (придано+янъ инъ). Завважити належить, що наросток -янъ -инъ не причіпляє ся тут до сущника означаючого край або місто, тілько до причасника минувшого ч. ст. страд. придано (придане в Лемківскім = дари весїльників Geschenke der Hochzeitsgäste); в кождім разї лише творба по анальоґії).

-ьнйъ. пелевен. обертен. ученьНВ. Lehrling slovac. učeň pol. uczeń.

-къ. мявк Мо. das Miauen. — гавк П. das Bellen, Gebell. (порівн. мяв! гав! мяв-ка-ти. гав-ка-ти). — дурк Gepolter. звич. в plur. дуркы (порівн. дур! дур-ка-ти).

-ъкъ. волок Ochs, plur. волкы (в загальноруск. волик plur. волики проте наросток -икъ). — футок Зл. Wiedehopf. — медведок Б. plur. медведкы загальноруск. медведик plur. медведики Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — когуток Рхв. plur. когуткы загальноруск. когутик plur. когутики.

-ъкъ і -ькъ. Згадати тут випадає про білтоок Кр. (порівн. болгарск. бѣлътъкъ) і більчок Врхв. місто білок Eiweiss. Перша форма утворена з огляду на „жовток“ (жлътъ+ъкъ), друга після місцевого лемківского „жовчок“= Eidotter (жлъчь+ькъ; бѣльць+ькъ). Місто загальноруск. -ок виступає нераз -ек (іменно в піснях, головно вплив словаччини) пр. попичек (попічек), кошичек, яречек (в загальноруск. попичок, кошичок, ярочок. — острожичкы (ос-т-ръ+огъ+икъ+ькъ), бараничкы plur.

-ъко. турко Turteltaube (птиця, що видає голос: тур-тур!) — дудко або худко. хутко Я. Д. Wiedehopf по голосї: дуд! худ! хут! — нурко ВП. тут в значеню: Cinclus aquaticus, Wasserstaar. — пийко П. Baumpieper. — крамко ВП. Rabe. — братко Ч. Ту. Bruder. — Лемко Lemke.

-ько. підколотько ВП. Wachtel, Coturnix communis. — ворожко Вв. Zauberer, Wahrsager.

-икъ (в декотрих виразах, у котрих в східній Галичинї звичайно єсть наросток ець або ок). каменик, plur. каменикы = загальноруск. камінець plur. камінцы. — ременик plur. ременикы = загальноруск. ремінець, plur. ремінцї. — клюбік Лб. (клубик) plur. клюбікы = загальноруск. клубок, plur. клубки. — рыджик plur. рыджикы, в східногал. рижок, plur. рижки Reitzker, Agaricus deliciosus (від ръждь rufus, рыджый загальноруск. рижий der orangerothen Farbe wegen). — карбик I. kleine Kerbe. за тоты карбикы заваджат. — лысик Вн. Wäldchen, Hain загальноруск. лїсо́к. — рядик Г. kleine Reihe загальноруск. ряд́ок genit. рядка́. посыдают за рядиком sie setzen sich reihenweise nieder. — гайік Рад. kleiner Hain. за гайіком. загальноруск. гайок genit. гайка pol. gaik slovac. hájek et hájik. — мерзеник II. Scheusal, elender Kerl. — перстеник Чр. Ring, Fingerring. — колик Вн. kleiner Pflock східногал. кілок. — возик Вн. kleiner Wagen східногал. візок.

-окъ. рджок Ти. ирджок Лип. Spitzmaus, Sorex, genit. рджока, ирджока (але у угорских Лемаків: ирджка).

-якъ. серняк Вв. Rehbock, сернюк.

-ун -ок (-унъ -ъкъ). братунок genit. братунка загальноруск. братанок.

-енько. татценько Väterchen (порівн. татцьо).

-ухъ (-юхъ). опалюх versengter Baumstamm. — сернюх I. Rehbock.

-манъ. легман НВ. Faulenzer.

б) женьского рода.

-а. влада Тих. Gewalt, Macht. кому під владу стати unter Jmd. Gewalt kommen. під владу кого взяти unter seine Botmässigkeit bringen slovac. vláda.

-ь. Той нарост у Лемків вельми люблений. Визвучне ь найчастїйше відпадає. — брид побіч бридь hässliche Sachen; Hässlichkeit. — крас (побіч красть) — нуд (побіч нудь) — квась Кр. Säure, sauere Sachen; тоты сливкы не дошли — сама квась diese Pflaumen sind unreif — lauter sauere. — смрід Gestank. така смрід so ein Gestank. — різ. — ледач (леда-къ+ь). сама ледач lauter Taugenichtse. — велич. — шкаред Нов. genit. шкареди Hässlichkeit, Abscheulichkeit. — післань Вв. Ко. (по-стла-нъ+ь). — вязан П. Bündel; Strauss. (вяза-нъ+ь).

-я. лыя Чр. Ч. Gussregen. лыя велика Ч, grosser Gussregen. — спроя Д. Hitze упал, упаль, спека, спекота, жара cf. пройти (гл. Знадоби до словаря южноруского. Нап. Ів. Верхратский р. 1877 стор. 56.), пріти, упріти. — одеджа Kleidung загальноруск. одежа. — голя nackter Berggipfel.

-ла. осла Вв. Wetzstein, Schleifstein psl. **осла** *ἀκόνη*, cos. slovac. osla. — дудла Höhle; Baumhöhle. куропатла Кр. Rebhuhn, Perdix cinerea.

-ля. суля Смрк. Petze. — шваля Св. трім у подовж розрізаний.

-иля. ворожиля Сн. 1) Zauberin, Wahrsagerin 2) Marienkäfer, Coccinella (namentl. septempunctata).

-оля. ґорґоля Knorren.

-уля. бабруля Чр. Бер. „што бабре“ eine unreine Weibsperson, die nicht gut wirthschaftet. — бридуля hässliche Weibsperson. — бейдуля Врхв. tölpelhaftes Weib. — барнуля Name einer rothbraunen Kuh. — чернуля N. e. schwarzen Kuh. — шадуля N. e. grauen Kuh. — сивуля Тих. item. — бозуля Beule. — срайдуля (від срайда). — пердуля. — ревуля Тих. Kuhname (eigtl. die brüllt.). — старуля Ти. alte Frau, altes Weib (in gemüthlicher Anrede). — (-юля). тарчуля Д. scheckige Kuh, таркаста корова.

-ера. чудера Wunderweib (auch Wundermensch, Wunder, ling. gen. masc.). — бамбера kugelige Blase; Beere (бамберка cf. pol. bąbel = Blase).

-ѣра. мушара Врхв. і мушера П. Р. gew. collect. Pflanzenläuse.

-ора. шкабора Spalte.

-ара. бамбара Beere (eigtl. kugelige Blase). — чудара Wunderweib; Wunderling; иноді для мужеского рода уживають також форми: чудар genit. чударя = чуд+арйъ).

-ура (-юра) самура Лос. Кр. Sau. — гачура лошиця. — квасюра Кр. unangenehme Säure (квась). — ляшура. ляшурка Polin (verächtlich; ляшура auch gen. masc. Pole). — млачура Тих. млака, Sumpf. —

-еса. масеса langsame Weibsperson в східногал. розмазана, розвезена, мазниця, дзямдзя. — біхреса eine mythische Gestalt, eine Larve gen. communis, doch meistens gen. masc.; vielleicht mit кѣсъ zusammenzustellen.

-ыся. Марыся Marie.

-уся. мамуся П. Лос. Б. — дывуся. — ґамбуся Рхв. Мо. Mündchen, Mäulchen cf. lemk. ґамба slovac. gamba. — Сандруся = Александра. — дзюруся Сн. kleines Loch (дїруся). — паннуся Мо. паннусь Мо. — бабуся Мо. бабусь. — дывусь Рхв. Род. — сеструсь Рад. — Теклюся Ч. Теклюсь Ч.

-еза. трапеза Чр. Бер. Kummer, Bedrängniss (трапити).

-ица. пташиця Тих. Vogelweibchen slovac. vtáčica. — корчмиця Мо. Schenkhaus, Schenke. — ораниця Г. оране поле (ора-нъ+ица).

-телица (тель+ица) вїхтелица Врхв. Sturmwind.

-(и)льница (ло-ьнъ-ица). родильниця Gebärerin psl. родильница puerpera. (роди-ло. родил-ьнъ. родильница).

-ча. їграча Spielzeug. на їграчку zum Spielen. — выдерача eigtl. Reisserei, Betrug.

-ть. дрант (дра-нъ+ть). сама дрант lauter Lumpen, lauter Gesindel. — лит Ф. Gussregen. велика лит Ф. вельґа лит Сн. = велика лить, злива. — окыт М. (окыть genit. окыти) Reif an Bäumen.

-сть. хворость Рад. хорість Ту. Krankheit. при хворости = при слабости. — добрість Лб. ЧГ. Güte; Wohlergehen.

-та. мракота Б. Finsterniss slovac. mrákota. — сухота І. Dürre. — мокрота І. Nässe. — спрагота Вв. Я. Dürre; Hitze. — хорота Лб. Krankheit.

-ота. гырмота Ку. Donnerwetter, Donnern. — трепота Врхв. Zitterpappel. — ляхота (ляшота, ляшута) Pole; auch als collect. — мішота Ч. „што перешкаджат“ також gen. masc. Störerin und Störer, Störefried. ід мішото! гварит до малойі дывчинкы.

-ня. трутня Б. collect. Drohnen.

-ина. учина Б. мясо з уцы Schaffleisch. — курчатина Б. або курятина Б. Hühnerfleisch. — студенина Ф. M. Sulze. — розмаітина Мо. allerlei Sachen, Verschiedenes. — околотина Вв. = околот abgedroschene Garbe. — здохлина Я. Aas (*издъхлъ+ина). — райсчина Лип. Myricaria germanica, deutsche Tamariske, deutsche Cypresse (райскъ+ина). — загортина Кв. Mantille. — сьваченина Чр. geweihtes Osterbrod (сьвачен = свячен psl. свѧштєнъ cf. psl. свѧштєниє ἁγιασμός sanctificatio). — зсьіданина Satz; Niederschlag (съ-сѣда-нъ+ина). — глубочина Ту. Tiefe (глѫбъкъ+ина). — уйчина Рхв. Oheims Frau, уйка жена.

-ыня. знаємкыня Мо. познаємкыня Мо. Bekannte (setzt знаємкый = знаємъ+къ+и; познаємкый voraus). — босоркыня Я. Zauberin, Hexe. — шовґорыня Вн. Schwägerin magy. sógornő (magy. sógor Schwager). — гыркыня Ч. Pfefferschwamm, Agaricus piperatus. — женькыня Св. Schnitterin. — яскыня Höhle, печера. slovac. jaskyňa. — положкыня Wöchnerin. — кругыня eine Pflaumenabart. - пустатыня Einöde, Wüste slovac. pustatina (пустъ+атъ+ыня).

-ань. волосан M. Rosshaar. тога волосач. тойі волосани східногал. волосїнь genit. волосени. — кыян Ту. Waschbläuel. бер тоту кыян.

-аня. суханя Д. magere Weibsperson. — ропуханя Лип. Ч. Kröte. — гальштуканя Д. чорна вівця з білим гальштуком (= біла коло шиї; гальштук = Halstuch; Halsband). — черевання Ф. Bitterling, Rhodeus amarus s. sericeus. — капаня I. Elend, Noth, Dürftigkeit. капаня велика. — — босорканя. босорґаня Hexe; Kröte; ist vielleicht so zu theilen: босъ+оръ+ъка+аня übrigens vgl. magy. boszorkány Hexe; boszorkány ság Hexerei. Der Aberglaube des Volkes lässt die Kröte als ein Zauberthier gelten, deshalb dieselbe in manchen Gegenden Ostgaliziens „чарівка“ heisst und von alten Weibern („Hexen“) zu verschiedenen „Zauberzwecken“ angewendet wird (гл. Початки до уложення номенклятури і терминологиї природописної, народної. нап. I. Верхратский вип. II. 1869 стор. 16. вип. V. 1872. стор. 22).

-уна. білуна (біўуна) Name einer weissen Kuh. — мамуна Чр. Зл. Larve; hässliche Person.

-ъка. студенка M. Quelle (студенъ+ъка; cf. psl. стоудѣнькъ πηγή, fons). — покошенка M. лука, де сьіно покошене (по—кошенъ+ъка). — здаванка Trauung. — оповіданка Мш. (о-повѣда-нъ+ъка) Erzählung.

-ька. війничька Вн. (война+иця+ька). — студенька Ч. (студенъ+ька) Quelle. — колотушка (колотуха+ька) Quirl.

-алька. -улька (-аль+ка. -уль+ка) носалька. носулька Nasenloch (у Бойків: носавка). катулька. ватралька. бобалька.

-арка. ерка (-арь+ька. -ера+ька) бамбарка. бамберка. (-ярка) гонтярка. конярка.

-орка. (оръ+ька) босорка Zauberin; Hexe; Kröte vielleicht mit dem übrigens dunklen **босоуки врани** (босови?) in **Слово о пълкоу Игореве** zusammenzustellen).

-урка. жабюрка Чр. Froschei, gew. im Plur. жабюркы Froschlaich. — павурка Чр. Pfauhenne.

-овянка. (-овъ-янъ-ъка) бобовянка Bohnenstroh, Bohnenstengel.

-унка (унъ+ъка; уна+ъка). бобрунка Marienkäfer.

Вменшительні (deminutiva) на -ичка (-иця+ька) суть часто уживані. водичка (вод-а-иця-ька) — хыжичка. — мамичка. — земличка. — дьівичка. — корчмичка. — чіжмичкы Tschismen, niedrige Stiefeln cf. magy. csizma = Stiefel.

-ечка місто східногал. -очка. (-ъка+ька або ька+ька) хустечка м. східногал. хусточка (хуста; хустъка+ька = хустъчька = хусточка). — татаречка. — фраиречка. — дьівечка (дзевечка). — шопечка. — студенечка (= східногал. кирничка).

-ѣга. чепіга Pflugsterz.

-ога. стрыжога.

-ыга (-ыґа). куляга Stelzfuss. — маляґа langsame Weibsperson „што робит помалы".

-уга. черевуга Bitterling, Rhodeus amarus.

-юга (-юґа). калюга Koth. — баньчуґа Бер. Lache.

-оха. білоха P. Glaskirsche. — чорноха P. schwarze Süsskirsche plur. чорнохы = чорны черешньі. буроха Braunelle. — більоха. чорноха. барноха (Пакушівка в Сян.) Name einer weissen, einer schwarzen, einer rothbraunen Kuh.

-уха. шкаруха Kruste. — плавуха (Пакушівка) Name einer weisslich-gelben Kuh. — молодуха Зл. відданиця.

-ва. моква Вн. Sprühregen; nasses Wetter.

-ява. чернява Д. Pöbel, чернь. — (-ель-ява) дробелява II. collect. kleine, geringfügige Sachen.

Місго загальноруск. -ва стоіть -ра (або -ла) в слові курінатра II. куропатла Санд. м. загальноруск. куропатва Rebhuhn rad. път. fliegen; отгак куропатва fliegendes (oft aufflatterndes) Huhn. psl. **коуропътина** із **коуропътъвина** дає форму **коуро-пътъı**

genit. **коуропътвє**, з чого мабуть повстало руске „куропатва“ (порівн. ческ. kuroptva); — „куріпатра“ може утворило ся із *коуропъти genit. **коуропътєрє**.

Декотрі сущники женьского рода принимають закінчене мужеске. Те дїє ся іменно часто у визвучаючих на -уся і то в іменяку (Nominativ) і зовнику (Vocativ), дуже рідко коли і в переємнику (Accusativ) числа єдиничного. мамусь. кумусь. бабусь. дьівусь. ґамбусь. Сандрусь = Сандра, Александра. Мартусь Чр. = Мартуся. Марусь, Марысь = Маруся, Марыся; — потом також: Орин = Орина. Матрон = Матрона. — Евфроск І. або Ефрос = Евфроска. Euphrosyne. — Тевдоск = Тевдоска, Теодозія. Улиянк Ба. = Улиянка, Улиянна. — Марин Ба. Р. — Параск Ба. — Олен Ба. — Катрин Ба. Катрина, Катерина. — Жофій Зл. м. Жофія, Софія. — долин = долина. н. пр. долин, долин оріхова! кто тя буде оглашуваў? (піснь). — идий невіст по дары Лин. = іди невісто. — ґаздын моя Вн. = ґаздине моя etc.

У слова зозуль м. зозуля Kuckuck може також одвітно і рід змінити ся, коли вираз має означати самчика.

в) середнього рода.

Збірні (collectiva) утворені наростком **-иє** (в лемківкім: **и**) заступають понайбільше число многе одвітних сущників н. пр. овадя stechende Insekten, Bremsen, Viehbremen. — міхыря Blasen. — струча Hülsen ч. B. bei der Erbse. — листя Blätter, Laub. — воўося Haare (у Лемків дуже часто також plur. воўосы) — пуня Knospen (**пжпъ+иє**). — пупча item (**пжпъкъ+иє**). патыча dünne Zweige, Stöcke. — конаря Baumäste, Baumstrunke. — кіля Pflocken. — счамбя (щамбя) Св. Spleissen. — суча Св. Knorren (місто сукы nom. sing. сук). — кырнача Св. abgebrochene Baumäste, Stöcke. — кряча Gesträuch (місто крякы nom. sing. кряк). — осетя Disteln. — квітя Жег. Blüten; Blumen. — хробача Würmer. — гоўузя Aeste. — паздіря Scheven, Acheln. — жердя Stangen. — вістя Ба. Grannen. — лыча Ба. collect. Bast (місто лыка, nom. sing. лыко). — быля З. Мш. Stengel. быля мат бандурка. — замітя Д. (місто замети nom. sing. заміть). як сорош на ріцьі, та поробить ся замітя.

Замітити тут випадає про збірні (collectiva), що мають більше наростків:

-елячівя. дробелячівя kleine Sachen, Kleinvieh (**дробъ-ель-акъ-иво-иє**).

-еляча. дробеляча geringfügige Sachen, Minutien; Kleinvieh, Schafe (дробъ-ель-акъ-иє).

-ивя. пташивя Vögel (птахъ-иво-иє).

Сущники глагольні (substantiva verbalia) на Лемківщині ужи-ваютъ ся частїйше. бываня Leben, Fortkommen.. — больіня Krankheit. — стельіня Streu. — хованя З. Erziehen. — одданя З. Verehelichung (v. Frauenspersonen). — граня Musikunterhaltung. — післаня Streu; Bettzeug. — вышмаріня суміня Чр. Gewissensbisse. — розлученя Врхв. Scheiden; Scheidung. — чеканя Врхв. Warten. — справованя М. Benehmen. — Місто загальноруск. кляте psl. клѧтиє уживає ся частїйше кляня в знач. Schelten, лайка, лаяне.

-ло. острило Вв. альбо осла Wetzstein. остри́ло хо́ват вку-жі́вку з дере́ва а́льбо з рога́. — мастило Д. „чир на молоцьі варенній“. — прозираўо Spiegel. — дудло Бер. Höhle, Baumhöhle.

-исьо. винисьо Ба. Wein (в примильній бесїдї).

-ьце. пряденце Ч. deminut. від прядено.

-ьство. дьівоцтво Вн. Jungfernschaft (дѣвъка+ьство = *дѣвъчьство).

-иско. льінисько abgestreifte Oberhaut einer Schlange; Ort, wo die Häutung stattgefunden, лївище. — счистиско Mutterkuchen. сьідиско Бер. Sitz. — торговіско Лб. Marktplatz. — ґрулі-ско Kartoffelfeld. — ґрібиско Ort, wo eine Kartoffel- oder Kohlrü-bengrube war. — завезлиско І. звезлиско Д. „як завезе ся берег, як зосуне ся“ eingefallener Boden, Einsturz. — тьмиско Вв. тмиско Д. Nebel. тьмиско по поли, по лысох. — дыхтовиско Д. Sumpfboden, Morast, трясавиця, саповина, саповище. — бичи-ско Сн. Peitschenstiel.

-ище. хлопчище Тих. — торжище Ку. — кочержище Ку. — копривище Ку.

-ъко. -ько. перко eigtl. Federchen, hier meistens in der Be-deut.: Hutfeder. — яйко pol. jajko ruth. яйце. — дверка plur. = східногал. дверця, дверцята. — птічко Лб. Vögelchen. — абўочко Aepfelchen (аблъко+ько).

Часто виступає -ечко місто східногал. -очко пр. мест ечко Рхв. slovac. mestečko, pol. miasteczko м. східногал. місточко Städt-chen (мѣсто+ъко = *мѣстъко. мѣстъко+ько = мѣстъчько = мі-сточко). — робіўко у боденкы Лб. (роби-ло+ъко). — селечко м. селочко — перечко = перочко, пірце.

Часто уживає ся також полечко, колечко, кольічко, оченечко, коли в східногалицк. звичайно стрічає ся лише пільце,

кільце, віконце, з котрих то виразів дальше не творить ся вже імен вменшительних. — —

сердечко від серце (psl. сръдьце властиво deminutivum від *сръдо. — весьільячко Лип. Hochzeit (весьіля, *весьільце+ко).

-ят (-ѧт). дьітинча II. Kindlein. — куря Hühnlein (куръ+ѧт) курча Hühnlein (курка+ѧт). — панча Herrenkind; Herrchen. — хльібівча Backtrog. — корыта Trog. — павя Б. Junges des Pfauen plur. павята. — ялівча І. (яловка+ѧт). для мого ялівчати. — когутя Вв. kleiner, junger Hahn. — ротича Вв. Mündchen; Schnäbelchen (ротъ+икъ+ѧт). — клубя Д. Knäuel. — губча Вв. kleine Lippe, Lippchen plur. губчата (губа+ъка; губка+ѧт) — гуньча Д. мала гунька; genit. гуньчати. — рыбча Я. plur. рыбчата. — пташча Кв. (птахъ+ькъ+ѧт) plur. пташчата. — волосята Кв. Haare. — гачурча З. kleines, junges weibliches Fohlen (гачурка). — бараньча Г. (баранъ+ьць+ѧт). — стужча Ту. plur. сту́жчата Band, kleines Band; Binde мала стужка. — книжча Ту. kleines Buch plur. книжчата. — колотовча Ко. Quirl. — опале́нча Ко. бохонець хлїба plur. опале́нчата. — писчаўча Ко. мала пищавка без дїрок.

Згадати належить про вирази після того взору утворені: поруча genit. поручате (поручати) Geländer; поньібя genit. поньібяте Gaumen; — рівно як і по фальшивій анальогії тут оперті: вымя, genit. вымяте. тьімя genit. тьімяте, котрих наростком есть -мен.

-ятко (ѧт+ъко). весьілятко Врхв. Hochzeit (кѣсѣлъ+иѥ+ѧт+ъко). — небожатко armes Wesen. - гачатко Fohlen. — горнятко Töpfchen. — тьімятко Stirnfontanelle beim Kinde. — отрочатко Kind (cf. slovac. otrôča psl. отрочѧ *παιδίον*, puer). — панчатко Herrchen; Herrenkind. — рыбятко eigtl. Fischchen; Herzchen.

-иво. оруживо Б. collect. Werkzeuge, Instrumente, Zubehör.

Зложені пні іменні (Componirte Nominalstämme).

Зсувка (Zusammenrückung).

Сполуки імени з іменем. мыш-пыргач Бер. Fledermaus (wörtl. fliegende Maus, flatternde Maus). — вельбіб Сз. Жег. grosse Bohnenart. — піў-друга anderthalb. — нич-гід genit. нич-года Taugenichts. — — Сполуки частиці з іменем. лем-сьвіт bei Tagesanbruch. — ничпо́тім Брт. Вол. Taugenichts (indeclinabile). — ни-се-ни-то Taugenichts, homo nequam (wörtl. weder

dies, noch jenes) яко сущник уживане і склониме: genit. ни-сени-та dat. ни-се-ни ту etc. — нашалистый (надчалистый) überstürzend; aufbrausend; beinahe toll.

Примітною для говора лемківского сполука приіменника по з приложниками на -авъ, -явъ, чим виражає ся применшене (Deminution). чорный schwarz; чорнявый schwärzlich; почорнявый etwas schwärzlich. — побілявый etwas weissich, weiss angeflogen. погыркавый etwas bitter, einen bitteren Nachgeschmack habend. позеленявый etwas grünlich, grünlich angeflogen. посинявый bläulich angehaucht. птічко посиняве кус ein sehr wenig bläulich angehauchtes Vögelchen. пожоўтавый ein wenig gelblich. Приіменник по лучить ся рідше також і з приложниками на -ястъ пр. почорнястый Щ. schwärzlich. — посивястый grau melirt. Для означеня відтїнків барви ся лучба дуже пригідна. Впрочім лучить ся по для применшеня понятя також і в инших випадках пр. потоньший Ку. etwas dünner. — побіўший Вн. etwas grösser. — потвердый etwas hart.

Приіменники об і при виражають в зложеню з приложниками применшене (Deminution). обрідный Д. etwas schütter. обрідный волос. — обхудный Бер. ziemlich mager. — обдальный Вн. etwas weiter entfernt. — призеленый grünlich. — примаўый П. ziemlich klein. — пригрубый П. ziemlich dick. — прихолодный (прихоўодный) Брт. ziemlich kühl. — пристуденый Брт. ziemlich kalt.

Примітні декотрі сполуки повельника з іменем пр. завалипотік eigtl. ein Bach, der die Umgegend mit vom Gebirg herabgewälzten Rollsteinen und Felsblöcken überschüttet. Липовец, Липовец, завалипоточе! Юж мі ся по тобі ходити не хоче. Лип. — казилен Вв. зело, що казит лен. — кывай-дупа (або також і така зсувка: кывайло-дупа Щ.) Bachstelze, Wippsteert.

Зложене (Composition).

голопуп junger, unbefiederter Vogel, noch nackter Nestling. — рыбовода Seeschwalbe. — чорнокнижник Schwarzkünstler, Zauberer, Hexenmeister slovac. černokňažnik. — солотрук Stein zum Zerstossen des Küchensalzes. — просторікый Брт. grob. psl. **прострѣкъ** simpliciter, rustice loquens. — малоумный Рад. schwachköpfig psl. **малоумьнъ** amens. — — нароком Рад. absichtlich.

Взагалї на Лемківщинї менше уживають виразів зложених (імя з іменем). Декотрі зложені вирази деинде уживані як: чорнобыль Beifuss Artemisia vulgaris, живокіст Beinwurz Symphytum officinale уживають ся яко окремішні слова (приложник і сущник) і зосібна склоняють ся: чорна быль, жива кіст genit. чорны або чорной были, живы або живой кости, инодї навіть і в зсувках пр. крута голова Мш. м. крутоголова, крутиголова Wendehals etc.

Иньшиї рід декотрих сущників нїж в загальноруськім. женьского рода (в загальноруск. мужеского) суть:

чуба Лб. Чр. Б. Schopf м. чуб psl. чоубъ. — дзюба Чр Бер. Лб. НВ. Р. де инде дзюбак загальнорук. дзьоб. груба дзюба dicker Schnabel. — коса Вв. П.... м. кіс, Schwarzdrossel, Amsel. — дрозда П. Вв.... м. дрізд Drossel. — лога Сн. Weissdorn. м. гліг, глід. — жомба Ба. в угорскоруск. жомб = яма вибита водою cf. mag. zsombik = Torf. — керта Ба. Вн. м. керт Garten. маў вельку керту er hatte einen grossen Garten, magy. kert. — титула Лип. м. титул, slovac. titul = Titel.

В переважній части тих виразів мабуть задержало ся первістне -а, причім з часом рід підляг змінї анальоґічно найбільшій части пнїв на -а (рыба, вода).

мотыля gen. fem. Б. Тих. але в Ба. мотыль gen. masc. Schmetterling, papilio. — дзяворонка Т. м. жаворонок, Lerche. — путь Лип. идут за путьоў = ідуть путем, ідуть дорогою. — полонь Ку. м. полин Wermuth. — — квась genit. кваси = квас, квасу; смрід (із смрідь) genit. смроди загальноруск. смрід, смроду, сморід, смороду. велька смрід = великий сморід grosser Gestank. — нудь Langeweile. така нудь = східногал. такий нуд. — зруб genit. зруби = східногал. зруб genit. зруба. цыла зруб. — Тут і там проявляє ся таке вимічане (Differenzirung): зруб (лыса) Waldschlag. сруб (хыжи) eine Hütte, welcher noch das Dach fehlt. — — мочар пр. велька мочар genit. велькой мочари abl. вельком мочарьом = східногал. великий мочар, великого мочара, великим мочаром.

мужеского рода (в загальноруск. женьского р.)

чоўно м. загальноруск. човен, genit. човна Kahn psl. члънъ. велике або вельке чоўно = великий човен, pol. wielkie czółno (наросток -но місто загальноруск. нъ).

середного рода (в загальноруск. женьского).

ямело Ф. м. омела, Mistel. — зрінко І. здрінко Ко. Pupille однакож в Д. здрінка. — бырво Д. plur. бырва Augenbrauen. — павіко Ч. м. повіка Augenlid.

мужеского рода м. середного рода.

бадыль Ф. м. бадилó, билó. высокый бадиль.

женьского рода м. середного рода.

бадыль Бер. Stengel. высока бадыль. — быль Рад. м. било. туга быль ein fester (steifer) Stengel.

Приложники (Adjectiva).

-ий (коли в загальноруск. найчастїйше выступає нарост -йъ). гусьій, гуся, гусє в східногал. гусячий, -а, -е. гуся нога Gänsefuss. гусє перо Gänsefeder. — кізьій східногал. козячий. кізє молоко. — когутьій Врхв. східногал. когутячий. — рыбій східногал. рыбячий. — мышій. мысьій східногал. мишачий. — соўтысьій dem Schultheiss gehörig східногал. солтисів, солтисовий. — павій Ф. dem Pfau gehörig, Pfauen-. паві пера Pfauenfedern. — кітчий Ф. der Katze gehörig, Katzen-. кітчу голову має сова. — выв'ірчий Сн. dem Eichhorn gehörig. — мурячий Сн. Вв. мурячa купа Ameisenhaufen. заголовкы мурячи Вв. мурячи перины Вп. Кв. О. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier. — бабій І. dem alten Weibe gehörig, Weibs-. — бабя хыжа. бабій-пес І. eruca euphorbiae, Raupe des Wolfsmilchschwärmers. — жабій І. Ч. Frosch-. жабі перины І. Froschlaich. з жабьих перин выльгуют ся жабы. корытця жабі Schalen der Fluss- oder Teichmuschel. — увчий М. Schaf-. кльіщ увчий М. Schafzecke, Melophagus ovinus. — ледачий liederlich, schlecht, gering. за шугайом за ледачим.

-атъ. пукатый bauchig. — мазуратый Ч. schmutzig. — мокроватый І. мокровате поле nasses Feld. — чеператый Св. gabelig verästelt. чеперате дерево Gabelast.

-ытъ. гранятый Б. kantig. — червенятый М. röthlich. — зеленятый М. grünlich. — красятый bunt (крась = Schönheit).

-астъ. гривкастый mit einer kleinen Mähne oder Halsbinde versehen. — чеперастый Св. gabelig verästelt. — жолобкастый rinnenartig vertieft, ausgehöhlt. — чубатый mit einem Schopf versehen, geschopft. — рамкастый gekerbt. — квіткастый

eigtl. mit Blumen (квіткы) geziert; buntfarbig. — крапкастый I. punctatus; guttulatus. — сивастый Ко. graulich. — посивастый I. etwas grau, grau untermischt. — виўкастый Бру. Вн. gabelförmig. — таркастый Мш. scheckig, bunt. — платкастый О. gefleckt, gescheckt. платкасты щиґлы. — рябкастый Тих. Ч. scheckig.

-ıастъ. вінчастый eigtl. mit einem Kranz versehen, bekränzt. вінчаста корова eine Kuh mit einwärts gebogenen Hörnern auch вінуля oder вінкуля genannt. — темнястый dunkelfarbig. — граньчастый східнгал. гранчатий, гранчастий, kantig, eckig. — глинястый lehmig; lehmgelb. — сивястый graulich. — тарчастый Вн. Мш. scheckig, bunt. худоба тарчаста cf. magy. tarka = scheckig. — красястый Лб. bunt.

-истъ. красистый Кв. bunt, scheckig. — конаристый Лос. ästig. — мозолистый П. schwielig. — похыльнистый ziemlich abschüssig. — давистый Кр. erstickend.

-ьнъ. сьвідомный. я того не сьвідомен ich bin dessen unkundig, das ist mir unbekannt (съ-вѣд-о-мъ+ьнъ). — ужитный brauchbar, nutzbringend (у-жи-тъ+ьнъ). — похильный. похыльнистый. схыльнистый ziemlich abschüssig. похыльна, похыльниста або схыльниста гора (cf. хылый, похылый).

-шьнь. предешній vorhergehend.

-инъ. Ганусин Д. Anna gehörig, Anna's. ганусины очка. — мамин Д. Mutter-. „уйко“ зве ся мамин брат. — свекрин Вн. Лип. der Schwiegermutter gehörig. — мамусін Врхв. Mutter-.

-ѣнъ. кукурічаный С. dem Mais (кукуриця slovac. kukurica) gehörig. на кукурічанім стеблы auf dem Maisstengel. — зерняный Мо. dem Getreide gehörig. роботы зерняны Feldarbeiten während der Erntezeit. — ґонтяный Мо. Schindel-. — бандурчаный Я. Kartoffel-. гыка бандурчана. — муравчаный Розс. Ameisen-. мішкы муравчаны Ameisenpuppen. — леняный Я. Lein-. олый леняный Leinöl. psl. **льнѣнъ**. — буковяный Я. aus Bucheckern (буков) gepresst. олый буковяный Bucheckernöl. — срібряный Р. silbern psl. **сребрѣнъ** et **сребрянъ**.

-ьскъ. дытиньскый Б. Р. Kindes- čech. dětinský, slovac. detinský psl. **дѣтиньскъ** *νηπίου*, infantilis. місце або дытиньска постыль Б. placenta, Mutterkuchen. — русінскый Ф. ruthenisch (**Роусъ+инъ** = **Роусинъ**; **Роусинъ+ьскъ** = ***роусиньскъ**). ходиў до Руси і пригнаў русінскы волы. — лінскый М. тамторічний. лінского року des vorigen Jahres cf. psl. **лани** *πέρυσι*, anno praeterito.

-овъ. сьніговый Сн. Schnee-. сьніговы хмары Schneewolken. — дойджовый Сн. Regen-. дойджовы хмары Regenwolken. — купцьів Р. купцьів сын, купцьовый сын. — вечеровый Мо. вечерова зірниця Abendstern. — млынарьовый Мо. dem Müller gehörig, Müllers. млынарьова дывка die Tochter des Müllers. — татів Д. dem Vater gehörig, татовий. татів брат зве ся стрый або стрыкó Д. — шатровый Я. dem Zelt gehörig; Zelt-. шатровы цыгане Zigeuner, die in Zelten wohnen, wandernde Zigeuner. — татцьовый Кв. ic татцьовым словом mit dem Geleit des väterlichen Wortes (Segnens). — божовый З. Gottes-. боговий. божовы пальчикы З. eine Pflanzenart. — птаховый О. астряб птаховый Finkenhabicht. — сусьідовый Ту. dem Nachbar gehörig. дывча сусьідове.

-авъ. худавый ziemlich mager, hager. — твердавый Бон. etwas hart. — дудлавый Б. Д. hohl. — рындавый Мо. zerlumpt східногал. шматлавый. — рябавый Мш. etwas bunt, mit undeutlichen Tüpfeln. — доўгавый Врхв. länglich. — хоркотавый Смрк. lispelnd.

-ивъ. сивявый Нв. Б. graulich. — квасняваый Ф. säuerlich. кваснявы ябка. — подоўгастявый Р. etwas länglich.

-ливъ. забытливый vergesslich. — бодливый stössig. — лескотливый Ч. kitzlig „што має лескоты“. — сереньчливый Ко. счасливий cf. magy. szerencse psl. сѫштъ. — властливый Тих. eigen. торбинка моя властлива mein eigenes Säckchen.

Степенованє (Gradation).

Обі формы утворбы порівнальника (Comparativ) у приложників уживають ся в лемківскім:

-ьшый, -ьша, -ьше (= psl. mascul. ый, fem. ьши, neutr. ѥ.) гардший, гардша, гардше comp. від гардый in der Bedeut. schön. де гар(д)ше збіжа І. = де красше збіже. — бріхатший Мш. comp. від бріхатый bauchig. — дзеленьший comp. від дзеленый grün. — тугший Мо. comp. від тугый stark. тугши волы Мо. stärkere Ochsen. — дорогший (попри: дорогший) comp. від дорогый. — планьший Ба. schlechter, minder; unfruchtbarer. comp. від планый unfruchtbar; wüst; schlecht; nicht cultivirt. — молодчий Б. м. молодший comp. від молодый, jung. — біўший П. comp. від біўый weiss cf. pol. bielszy (а місто: більший = grösser уживають понайбільше: векший порівн. pol. większy, slovac. väčši psl. вѧшꙗ).

Замітний єсть місцево уживаний порівнальник від глубокый, бо ок не відкидає ся при творбі другого степеня отож: глубокшый м. глубший. глубокша ріка Вн. на глубокше місце Вн. — глубокша або глубша вода Г.

-ѣйшій, -ѣйша, -ѣйше (= psl. mascul. ѣкъ fem. ѣкыни, neutr. ѣкѥ). Місто загальноруского -ійший, -ійша, -ійше виступає звичайно -ісший, -іеша, -ісше. більісший від білый, біўый weiss. — частьісший. — шугньісший. шувньісший шумньісший від шугный, шувный, шумный slovac. šumný schön, niedlich. — быстрісший. — бідньісший. — чорньісший. — червеньісший. — одміньісший grössere Unterschiede aufweisend від одмінный. — обдальньійшый, обдальньісший Я. кус дальший etwas entfernter.

Місцево уживають для вираженя порівнальника також описаня а то кладучи перед рядовиком (Positiv) одвітного приложника присловник гірше або частицю май пр. гірше червене ябко Ту. = червонїйше яблоко. — гірше солодке молокó Ту. = солодше молоко, süssere Milch. — май горяча вода Ту. = горячійша вода heisseres Wasser.

Одличники (Superlative). найгардший. найпланьший. наймолодчий Б. найдорогший. найдзеленьший. — — найдзеленьісший. найчастьісший. найчервеньісший. найшугньісший. найбыстрісший etc.

Передросток най в одличнику звучить подекуди няй. пр. нянменший Мш. — няйбідньісший Г. — няйбогатший З. великый має в порівнальнику: векшый, в одличнику: найвекшый, побіч рідко тут уживаних форм: більший, найбільший.

Подекуди для вираженя дуже високого степеня приставляє ся до рядовика (Positiv) одвітного приложника частиця пре або роз. пр. предобрый Рад. psl. прѣдобръ valde bonus. — премудрый psl. прѣмѫдръ sapiens. — престарый psl. прѣстаръ valde senex. — роздивный I. = дуже дивный, sehr wunderbar. — роззухвалый I. sehr keck — — або кладе ся перед рядовиком приложника присловник барз, а перед порівнальником дуже пр. барз гардый sehr schön, барз старый sehr alt. — дуже льіпший weit besser, дуже тяжшый weit schwerer.

Декотрі причасники минувшика стану страдного можуть також для вираженя дуже високого степеня приставляти частицю пре н. пр. яко приложник уживаний причасник миленый (від милити cf. slovac. milit' = lieb machen, verlieblichen) lieb — премиленый M. Лип. sehr lieb, liebenswürdig. — любеный (від любити) —

прелюбеный M. viel geliebt, sehr geliebt. — миленый творить також порівнальник: миленьший і одличник: найменьший (декуди місто нь виступає й: милейший, наймилейший).

Примітним есть описане одличника (Superlativ) приставкою див або раз (cf. роз) до рядовика (Positiv) відносного приложника. пр. див подібный sehr ähnlich. див грубый sehr dick. див силный sehr stark. — раз гардый кін sehr schönes Pferd. раз шумна (шугна, шувна) дівка sehr schönes Mädchen.

Часом виражають численнїйші наростки дуже високий степень. красітный schön. красітечный sehr schön. — окрутечный sehr furchtbar; sehr grausam.

І сам одличник може ще степеновати ся, а то за помочию передставленого заіменника што. што найбільший unter sehr grossen der grösste; der möglichst grösste. — што найкрасший unter sehr schönen der schönste. — што найдорогший P. unter sehr theueren der theuerste. — што найподобньісший Вн. unter sehr schönen der schönste. дівча што найподобньісше Вн. unter sehr schönen Mädchen das schönste. — Червене яблочько, што найчервеньійше, Возму си дівчатко што найпарадньійше Лип.

Яко форми порівнальника (Comparativformen) належить згадати: инший (psl. инъ) як в трецк. ἕτερος. — перший (psl. пръкъ) порівн. грецк. πρότερος.

*

Форми порівнальника і одличника присловників.

скоре П. Брт. Пол. Та. скорій Б. eher, schneller; besser. загальноруск. скорше. він скоре зна er weiss eher, er weiss besser. дале = pol. dalej, slovac. d'alej, pol. dalej. psl. далѣ, східногал. дальше. — перве Мо. загальноруск. перше slovac. prvej, pol. pierwiej, psl. пръвѣѥ πρότερον, prius. — шире = ширше; іщи шире, дале Смрч. — ближе Тих. = близше. — веце pol. więcej psl. вѧште (рідко дуже вживає ся у Лемків: більше). — барже pol. bardziej, східногал. дужше. — позньі I. später pol. później, загальноруск. пізнїйше. — планньіе I. ärger, schlechter. — — прудче Б. прудче сі помисліте Б. schneller denken Sie nach. — гуще Б. dichter, густїйше. — рідче Б. dünner, рідше. — планьше Ба. ärger, schlechter. што рік та планьше mit jedem Jahre wird es schlechter. — помальше П. Рн... langsamer від помалы, помаўы langsam. — тоньше. — раньше. — — — давньісше. — частьісше etc.

найскоре Я. — найдале. — найбарже. — найвеце Рхв. М. — няйдале З. — найгардше. — найглубокше Вн. etc.

при порівнальнику дуже для усиленя степеня пр. тераз дуже лекше косити jetzt ist es bei weitem leichter zu mähen. — при дуже для увисшеня кладуть барз, барзкы. пр. барзкы дуже меду sehr viel Honig.

Форми вменшительні приложників (Deminutivformen der Adjectiva).

на онькый (східногал. звичайно енький). солодонькый sehr süss. коротонькый ganz kurz.

ісьій (-ись) тонісьій ganz dünn.

юськый. малюськый ganz klein, sehr klein.

ічкый. нарост-ькъ. білічкый ganz weiss. простічкый ganz greade. цьіличкый ganz, unversehrt. (цѣлъ-икъ+ькъ). — низічкый ganz niedrig (низъкъ+ькъ, декуди в гал. низьк+ьк). — тонічкый ganz dünn (тьнькъ+ькъ). — далычкый weit, genug weit (далекъ+ькъ). не далычко nicht weit східногал. недалечко. — гўубочкый tief (глѫбокъ+ькъ). - высочкый hoch, genug hoch (высокъ+ькъ). — широчкый Ту. (широкъ+ькъ).

Ті і тим подібні форми вменшительні по значеню виражають понайбільше степенованє понятя (Steigerung des Begriffes).

Також від декотрих форм порівнальника і одличника можуть подекуди творити ся вменшительні: менчкый Чр. меншкый Бер. Кр. kleiner, etwas kleiner. найменшкый Бер. Кр. unter sehr kleinen der kleinste. — старшкый Б. старшенький Б. найстаршкый Б. unter sehr alten der älteste. старшкый чловек ein Mensch im vorgerückteren Alter.

Примітка. Форми вменшительні творять ся також від числівників: двойко, обойко З. обойічко З. обоєченько Кв. тройко, пятерко, семеричко, девятеричко, тридцетеричко Врхв. — єден-єдинкый. єден єденичкый. єден єдениченькый.

Глаголи (Verba).

В лемківскім теперішник глагола йіхати творить ся від пня йіха проте: йіхам, йіхаш etc., повельник: йіхай, причасник ч. теп. йіхаючий, йіхаючи. В загальноруск. тоті форми уро-

блюють ся від пня йід отож йіду, йідь, йідучий, йідучи. йіхай тым путьом або йіхай том дорогом П. зайіхайте на поле Бер.

Дієприложники теп. д. ст. уживають ся рідко а мають нераз значенє приложників. пахнячий Д. wohlriechend. пахняча ружа. — „я там видьіў спячого хлопця“ Д. = „я видьіў, же хлопец там спаў“. — блищача яблін Вн. — вонячий Ту. stinkend укр. воню́чий. — вонячий хабз. — зварячий камінь Вв. „камінь до зваркы“. — колячий Мш. stechend, stachelig. іж барз колячий є Мш. — сльіпак сьвітлячий Ту. die Blindschleiche ist glänzend. — не сучий Ту. не здатний, untauglich, nicht geeignet. — текучий Ко. теку́ча во́да fliessendes Wasser. — угля горяще Чр. brennende Kohlen. — бодячий Жег. stössig. бодячий бык.

Причасник мивувш. д. ст. на -лъ, -ла, -ло. Від пнїв глаголь них II. кл. ну найчастїйше випадає: скап. здох. згруб. пырс. скыс. зник Р. (від скапнути, здохнути, згрубнути, пырснути, скыснути, зникнути); але лемк. утыкнути має утыкнуў; подібно: квітнуў. згаднуў. звяднуў. западнуў.

встеклый Вв. toll має знач. приложника. встеклый пес wasserscheuer Hund. — обросльій Ту. haarig, behaart eigtl. bewachsen. обросльі гусяни́цьі. — збаршньілый Св. morsch, faul. збаршньіле дерево. — стухлый П. stinkend. стухлый збивач stinkender Knauser.

Примітним єсть причасник минувш. д. ст. II. від преходити в значеню страднім. преходиў, -а, -о. преходиўа хустка abgenutztes Tuch. genit. преходиўой хусткы.

доходілый Лип. в значеню: зрілий, спілий пр. дьівка доходіла reifes Mädchen.

Participia praes. pass. мають тепер значенє приложників: любимый lieb. — видимый sichtbar. — невидимый unsichtbar. — сьвідомый kundig. — темна нічка, невидома З. dunkle, finstere Nacht cf. pol. niewidomy.

Part. praet. pass. на -тъ в говорі Лемків частїйше уживає ся, нїж в иншіх україньскоруских говорах, котрі в наведеных примірах згаданий причасник творять на -нъ. загната корова. сьіно зґабрато. воўна розубрата. соўома пребрата. война розскубата. доўг одобратый. Марыся оддата (від part. дат утворений сущник даток Gabe (да-тъ+ъкъ). задаток, завдаток Angeld). — обілятый Тих. umflossen. край обілятый водоў. — роспоротый Тих. бріх роспоротый = черево розпорене.

В загальнорускім глаголи неперехідні (verba intransitiva) не творять participium praet. pass.; в лемківскім однакож до декотрих

неперехідних глаголів уроблюють ся згадані причасники. овес хпаденый (від хпасти = впасти, упасти) wörtl. gefallener Hafer = „овес, што хпаў, што закляк“. — облытуваный abgefallen. облытуване чатиня Брт. abgefallene Nadeln der Coniferen. — заляженый halb faul, teig. н. пр. грушкы заляжены vor dem Faulen teig (mol oder morsch) gewordene Birnen. — западеный (від: запасти). западненый (від: западнути) западена земля eingefallener (gesenkter) Boden. — замерзнена вода Ла. M. zugefrorenes Wasser. — пукненый Вв. geborsten, gesprungen. пукнена склянка. — заболеный Д. erkrankt. заболеный оріх wurmstichige oder vom Schimmel befallene, deshalb kranke Nuss. — некисненый Б. ungesäuert. адзимка не киснена Б. — — (гнитый). чатиня згните Св. verfaulte Nadeln der Coniferen. дерево перегните ganz (durch und durch) verfaultes Holz. — закаменьітый versteinert. кості закаменьіты Лб. — спрахньітый vermodert (= загальноруск. спорохнїлий). — вмертый P. gestorben.

Декотрі примітнїйші пнї глагольні.

I. (бод-ти) бости. — (рек-ти) речи. — (жег-ти) жечи.

II. прагну-ти Мш. sehnlich verlangen. — цну-ти (із тъскну-ти). — рвану-ти einmal reissen (cf. рвати psl. рѫкати reissen; рв-а-ну-ти). — шулькнути Рад. huschen. — бадну-ти Тих. stechen. йіглоў баднути mit der Nadel anstechen.

III. зожолобкастьі-ти (від: жолобкастъ) hohl werden. — збогатьі-ти Тих. reich werden. — нищі-ти Тих. vergehen, schwinden. — кьртаві-ти elend werden, verkümmern. — хальіти Нов. verkümmen, sich verderben. — — дьхтьі-ти keuchen (cf. дьхати. дьх-т-ѣ-ти). шемтьіти Ч. leise rauschen.

IV. запіперечи-ти ся (від: поперек) П. stützig werden, eigtl. in die Quere gehen. — хытити P. greifen psl. χѫтити. — спрнятели-(ти) ся Мо. sich befreunden. — здуши-ти ся П. З. sich erhitzen.

V. меньша-ти kleiner werden (меньший). ден меньшат der Tag wird kleiner. — май-д-ати wedeln. мьр-д-а-ти hin und her bewegen, wedeln. — шальтати ся Лос. sich hin und her treiben. — боженька-ти ся Gott anrufen; sich betheuern. (боженько-а-ти).

За помочию наростка -ка утворені пнї глагольні суть дуже часті і виражають понайбільше выявленя звуків (Lautäusserungen): рапка-ти. футка-ти. фырка-ти. цвирк-ати. чирка-ти. цупка-ти. цяпка-ти і пр.

VI. Декотрі ині глагольні за помочию наростка -ува утворені виражають повтаряне дїйство: сьпівува-ти zu singen pflegen; öfters singen. — ховува-ти zu erziehen pflegen. — уважува-ти zu merken pflegen, oft Acht geben. — указува-ти. поуказувати öfters zeigen; öfters hinweisen; öfters sehen lassen. а сьпівати singen, ховати erziehen, уважати merken, указати hinweisen.

Декотрі глаголи що до значеня або в поодиноких формах одмінні від загальнорускаго.

везти ся (о земли) einfallen. везе ся земля der Boden fällt ein, klafft (завезлиско = Ort, wo der Boden eingefallen).

клясти в значеню; schelten, schimpfen; загальноруск. клясти fluchen.

бити має в praes. бию (psl. биѭ), биєш, биє; пити praes. пию, пиєш, пиє в загальноруск. бю, бєш, пю, пєш etc.

згаднути auflösen (Räthsel auflösen), pol. zgadnąć, загальноруск. зганути eine Erwähnung thun, erwähnen.

квітнути pol. kwitnąć, загальноруск. цвинути, цвисти.

бігнути pol. biegnąć, загальноруск. бічи.

вяднути pol. więdnąć, загальноруск. вянути.

западнути ся загальноруск. запасти ся (cf. masur, zapadnąć się, upadnąć).

роснути pol. rosnąć загальноруск. рости.

утьікнути pol. ucieknąć загальноруск. утечи.

гукнути in grosser Menge erscheinen, wuchern. гукнуў хваст на поли (загальноруск. дуже много вибуяло хопти, богато буряну, буряну гук).

летьіти. полетьіти oft in der Bedeutung: schnell laufen. полетьіў = загальноруск. побіг. лет пильно = загальноруск. біжи скоро.

лапити (ўапити) після IV. кл., в загальноруск. лапати (після V. кл.); глапити = влапити, улапити einfangen. глап того птаха fange diesen Vogel ein.

зажалити betrüben. тяжко зажаленый tief betrübt.

заквилити кого trans. jmd betrüben.

рядити ся sich einrichten = урядити ся. рядте ся так richtet euch so ein.

ганьбити ся sich schämen. ганьб ся schäme dich.

уміннти собі Entschluss fassen.

обачити ся genesen.

строіти ся Vorkehrungen treffen; Miene machen.

означити може уживати для означеня якого небудь дїйства, заонач мены іглу fädele mir die Nadel ein. поонач з ним unterhandle mit ihm. не онач, не онач ся mache keine Umstände etc.

соленый в значеню: gesalzen і salzig, проте місто загальноруск. солений part. — і солоний adject.

глядати suchen. да-што поглядати. да-чого глядати.

двигати trans. heben. двигайме віз.

переводжати кого Лип. jmd zum Narren halten; jmd betrügen.

пущати. praes. пущам, пущаш, пущат (psl. **поѵштати, -аѭ, -аѥши, -аѥть**, понайбільше в східн. Галичинї і на Украіні: пускати; коло Дрогобича однакож: пущати. пущаю, пущаєш, пущає). ярец пущат коўося = східногал. ячмінь пускає колосє die Gerste bekommt (treibt) Aehren.

загнати Мо. = післати. загнаў слугу er schickte einen Diener.

ляти, praes. льію, льієш, льіє і пр. (psl. **лиѣти. лѣѭ, лѣѥши, лѣѥть**), в східн. Галичинї і на Украіні praes. льлю, льлеш, льле. В лемківскім може ляти в певних випадках приняти значенє: nass machen пр. кебы нас не ляўо möchte uns der Regen nicht durchnässen.

пімстувати schelten. він пімстує er schilt.

пилнувати sich beeilen, drängen (пильнувати).

замилувати кого jmd liebgewinnen, sich in jmd verlieben.

любувати кого, залюбувати кого sich in jmd verlieben.

*

Глаголи зложені з приіменником у (psl. **оѵ**) означають покінчене дїйство, дїйство до кінця доведене (eine zum Abschlusse gebrachte Handlung). уробити. — ушкодити. — угньівати. — удерти. Згадати тут належить про примітні вирази уйісти genug essen. упити genug trinken.

Приіменник по часом у глаголів з ним зложених кладе ся задвійно, чим виражає ся повторюванє дїйства. попоходити. попойісти — Де ся поподыли Рыхвалдскы дывчата? (пісь) die Mädchen Richtwald's wo sind sie hin? (eine Maid verschwand nach der anderen).

Декотрі до пнів заіменникових почіплені наростки.

-ды (дъ = да) (до пня къ). коды wann. коды я ся, коды милости дочекам (піснь) wann, ach wann werde ich Liebesäusserungen erleben. — кед da, wenn. кед мі утыкнуў заяц. da (mir) der Haase weggelaufen ist. кед єс посьващеный wenn du die heilige Weihe empfangen (порівн. старосл. **кѣгда**) — — (до пня тъ). теды. тоды. тед (порівн. старосл. **тѣгда**) in jener Zeit; dann; sodann; so. тед юж зостанте у нас so (dann) bleiben Sie schon bei uns. тоды (втоды, втогды) скосиў траву dann (zu jener Zeit) hat er das Gras abgemäht.

-нды. (до пня къ). кады (psl. **кѫдоу** s. **кѫдѣ**). ни-кады (psl. **нѣкѫдоу**). — — (до пня тъ) тады (psl. **тѫдоу**. **тѫдѣ**). — — (до пня сь). сады (psl. **сѫдоу**). — (до пня онъ) онады (psl. **онѫдоу** pol. onędy) тады і онады. — — (до пня въ) овады (psl. **овѫдоу**). тады і овады pol. tędy i owędy.

-лѣ (ля) (до пня къ) келя м. загальноруск. кілько в Лб. кельо. — докля, докаль, докале (порівн. сербс. докале). покля, покаль. закля. — — (до пня тъ) теля. тельо (тыля, тыльо). тамале. тамаль. тадыль. тадываль. доталь. дотля. затля.

-оръ. кельоро Жег. = загальноруск. кількоро.

* *

*

пень къ + и. кой da, als. кой єм ішоў брез поле als ich durch's Feld gieng. кой падат дойч wenn es regnet. кой єм пасўа уцьі als ich Schafe hütete.

ке + бы (бы сцїпенїла форма аориста) яко сполучник пр. кебы я маў ужитне поле hätte ich ein nutzbares (urbares) Feld.

Присловники (*Adverbia*).

Побіч ту уживає ся також ту-ка, ту-ка-й psl. **тоу** Bulg. Lab. **тоука** palaeoruth. **тоу**.

Місто загальноруск. тепер найчастїйше вживають тераз, тераз-кы. Лемківске дуже значить: много, кілько, в якій цїнї (viel; wie viel; wie hoch). — місто загальноруск. дуже говорять: барз, барзкы. барзкы дуже меду Жег. = дуже много меду, sehr viel Honig.

Помежи присловниками зложеними з імени і приіменника згадуєм: горі-з-нач. горі-з-начкы rücklings, auf dem Nacken. — дольі-з-нач. долызначкы Бер. mit dem Gesichte zum Boden gerichtet. — з-добра-дива von ungefähr; mir nichts, dir nichts; ohne triftigen Grund. — до-цяп Чр. ganz und gar. — втьікы Вн. (із въ текы = укр. навтікача). — з-ігрячкы spielend, spielender Weise. — за-рядом, за-по-ряд der Reihe nach, nach der Ordnung. — зарязьічкы Б. allsogleich. — заєдно Тих. in einem fort, immer. — дакус Я. П. дакусы Д. ein wenig.

3. До словотвору (Wortbildungslehre).

Склонене сущників (Declination der Substantive).

I. Число єдиничне (numerus singularis, єднота). Іменяк (nominativus): стром. рідник (genitivus): строма. дайник (dativus): строму (стромови). переємник (accusativus): стром. зовник (vocativus): строме. творник (ablativus): стромом. містник (locativus): стромі. Число многе (numerus pluralis, многота). іменяк: стромы. рідник: стромів (дуже рідко: стромох). дайник: стромім (стромом, а частїйше стромам). переємник: стромы. зовник: стромы. творник: стромами (дуже рідко: стромы). містник: стромох (стромах).

паробок genit. парібка dat. парібку або парібкови.

страх genit. страха P. (звичайно страху) із страха.

сад genit. саду має в ріднику також накінчик а: зо сада M. = із саду.

мох genit. мху II. але моху I. Co. loc. в моху Co.

чеснок Бру. Лип. genit. честку. але чіснок genit. чістку Ко. она дуже ме чістку Ко. = она богато має чіснику sie hat viel Knoblauch.

рік, genit. рока і року. піў рока halbes Jahr. рочок, genit. рочка і рочку. „до рочку нового любіла-м єдного“ Врхв. — „бо бы я до рочка дівком не ходіла“ Врхв.

льіс має в ріднику: льіса дуже рідко коли: льісу.

стіл (стіў) genit. стола дуже рідко столу.

від дім звучить genit. дому; місто до дому говорять: до́дом; форма дома (вдома, гдома) має наряд (Function) містника: zu Hause cf. лат. domi.

попер genit. попрю П. Кв. Pfeffer.

поломін genit. поломеню, abl. поломеньом Б.

Дунай, край мають правильно в ріднику: Дуная, края.

У сущників I. 3. кл.*) визвучне ь в іменяку понайбільше відкидає ся, іменно в західній части Лемківщини, через що відносне слово кінчить ся твердою суголоскою. Єсть то визначна прикмета лемківского говору. кін genit. коня Pferd. — кремін genit. кременя. — гість genit. гостя і госця. — ногот genit. нігтя. — ремін genit. ременя. — гребін genit. гребеня. — пут, путя. — камін, каменя. — ден, дня. — оген, огня. — пінязь, пінязя. — голен gen. masc. голеня (східногал. гольнь, голени gen. fem.) Schienbein. — сележін genit. сележеня Milz. — заяц genit. заяця. — місяц, місяця. — лебід, лебедя. — серпен, серпня. — вересен, вересня. — груден, грудня, — ясін, ясеня. — локот (ўокот), ліктя. — гвізд, гвоздя. — оген, огня Mo. — кріль Kaninchen, cuniculus genit. кроля; тхір Iltis genit. тхоря. — але кріль König rex genit. кріля Бер.

В загальноруск. на -ець закінчені сущники визвучают проте на ец, оттак: отец, genit. вітця, вдовец, вдівця, керпец, керпця, хўопец, хўопця, косец, кісця, горнец, горця, марец, марця, червец, червця, липец, липця. Часом чути також: горца, марца, червца, липца і пр. — ярец Gerste має найчастїйше ярцу, ярцови, ярцом, ярци; однакож в Бру. чув я: ярцю.

Загальноруск. нарооткови -арйъ (арь) відповідає -ар: боднар, (беднар) genit. боднаря (беднаря). просатар, просатаря. косатар, косатаря кізяр, кізяря. учар, учаря. косяр, косяря. рыбяр (рыбар), рыбяря (рыбаря). Лише декуди в східній Лемківщинї і в іменяку ед. ч. мягчить ся р отож: рыбарь, косарь.

Наростками -телйъ, -ьлйъ, -елйъ, -алйъ, -олйъ, -улйъ утворені сущники задержують ь; оттак: приятель genit. приятеля. зводитель, зводителя. журавель. журавля. рыбель Seeschwalbe, genit. рыбеля і рыбля. кырдель Heerde, genit. кырделя. коваль, коваля. бридаль, бридаля. рыболь Seeschwalbe, genit. рыболя. старуль, старуля.

зьвір genit. зьвіря. — монастыр, genit. як в загальноруск. монастыря *μοναστήριον* Münster, Kloster.

Декотрі з латиньского або грецкого взяті, у люду загально вживані вирази мягчать в ускісних падежах свої накінчики: про-

---

*) Означене кляс склоненій і спряженій після Мікльосіча: Vergleichende Wortbildungslehre der slavischen Sprachen. Zweite Ausgabe. Wien, 1876.

Фесор lat. professor, genit. професоря, dat. професорьови etc. — доктор, lat. doctor (рідко також дохтір), genit. докторя. — характер (gr. *χαρακτήρ* = Werkzeug zum Eingraben; das Eingegrabene, Gepräge оруде до вирити; врите; вритина; впечатане; *χαράσσω, χαράττω* grabe ein вриваю, вижолоблюю), genit. характеря, dat. характерьови, abl. характерьом etc. — в загальноруск. же вживають ся форми: професора, доктора, характера (характеру).

Янтін, genit. Янтіня, dat. Янтіньови, abl. Янтіньом etc., в загальноруск. Антін, Антона etc. Павльо, genit. Павля, dat. Павльови м. загальноруск. Павло, Павла etc.

З польского взяте оґін має як до околиць: оґона, оґоня і оґіня pol. ogon, ogona. Рідше уживає ся хвіст genit. хвоста і хвіста.

В дайнику і творнику ед. ч. сущників з кляси I, 2. 3., II, 2. 3., як також в зовнику і творнику ед. ч. сущників з кл. III, 2. 3. задержує ся **о**: крайови, гайови, соўовійови, коньови, хўопцьови, кісцьови, ковальови, кырдельови, каменьови, пўащови, ткачови; крайом, гайом, соўовійом, коньом, хўопцьом, кісцьом, ковальом, кырдельом, каменьом, пўащом, ткачом; — весьільови, іманьови, листьови (побіч: листю), польови (побіч полю), морйови (морю), серцови; весьільом, іманьом, листьом, польом, морьом, серцьом; — льійо, земльо, ґаздыньо, положкыньо; льійом, земльом, ґаздыньом, положкыньом.

лен psl. **льнъ** має в genit. льну Лб. або лену П. Смрк.

левъ psl. **львъ**, genit. льва II. або лева Кр.

ореў, орел, psl. **орьлъ**, genit. орўа, орла, але найчастійше ореўа, орела. два ореўы Лб. Ч. Бру. орелы Кр.

хырбет II. psl. **хрѣбьтъ**, genit. хырбета.

Зовник сущників I, 1 кл. визвучає правильно на е. н. пр. строме, псе, орўе, чўовече, поточе, гудаче, верше, — сущників з I, 2. 3. кл на **ю**: шугаю, краю, зўодьію; приятелю, коню, благодарю.

Містник від сьніг звучить сньізьі; від бріх — брісьі; на сньізьі auf dem Schnee. на брісьі auf dem Bauche. — від чўовек — чўовеку (в східногал. найчастійше: чоловіцьі), бык — быку; бук — буку; — від ден — дни і дню, від вересен — вересни і вересню; — учар — учарі і учарю; від гіст — гостю; край — краю; ўій — ўою (лою).

В числї многім задержали ся в говорі лемківскім еще досить часто форми іменяка I. кл., хотяй і тут що раз сильнїйше оказує ся нахил заступати властиві форми іменякові формами переємника пр. воўкы місто воўци, Руснакы м. Руснаци. Стрічають ся форми як: хлопі Рхв., парібци, сьпіваци, рыбаци, пияци, воўци, жєбраци, гірняци, неприязници Ту., чудаци, урядници, Руснаци (ми Руснаци по рускы бесьідуєме Я.), вояци, дуси, пастуси, парси Тих. (nom. sing. парх. вы жидове парси!) птаси (nom. sing. птах), слузи Рад. Г., друзи Г., ровесници Вв.

Часом виступає також накінчик -ове (з IV. декл. пнї на у) пр. жидове (по при формі переємниковій яко іменяк уживаній: жиды). дьідове. сьвідкове. братове. брагикове. сватове. сусьідоньковe Вв. жоўнярове Ту. панове. няньове. нянцове (Väter). кісцьове. вітцове. ткачове. мужове. ґаздове Wirthe. людкове Leutchen. добры людкове gute Leutchen. предкове Ба. Лип. Vorfahren. збуйове Тих. Räuber. гудачкове Ба. Musikanten. пташкове Мо. Лип. плугове Лип. Pflüge. дымове Лип. = східногал. дими.

У сущників на -ар єтть накінчик іменяка ч. мн. найчастїйше -е. воляре. учаре. кізяре. чколяре. боднаре. горчаре. косяре. паляре. — часом ы пр. гівняры льітают Сн. die Rosskäfer fliegen.

Декотрі сущники з I, 3. кл. кінчать ся иноді в іменяку мн. ч. на иє (накінчик іменяковий з V. кл. як пжтк. приятельіє, младенциє.

Рідник мн. ч. понайбільше буває на -ів (взяте із IV. склону пнів на ъ (у). панів, псів, быків, котів. ореўів (оръів, орлів), розбійників, крайів. кісьцьів, ковальів, приятельів, учарів (увчарів), каменів, госцьів (побіч гостїй), також днів (від ден Tag). Дуже рідко коли прокидає ся тут і там форма на -ох [властиво форма місткика ед. ч. пнїв на ъ (у)] Руснакох місто: Руснаків, сынох НВ. місто: сынів. Накінчик -ів стрічаємо навіть у декотрих сущників II., III. і V. кл. двох серцьів zweier Herzen. пят сестрів fünf Schwestern. тых чорных обырвів dieser schwarzen Augenbrauen (рідше: обырвій).

пінязь має в genit. plur. пінязі, пінязи (порівн. польск. pieniędzy). місто сподіваного: пінязий. міх пінязі ein Sack Geld. — кін Pferd має в genit. plur. коній.

У декотрих виступає накінчик -ей пр. пляйстрей (від пляйстер Pflaster). кізярей. учарей (побіч учарів).

Правильний genit. plur. від раз пр. пят раз, сто раз Лос.

Накінчик дайника мн. ч. есть -ім (старосл. **ѡмъ**). псім. котім. панім Бер. хлопім. быкім. Християнім Лб. робітникім. сусьідім Лип. гудакім Тих. — — вітцьім Ти. psl. **отьцьмъ**. коньім psl. **конѣмъ**. учарім. косатарім. — однакож той накінчик випирає ся що раз більше накінчиком -ам взятим із склону сущників женьского рода (пнїв на а); тож чути також досить часто: псам. котам. панам. льісам. быкам. робітникам. коням etc.

Хоть накінчик творника -ами (із Ш. кл. пнї на а; примкнене до форми **рѣка-ми**) в лемківскім, зарівно як і загалом в українскорускім запановав майже виключно, то таки подекуди творник визвучає на -ми пр. пальцми mit den Fingern. з горцми mit den Töpfen. з братми Ту. mit den Brüdern.

кінь Pferd має в творнику: кінми. — піняз — пінязми. приятель — приятельми (побіч приятелями).

Рідко лучають ся тут і там давні форми творника на ы. пр. пред образы Лип. = перед образами. — з дяблы Мо. = з дияволами. — медже Бойкы Св. = межи Бойками. — давными часы Д. in alten (längst verflossenen) Zeiten.

Замітна форма двойного числа: з грошима Тих. = загальноруск. з грішми, — а також форма многого числа грошами м. загальноруск. грішми. „Платила-с мі брез рок горкыма словами, теперь же мі заплат красныма грошами“ Лип.

В місткику понайбільше бувае накінчик -ох (після IV. скл. **сѣноχъ**) быкох. букох. берегох I. бичох. дворох. дубох I. льісох. потокох. щербакох. хотарох Смрк. на валкох трава Смрк. — на покосох Брт. часох Брт. псох Смрк. пнячкох Чр. газдох Чр. крякох Бер. по ярмакох Тих. плотох Ч. яркох Ту. пнякох Ч. ярцох. керпцьох. ковальох. приятельох. коньох. по камінцох Нов. горцох. ткачох. по наших родичох Б. о медведьох не чути I.

Раз також стрів я накінчик -ѣхъ: о перших когутьіх (когут = Hahn) zur Zeit, wann die Hähne zum ersten Male (in der Nacht) krähen. порівн. старосл. **кокотѣχъ**.

По части втискає ся тут і там накінчик женьских сущників (пнїв на а) -ах, оттак: биках, буках, бичох, приятелях etc. як в загальнорускім.

воўос (волос) має в множ. числї воўосы psl. власи н. пр. сівы волосы Лб. graue Haare. в східногал. сиве волосє (collectivum запомочию наростка ије утворене — заступає місце форми многого числа; також подекуди і в лемківскім: волося).

великден genit. великодня loc. великодни (великодню).

брат має pluralis nom. братове, genit. братів, dat. братім, abl. братми loc. братох (форми після IV. скл. порівн. старосл. сѣнове, сѣновъ, сѣнѣмъ, сѣнѣми, сѣнѣхъ). — Дуже часто уживають ся також форми для многого числа, як в загальноруск. братя, братий, братям, братями, братях — се неправильні форми, бо наростком -ија утворює ся collectivum братия (psl. братрија, братија ἀδελφοί, fratres), котре есть женьского рода а по формі singularis. [у Шевченка: Згадайте братия моя! (дума: Моїм соузникам)] тож: тая братия, тої братиї etc. В україньскім plural. заступає ся також collectivum gen. neutr., уробленим за посередою наростка -ије: братиє, (братє), браттє. гл. Кулїша „Записки о южной Руси. т. I. стор. 32. Браттє миле, браттє любе! Впрочім в україньскім уживають ся також і форми pluralis, як і в галицкім: брати, братів, братам, братами, братах.

II. У сущників другого склону часом виступає в дайнику ед. ч. накінчик -ови пр. весьільови, іманьови, листьови, польови, морйови, серцьови; — в місткику ед. ч. втискає ся також накінчик -ох (після IV. скл.: сѣнѣхъ) пр. гньіздох Чр. (psl. гнѣздѣхъ), зернох. деревох. очох. по весьільох Чр. (psl. веселиихъ).

творник ед. числа: весьільом, іманьом, листьом, польом, морйом, серцьом.

III. уця (вувця, увця) має в accusat. уцу (вувцу, увцу) рідше уцю, в genit. plur. овец П. або увец Жег. — ялиця accusat. ялицу genit. plur. ялиц. — живиця accus. живицу. — сениця Meise, accusat. сеницу genit. plur. сениц. — кыртиця accusat. кыртицу genit. plur. кыртиц. — кукурыдзя Kukurutzpflanze, Mais accusat. кукурыдзу. — однакож в Лб. жентіця accusat. жентіцю. пшеніця accusat. пшеніцю. в Р. яліця Weisstanne accusat. аліцю genit. plur. яліц.

ablat. sing. сущників III. кл. визвучає на -ом. рыбом. водом. гором. кобылом. дорогом. стороном. ўжицьом (psl. лѣжицеж). жоном. душом. ратицьом Б. ґаздыньом. Подекуди, іменно в східній Лемківщинї, чути також форми на оў, або форма на ом уживає ся побіч форми на оў. пр. над водом

і над водоў Ти. (в мазурскім: wodom, zonom, dusom. в словацк. ablat. sing. сущників III. кл. кінчать ся на ou пр. ženou, dušou).

genit. plur. звучить правильно: баб. рыб. пчіў. мітоў (мітўа, мітла Besen). ігоў (ігўа, ігла). Дуже рідко виступає накінчик -ів (із склону пнїв на ъ (у): сыновъ) пр. сестрів.

Ablat. plur. часом (в пісни) визвучає на ы (після рабъı) місто на ами пр. дрібныма сироты Ч.

IV. Пнї на ъ (у) в лемківскім по більшій части перешли до склону сущників на ъ (а), подібно як і в иньших говорах україньскорускоro язика. Так має сын genit. сына, віў, воўа (віл, вола), стіў звичайно стоўа. Лише поодинокі форми удержали ся: dativ. сынови, волови (psl. сънови, волови) vocat. сыну (psl. съноу); nom. plur. сынове (psl. сънове), genit. синів, волів (psl. сънovъ. воловъ), dativ. сынім. волім (волом Лб.) (psl. сънъмъ. волъмъ). ablativ. сынми, віўми, вілми (psl. сънъми. волъми). locativ. сынох. волох (psl. сънъхъ. волъхъ). Однакож склон пнїв на ъ (у) вплинув на форми пнїв на ъ (а). люд (lit. ledas) має в genit. леду (так як мюд lit. medus, genit. меду). ярец genit. ярцу. сыр genit. сыру побіч сыра etc.; — dativi: панови, птахови, приятельови, плащови; nominat. plur. панове. вітцове. кісьцьове. жидове; — genit. plur. панів. вітцьів. кісьцьів. жидів. По части розширив ся той вплив навіть на декотрі пнї II., III. (зр. вище). V. і подекуди також VI. кл.

V. В старослов. до V. 1. належачі сущники по части склонюють ся після I, 3: пут, путя, гість, гостя, тест, тестя (psl. пѫть, пѫти. гость, гости. тьсть, тьсти).

астряб, гоўуб і черв тепер ідут після I, a, оттак genit. астряба, гоўуба, черва (рідко: черву), в загальноруск. genit. яструба, голуба, черва в старослов. ѥстрѫбь, genit. ѥстрѫби. голѫбь, genit. голѫби. чръвь, genit. чръви.

гість genit. госця, dat. госцьови, acc. госця, voc. госцю, abl. госцьом, loc. госцю (також гостя, гостьови etc.); plur. 1. госцьі (побіч гостьі) Г. гостів, госців побіч гостій. 3. гостям. 4. гостьі. 6. гостями і гістми. 7. гостях.

пут 2. путя 3. путьови 4. пут 5. пути 6. путьом 7. пути. plur. 1. 4. 5. пути. 2. путій 3. путям 6. путми і путями 7. путях.

До V. 2 належачі сущники відкидають в nom. sing. ъ рівно як і попередні. кість genit. кости, зйість, зўости, одповід, одповіди Antwort. чверт, чверти. серст, серсти. осьін, осени. пісн, пісни. віс, оси. доўон, доўони. оповід, опо-

віди Ansagung. челяд, челяди. памят, памяти. гус, гуси. поміт, пометн. жерд, жерди. стерн, стерни (psl. **стрънь**).

Декотрі в старосл. до V. 1. належачі сущники суть gen. fem. і склоняють ся після **кость**. жолуд, жолуди. тьін, тьіни. (psl. **стѣнь**. pol. cień, cienia). гыртан, гыртани в загальноруск. жолудь, тінь, гортань, всї gen. fem. Навпак деякі в загальноруск. і старосл. feminina мають в лемківскім genus masculinum і склоняють ся після кінь пр. голен genit. голеня Schienbein, загальноруск. гольнь genit. голени, psl. **голѣнь**. — сележін, genit. сележеня східногал. сележінь, сележени, сележінка, сележінки psl. **слезена**. **слѣзена** і **слезень**.

1. кіст 2. кости 3. кости 4. кіст 5. кости 6. кістьом 7. кости. в plur. звучить dat. костям abl. костями loc. костях після III., подібно: груди, грудям, грудями, грудях. Рідшими суть правильні форми: кістми, psl. **костьми**. — грудми psl. **грѫдьми**. — гус Gans. за гусями Врхв. на гусях Врхв. — голуз Ast. з голузями Врхв.

мыш, genit. мыши. abl. мышом. plur. dat. мышам. abl. мышами. loc. мышах.

серст 2. серсти 6. серстьом etc.

двери (звичайно лише pluralis) genit дверий dat. дверям abl. дверми і дверями loc. рідко коли уживає ся singul. двер так як в старосл. **двьрь**. дверях.

vocat. молодости. молодости моя то ми марно гынеш! ЧГ.

Форма двойного числа проявляє ся подекуди в ablat. plur. від гріш: з грошима Тих. місто з грішми (частійше: з пінязьми).

Подекуди місто тьін, мыш говорять тьіня (старослов. **тѣнь** *σκιά*, umbra), мыша 3. а тодї ідуть тоті вирази після II. скл., 3. велика тьіня. чкодлива мыша. Навіть місто accusat. осьін (= осьінь) стрічає ся иногдї форма осеню пр. бриз цьілу осеню Смрч. = через цїлу осїнь den ganzen Herbst hindurch.

люде Leute genit. людів dat. людом, abl. людми, loc. людох побіч людий, людьом (людем), людьми, людьох (людех, людях).

VI. (пнї суголоскові, consonantische Stämme). В тій клясї находимо подекуди значні і властиві зміни.

1. пнї на в. 1. церков. 2. церкви. 3. церкви. 4. церков. 6. церквійом psl. **цръкъвиѫ** pol. cerkwią) 7. церкви plur. 1. церкви 2. церквій або церкві (загальноруск. церков psl. **цръкъвъ** pol cerkwi) 3. церквіям (загальноруск. церквам psl. **цръкъвамъ** pol. cerkwiam) 4 і 5. церкви 6. церквіями

(загальноруск. церквами psl. цръкъвами pol. cerkwiami). 7. церквіях (загальноруск. церквах, psl. цръкъвахъ pol. cerkwiach).

1. коругов 2. коругви 6. коругвійом plur. 1. коругви 2. коругвій 3. коругвіям. 6. коругвіями 7. коругвіях.

1. кроков 2. кріквн 3. кріквн 4. кроков 5. кроков 6. кріквйом 7. кріквн. plur. 1. кріквн 2. кріквій (і кріквів по IV скл.) 3. кріквіям 6. кріквіями 7. кріквіях.

1. дратов 2. дратви 6. дратвійом etc. — колотов 2. колотви 6. колотвійом etc.

бритов місто загальноруск. бритва (у Лемків звичайно: голяк). молитов в nom. і accusat. sing. місто і побіч молитва, прочі падежі після III, 1.

1. кров 2. кырві 3. кырві 4. кров 5. кырві 6. кырвійом 7. кырві.

1. обырв *(ὀφρύς)*. 2. обырві 3. обырві 4. обырв 5. обырві 6. обырвійом 7. обырві звичайно в plur. 1. обырві 2. обырвій і обырвів II. 3. обырвям 4. обырві 5. обырві 6. обырвями 7. обырвях (порівн. польск. chorągwiami, chorągwiach; krokwiami, krokwiach; brwiami, brwiach).

2. пньі на н. Masculina перешли всї до склону пнїв на ъ (а) і склоняють ся після кінь (лемк. кін). камін, каменя. корін, кореня. кремін, кременя. поўомін, поўоменя (декуди поломін, поломеню Б.) перстін, перстеня. єлен, єленя.

В піснях удержались туг і там єще старинні форми пр. колола ся верьба з верьха до корене Вн. psl. **корм** et **корень** radix genit. **кореие**. — Тече вода, тече с камене на ружу З. psl. **камъı** et **камень** genit. **камене**.

Neutra перешли почасти до II, 1. кл., як імено Лип. мено II. genit. імена, мена. рамено Мо. genit. рамена або склоняють ся анальоґічно пням на т: 1. тьімя 2. тьімяте 2. тьімяту 6. тьімятом 7. тьімяти. — 1. вымя II. 2. вымяте 3. вымяту 6. вымятом 7. вымяти plur. 1. вымята 2. вымят 3. вымятам (і вымятім) 6. вымятми 7. вымятах.

3. пнї на с. Майже виключно тепер, по крайній мірі в розговорній бесїдї, склоняють ся пнї на с після II, 1. Навіть коло має в genit. кола, dat. колу etc. plur. кола. ухо genit. уха. plur. уха. — декотрі форми тої деклїнациї заховали ся єще в піснях, загадках і приговорках пр. без кольіс Лб. (psl. **колесъ**).

4. пнї на т. Тота деклїнация удержала ся сильнїйше. У декотрих в загальноруск. до II, 3 належачих сущників утворює ся пень за посередою наростка -ят, пр. поньібя (Gaumen, palatum

східногал. піднебене, genit. піднебеня, čech. ponebí). 2. поньібяте 3. поньібяту 4. поньібя 5. поньібя 6. поньібятом 7. поньібяти. — поруча Lehne am Stuhle; Geländer, (східногал. поруче, genit. поруча) 2. поручате 3. поручату etc. plur. поручата 2. поручат 3. поручатам etc.

Декотрі пні на **н** склоняють ся по взору пнів на т: вымя genit. вымяте; тьімя genit. тьімяте.

1. теля 2. теляте 3. теляту 4. теля 5. теля 6. телятом 7. теляти. plur. 1. телята 2. телят 3. телятам (побіч телятім) 4. телята 5. телята 6. телятми 7. телятах.

Сюди належать: дьівча. отроча. щеня. котя. кача. гуся. воробля junger Spatz. гоўубя junge Taube. куря. гача Fohlen. горня. хльібівча. збаня. басанунча genit. басанунчате Binde і много инших сущників, котрі по найбільшій части означають молоді звірята або дрібнїйші річи.

Dativus pluralis кінчить ся часто на ім. молодятім Лип. панятім Лип. телятім (psl. **телѧтьмъ**).

Ablativus pluralis кінчить ся найчастїйше на -ми: курятми. горнятми; рідко лучає ся накінчик -ами: гусятами; тут і там удержала ся єще старинна форма: с теляты psl. **съ телѧты**. — прийшоў бідный пару бычаты з возом 3.

Місто багнята Жег. Мш. говорять часто багньіты П. Св.... Weidenkätzchen, Kätzchen der Bäume (eigtl. Lämmer багня = psl. **агнѧ**).

дьітя genit. дьітяте має в числї мног.: 1. дьіти, 2. дьітий, 3. дьітям 6. дьітми 7. дьітях (дьітьох).

5. пні на **р**.

1. мати 2. матере 3. матери 4. матьір 5. мати 6. матьірйом (psl. **материѫ**). 7. матери. plur. 1. матери 2. матер (psl. **матеръ**) побіч матерей. 3. матьірям 4. матери 5. матери 6. матьірми (psl. **матерьми**). 7. матьірях (psl. **матерьхъ**).

В nominat. sing. часто місто мати говорять матьір або мац (pol. mać, мать).

Форми двойного числа (Dualformen).

Форми двойного числа або двоїни (dualis) лише скудно задержали ся. руцьі пр. пию в руцьі Ваши (побіч форми многоти: рукы). — очи Augen, а форма многотна: ока Augenflecke; Maschen des Netzes. — нозьі побіч: ногы. — Від ухо уживає ся форма

многотна уха; тим часом уши або вуши (plur. від уш, вуш) значить: Läuse. — Рідкою есть форма уса місто частїйше вживанних форм многотних: баюсы, ваньсы. — дві бритві Лб.

Слїди склоненя іменного приложників (і причасників). Spuren der nominalen Declination der Adjectiva (und Participia).

Singul. nominat. доўжен schuldig. — сьвідомен kundig. — годен würdig. — гоўоден hungrig. — здóрів gesund. — рад читам книжку З. ich lese gerne ein Buch. — йіж ма пыск тоньісьок I. der Igel hat eine spitz zulaufende Schnauze. — ясен місечок Вв. — червено абўочко rothes Aepfelchen. — вшиток хлыб der ganze Brotvorrath. — можно möglich. — бито. — зготовено. — устроєно.

genitiv. скосиў траву до гоўа er mähte das Gras bis an die Wurzel ab. — до пізна г ночи bis spät in die Nacht. — без маўа fast. — до чиста ganz und gar. — з далека vom weiten. — з добра дива П. з добра див Сн. mir nichts, dir nichts, ohne Anlass, ohne triftigen Grund. — трицет (тридцет) с поўна die volle Zahl dreissig. — за маленька (за маленьку) von zarter Kindheit an. — любиў я тя дывча з малу Б. — до нага Мо. — не за доўга Смрч. — до певна Зл. — „ідеме глядати новітны родины". „глядай млады пестункы" (пісни). — од мала до велького — староруск. отъ мала до велика. — не до давна Б.

dativ. по руску Вв.

accusativ. червено ябўочко. — adverbia: высоко. — далеко. — зелено. — жоўто. — туньо.

locativ. форми містникові приложників яко присловники вживані: добрі загальноруск. добре psl. добрѣ. — зльі загальноруск. зле psl. злѣ. — ладньі. — ружньі II. — даремньі ПО. — порядньі. — розмантьі II. Б. auf mannigfaltige Weise. — шумньі (шувньі) II. Т. — гардьі viel; schön. есть гардьі жита = много жита; гардьі было люда es waren vieie Leute anwesend; він заробит гардьі II. er wird einen namhaften Gewinn haben; гардьі прибрати ся schön geputzt werden, sich schmücken; гардьі гадати Сн. schön sprechen. — наремньі II. I. heftig, plötzlich. вода наремньі хпала. — окропньі II. Ку. furchtbar, schauderhaft. pol. okropnie. — выразьньі deutlich. загальноруск. выразно. — красьньі Кр. красньі Б. schön загальноруск. красно старослов. красьно. — листовньі Св. brieflich. листовньі Вам подаме wir werden Ihnen brieflich mittheilen. — конечньі durchaus nothwen-

dig, загальноруск. доконечне, доконечно. — чудньі. чударньі auf wunderliche Weise. — сердечньі herzlich. она сердечньі плаче = sie weint bitterlich. — вдячньі mit Vergnügen, dankbar. — дивньі Б. — марньі Б. О. — приємньі I. angenehm. — окрутньі I. furchtbar pol. okrutnie. — нагльі НВ. plötzlich. — певньі Р. Я. gewiss. — невинньі Вв. unschuldiger Weise. — різньі Д. деннде ружньі auf verschiedene Weise. — подвійньі Я. doppelt. — несправедливі О. ungerecht. — по невинньі М. unschuldiger Weise. — щоденньі Ту. täglich, alltäglich. — жалосньі М. — обычайньі Вв.

Plur.-abl. по рускы. — по пільскы П. Св. М.... по словацкы. — по ньімецкы. — по венґерскы. — по жидівскы. — по циганьскы. — по малы Ко. по маўы П. langsam загальноруск. помалу psl. малъı. — по маленькы. — по тихы Тих.

Иноді уживає ся лише сам ablat. plur. без приіменника по, як в старословеньскім пр. блазеньскы Кв. auf kindische Art. — дьітиньскы Кв. item.

Заіменники (Pronomina).

Личні (pr. personalia). Місто genit. sing. мене, тебе, себе вживають ся дуже часто, іменно по односкладних приіменниках, форми переємникові (Accusativformen): мя (мня, ня) тя, ся. ходте до мя; пішоў до тя; потребую ябка од тя Мо.; же с тя шельма буде Ту.; просит до ся госців; мече с-під ся; зняў жупан зо ся Мо.

В dativ- і sing. понайбільше кладуть ся енклїтичні форми: мі, ті, сі пр. то мі ся подабат. што они ті гварят. купіў сі чачко. він поміг мі.

accus. sing. мя, тя, ся. на ня, на тя, за ся. о мя не стоіт Врхв.

ablativus sing. 1. лиця звучить: мном (порів. сербск. мном, польск. mną), з котрої форми найчастїйше через знеподобнене (Dissimilation) повстає вном або гном н. пр. пішоў зо вном. надо́ гном. підо́-гном. за гном. декуди, іменно в східній Лемківщинї, також: моў slovac. mňou. Locativus звучить мі: о мі В. = о менї. — при мі Вн. = при менї. — штосик бракує гво мі Брт. es fehlt etwas in mir d. h. ich bin krank.

ablativus sing. 2. лиця: тобом (зрів. сербск. тобом, польск. tobą — psl. тобоѫ) декуди іменно в схід. Лемк. тобоў.

dativus sing. 3. лиця: сой, рідше собі.

ablativ. sing. 3. лиця: собом (порівн. сербск. собом, польск. sobą — старослов. собоѫ).

Вказні (pr. demonstrativa). тот (дуже рідко коли той), тота, тото і та, то. — gener. fem. genit. sing. той, (psl. тоѭ) dat. той або ті, тій (psl. той) loc. ті, тій (psl. той). nom. plur. тоты, genit. тых etc. — тамтой, тамта, тамто.

він, она, оно (psl. онъ, она, оно) кладе ся, як загалом в язиці українськорускім, в іменяку ч. ед. і мног. місто заіменника и, ы, є = is, ea, ed; в дальших падежах уживають ся форми від и, ы, є. Той заіменник вказний заступає заіменника личного третє лице, для котрого в нашім язиці нїт осібної форми.

1. він, она, оно. 2. його, єй, його. 3. йому, єй, йому. 4. його (го), єй (ю), його (го). 6. ним, ньом, ним [пішоў з ньом = пішов з нею pol. poszedł z nią, зрів. сербск. њом; в східній Лемківщинї подекуди ньоў]. 7. ньім, ньі, ньім (psl. ємь, ємь ємь).

sing. dat. gen. fem. пришли г ние трие младенциє Рхв. г ние є = к нїй, до неї („ние“ пригадує форму рідника в старосл. ѥѭ).

Місто його accusat. sing. gen. masc. подекуди удержалась старинна форма и. пр. выляў тоту воду на ни Ма. (= на и = на ни) виляв тоту воду на нього. — най си сяде на ни Бер. = н. с. с. на него. — за ни не піду Рад. = за него не піду.

Подібно місто них (их) стрічає ся инколи форма: ньі (psl. ѭ). пр. увидьіў то боцан і злетьіў на ньі Р. = побачив то бусько і злетїв на них. — заробю собі на ньі (на пінязи) Мо. = зароблю собі на них. cf. psl. на нѭ.

ablat. plural. нима пр. медже нима [властиво форма двоїнова (Dualform) psl. има cf. serb. њима].

сес, сеса, сесе. genit. сого, сей, сого dat. сому, сьі, сому locat. сьім, сьі, сьім. ablat. gen. fem. сом н. пр. сом бабом, accusat. gen. fem. сесу. — nom. plur. сесы.

такый, така, таке.

он, она, оно яко заіменник вказний пр. нон чловек. нона гора. ноно зьвіря. — піду я на нон зеленый вершенько Ту. — не маю я позірку, лем на нону гірку Врхв. — ідий ты, ідий на нону долинку Тих. — чос ходиў до ного качмаря? Вн.

Привластні (pr. possessiva). мій, моя, моє. — твій, твоя, твоє. — свій, своя, своє. Sing. genit. мойого, мойой, мойого. dat. мойому, мойі, мойому. ablat. моім, мойом, моім пр. мойом руком (порівн. сербск. мојом руком). loc. gen fem. мойі н. пр. г мойі хыжи in meiner Hütte, in meinem Hause.

Питальні (pr. interrogativa). хто. кто psl. къто. — што psl. чьто місцево також цо (Шляхтова, Явіркы). — якый, яка, яке. — чий, чия, чиє. — котрый, котра, котре.

Відносні (pr. reflexiva). хто. — што. — якый, яка, яке. — чий, чия, чиє. — котрый, котра, котре.

Опредїлені (pr. definita). сам, сама, само. — вшытек, вшытка, вшытко. — весь, вся, все (вьсь, вьса, вьсє).

Неопредїлені (pr. indefinita). кто-сі (хто си). што-сі. буд кто (буд што); да-кто (дахто); да-што; никто (нихто), ништо, нич; якый-си. котрый-си (котрый сі); леда-кто, леда-што; ледакый, ледачий; єден, поєден quidam; буд котрый; буд чий; хоц котрый; хоц чий; да-чий Б. бодай якый; дакотрый; дакый; даякый; нияκый; ничий; иншакый, инший; каждый; вшелыякый Кв.

Заіменник зворотний (pr. reflexivum) ся (psl. сѧ) звучить декуди місцево са або шьа.

Творник мног. числа заіменників (з виємом: нами, вами) звучить на -ма, есть проте формою двойного числа: тыма, тотыма, сима, всякыма, якыма, такыма, самыма, моіма, твоіма, своіма пр. зробиў своіма пальцми. медже твоіма хыжами. за якыма горами (порівн. сербск. тијема, мојима, њима).

Зложене склонене (Zusammengesetzte Declination).

Приложники кінчать ся часом в nominat. sing. на -ы місто -ый. млады м. младый, загальноруск. молодый. — младенец гарды schöner Jüngling. — він о малы, кратκы час побануе in kurzem wird er Sehnsucht empfinden.

Ріжниця в значеню межи іменними а зложеними формами тепер затерла ся. Так звучить н. пр. староруске отъ мала до великa в лемківскім: од мала до велького.

locativ. sing. gen. masc. et neutr. добрым, великым (велькым), синим, біжим, кізьим, когутьим частїйше місто: добрім, великім, синім, біжім (в загальноруск. божім), кізьім, когутьім.

genit. sing. gen. fem. доброй, великой, синьой, біжой, кізьой, когутьой побіч дуже рідко уживаних загальноруских форм добройі, великойі etc.

dat. et. locat. sing. gen. fem. добрі, великі, синьі, біжи, кізьі, когутьі (в загальноруск. добрій etc., котрі то форми

в лемківскім лучають ся також дуже рідко; — імовірно форми лемківскі добрі, великі etc. повстали через стягнене, як 1. sg. fem. добра neutr. добре etc.).

abl. sing. gen. fem. добром (psl. доброѭ pol. dobrą), вельком, синьом, біжом, кізьом, когутьом.

nominat. plur. для всїх трох родів від добрый, твердый, розмаітый, білый, сивый (сівый) звучить: добры, тверды, розмаіты, білы, сивы (сівы) [форма переємникова іменна, котра втиснула ся на місто форми іменяка; в старосл. 1. pl. для р. м. добри, ж. добрꙑ, сер. добра; зложен. форми м. добрии, ж. добрꙑѩ, с. добраѩ. 4. pl. м. добрꙑ, ж. добрꙑ, с. добра; злож. ф. м. добрꙑѩ, ж. добрꙑѩ, с. добраѩ.

ablat. plur. добрыма, велькыма (великыма), твердыма, синима, біжима, кізьіма, когутьіма і пр. Останки форм двойного числа, котрі виключно уживають ся місто відповідних форм многого числа. — дівчатко с чорныма очкамі Лб. — сивыма вілми. — новыма хыжами. — острыма косами. — червеныма ягодами. — высокыма дубами. — зеленыма лісами etc.

Числівники (Numeralia).

Основні (n. cardinalia). єден, єдна, єдно. два; в nom. masc. найчастїйше тілько у осіб: двае, двоє. двае парібци Рхв. двоє хлопі Рхв. двае хлопі Рхв., впрочім два пр. два быкы; однакож в Лосю чув я: двае парібци і двоє дрозды = пара дроздів (тут nom. sing. дрізд). — g. fem. і neutr. дві. дві грушкы zwei Birnen. дві дівкы zwei Mädchen. дві ябка zwei Äpfel. дві кола Жег. zwei Räder. дві стаянка zwei Standplätze; zwei Spatien; zwei Feld- oder Weideabtheilungen. дві рамена zwei Arme.

До оба, обыдва звучить neutrum обі, обыдві як для женьского рода. обі уха beide Ohren. на обі очи auf beide Augen. обі ока beide Augenflecke.

Для мужеского рода уживае ся трие psl. триѥ. трие парібци Врхв. Лос. тріе парібці Лб. трие кісьцьове Лос. трие воўци Жег. drei Wölfe. Подібно для мужеского рода штырие psl. четꙑриѥ але також штыре а дуже рідко коли штырі н. пр. штырие парібци Рхв. Жег. Бру. штырие хлопі Рхв. Лб. штыре гудаци

Чр. штыре хлопі Смрк. штырі кісьцьове Лос. для женьского і середного рода три, штырі. три дывки. штырі качкы. три ябка. штырі стаянка. — genit. трьох, штырьох, dat. трьом, штырьом, ablat. трьома, штырма (штырьома), locat. трьох, штырьох. заробиў гардьі на тых штырьох волох er hatte beim Verkaufe dieser vier Ochsen einen namhaften Gewinn.

пят. шіст. сьім. вісм і вісем П. Ко. також осем Жег. Кр. девят. десят. єденнадцет (єденацет), дванадцет etc. двадцет. тридцет або трицет. чотырдесят Жег. Кр. Б. Д. четырдесят П. Я. Вн. О. Тих. З. psl. четыри десѧти (але в Ко. Вв. сорок грецк. *τεσσαράκοντα*, так як в загальноруск.). — пятдесят. шістдесят. сьімдесят. вісемдесят (в Жег. осем десят = psl. осмь десѧтъ). девят десят. сто.

У числівників, котрі виражають многократь (das Vielfache) від сто, не скланяє ся сто (як пр. в Жегестові, в Криниці) отож: два сто, три сто, штырі сто, пят сто, шіст сто, сьім сто, осем сто, девят сто = zweihundert, dreihundert etc. (cf. slovac. dvě sto, tri sto, štyri sto, pät' sto, або кажуть, як в Лабові: двіста, тріста, штыріста; при пят і вище кладуть рідник стів (cf. slovac. genit. plur. stov) оттак: пят стів fünfhundert (в загальноруск. пять сот), шіст стів, сьім стів, осем стів, девят стів. — тісяч або єден тісяч. два тісячи. — штырнадцет стів = ein Tausend vierhundert.

Від пят genit. пятох dat. пятом abl. пятма (с пятма кісцями Б.), пятома і пятыма П., locat. пятох.

В Вв. шість побіч шіст. — в Ку. пять. дванайцять. двайцять. — в Ко. пять. десять. пятьдеся́т. шістьдеся́т. сьімдеся́т. девятьдесят Ко. двіста побіч двасто. триста побіч тристо.

При злуці одинок з десятками кладуть ся одинки часто так як у нїмецкім язиці наперед: єден двадцет Я., але подекуди також і двадцет єден (в Ку. еден двайцять і двайцять єден), сьім тридцет і тридцет сьім.

Порядкові (n. ordinalia). перший, перша, перше (первый, перва, перве). — другый, друга, друге. — третій, третя, третє. — осмый, восмый Ку. девятый, десятый, єденадцетый, дванадцетый, тридцетый etc. При сполуці одинок з десятками також одинка кладе ся найчастїйше перед десяткою пр. мены рік девятый і пятьдесятый Б. ich stehe im neun und fünfzigsten Jahre.

1. третій, третя, третє. 2. третього, третьой, третього. 3. третьому, третьі, третьому etc. abl. plur. третіма [подібно: першима, другыма, четвертыма (чвартыма), пятыма etc. форми двойного числа].

Збірні (n. collectiva). двае. двоє. — обоє. обае. обыдвоє. — троє. — четверо. — пятеро. — шестеро. — семеро В. має пятеро коній er hat fünf Pferde. Иноді уживає ся форма двоє або троє також у предметів неживучих пр. двоє хльіба Ко. zwei Laib Brot. троє хльіба Ко. drei Laib Brot. — церков мурують о троє двери, о три облакы Вв. sie bauen eine Kirche mit drei Thüren und drei Fenstern.

До збірних належать також форми творникові: двоми (двойми), трьоми (cf. psl. двоими. трьми), котрі впрочім також уживають ся в значеню яко числівники роздільні (pr. distributiva); приходили двоми, трьоми sie kamen zu zweien, zu dreien an.

Умножні (n. multiplicativa). двоякый. — троякый. — четверакый Мш. — пятеракый. — девятеракый Лос. etc. — двоістый Кв. — троістый Кв. — двоістый обрік для коній doppelte Portion Futter für Pferde. — удвійный Ко. задвійный Ко. doppelt. – задвоякый Св. zweifach. астрябы сут задвоякы: малы і великы (велькы).

Дробові (n. proportionalia). піў друга Розс. або пітора Розс. П. З... anderthalb. піў друга або пітора тысяча. — піў третя. — піў четверта (піў чварта). — піў пята etc. пуўтóра снопа Р. пуўтóры копы Р. с пуйтóром копом. Р. пíўтора снопа Ку. пíўторы копы Ку. пітóра снопа З. я нáжаў пітóры кóпы З. пуўтретя рока М. пуў третьой копы М.

Із числівників неопредїлених згадаєм тут примітнїйші: кус, кусцьок, кусцьіцьок ein wenig. — дуже viel. — вельо viel. — кельо, кельоро in einiger Anzahl. — мньогó Ту. viel. — да-з-раз weinigstens ein mal.

Глаголи (*Verba*).

Спряженє з наростком теперішниковым (Conjugation mit dem Praesenssuffix).

Теперішник (Praesens). Накінчик 3. лиця ч. ед. і мн. твердий: горит. бліщит. гырмит. косит. готовит. робит. повідят. слухат. позерат. горят. бліщат. косят. готовят. робят. повідают. слухают. позерают; ідут, трясут,

жнют, речут (рекут), тнут, грают, трут, квітнут, синьіют, мечут, берут, сьіют, віруют. В 3. лици ч. ед. теперішника глаголів кл. I, II, III. 1, V. 2. 3. 4 і VI. накінчик т відкидає ся: рече, гыне, зеленьіє, плавле, жве, куе, менує.

Виїмково лучают ся форми з наконечним т: поберет Б. порплет Ф.

Подекуди терпить ся роззів (Hiatus) в 3. л. ч. ед. і мн. теперішника: мау Вв. Вн. Ту. = маю (властива форма лемківска: мам). — знау Вн. Ту. (властива форма лемківска: знам). — я ся кау Ту. = я каю ся. — мают СЗ. — бесьідуут СЗ. — называут Я. — ходжают по горах Ту. — приходжают Ту. — сьідают Ту. — сьпівают Ку. — повінчают Ку. — пильнуут Ку.

Місцево для уникненя роззіву місто й виступає в пр. ороны кромкавут Щ. die Krähen krächzen.

1. лице ч. мн. кінчить ся на ме. ідеме. плетеме. речеме. чуєме. бігнеме. хо́чеме (хцеме). хвалиме. гньіваме. збераме. пишеме. знаме. маме. купуєме (порівн. ческ. і словацк. pleteme, rceme etc.).

Дуже рідким єсть накінчик -мы: не мамы побіч не маємe Розс.

бости. боду, бодеш, боде; бодеме, бодете, бодут.

стрічи. стріжу etc. стріжут psl. стрищти. стригжть. стригжть.

речи. речу і реку. речут і рекут psl. рещти. рекжть. рекжть.

печи. печу. печут psl. пещти. пекжть. пекжть.

жечи. жжу, жжеш, жже; жжеме, жжете, жжут. psl. жещти, жегжть, жежеши, жежеть; жежемъ, жежете, жегжть. мокрый шваблик не зажже ся Вн. ein nasses Schwefelhölzchen fängt kein Feuer (wird sich nicht entzünden, wird nicht brennen).

мочи. можу. можут psl. мощти. могжть. могжть.

кляти (psl. клѧти) має в теперішнику кну (із кльну, кыльну, кыўну, кўну, к'ну), кнеш, кне; кнеме, кнете, кнут П. — або: кўну, кўнеш, кўне; кўнеме, кўнете, кўнут (квну, квнеш, квне) Св. — або наконець: кыльну, кыльнеш, кыльне; кыльнеме, кыльнете, кыльнут Смрк. (порівн. сербск. кунем, кунеш, куне; кунемо, кунете, куну. — польск. klnę, klniesz, klnie; klniemy, klniecie, klną).

знати. знам, знаш, знат або зна; знаме, знате, знают (спряженє з оглядом на мам). Бог знат Вн. Gott weiss. — місцево також знау, знаю; знає.

втьікнути. praes. звучить: втьічу, втьічеш, втьіче (від втькати, котре в говорі лемківскім іде після V, 2). Властива форма теперішника того глагола: „втькну“ не уживає ся.

думіти Рад. Смрч. смутити ся, журити ся, „старати ся“ in (kummervolle) Gedanken sich vertiefen. думію, думієш, думіє etc.

хотьіти. хочу, хочеш, хоче; хочеме, хочете, хочут (хотят Лип. або частїйше хтят). — в декотрих околицях пр. Рхв. П. Лб. також: хцу, хцеш, хце; хцеме, хцете, хцут (cf. slovac. chcem pol. chcę).

скричати Р. aufschreien. скричу, скричиш, скричит.

спищати Мо. einen pfeifenden Tonerschallen lassen. спищу, спищиш, спищит.

слышати Б. слышу, слышиш, слышит. выслышати Б. psl. слъышѫ, слъышиши, слъышитъ.

стучати Рад. стучу, стучиш, стучит cf. psl. стоукъ sonus. russ. стучать східногал. стýкати. А хто-ж то по мойім гробику так стучит? Рад.

вчити (вчіти). psl. оучити. вчію, вчієш, вчіє; вчіеме, вчієте, вчіют. (форми старинні: із учи-о-м, учиом, учию, учію, вчію; із уча-е-ш, учийеш, учиєш, учієш, вчієш; в старосл. із оучи-о-м, (оучѫ), оучѫ. із оучи-є-ши, оучиши, оучиши); в загальноруск. вчу, вчиш, вчить; вчимо, вчите, вчать. хлопец ся підло вчіє Вв. ты го там навчієш Вв. — того іх вчіют Я.

городити. городжу, городиш, городит etc. також градити, граджу, градиш, градит psl. градити. граждѫ, градиши, градить. заграджу заградку = загороджу городець ich werde ein Gärtchen umzäunen (einrichten). — ходити, ходжу, ходиш etc. psl. ходити, хождѫ, ходиши. — блудити. блуджу, блудиш psl. блѫдити. блѫждѫ, блѫдиши.

3. pers. plur. praes. ношат Тих. м. носять pol. noszą. — гашат Тих. м. гасять pol. gaszą.

У глаголів V. 1. кл. голосівка теперішникова з виємом 3. лиця ч. мног. викидає ся: рубам, рубаш, рубат; рубаме, рубате в 3. л. мн. так як в загальноруск. рубают. Подібно: волам, кусам, імам ich fange (а мам або маю ich habe). вискам ich

schreie. сьпівам. повідам. памятам. поливам. слухам. кыдам. пометам. окручам. отрепам. одповідам. позерам. гньівам. стинам etc. бліскат. змеркат ся, свитат etc. (порівн. словацк. volám, voláš, volá; voláme, voláte, volajú.

кашле. грабле. ламле. копле. плавле. трепле. дрімле. нариче, жебре, поздыше 3. форми теперішникові від кашлати, грабати, ламати, копати, плавати. трепати, дрімати, сыпати, нарікати, жебрати, поздыхати — отож утворені після V. 2, тимчасом тоті глаголи в загальноруск. спрягають ся після V. 1. оттак: кашляє, грабає, ламає, копає, плаває, тріпає, дрімає, нарікає, жебрає, поздихає.

Яко форми з V. 2 кл. належить уважати: каре, жугре, дудре, чухре... хоть би можна їх також обяснити яко стягнені із: карає, жуграє, дудрає, чухрає — та сей спосіб толкованя менше імовірний а то із згляду, що в лемківскім говорило би ся: карат, жуграт etc. коли-б се були форми з V. 1. — форми же як знає, має в лемк. рідше вживають ся місто тут звичайних: знат, зна, мат, ма.

мати. мам, маш. мат або ма; маме, мате, мают slovac. mám, máš, má; máme, máte, majú. місцево лучають ся також форми: мау, маю, має.

У декотрих глаголів може творити ся теперішвик після V. 1 і V. 2 пр. від стукати stöhnen, ächzen pol. stękać він стукат Мо. і стуче Мо. er ächzt. — майдати, мырдати wedeln майдат Сн. і майдже Сн. мырдат Чр. і мырдже Чр. — кликати. кликат Т. і кличе. — нарікати klagen звичайно після V. 2. нариче часом також нарікат 3. після V. 1.

біжати laufen. біжаю. біжаєш, біжає Ту. psl. бѣжати *φεύγειν*, fugere praes. бѣжж, бѣжиши, бѣжить після III, 2, отож „біжаю“ місто біжу по взору бѣгати. бѣгаж, бѣгаєши, бѣгаєть.

Сюди належать також глаголи многократні (verba iterativa): дораджати P. öfters rathen. — заставати Г. = собою заслаяти, заставляти beschirmen. — заношати Ту. öfters hintragen. заношати зерно до сыпанця das Getreide auf den Kornboden tragen. — наношати I. öfters herbeitragen, herbeiwälzen. вода наношат каміня. — выношати Тих. öfters heraustragen. — упрошати Тих. öfters bitten. — приношати Тих. Рад. öfters herbeitragen, herbeiholen. — крачати I. Д. öfters schreiten. — погаджати ся P. (in mehreren Punkten) übereinstimmen, übereinkommen. —

ходжати Ту. öfters gehen. ходжают по горах. — приходжати Ту. öfters ankommen, besuchen. приходжают до нас. — выводжати Лип. mehrere Male herausführen. — роняти Лип. eigtl. mehrere Male verlieren. сызы ронять Thränen vergiessen. — одставати (од кого) Лип. sich nach und nach von jemandem absondern. — розгваряти P. trans. auseinander setzen, anführen. розгваряти вшыткы гріхы. — утрачати M. mehrere Male verlieren; durch längere Zeit verschwenden. — замачати ся Сн. mehrere Male benetzt werden. Теперішник звучить: дораджам, заставам, заношам etc.

ждати має в тепер. ждаю, ждаєш... ждають Тих. в старосл. жьдати. жьдѫ, жьдеши, жьдеть або жидѫ, жидеши etc. після V, 3. в загальноруск. жду, ждеш, жде.

ляти. лью, лієш, лиє psl. лѧти лѧ҄ѭ, лѧ҄єши, лѧ҄єть.

сподьівати ся З. hoffen. сподьію ся, сподьієш ся etc.

В Лабові чув я: як прозые (= загальноруск. прозиває) оттак указує се на неопреділеник прозыяті = прозывати (cf. serb. зујати psl. зъвати, звати; у угорских Лемаків: як ся тото зує = зове).

варувати. варую, варуєш, варує. поварувати. заварувати behüten, beschützen. варувати ся. psl. вароѵѣ сѧ cavere. вароѵѭ сѧ, вароѵєши сѧ, вароѵєть сѧ.

зарібкувати. зарібкую, зарібкуєш, зарібкує.

попасувати öfters weiden. попасую, попасуєш, попасує.

йізджувати Лб. öfters fahren. йізджую, йізджуєш, йізджує (йіжджую).

клубетувати Ч. sich zusammenrollen. клубетую, клубетуєш, клубетує.

обідувати НВ. обідую, обідуєш, обідує das Mittagsmahl geniessen, zu Mittag speisen в східногал. обідати.

сорокувати Ба. сорок говорити; сорок заїнити. сорокую, сорокуєш, сорокує.

поболювати З. von Zeit zu Zeit schmerzen, öfters schmerzen. поболюю, поболюєш, поболює.

ходжувати. ходжую, ходжуєш, ходжує.

ношувати Ба. ношую, ношуєш, ношує.

чудовати ся Нов. чудую ся, чудуєш ся, чудує ся.

попатрювати Тих. öfters blicken, hinschauen. попатрюю, попатрюєш, попатрює.

сьпівувати öfters singen. сьпівую, сьпівуєш, сьпівує.

засмотрювати Вв. öfters schauen, öfters gucken. засмотрюю, засмотрюєш, засмотрює.

Повельник (Imperativus). В повельнику заникає по найбільшій части наросток способовий **и**, а то ослабляє ся на **ь** а відтак губить ся, через що стає твердою відносна суголоска на кінци слова. Із веди повстало ведь, вед; із носи — нось, нос.

плет, плетме, плетте (загальноруск. sing. 2. і 3. плети, plur. 1. плетьім 2. плетьіт або плетьіте). мет, метме, метте (від мести). льіз. под (місто пойд = пійди). прыд (прийд). выйд. клеп. роб. шмар. чин. отвор. кўонся. спар. пуст. город. загород. куп. прос. пўат (плат). заплат. кос. здоров (= grüsse, поздóров. здорóвте. поздорóвте grüsset від здоровити, поздоровити; а здóрів adject. в формі іменній = gesund). сьвіт. розступ ся. намаст. жур ся. потуп (н. пр. не потупте verdammet nicht!) закус. вад ся. дер. пер (перте ўахы в східногал. періт шматє або біле). бер (берте сьіно з воза). жен (выжен коньі на пасвиско).

По заникови **и** остає однакож звук понебний, повсталий з гортанного, зубного або сичного. печ, печме, печте psl. **пещи, пещѣмъ, пещѣте**. реч, речме, речте psl. **рьщи, рьщѣмъ, рьщѣте**. стріж (загальноруск. стрижи). помож. верж. — рыч. моўч. слыш. — сполоч. запріж. — — меч, мечме, мечте (від метати). пиш, пишме, пиште (від писати). ріж (різати) вяж (вязати. — повяжте куры. звяжте до купы).

У глаголів IV. кл., у котрих перед **и** стоїть **л**, ослабляє ся **и** на **ь**, через що мягчить ся **л**. позволь, позвольме, позвольте; подібно: хваль, туль, силь (від силити; засиль мі йіглу fädele mir die Nadel ein). дьіль. від мыслити, помыслити чув я лише: мысли, помысли. — від патрити. попатрити, припатрити (cf. slovac. patrit' = sehen, schauen, betrachten) — патри, попатри, припатри або патрий, попатрий, припатрий.

У глаголів I, 6 кл., котрих пень кінчить ся на -л, в повельнику ослабляє ся **и** на **ь**. мель. поль (від моўоти, поўоти; plur. мельме, мельте, польме, польте); тож коль (від колоти psl. **клати** V. 2), кольме, кольте.

Глаголи I. 7., III. 1., V. 1. 4 і VI. кл. утворюють форми повельникові як в загальноруск. знай, знайме, знайте. бий. гний. жий. чуй. рый. грій. радьій. зеленьій. глядай. бывай. рубай. сьий. льій. купуй. любуй.

Глаголи II. кл., у котрих перед ну стоїть суголоска, долучають в повельнику до и ще й н. пр. двигний, двигнийме, двигнийте. (гний (від гнути; нагний). горний. тисний. тягнний. росний. усний cf. pol. dźwignij, nagnij, garnij, ciśnij, ciągnij, rośnij, uśnij) — але від кынути, станути звучить повельник звичайно: кын, стан — рідше кынь, стань, від вернути звичайно: верни; від мокнути — мокни Ба.

Також декотрі глаголи з инших кляс в повельнику починяють й до голосівки и н. пр. I. 5. жний, жнийте (жати). мний (мяти). пний (пяти). розпний. тний (тяти). зачний (зачати). почний (почати). возмий (взяти). I, 6. мрий (мерти). трий (терти). прострий (простерти). підоприй побіч підопри (підперти). жрий (жерти). — III 2. зрий (зріти). візрий. спозрий. обізрий. — Форми повельникові після III, 2. спий, спийме, спийте від глагола спати psl. **съпати**. — IV. прекстий (прекстити = перекрестити). V, 3. подыждий (= загальноруск. підожди, inf. подыждати = загальноруск. підождати). рвий (рвати psl. **рѣвати**).

Навіть декотрі глаголи I. кл. творять инодї повельник подібно; ідий побіч частїйшого ід (загальноруск. іди).

Взагалї мож сказати, що и, коли его попереджають дві або три суголоски, не відкидає ся і частїйше одержує почіплене й. Виїмку становить смотрітн; imperat. смот, смотте (із смотр, смотрте = смотри, смотріте).

Від карати повельник звучить: кар, карме, карте (cf. pol. karz, karzmy, karzcie). — Третє лице повельника в ч. ед. лише рідко уживає ся н. пр. скар ня Бог! Gott möge mich strafen! В піснях стрічає ся повельник: скари мене Боже Б.

Від йіхати повельник: йіхай; йіхайме, йіхайте II. — зайіхайте Бер.

Примітні для говора лемківского суть скороченя повельників пр. по-ле! м. под ле = ходи но. — смо-ле! м. смот ле = смотри но. — со-ле-ся-со! = подиви ся но! — вка-ле! м. вкаж ле = покажи но! — мо-ле! м. мов ле = мови но, кажи но! — хо-ле-хо! (із ход ле ход) = ходи но.

Від частиць ой і ня утворюють ся форми повельникові: ойте-ле, ойте. няй-ле-няй. няйте-ле-няйте. (няй можна

впрочім уважати також яко стягнене форми няхай imperat. від няхати загальноруск. нехати. в східногал. най укр. хай).

В декотрих місцевостях західної Лемківщини не відкидає ся наконечне ь в повельнику, повстале з ослабленя голосівки и н. пр. ходь Вв. Ту. — лазь Ту. — возь Вв.

Неопредїленик (Infinitivus) визвучає звичайно на ти: бути, гварити, писати, місцево пр. в Лабові... на ті: быті, йісті, піті, пісаті, глядаті. В піснях лучають ся форми неопредїленика також і на ц: спац, брац, ґаздувац, справиц, ґосподариц, форми заволочені з пісень сусїдних угорских Словаків. Дуже рідкі суть неопредїленики на т (із ть) місто ти пр. здогадат, робит. Стягнені форми неопредїленика: ляти psl. лѧти cf. pol. lać, сяти м. сїяти, сьмяти ся м. сьміяти ся, рідко також бати ся м. бояти ся psl. кѡѧти сѧ čech. báti se, slovac. bát sa pol. bać się. Примітні суть форми неопредїленика виражаючі дїйство многократне: мыяти Б. öfters waschen, часто мити. — пияти Б. Ти. öfters trinken, часто пити. — пасати Б. oft weiden.

Місцева форма неопредїленика зывяти (= загальноруск. зівянути) есть неорґанічна (від кор. кѧд мусїла-б хиба повстати форма: *вясти) а утворила ся по фальшивій анальоґії з огляду на неопредїленики: ляти; пяти, кляти і т. п. (також і у Долів подекуди: зівети).

Причасники (Participia). Про дїєприложники теп. дїй. ст. гл. стор. 110. Дїєприсловники вживають ся трохи частїйше ніж дїєприложники, іменно в піснях. „Зажуриў ся астряб мыслячи думає, не хоче сам жити, женити ся має“.

Причасник (дїєприсловник) минувшика дїйного стану I. погодивши Бер. має значене: nach einer Weile, später, по хвили, згодом, перегодом. (в лїтописи Самійла Величка: Мало зась погодивши и самъ Сѣрко на коня всѣкъ и скочивъ тѣда).

Декотрі причасники минув. дїйн. ст. II. мають значене приложників н. пр. присталый reif гл. стор. 110.

(Про причасники минувш. дїй. ст. II. в формах описаних гл. низше).

Причасники теперішника стану страдного гл. стор. 110.

Причасники минувшика ст. страд. на -тъ уживають ся в лемківскім говорі частїйше; часті також причасники мин. ст. страд. на -нъ. Причасники мин. ст. страдного творять ся в лемківскім часто також і від неперехідних глаголів (verba intransitiva) гл. стор. 111.

Аорист. Слїди аориста находимо тепер лишень в означеню условника н. пр. писаў-бы-м, писаў-бы-с, писаў-бы; писали-бы-сме, писали-бы-сте, писали-бы — або я бы-м писаў etc. а також в сполучниках: абы, бы, кебы, кобы, жебы, як бы (што-бы, коли бы), хоц бы.

Условник давноминувшика (Plusquamperfectum) я бы-м быў писаў або быў-бы-м писаў, писаў быў-бы-м etc.

Спряженє без наростка теперішникового (Conjugation ohne das Praesenssuffix).

(кѣд). теперішник: вім, віш, віст; віме, вісте, відят (дуже рідко уживане); частїйше зложені глаголи повісти, доповісти etc. повім, повіш etc. imper. повідж, повіджме, повіджте (повіч, повічме, повічте).

(дад). теперішник: дам, даш, даст; даме, дате, дадут. Повельник утворює ся від пня да. дай, дайме, дайте, також причасники: даючий -а -е; даючи.

[неопредїленик: дати; причасник минувшого ч. ст. дїй. I. склонний давший; несклонний давши (рідко уживані). прич. минув. ч. ст. д. II. даў, дала, дало; прич. мин. ч. ст. страдного: дат, дата, дато].

(ид). теп. йім, йіш, йість; йіме, йісте, йідять. Повельник: йідж; йіджме, йіджте (йіч; йічме, йічте).

Иньші форми такі, як в загальнорускім.

(ѥс). теп. (ѥсм) ѥм, ѥси, ѥст (ѥ); ѥсме, ѥсте, сут (с-о-нть psl. сѫть). В першім лицї ч. ед. говорять також: ѥс, ѥст. я ѥс або я ѥст II. рідко я ѥ Рхв. в другім л. и часто відпадає безслїдно: ты ѥс; декуди в західній Лемківщинї ослабляє ся на ь: ѥсь.

(я ѥм ддма. ты дома ѥси. він дома ѥст Нов. я ѥм дома Жег. ich bin zu Hause. — я ѥст х хыжи Лб. ich bin in der Hütte. — я ѥс ту II. — ты ѥс II. — цылу ночьку-м пила, але ѥм не пяна Кв.)

Місто ѥсм, ѥм подекуди, іменно в описаних формах, сом.

Місто ѥст часом ѥ. Лучка не зелена, бо ѥ выкошена Врхв.; місто нé ѥст говорять нé ѥ в знач. немá пр. нé ѥ матере (мацере) Врхв. = нема матери.

Місто ѥсме чути подекуди також ѥсмы.

(Тут еще згадаєм про теперішного часу причасник, котрий має наростоκ теперішниковий **о**. (с-о-нт) суций. сучий cf. slovac. súci. н. пр. не суций до ничого = не сущий нї до чого. — зроблено, як суцо Жег. es ist gemacht, wie es sich gehört. — не сучий Ту. untauglich).

[від пня **бѫд** творить ся теперішник буду в значеню: ero; — причасники теп. ч. ст. д. будучий, будучи рідко уживані).

від пня **бъı** творить ся неопредїленик быти (бытi) = psl. **кътıти** загальноруск. бути; прич. мин. д. ст. I. бывший; бывши (дуже рідко уживані). — прич. мин. д. ст. II. быў, была, было. — прич. минувшика страдного стану: (бытый). за-бытый. забыта, за-быте vergessen. — з-бытый. з-быта. з-быте) не збытый що не дасть збути ся, чого не мож поспекати ся. річ незбыта Пол. = річ, котрої збути годї].

Описані форми глагольні (*Umschriebene Verbalformen*).

Минувшик ст. дїй. (Perfectum act.) складає ся з причасника минув. ст. дїй. II. і теперішника спомічного глагола **єсмь**. В першім лици єд. числ. принимає єсм форму єм і кладе ся в лемківскім у всїх родах, тимчасом в східногалицк. ем стоїть лише в мужескім родї, в женьск. і середнім же стягає ся на м. В 3. лици ч. єд. і множ. спомічник відпадає. Східногал. ч. єдиничне: 1. збирав-єм, збирала-м, збирало-м 2. збирав-єсь, збирала-сь, збирало-сь 3. збирав, збирала, збирало. ч. множ. 1. збирали-смо. 2. збиралисте. 3. збирали. в лемківскім ч. єд. збераў єм, збераўа єм, збераўо єм. 2. збераў єс, збераўа єс, збераўо єс. 3. збераў, збераўа, збераўо. ч. множ. 1. зберали єсме. 2. зберали єсте. 3. зберали.

Також уживають ся стягнені форми: зберала-м (збераўа-м), зберало-м, зберала-с, зберали-сме, зберали-сте.

Декуди в Сяніччинї єси має форму єсь. пр. кед єсь ня не хтыла Вв.

[ходила єм до лыса Врхв. — не чуўа єм того II. — загребўа єм землю II. — ходиўа єс до міста II. — напеклўа єм хлыба Смрк. — была єм, было єм Рхв. — купуваўа єм, купуваўо єм II. слышаў єм. слышала єм. слышало єм. слышали єсте У. — был єм. была єм. было єм Кр. — быў єм, быўа єм II. — пішол єм. пішла єм. пішло єм Кр. — нюс єм. несла єм. несло єм Кр. — смотрил єм. смотрила єм Кр. влапіла єм. глапіў єм. глапіла єм Лб. — ходила-с Кр.

Положенє спомічника єсть в лемківскім свобіднійше; іменно в піснях може він розлично переставляти ся. Кому я найвеце дверка отверала, тому шугайови єм ся не достала Врхв. — — тепер ня не возмеш, як пес єс ня зрадиў Врхв. — сьпівай дьівчатко, як єс сьпівувала Врхв. — стратила-м хустечку, цысте єй не нашли? нашли єсме, нашли, але єй не даме Врхв. — як єм пасла вувцьі, ходила єм в гуньцьі Врхв. — сте ня выховали Вн. — не повім никому, же єм ту служила Рад.

Складнї минувшика д. ст. в лемківскім ще живо почувають ся яко осібні части, тим часом в східногал. сплив тих же частій єсть сильнїйший а почутє язикове люду вже складнів форм зложених часто не відріжняє н. пр. ходивем, ходилас, ходилисмо, ходилим.

Місто єм (єсм) иногдї кладуть сом н. пр. гвариў сом, гвариўа сом, гвариўо сом. — рубаў сом чатину овечкам на зиму, рубаў сом цьілый ден овечкам на тыжден У. (в словацкім som = єсьм; тож і в минувшику пр. Já som sa nazdala, že sa pole blyská, a to si muoj milý na pišťalce piská!

часом спомічник повтаряє ся пр. мати моя наймиленьша ци-с спала-с? Ту.

Для вираженя минувшика кладуть перед причасником минув. ч. ст. д. II. також лише заіменники я, ти, він пр. я, ты, він пискаў, я, ты, оно пискала, я, ты оно пискало. мы, вы, они пискали.

Примітні суть причасники минувшика ст. дїй. II. з I. кл. глаголів, у котрих е стїсняє ся на ю (забиток з давнїйшої доби нашого язика) як: вюў (вела, вело), мюў (мела, мело), плюў (плела, плело), — нюс (несла, несло), вюз (везла, везло). — грюб (гребла, гребло). — рюк (рекла, рекло), тюк (текла, текло), влюк (влекла, влекло), пюк (пекла, пекло), люг (легла, легло).

В Лабові говорять також бюг місто і у Лемків загально вживаного біг. — він побюг Лб. er lief fort. — він прибюг Лб. er lief herbei. — дес забюг? Лб. wo bist du hingelaufen?

Подекуди також глагол II. кл. мерзнути (psl. **мрѣзнѫти** congelari) творить причасник минувш. ст. д. II. тим способом, що ну відкидає а е стїсняє на ю (по образу: вюз) — мюрз Лб. минувшик: замюрз єм, замерзла єм, замерзло єм. — кінь замюрз Лб. das Pferd erfror, в загальноруск. кінь замёрз.

від ревати brüllen: реваў, ревала, ревало корова ревала Тих.

Про причасники мин. ст. д. II. у глаголів другої кл. гл. стор. 110.

Замітні причасники мин. ч. ст. д. II. утворені від повного пня: што ся ти стануло Ту. = що тобі стало ся. — переплынуў ріку Д. = переплив ріку. —

У декотрих глаголів тоїже класи творить ся причасник від коротшого пня (у деяких з виємом мужеского рода ед. числа, котрий творить ся від повного пня пр. від цофнути: цофнуў, але: цофла, цофло, цофли, подібно: крикнуў, але: крикла, крикко, крикли). куля канона бухла Вв. die Kanonenkugel schlug ein. — мы ся гет цофли Вв. wir zogen uns ganz zurück. — погрібачом му штухла до чела О. sie stiess ihn mit der Feuerkrücke an die Stirn. — гроши цупли з ялицьі Вн. das Geld fiel mit (klingendem) Geräusch aus der (hohlen) Tanne heraus. — лишка шуркла ся до коморы Вн. der Fuchs huschte in die Kammer hinein. — она шарпла Ту. = sie zerrte, sie riss heftig. — до кышеньі сягла Ту. sie langte in die Tasche. — она крикла Р. sie schrie auf.

Примітні також форми від глаголів многократних: мыяти, пияти, пасати. — мыяў, мыяла, мыяло. — пияў, пияла, пияло. — пасаў, пасала, пасало. білы рученькы мыяла Б. — пияли, пияли два братя з Моравы Б. — пияў бы я, пияў, але палюнечку Б. — гуляли, пияли два хлопцьі с Тылявы Тн.— лем тота зостала, што кравы пасала Б. — кады єсь пасала татовы воличкы Вн. — як я уцьі пасаў, дост єм ся нагасаў Б.

Стягнені форми: ляў, ляла, ляло (psl. лишлъ, -л, -о), сяў м. сїяв (psl. сѣшлъ). — баў ся, бала ся, бало ся м. бояв ся, бояла ся, бояло ся (psl. бошлъ сѧ (ѥсть), бошла сѧ, бошло сѧ).

Давноминувшик стану дїйного (Plusquamperfectum act.) утворює ся з причасника минувш. ч. ст. дїй. II. відносного глагола і з минувшика спомічника быти. ходиў (ходил) єм быў, ходиўа (ходила) єм быўа, ходиўо (ходило) єм быўо. пришоў быў додом. — Або теперішник чи минувшик глагола сполучає са з незмінним было або бывало. было ховую коньі. бывало ховую коньі. бывало сьпіваш што вечера. бывало голиў добрі. бывало ходиў по майданьі.

Будущик у глаголів довершених (Verba perfectiva) виражає ся формами теперішника: напишу, выкосиме, зробиме, гурву (урву), замажу, прыдеш (прийдеш) etc.

Будущик глаголів недовершених (Verba imperfectiva) означає ся сполукою неопредїленика або причасника минувш. ч. д. ст. II.

з теперішником від бути: буду писати до Львова. буду писаў до Гамерикы. буду збераўа грушкы. будеш ся женіў. будете косили. будеме їісти. будеме пити. будеме грати. — под гев! бо тя будут бити komm' her, denn sonst wird man dich schlagen.

Часом лучать також неопредїленик відносного глагола з теперішником від зачати. — як юж вшытко звезете, зачну вам платити wenn ihr schon alles zu Wagen herbeigeführt haben werdet, werde ich euch zählen. — заран зачнеме косити morgen werden wir mähen зрів. в старословеньщинї: **начьнемъ дѣлати.**

Рідше складає ся теперішник від хотьіти з неопредїленником відносного глагола н. пр. знов хоче дойч падáти es wird (wahrscheinlich) wiederum regnen порівн. старослов. **небо и землѧ бѣжати хощетѣ.**

Стан страдний (Genus passivum). Стан страдний виражає ся: 1) злукою форм дїйного стану із заіменником ся у всїх лицях єдиничного і многого числа. знесе ся. звяже ся. пише ся. хыжа кладе ся. швабликы зажегли ся Вн. коні ховують ся. ябка зберають ся. трава скосила ся. бандуркы одзьобують ся. пшениця выжаўа ся. лихо забыло ся. 2) злукою причасника минувшого часу ст. страдного з формами єсм, буду, быў. єм хваленый. єст написано. буду огвареный. буде оправено. буде стятый. быўо (было) скошено. ярец быў звезеный. ныі были стяты. колода была розогнана Р. — хўопче! сид тихо, бо будеш битый II. Bube! sitze still, denn sonst bekommst du Schläge (wirst du geschlagen werden. — танцюй же ты зо мном і я с тобом буду, хоц кажду недьілю бита про тя буду Б.

4. До словоладу (Syntaxlehre).

Хотяй ставляне поодиноких частий речення в лемківскім, як і загально в рускім, єсть дуже свободне, все-ж таки Лемко присудок (praedicatum) радо кладе на першім місци пр. читат жак книжку der Kirchensänger liest das Buch. льіє дойч der Regen giesst herab. полетьіў астряб der Habicht flog weg. не дошли грушкы die Birnen wurden nicht reif (erlangten nicht ihre Reife). скосили ґаздове траву die Wirthe mähten das Gras ab. гварили сьвідкове die Zeugen sagten aus. писали до мя з Гамерикы братя meine Brüder schrieben mir aus Amerika.

Стройня поздогадна (Constructio ad synesin). Коли підмет стоїт в числї єдиничнім, але заключає в собі поняте многости, то присудок може покласти ся в числї многім. Моя родинонько посходте ся ку мны Б.

Для оказаня чести, коли говорить ся про старші особи або до таких же осіб, кладе ся присудок в многім числї, хоть підмет стоїть в числї єдиничнім (pluralis reverentiae, многота почестна) пр.

Ой мали мы шире поле, та жиды забрали,
Ой мали мы штыри волы, та тато продали —
Оженили ня младого та на пусті хаты,
І казали: теперь сыну почний ґаздувати! Я.

так мі повідали няньо P. so sagte mir der Vater.

Кобы мі мамуся с чорной землы встали, тобы ся на догном в порох россыпали Рхв. Würde meine Mutter dem schwarzen Grabe entsteigen, so würde sie vor Gram über mein Unglück zu Staub zerfallen.

І в говорі галицких Лемків місто східногалицкого Ви, Ваш, Ваша, Ваше в мові учтивій (in höflicher Rede) говорить ся часто они і их (іх). пр. але знают, як продам паця, то половинка іх Рад. aber, wissen Sie, wenn ich das Ferkel verkauft haben werde, werde ich Ihnen die Hälfte des eingelösten Betrages geben. східногал. але знаєте, як продам паця, то половинка Ваша. — Их милост! я свою половинку юж дарую Им Рад. Euer Gnaden! meine Hälfte will ich schon Ihnen schenken східногал. Ваша милість! я свою половинку вже дарую Вам.

велич яко придаток (Attribut) єсть все послїставне н. пр. верба-велич eine sehr grosse Weide. заря-велич sehr grosser Feuerschein. рыба-велич sehr grosser Fisch. рыбы-велич sehr grosse Fische (в послїднім примірі велич має знач. collect., тому sing. придатку побіч plural. сущника опредїленого; constr. ad synesin); тим часом в східногал. велич часто передставляє ся: велич-гора ein sehr grosser Berg. велич-лыс ein sehr grosser Wald.

Приложник (або причасник приложниковий, також заімєнник і числівник) яко придаток може стояти також і послї опредїляного сущника пр. треба стільця широкого O. Ein breiter Stuhl ist nöthig. — Бо мій Ясь коханый маў очка сивенькы, личка румяненькы P. Denn mein lieber Hans hatte graue Augen und blühende Wangen. — А Боже мій прелюбеный M. Du mein

liebster Gott. — ішоў раз вояк старый з войска Мо. es gieng einmal ein alter, ausgedienter Soldat. — отец духовный geistlicher Herr. — Попід гай зеленьнькый брало дывча лен дрібненькый Ку. Unterhalb des grünen Haines sammelte ein Mädchen die feinen, kleinblättrigen Leinstengel. — Боже мій єдиный, Боже мій предобрый! Рад. Du alleiniger, Du gütigster Gott! — Подуй вітре, подуй брез поле зелене Кв. Wehe o Wind über's grüne Feld. — Бог милостивый повідат Петрови Я. der barmherzige Gott sagt Petrus. — Господь Бог ходиў по земли і показуваў чуда розмаіты Я. Unser Herr Gott (Christus) wandelte auf Erden und zeigte verschiedene Wunder. — она бере нитку дротову Д. sie nimmt einen Drahtfaden. — дерево ягодове Д. Maulbeerbaum. — Быў єден богач великый Тих. Es lebte einmal ein sehr reicher Mann. Дарую ти шитко добро своє Мо. ich schenke dir mein ganzes Hab und Gut. — нашоў там торбу тоту свою Тих. er fand dort seine Tasche. — він завсе выпиў молоко тото Тих. er trank immer diese Milch aus. — стаў бити жидів вшыткых Мо. er fieng an alle Juden zu schlagen. — мали дост што йісти и жена и дыіти шыткы Вн. sie hatten genug zu essen sowohl die Frau, als auch alle Kinder. — а другый хлопец зістаў і кінь другый зістаў Я. und der zweite Knabe und das zweite Pferd blieben unversehrt.

Межи сущником і приложником або причасником яко придатком можуть також иньші опредїленя стояти пр. жаль маю великый Рад. — і веце знаку од той дзюры скырваченого не было НВ. — тілько єдну шибу оставиў отворену Мо.

Для означеня неопредїленого підмету, відповідно нїмецкому man, уживає ся часто 3. лице єд. числа, тим часом в книжках кладе ся 3. лице мног. чис. н. пр. приберат уцьі, потом чухре man reinigt die Schafe entsprechend, dann kämmt man sie, прибирають вівці, потім чіхрають їх.

Чисто ладить ся сполучник часовий, условний або допустний з неопредїленником глагола, іменно, коли має выразити ся дїйство взагалї (подібно і в загальнорускім) пр. як засьпівати, то веселїйше wenn man singt, so ist es lustiger; лемк. код уцям дати соли, прильітат солярик і зберат сіль з жоўоба wenn man den Schafen Salz schüttet, so fliegt ein kleiner Vogel herbei und klaubt die Salzkörnchen im Trog auf. кой добре погноити тото поле, буде на ньім пшениця wenn man das Feld entsprechend düngt, gedeiht auf demselben der Weizen. хоц робити як суцо дякы нéма auch wenn so gearbeitet wird, wie es sich gehört, findet man keine Anerkennung (дословне: bleibt der Dank aus).

єден уживає ся подекуди і у галицких Лемків мов родівник неопредїлений в нїмецкім, рівно як у Руснаків на Угорщинї пр. баба на єднім загоньі ночувала коло ґруль Мо. ein Weib übernachtete im Freien auf einem Feldstücke die Kartoffeln hütend. — увидьіли єдну хыжу Р. sie sahen eine Hütte. — зашли до єдного льіса НВ. sie kamen in einen Wald. — жебы му зробиў єдну палицю НВ. damit er ihm einen Stock verfertige. — выостри сой єден ніж НВ. wetze ein Messer aus.

єден в числї многім кладений перед иньшими числівниками основними виражає так як в східногал. який число приближно, недокладно пр. за єдни двадцет мінут Мо. = etwa in zwanzig Minuten, nach Verlauf von etwa zwanzig Minuten, менше більше в двайцяти мінутах; за яких двайцять мінут (гл. за з переємником). — пан выслаў штыри бочкы вина і з єдных другых штыри бочкы пива і з єдных може шість згорівкы Вв. der Herr schickte vier Fässer Wein und wieder etwa vier Fässer Bier und etwa sechs Fässer Branntwein.

Присловник так при приложниках пр. же она ма так красну одежу Р. — він зістаў так голый, як биў г воды Мо. (також і в говорі бойківскім така річня і так чув я з уст бойкинї коло Дрогобича: для тих хробаків жию (бесїда була про дрібні дїти), они так бідні!). Звичайно у нас уживає ся в таких зворотах заіменник такий при приложниках, отож: такий красний, такий бідний, такий богатий, такий високий.

Форма повельникова буд все кладе ся опереd в таких выраженях: буд хто загальноруск. хто будь, хто небудь wer immer. буд што загальноруск. що будь, що не будь was immer. буд чим загальноруск. чим будь, чим не будь mit was immer. буд на́ чим східногал. на чім будь auf beliebiger Unterlage, auf beliebiger Basis. буд як східногал. як будь, як не будь auf beliebige Weise. буд який східногал. який будь was immer für ein. буд чий загальноруск. чий будь wem immer gehörig.

Подібно кладе ся самый перед такый отож: самый такый в східногал. такий самий пр. они мали самого такого млынка Вн. sie hatten eine ganz ähnliche Handmühle.

рец П. (= старосл. рьци; тепер найбільше уживана форма повельника в лемківскім єсть: реч) уживає ся яко слово вплїтне пр. так, рец, было П.

Межи заіменник такый або який означаючий близше приложник можуть також иньші опредїленя стояти пр. жебы я знаў, же дзяд мі таку торбу добру даст, тобы-м му навіть остатній

жупан зо ся зняў Мо. = коби я знав, що дїд менї дасть таку добру торбу, тоби-м му навіть послїдній жупан із себе зняв. — выпытує ся його, якый там скарб ест великый Тих. = в. с. його, який великий там скарб.

Межи приложниками або числівнигами а також і межи глаголами, котрі суть злучені сполучником і, можуть перед сполучником також иньші опредїленя стояти пр. довгый міх і широкый ein langer und breiter Sack. — лиха година пришла і тяжка es kam eine unglückselige und schwere Stunde. — пятдесят років прежиў і два er lebte zwei und fünfzig Jahre. — та ся найили дос жиды і напили Вн. die Juden sättigten sich mit Speise und Trank zur Genüge.

Теперішник повістний (повіствуючий praesens historicum) уживає ся у галицких Лемків рідше, нїж у Лемаків і загалом у Руснаків на Угорщинї пр. тай повідат циґан до кумы Вн. und der Zigeuner sagte zur Gevatterin. — пришоў домів і гварит дома Вн. er kam nach Haus und sagte zu Hause angelangt. — воўк пришоў на обору та взяў дытину з ґанку тай втьіче з ньоў Бн. der Wolf kam in den Hof, raubte das Kind und lief mit demselben weg. — рано ся пробудит Вн. am Morgen erwachte er.

В реченях условних (Bedingungssätze) може часом випустити ся при минувшику глагола быти сполучник условний бы (властиво сцїпенїла форма аориста) пр. як было не дзевче, тобым гин ночуваў Вн. = як би було не дївча, то бим там дальше ночував. — як быў не сусьід, тобы-м ся втопиў в вирі Вн. як би був не сусїд, тоби-м etc. — з грошей было нич было, а з баранка ти буде Вн. = з гроший було бы ти нїчо було (т. є. з гроший не мав би ти користи), а з баранця будеш мати зиск. — же з тих дванадцет яец было было дванадцет курок Вн. = що з тих дванайцяти яець було би було дванайцять курок.

В бесїдї зависимій або ускісній (oratio obliqua) кладуть нераз приведені слова дотичної особи незмінені, хоч реченє починає сполучник же або што пр. старший брат до молодшого брата повідат: же йіджме твій хльіб перше Б. — повіла ті дывцьі тота голова, жебы йі зазріла в праве ухо: што там увидиш, то вшитко твоє — бер, іди домів с тим а придасть ся тобі Р. — другый гварит, же меньі так само хоче ся пити Тих. — гварила, што вольіў бы мя тот збуй забити, ньіж єм ся мала такых гріхів допустити Р.

іти має в лемківскім значенє обширнїйше: переносити ся з місця на місце тому: іти на кони, іти коньом zu Pferde rei-

ten, іти вілми (волами) або быками, іти на возьі, іти возом mit einem Wagen fahren; іти на корабльі (іти на шифі) segeln, schiffen; іти на ногах zu Fuss gehen (пр. так мы пак с Тревіза дале пішли на ногах до Ляйбаху Вз. wir giengen weiter zu Fuss von Treviso nach Laibach. — выйти на коня sich auf's Pferd setzen, вилїзти на коня. — выйти на дерево або на стром auf den Baum klettern пр.

Горі сеўом ішоў, два ґрейцарі нашоў —
Так ся нима тышиў, же на сливку вышоў Рхв.

везти ся уживає ся міcто „їхати“ пр. везе ся еден пан штырьома кінми Вн. = їде один пан штирма кіньми es kommt ein Herr gefahren in einem mit vier Pferden bespannten Wagen.

подібно уживають нести ся на кони в значеню їхати верхом (або верхи). нюс ся на кони Вн. er ritt zu Pferde, їхав на кони.

пустити ся уживає ся иногдї в певних випадках так, як в иньших говорах руских: взяти, взяти ся, яти, имити пр. вояк пустиў ся іти Мо. der Soldat fieng an seinen Weg fortzusetzen (wollte weiter gehen).

скламати verb. trans. в знач. betrügen; verführen. пр.

За што бы мя пан Біг скараў,
Же я девят дьівок скламаў? Вн.

Wofür würde mich unser Herr Gott strafen, dafür dass ich neun Mädchen verführt habe?

смотрити в значеню: пильновати. смотрю свою роботу Т.

звянути кого Сн. wörtl. jemand welk machen, verursachen, dass jemand die frische Gesichtsfarbe einbüsst. (в піснях). жалькі мойі, жалькі як сте мя зівяли Сн. Kummer und Sorgen wie arg habt ihr mich zugerichtet!

до купы ся здавати СЗ. übereinstimmen.

падати до чого Ч. worauf Bezug nehmen.

рахувати за штось wofür halten. они го рахували за глупого Тих. sie hielten ihn für einen Dummkopf.

внести в суд Мо. подати до суду die Klage gerichtlich einreichen.

обходити кого З. укр. кого обпатрювати гал. осмотрювати, осмотряти.

напирати ся на кім Б. dringend von jemandem verlangen.

в чім розуміти Тих. worunter verstehen. што в тім розуміў was er darunter verstand.

стояти в значеню „трівати“ в таких зворотах: красна погода стоіть на дворі Вв. es ist schönes, heiteres Wetter. — весьіля стояло за три дни Вн. die Hochzeit dauerte drei Tage lang.

класти ся З. пр. добрі ся не кладе die Verhältnisse gestalten sich ungünstig, die Aussicht ist traurig.

стояти о кого sich um jemanden kümmern. о мя не стоіт Врхв. er kümmert sich nicht um mich.

прагнути на штось aaf etwas absehen. на мій вінок прагне Лип. er hat es auf meinen Jungfernkranz abgesehen.

іти по вандрівцьі den Weg wandern. ішли дале по вандрівцьі Нв. sie wanderten ihren Weg weiter, sie setzten ihre Reise fort.

на зрадьі стояти Врхв. на зрадьі стати НВ. Verrath begen; verrathen. пр. товариш, товариш! на зрадьі мі стоіш Врхв. mein Freund! du hegst Verrath gegen mich! она му не хтьіла помочи готовити, лем му хтьіла на зрадьі стати НВ. sie beabsichtigte nicht beim Speisebereiten ihm behilflich zu sein, sondern sie wollte ihn verrathen.

роздумовати в чим worüber nachdenken. хлопец собі в тым дуже роздумоваў P. gespannt dachte der Knabe darüber nach.

дорадждати кого P. jemandem rathen, jemand Rath ertheilen.

торгувати ся на штосі Рад. worüber handeln. торгували ся на мыто с циґаном.

Заіменники (Pronomina).

1. Пень а. а-дя! Чр. = адде! атде! lat. esse; — в га-ле hieher, га-н-де dorthin, га в! hieher виступає еще придих г, рівно як і в частиці вплїтній (Übergangspartikel) гай. — іщи я на такі споведи не бѣўа, жебы гай х чіжемках на сповід ходиўа (пісньь).

2. Пень е. ге. гей яко частиця прихвальна ja! ге-в! hieher! hier! — ге-ва-ды Зл. hieher! — ге-ле-ге! her da! ге-н-то vorgestern. — є! ja!

ле почіплене до ння заіменникового е дає в лемківскім, так як і у Лемаків угорских, викличник оле. пр. оле нам позычте кірце Вн. — he! leihen sie uns einen Scheffel. — оле мі так вкаж, де то Вн. he! zeige mir, wo das ist. — оле мі тоту жену продай! Вн. he! verkaufe mir diese deine Frau. — оле тоту сьпіванку засьпівайте! Ч. he! singet dieses Liedchen!

3. Пень тъ. Міcто той, та, то вживає ся в лемківскім звичайно тот, тота, тото, міcто ту тоту, міcто ті (nom. plur.) тоты.

Від пня тъ творять ся слїдуючі присловники: т у. т у-к а. т у-к а-й. т а-м. т а-м а-д ы. т а-м а-л е. т а-м а-л ь. т а-м у-с ь. т а-м о-к; д о-т а-л ь. д о-т-л я; з а-т а-л ь; з а-т-л я; п о-т а-л ь; п о-т-л я; о д-т а-м а-л ь (оттамаль); т а-д ы (з т а-н д ы); т а-д ы-в а-л ь. т а-д ы-в а-й; т а-м-т а-д ы; т а-м а-д ы-й; т о-в-д ы; т о-г-д ы.

До пня заіменникового тъ належить рідник від заіменника вказного т о яко присловник уживаний для означеня поводу і причини: т о г о пр. т о г о с я тышу Врхв. deshalb freue ich mich. — не баную т о г о Врхв. ich empfinde deswegen keine Reue. — не т о г о-м ту прішўа, жебы-м йіўа, пиўа, лем т о г о-м ту прішўа, бы-м ся веселіўа Лб. nicht darum bin ich hieher gekommen um zu essen und zu trinken, sondern darum bin ich hieher gekommen, um mich zu unterhalten. В східногалицкім частїйше вживає ся дайник т о м у, а в українськім творник т и м в подібнім значеню.

4. Пень къ. В частицях: к е-д; к о-д; к о-д ы; к а-д ы (з к а-н д ы); к а-д ы-в а-л ь, к а-д ы-в а-й; д о-к а-л ь; д о-к-л я; о д-к а-л ь; з а-к а-л ь; з а-к-л я; п о-к а-л ь; п о-к-л я; з а-ч; н а-ч; к о л и; д а-к о-л и; н и-к о-л и; к о-й; к е-б ы.

До пня къ належать частиці ч е-н ь, ч е й, а-ч е-н ь-б ы, а-ч е-й-б ы. — а ч е н ь б ы я шварне дывча достаў Рад. möchte ich ein nettes Mädchen zur Frau nehmen.

Боже мій миленькый, який я маленькый,
Кобы дожджик пришоў, а ч е й б ы-м пыдыйшоў! Кв.
Du lieber Gott, wie klein bin ich doch! würde ein leichter Regen fallen und mich benetzen, vielleicht würde ich doch ein wenig emporwachsen (scherzhaftes Lied).

Заіменник відносний к о т р ы й = qui, welcher уживає ся взагалї не часто пр. мам я красну дывку, к о т р а знає розмаіты сьпіванкы P. ich habe eine schöne Tochter, welche verschiedene Lieder singt.

До заіменника к о т р ы й може долучити ся заіменник вказний т о (завсїгди в середнїм родї): к о т р и й т о, к о т р а т о, к о т р о т о а іменно для піднесеня і увидатненя пр. і частку не пожила, к о т р у т о частку выплювала Б.

Місто відносних (relativa) к о т р ы й, ч и й, к т о в ріжних падежах числа єдинич. і мног. часто кладе ся несклонене ш т о пр.: ґазда, што сьіно косит = ґ. котрий сїно косить; — пут альбо дорога, што йіде = котрою їдуть; корытя, што ся хлыб опалат = к., в котрім хлїб опалає ся; зозуленькы понъіміли, ш т о долины огласили (піснь) = з. п., котрі долини огласили — або лучить ся несклонене што з відповідним падежем і числом заіменника и, ы, є

(він, она, оно) н. пр. ґазда, што його хыжа г лысы = которого (котрого) хижа в лїсї. — птахы, што іх г наших лысох поўно = п., котрих в наших лїсах повно. — юж ся поципала тота піщалечка, што она піскала попід оченечка (пісень) = п., котра пискала попід віконочка. — чкода, Боже, того, што заградка його (пісень) = того, кого (або чия) загородка (городець).

котрый яко заіменник неопредїлений, означає подїл влагалї а може класти ся в числї єдиничнім, хоть виражає поняте многости пр. мы там трунок пили, хто хотьїў, котрый згоріўку, котрый вино, котрый пиво Вв. wir labten uns an den (gespendeten) Getränken, je nach Belieben, die einen tranken Branntwein, die anderen Wein, wieder andere Bier. — котра не червена, котра красы нé ма die einen sind nicht frisch, die anderen nicht schön (дословне: die eine ist nicht roth, die andere nicht schön: пісень про дївчата). Подібно уживає ся також хто (кто).

Вказне то часом випускає ся перед відносним што н. пр. што добре, гідны ся платит = то, що добре, гідно платить ся.

што може иногдї переняти наряд частицї часовоï (Zeitpartikel), і заступати місце кой (загальноруск. коли) пр. розпуст = „што сьнїг пустит на яри“ = коли снїг пустить на весні.

Рідник від заіменника питального што, уживаний яко присловник: чого, з стягненю чо пр. чого-с пришоў? або чо-с пришоў? в східногал. тут найчастїйше стоїть дайник: чому-сь пришов?

У виразів никто і ништо приіменник кладе ся перед ни н. пр. до никого zu niemandem, по ничому дословне: um nichts. быкы тепер (тераз) по ничому die Ochsen werden jetzt spottbillig verkauft. на нич zu nichts. перед никым vor niemandem. до ничого zu nichts; тим часом в східногал. говорить ся: ні до кого, ні почому, ні на що, ні перед ким, ні до чого (в польск. do nikogo, na nic, przed nikim, do niczego).

ки (кі) уживає ся тут і там яко частиця вплїтна: пр. фрайіречко моя под ня выпровадиц ки на нону гору, де ня мают забиц Ту. — Марысь моя Марысь, чом до ня не гвариш? кі єдно словечко, моя фраіречко Б. — дай же мі кі в полю быти Ту.

До пня къ належить також частиця ка (кы, к), що почіпляє ся до заіменників і присловників: хто-с-ка. што-с-ка. якый-с-ка. яко-с-ка. ко-ли-с-ка. ґнес-ка; ґнес-кы. што-си-к. от-же-к. та-мо-к. яко-си-к. де-си-к.

5. Пень якъ. якый тут і там в лемк. також акый. акы. як. яко.

Заіменники неопредїлені. хоц який. бодай який. буд який. ниякий. який си.

Присловники неопредїлені. хоц як. буд як. бодай як. ниякосн. якосик. якос.

який в значеню котрий, яко заіменник відносний (pronomen relativum). она дылит челяд свóю, яку мае Д. sie vertheilt den Maisbrei unter das Gesinde, über welches sie verfügt.

Частиця як уживає ся в говорі галицких Лемків частїйше яко сполучник условний (coniunctio conditionalis sive hypothetica) пр. як хочеш, то і цїле пекло возму Mo. wenn du willst, so werde ich alle Teufel (die ganze Hölle) gefangen nehmen — а також яко сполучник часовий (c. temporalis) пр. як гмераў Онуфер, так коло него заводила жена Вв. als Onuphrius im Sterben begriffen war, wehklagte die Frau neben ihm східногал. коли вмирав Онуфий etc.

6. Пень инъ. инакый (онакый). іншакый. adv. іначе (иначе, оначе). інак. інако. иншак. інады. гинады psl. иньдоу. иньдѣ ἀλλαχόθεν, aliunde. (від онак утворений глагол: означити уживає ся в дуже обширнім значеню: дїлати, по виводу властиво: мінити, щось иншого робити).

7. Пень онъ. він. она. оно. (заступає заіменника личного 3. лице); для мужеского рода иноді уживає ся овін. нон, нона, ноно (із: он-он cf. slovac. onen, ona, ono. — ой піду я, піду на нон зелений вершенько Ту. — чо-с ходиў до ного качмаря? Вн. — не мам позірку, лем на нону гірку Врхв.); оняе́ яко частиця втрутна ужив., подібно як нїмецке: dingsda. — оно-гды. оно-гды-ва-й vorgestern, vor einigen Tagen. — он-а-ды, он-а-ды-й, н-а-ды-й dorthin (із: он-а-нды). од-на-ле (од-он-а-ле), од-на-ль von dort, von drüben.

8. Пень самъ. Заіменник самый allein, selbst, selber. deminut. саменькый mutterseelenallein. — сам раз ganz genau. само перше vor allem zuerst, allererst. Заіменник самый кладе ся перед такый: са́мый та́кый, са́ма та́ка, са́мо та́ке = в східногал. таки́й сами́й eben derselbe. Они мали самого такого млынка Вн. = они мали такий самий млинок sie hatten eben solche Handmühle.

9. Пень сйъ (сь). В лемківскім сей, ся, се і сесь, сеся, сесе рідко стрічають ся в розговорній бдсїдї; се виступае в зсувцї: ни-се-ни́-то Taugenichts, котрий то вираз уживає ся часто по всїй Лемківщинї. До пня сь належать частицї: са-ды hieher, diesen Weg (із: са-нды). са-ды-й. са-ды-ва-ль. од-са-ль von her. до-са-ль bis hier, bis da. са-м hier correlat. до та-м. там-сам hier und dort. пражывник (зьіля) росте там-сам по ўуках.

В присловниках з н о в у - с ь, т а м у - с ь почіпне с ь належить до пня с й ъ (сь) і служить вказочно (дейктично) до більшого увидатненя пр. з н о в у с ь пішли до льіса Кв. — т а м у с ь зістаў Тих.

10. Пень с в ъ. Заіменник зворотний с я найчастійше кладе ся перед глаголом, а в реченях підчинених (Nebensätze) понайбільше слідує безпосередно по частици або після заіменника на пр. добрі с я н а г в а р и ў = добре наговорив ся. як с я на дойч з б е р а т = як на дощ збирає ся. як с я траву с к о с и т = як траву скосит ся. ярец, котрый с я з в е з е = ячмінь, котрий звезе ся. Такий спосіб ладнї находимо також і в стародруских памятниках (пр. в хронїці Нестора: „И послаша Кыяне къ Свѣтославоу глаголюще: ты княже чюждеи земли ищеши и блюдеши, своеи ся оухабивъ); в українськім же кладуть тепер с я безпосередно по глаголу, з котрим той заіменник майже в одно спливає: р о б и ц ц я (робить ся). х о ч е ц ц я (хочеть ся). Виїмку становить в укр. лише єдиний звород: як с я маєш? wie geht es dir.

При глаголах неперехідних може иногді класти ся заіменник зворотний с я пр. на травнику с я з а з е л е н ї л о Ба. der Rasen ergrünte травник зазеленїв. — г р о з и т и с я н а к о г о Мо. jemandem drohen комусь грозити. — з а г р о з и ў с я н а н е г о: будеш бануваў! er drohte ihm: du wirst es bereuen! загрозив єму: будеш жалувати! — с м о т р і т и с я schauen, смотріти, дивити са. — р д ж а т и с я wiehern. кінь рдже ся = das Pferd wiehert кінь рже.

Енклїтичний дайник с и (пень заіменниковий с в ъ) служить для узагальненя понятя: х т о - с и, я к ы й - с и, ш т о - с и (штосі), д е - с і, к о л и - с и, к о т р ы й - с и. дайте мі д а - с фалаток хлыба Вн. geben Sie mir ein (beliebig grosses) Stück Brod. — як я одтыль піду, к о м у - с и жаль буде Кв. wenn ich von hier scheide, wird jemand Schmerz empfinden.

11. Пень н ъ. н о уживає ся яко сполучник супротивний (coniunctio adversativa), однакож кладе ся рідше, ніж а л е, а л ь.

„Жебы я то знала, же я ту не буду, не носила бы я на бе-
[режок воду,
Но бы я носила на зеленый горбок, абы мі ся достаў тот
[шварный паробок Гр.

Ты татцю не плацяй,
Но выводжай рогачи Лип.

Також частиця л е м може иногді класти ся яко сполучник супротивний: не того-м ту прішўа, жебым йіўа-пиўа, л е м того-м ту пришўа, бы-м ся веселіўа Лб.

12. Пень въ служить яко частиця почіпна або долучна (Anhängepartikel). ка-ды-в а-ль. ка-ды-в а-й. де-ка-ды-в а-ль. та-ды-в а-ль. та-ды-в а-й. оно-гды-в а-й. по-не-в а-ч. по-не-в а-ж.

До падежнї (науки про падежі Casuslehre).

Іменяк кладе ся в піснях часто місто зовника пр. грай же гудак, грай М. — товариш, товариш, позыч мі ногавиц Ба. — Янчік, Янчік! што ты зробиў, што сі ручку закырвавіў? Ба. — товариш, товариш! на зрадьі мі стоіш! — з далека, тя шугай, з далека обходжу! — лем бы мі ся шугай за тобом не цнуло! — долин, долин оріхова! кто тя буде оглашуваў? — зазуленька сива! де будеш кукаўа? — касарня, касарня! бодай с ся запала! — „ворож, ворож вороженька! кады моя дороженька, цы до неба, цы до пекла? mit diesen Worten wird der Marienkäfer (Coccinella septempunctata) von Kindern, wohl auch von jungen Mädchen, um künftiges Schicksal befragt. Wenn nun der Käfer, den man auf der Hand frei herumkriechen lässt, in kurzer Zeit in die Lüfte sich erhebt, so wird dies als ein glückliches Prognostikon angesehen; fällt hingegen der Käfer auf den Boden, so wird Missgeschick erwartet.

В так званих безпідметових реченях (т. є. реченях, в котрих хибує підмет граматичний) може підмет льоґічний стояти в рідникy, іменно коли часть маси, часть цїлого має виразити ся пр. гардьі было люда es waren viele Leute anwesend. — было іх келя або было іх кельох es waren mehrere beissammen. — было там купця гідньі es waren dort recht viele Käufer. — прибыўо воды das Wasser schwoll.

Або в дайнику іменно у глаголів, котрі виражають мимовільний стан або мимовільне дїйство. ревкат ся му er hat Magenaufstossen. — чкає ся мі ich habe Schlucksen. — то ся вам кыхат, мате рыму Sie niesen stark, Sie haben Katarrh. — яко-с мі ся не памятат ich kann mich darauf nicht erinnern, ich kann es mir nicht merken, ich kann mich nicht entsinnen, es kommt mir nicht in den Sinn. — але воякови не терпіло ся в полові Mo. aber der Soldat, der im Spreu versteckt war, wurde ungeduldig.

При присловниках гардьі, гідньі, дуже, мало кладе ся часто рідник сущників (genitivus copiae et inopiae рідник многостний і недостатний), котра форма однакож має значене збірне. мат гардьі гороху er hat eine grosse Menge Erbsen. — было там купця гідньі = es waren dort viele Käufer anwesend. східногал. було

там богато або много купцьів. — душе мушеры viele Blattläuse. — мало рыбы eine geringe Menge Fische.

Рідник якостний (genitivus qualitatis) пр. кедь єм не величька, румяного личька Вн. da ich nicht vom hohen Wuchse und von blühender Gesichtsfarbe bin. — хоц я худобного дому Лип. wenn ich auch von armer Herkunft bin. — Ваньо роду великого, не так великого, як чесны уцтивого Вн. Hänschen stammt von grosser Familie, nicht so von grosser, wie von ehrlicher, achtbarer. — я біўа, я біўа, більічкого тьіла Рхв. ich bin vom weissen Teint. — а пряшівскы урядници твердого серденька Ту. die Beamten von Priašow (Eperies) sind vom harten Herzen.

Рідник часовий (genitivus temporis) пр. кой ся моя мила той осени оддаст З.

Рідник частний (genitivus partitivus) пр. Єст ту роду великого, Єст ту родинонькы, Як х полю калинонькы О.

Місто східногалицкого „нема“ уживає ся звичайно на Лемківщині нé є або ньіт з рідником пр. нé є жака дома der Kirchensänger ist nicht zu Hause, нема дяка дома. — солонины нé є Вн. der Speck ist nicht da, солонини нема. — мужа ньіт дома P. der Mann ist nicht zu Hause, східногал. мужа нема́ дома. — ньіт мойі мамічкы Лип. meine Mutter ist nicht da, нема моеї матїнки.

Примітна єсть стройня ньіт з іменяком хто при глаголї в неопредїленику заступаючім реченє намірне (Absichtssatz) пр. як тоту росицю ньіт хто увалити, так мому серденьку ньіт хто розгварити Вн. = як не є (ту) хто, щоби увалив (обтряс) тоту росицю, так не є (ту) хто, щоби мому серденьку розговорив; — однакож в подібних разах може класти ся після ньіт також і рідник: ганьба мі стояти, ньіт кого ня взяти Б.

Часом при ньіт кладе ся неопредїленик заступаючий цїле реченє висказове пр. тяжко серцю мому, ньіт повісти кому Кв. es ist mir schwer um's Herz, doch vor niemandem kann ich über mein Leid klagen нема такого, котрому би-м могла пожалувати ся (сповісти моє горе).

Після жичити кладуть переємник місто рідника пр. жичу добру ніч! П. ich wünsche gute Nacht, в східногал. жичу доброї ночи. — пожичити таку сумету eine so bedeutende Summe leihen.

Після занїкування (negatio) т. є. по глаголї з частицею не стоїть понайбільше переємник: не сьій ты розмарин. не

продалисте ваши быкы. сердечко не трап. не хцу солонину, ани баранину. не будеме пити ту палену воду (палена вода = паленка, палюнка Branntwein); — рідше рідник: чекала-м тя рочок, не буду другого. не мам я голосу.

віля. візля. піля лучать ся з рідником; то само дьіля, для або ля. дьіля нього. для нього. ля них. ля Бога.

до з рідником уживає ся в говорі галицких Лемків в певних разах так як в загальнорускім в з переємником пр. старец казаў му ті три головны закопати до земльі P. der Greis trug ihm auf diese drei Feuerbrände in die Erde zu verscharren східногал. старець звелїв ему ті три головнї закопати в землю. — ну, жиде, завиеш Івана до перины Кв. No, Jude, du wirst Johann in's Federbett einwickeln східногал. ...загорнеш Івана в перину. — взяў пан зо собоў тоту жену і вбраў ей до красных лахів Тих. der Herr nahm diese Frau mit sich und hüllte sie in schöne Kleider ein східногал. взяв пан з собою ту жінку і убрав її в красні шати (в красну одежу, в красне одїнє). — бурмістр выняў пінязи і даў циґанови до рукы Рад. der Bürgermeister langte in die Tasche und gab dem Zigeuner Geld in die Hand східногал. бурмістр виняв гроши і дав циганови в руку. — забиў кый до гробу Вн. er rannte den Pflock in den Grabhügel hinein, забив кий у гріб або в могилу. — загребте ся до трісок ґонтяных Мо. wühlen Sie sich in Schindelspäne hinein загребіт ся у тріски ґонтові. — юж ем свойі лыта до мішка завязаў З. wörtl. schon habe ich meine Jahre in den Sack gebunden d. h. mit meiner (Junggesellen-) Freiheit ist es aus, вже свої лїта я в мішок завязав. — взяти до рукы Тих. in die Hand nehmen взяти в руку. — набрав си золота до міха Ти. er füllte seinen Sack mit Gold набрав собі золота в міх.

глядяти строїть ся з рідником або з переємником. глядати чого або што. пр. глядай млады пестункы Врхв. — ідеме глядати новітны родины Врхв. — милый волы глядат Вн.

Для означеня приналежности кладе ся дайник заіменників ми, ти, собі або му в таких випадках як пр. кед мі дома жена Смрч. = коли моя жінка дома, wenn meine Frau zu Hause ist. — знаў, де му быкы сут Вв. = знав, де его бики суть er wusste, wo seine Ochsen sind. — няй я буду видьіти, кады підут ми дьіти ich soll sehen, wohin meine Kinder gehen werden най я побачу, куди підут мої дїти. — ту ми не бытя Я. hier kann ich nicht leben; hier darf ich nicht leben. — ганьба мі сто-

яти, ныіт кого ня взяти Б. ich schäme mich zu stehen, da mich niemand zum Tanze führt. — як ті єст? wie ist dein Taufname? — не знам, як ті імено (як ті єст імено) ich weiss nicht, wie du heisst. — была бы-с мі велька приданиця du wärest für mich eine solche, die ein namhaftes Geschenk verehrt.

Також дайник приналежностний: тому неправда Вн. das ist unwahr. — яка тому робота шьа водит Лип. welches Bewandtniss es damit hat. — єдні было Мариянна, другі Улиянна, тоту третю не меную, бо єй сам любую Врхв. die eine hiess Mariamne, die zweite Juliana, die dritte nenne ich nicht, da ich sie selbst liebe.

к (ку, ґу і г) з дайником означає напрям, приближене або участь, а уживає ся у галицких Лемків часто пр. дораз бы я к тобі пристаў Лос. — воўк пришоў к тым гускам Вн. — выход ку нам, выход свадебна мамічко Врхв. — жебы го запровадиў ґу дорозьі Б. — пришли ґу тій дьірі Вв. — прийшоў ґу ньі Р. — приде ґу тобі Р. — придеш ґу лысови Р. — замахаў руком к собі Р. — пришли ґу тым яблынкам Р. — г весьілю запросити. — рідше уживає ся в тій ціли до з рідником пр. прийшоў до єдного потока Вн. — прийшоў до єднойі корчмы Вн. — жебысте до мене вступили Вн. — чос ходиў до ного качмаря? Вн. — еще рідше д з дайником пр. прийшоў д нему Ба.

Dativus ethicus часто уживає ся. то ті раз ярец! das ist eine prächtige Gerste! – Ой добрі мі, добрі, іщи с и подобрім. — Не сьій ты розмарин, кед він ті не сходит, не чекай мілого, кед ті не приходит. — Як нам на лысьі ошадьіє.

уходити яко verb. transit. уходиў заяця er gieng dem Hasen nach, bis er ihn endlich erjagte. — уходиў справу er gieng so lange nach und bat, bis die Sache einen für ihn günstigen Verlauf nahm.

переємник (accusativus) для вираженя часу пр. єй муж прийшоў тоту ніч Мо. ihr Mann kam in dieser Nacht. — вы ся веселите кажду недьіленьку Лип. ihr unterhaltet euch jeden Sonntag. — што-ж то за весьіля, што стояло два дни? З. was ist das für Hochzeit, die (nur) zwei Tage lang währte?

Чекати лучить ся з переємником: чекати кого пр. чекай ле ня. чекала-м тя; але також чекати на кого пр. чекают на того пана Р. почкай на мене Ц.

при глаголї просити кладе ся **о** з переємником, коли розуміє ся предмет прошеня в цїлости, неподїлений пр. бо я иду до

мамонькы просити о тебе Кв. Лип. — а пане мішкар о цо вас просім Ба. (з пісни мішкарскої перенятої з Угорщини).

Подібно бояти ся о кого пр. не бій ся, мамусю, не бій ся о сына Б.

Проте єсть ріжниця в вираженях: просити ласки (genitivus) а просити о ласку. „Просити чиєї ласки“ значить взагалї просити ласкавих зглядів, частної запомоги, помилованя і пр., а річия просити „о ласку“ „о помилованє“ виражає поняте цїлости довершимої ласки.

за з переємником для означеня протягу часу пр. маю ту быти за два дни P. ich muss mich hier zwei Tage lang aufhalten. — быў ту за тридцет рокiв P. er wohnte hier dreissig Jahre lang. — за шеснадцет рокiв Б. durch sechzehn Jahre. — за пуў третя рока M. durch dritthalb Jahre. — она за пiў годины не могла слова прогварити P. sie konnte eine halbe Stunde lang kein Wort herausbringen. — ходиў к ньому за три ночи P. er besuchte ihn durch drei Nächte. — мурянкы зйідят мышыргача за девят дней Мо. die Ameisen fressen die (in den Ameisenhaufen verscharrte) Fledermaus in neun Tagen auf. — в Ниталыйі были мы за пят мiсяцей Д. in Italien hielten wir uns fünf Monate auf.

за з рідником уживає ся для означеня часу пр. за молодости Тих. = за молодих лїт.

на з переємником уживає ся иноді в значеню загальнорускоro через або крізь з переємником, іменно для вираженя пройстя через отвір пр. выйшоў зьвіздар на двер Тих. = в. з. крізь двери або через (отворені) двери. — лишка на дырку по під сподок шуркла ся до коморы Вн. = лисиця через дїрку попід підвалини шмигнула до комори. — закля я была надобном дзевечком, відьілі ня хлопцьі на марну шкаречку Врхв. = доки я була хорошою дївочкою, видїли мене хлопцї через малу щелинку. — втыкала не на вікно, але на вікєнко Ту. = втїкала не через вікно, але через віконце.

про з переємником для вираженя причини: любиў бы ня милый, про люди не може Б. — хоц кожду недьілю бита про тя буду Б.

брез, през або через з переємником для означеня часу пр. женю я ся, женю брез цьілу осеню Смрч. — през єдну нiч Мо. — через цьілый тыжден Р. — гуляў єм брез лято (= лыто), маў єм хўопця за то, буду і брез зиму, буду маў дывчину Рхв. — платила-с ми брез рок гіркыма словами Лип.

— брез келя років = через кілька лїт. — для означеня місця, дороги: през або брез лїс = через лїс.

брез, през так як в загальноруск. без з рідником означає недостаток, брак, хибу. брез гроший. през головы.

Творники як верхом, сподом, долом, спохолом (іменна форма від спохол = спохыл, похыл, schief, geneigt) уживають ся присловниково. пташок верхом барнявый, сподом червеный ein Vögelchen oben bräunlich, unten roth. верхом, сподом можна би також уважати творниками обмежними (abl. limitationis): що до верху, що до споду was die Oberseite, was die Unterseite anbelangt. — пішла моя зволя долом потоньками Врхв. meine (Jungfern-) Freiheit floss mit dem Wasser der Bäche hinab.

Творник часовий (abl. temporis). зорі на небі раном (= in der Frühe, am Morgen).

Творник путевий (abl. viae). пішла зволя потоньками або тисоньками Врхв. — повіяў вітор льісами, горами.

Творник обмежний (ablativus limitationis). Мій буў (= быў) миленькый, личком румяный Ф. = на личку румяний.

Творник орудний (ablativus instrumenti) часто уживає ся, іменно в західній Лемківщині з приїменником з. пр. зачала ся хвалити зо свойом дьівком Р. = почала хвалити ся своєю дочкою sie fieng an mit ihrer Tochter zu prahlen. — ішоў з возом Р. = їхав возом er fuhr mit einem Wagen. — іде с тым коньом Вн. er ritt auf diesem Pferde. — штобы их із возом перевюз брез воду О. = щоби їх возом перевіз через воду, damit er sie zu Wagen über's Wasser führe. — потім надышоў такый худобный з двома малыма бычатами О. = потім над'їхав такий бідний двома малими бичатами dann kam ein ganz armer mit zwei kleinen Ochsen gefahren an. — выправ мі хлопця іс коньом Я. schicke mir deinen Knaben zu Pferde. = пішоў з возом гет Я. er fuhr mit dem Wagen fort. — косити с косом Я mit der Sense mähen. — з ножом кроіти Я. mit dem Messer schneiden. Тут і там уживає ся також правильно сам творник. ішоў возом, ішоў коньом, кройіў ножом. Ablativus instrumenti також, коли середником суть особи пр. білым чадом ім послала (вина) Ту. частїйше однакож кладе ся в тім випадку од з рідником пр. поздравлена од своєй родины Лип. — поздравлена од свого братічка Лип.

Для вираженя власности, приміти, посїданя може у галицких Лемків класти ся о з місцником пр.: стоіт хўоп при дорозьі о єдні нозьі Лб. — або ще частїйше о з переємником пр.: моя мила волювата: хоцбы была о три воля, она буде прото моя Ч. mein

Liebchen hat einen Kropfhals: wenn sie auch drei Kröpfe haben würde, möchte ich sie dessen ungeachtet zur Frau nehmen. — ярец о шість рядів Д. sechszeilige Gerste. — церков о трое двери, о три облакы Вв. eine Kirche mit drei Thüren und drei Fenstern. — маю пискалечку о дванадцет дьірок Ч. ich habe ein Pfeifchen mit zwölf Seitenlöchern.

о з переємником може також служити для вираженя минувшого часу: о пять тыжнів I. nach Verlauf von fünf Wochen. — о пітора рока I. nach anderthalb Jahren. — о сто і два сто лїт Вв. nach hundert und zweihundert Jahren. — о пару років Вн. nach einigen Jahren. — о два верхы дерево II. ein Baum mit zwei Gipfeln, ein Baum mit gabelförmig getheiltem Stamme.

о з місником при глаголах виражаючих помічанє або сказанє (verba sentiendi et declarandi) як: думати, мислити, чути, знати, гварити, мовити, повідати, речи, ґадати, бесьідовати, гудкати, зьвідати ся, споминати, брехати (в знач. falsch aussagen; verleumden), довідати ся означає предмет, на котрий звертає ся дїйність пр. він гварит о людох; она повідат о сусьідьі; Іван ся признат о грошах Кв. — так о мньі ґадают, як о старі дьівцьі Врхв. — бреште люде, бреште, але не о мі все Вв. — як ся даґдс довідают о ніх НВ.

По при місники горі, долі також уживають ся в тім самім значеню присловниково творники: гóром (= горóю), долом.

Зложений приіменник по-під строїть ся з переємником для означеня напряму. льітат астряб попід облакы. піскат пищалечка попід окенечка (пісень).

Частиці (Particulae).

Присловники (Adverbia).

Гл. стор. 114.

Присловник добрі уживає ся в значеню: майже, мало що не, fast, beinahe пр. добрі не загыну з жалю великого Кв. ich vergehe fast vor grossem Schmerz. — добрі моє серце за вами не злетит Лип. fast entwindet sich das Herz meiner Brust, um euch nachzufolgen.

Присловник праві уживає ся як ческ. právě, словацк. práve в знач. саме, власне, gerade, eben. праві тогды горіло P. eben zu der Zeit brannte es.

Частиця не в декотрих разах кладе ся в говорі лемківскім відмінно, ніж в загальнорускім пр. бо мойі коникы жадны не сироты Лип. в східногал. бо моі коники не жадні (або ліпше: не які) сироти. — не до давна Б. = до недавна.

Частиця ньіж може ужити ся яко сполучник часовий (coniunctio temporalis) в значеню quoad, bis, so lange als. пр. я го буду дотля мучиў, ньіж не повіст, де має пінязі схованы P. ich werde ihn so lange martern, bis er sagt, wo er sein Geld versteckt hat. — за три дни жебы было по весьілю, ньіж я ся верну Тих. in drei Tagen bis zu meiner Rückkehr soll die Hochzeit abgehalten werden.

Яко частиця порівнательна (c. comparativa) вживає ся ніж при порівнальнику, як в загальнорускім:

Льіпше наши два позоры,
Ньіж дачийі штырі волы Б.

дуже має у Лемків значенє много, богато і домагає ся другого падежа пр. дуже зерна, дуже меду = много зерна, богато меду. — тот фурман пўаче, же му дуже забрали желъіза HB. der Fuhrmann weinte, da sie ihm viel Eisen genommen. при порівнальниках усилує степенованє пр. дуже дорогший weit theuerer, дуже льіпше weit besser. дуже може мати також значенє: wie viel, wie hoch, wie theuer. пр. дуже бысте хтьіли пінязи? Mo. wie viel Geld würden sie verlangen? — дуже коштуют быкы? wie hoch kommen die Ochsen?

опереД = вперед vorhin, vorher.

Приіменникы (*Praepositiones*).

Приіменникы у Лемків галицких взагалї вживають ся ті самі, що у Лемаків угорских.

Рідко уживають ся у Лемків віля, візля, ведля, котрі лучать ся з genitiv-ом. віля нього. візля тебе. ведля хыжи = коло хижи.

приіменникы з і с (psl. изъ і съ) і в Лемківскім иноді здвоюють ся пр. зоз дерева, зос поля; зоз ними; зос учарями. зос печунком.

Завсїгди буває здвоєнє приіменника в (= psl. къ) в вираженю: гво дни м. вво дни = во дни bei Tage.

Приіменник кладений при сущнику з придатком, чи то з приложником, чи з заіменником або числівником, може иноді повторяти ся при чім і тут придаток може здовільно класти ся сперед або послї сущника. пр. дывча до тихого до Дунаю говорило Ку. — пришла до сестры до своїі Я. — аж до хыжкы до нашоїі чюти было Кв. — пасе там кобыла с коником з маленькым Вн. — пасе ся когуток с курочком с чубатом Рхв. — пішоў до любкы до своєї Р. — войшоў до ўозины до густой Мо. er gieng in dichtes Weidengestrüpp hinein. — она плаче за шугайом за ледачим sie trauert um einen nichts würdigen Burschen.

Приіменник може також повтаряти ся у числівників основних при сполуцї десяток з єдинками пр. продаў вола за шістдесят за пят сріберных Мо. er hat den Ochsen um fünf und sechzig Silbergulden verkauft.

Сполучники (Coniunctiones).

1 Сполучники звязкові (coniunctiones copulativae). **а, і**, та, та-й, так-же, так-же-нь, такі-ж; так, то; і-і, нини, ани, ани-ани; як-так.

Яко частиці вплїтні служать гай, ой і ей (в піснях) пак, зас а також кі і оне́.

2. Сп. роздїльні (c. disiunctivae). або, люб, альбо-альбо (або-або), воль-воль, хоц-хоц, ци-ци, то-то.

3. Сп. супротивні. зас (зась, зесь, зейс) = graec. *γε, δε;* а, але, аль, лем, пак, но, ано (= а-ино).

4. Сп. порівнательні (c. comparativae): так, тако, як, яко, гей, гейбы, ныіж.

5. Сп. обяснительні (c. declarativae). же, ож.

6. Сп. часові (c. temporales). кой, кед, код, коды, тоды, теды, тед (cf. poln. kiedy, tedy), дотля, доталь, закля, закаль, докаль, докля, як, ныіж.

7. Сп. причинні (c. causales). бо, што, поневач, поневаж, того, за-то, про-то.

8. Сп. заключні (c. conclusivae). а-же, ото-ж, от-же-нь, от-же-к.

9. Сп. намірні (c. finales). абы, бы, жебы, ажебы.

10. Сп. условні (c. hypotheticae). кед, кебы, кобы, кейбы, як, кой, ач.

11. Сп. допустні (c. concessivae). хоц, хоцбы, хыба-й, хобай, хыба-ль.

Частиці питальні (particulae interrogativae). як, што, чого, чом, нач, зач, де, кады, одкаль, докаль, покаль, закаль, покля, ци, ци-не, ци-ли.

Частиці заперечні (particulae negativae). не, ня, ньіт, ни (в зложеннях: нихто, нич, ниґда, николи, никус, нияк).

Викличники (Interiectiones).

а-ни! ат-де! ба-як! а-дя! гав! гев! гев-си! га-ле! ге-ле-ге! ге! гей! ген! ба-ле! ба-ле-ба! гет-те-ле-гет-те! но-ле-но! со-ле-ся-со! со-ле-со! ой-ле! ой-те-ле-ой-те! Біг-ме-Боже! присяс-то-Боже! (мабуть із: присясти тобі Боже; в „присясти“ с місто ш: *присяшти старинна форма; psl. присѧшти старорусск. присѧщи, теперішна форма: присячи pol. przysiąc). шах! мах! шахту-махту! чуй! няй-ле! няйте-ле-няйте! смык! чах! хап! скіц! шуст! кап! цяп! жґір! пінк! цьон! потом розличні клички, котрі уживають ся то при погінці, то при залуджуваню зьвірят домашних: а-псик! базь-базь! аць-аря! ач-урда-ши! а-ря! (із а бря!) аря-ач! а-ци! гуля-гуч! кач! тась! ксі! гакс! ґудзю-на! ку! цюку-цюку-на! а цюць! люлю! а-люлю! люлю-сю! цік! десь-на! ге! гейс! гей-са! ча! птуц! etc.

ВЗОРЦІ БЕСЇДИ ҐАЛИЦКИХ ЛЕМКІВ.

I. Оповіданки і повірки.

(**Сьвяткова**). Гостина місяцьів. Зышли ся всьі місяцьі до купы — дванадцет іх там — і там сой радили. І запросиў Марец Ґрудня на гостину, жебы до нього прийіхаў. Але Ґруден ся порадиў Мая, як до Марця на гостину прийіхати. Май го порадиў так: бер саньі і віз, бо іначе быс до нього не дойіхаў. І він взяў і йіде до Марця на гостину. Як видьіў Марец, же йіде Ґруден до нього возом, то так го завалиў сьнігом, што мусьіў стати. І знимат Ґруден з воза сані і запрігат коньі до саній — а віз складат на сані — і юж йіде. Як видит Марец, же він санями йіде, то розступили ся хмары, соньце пригріўо і сьніг згыб. Ґруден зас складат сані на віз і йіде і прийіхаў до нього. І повитали ся так, як братя. Зьвідує ся го Марец: Ґрудню-брате! кто ті той рады даў, жес до мене дойіхаў? А він повідат: добрый брат Май той рады мі даў. А Марец повідат: почкай брате Маю, зварю я ті квіткы в гаю! і гварит Ґрудньови: кебы я маў таку велику ніч, яку мам міц, тобы-м в корові теля заморозиў — але я розўожу ся сиўоў (= розложу ся силою) — а ден мене заскочит — тай юж по морозьі.

(**Смерековец**). Як сьватый Петро захотьіў быти Богом. Ішоў Ісус Хрістос зо сьватым Петром і сьватый Петро просиў го — повідат: — Пане, зроб же так, жебы я хоц єден ден Богом быў. І Хрістос повідат му: но, та коли так, то днес будеш цьілый ден Богом. Іщи Пан Біг того не доповіў, як гонит пастух худобу з села ім на стріт. І тоту худобу зоставиў, а сам пішоў до села. А они — Ісус Хрістос с сьватым Петром — повідают до нього: чогос лишиў худобу, а сам ідеш до села, кто-ж буде ху-

добу пасти? А пастух одповідат; няй же іх Бог сьватый пасе, г нас днеска єст кермеш, то я іду на кермеш. Тогды обертат ся Ісус Хрістос до сьватого Петра і так му повідат: колис ся выбраў днеска быти Богом, то пас же худобу днес до вечера. І мусьіў сьватый Петро цьілый ден худобу пасти...

(**Біньчарова**). О двох братях. Было двох братів, были худобны і повідают так собі, же не мают способу до житя, — кус мали зерна — жебы то зерно змолоти на хлыб, на дорогу. І хлыба напекли, забрали ся і пішли в дорогу. Старший брат до молодшого брата повідат, же іджме твій хлыб перше, бо ты слабший, табы-с устаў в дорозьі нести. Зйіли молодшого брата хлыб; потому молодший брат ся напират на старшім браты хлыба. Старший брат повідат, же му хлыба не даст, покля собі не даст єдно око выдобати. Молодший повідат до него: зйілисме мій хлыб оба, а ты мі своєго не хцеш дати. Так си розмышліў, хоц єдно око даст сі выдобати, та єще буде жиў даґде на сьвітьі. Так старший брат молодшому око выдобаў і даў му хлыба. І той хлыб зйіў, але то му за мало было, бо голоден быў (буў) і знов ся на ньім хлыба напираў. Старший брат повідат: дай друге око выдо(ў)бати, та ті зас дам хлыба. І даў друге око выдоўбати. І тот му зас хлыба даў. Потому просит молодший старшого, жебы го запровадиў ґу дорозьі, кады люде ходят. А він го запровадиў під шибеницю. І тот лежаў під шибеницьом в ночи до єденнадцетой годины. О одиннадцеті годиньі прийшло на тоту шибеницю трьох круків. Повідат крук до крука: знаш, што той ночи буде: той ночы хпаде така роса, што том росом — хоцбы якый сліпый быў — як начухат очи, то прозрит. Другый крук повідат: знаш ты што: тото міето загыне без воды, бо юж три рокы воды не мают; кто бы ім воды вынашоў, дали бы му сто двадцет милионів; а там єст камень над містом, кто бы о нім знаў, а тот камень пробиў, та с того каменя піде велика вода. Третій крук повідат: а знаш, што єдного цьісаря дьівка єст хвора, кто бы єй уздоровиў, дістаў бы піў цьісарства. Тот сліпый, што лежаў під шибеницеў (sic!), выслышаў вшыткы тыйі трі річи: найперше взяў, мацкаў долонями, штобы росом очи натер. Потому як уздоровіў, юж не быў темный, юж видьіў, пішоў він до міста, котре без воды гынуло, і повідат ім так, што му заплатят, то він воду вынайде. І они му обіцяли сто двадцет милионів. І росказаў, жебы му дати тридцет людей до роботы і оруживо камень пробити і пробили камінь і достали добру воду. Так му гроши зложили, але він позістати в вих не хотьіў, лем пішоў до цьісаря уздоровити дьівку. І пішоў і дьівку уздоровиў. Дьівка была до спо-

віди і частку не пожила, котру то частку выплювала. Тую нашла жаба під порогом і зйіла. Він прийшоў, выкопаў жабу спід порога і роспороў; частку вынашоў і даў ті дывцьі зйісти і дывка выздоровіла. Як дывка выздоровіла, казаў ся єму цысарь з ньом женити. Але він ся так прудко не женіў і в той час прийіхаў другый брат, што му очи выдоўбаў. І повідат му: де ты до такого маєтку прийшоў і до очий і до пінязий і до лычіня, де ты то дістаў? А він повідат: там, дес ня лишиў під шибеницьом. Старший брат забраў ся і пішоў ночувати під шибеницьом. Як ночуваў під шибеницьом о єденнадцеті годиньі пришло зас трьох круків. Крук до крука: знаш ты, што мы тераз рік ґадали зо собом? Та я повідаў то, же впаде роса така, што хоц якый темный начухат ньом очи, то прозрит; другый повідат: а я повідаў, же місто загыне без воды, а кто бы камень над містом пробиў, піде с того камéня велика вода і дали бы з міста тому, што бы пробиў, сто двадцет милионів; а третій повідат, же гвариў: єдного цысаря дывка хвора, кто бы єй уздоровиў, то піў цысарьства дістане. Так всьі тоты річи спольнили ся; ктосі мусьіў быти під шибеницьом, што чуў, як сме ґадали. Подме тепер зазріти, ци дакого під шибеницьом нé є. І пішли, зазріли: нашли старшого брата, взяли і поторгали го. І так Господ Бог за добре вынагороджає, а за зле каре. Тамтой ся оженіў молодший брат, а той згынуў марньі.

(Сньітниця). Як то ґазда продаваў другому ґаздьі корову гварячи, што, як єй купит, буде йіў з молоком, як з маслом. Як єден ґазда продаваў корову, а другый купуваў, то ся зьвідуваў тот купец, ци ся добре дойіт корова? А тот му одповіў: не бій ся, добрі ся дойіт, будеш йіў з молоком, як з маслом. Купиў ґазда корову та потому прийшоў до него на каянку (жаловаў ся), же ся планно дойіт корова. А він повідат му: „а я ті не гвариў, будеш йіў з молоком: як з маслом“. І по каянцьі не скірав нич тот, што купиў, бо тамтот му правду гвариў.

(Снітниця). Як ґазда продаваў ґаздї паця. Єден ґазда продаваў паця, а той купец ся зьвідуваў, ци добрі йіст? Тот му повідаў: добрі йіст, кед лем маш крольі, так го выховаш. Потім знов пріходит на каянку до него, же му продаў таке паця, што крольі йіст. А він му одповіў (отповіў): а я ті не гвариў, кед маш крольі, так го выховаш.

(Ізбы). Як Ісус Христос з апостолами Петром і Павльом ночували в єдньі корчмі а Петра биў пяниця два разы. Раз ішоў Ісус Христос з апостолом Петром і Павлом. Трафили на ніч до єдной корчмы. Положили ся спати. Сьватый

Петро люг на краю. Приходит пяниця і зачаў збытковати ся і биў сьватого Петра. На другу ніч знов пришли до той гостинницы спати. Петро каже: вчера люг єм с краю, быў єм битый, тераз ляжу в середині. Пяниця пришоў тот сам і каже: вчера-м биў с краю, а нині буду биў в середині. І зноў натрафиў на сьватого Петра.

(**Нова Весь**). Єден худобный ґазда маў трьох сынів та негоден быў іх выживити. Тоты трие братя пішли гет од вітця на вандрівку. Іх пригоды на тій вандрівцьі. Быў то єден якыйсі такый худобный ґазда і він то маў трьох сынох, так не маў іх чим ховати і тоты не хтіли при ньім быти, но доходили до свого розуму, уж тугши были, мудрійше брали ся на свойі бунты барже (всьі трие). Но як ся збунтовали, так юж пішли на вандрівку — потім приходят і повідают отцьови, што ім лыпше вандровати, ныж сидыти при ньім. Як ся заберали, то были міцны, бо як зачали вандровати, так хоц што вкрали і то ім прийшоў легкый хлыб. Потім зашли до єдного лыса, до дорогы і там быў богатый пан. І вступили до того пана. А тот пан смутный быў і даў ім ся напити і поскаржиў ся, што єму згыбли три дывкы. Они повідают, што сут вандрівны, може бы вынашлі тоты три дывкы. Пан повідат, же ім барз добрі заплатіт, як ся даґде довідают о ніх. Тоты ся забрали і дале приглядують і пытают ся за німа. Як уж вышлі, зас прішлі до єдного лыса і там была єдна гора, така быстра дорога... Но і потім, де ся взяў, там ся взяў єден фурман і повідают му тых трьох: не вытягнеш до горы! Тот фурман пўаче, же до той горы не може вытягнути. Тых трьох повідают: што нам даш, то мы ті поможеме до той горы выйти. А тот фурман гварит: нé мам што таке, пінязи не мам а коні вам не дам, а тілько мам на возьі желызa, што везу; з нього вам дам тілько, кілько вы трие занесете. Та як ім так повіў, та помоглі му до гори выйти і він ім тым желызом маў платіті. Як вышлі на гору, так собі там стаў, а они тілько желыза берут собі, што унесут. Як юж набрали сой всьі трие, фурман смотрит, же мало му што зостало на возьі, бо забрали му такой с половінку желыза. Тот фурман пўаче, же му дуже забрали желыза: тоты ся змилосердили і положиў му наймолодшый на віз свое желызо, а тот фурман все іщи пўаче, жебы му ще другый положиў, так положиў му потім і середусшый. Як му положілі тоты оба, повідают му, же веце юж желыза не зложат. І ідут по вандрівцьі зас дале. Як ім ся захтыло йісти, найстарший так повідат, же котрый йісти зостане готовити. Потім повідат так середухший, же наймолодший зістане йісти готовити. А наймолодший так повідат: та зостану йісти гото-

вити. Зостаў, наготовиў йісти а тоты два ходили по вандрівцьі. Як тоты пришли два назад, то мали йідло готове. І найіли ся потім і ішли дале по вандрівцьі. Ішли, ішли а тот найстарший желізо все трімат. І так вандруют зас дале, пришли до єдного села і в тім селї быў єден коваль. І повідат так ковальові, жебы му зробіў с того желізa єдну палицю. Коваль зас так му повідат: маю я мірку маку, вы мі тот мак зобирате та я палицю затля (за тот час) зробю. А тот маў учньі, тот робит палицю, а тоты мак обирают. Потім коваль зробіў паліцю а оні мак зобиралі. Як ім зробиў палицю таку звычайну, а найстарший гварит: я хочу, жебыс мі зробиў с цьілого желізa паліцю. Потім зас тот коваль рад не рад зробуў паліцю зо вшыткого желізa. Потом ідут дале зас по вандрівцї. Но і прішлі до єдного льіса с том палицьом і там повідат найстарший до наймолодшого: зостан йісти готовити. А тот зостаў зас знову. Як зостаў, наготовиў йісти і приходит ґу нему стара баба, так повідат до него, же она така подорожня єст і скаржит ся му, же така худобна. А тот собі йісти готовиў і тамтым двом. А она каже, же му поможе готовіті. І она му не хтьіла помочі готовити, лем му хтьіла на зрадьі стати. Так бере од него варіху та прасла го през очи. Тоты двае приходят зараз і скаржит ся тот наймолодший тым двом. Они му гварят: якый ты хлоп, же ты ся даш бабі бити? Зас знов на другый день гварит найстарший: най середугший зостане йісти готовити. І тот середухший зостаў, готує, свіще і весели́т ся. Як наготовіў, тота баба зас пріходит ґу нему і зас бере од него тоту варіху і зас єго прасла медже очи. І пришлі тамты два і скаржит ся тот середухший, а они гварят му, же він єст слабый, же даў ся бабі біті. А найстарший так повідат: то вы оба такы хлопі, што ся дате бабі біті. А найстарший повідат: на третій ден я зостану йісти готовіті. І тот зостаў тай стаў готовіті, співат, свіще собі, веселіт ся. Зас тота баба ґу нему приходіт: як пріходіт, тот бабу праснуў паліцьоў през чеўо, што йі кров заляла. І тота баба втекла гет на своє місце, де пребывала. І тоты пріходят зас два йісти, пришлі, найіли ся і гварит найстарший: мусиме іти всьі трие за том бабом і пішлі за том бабом, за тим слідом, што єй скырвавиў — ідут, ідут, пришли аж на тото місце, де тота баба сидьіла в дзюрі. А та дзюра (= дїра) така была, што лем скочити з горы. І тота баба там сидьіла і веце знаку од той дзюры скырвавеного не было. І повідат найстарший, же до той дзюры мусят іти. А середухший гварит так: як мы до той дзюры підеме? А найстарший повідат, же мусят іти до коваля зас да ден, а він зістане вартовати при дзюрі. І пришлі до коваля,

жебы ім зробіў котел і найстарший даў му іши тоту палицю, жебы зробиў такый ланьцух, што єдно огниво важит фунт. І пришлі зас назад ґу тій дзюрі. І потім найстарший повідат так наймолодшому: сьідай в тот котел, але наймолодший нé хтьіў. Повідат найстарший, жебы сьідаў середухший, але середухший нé хтьіў сьідати. Так рад не рад сьіў сам найстарший. І як сьіў, пустили го там до дзюры долов і там барз красны пивницьі были. А в першій пивницьі там была дьівка і дала му половінку перстеня, што переломіла. Іде до другої пивницьі: там друга дьівка і зас переломила перстень і дала му половінку. Іде до третьої станциńї і там третя дьівка зас преломіла перстень і дала му половінку. Дьівкы му гварят, же они мусят самы сидьіти в пивници, же там єст стара мати, же іх барз мордує і гварят: цьіхо! она тепер спит та не можеме на голос ґадати. По тім встала зас тота стара мати і повідат тым дьівкам: будете менькі обід готовіті. І они взяли обід готовити. І наготовили обід — та як мала стара обідати, збачила найстаршого вандрівного і його привитала красны — тай кличе його до обіду. А він повідат: я не піду йісти, бо мі ся не хоче. А она так гварит: кед ты не підеш йісти, будеме ся брати обыдвоє. Наперед она пообідовала і потом ся брали. Як ся брали, так она повідат: як я ся буду душила (як мі буде горячо), та жебыс все — гварила до найстаршой дьівкы — на мене водом шустўа. Та потім ся брала, але дьівка не хтьіла шуснути водоў і тоту стару тот найстарший забиў. А потом сьіли дьівкы до того кітла і їх тоты двоє братя вытягли до гóры і потом пущают по него по найстаршого брата, тягают го до горы а як го вытягли, хтьіли го забити. І тот найстарший барз думный быў, што ся таке єтало і каже: спустте мя знов до пивницьі долов. І сьідат до кітла і знов го спущают долов. Юж він в пивници і плаче — аж приходит к нему єден пташок і веселит ся і зьвідує ся, чом ты члече плачеш? Він повідат так і так. Не плач — гварит пташок — мам я таке теля, жебы єдну кість не намацяў (таке тлусте). Гварит тот пташок дале: выостри сой єден ніж і заріж того бычка, сядеш на мя, я тебе вынесу, та кілько раз я дзюбу роздойму, жебысь мі тото мясо шмариў до дзюбы. І тот найстарший вандрівный зарізаў теля, взяў с собом на дорогу мясо, сьіў на пташка — і так пташок летьіў до горы, ґывтаў мясо бычка, што тот вандрівный му шмариў до дзюбы, і так пташок вынює го на верх і юж тот найстарший на верху зостаў („Оповіданка“ очевидно обчімхана і не скінчена).

(**Ростока**). Війна медже псом і воўком. Раз ушоў пес до льіса, стрітиў ся з воўком і воўк му говорнў, же го зйіст. А пес

му повіў, же перше буде війна на тім, котрый выграт, то тот того зйіст. Пішоў пес до села і взяў собі своє войско, взяў собі котута, качуря, качку, індика і кота. Ідут в поле, гварит ім пес, ся візріў до них і говорит: я вас буду: гам-гам! А качур повідат: а я буду тебе: шаст! шаст! кіт говорит: я тя буду мяў! мяў! індик говорит: я тя буду: куль-куль-куль! а качка говорит: так будете робити, так-так-так! Уйшли до лыса в тото місце, где ся заложили застелком. Воўк позбераў собі своє войско з лыса: медведя, діку свіню і воўків. Всьі ся покрыли в лысьі, медвідь выйшоў на смерекы, дік ся скрыў в ліст, тілько трошки хвоста лишив на верха і собі ним махаў. Узріў то кіт, скочиў, хватіў за хвіст, дік ся встрашиў і утыкаў а кіт ся іщи барже встрашиў і нуже горі смереком. На тій смерецьі быў медвідь і встрашиў ся: коли такый дік втікат перед ним, то мене доліро може зйісти. І скочиў зо смерекы із страха і забиў ся а воўкы ся гет розбігли.

(**Ростока**). О вдові, што мала пасербицю і свою дьівку. Як тоту пасербицю все ґанила та выслала єй по вечери на поле просо опыхати цьілу ніч. Счестя пасербицьі, што была все добра і роботлива. Вдова посылат на поле просо опыхати свою дьівку, но ті не повело ся. Пасербицю одогнали од себе, та она нашла собі шестя і вернула богата до вітця. Мачоха післала потім свою дьівку, але тота — глупый бо так — не скірала нич. Была єдна вдова, мала по первім мужи пасербицю а по другім мала свою дьівку. Тай ту пасербицю окрутньі ґанила, всяды до роботы выправляла а йісти мало давала. Пришла раз на весьіля, зачала ся хвалити зо свойом дьівком: мам я красну дьівку, котра знає розмаіты сьпіванкы сьпівати і до танцю є зґрабна і нема тут такого, штобы собі улюбила, жебы єй взяў за жінку. Єдного разу выправила тоту пасербицю на поле в ночи по вечери просо опыхати цьілу ніч. „Як быс не з'опыхала, то дістанеш в хыжи хыротом“. Опыхала до пуўночи просо, прийшоў ґу ні якыйсі пан і гварит йі: под зо мноў дьівко танцювати, а я ти поможу проса опыхати. Дьівка сказала, же не ма одеджи, жебы принюс кабат ґля ней. Принюс йі тот пан кабат. Потім повіла, же не ма фартуха і принюс йі фартух. Дальше повіла, жебы йі принюс оплыча і принюс йі. Дале ґадат, жебы йі принюс коралы і принюс йі коралы. Дальше ґадала, жебы йі принюс красну фустку і принюс йі. Юж маў єй тот пан брати на танец, але тым часом заспіваў когут і пан счез. На рано приходит мачоха зазріти, ці просо з'опыхала і відіт єй она праві ішла домів і здивовала ся дуже, же

она ма так красну одеджу. Зьвідувала ся, одкаль єс взяла таку одеджу? Она повіла вшытко, як ся стало. І пошлі домув. Як юж пришли, гварит мати до своєй дьівкы: ты ся не рушиш ніґда, видиш она має, а ты не маш нич. На другу ніч підеш ты просо опыхати. Зараз од рана свою дьівку учесала, мыла і вчила єй танцювати, жебы ся так крутила, як млынком і до горы підскакувала. Ледво чекали вечера, проклинали Боже сонце і вшытко, на чім сьвіт стоіт, а гварила мачоха, же волыў бы Бог на другый ден тот ден одложити, ажебы скоро вечер прийшоў. Пришоў і вечер, дьівка убрана і чекают на того пана, але пана нé є і нé є. Як выправляла свою дьівку, мати свою дьівку так вчила: як приде ґу тобі тот пан, то жебыс му повіла, жебы тя прибраў не так як княгыню, але так яко королевну. На конец приходит тот пан і ґадат йі: дьівко, под зо мном танцювати, а я ти поможу просо опыхати! Дьівка так му одповіла (отповіла): Мама мі казала, жебы-с мя прибраў не так як княгыню, але яко королевну, жебыс мі принюс шату дорогу, ці штось... ці якысь там пацюркы, ці якусь там коруну, ці штось... ці якысь дорогы перлы, ці штось... Панич полетыў і позбираў по склепах якысь там шаты, ці якысь там бляшкы фарбованы, ці якусь там склянчину фарбовану і коруну таку, што ся ньом през день дыти бавили, а на вечер шмарили на купу сьмітя. І гварит до нейі: потанцюйме собі. Дост, зачали танцювати. Дост она до горы підскакувала, та пан іщи барже і знаў якысі танцьі, што по лици єй трескаў і волочиў єй за собом і быў бы з нейі душу выдер, як бы не засьпіваў когут. Як когут засьпіваў, шмариў єй на купу сьмітя — а рано выходит мати і кличе на ню, але она ся не озывала. І пішли с пасербицьом єй глядати і увидьіли єй, як лежала і кричит на ньі мати, што йі таке? але она за піў годины не могла слова прогварити, аж йі в хыжи очутили і втогды росповіла о вшыткім. І тогды почали обі на пасербицю біду робити і одганяти йі од себе, же ім ся при ньі ані не каре (же ся ім не веде) — дьівка йі гварит, же ты забрала одеджу і пінязі а я за тебе одхоровала — і повідат пасербиця: та піду я гет од вас. Взяла собі псика зо собом, котика і когута. На дорозьі нашла яблынку — а помедже тото галузя быў мох; і взяла мох, оскребтала ножом, яблынка до ней сказала: я тобі даколи буду в пригодьі. Ішла дале, нашла студню занечищену болотом. Болото зугартала рукама і стала студенка чиста і сказала до ней: я тобі даколи стану в пригодьі. Пішла дале: вошла до стайньі, повидьіла там корову, котра стояла по кольіна в гнойі. Возгартала спід нейі тот гній і постелила йі. І корова повіла йі: я тобі даколи

стану в пригодьі. Пішла дале і нашла пец порытый, розміснла глины і полыпила тот пец. І пец йі сказаў: я тобі даколи стану в пригодьі. Пішла дале, і зашоў єй вечер: увидьіла єдну хыжу і вошла до нейі зо псиком, с котиком і с когутом. Запалила собі х пецу. Пес принюс йі заяця, котик принюс курку а когут принюс йі окыршину хлыба. І повечеряли та полягали спати. В ночи штосі пукат до дверий, аж пішла пустити дьівка і увидьіла голову без ніг і без рук. Тота голова просила тоту дьівку, жебы йі внесла до хыжи, змыла, росчесала і положила спати. І ті дьівцьі зышло три дньі, ньіж голову умыла, росчесала і положила спати. Хтогды приросло до тойі головы женьске тьіло і повіла ті дьівцї тота голова, жебы йі зазріла в праве ухо, што там увидиш, то вшытко твоє. Бер, іди домів с тым а придаст ся тобі. А она там видьіла — тота дьівка — в тім усьі красны повозы, пінязи, з'ерна, коні, быкы і коровы, слугы і кухаркы. І іде с тым домів. Вступила до пеца, котрый полыпила, а пец йі гварит: ты мя полыпила, а я тобі напюк поўно хлыба, бер собі домів а придаст ся ти. Ішла далыі, вступила до стайньі. Корова до нейі гварит: Ты мі была в пригодьі, а я тобі назберала масла і сыра, бер собі домів а придаст ся ти. Пішла дале, вступила до тойі студнї, котру вычистила, а студня до нейі гварит: ты мене очистила з болота: зазрий там під дерньом, што там єст. А там было срібра, злота і дорогых каменей. Воз собі домів а придаст ся ти. Вступила до яблынкы. А яблынка повіла: ты мене очистила од моху, а я тобі зародила яблок красных, бер собі домів, а придаст ся ти. І пришла домів, взяла свого вітця і пішли обоє до стодолы тым часом мешкати, ньіж си хыжу мали поставити. Хтогды мачосьі жаль было і почала крикати на свою дьівку: ты ся ніґда не рушиш, а друга піде, та ма. І зачала ся тойі насербицьі позьвідувати мачоха, якым способом того вшыткого набрала. А насербиця йі вшытко оповіла. Хтогды мачоха рекла до свойі дьівкы: На дальше підеш ты. І пішла тота єй дьівка. Пришла до яблынкы, а яблынка просит, жебы єй оскребтала од моху, а тота дьівка йі повіла, же нехце ся йі. Пішла дале до студньі. Студня просит йі, жебы йі очистила, а она повіла: іщи што веце? Пішла дале до стайньі. Корова йі просит, жебы спід ней возгартала гній. Она і того не хтьіла зробити. Пішла дале до пеца. Пец просит, жебы го полыпила. І пец йі ся не хтьіло полыпити. Пришла до тойі хыжи, але пес йі не принюс нич, ані котик, ані когут. І зачала проклинати. Потім штосі стукат до дверий. Была то голова заклятого мужа той жены, котройі голова пришла перше. І просит єй, жебы йі внесла, вымыла, росчесала і положила спати.

А она на ню крикла: што іщи веце хцеш? І сказала до нейі голова заклятого мужа: Ід негодива і зазрий мі в лыве ухо! Зазріла му в лыве ухо і видыла там віз, коныі і скриню. І казаў йі тото взяти домів. І пішла с тым. Але пец йі нич не приобріў, ани студенка, ани корова, ани яблынка. Пришла домів. Мати урадована улетыіла напротив ней і чим скоре розбивают скриню. Лем йі розбили, зараз выльітовали гады до них з скринi до тойі дывкы і до тойі матери, што ледво повтыкали. І вкінци повіла тота мати, же волыіла бы-м мати дыідову дывку, як тебе такого глупого бортака.

(**Ростока**). Як Ваньо выстроіў жида Віцка. Прішоў раз Ваньо до жида, до Віцка (было му імено Віцко) і стараў ся, же на заран маe привезти бука з лыіса панім, а нéма чим, а як не привезе, то достане сто буків (розуміў: біткы). А Віцко до него гварит: Ваню, продайте меныі тых сто буків. І Ваньо ся з ним згодіў, за кождого бука по пуўтора папірка. На другый день жид наeднаў дуже фур по тоты букы і пішоў до пана грабійого. Як там прішоў, росповіў, же купіў од Ваня сто буків. Хтогды жида взяли, прістерли на столец і били. Як му дали еден, то він кричаў, же юж десят; як му дали другый, то кричаў же юж трідцет, як му дали третій, крічаў, же юж пятдесят, а як му дали четвертый, крічаў, же юж сыімдесят, дали пятый, то крічаў, же юж сто буків. І хтогды жида пустили. Як уйшоў на двір, то всыі фуры на него чекали і він замахнуў руком к собі (на ныі) і каже: навертайте. днеска не підеме, підеме заран! Потім маў велику зуіст на того Ваня а не маў го где дохопити, жебы го выбиў. Але Ваньо о тім знаў, то ся варуваў го. Аж раз приходит тот Ваньо в ночи долом комином до Віцка і крічит: Віцку! кебы тот Ваньо спаў з Вашом Хайом, тобы породила Месияша! та ходиў за три ночи, все ся спущаў долом комином і тото крічаў все єдно. Єдного разу заклікаў Віцко того Ваня і гварит до него: Ваню, штосі мі ту ходит по три ночи і все крічит: кебы Ви спали з мойом Хайом, тобы породила Месияша. Але Ваньо удаваў, же він не хце. Наконец жид даў Ваньови палюнкы і хлыіба, зробиў му гостину, жебы пішоў спати з єго Хайом (з дывком Віцка). І Ваньо пішоў спати с том Хайом. Прішоў час, та породила Хая не хлопця, але дывча. На то гварит Віцко: кебы тот Ваньо не быў пяный, то Хая была мала Месияша. І зас на него маў зліст. Взяли раз жиды, завязали го до мішка і шмарили до воды, тілько же шмарили го на край в траву при водыі і мыслілі, же ся він втопіў. Як він в тім мішку быў, то крічаў: Хтят мя зробити крульом польскым, я не хцу ним быти! І надійшоў на то рабін і зьвідуе ся Ваня, што він бы хтыў

за то, жебы уйшоў одтамаль з мішка, жебы його, рабіна, пустіў? Ваньо повіў, же хце тот повіз, на котрым ся вюз рабін і коні і рабін му обіцяў. І війшоў рабін до мішка, а Ваньо го завязаў в мішку. І сьіў собі Ваньо до повоза і пойіхаў доміў. Видьіли го жиди здалека і крічат на него: якым способом він взяў тоты коні і повіз. А він повіў, же то з воды, же там єст, што хто хце. І жиды Ваня просили, жебы ім вказаў тото місце, де мают скакати до воды, жебы тото забрати з воды. Ваньо ім показаў. І поскакали до воды, тілько єден Мосько остаў ся на берегу і гварит так: йой, якосі не можу одважити! Ваньо, попхни ты мя там! І Ваньо го попхнуў до воды і стаў ся такый конец з жидами.

(**Ростока**). Мыш, жаба і боцан (байка). Раз посварили ся мыш з жабом і так ся зненавидьіли, што єдна другій не дала през стежку прейти. І раз гварит жаба: не мож ся обыти (не мож ся зайти), жебы єдна другій през стежку не прешла. І гварит жаба до мыши. Будеме ся бити, але на смерт. І зачали ся бити. Так ся били, тоўкли, што аж земля ся під ними трясла. Увидьіў то боцан і злетьіў на ні, хытиў мыш до дзюбы а жабу до лабы і піднюс ся на своє гньіздо і там іх зйіў.

(**Ростока**). О дуже худобнім ґаздї, котрий не міг ни в своїім ни в сусьіднім селї найти кума на кстинах свого новороджоного хлопця. Як тот мужик стрів подорожнього, котрий му пішоў за кума і указаў му пійти по дьівку купця містечка, што она також стала за куму дьітиньі того худобняка. По кстинах кум десі ся подьіў. Кщений хлопец счасливо зрастаў, дали го потом до чколы, де хчиў ся гардьі. На великодны сьвата хлопец пішоў до своєй нанашкы, котра його обдарувала. Потом пішоў глядати свого нанашка, стрітиў подорожнього, котрий му сказаў, што він єст його отец хрестный. (Быў то сам Христос тот нанашко). І казаў му іти до великого, злотом бляхом покритого дому в лысьі. Кед хлопец там пришоў, явив ся Христос і закликаў го до саду. Потом го завів до покойів і до великойі салы; там хлопец маў мешкати а в садьі овочи йісти. Лем до єдного покою не вільно му было іти: до того покою были двери запечатаны. Быў там тот хлопец за тридцет років. Та захотьіло ся му ввойти до заказаного покою. Вышоў там на трон, покрутиў корбкою: стьіны покою ся росступили и видьіў все докола в сьвітьі. Та с того потом вы-

пало несчастя для його отця і матери та для нанашкы. Христос явиў ся знов і казаў свому кщеникови за непослух оставити тот дім і сад та піти на той сьвіт гріхы выкупляти. Быў еден ґазда зо женом дуже худобный. І породила она єдного разу хлопця. Пішоў тот ґазда до сусьіда просити го за кума. Той сусьід му одповіў, не піду ти за кума, бо ты дуже худобный. І пішоў тот ґазда до другого сусьіда і той му не обіцяў. І так цьіле село обыйшоў а нихто му не пішоў за кума. І пішоў на друге село. Стрітиў ся с подорожнім. Подорожній ся го зьвідує: де Вас так Бог веде? А тот мужик гварит, же даў ми Бог хлопця на потьіху тераз а по смерти на упоминанє души моєй. А нé є такого чловека, жебы мі пішоў за кума. Подорожній му повідат, я ти піду за кума. Тот ся дуже утьішиў, подякуваў му, але стараў ся іщи, где найде куму. Подорожній му одповіў: ід там до містечка, котре знаш добре, там серед ринку стоіт студня, а при студни єст дім мурованый, там єст купец. Попрос го, а даст ті свою дьівку за куму. А мужик гварит на то: Где бы мі такый пан даў свою дьівку за куму. Подорожній му гварит: не уважай дуже, лем ідий, а даст ти єй. Пришоў там тот мужик пред ворота, а купец тот на порозьі. І зьвідує ся го, чого потребує. І він просиў то, жебы му даў дьівку за куму. І купец казаў дьівцьі свойій піти му за куму. І тот мужик урадованый пішоў до дому і з'іднаў віз (Фуру), жебы по ню там прити. Она, як ся довідала о тым, не казала му єднати Фуру, же она ся сама привезе своім повозом. На другый ден пришли обоє (дьівка і подорожній). І взяў подорожній дьітину (дзецко) до церкви, абы ю там окстити. Як ю окстили, вышли с церкви і кум десі ся подьіў в очах ім, што ніґды го не было. І так тот хлопец зростаў счасливо, быў послушный родичам своім. І як му было шіст років, дали його до чколы і він там ся тыльо навчиў за рік, што юж го не знали, што веце вчити. Прішли великодны сьвата, як прийшли раз с церкви і гварит хлопец: я піду до моєй хресной мамы похристосувати ся з нима. Родичи му показали. Як там пішоў, то му там дала нанашка (крестна мама) дуже подарунків; пришоў с тым домів. І зьвідуваў ся, де єго хрестный няньо? Родичи му одповіли, же при кстинах як выйшли с церкви, так ім зник, што нихто не знаў о ньім. А він гвариў, жебы го пустили в сьвіт, же піде його глядати. Поклониў ся вітцю-матери і пішоў. На дорозьі зыйшоў ся с подорожнім. Подорожній ся го зьвідує: где тя Бог веде, люба дьітино? А він росповіў о вшыткім. Так мі повідали няньо, же мій нанашко ся дес подьіў од крещеня. А нихто не може о ньім знати.

Я іду йому поклон оддати і похристосувати ся з ним. Хтогды гварит подорожній: я єсьм твій отец хрестный. І поклониў ся му хлопец, обцьілуваў го і просиў го, же якбы шоў коло них, жебы вступиў до них. Але нанашко му одповіў, же не піде там, же має інтерес ту быти за два дни. А хлопец го просиў, же, як юж до них не піде, то жебы взяў го до себе, жебы знаў, де пребыват його нанашко. Але тот нанашко му одповіў, же і там іщи не піде. Жебы ішоў дорогом і жебы вступиў стешком до лыса а там в лысьі буде полянка, а там дале буде красный дім злотом бляхом покрытый а срібряны двери. Як там хлопец пришоў на тоту полянку і сьіў собі на горбочок, видьіў, як там росла сосна, на ті сосні до голузи была привязана колода на шнурі, котрой было пуўтора цетнара вагы. А під том колодом было корыто, в котрым ся находило поўно меду. Приходит медведиха з медведятами і летьіла до меду. І кличе свойі медведята. Як зачали тот мюд йісти, так рылом дрілила тоту колоду, колода ся розогнала і вдарила медведята, котрі стоўкла дуже. Медведиха ся розгньївала і лабом загнала далі колоду, а тым часом медведята і медвід полетьіли скоро йісти мюд. Надлетьіла колода, котра была розогнана, як не вдарит медведя по голові, забила го на смерт. Розгньівала ся медведиха загнала обома лабами колоду так, што аж по над тоту голуз летьіла, до котрой была привязана і почала ся вертати назад. Зразу помалу а потім чим раз скоре і сильньійше. Як не вдарит медведиху по голові і на смерт йі забила. Хтогды пришоў тот нанашко і закликаў хлопця до саду, в котрым дуже красны овочи были. І также закликаў го до покою, потім до салі до великойі, іщи до красшойі. І запровадиў го до такых дверий печатаных і так му повіў (то быў Христос той нанашко): до тых дверий можна гвойти, але не вільно. Будеш в тым садьі овочи йіў і в тых покоях будеш собі мешкаў и быў там тот хлопец за тридцет років. Єму ся здавало, же він тілько за три дни быў. І захотьіло ся му гвойти до заказаного покою, дуркнуў кольіном до дверий, печати ся ростворили и выйшоў собі на трон. Была там якас корбка, што як ньом обернуў, то ся всьі штырі сьтіны росступили і видьіў докола — а то было в ночи — пізріў найперше ня свого няня, як ся має — і пізріў також на поле, ці має красну пшеницю і жито — увидьіў як Василь ішоў з возом і браў тоту пшеницю його вітця на свій віз. Тогды хлопец скрічаў цьілым голосом на свого вітця. Вітцю, як бы ся му приснило, же хтосі бере єго пшеницю: выйшоў на поле і застаў злодьія Василя, як браў його пшеницю. А ночовали там дальше люде при свойіх копах. Скрічаў тот ґазда

дуже на люди, злетьіли ся вшыткы, гланили Василя, одобрали му віз і коні а єго дали до гарешту на єден рік. Пізріў тогды хлопец на свою маму дома, а там прийшоў злодьій і юж собі скриню розбиваў, юж быў взяў вшыткы пінязі. Тогды скрічаў хлопец на свою маму і йій ся приснило, же пришоў злодьій і бере зо скриньі пінязі — стала зо страху кричати, але злодьій выняў зоза пояса вокшу і быў єй ростяў. Хлопец то як увидьіў, шмариў з неба (с того саду) железом і потрафиў му до самого чела і забиў го на смерт. Дальше пізріў на свою нанашку і видьіў, як она юж хтогды была оддата, як єй муж пішоў до своєй любкы, скричаў на нанашку на цьіле ґарло. Йі ся приснило, же єйі мужа ньіт дома, же пішоў до любкы, до своєй. Встала, пішла і нашла го при любцьі. Тогды любку выбила а свого мужа взяла домів. А тота любка пішла до гарешту. Тогды пришоў Ісус Христос до того хлопця і гварит му: як быс ты іщи пуў годины ту побыў, тобыс мі половіну людий попсуў! Тогды отвориў му єдну сьтіну і показаў му вітця і так му гвариў: видиш, што ты свому вітцю наробиў: злодьія даў до гарешту на рік, злодьій ся нічого доброго там не нахчиў. Тогды отвориў другу сьтіну і показаў му: смот! той злодьій твого вітця підпалиў: праві тогды горіло. І гварит му: то ты му наробіў клопоту, не буде маў помешканя. Дальше закрыў то місце, отвориў му инше місце і указаў на маму. І повіў му: што ты не зробіў! Той, штось го забиў, то быў великый збуй. Тераз мусиш на єго місце іти або мусиш ґріхы єго выкупляти. Дальше то місце му закрыў, отвориў му на єго нанашку і повіў му. Што ты наробіў свойі хрестньі мамі? Той муж потім свою жену не хтьіў. А тота любка в гарештьі дуже нагрішила. І також ще раз показаў на власну єго маму. Саме хтогды єго мати оддыхала окрутньі, яка она обсыпана ґріхами. І так она гварила, што вольіў бы мя тот збуй забити, ньіж єм ся мала такых ґріхів допустити. Тогды го одправиў на той сьвіт, жебы зле злым вытьігаў і тым ґріхы одкупляў (откупляў). Хлопец собі дуже в тым роздумоваў, як то може быти, же зле злым вытьігати і тым ґріхы выкупляти. І повіў му Ісус Христос: придеш там ґу льісові, а там єст хьижа обдерта і там єст єден старец, то він ті повіст вшытко на розум. Як прийшоў ґу тому старцю, чуў, як ішоў розбійник верхом на кони і свистаў собі. Потім запукаў до дверий і старец ся го зьвідаў: чого потребує, а він му оповіў вшытко і взяў старец вокшу і пішоў з ним до льіса, казаў му підтяти єдно дерево а він то підтяў, потім казаў му на троє прерубати. Як то прерубаў, казаў му то спалити. Він спалиў. Остали тілько три головньі. Казаў му то

старец закопати до землы. Як закопаў, казаў му то поливати, каждый ден рано в ґамбі воду носити. І він то робиў. На другый ден захтыло ся му йісти, прийшоў там до хыжи, а старец юж вмертый быў, лежаў на лавцы. І застараў ся (= зажурив ся), што буде йіў. А люде, што пришли к тому вмертому, повіли му, же старец приказаў, жебы му носили йісти. До того часу старцьови все носили йісти, а він тото предаў на хлопця. І так ходили ґу нему люде што дня. І дуже ім красны пісни сьпіваў. І добре іх дорадджаў. За то го окрутны любили і хвалили го. Єдного разу він си помысліў, же нысто (місто) гріхы маў выкупляти, а він іщи більше споўниў (за то, же го люде хвалили окрутны). Помысліў собі, піду я до лыса сам, а там буду гріхы выкупляти. Як там прішоў, почаў ямку копати на помешканя і захтыло ся му йісти. Пішоў шукати корінцьів, саме тогды видыіў на голузи торбу. Пішоў ґу ны і посмотріў, а там было поўно хлыба і розмаіте йідыіня. Тогды собі пойіў і дальше ямку копаў. На другый ден, як звычайно, пішоў поливати рано тоты головны. Єдна ся юж розвила а дві іщи ныт. Посмотріў на голуз а там висыіла торба зас (инша), посмотріў до ней і попойіў собі. І видыіў, як летыіў розбійник на кони і почаў пред ним втыікати, але тот розбійник доганяў го на кони і ся зьвідуваў, што ту хце тот хлопец. А він му повіў вшытко по правдыі. І пішоў розбійник дале. Помыслиў собі хлопец, чкода, же я го не упоминаў, може бы ся він покаяў. І летыіў за ним і крічаў. Хтогды збуй стаў і зьвідує ся, што од него потребує. Тогды почаў хлопец му розгваряти і выкликувати вшыткы гріхы, але збуй ся на то розлостиў і повідаў му, же го забие, а ны, жебы втыікаў. І тот хлопец вернуў ся назад. Так минуло десят років, розвила ся єму друга яблынка. І чуў зас голос злодыія, як летыіў на кони. Стаў му напред коня і спер за узду і гвариў му: бій ся Бога, покай ся. А збуй му одповіў: я тебе ся не бою, ани Бога ся не бою. Кед хцеш, то втыікай, бо тя забю. І пішоў хлопец доміў. Минуло тому зас десят років і видыіў злодыія, як вюз зо собом хлопа звязаного; зьвідуваў ся на што того хлопа везе. А збуй одповіў му, же то єст купцьів сын; не хце повісти, де маі єго няньо пінязи, то я го буду дотля мучиў, ныіж не повіст, де маі пінязі схованы. Збуй хоче дале іти, а хлопец го не пущат, влапиў сильныйше за узду і стримує му коня. Тогды зачаў повідати збуйови, як то ту добрі людям жити, а самы ся поневіряют, биют, як то Бог любит наши души, кебы ты знаў, тобысь певны ся покаяў. І почаў збуя за ногы стискати, жебы пустиў купцьового сына. Нараз збуй пірваў ніж зоза пояса, прерізаў шнуры і пустиў купцьового сына. Потім

збуй скочиў с коня і хпаў до ніг тому хлопцю і просиў го, даруй мі, перший раз єс мя упомінаў, я ся з того барже розлостиў, другый раз єс мя упомінаў, так само єм ся розлостіў, што-м і на Бога кляў — а тераз даруй мі, одпуст мі. Пришли тогды оба ґу тым яблынкам і розвили ся всьі три яблинкы. Тогды урадованый хлопец подякуваў Богу, же певньі свойі гріхы выкупиў. Зас лем до другого дня жиў тот хлопец і гмер, а тот збуй стаў люди навертати на иншу дорогу на місце того хлопця.

(**Берест**). Пташачий кріль (Troglodytes parvulus, Zaunkönig). Птахы зышли ся на раду і урадили, котрый найвысше вылетит, тот зістане крільом. Орел полетьіў найвисше, але під крилом ореўа яў ся тот пташок мацьіцькый — засьвірготаў і вылетьіў высше як орел. Птахы ся зачали сьміяти: мацьіцькый птах зістаў крільом.

(**Мохначка нижня**). Як чаруют мыш-пыргачом? (vespertilio). Як глапит г ночи мышпыргача, понесе го на границю до мурянчой купы — а тоты мурянкы там зйідят го за девят дней — а потому має піти тот, што го там занюс і має вышпортати мышпыргача і найде кости з него і як тоты кости возме до кышеньі кавалєр, то як му ся подобат дьівка і перве йі за кабат приграбе, то го буде хтьіла, а як бы єй нé хтьіў, то тыма вилками одштуркат, дрілит гет, то го не буде хтьіла.

(**Мохначка нижня**). О воўкурадьі. Єден приходит до ворожиля (до ворожкы), жебы му поворожиў, як буде доўго жиў. А тот ворожиль гварит му, не ход ніґды спід грядок с пеца, бо тя воўк з'іст, бо ту ся вказує. А тот пришоў і гварит сыновя, жебы му таку дошку прибиў, жебы досягала с пеца під грядку, жебы го воўк не з'іў. І так сьідьіў кілька дньів на пецу. Потом быў ярмак г містьі а і войско мало быти там. Він цьікавый быў видьіти тото войско і казаў сынови зробити сусьік і казаў ся там заперти і в тім сусьіку на ярмак завести. Сын так зробиў і идуг на ярмак, а при дорозьі сьідит подорожній і просит ся, абы го взяў тот на фуру до міста. А тот му повідат, же нéма де, же вельґий сусьік везе, а в сусьіку няня. А то мя возте до того сусьіка та буду з вашим старушком бесьідуваў, не буде му ся цло. І хпустиў го до сусьіка. Прішлі до міста тай отвориў віко а воўк зо сусьіка выскочиў, а в сусьіку не было вітця, іно кости. А тот чловек, то быў воўкурад, што ся робит чловеком і воўком. Повідают, же то такый человек, што ся зо зубами родит.

(**Мохначка нижня**). Як то єден Мадяр выворожиў двом парібкам с Тиханьі. Ішлі два парібці, оба были с Тиханьі. Ішлі собі до Бардова (= Бардийова), а сьідит при дорозьі якыйсі

Мадяр і карты тримат г руках. І они му гварят: дай Боже счестя! А він ім гварит: може бысте дали собі хлопцьі поворожити? — Не знаме, дуже бысте хтьіли пінязи, бо не маме дуже гроши. Дате мі по дві шусткы а буду вам ворожиў. І зачаў ворожити. І повідат так: вы-сте бідного роду оба; возте чорного кота, жебы нич білого нé маў по собі, ідте на границю, купте за три ґрейцарі дріту і возте того кота і дзеркало і накладте с терня огня і того кота живцем шмарте до того огня. А як ся тот кіт спалит, то берте його кістя до зубів і смотте до дзеркала а прийде ґу вам такый пан, буде ся вас пытаў, што хцете? а вы повісте хоц гроши, хоц што. А баба там на єднім загоньі ночувала коло своіх ґруль, што іх дікы там ходили рыти і чула, як кіт мяўчаў, і ся обудила і смотрит і видьіла, як они того кота мучили, єден заганяў прутом, жебы с огня не тыкаў, а другый тримаў на дротьі. І потому ся настрашили с того єго мяўку і повтыкали од огня. Єден скочиў до якойсі патолочи і там го нашли другий ден мало живого і за три дни гмер; а тот другый втюк на третє село до свого уйка і там влетьіў г ночи і кричаў: „тримайте мене, бо мене штосі бере, не дайте мя!“ І там курили єго сьвяченым зьільом і пришоў до себе, высповідаў ся другый ден і тот жиє.

(**Мохначка нижня**). О вояку старім, што в селі ворожиў воронятьом найденым на піску. Ішоў раз вояк старый з войска і найшоў на піску вороня, злапиў го і пришоў до села, юж ся вечеріло і просіў ся на ніч. Але нігде го не хтьіли приняти. Він єдньі жены выпустиў статок із стайньі. Як она пішла тот статок заганяти до стайньі, він ся сховаў за лен під лавкоў. Тота жена мала мужа фурмана — а она потом мала фраіра, што до нейі ходиў. Єй муж маў прийти та аж на другу ніч. Але прийшоў тоту ніч, кед она єго ся не сподьівала. І наваріла розмаіты потравы тому свому фраірови. Тот фраір пришоў лем і тот зас ґазда с фурманкы. Той не маў ся де скрыти, то ся скрыў під припецок. Жена дала ґаздови свому йісти вару з ґрулями. Той вояк тоды выйшоў спід лавкы і ґазда го просиў, жебы ішоў йісти. Кед йіли і дойідали, вояк стис вороня, вороня спищало, та ся зьвідуваў ґазда, што там має? А він повіў, же ма ворожку. Ґазда ся зьвідуваў, што му ворожила? А вояк повідат: ворожила, же ма ґаздыня для него пірогы і палюнку. Потім знов стис вороня, спищало знов: Ґазда ся зьвідуваў, што му ворожит. А він му повідат, што ма нечистого духа в хыжи. Ґазда го просит, ці бы му не поворожиў, як го выгнати. Він казаў наварити воду і як кыпіла, то казаў ґаздови на дверьох стояти с кыйом, сам кропиў хыжу том водом кыпячом на спак і пришоў

в то місце, де тот быў схованый і выляў тоту воду на ни. Тот выскочиў іс припецка і вдариў до дверий і превернуў і ґазду і двери. Потом ґазда ґадат: тугый быў тот злый дух. І купиў у вояка тую ворожку: даў му за вороня старого осла. Тот ішоў і прішоў до єдного села. В тім селы іщи не видьіли осла. Ішли сі люде призерати; скаржили ся воякови, же мусят на паньскім робити. Він повідат, же кед му добре заплатят, то ма таку слеоду, што іх услеободит (услибодит) — і вказаў на осла. І купили у него того осла. Казаў ім, жебы му давали йісти овес і пити молоко. Пан загнаў (= післаў) слугу, жебы пішли робити — одповіли му, же мают таку слеоду, што іх выслибодит. Потом выправиў слугу другый раз пан: они знов не пішли. На останку прийшоў пан сам на тыркастій кобылы і просиў, жебы му слеоду вказали. Они выпустили осла. Осел скочиў за кобылу а пан втюк під міст. Потім просиў, жебы не пущали тоту слеоду: юж не підут веце робити на єго поли.

(**Мохначка нижня**). О вояку, што вислужив у войску дванадцет років та достаў за выслугу коня з ремундом і убраня войскове і пішоў собі ґет. По дорозї пропиў шитко, лем му два остали ґрейцарі тай тоты даў жебракови. Яку за то торбу дістаў вояк од жебрака. Рїжні пригоды вояка. Вояк вкінци слеободит дьівку богатого млынаря од чорта, котрому єй іщи оперед, ньім ся народила, отец несьвідомно быў записаў, і з ньом ся женит. Єден вояк служиў при войску дванадцет років, так потому собі заслужиў якыйсі патент і мали го зробити старшим. Але він повіў, же не хоче нич, тілько коня, на котрім ся носіў, также і ремунду (француск. remonte = доповнене; тут в значеню: узда і сьідло) з коня і убраня войскове. І тото достаў. І го пустили з войска. Іде, взяў коня продаў із ремундом і пропиў вшыткы пінязі, лем му два ґрейцарі зостали. І так іде собі за дорогом і думат, одкаль гроши взяти а сьідит дзяд при дорозьі, так просіт альмужну а вояк му бесьідує, гварит, же не ма лем два ґрейцары. А дзяд му гварит: то мі єден дай! А вояк му даў єден ґрейцар. Дзяд знаў стежками дорогу — а вояк ішоў простом дорогом цьіуком. Дзяд спередиў вояка і зас сьіў при дорозьі. Надойшоў тот сам вояк (улан) тай дзяд зас просит альмужну. Тай му гварит тот вояк: до дябла (до чорта) с тыма дзядамі! Хоц бым маў стівку, та бы роздаў цьілу дзядім. Але мам іщи ґрейцар. Єдному даў єм недавно ґрейцар дзядові, а тобі дам другый, тот остатный, най не мам ані ґрейцара! — І пустиў ся іти. А дзяд на

нього: ждий вояку! Я од тя оба ґрейцары достаў. Што хцеш за тоты два ґрейцары, то я дзяд, але ті дам. Та што быс мі даў, кой ты дзяд сам жебреш, сам не маш нич! — Кой єс такый мудрый дзяду, то мі дай таку торбу, як скричу гоп! до торбы, штобы-м вшытко маў і йіджіня і гроши а і дябла, жебы ся не вырваў с торбы, покля я го не пущу. Той даў му дзяд таку торбу. І завісиў вояк торбу на рамено і іде за дорогом, хтьіў ся переконати, ці то правдива така торба, як він гваріў. Видит жида, а тот жид несе в кошику красны ябка, а далеко был од вояка, што лем міг пізнати вояк, што то жид із ябкамі. Та крічит: о жиде! гоп до торбы, до моєй! Втім, як то скрічаў, жид юж крічит в торбі: ґевалт! пуст мя, а дарую ти вшытко добро своє! А вояк му повідат: жиде, што мі по тобі, дай мі лем тоты ябка, я лем потребую ябка од тя! Отвориў торбу і пустіў жида. Ішоў с кілька міль, хтьіло му ся йісти: так собі помысліў, жебы было добре йісти і пити і курити і отвориў торбу: там найшоў розмаітину, пойіў собі, попиў собі, закуриў файку, іде дале і гварит: Ей жебы я знаў, же дзяд мі таку торбу добру даст, та бым му навіть остатній жупан зо ся зняў. І іде пак втьішный. Пере баба на ріцьі. Він йі гварит: дай Боже шестя! Што тут чути бабо в вашім селы? — Дай пане Боже, пане вояку! стара біда! — а вояк цькавый тай ся зьвідує: Та розберте ся пане вояку — так гварит баба — а гводьте под тоту помылу, а глядайте біду а найдете. Вояк послухаў: розобраў ся до нага, вльіз під ўозину, під помылу і глядат той біды. А баба вышла тым часом з воды і вшытко му вкрала, і торбу і тоты лахы і скірньі і він зістаў так голый, як быў г воды. Але войшоў до ўозины, до густой і дає позір, де тота баба іде с тым, до котрой хыжи і дізріў, до котрой пішла. Як ся змеркло, пішоў вояк до той хыжи, до сьіней і сховаў ся до кадоба, до половы. І так сьідит покля аж спати не підут. Той бабы быў ґазда на роботах зерняных. А она ся знала с паном льісничим. Тай наготовила для пана льісничого розмаітой стравы і чекає, кед приде на визиту. І прийшоў о десятій годины і зачаў с том бабом (тоў бабоў) розговоркы. Але воякові не терпіло ся х полові, так зачаў дуркы робити. А пан льісничий: йой, штосі страшит. Де ту ся сховати? А баба: то певны мій хлоп з робіт! Пане льісничий! єст під припецком маса трісок ґонтяных, вльізте там і загребте ся до них. Вояк даваў позір на двері без дзюрку і відіў вшытко, де ся льісничий сховаў. Тай отвориў двери і іде до хыжи. А тота баба, як видьіла, же іде до хыжи, взяла, лєгла на постьіль, вкрыла ся перином і стуче. А він ей гварит: што вам таке бабусь? Та высте якыйсі нечистый дух, та

може бысте мі порадїлі; я хворію все, певньі наша хыжа стоіт на нечистім пляци. А были там за столом лысничого ґурманина і капелюш. Взяў, загорнуў ся до того вояк, капелюш взяў на голову, бо повіў, же єст задух в хыжи. І повідат бабі: ці не мате мі дати што зйісти? Казала му баба піти до пеца, забрати собі, што хце, там є вшытко; до місніка казала піти: там в фляшцьі є віно і палюнка, то сі возте і йіжте, што хцете, і пийте. На тото надходит ей ґазда. А ты гицлю, ты сьвітиш цьілу ніч, з якымасі обдертусами ся гостиш, а я тяжко мушу робити! І с тым криком входит до хыжи, отвориў двери, як відіў того за столом та хпаў му до ніг: о паночку, великый вам Боже заплат! жечте прішлі ту до моей хыжи одвидьіти! я вас мам знати! А вояк гварит: ваша жена якосі хора! А ґазда бесьідує: якосі она, коли я дома, та все нездрава! Кебы сте моглі мі порадіті пане, я бы од вас за дармо не́ хтьіў! — Вы, ґаздо, мате чорта в хыжи; запальте х пецу, заставте три горцы воды, зробте міцне кропиўо, а як вода буде кыпіла, та будеме кропити тым кропом і будеме чорта выганяти. Як юж вода кыпіла, вояк взяў, зачаў кропіті і во ім я отца... а на амінь все під припецок махнуў. Лысничого кусчьок все попюк а лысничий псыкаў: псы! А ґазда як чуў того псычаня, так зо страху падаў на хыжу (на землю): але то ся в мойі хыжи мусьіли дяблы звести, бо і малы сут! Воякови не терпіло ся, взяў тай цьілый горнеи с кропом шмариў під припецок на лысничого. А двери казаў ґаздови поотвиряти. Лысничий не міг вытримати тай выскочиў спід припецка с трісок і в ногы! А ґазда зо страху хпаў і кричаў: іши-м не видьіў дябла в скірнях! Потому по тій справі положили ся спати. Ґазда рано встаў і пішоў на поле. А вояк спаў іщи. Встаў і вояк тай гварит бабі: Но, бабо, што даш мі за то, жебы-м не мовіў твому ґаздови, же к тобі якыйсі пан ходиў. Баба на то му так: дам ті пятдесят папірків. Вояк повідат: я не хцу ніякы гроши, лем мі дай мою торбу і мойі ўахы. І дала му тото баба. І вояк: будте здравы! іде гет од там — юж не буду гвариў никому нич! Іде просто до подвірця лысничого. Стоіт там на дворі фурман (кочиш). Пан дома? пытат ся вояк, бо я іду на урляп, а даў мі кравец ґурманину і капелюш, абы-м тото ту подаў; я за дармо не нюс, мі ся належит на палюнку! Фурман му так гварит: до пана не підете, бо пан хворый. Выйшоў г ночи на двір і вітер го обдуў і достаў охват в цьілім тьілі. Быў дохтор при ньім і так гвариў, же не зна, яка хорота, то так, як жебы попечене было. — Но, то на! Фурмане тоту ґурманину і капелюш, дай пану і буд здрав! І іде дале. Прийшоў до села. В тім селы быў дуже бо-

гатый млын паровый. Перед тым не хтыў тот млын молоти нияк, все ся псуло. Пришли дяблы с пекла і гварят млынарьови: што нам запишеш, а мы ти направиме млын. А што хочете? гварит млынар. Тото о чим ты не знаш! А млынар не знаў о тым, же ся му ма вродити єдна дывка, бо юж доўго дыти нé маў і зробиў запис. По тым записы вродилл ся му дывка. Тота дывка юж была записана чортім. За штырнадцет рокіў, як тот вояк прийшоў до того села. А млынар юж маў выставеный дім в лысы, котрый маў дванадцет вікєн, дванадцет дверий і маў г ночи того самого дня вести дывку до того дому. А вояк пришоў до корчмы, гварит: дай Боже добрый вечер! Што ту чути г вашім селы? А жидівка на то му: великый смуток г нас, богатый млынар дуже красну дывку днеска веде до лыса, мают прити по ню чорты. Повіджте млынарьови, што мі даст, а я му єй выбавю. Як ся млынар довідаў, выправиў по него віз і казаў єго привезти до свого дому. І тот вояк сыў на віз і пішоў до млынаря. І млынар повідат: штобы-с хотьіў од мене, жебы-с мі мою дывку выбавиў. А што дате? Млынар: єй за жену і піў маєтку свого. Вояк на то пристаў. І пішли обоє вечер с том дывком, до того дому, до лыса. Дывка му гварит: вікна мают быти вшыткы поотвираны і двери а ты вояку запераш вшыткo. Не бій ся нич, дывко, то на мойі голові. Тілько єдну шибу оставиў отворену. І сыў собі за стіл і чекат, коли прийдут тоты дяблы. Аж ту коло дванадцетой шум, гук, блыскавицьі, гырмоты, хыжа ся трясе і фура за фуром з дяблы ту! Тот, што запис маў і кричит: я казаў, жебы были вшыткы двери поотвираны і вшыткы вікна а то вшытко позаперане. Я тя навчу пташку, што там в середыны сыдиш! І дябол пхає ся без тоту єдну шибу до хыжи. А вояк взяў торбу і скричаў: Гоп, старый дябле, до торбы, а як хочеш, то і цыле пекло возму! Тоты молодшы дяблы, послугачи з возами, пострашили ся, повтыкали назад до пекла, а тот старый люцыпер быў в торбі. І так спали спокійно до рана а дябол рычаў в торбі. Рано забрали ся і пішли домів вшыткы трое: хлоп, дывка а в торбі дябол і так мучиў дябла в торбі, покля не оддаў писма. Як юж оддаў писмо, то втогды дябла пустиў. А юж ты мя не вырихтуєш так зараз, не вкажу я ся ті юж на очи — каже дябол. І пішоў до пекла. А вояк ся ожениў с тоў млынарьовоў дывкоў (дывком) і ґаздують до днеска.

(**Вислік великый**). Субітка. Як єм корову пас, та постыгаў ядлівцьі, через путь переклаў і пак єм взяў і запалиў, а брез огень гнаў коровы, штоб ся добрі дойіли.

(**Вислік Великый**) (Выжній). Як Онуфер Чорненькый вадиў ся с паном учителем про свого сына. Вышли вшыткы дыти зо чколы — а учитель биў хлопця Чорнейкого, же ся підло вчіє, і всудиў му іщи кару: замкнуў го в клясы. А Онуфер Чорненькый, отец хлопця, приходит до клясы і повідат пану учителеви: дес мі дыў хлопця? А учитель так повіў: заслужиў кару, мусит одсидыти, бо ся добрі не вчіє, повідат, за то-м го всадиў. А Онуфер гварит: ты го там навчієш? хобай красти буде знати! і повідат до хлопця: Феціку! под домів, а ныт, то ти принесу хлыба! І зейе до учителя: хто то йому за вітця, чи ты учителю, чи я? А учитель му гварит: в дому отцем ты, а в чколы я! А потому другый сусыд дяк повідат до Онуфря: Онуфрю, дай спокій, бо учитель не хоче для твого хлопця зла, лем жебы ся дашто навчиў. А овін — Онуфер — повідат до сусыда: та што? може быти за дяка? скоре годен быти за дябла!...

(**Вислік Выжній**)., Як то фіґлюваў Онуфер Чорнейкый. Вышли мы на Ясенины орати і было мокро. А єден сусыд зачаў орати і до Онуфря Чорнейкого повідат: чом не ореш і ты? А він повідат: ей-гей! йов! я лем огень кладу тай сушу; єден загін уж єм высушиў той-м з'ораў а другый буду сушити! — —

Як мы шли з Буківска разом дяк і я і Онуфер Чорненькый і ішли мы там через Ясенины, але так бесыдеме си, бо то підло было. Але як то буде? гварит Онуфер. А Іван Галєнда гварит: што таке? А Онуфер: є! та не знате што? Іван Галєнда повідат: я не знау. Онуфер: є! біда ту біда! а на другим сьвіті гірша година быти! Але сходиме дале. Ми тото в голові нé є, жебы я х пеклы быў! уж — гварит — сьім миль лежат люде х пеклы, што ся не вмістят.

(**Вислік Выжній**). Што гвариў Онуфер Чорненькый, як кінчиў ся. Як гмераў Онуфер, так коло него жена заводила: што я буду робити сама із дрібныма дытьми! а він на тото пак гварит: гев! та ты не знаш, што будеш робити? тото, што і люде! Є-та! е-та! та ты не знаш, як маш ґаздувати, жебыс обробила єдну сторóну, а пак бер ся до другой! — А она гварит до него: йой, ґаздоньку мій! го мі нихто не пристане про дрібны дыти! А овін гварит: цыт, жено, не плач! бо я ти пришлю приставa свіжого! бо там сут такы, што уж давно повмирали, та маў си час отпочіти та може до тя пристати. — Йо-йой! ґаздонько мій! та може быс зйіў курку, та бы-м ти стяла! ци будеш йісти? А він так йі отповідат: кой єс ми не дала здоровому, а тепер си зйідж сама! Йов! та чо ты плачеш? Кед до пекла не иду, бо сьім миль по за пе-

кло лежат люде, бо ся не можут помістити! І так уж пекло розширяли і не можут все до него помістити!

(**Вислік Выжній**). О циґаньі, што просйў альмужну у попа. Пришоў циґан до попа і просйў альмужну. А піп гварит: перекти ся! дістанеш фаску бандурок! А циґан повідат: што то кстити, як то? А піп гварит: не знаш ся перекстити, зач ти дам альмужну? Ід і навчий ся, жебыс ся знаў перекстити. И циґан пішоў. И за тыждень навчіў ся, взяў си сына з міхом на бандуркы, пришоў на попівство і поставиў сына за дверями з міхом, а сам вошóў до покою к попови. Піп гварит: ксти ся! а циґан зейс гварит: Во имя отца і духа святаго амінь. А піп повідат: А „сына" дес дыў? А циґан гварит: а от за дверями стоіт з міхом, ждат на бандуркы!

(**Вислік Выжній**). Як ся витают у нас люде? — Ци сте добрі спали? Як ся мате? ци здоровы? и рука ци дужа? і дашто нове ци чувати? — Добрі хвала Богу! добрі сме спали, не чули мы нич, коло вас што лыпше? Дай Боже шестя! — Дай Боже і Вам! — так мы ся витаме і як є поблизь, та ся витаме за рукы, бабы ся цылуют по пыску — а мы хлопы за рукы ся стискаме.

(**Вислік Выжній**). Як то єден ґазда стратиў волы і пішоў іх глядати та му хпаў в ходак квіт з папортины — і все на съвітьі видыў та нашоў свойі быкы. Та вызуваў ся, вышмариў квіт папортины с ходака і уж не знаў нич. Маў єден ґазда быкы і выправиў іх на поле до лыса. Але инши быкы пришли людскы а його быків не было. Але то втрафило на саме на Яна. І той ґазда забраў ся і пішоў глєдати быків г вечур. Зашоў до лыса межи папортину. Быў обутый в ходаках. Як він ішоў через тоту папортину и квіт с папортины му хпаў за ходак. І в тім часьі він шытко знаў, знаў, де му быкы сут. І быкы нашоў і пришоў доміў. І вызýў ся. Як ся вызуў, квіток выпаў с ходáка і пак нич уж не знаў. А до того, покля в ходацьі квіт папортины быў, та вшытко знаў.

(**Вислік Выжній**). Оповіданє старого вояка. В Ниталійі стояли мы за піўтретя рока — єдно місто там Федра на поємеській (Piemont) граници — ген єм ся обрихтуваў, лен єм быў там за три місяцы — а пóтім с Федры пішли мы пак до міста Тревіза (Treviso) — там єм стояў аж до піўтретя рока аж до війны (р. 1866). Аж як наш монарха війну выдали Прусови, так мы пак с Тревіза дале пішли на ногах до Ляйбаху — бо желызницьі не было. Пришли мы до Лейбаху (Laibach) а з Лейбаху дес нас порозрывали, то не можу знати, дось же знаў, жесме были на селах

по кватері, а село, десме стали, называло ся Петровіца. А другы вояци стали в селы — шеновавши Вашого гонору — в Кобылы. І были мы ген тыждень. І машеровали, але мы не знали де і чого? Але наш монарха вшытко нам выфасуваў дубельт (doppelt) і примашерували там недалеко коло Скаліц, так як бы гнескы вечур. А заўтра рано: а у х! (= auf!) дале м а р ш! І машерували мы, пан Біг знат, сила миль, ци дві, ци три. А войско так зослабло, воды не было — а на сторону, як бы воды хтыў ся напити то заваруй Боже! перший лыпший ци капраль, ци Фір (Führer) то бы быў пробиў баґнетом. І дале приходиме до Скаліцох і зрештоў мы не знали ничого. Як сме зафасували хлыб, не моглисме нести, тасме пометали по шанцох. Потім як сме пришли до Скаліц, але сме машырували два дни і дві ночи а йісти не было нич. А мы як ся рушили гнескы рано з місця, та мы пришли до льоґру (Lager) вечур а тамтоты іши такой были на місци, бо дуже войска было. І як сме ішли, босме дуже голодны были, ґрейцарі сме мали, бо монарха нам даў гроши. Як сме приходили до міста Скалиц, та сме мыслили, же пожиємe за дудкы, же си вкупиме йісти и пити. Але розказ такый быў, же сме перешли через місто воєнскым кроком. Вышлисме за місто за Скаліцу під гору. І так быў там: г а л ь т! а м е н к е н! (?) ґ в е р ы і н в п е р е м і т! (= Pyramiden setzt an!) Зложили мы ґверы в переміти и каждый свій рыштунок маў на свій баґнет зложити. Як мы зложили, потім нам пан зо Скаліц выслаў може три альбо штыри бочкы вина и може з єдных другых штыри бочкы пива а з єдных може шість згорівкы і як мы зробили ся к о м о д! и мы там тот трунок пили, хто хотыў, котрый згорівку, котрый вино, котрый пиво. Але так сме пили і выпили сме гет. Але єдна бочка пива зістала цыла. А єден Дальматин сыў на тоту бочку и так бесыдуваў: к а к о д а с т м і п є т с о л ь д ы, т а б у д е п и т и б і р а ш к у д е л ю! Але єден приходит ґ ньому і гварит: дай мі пива! — повідат як мі даш пять сольды, то ті дам біра. А в тот час бух! с канона куля меджи нас. Такы єден Фір, што стояў биля мене на лывім крылы од разу ся склюбачиў та ізгоріў с а к о м п а к, бо куля с канона го трафила! — А другый коло мене стояў капраль, та му хніў головы відорвало. Як уж то так было, мы вшыткы: гура! як мы скричали гура! так шли сме наперед. Наш комендант з нами ішоў ґенерал Франц Крипець; але видыў, же не даме рады. Гальт! 24. Feldjägerbatallion zurück! Як мы „цуракли“, назад тоў дорогоў не могли сме піти, бо нам было побаламучене, так мы утыкаме, але не знаме кады втыкати, та втыкаме. Быў там берег, а в тім березы были хащі. Мы тыма ха-

щами втыкаме, а берег быў барз прикрый. А під тым берегом была рівнина нібы. А в тыі рівниньі была вода, така ріка, што мы о ныі не знали, што она така глубока. Як сме там машерували через Скаліцу місто, то нас не обходило нич, лен жебысме зыіли дашто і годувало ся так. А потім як сме вышли за ту Скаліцу, за місто під гору, як нас возмут Прусакы гнати, як куля канона бухла, так забила дуже наших людей. Але наш комендант: гура! нас веде на Прусаків. Як сме ішли, тосме стріляли, а потім наш майор як видыў, же стріляня не значіт нічого — гура! так мы біжали з баґнетами і с кольбами до Пручаків. Але потім закомендеруваў: цурік! Мы назад. Як цурік, той цурік! Мы ся гет цофли.

(**Дарів**). Сьвітило (при помершім). Посходжают ся зо села дуже людий і дакуси забавляют ся, жебы не спали. Тягнут си льосы. Кавалец прута росколют на двоє і на двох зроблят карбикы і тото мечут; як ся перевернут вшыткы (розумій: розколені части прута), то гварят, же є крільом — а як не буде лем два превернуты, а решта вывернуты, то повідают, же гайдук. Та си зас робят лопаткы и бют ся, жебы не спали. Як є вченый, то сьпівают пісньо о вічности:

Прийде година для всыіх єдина,
Когда ся треба
От тыіла розлучати
І сьвіт сей покыдати —
Як скажут з неба!

То зоveме „сьвітило“.

(**Дарів**). Оповіданя старого вояка о Нитальыйі. В Нитальыйі ґосподарі мают (маут) домы мурованы с каміня округлого а дахы покрыты скарупоў. Поля мают дуже ровны і позасаджуваны деревом ягодовым (Maulbeerbaum). Дерево од дерева на дві сягы оддалены. Яке має поле, ци то стаяня, ци піперечину*), то як загоны сут, так дерево іде саджене за рядом. А теперь засадженый виноград коло дерева а тот виноград так ся зошоў разом од дерева до дерева яко хмелина і так міцно, што як чоловік хоче пійти, то треба на руках і на ногах ся шмыкати по земли (рачькы піти), а пан офіцер як іде, то перетне шабльоў. І так засаджуваны сут ґрунта таліяньскы деревом ягодовым і виноградом а помеджи тото орют загоны і сыют пшеницу і тендерицу. А дерево ягодове обрізуют, льіторасли... і тото листя́ шмыкают і дают (дают) хроба-

*) стаяня поле, што ся оре на подоўж; піперечина як ся оре ґрунт на-ноперек.

кім на жир і тоты хробакы робят такы клубята ядвабны (Cocon). С тых клубят ядваб. — Родит ся там пшениця і тендериця а люде жиют с тендеричаной замішкы, што называут: „полента“. Пековых пецiв не мают і скляных о́кен, лем деревяны засувы. Давныма часы Ниталыя ся збунтувала на цысаря австрийского і была потычка́: чернява метала з окен цеглами с пецiв і хлыбом печеным і за то Найясныйшый Монарха скасуваў ім пеци і вікна скляны і наложиў великый податок од пецiв і од окен скляных. Биўше домы сут без окен і без пецiв. Ґаздыня як варит йісти, маε такы желызны як польовы колыскы, єст такый дручечок і штыры ніжкы. Оно то в сыньох або в хыжи́ підсыпано глино́ў і вымащено: то ся называт кухня. Теперь она возьме росішки і росчеперит на кухни а на тот дручечок вішат на ланцкы котлы мідяны і кладе під котлы оген, до котла сыпле воды и (і) мукы тындиричаноиї и там кыпит. Потому, як там докыпит тая замішка и бере с котлом и восыпле на столы а потому бере нитку дротову и краε як в нас паску і так дылит челя́д сво́ю, яку маε. А як хоче хлыба печеного, то наріже той замішкы і припікат на ватрі; така полента припікана уж не так скоро плысныε. А як хоче купити хлыб, то мусит іти до пекаўзу (Backhaus). Сут пекаўзы по селах, што хлыб печут. — Дуже теплый край: зимы нема николи — повідают стары люде — лем сьніжок припаде яко роса із морозком; а в лыты дуже великы спройі, в ден люде по хымородах биўше спочивают а в ночи балуют в роботах особливо во жнивах. А мулами роблят. Мулы в ночи ревут, нема спочівку — але тягают окрутны. В нас народ як робит худобо́ў, то іде так, што під праву руку худоба, а Таліян гонит під лыву руку. В Ниталыйі были мы за пят місяцей. Кіўко мат ґосподар челядкы, то кождый ден рано і вечір на колынах молят ся Богу всы разо́м, а єден з нима мовит пацыр, єден гварит, а другы за ним. Як ся примеркат, то сходят ся по улицях, засядут собі десят, пятнадцет коло стола і співают набожно. А піют трьома або штырьома голосами — знают вторувати і басувати.

(**Дарів**). Як раз премудрый Соломон чуў бесыду двох воробцыів. Премудрый Соломон розуміў, што фташина співат, што все створіня бесыдуε. Аж в єднім часы сидыли два фташкы на великі камяници. Єден фташок так ся перед другым хвалит: як бым свойоў ногоў копнуў, то бы ся камяниця розвалила. Почуў той бесыды премудрый Соломон і повідат: хробаку, хробаку! та што ты повідаш, што од твоє́й ногы камяниця бы ся розвалила? Одповідат (отповідат) фташок до премудрого Соломона: най-

ясньійший царю! я ся можу тыж перед свойоў жінкоў чімсь похвалити. А Соломон чуў і то записаў и нич на то. А то были два воробцьі.

(**Дарів**). С чого повстали грибы? Як Ісус Христос ходиў по земли іс сятым Петром, мали хлыб яко в дорозьі. Петровы ся йісти хотыло, та тайно ламаў собі хлыба с торбинкы и тратиў окыршинкы с хлыба. І с тых окыршинок выросли грибы.

(**Дарів**). Як то раз Ісус Христос ходиў с сятым Петром і мали гуску печену на дорогу, а Петро зйіў с той гускы єдну лабку. Ісус Христос іс сятым Петром ішли за дорогоў і мали гуску печену. Святому Петрови хотыло ся йісти і взяў лабку одорваў гусцьі і зйіў. А прийшоў час, як мали пожывати в дорозьі. А Ісус Христос пытає ся: Петре, а де друга лабка в гусцьі? А св. Петро повідат: та она лем єдну мала! Ісус Христос приняў, же лем єдну. Ідут дале, сидят там гускы живы пиля воды. І Петро повідат — хотыў ся выправдати: Пане учителю, смот, і тоты гускы лем по єдні лабцьі мают. Ісус Христос повідат: Петре, ід, зажен іх з місця дале. Пішоў сьватый Петро дале, загнаў та гускы поуказували по другі лабцьі. Тай так ся тайна Петра выявила.

(**Дарів**). Што даў Бог жидім, як не мали во пустиньі воды? Як жиды не мали во пустыньі воды, нарікали на Бога и на Мойсея. Бог им надаў камень, іс камени выпливало дванадцет рік, тоты рікы наповали дванадцет покольіній рода Израельского. Так пророк пророкуваў, што камень быў Христос а дванадцет рік дванадцет апостолів, котры будут судити дванадцет покольіній рода Израельского на конци світа.

(**Яселко**). Як ішоў Христос зо святым Петром по жебраню і зашла велика вода, та іх богатый чоловік, што ішоў штырма сейками, не хтыў перевезти через воду, лем перевіз их худобный што ішоў з возом з двома бычатами. Нагорода богатому і худобному. Господь Бог ходиў по земли і показуваў чуда розмаіты: слыпому очи даў, хромому даў ногы, што быў бісноватый, то го уздоровиў. Раз, як ішоў Господь Бог по жебраню зо святым Петром, зашла велика вода і не могли перейти. Але там гониў єден чоловік штырма сейками возом і прийшоў к ті воды а святый Петро повідат: Пане, треба просити, жебы нас перевіз через тоту воду. Але тот газда повідат: што я буду возити жебраків, кобым ся перевіз сам. А потім ішоў другый газда маценькыма телятками, што ледви тягли віз. І Бог милостивый повідат: тот нас Петре перевезе. А газда повідат: кобы-м міг, та чом, та вас перевезу помалы. Як

перешлн на другый бік, та хлоп ся забраў и пішоў з возом гет. А тоты, Господ Бог іс святим Петром зась собі сьіли дакус. І зачали собі гварити. Каже св. Петро Пану Богу, што даме тому, што нас не перевіз, што штырі волы маў? А Бог так повідат: другы штырі му даме. А Пане, тому, што даме, што двома бычатками нас ледви перевіз? Та повідат Христос: і тоты два бычата йому здохнут. Зас ішли дале. Та св. Петро собі думáў в голові, же то уж підло, же то уж не добрі. А Бог милостивый повідат Петрови: тот буде наш, што му бышьата поздохают, а од (от) того ся одпекау.

(**Яселко**). Кара божа за непошанованя недьільі. Єдна худобна жена пришла в недьілю до сестры до свойі і повідат: выправ мі свойого хлопця по конопльі іс коньом. Тота выправила. А ясно было на сьвітьі та перун стріляў до коня той худобной жены, што єй хлопец пішоў по конопльі, і забиў коня і хлопця — а другый хлопец зістаў і кінь другый зістаў, а на другім кони выбиў перун десять Божих приказаній.

(**Яселко**). На святый вечер. На святый вечер несут сніп соломы з зерном (овес), на стіл положат. А пак солому росстелят всяды по хыжи. И гварят: помай Біг! на шестя, на здоровя (здоровля), на тот новый рік! Як подают вечерю, так ся пацір гварит, потом вечеряют. Наперед горівку пют. Найстарший нє і гварит: дай Боже Вам здоровля, дай Боже счасливо діждати другого нового року! потом закусуют чуснок с хлыбом. С тым хлыбом ідут до худобы і кажді живиньі дават ся закусовати хлыба а чустком лем помастит. Потом вертают ся дó хыж і потом йідят капусту, бандуркы, бобальки (валкы з мукы житчой), ярчаны крупы зо сливками, пирогы з олыєм (олый бере хоц леняный, хоц буковяный).

(**Воля нижня**). Зналиче кумо як зготовити, алé сте не знали як давати. Ґазда маў циґана за кума та просиў го косити, а ґазды жена мала выйти з обідом. Юж скосили великый фалат лукы, сонце пыдышло высоко, а обіду єщи ныт. Пак над вечур уж несла ґаздыня обід, але ґазда як зобачиў та перед ны збіг і гварит: я юж йі дам, возьму та забю! А циґан гварит: куме не бийте, бо мі си барз йісти хоче! А тот кум пішоў за грунок, жінку закликаў та ся сам найіў а жену домів одогнаў. А єй так наказаў, жебы вышла гнет с полуденком. Тай жена вышла і дала наперед капусту ани не солену, ани не масчену, ани одцыджену. А циґан быў голодный тай ся найіў той капусты дось. А она потім пороскрывала риж, пирогы, сыр, хлыб, згорівку — а циґан уж не

міг йісти, бо ся найіў несоленой капусты. Тай повідат циґан до кумы: зналиче кумо як зготовити, але сте не знали як давати!

(**Воля нижня**). Як выстроіли хлопы с циґаном, гварячи, што єго померша жена три разы буде приходила по згорівку і по пачку тытоню. Раз циґанка была хвора, прагла ягід а было юж пізня осінь, приходило до зимы, то ягід уж не было ниґде. Каже до того циґана, жебы ся обачила, жебы ягід зйіла. Циґан пішоў ягід глядати, може даґде найде. Та дармо глядаў и пришоў назад, а циґанка зараз потім гмерла. Циґанку поховали. А хлопы повідали, же буде по смерти ходити за ягодами. І гварят тому циґанови, жебы купиў пачку і пінку, жебы полижиў на вікно і льітру згорівкы, же она прийде г ночи і буде пукати до вікна. Пришла ніч а хлопы пукают до вікна а циґан крічит з ліжка: та што-ж хочеш, там є на вікны та си воз! а хлопы взяли та згорівку выпили і так было три разы, бо гварили, што она до трьох раз буде приходила.

(**Воля нижна**). Были два братя, худобный і богатый. Худобный пішоў до богатого просити хлыба. Богатый угньіваў ся та даў братови фалаток шоўдры (= шинки) і свариў му ід до дябла! Худобний взяў шоўдру і наставиў ся іти до пекла. По дорозьі стріиў старця, котрому даў фалаток хлыба, а старчик научиў худобняка так, же х пекльі за першим разом доста[ў баранка, што тряс золотыма грошами, за другым разом млынка, што настачаў всякого йідьіня і напитку. Та качмар перший раз баранка у мужика підміниў а за другым разом млынка. Зас ішоў худобняк до пекла, та тот старец (дзяд) нахчиў го, жебы достаў кыя, што там внсит за дверми. Як прийшоў зас худобняк до старця, казаў му старец кый поставити на землю і кликнуў: кыю бий! И того худобного выбиў кый за то, же ходиў до ного качмаря. Але тым кыйом од жида одобраў і баранка і млынок. Пришоў худобный домів та позычиў у брата кірце, нібы міряти гроши. Та поза обручи запхаў дукаты і так оддав корец братови. Як брат побачиў, же худобный мат дукаты, зьвідаў ся од нього де іх набраў. Худобный рповіў му, як по його слові ішоў до дябла с шовдроў і там достаў тоты пінязи. Богатый зараз забиў вепря великого наклаў на віз і пішоў до пекла та як із возом пришоў, заперли ся за богачем двери і він остаў

х пекльі. Єден богатый пан хотьіў потом одняти гроши од того мужика, што забогатьіў, та він на войско пана пустиў кыя і вытрепаў вшитко войско а сам гостиў людий і радоваў ся. Были два братя тай єден быў богатый, другый быў худобный тай той богатый маў шитко та сходили ся до него худобны заробляти. А тот худобный не маў нич. А жена му гварит ей ґаздо, ґаздо — гварит — ід ле до брата, може ти даст фалаток хльіба, та му Бог здоровля даст. Пришоў тот худобный до богатого брата, сьіў си за пец, смотрит а брат маў гостьі. Тай богатого жена гварит: дай му да-с фалаток хльіба. А тот гварит: Я бы-м там даваў такому дзядови хльіба. Жена гварит: та дай му, дай! А тот богатый пішоў до комори та вкроїў фалаток солонины тай гварит: на, шоўдру, і ід до дябла! Тай тот зяў тай принюс до дому. А жена гварит: аже ти даў, як бым ті не гварила, тобы-с не пішоў. Але він повідат єй: жено, він гвариў жебы я пішоў до дябла. Тай позбираў ся і іде. Іде, іде, прийшоў до великых льісів тай там стояла корчма тай він прийшоў до той корчмы тай гварит: ей пане качмарю, дайте мі да-с фалаток хльіба, бо-м барз голодный. Тай тот даў і зьвідат ся. Де то ідеш чоловіче? Ей, гварит, піду до дябла за шоўдроў. Тот гварит: ід, але, як будеш іти назад, жебы-с до мене вступиў. Добрі. Тот іде, іде, іде тай прийшоў на єдну долину і стоіт там маленькый дзядок. Тай тот дзядок гварит: де ты ідеш, чоловіче? А тот гварит: ей піду там до дябла за шоўдроў! Тот гварит: ід, але будут ти давати великы гроши, великы пінязи, ажебы ты не браў, бо с того бы ся справило угля, але прос, жебы ті дали баранка, што там за дверми стоіт. Тай тот пришоў гин, тай хотят му великы гроши давати, але тот гварит: нич не хочу, лем того баранка, што там за дверми стоіт. Но добрі. Дали му того баранка. Зяў (взяў) він того баранка тай іде, іде і зас пришоў на тоту долину назад тай зас там тот дзядок стоіт. Той повідат тому дзядкови: што мі с того баранка буде? А тот дзядок повідаў, же з грошей бы ти было лем угля а з баранка ти будут гроши. Поставз того баранка на землю тай тот поставиў його на землю. Та тот дзядок гварит: баранку потряс оболонкоў. Баранок потряс, поўно натряс гроши, дукаты тай тот гварит: видиш з гроший было ти нич было а з баранка ти буде. Та тот напхаў гроши в кышеньі та взяў баранка тай іде, іде, іде тай прийшоў зас до той корчмы тай гварит: пане качмарю, я бы вам показаў штуку. Но добрі, чловече, покажте, я бы рад. Тот: баранку! потряс оболонкоў! Тот баранок зас потряс і поўно дукатів натряс. Набрали жиды дос. Качмарь гварит тому чловеку:

теперь ся ту переночуйте! Тай тот зяў, выстелиў му лужко гардьі, абы спаў добрі. Тай тот си люг і спит. Та тоты жиды вейкают меджи собоў, якбы того баранка перемінити. Тай мали самого такого, тай того зяли а гиншого поставили. А тот чловек рано встаў і баранка взяў і пішоў. Пришоў домів і гварит дома: баранку! потряс оболонкоў! Раз гварит, баранок нич, другый раз пак гварит, баранок нич, тай взяў и баранка забиў, тай зйіли пак з женоў. Але він ся зас збират. Тай зас іде і пришоў до того лыса. Зас до той корчмы пришоў тай зас гварит: дайте мі дашто пане качмарю зйісти, бо-м барз слабый. Тай тот зяў тай даў му кус згорівкы і кус зйісти. Тай тот зйіў і збират ся дале іти. А качмарь гварит: чловече, як будете іти назад, жебысте до мене вступили. Добрі. Іде, іде, іде і зас пришоў на тоту долину. Та зас там тот дзядок стоіт. Та тот дзядок го ся зьвідат: де ты чоловіче підеш? Ой піду там до дябла за шоўдроў. Ід, але великы гроши, великы пінязи ті будут давати, жебыс не браў, лем там стоіт за дверми млынок, то жебы ти того млынка дали. Та пришоў там, великы гроши, великы пінязи му хотят дати, він не хоче, лем гварит, дайте мі того млынка, што за дверми стоіт. Та дали му того млынка. Зяў того млынка тай иде (іде). Та зас пришоў на тоту долину назад. Та зас тамтот дзядок стоіт тай гварит до дзядка: што мі с того млынка буде? а тот повідат: с того млынка ті буде, а з гроший было бы ти (ті) не было. Тай тот повідат: постав тут на землю того млынка. Тот го поставиў. Тот дзядок гварит: млынку мель! Млынок як раз стаў молоти та маў дост што йісти и пити тот, што млынка принюс. Тай зяў тот худобный млынка на плечи тай несе. Тай зас пришоў до той корчмы: пане качмарю! я зас бы вам показаў штуку. А качмарь гварит: а добрі, я бы рад. Тай тот поставиў млынка серед хыжи: млынку мель! Млынок як раз стаў молоти та ся найіли дос жиды и напили. Понапивали ся та гварит качмарь: чловече, не ідте іши домів, лем си переночюйте, та рано встанете та підете. Тай тот так зробиў, не пішоў, лем переночюваў. Той выстелиў му лужко зас, жебы му было добрі спати. Тай тот си люг и спит. А жиды гварят до себе, як бы того млынка перемінити. Они мали самого такого млынка. Тай того зяли а свого поставили. Тай він рано встаў тай зяў млынка тай іде. Прийшоў домів та гворит: млынку мель! А млынок нич. Млынку зас мель! млынок зас нич. Той млынок зяў, поломаў тай до пеца шмариў, жебы згорíў. Тай зас ся збират, зас іде. Та жена гварит: чюеш, де ты то підеш? Тот гварит: піду дайде. Іде, іде, іде і зас пришоў до лыса і зас до той корчмы зышоў, тай зас гварит: пане качма-

рю, дайте мі дашто зйісти, бо я барз слабый. Тай тот даў му штоска зйісти і гварит: де то ты підеш чоловіче? Ей піду за шоўдроў. Ід, але як будеш назад іти, жебы-с ту до мене зышоў. Тай тот іде, іде, іде і зас на тоту долину пришоў тай зас там тот дзядок стоіт. Тай зьвідат ся тот дзядок: ей чловече, де ты то підеш? Тот гварит: ей піду до пекла, най мі заплатят за шоўдру. Тот гварит ід, але великы гроши, великы пінязи ти будут давати, та жебы ты не браў, лем там висит за дверма кый. Жебы ти того кыя дали. Тот пришоў там: та му хотят великы гроши дати. Тот гварит: не хочу гроши, лем мі дайте тот кый, што за дверми стоіт. Дали му тот кый, взяў на плечи тай іде. Тай зас прийшоў на тоту долину. Тай зас там тот дзядок стоіт. И пришоў к тому дзядкови тай гварит: та што-ж мі с того кыя буде? Е — гварит дзядик — с кыя ти буде, а з гроший было ти не было. Тай повідат: постав тот кый на землю. Тай тот поставиў а дзядик гварит: кыю бий! Тай тот кый як раз стаў бити того худобняка, што го принюс. Гварит дзядик: чос ходиў до ного качмаря? Но, гварит, теперь ід! і даў му тот кый. Тот зас пришоў до той корчмы і гварит: пане качмарю, я бы вам показаў штуку! Качмарь каже: а добрі, я бы рад! А тот худобняк поставиў кый на землю і гворит: кыю бий! Тот кый як раз стаў бити жидів вшыткых. Пане качмарю, дайте мі баранка. Тот йой! чловече, не є баранка, хто-сі баранка взяў! Тот повідат: кыю бий! зас гварит худобняк: пане качмарю, дайте мі баранка. — Йой, баранка ныт! — Кыю, бий! Зас гварит: пане качмарю, дай баранка! Йой гварит качмарь: баранка ныт! Тот гварит: кыю бий! Але тот крічит жид: йой Суро, ід, дай му баранка, няй іде! Тот даў му баранка, тот зяў і іде, іде, іде та принюс домів баранка та гварит: баранку! потряс оболонкоў! Баранок як раз стаў трясти та дос гроший натряс: дукатів. Тай уж мат дос. Та зас іде по млынок; зас пришоў до того жида. Пане качмарю! та дайте мі млынка! — Качмарь так гварит: йой, чловече, млынка ныт! — Кыю бий! — Кый як раз стаў бити шиткых жидів, жиды йойчат. Пане качмарю, дайте млынка! — Йой млынка ныт! — Кыю бий! — Пане качмарю дайте млынка! — Йой, млынка ныт! — Зас: Кыю бий! — Йой Суро, ид му дай млынка, няй іде. Тай дали му млынка тай іде тай пришоў домів: млынку мель! Млынок як стаў молоти, мали дос што йісти и жена и дыти шиткы. Юж мат дос шиткого. Тай гварит свому хлопцеви: хлопче, ід до уйка, няй ти позычит кірце. Тай тот пришоў там, гварит: уйку, оле нам позычте кірце. Тай тот повідат: ей, я бы вам там кірце позычиў. Отец ходиў по сьвітьі, та може дакого зерна брид позби-

раў та бы мі корец запаскудиў. Та жена му гварит: позыч му там кірчик, він ти корец не зйіст. Тай тот пожічиў — тай тот принюс домів хлопчіско. А він за то не жичиў, же дашто буде міряў, лем му поза обручи дукаты напхаў. Тай гварит: на хлопче, однес а стріль добрі серед хыжи тым кірцем. Тай тот принюс и шмарнў серед хыжи и розсыпали ся тоты гроши — дукаты — и тот корец, як бы хто посяў в хыжи. А брат богатый смотрит: де він набраў тіўко гроши? Тай тот богатый зобраў ся до того худобного звідати ся, де він тіўко гроши набраў. Тай тот повідат: даў єс мі фалаток солонины і казаў єс мі піти до дябла тай гварит: я пішоў та смот, што я мау с того! Тай тот богатый зас смотрит і гварит: ей! я іши не тіўко буду маў! Тай пришоў домів тай забиў вепря великого тай наклаў на віз. Тай іде, іде і гварит: я іши не тіўко буду маў! Тай пришоў гин до дябла. Та му ся ростворили красьні до дябла двери. Та він нагнаў гин з возом а двери, як він нагнаў (зайіхаў), заперли ся за ним. Тай пак зас тот худобный гостину справляў тай там ся люде до него сходили на роботу и на гостину. Пришоў до нього тыж єден великый пан на гостину та пришоў і ся зьвідує, де ты тіўко набраў того? Тот повідат: я маў тіўко. Тот пан гварит: я тото од тебе одберу! Худобный пак гварит: або одбереш або ньіт! Тот повідат: я войско спроваджу, тай я тебе забю тай тото одберу! А тот гварит: спровад! Тай тот пан пішоў по войско та спровадиў войско. Тай пришло гин войско до того худобного на обору тай зачали ся бити. Тай тот пустиў кыя та гварит: кыю бий! Тай тот кый, як зачаў бити, та вшытко войско вытрепаў. Пак справляў тот худобный гостину, люде ся гостиля і радовали.

(**Воля Нижна**). Воўк і лишка (байка). Ішоў єден хлоп лысом тай нюс великый фалат солонины на плечох. Іде, іде лысом тай стріниў ся з ним воўк — а тот хлоп, як увидьіў воўка, шмарнў солонину тай втыкы і втюк. А тот воўк пришоў к солонины і тай думат: ци ей йісти ци ньіт? Бо не буде пак воды тіўко пити, бо солонина солена — тай повідат: не буду ей йісти! Тай пішоў од ней фалаток гет тай думат зас: ей піду я тоту солонину зьзьістя. Тай іде, іде а лишка пришла та солонину зьзьіла. Тай він пришоў на тото місце: йой, солонины не є! Тай іде зас г другый бік тай іде і іде, там лишка, стрічают ся граз тай прийшли к собі тай повідат воўк лишцьі: ей кумо лишко, я теперь тебе зьзьім! Е, повідат, лишка, я на такій гостины была, што ледви іду. Воўк зьвідат ся: та де? А она гварит: а там! А воўк гварит: оле мі так вкаж, де то? тай веде го лишка тай было там єдно весьіля (весьіле): єден муж ся женнў! Тай она на дырку попід сподок шуркла ся

до коморы, а воўк ся пхає: ей кумо-лишко! я ся там не годен гопхати. Тай повідат: куме-воўку! як си так дьіру выгреблеш, а я си выгребла, та гвойдеш. А воўк як стаў гребсти, зубами грысти тай выгрюб і гвошоў там до коморы. Лишка му повказувала вшытко, воўк найіў ся, напиў ся і лишка гварит воўкови: куме воўку! теперь си можеш ту заспівати. Та воўк як раз стаў співати, вопиў. Тай ґазда, як почуў, выйшоў з дровном, іс кланицеў тай почаў воўка бити, а лишка втекла до загаты. Та лишка си лежала х паздьірю а воўка ґазда так биў, што лем кушічок воўк жив тай воўка пустиў. І воўк іде і лишка іде. Тай з лишкы висьіло паздьіря, таке як пальцьі. Тай воўк гварит: ей куме лишко, як ты ня завела на гостину та так ня збили, ледво іду. Е повідат лишка: мене не так збили, аж з ня кісточкы висят. Тай повідат: е куме воўку! вынес ня там до льіса та тебе жде там шестя. Тай воўк взяў на плечи лишку тай несе. Тай несе, несе і выпюс там до льіса. Выпюс до льіса і пустиў ту лишку до льіса. А гварит лишка: куме воўку, ід до льіса, там тебе жде шестя. Тай воўк іде, іде, іде... пасе там кобыла с коником, з маленькым. Тай пришоў воўк к кобылы тай повідат: юж теперь тебе зьзьім. Кобыла гварит: е, куме вовку, ты теперь ня не зьзіш! под ле, выйми мі скалу з ногы тай ті того коника дам зьзьісти. Кобыла підняла ногу заднюю тай воўк к ней пришоў, жебы выняти скалу з ногы. А кобыла як раз втяла воўка копытом по голові та воўк хпаў — а кобыла підскакуючи пішла іс коником гет. Воўк лежит, лежит... тай кушичок ся обаторяў і встаў. Тай иде зас на другый верьх. Тай пасут там вівцьі. Тай пришоў к тым вівцям: ой вівцьі, я вас уж теперь зьзьім, бом барз голоден. Тай вівцьі гварят: куме вовку, поможж нам співати та пак нас зьзіш! А воўк голову здер та зачаў выти (вōти) — а вівцьі взяли та втекли. А воўк смотрит: а вівцьі уж нé є. Тай повідат: не треба ме было такым співаком бытя, та бы-м іззьів вівцьі. Тай зас іде, іде, смотрит на другый верьх: пасут там гуси. Правду мі кума лишка повідала, же мене жде шестя. Тай пришоў к тым гускам, повідат: е гускы, я вас уж теперь зьзьім! Гускы повідают: поможж нам дадакати, та нас зьзьіш! Воўк як раз стаў выти (вōти), а гускы злетьіли. Воўк смотрит: гусок ньіт! Воўк повідат: не треба мі было такым дадакачем бытя, та бы-м биў гускы зьзьіў. Тай зас смотрит: іде, іде ґ ріцьі до села тай смотрит: сьідит там лишка тай пришоў к ті лищцьі та повідат: ей кумо лишко, я тя уж тепер зьзьім! — Ей куме воўку! ты бы мене йіў? смо-ле, яка ґ водьі плясканка є! — А то місяц сьвітиў до воды. — Тай повідат: выхлепч тоту воду, тай тоту плясканку дістанеш. Воўк як

раз стаў воду хлептати, а вир все поўный быў, тай гварит лишцьі: куме лишко, я уж не годен біўше хлептати. А лишка повідат: пройідж г брісьі дьіру та тота вода выйде, а гиншу будеш хлептаў. Тай воўк пройіў, а тота вода вышла а гиншу зас хлептаў. Тай гварит: е куме я біўше не годен хлептати, бо вир все поўный, ни кус ся не вменшат. Не годен я пляскапку дістати. Тай повідат лишка: ей куме воўку, розжен ся з горы тай до воды скоч та пляскапку дістанеш. Тай воўк ся розігнаў тай сунуў до воды тай ся втопиў а лишка взяла ся та пішла.

(**Воля Нижня**). Як єден воўк поміг єдному старому псови, кед пса хотьіў ґазда прогнати за то, што нес уже старый. Маў єден ґазда пспка. Коли пспк быў маленькый та го дуже любиў а як уж старый быў, то го не́ хотьіў, биў го і юж о него не стояў. Тай пак на остатку гварит: ид ґет од мене псе, я уж теперь тебе не хочу. Тай тот пес выйшоў на загороду и вые. Тай воўк слухат і пришоў ґ ньому тай повідат: чем ты так выеш? — Ей, повідат, кед єм быў маленькый, то ня ґазда любиў барз, а теперь єм уж старый та ня выгнаў гет. Тай повідат воўк: ей він тя зас так буде любиў, як тогды, колис быў маленькый. Тай пак повідат: буде його дьітина там на ґанку, а я ґ ньому прийду, та дьітину вхоплю тай я буду с тоў дьітиноў втьікати, а ты будеш мене імати тай тоту дьітину од мене выдреш і йому принесеш а він тебе буде любиў за то. Воўк пришоў на обору та взяў дьітину з ґанку тай втьіче з ньоў а пес за ним тай дьітину од нього выдер і принюс тому ґаздови. Тай тот ґазда зас почаў пса любити тай гварит жены: зготуй псу єдну козу і єдну льітру моло́ка. Та жена так зробила та дала псу то зьзьісти а пес сытый быў та радуваў ся.

(**Воля Нижня**). О єднім ґаздї, што маў трьох сынів, двох мудрых, а єдного глупого. При смерти ґазда гвариў, што-б хто з його сынів сидьіў на його гробі за три ночи а буде божий. Та не хтьіли два мудры сидьіти, бо ся бояли, лем глупый не бояў ся нич і просидьіў за три ночи на цментари. На третю ніч в єден час выходит отец ґ ньому і даў му паўку і погроз та гварит му: ид с тым у сьвіт, а сам полетьіў голубком до неба. Пішоў сын у сьвіт, нашоў грошп в запертім костелї, даў часть на костіль а сам собі купиў коня і іде, аж стріў дьідка; дьідко го напаў, але він дьідка побиў і відогнаў гет. Дале ожениў ся в єднім сельі та по дорозі надвюз ся якыйсі пан і він йому жену

продаў за пінязи, што іх сховаў у женин рукав, што му была відтяла. Та по дорозі заспаў і хтоска украў пінязи. Та дале зійднаў ся до єдного пана с трьома гиншими возити дырва з льіса. В льісьі рубаючи дудлаву ялицу найшоў рукав з грішми, што йому украдено — та пінязи показаў товаришам і они його забили, та пан увидьіў тото, єкрічаў на ньіа убійникы втекли гет а тоты пінязи лишили. Маў єден ґазда трьох сынів: два были мудры а третій быў глупый, што нич не робиў, лем сьідиў на пецу. Тай тот ґазда, як уж гмираў, та гварит: котрый підеш на мій цментар сидьіти за тря ночи, так будеш божий. Найстарший повідат: я не піду, бо я ся бою. Другый пак повідат: я не піду, бо ся бою. А тот наймолодший повідат: а я піду, бо я ся не бою. І гмер тот ґазда і поховали го. Пак на другый вечур гварит глупый мамі: ей мамо, хпечте мі там дакый колач, бо я піду на цментар ночювати. Тай мати му хпекла колач кушічок с попелу, кушічок з бобу а кушічок з вівса. Та си взяў тот колач до торбы та пішоў гин та взяў си кіў (дровно) і забиў си до гробу там, де отец лежаў, забиў тот кіў міцно і сьіў си коло того колика і єго ся хопиў. Тай тримат ся того колика. Приходит дванадцета година, тай така буря приходит, каміня до него мече, а він ся того колика тримат і тот хльіб кусат і кетит ся. Тай уж зас там тота буря пішла. Тай приходит рано до дому, сьіў си, дала му мати йісти. Та зас вечур приходит. Ей, мамо! зас ми дакый колач хпечте! Тай мати взяла кус татаркы, вівса і попелу і хпекла му колач. Взяў си до торбы тот колач і пішоў на цментар. Прийшоў на цментар та зас ся того колика тримат. Та зас приходит дванадцета година, та зас така буря приходит. Тот зас ся тримат того колика, хльіб кусат і кетит ся. Зас тота буря приходит ґ ньому, каміня мече і хоче го сдорвати од того колика. Він ся добрі тримат і буря пішла гет уж зас. Зас рано пришло і пішоў домів. Тай сьіў си зас на пец, тай сьідит, сьідит тай зас вечур приходит. Тай повідат матери: ей мамо, хпечте мі дакый колач, бо я піду на цментар сидьіти. Мати взяла кушічок татаркы і вівса і попелу і хпекла му колач. І зас взяў тот колач до торбы і пішоў на цментар. Сьідит, сьідит тай в єден час выходит там отец ґ ньому тай гварит до нього: ту-с сыну? — Туй! — Даў му паўку і погроз. На-ж ти сыну! с тым можеш йітти у сьвіт — аж с того вітця ся зробиў голубок і злетьіў до неба. Тай він взяў тото і пішоў домів тай гварит матери: хпечте мі дакый колач, бо я піду на вандрівку тай му хпекла колач якыйси тай взяў си там до торбы тай іде,

іде... прийшоў до єдного села тай єст там такый костіль тай смотрит на тот костіль — йой! тот костіль такый обдертый, обшарпаный, тай прийшоў там до війта, до громады і гварит: чом тот костіль не дате направити? Тай повідают тоты люде, же і ньому не пустит од сьім миль. Ей — гварит — не пустит — дайте клычі, я одомкну, мене пустит, я ся не бою нич. Тай дали му клычі, тай іде там, пришоў, одомкнуў, тай ґвошоў до костела, до церкви за оўтар тай смотрит: а там єст сьім бочок гроший. Штыри на себе взяў а три на костіль. Тай даў церков (костіль) поправити, тай сьіднт там тай си одпічнуў тай си пішоў дале на місто та си купиў коня тай сьіў на коня і йіхат. Іде, іде, прийшоў там на єдну луку, на млакы, іде там с тым коньом а кін застряў там. А дьідко выходит з болота тай повідат: іши мі ту не даш покій! тай поімаў того, што ся нюс на кони і почаў го бити. А тот як ся с коня зорваў тай зас дьідка почаў бити паўкоў тай повідат дьідко: лем ня раз пусти а піду од тя сьім миль! Тай, як го пустиў, тай пішоў дьідко гет. Іде він на кони, іде, іде тай пришоў там до єдного села та ся ожениў з дьівкоў у єдного ґазды. Тай зас іде с тоў женоў і йі купиў коня тай ся несли обоє; несут ся, несут тай везе ся там еден пан штырьома кінми тай тота жена того, што ся на кони нюс, барз гарда была. Пан повідат: де ты підеш, чоловіче? оле мі тоту жену продай! — Продам, а я што буду маў? А пан гварит: продай, продай! а він гварит: та бо не мам до чого грошы ховати, цінязи. Жена одрізала потля (оповідач показаў по рамя) рукав та гварит: буде уж до чого ховати грошы. Тай уж жена пішла си на возик а тот си взяў рукав з грошами і пішоў гет. Тай коньі му барз зослабли тай іх пустиў гет. А він іде тай прийшоў до льіса до єдного потока, тай взяў си тай люг, а тоты грошы коло себе положиў. Тай він спит. А хтоска прийшоў та му грошы вкраў. А він ся схопиў, смотрит поза себе: йой, грошы ньіт! Встаў і дале іде. Быў єден пан, што слугы підлы одогнаў. Тай пришоў до того пана а пан гварит: може бы-с ся до мене зйіднаў. Тот гварит: добрі, я зйіднам ся. Зйіднаў ся і к тому іши пак зйіднаў трьох. Тай пак покупиў коні тай тот пан іх выправляў до льіса. Тай уж пішли до льіса, тай там скоро наложили собі дров на віз, а тот не годен быў так. Тай тот зістаў ся г льісьі а тоты пішли домів і його лишили. А він си выбраў дудлаву ялицу тай тоту ялицу зяў рубати, стяў, аж грошы цупли с той ялицьі: тот рукав з грошами, што му хто-с украў. Тай тоты грошы взяў, ялицу си наложиў на віз і иде. Тай иде тай пришоў до того пана і трясе рукавом і вказуе слугам, же він си нашоў грошы. Тай тоты слугы

як видьіли, та пришли ґ ньому та його перевернули та його забили тай гроши од нього взяли а тот пан, як увидьіў, што забили, скрічаў на ньі, а они устрашили ся, втекли гет од нього, а гроши лишили.

(Воля Нижня). О ґаздьі, што маў трьох сынів і яблін з золотыма ябками. На тоты ябка злїтаў г ночи птах а отец гвариў сынім, хто з них поімат того пташка, тот буде божий. Сынове єден по другым выправляли ся на того птаха, што-б го поімати. Маў єден ґазда трьох сынів тай маў таку яблін, што была блыщача, як злото. Такы ябка на ньі были злоты тай ходиў на ньі г ночи такый птах і тоты ябка йіў тай гварит тот ґазда сынім, котрый того оташка поімат, тот буде божий. Тай зробиў єдному сынови гостину тай тот сын найіў ся, напиў ся тай выйшоў під тоту яблін тай люг тай спит. Цьілу ніч спаў, спаў а пак рано встаў тай то юж ден та взяў ся і пішоў домів. Тай пришоў домів а отец звідує ся: принюс єс пташка? Тот гварит: ньіт! — Та чом? — Тот гварит: я спаў! Та ґазда му гварит: не будеш божий! — Зробиў другому гостину, середньому. Найіў ся, напиў ся та пішоў вартувати тай люг під яблін і заснуў зас. Тай рано ся пробудит: юж ден! — а пташка ньіт. І пришоў до дому. Отец звідує ся: принюс єс пташка? а тот гварит: ньіт! ґазда гварит: не будеш божий! Третьому хотьіў гостину справити. Третій не́ хотьіў, лем пішоў та́кой — пішоў г ночи, вышоў на яблін тай смотрит, а пташок иде а він го хопиў за крило і єдно перо вытяг з него а пташок пішоў (втюк). Та пришоў домів. Звідат ся го отец: та поімаў єс пташка? Сын повідат не поімаў єм, лем єм перо вытяг з него. Даў ім коньі всьім трьом, жебы ся понесли за тым пташком, жебы пішли до сьвіта. Тоты два, што были мудры, мали два добры коньі а тот третій маў підлого коня тай він быў глупый — тай они — тамты двае — його одбили (одогнали) од себе гет. Тай він пішоў до льіса та вышоў на грунок тай сьіў тай плаче а войк іде ґ ньому. Тай іде ґ ньому тай повідат: чого плачеш чоловіче? Тот повідат: нас отец выправиў за пташком, тоты два пішли окремо а мене одогнали гет од себе! тай гварит воўк: цыт! не плач, дай мі того коня зьзьісти та мы найдеме того пташка. Тай тот даў му того коня зьзьісти а воўк зьзьіў того коня тай повідат: сьідай на мене. Той сьіў на него тай несе ся, несе та пришоў к ґньізду, де быў тот пташок. Тай повідат воўк: ґньіздо іщи красше, як пташок, жебы-с того ґньіздо не браў, лем того пташка. А він пришоў ку тому ґньіздови тай повідат:

я бы-м там пташка браў, гнѣздо красше та возму си гнѣздо. Та зяў гнѣздо (не скінчено).

(Воля Нижня). О фурманї, котрому за дванадцет незаплаченых яец жид заграбиў віз, коньі і товар. Пішоў еден фурман на фурманку тай пришоў до едной корчмы тай голодный быў, казаў собі зготовити дванадцет яец. І зварили му тых дванадцет яец і зйіў та не маў чім зацлатити, лем попросиў, жебы почекали, зак другый раз верне. Але він потому не вернуў аж о пару років. Качьмарь го познаў і загарештуваў го і выправиў за шандарями і за судом. Так они вradили, же с того товару, што там фурман маў на возьі, та му нич не зостало лем батіг в руках. А тото решта зостало за тых дванадцет яец, а то за то, бо суд так вradиў, же с тых дванадцет было было дванадцет курок, теперь кажда курка мала бы хоц дванадцатеро курят а за тоты рокы та ся назберало на тіўко гроши, што йому товар пропаў. Але він одтамтыль ишоў плачучи за дорогоў, стрітиў ся з ним циган. Жьвідує ся го, чого плачеш? він му не хоче повісти, а циган го доходит заедно. А він му нарештьі повіў, яка тому робота, чого він плаче. Циган гварит: верний ся там назад зо мноў, та мы тото одбереме. Але фурман му не вірив, же тому не правда, жебы циган одобраў од жида. Але пак го послухаў: вернуў ся з ним. Як были недалеко корчмы, адукат ся призdріў на вікно, же іде фурман іс циганом тай гварив, же він си гев не такого адуката веде и почали ся з них насмівати. А циган входит до корчмы тай гварит: дай Боже добрыдень! а они му гварят: дай Боже и тобі! што ты циган потребуеш? Вельможный судіе (сендзьо)! моя жена зготовила мі бобу та я тот біб йіў, а решта, што мі зостало, та-м посяў і тот біб мі ся вродиў, што-м маў с того дванадцет разы тіўко біўше, як я посяў. А сендзя му каже, же тому не правда, жебы то готовленый біб посходыў і выдаў с себе плод. А циган так повідат, же кой тому не правда, жебы то готовленый біб посходиў, тай тому не правда, жебы с готовленых яец курята вышли. Тогды адукат і сендзя к собі побесьідовали, же то акурат тому правда, же циган повідат. І тогды выдали фурманови вшыток товар, лем тоты дванадцет яец заплативў.

(Липовец). О панї, што даў циганови хворого птаха і зложиў до кавциї стівку, што кед птах у циґана здохне а пан повіст, перший, што птах здох, то циган возьме стівку а кед циган перше, то циґана задаст пан до гарешту на шіст місяцн. Маў то еден пан дуже красного птаха: навчіў його гарды ніскати. А ходиў до нього ча-

сто циґан помагати йому робити. Тай слухаў, як тот птах сьпіваў та му ся дуже сподобало. Але раз тот птах захоріў так, што му аж дохторы не могли помочи. Видно было, же юж не буде жити та пан даў го циґанови і зложиў до кавциї стівку: же як повіст пан скоре, же птах здох, та циґан возме стівку, а як скоре циґан повіст, же птах здох, та циґана даст до гарешту на шіст місяци. Раз приходит циґан до пана. Пан шьа жьвідує, як там птах. А циґан повідат, же добрі. Але він го заедно доходит, жебы повіў акуратны, же птах здох. А циґан ніяк не повіст, лем все, же добрі. Але пану не с потерплівьом было, тай гварит, же птах мусьіў юж здохнути. А циґан гварит: кой пан скоре выповіў, же птах здох, то теперь стівка моя.

(Липовец). О пану, што обіцяў циґанови червены нагавицы, кед го назве такоў титулоў, якой іши не маў і не буде мати. Як циґан назваў пана? Ішоў раз єден пан через місто. А маў на собі червены нагавицьі а иде за ним циґан тай му шьа сподобали тоты нагавицьі и просит пана, жебы му пан даў тоты нагавицьі. А пан му гварит: дам ти нагавицьі, але придеш заран-рано до мене и назвеш мене такоў титулоў, што я такой ем не маў, ани не буду мати. Та цыґан одышоў в свою сторону, а пан в свою. Приходит циґан домів, люг собі на постьіль, циґанка му дає істи, він не хоче. Она шьа го жьвідує, чого шьа турбує, а він повідат: дай мі спокій! — а він собі думаў, яку титулу має найти для пана и роздумаў собі, же го назве Иесусом Христом. И приходит рано до паньі тай гварит: пані! слава Иесусу Христу! Пані одповідат: слава на вікы! што потребуєш циґане? — він повідат: ці дома Христос Пан? А она не знала, што на то гварити та пішла к пану. Гварит: якый сі гев циґан пришоў и жьвідує шьа, ці дома Христве Пан? Пан собі подумаў, же він вчера быў с циґаном, здогадаў ся, же так циґанови повіў, та казаў взяти паньі тоты нагавицьі і дати циґанови.

(Липовец). Як то раз Иесус Христос зо шьвятым Петром пришли на ніч до єдного ґазды, котрого жена мала родити дьітину. Як вродиў шьа хлопец, Христос гвариў Петру, же так тому хлопцу дасть, же як што задумат, то буде мати. Учуў тото слуга ґаздіў, што спаў недалеко них і у положкыньі украў дьітину і втюк з ньом покырвавивши вперед бабу. Як рано повставали і повидьіли бабу покырвавену без дьітини, сказали же она зйіла дьітя і дали єй до гарешту. Тим часом, як підріс хлопец, жьвідаў ся у того

слугы с матери, а як го тот переводжаў, так подумаў, жебы мати перед ним шьа стала. Як задумаў, мати пришла ік ньому, пізнала сына, а він потім покарав слугу заміннвши го на пса — а задумавши зробиў, же отец шьа розсыпаў на порох за кару, же даў до вязницьі матьір, хоц она не провинила в ничим. Як ходиў Исус Христос по земли зо шьвятым Петром и пришли до єдного села, стали до єдного ґазды на ніч. Казаў им тот ґазда піти там на боіско спати. И они пішли. Але в тім домі была баба в тяжи: мала родити дьітину тай барз на ню тяжко было. И все шьа кликала на Бога, жебы єй Бог скоро розлучиў з дьітиноў а шьвятый Петро тото слухаў тай гварит Исусу Христу: просит баба, жебы єй Бог скоро розлучиў а Исус гварит: идий, посмот, як на небі. Він пішоў посмотріти, приходит назад и гварит же дуже не добра теперь планета. Исус му каже: ід собі лячи спати — тай він так зробиў, але не міг выслухати той бабы, же так йойкат та зас гварит Исусу, жебы єй розлучіў. Исус гварит: идий, посмот теперь, яка планета? Пішоў Петро посмотріти, приходит низад і повідат, же тецерь добра планета. И тогды шьа народиў хлопец. Та Петро гварит Исусу: што даст тому хлопцу? А Исус гварит: тото му дам, што сам буде думати, то му шьа стане. А слуга недалеко спаў та слухаў вшытко, што они бесьідовали. И встаў, взяў того хлопця и втюк далеко. А она не чюла коли, бо спала. Як шьа зобудила, обзерат коло себе: дьітины нé є. А слуга як браў дьітину та бабу чім си покырвавиў. Як повставали вшыткы та повідали, же она мусьіла жьісти тоту дьітину. Она повідат, же ньіт, же нé знат, де шьа дьіло. Дале они по шандары пішли. Пришли шандары, бабу скапчали міцно, што она мусьіла повісти, же жьіла. И взяли єй до гарешту. А слуга того хлопця собі выховаў, юж му было три рокы: юж знаў ходити и бесьідовати. Гварит тот слуга тому хлопцу, жебы так дýмаў, жебы́ му шьа стала єдна корова. Він задумаў и она шьа стала. Дале казаў му думати на вшельіякы річи і юж вшытко шьа стало. Але тот хлопец жьвідує шьа, де моя мати? А він го переводжат, же ты матери не маў. А хлопец гварит: як бы я матери не маў? Кой шыткы дьіти мают матери та и я колиси мусьіў мати. То я буду думати, жебы́ мóя мати ту шьа стала. И він задумаў і мати пришла. Познала свого хлопця, поцьіловала, потьішила шьа и оповідала, яка тому робота шьа водила. Тогды хлопец гварит тому слугови: чього так зробиў? И задумаў, жебы они шиткы троє стали шьа там, де він шьа вродиў. И юж там сут. Тогды жьвідує шьа свого вітця, на што ты матьір

мою даў до гарешту? Теперь він задумаў, жебы шьа с того слугы зробиў — препрошам — пес. И зараз шьа зробиў. И того пса вязаў до стопа на ланцок а сам задумаў, жебы шьа ту ідло стало, и разом отец і мати і він шьа гостили. Але отец гварит, же треба и псу дашто дати істи. А хлопец гварит: дайте му тату огня! И даў му огня. Але пес оген істи не буде. И гварит отец, же дебы то пес оген іў! — а хлопец гварит: а дебы то мати дьітину жьіла! а ты повідаў до кінця, же моя мати мене жьіла! И тогды задумаў и з вітця шьа зробиў порох за тоту кару, же він даў свою жену до гарешту, же она дьітину жьіла (а она не жьіла).

(**Королик волоскый**). О циґанї кумі, што лишиў його ґазда при своєй женьі на ґаздівстві, кой пішоў на ярмак. Раз пішоў єден ґазда на ярмак а циґана кума лишиў дома іс кумоў на ґаздівстві. Гварит му: ґаздуй же ту так, як і я. Тай циґан косиў до полудне. На полудне вышла кума и вынесла му істи. Тай циґан зіў і повідат: подте же кумоньку і лечи так як іс кумом. Кума взяла і втекла домів. Вечур циґан пришоў домів. Дала му кума вечеряти зас. Звечеряў циґан і повідат до кумы: кумо, но постельте та ляжеме. Она му повідала: ну познимай зо ся лахы а ід там, де телята стоят. А кум пришоў з ярмаку тай она му повідат до нього: ід, гварит, воз си мотуз, а ідий скоре, бо циґан меджи телятами стоіт голый та хотьіў ня зґвалтувати. А бий! Ґазда вышоў зо двору тай до циґана тай бий! циґана. А циґан рычаў так, як теля тай вырваў ся циґан с хыжи тай втюк. На другый ден циґан пришоў до кума та зьвідує ся кума: за што сте так куме телята били? Так тото чорне теля рычало, што аж до хыжкы до нашой чюти было.

(**Королик волоскый**). Жид і Іван-занека, што жидови вкраў гроши. Раз Іван вкраў жидови гроши. Та жид заскаржиў Івана до суду. Іван взяў, набраў гроши і пішоў до судиї та даў йому гроши. Стали на термін. Судия (сендзя) повідат жидови так: Ну, жиде возмеш Івана на віз і завиеш го до перины і будеш го тягнути сам на гору, то Іван ся признат о грошах. Жид взяў Івана на віз, завиў го до перины і тягне сам на гору; здушиў ся дуже та крічит: Признай ся Іван, не терп таку муку велику, бо я ся уж здушиў а што ты там робиш х перины? Вытяг жид на гору тай сьіў тай дыхат: Іван, што робиш, признай ся, бій ся Бога, бо тя назад повезу долув ґороў. Ну — повідат Іван жидови — я ледви вышоў горі гороў, а лыгай ты до перины, то я тебе зас повезу. Взяў жид, люг до перины. Як Іван зачаў долов гороў летыти, навалиў з возом в бадуню, жид потоўк ся і віз поламаў ся.

Як поімаў жида з бадуньі за ногы, як зачаў влечи по ядўівцох, жида покырвавиў, подер на нім жупан і шыткы лахы: жид зістаў голый. Тогды жид повідат: Іван, што ты ся уже натерпіў мукы признай ся, бій ся Бога! Наконец пустиў Іван жида голого. Жид вырваў ся і летит зас до суду. Судя му каже: станеш іши раз на термін з Іваном, то він ся мусит признати. Стали зас на термін. Каже судя: Іван признай ся! Іван повідат я нé краў жидови жадны гроши, я нé краў нич. А судия гварит: будеш зас муку од жида терпіти. Іван все повідат, же не браў. Судия гварит: ты жиде палец до огня прилож а Іванови на руку, то ся мусит признати. Тик жид доўго пхаў до огня а Іванови на рукы, аж покаль палец не одпалиў. А судия повідат: кой єс так го мучиў, а він не признаў ся, то юж не вкраў гкоши.

(Завадка Римановска). Як Ісус Христос с сьвятым Петром ходили помеджи люди і пришли к великій водьі, а богач што ішоў штырьма віўми нé хотьіў іх перевезти через воду, та бідный, што ішоў пару бычаты з возом та іх перевюз. Яку удумаў Христос заплату обом. Што дале стрітили Христос с сьватим Петром на пути. Яку долю призначиў Христос для дрічного дьівчати, што ім вказало дорогу до села. Сьватый Петро і Ісус Христос ходили помеджи люди и пришли к великій водьі, што не были годны перейти через воду. А іде богач штырьма віўми і они просили го, жебы іх перевюз через воду. Стрілиў батогом понад волы і пішоў гет через воду, пóвіў, же дзядів не буде возиў. Пришоў бідный пару бычаты з возом. Просили ся также бідного, жебы іх взяў на віз; повіў ім: сьідайте на віз, кед будут могли бычата, та перетягнут нас через воду. І перевюз іх через воду. Одышли дале і Петро сьватый ся зьвідує Ісуса Христа: што мы тому даме богачови, што нас не перевюз через воду. Повіў Ісус Христос Петрови, же другых штырі тот богач найде в стайни. Потім зас ся Петро зьвідує: што даме бідному, што нас перевюз через воду? Повіў му Христос, же скоре прийде домів, та му и тоты бычата поздышут. Петро повідат: не добрі Пане, бо кривда така велика, він бідный та и тоты бычата му поздышут. Потім повідат Петро: Пане злы, не добрі, же ся так стане! Ісус Христос повідат: Петре тот єст мій бідный, бо в мене вірный. Богач не мій, бо в богацтво вірит. Ідут дале: городит єден терньом сад. Зьвідуют го ся: на што ты так городиш? Одповідат ім: Пане за тот час, жебы быў тот пліт, закыль я буду живў. Ідут дале: другый ґазда городит такы сад, як і тамтот. Зьвідуют ся го на што кіў на оба кінцы

теше? Повідат: я доўго не буду, дыти дробны зостанут; як колови конец єден пригнйе, так другый си оберне затесаный, готовый, та му пліт буде ся тримаў. Идут дале: прачька-дывка пере лахы. Зывідуют ся: де дорога на друге село? Тота взяла, прайник шмарила і вказала ім дорогу. Идут дале: лынивый лежит биля воды і повідат так: же водычко, жебы-с текла через мое ґарличко, тобы-м тя ся напиў. Але тоты пришли к ньому. Ісус Христос и Петро сьватый зывідуют го ся, де на друге село дорога? жебы добрі было піти. Тот лынивый не встаў, жебы ім указати дорогу, лем ногоў показаў дорогу. Потім сьв. Петро ся зывідуе, што мы тому дывчати даме, што нам так добрі дорогу вказала. Ісус Христос повідат Петрови: же того лынивого, што віля воды лежаў а не напиў ся єйі. Сьватый апостол Петро повідат: не добрі Пане даеш! А Ісус Христос повігат: же тот лынивый бы віля хлыба готового згыб з голоду, бо бы си го не взяў, а тота цыкава, та го буде обходити.

(**Тыльова**). О рысьі, што пришоў на козьі до хыжи. В Комариску на Уграх рысь пришоў на козьі аж до села: як ся вчіпиў карху козы, так не міг одчепити і пришла коза з ниж аж до хыжи — та го люде забили.

(**Мшана**). Єдного пана сын ходиў до чколы разом з дывкоў єдного шевця. Во чколах прирекли собі побрати ся, як дійдут до років. И справды сын просиў, як пришла пора, отца, штоб позволиў му женити ся с тоў дывкоў бідноў, але уцтивоў. Отец позволиў. Єдного пана сын ходиў до чколы і єдного шевця дывка. Іщи во чколах прирекли собі, што ся поберут, як дійдут до років. Коли до років дішли, сын хотыў (маў тот замір) женити ся с тоў дывчиноў, а не сміў вітцю сказати. Того сына отец повдовіў а сынови роки дішли; отец спімнуў, жебы ся сын жениў а сын маў охоту, але лем з дывчиноў шевця. Отец пізнаў на єго лици смуток і зывідаў ся сына, жебы му повіў, для чого смутный. Так зывідуваў ся єго кільканадцет разів, аж на остатку сын одкрыў таємницю, же він ся хоче женити, але лем жебы му отец позволиў взяти за жену дывчину, котрі він прирюк за молодых лыт во чколах. Єст вправды бідна дывчина, але прото уцтива. На тото отец одповіў, же му о маєток ся не росходит, кед она уцтива а сын єй полюбиў.

(**Горова**). Забава дытий. Посыдают за рядком дыти (мали хлопцы) а єдно не сяде, лем повідат: „ходиў я коло хаты, покусала ня там чорна хора (кура), як водила курята“. А пак ся зывідуе дыти: „де пан?“ А дыти повідают: повысше! і так доходит до остатнього і тот остатній каже: „я сам пан!“ І выступит гет, а пак

тот сяде, што ся зьвідуваў. А тот, што гварит, же він пан выступит і зас ся він іх зьвідує.

(Горова). О гардій дьівцьі што зо страха лахы здерла а потім „єй взяло“. Мали мати з вітцьом єдну дьівку, а тота дьівка барз гарда была і ходили г ньі вечур хлопцьі, музыку робили, таньцували з ньом. Аж раз змеркло ся і не принесли сой згорівкы і она ся з нима заставляла на великый застав, же пыде принести згорівкы. А паробци ся бояли, бо через такый мыст треба было ити, што страшно. И она пішла и принесла и єще ся з нима заставила, же им с того страха лахы принесе. И пышла и принесла. Ишла до жида (качмаря) и не было нич. А пак як ишла од жида, то сидьіло на мостьі таке, як кітка. Як го поімала за голову, вшытко одьіня з нього здерла. И пришла домыв. А отец и мати страшили ся, што ся таке стало, што зробила, же таке не подаруе тота біда. І так пришло раз пыд выкна и домагало ся одьіня. Хлопчиска выбили в выкньі шибу и на тоту дьіру давали му инше убраня, а оно гварило, же не хоче иншого, лем тото, што з нього зняло. Няй ми ген однесе, де мі зняло. И позганяли кєьондзыв (сьвященників), жебы го закляти на мостьі, жебы не страшило. Ишли люде зо заду, она в серединьі, вюў ю отец за єдну руку а мати за другу а сьвященикы ишли на перед. Як йі раз пырвало, та з ней нич не лишило, лем лахы. Так купку лишило, як и она з нього здерла. И отец и мати взяли тоты лахы и поховали до гробу. И оно на ті покутьі тримало двадцет років, і пак єй пустило та не выльно єй было на сьвіт выйти, бо як бы была вышла, то бы йі взяло на вікы. И дыстала ся к своім лахім до гробу а выквитла квітком. И йіхаў пан за дорогоў и тот квіток си вырваў. И взяў си и поставиў си го до покою до воды до склянкы. И пойіхаў раз и лишиў си кухаря, жебы му зготовиў йісти. И тот кухар зготовиў и поставиў си до пецка, до руры, так як все робиў. И тот квіток взяў и пойіў му. А пан му прийіхаў и бий! кухаря, нач му зйіў тото його йідло, бо не знаў, же то квіток зйіў. А пак пойіхаў пан зас на забавку. Тот кухар зготовиў йісти на ново и тото зас квіток зйіў. Кухар зас третій раз зготовиў йідло и поставиў сой варту и тоты вояци вартували и поимали єй. И пан прийіхаў и зьвідоваў ся, што то за єдна. И она му повіла, же так и так зробила. И пан тот ся з ньоў ожениў. И хотьіў раз взяти єй на забаву. Не пышла з ним, бо ся бояла, же єй зас возьме тота біда на покуту. На другый раз кочіш того пана запряг конї, а она сьіла си на брычку, што пан на ньі йіхаў — и коні іще не крочли а єй юж взяло.

(**Горова**). О льіннівім Мацьку, што выбраў ся в дорогу та роздаючи хльіб дзядім дістаў такый воречек, што вшытко даваў, чого Мацько захотьіў. Як на весьілю цьісарьова дьівка выбрала сой Мацька і він з ньом жиў в мурованици. Як іх хотьіў цьісар стратити та выслаў на них тричи войско, та за кождым разом шитко войско попадало и не зробило ім нич. Єден ґазда, гдовец, ожениў ся пак з другоў и маў с першой жены сына а тот сын не хотьіў робити нич. Тота мачоха хпекла му хльіба и выправила го служити. И він тот хльіб з'іў и вернуў ся назад. Пак му зноў змолола піў мацка зерна и з мукы му хпекла хльіба и зас го выправила слушити. А єму мено было: Мацек. Ишоў коло дорогы и йіў хльіб а дзяд го просиў хльіба и він му даў. И гварит: нате вам дзядусю, нате, бо повідают, же хто даст бідному, же йому даст Пан Біг. И иде зас коло дорогы и зас быў дзяд и зас просиў хльіба и він зас му даў хльіба и зас так гвариў. И ишоў зас дале и зас нашоў дзяда третій раз и зас му даў хльіба. И так гварит: юже-м хльіб роздаў, а мі пан Біг нич не дае. І (и) пак тот третій дзяд зьвідаў ся го: што-ж ты хочеш сыноньку за тот хльіб? А тот гварит: такый воречек, жебы з нього маў дос, што він схоче. Добрі. Так ся вернуў домыв і стряс тот воречек на пецу, жебы му даў бобу. И даў му воречек бобу и він йіў. А тота жена гварит свому ґаздови: наш Мацюсь штосі знае, бо выйшоў на пец и заєдно йіст. И гварит тот сын: воречек, воречек, я хочу кыселицьі до бобу! И воречек му даў кыселицьі. И гварит му отец: ид же до льіса пнякы торочити. Пыду, тату, пыду, я шыткы пнякы выторочу. Пак пышоў до льіса и сьіў си на пняка и зас просит воречек, жебы му даў кыселицьі и бобу. И тот його отец вышоў зазерати, чи дашто робит. И пришоў до-дом и гварит: нич не робит, лем сьідит на пняку и йіст. И пак вышоў другый раз зазерати — а тот юж вшыткы пнякы на купі маў; тым стряс воречком: воречек, воречек, жебы ми ся тут вшыткы пнякы на купу сторочили! И вышоў зазирати його отец третій раз: а пняків было барз дуже на купі і гвариў: як ся тото звезе? А сын повідат: цитте тату, бо я тото звезу нараз. Зас просиў воречка: воречек, воречек, жебы мі ся ту стаў віз. И він тоты пнякы вюз перед того пана, што казаў вітцови, жебы тоты пнякы поторочиў и вюз домыв. Пан ся встрашиў, што ся таке стало, што іщи нихто такы ани раз не вюз. И пак тоты пнякы ся зметали з воза самы, а выз ся розышоў, што го не было ніґда. И было весьіля: што цьісар оддаваў дьівку. И пак він на тото весьіля пришоў и тота дьівка

выбрала сой його. Як назганяли цысарей жебы выбрала ґазду, котрый ся йі подобат а она выбрала си його. И пак оддала ся за нього и замуровали єй до мурованицы (такый мур є каміня). И она с тым ґаздоў мала шытко красне: тот воречек йім даваў. И пак спровадили войско, жебы йім головы постинаў. Она вышла на ґанок с той мурованицы и гварит: Мацюсь, Мацюсь! на нас войско юж иде. А він зьвідує ся: ци далеко тото войско? Она повідат: туй! Він выйшоў з воречком и пак гварит: жебы шытко войско попадало. И вшытко попадало и было там до третього дне. И пак тото войско го ся просило, же не буде му головы стинати, лем жебы пышло домыв. Другый раз тот цысар іщи біўше войска спровадиў, жебы му тото кінця дышло. И зас тото іщи попадало, як із воречком выйшоў. И спровадиў на нього войско третій раз и третій раз то войско попадало. Потом тот цысар даў покій. І (и) юж так жили собі.

(**Ольховец**). О тім як Христос зо шьватым Петром ходиў по земли і раз по дорозьі вступиў до єдной хыжи і просиў ґаздыньі, што пекла хлыб, жебы му хпекла дакый колачик. Як потом посвариў ся з бабоў, же аж му штухла погрібачом до чела, с чого Христос сьміяў ся. Як зас пішли дале і пришли ґу великій водьі, та ішоў богатый зо штырма віўми, той не перевюз их; надышоў потім худобняк з двома малыма бычатами і той их перевюз. Яка нагорода чекала обох тых людей, богатого і худобного. Як Ісус Христос зо шьватым Петром ходиў по земли и научаў народ, вступиў до єдной хыжи а там ґаздыня пекла хлыб. И потім шьватый Петро просиў, штобы му хпекла дакый колачик, же він єст голодный. Она му всадила тысто з долони а потім не дала, як ся тысто хпекло, бо барз велике и гарде выросло. А шьватый Петро просиў, штобы зас хпекла му. Она вжьала потім лем хпіў, як хперед — а то іщи більше выросло. Але і тот хлыбец не дала а Петро все внуваў, жебы му дала. А она му потім погрібачом штухла до чела. А Ісус Христос быў на дворі и чекаў Петра, а потім ся с Петра насьміваў, што з бабоў ся забавляў, та на даремньі, бо му не дала нич. Потім пішли зас дале. І пришли ґу великій водьі и не могли перейти. А трафиў ся там єден ґазда зо штырма віўми і они го просили, штобы их із возом перевюз брез воду а він их не перевюз, тілько пішоў сам. Потім надышоў такый худобный з двома малыма бычатами. И они його знов просили, жебы их вжьаў брез воду и він их вжьаў и перевюз их. Потім, як ся перевезли, жьвідаў ся Петро

Ісуса Христа, што дадут тому, што ишоў штырма віўми а нé хотыў их вжьати. А Христос гварит: даме іши штырі волы. А тому, гварит Петро, што даме, што нас перевюз. А Христос повідат: і тоты два му поздышут. Та Петро гварит: то несправедливі. А Ісус Христос повідат: та бо тот наш буде, а тамтот няй ся тышит волами.

(**Ольховец**). Як то циґан дістаў на нагавицьі. Циґан Фецьо дістаў си од єдного офіцера червены нагавицьі и блюзу и потом пришоў в крестопоклонну недылю до церкви и стаў собі нахперед вшыткых людий. Як ся люде кланяли кресту а циґан Фецьо мысліў, же они ся йому кланяют, позераў ся на люди и повідат: люде, што робите, то я Фецьо, а вы ня не познали, же-м гардьі убраный. И с того ся люде сьміяли барз. Аж и сам сьвященик ся засьміяў. Але же в той час задумаў сьвященик, же циґана треба до себе закликати и повіў дзвінникови, жебы йому по набоженьстві казаў до себе прийти. И циґан так зробиў, пришоў до сьвященика. А сьвященик написаў йому картку, а на тій картцьі было написано: дванадцет буків! И даў му тоту картку, жебы ю занюс до сендзьі (судийі) и гварит: на-ти картку, занес а достанеш дванадцет на нагавицьі. Циґан взяў картку и полетыў до сендзьі. А там по дорозьі идучи стрітиў ся з єдным студентом, дає тоту картку студентови и просит: най мі пан прочитат тоту картку. А тот студент посмотриў ся до карткы и повідат: кепско, бо достанеш дванадцет кыйів на зад. А тот циґан тоту картку од нього одобраў, повідат: вы не знате чітати. А тот студент сой подумаў, же то єст хыба і так обіг кряками и знов нахперед циґана заступиў на дорозьі. А циґан зас дає чітати ту картку, бо го не пізнаў. Тот му почітаў, повідат: добрі ту маш, бо маш дістати дванадцет на нагавицьі. Циґан зас просит студента, жебы му приписаў другых дванадцет, жебы было двадцет штырі. Студент маў оловко (= оловце) при собі и приписаў другых дванадцет. И циґан подякуваў му и пришоў до сендзі тышачи ся, што ма юж штырі двадцет златых на ногавицьі (нагавицьі). Тай там пришоў в час обіду. Тай сендзя казаў зачекати, тілько од нього картку одобраў. Як сендзя обід зйіў, казаў поліціянови вытягнути лавку на рынку і казаў ся циґанови положити на ню. Як тот полициян зачаў го кыйом по задьі бити, а сендзя рахуваў и циґан тыж рахуваў. Як выбиў дванадцет, циґан кричит: гов! паночку! бо тоты лем приписаны. Але сендзя одповіў, же єст написане: штыри двадцет и дале казаў бити, Як выбиў штыри двадцет, тогды каже полициян подя-

ковати сендзьому за кару. А циґан не хотьіў подяковати, лем іщи сендзьови накляў. И втюк домів. Так ся є циґаном зле повело.

(Тиханя). О тім, як до єдного великого богача — Марко называў ся — пришоў на ніч єден зьвіздар і читаў із зьвізд, же праві в селі родиў ся хлопец, што завладьіє цьілым маєтком Марка. Марко убояў ся і выгнаў слугы, штобы глядали, де такый хлопец ся народиў. Слугы пришли до першого худобного сусьіда, с котрым Марко не любиў ся, і там знашли хлопця, што праві народиў ся. Марко помириў ся с сусьідом і взяў од того худобняка хлопця на звыхівок. Але потім вынюс хлопця до єдного льіса, роспороў єму бріх і там го лишиў. Нашли того хлопця купцьі, што ішли за дорогом і вступили до льіса дагде воды ся напити. Взяли хлопця і выховали гардьі, дали го хчити. Потім барзкы богатьіли. Зашоў до них Марко раз на ярмак і зьвідат ся, чом так добрі им иде. Купцьі му сказали о дьітиньі з роспоротым брі-хом, котру нашли г льісьі і выховали. Так він их наклониў, што згодили ся післати до його дому хлопця, жебы пізріў, ци му ся сподобат його дьівка. Хлопця загнаў з листом до своєй жены, а в листьі написаў, жебы го забила; за три дни писаў, як верну, жебы хлопця уж не было. Та хлопец стрітиў идучи брез льіс єдного вояка, котрый взяў від нього тот лист, роздер і прочитаў тай даў і хлопцю прочитати. В листьі тім писано было, жебы хлопця забити. Вояк написаў другый лист, жебы того хлопця оженила за три дни здьівком. І так ся стало. Марко приходит, хлопец уж його зятьом. Марко выправиў хлопця небавом по скарб великый за море. Хлопец счасливо перевюз ся брез море, і набраў золота до міха і назад вернуў. Марко сам потім пішоў за море глядати скарбу та кед його перевозиў дух на кораблі, взяў од того духа лопату, штобы нарабляти і уж мусьіў лишити ся на мори і перевожати людей — а дух преч пішоў. Хлопец справды завладіў шиткым маєтком Марка, як то зьвіздар вычитаў. Єден быў богач великый, называў ся Марко а при ньім быў худобный ґазда и тот ходобный маў дуже дьітий. А тот богач быў на худобнбго злый. И єдного разу пришоў до того богача зьвіздар, што ся знаў на зьвіздах и просиў ся на

ніч и той го приняў богач. Тот зьвіздар вышоў вечер на двер и смотріў ся по зьвіздах, а тот богач го ся пытат, што там видьіў? А тот зьвіздар гварит: видьіў єм и добре и зле. И просиў тот богач коньче, жежы му повіў, што видьіў. И тот му повідат: родиў ся тут такый хлопец в ті і (и) в ті годиньі, в ті і в ті мінуты, што твоім вшыткым маєтком завладіє. Тот взяў богач, засмутиў ся. И выгнаў зараз своих слугів до села, жебы глядали, де ся такый хлопец народиў х ті годиньі. Они пришли до першото сусьіды, што го тот богач не любиў и знашли, што там ся вродиў тот хлопец. И пришли и повіли тому богачови, што вродиў ся хлопец у того худобняка, што ты го не любиш. И тогды казаў приклнкати того худобного до себе и прикликали го. И пришоў до нього тот худобный и богач почаў го гостити и красньі з ним бесьідовати. И повідат му так: дотля не жилисме в згоды, дотля сме ся колотили, а теперь жиймe в згоды и забавляймe ся. И так го пару разы гостиў, бо тот богач маў таку мысель, жебы того хлопця згладити зо сьвіта. И каже так до того худобняка: знаєш ты што, ты маш дуже дьіти и не маш им што йісти давати, дай мі того хлопця, што ся тогды и тогды гродиў, а я го дам хчити и будут з нього люде. И нарештьі тот му даў того хлопця. И взяў того хлопця, гвариў, же він го завезе до своєй родины, а то было в зимі. Взяў того хлопця и пойіхаў. Як пришоў до єдного льіса, взяў тому хлопцю, роспороў бріх и там го лишиў. Аж там идут купцьі и єдному ся барз воды схотьіло. И повідат до друго: барз мі ся хоче пити, де я ся ту воды напю. А там другый гварит, же меньі так само хоче ся пити. И идут и глядают воды и видьіли там, же іде пара зо снігу, так єден до другого повідат: там мусит вода быти. И пришли до того місця, де ся курило и видьіли, же там єст дьітина и сміє ся на ньі. Єден до другого гварит: подме та возмеме тоту дьітину. А другый гварит, же то може такый дух и пришли ближе, смотрят ся: дьітина має бріх роспоротый — и повідат єден до другого, жебы го взяти. Кед ся даст взяти, то добрі: дьітина правдива, а кед ся не даст взяти, то дух. И взяли того хлопця и принесли го до єдного села, там му дали тот бріх зошити и ховали го, дали го вчити и навчиў ся купецтва и ходиў з ними по ярмаках всяды. И з ним мали велике счестя. И так збогатьіли, же и самы не знали што мали з грошима робити, бо до них барз люде приходили, до иншіх не ишли, лем до них. Єдного разу пришли на ярмак и приходит до них тот богач Марко и зьвідує ся их: панове што такого, што так до вас шыткы люде идут, ци дашто знате може почаровати. А купцьі му повідают, же

ны, же они нічого не знают. Він знов наперат на них и зьвідує ся, жебы му повіли правду. А они му повідают так, же нич не знают, лем же єдного хлопця несчасливого нашли в лысы, котрый маў бріх роспоротый и же того хлопця сме си вывчили и з ним маме велике счестя так, што не знаме самы, одкаль (откаль) ся нам бере. Марко як тото почуў од них, так познаў, же то тот хлопец, и повідат до того купця, же він мае дома красну дывку єдиначку, жебы их могли обоє поженити. Але тот купец му повідат, же він мае юж да-є про нього и не барз му ся хотыў дати намовити. Нарештьі повідат так Марко до купця: я му дам тому хлопакови — лист, а няй го він занесе до мого села, до мого дому и най даст мойі женьі. А няй зае поверне назад, то йому повіст, ци му ся тота донька сподобала. Хлопец взяў лист, и пішоў. Приде до лыса а там стоіт вояк з баґнетом и кричит: де ты идеш? А хлопец повідат: даў мі пан лист, жебы занести пані. А вояк гварит, дай мі тот лист, няй го прочитам. А хлопец нé хотыў му дати лист. Але вояк го не пустиў, мусыў дати. Як даў, тот вояк тот лист роздер и прочитаў. В листьі было написано так: „Жено моя люба! як тот хлопак прийде до дому, то дай го забити; як на третій ден верну, жебы-м го не нашоў". И тот хлопак ся барз засмутиў і не вірыў тому воякови. А вояк му даў самому тото писмо, жебы сам читаў. И тот хлопак прочитаў. И вояк му каже: нé бій ся нич! я ті напишу другый лист — и взяў тот вояк, выняў атрамент, перо, папір и печатку — таку саму маў, як у того богача была — и написаў му лист такый: „Моя люба жено! як тот прийде до дому хлопак, жебы-є го оженила з дывком нашом і за три дни, жебы было по весылю, ныж я ся верну. А хлопец пришоў, оддав лист и тота пані оженила того хлопця. Пан приходит — а ту по весылю и засмутиў ся іши гірше. И зьвідат ся жены, што зробила, а она му повіла: як єс росказаў, я зробила и показала му тот лист. Він повідат так: лист мій и печатка моя, але слова не мойі. Но, мыслит си, што-ж тепер буду робиў? И так жиют си там є пару тыжньі в згоды. Але все дух не добрый у того богача, все мыслит, як бы того хлопака ся позбыти. Єдного разу гварит до того хлопака так: любый затю! єст там за морем скарб великый, саме золото, я бы-м тобі даў на дорогу гроши, кілько лем сам хочеш, ажебы-є пішоў ся там довідати о тім скарбі. И даў му гроший а тот пішоў. И иде, иде, иде — нарештьі по дорозьі хтось кричит на нього: де ты ся в таку далеку дорогу пустиў? и повідат: ну и перейдеш, але там єст нечистый дух, што перевожат без море, буде тя намавляў, жебы

ты од нього взяў лопату*) и жебы-с с тым корабльом нарабляў. Але ты того не приймы. И тот пішоў. И пришоў там на море и просит того духа, што там на мори, жебы го перевюз. И тот дух повідат: добрі, перевезу тя. И взяў го и вюз. Пришли серед моря и тот дух так повідат тому хлопакови: я юж старый, видиш, же не можу; на! тоту лопату и нарабляй, жебысме ся не потопили. Але тот хлопак так повідат: я не годен, лем самы нарабляйте! Тот го більше юж не намявляў лем го перевюз. И тот перешоў за море и пішоў, де тот скарб быў. Набраў си золота до міха и повернуў назад. Пришоў зас до того духа и просит го, жебы го взяў. И повідат дух: чом бы-м тя не взяў, кед єм тя ту привюз, то тя и назад возму. Идут зас и знов пришли серед моря. И тот му дух так каже: як єсме там ишли, то-м хотіў, жебы ты нарабляў, а ты нé хотіў, але тепер юж мусиш, бо я юж барз слабый, то ся потопиме. А тот хлопак повідат так: хоц бы вам пришло хпіў того скарбу дати, што го несу, то я тото не годен нарабляти. И вымовиў ся му. Аж приходят на край моря и тот хлопак зышоў, а тот дух лопатом по морю втяў и фаля была того хлопака хватила до моря, але вербы там были и міх му зашоў за вербы (верьбы) и затримаў ся. И приходит назад до дому до того вітця, до того богача. И як пришоў, тото золото высыпаў му з міха на землю. Тот богач теперь юж си не мыслиў о смерти зятя, лем жебы скарб достати. И выпытує ся його як там было по дорозьі: як він ишоў, якый там скарб єст великый, на кілько фур бы го забраў. И тот хлопак, тот зять його, му повідат. Ишоў єм и пришоў єм на море и там старый хлоп перевожат и мене перевюз, але серед моря мі даў лопату, жебы я нарабляў, бо він барз старый, та не годен. Та я нарабляў и перевюз єм ся. И тот богач забраў ся сам і пішоў. И знов пришоў до того самого духа. И также рюк: счестя! а просвў ся, жебы го перевюз тот дух без море. А дух му повіў: та чому ньі, я ту перевожам вшыткых людей и тебе перезезу. И всьіў и йідут. Пришли серед моря и тот дух так до нього повідаў: ты небоже сильный, а я такый старый, слабый. Возмий ты од мене лопату и нарабляй, бо иначе ся потопиме. А тот богач так повідат: возму, та чому ньі? я уж давно маў вам гварити, бо я видьіў, жесте слабы и стары. И тот дух му даў лопату и повіў му так: я давно чекаў на такого глупого, як ты, а ты зас чекай, покыле до тебе такый глупый не прийде, як ты И дух пішоў преч а того богача зіставиў на морю. И тот хлопак ґаздує, а богач по морю ся возит. Хто під кым ямку копат, сам до ней хпаде.

*) тут значить: весло. І. В.

(Тиханя). О хлопі, што любиў барз солодке моўоко пити, як жена корову здойіла все выпияў, так што в хыжи ніґда не было масла, бо ныіт было с чого зробити. Єден дзяд порадиў женьі так, же юж хлоп не пиў моўока солодкого, бо го настрашиў, што єден пан пиў молоко просто від коровы и ся отелиў. Было двоє людий, жена и муж. Тот муж любиў страшньі (барз) солодке моўоко и завсе, як жена корову здойіла, тай він завсе выпиў молоко тото. И страшньі ся спас, быў барз тлустый. Єдного разу приходит до той жены дзяд и просит од ныій масла, и она му повідат, же не є масла, бо ма такого мужа, же завсе солодке моўоко выпе. А тот дзяд повідат йій, жебы му добрі заплатила, так порадит, же єй муж не буде більше молоко солодке пити и масла буде мала дос. Добрі. И на другый ден приходит тот дзяд до єй хлопа и повідат му: дай Боже счестя! Тот му повідат: дай Пане Боже! И зьвідат ся тот хлоп того дзяда: Што там чувати, кады вы ходите? А тот му повідат дзяд: не добрі чувати! єден пан быў, не йіў ничь, лем солодке молоко пиў и зостаў тыўный и маў теля. Тот ґазда дзядови штосі даў и дзяд пішоў. Приходит жена до дому, тот хлоп до ньі повідат, жебы му юж більше солодко молоко (моўоко) не давала, лем квасне. И она так зробила, дала му квасне молоко. Він квасне молоко зыў, зачаўо в ньім курчати, він ся застрашиў, же ся буде телиў и мыслит собі так: ганьба мі буде, повідат, піду давде гет и забраў ся и пішоў. Иде, иде, пришоў на єден лыс и нашоў там скірньі а в тых скірнях ногы были, што колиси воўци зьіли чловека. И взяў тот скірньі. Ишоў, ишоў аж до вечера и пришоў до єдного ґазды и просиў ся на ніч. Тот ґазда го прияў. Тот хлоп быў барз змученый, казаў си на землю постелити соломы. Тот му ґазда постелиў и положиў ся спати. А тому ґаздови отелила ся в ночи корова и теля вшюс до хыж. А теля пішло г ньому и легло си там на соломі. Тот ся г ночи обудиў, намацяў теля при собі и застрашиў ся, же ся юж отелиў. Та взяў и втюк. А тоты скірньі забыў, што нашоў в лысьі з ногами. Рано ґазда встає, смотрит ся, скірньі сут і в скірнях ногы сут, а того не є, што ночуваў. И повідат так до жены: мусьіло того чловека теля зьісти, заріжме го, бо и нас пойіст. Та взяли и теля зарізали.

(Тиханя). О бабі, што оддала ся за чорта. Была єдна баба вдова, страшньі была ся хотьіла оддати. Але нихто нé хотьіў, бо барз не добра была. А нарештьі тота баба повідат: жебы и чорт прийшоў, тобы ся за нього оддала. И чорт приходит и баба оддала ся за чорта. И зачали обоє ґаздувати. Баба тота мала такы крякы

и того чорта завсе до снїданя посылала тоты крякы корчити. Єдного разу пішоў чорт крякы корчити и приходит на снїданя а баба му повідат: Тай юж єс пришоў, а дырва де сут? Тот чорт видит, же з бабом не порадит тай втюк. Летит чорт и надыбаў хлопа по дорозьі и зьвідує ся того хлопа, де він иде. А тот хлоп му повідат, же ся оженіў з вдовом бабом и не міг з ньом дати рады тай єй одступиў (лишиў) и иде гет. А чорт му так само повіў, же він так зробиў. И повідат: подме оба разом. И идут, аж перед вечером ся ім йісти хоче и повідат так чорт до хлопа: ту єст недалеко корчма, я пійду до той корчмы и там буду страшити, буду вшыткым набивати (метати вшытко), а ты прийдеш и будеш ся на ніч просиў а они тя не будут хотьіти прияти. А ты повідж, же ты порадиш тому, же не буде ту страшило, жебы ти дали тристо рыньских. И пішоў тот чорт наперед до той корчмы и зачаў страшити, зачаў вшыткым метати, аж приходит тот хлоп и просит ся на ніч. А тоты му повідают жиды: де-ж ту будете ночувати, кой ту страшит? А він повідат так: заплатте мі добрі, то я вам того страха выжену. Та кілько хочеш? зьвідують ся го жиды. А він повідат тристо рыньских. І дали му жиды тристо рыньских, лем жебы того страха выгнаў. Та він взяў, зашоў попід лавкы и назбераў сьмітя, взяў огня, покуриў и (і) чорт пішоў. Выходит тот хлоп на двер и чорт до нього так гварит: маєш теперь тристо рыньских, ид же ґаздуй, а я піду до того млына за водоў и ту буду страшити и ту буду перебывати. Але ты, жебы не ходиў ня більше выганяти, бо бы-м ты голову одтяў. И так пэросходили ся. Хлоп пішоў до дому ґаздувати, а чорт страшиў гво млыны. Люде ся довідали, же там єст такый хлоп, же выгнаў с корчмы страха и пішли, просили, жебы гин пішоў выгнати чорта с того млына. И хотьіли му заплатити, кілько лем сам хоче. А тот хлоп ся бояў піти выгнати того чорта, бо му ішло о голову, жебы му чорт не одтяў (оттяў). Але нарештьі обіцяли му пять сто рыньских, лем жебы пішоў выгнати того чорта. Хлопу ся сподобало пять сто рыньских помыслиў собі: шытко єдно, піду. И пішоў. Иде, а чорт на вербі сьідит и повідат так йому: знаєш, як я ти повіў? А хлоп ся обзыват так до чорта: я тя не иду выганяти, лем ти иду повісти, же нас бабы діганяют. И чорт, як му тото повіў, втюк гет, бо ся збояў своєй бабы. И тот хлоп взяў сой пят сто риньских за то, што чорта выстрашиў.

(**Тиханя**). Як то двае вандрівны зашли на велику пущу и гостили ся в хыжи Голода. Идут раз двае вандрівны, идут, идут и зашли на велику пущу. Там не є ани воды, ани што

йісти купити, ничь. Идут так г ночи, пришли до єдного лыса, а там ся сьвітит. Повідат єден до другого: подме там! може там єст корчма, та си дашто купиме йісти. Приходят ближе, смотрят ся: єст там хыжа з єдным выглядом и там серед хыжи стоіт котел великый и під тым кітлом ся палит, а при тім кітлы баба стоіт страшныі велика и заєдно штосі мішат в тім кітли. Але они си мыслят так: вошли бысме до той хыжи, але як ту сут збуйове, то нас позабивают. Але другый повідат так: шытко нам єдно, раз мы ся вродили и раз вмирати будеме; гводьме до той хыжи и гвошли. Як гвошли, так просят воды. Тота баба дала ім воды варіхом и повіла им так, жебы пішли преч, бо як єй муж прийде та их забє. Они ся пострашили и просят єй, жебы их даґде сховала. А она повідат: де-ж вас єховам, хыбаль на пец під корыто. И сховала их на пец під корыто. Приходит муж єй так само великый, як она, приношат дырва и повідат так до жены: ту християньска душа смердит. А она му повідала, же не є никого. Але видьіла, же барз на то наперат и повіла му правду, же ту двае люде пришли и дала-м им воды и просили ся, жебы-м их переночувала. То ту ночуют, але им не роб нич злого. Тот хлоп пішоў на пец, взяў тых обох вандрівных до єдной рукы як шташків и посадиў их на землю, зачаў ся их выпытовати, откаль сут и де ходили. И даў им вечеряти по єдні варісьі замішкы и при них тот котел сам цылый зыў и повіў им, же він ся называт Голод, и повіў им, же тут буде без сьім льіт а по семох льітах приде може там до них, жебы ся барз Богу молили, жебы до них не пришоў и одышли тых двае преч.

(**Тиханя**). О богачі, котрого жена намовила, жебы такого розуму найшоў, жебы до них люде не ходили. Як найшоў такого розуму, люде перестали до него ходити, але маєток почаў упадати і нищіти. Зас просила його жена, жебы зас пішоў розуму глядати иншого, жебы зас люде до них гостили. Він послухаў своєй жены. Та скоро по тім захворіў — як ся обачиў, помалы зноў му вернуў Бог ґаздівство. Быў єден богач великый іс женом. І барз до нього люде ходили пожичати гроши и гинши річи, кому тіўко треба было и так ся єго жены наприкрили тоты люде, же єдного разу просит свого мужа: мужу! маме вшыткого дос, лем нас тоты люде барз нудят, што до нас ходят заєдно. Ани не маме ночи спокійной, ани дня. Забер ся и ид даґде до ворожкы, такого розуму глядай, жебы до нас люде не ходили. Як го так заєдно жена просила, так тот богач послухаў и пішоў того розуму глядати. И иде, иде, пришоў до єдного лыса, там сьі-

дит при дорозьі дзяд барз старый і сівый и пытає ся тот дзяд того хлопа: де ты идеш чоловіче? А хлоп му повідат так: я єм барз богатый, мам жену а дьітий не мам. Я бы-м си хотьіў жити в спокойі а не можу про люди, бо заєдно до ня ходят гроши позычати и чого тіўко кому треба, то до мене каждый иде. Мы не маме про люди спокою ни гво дни ни в ночи. Та я иду такого розуму глядати, жебы до нас люде не ходили. А тот дзяд до нього повідат так: верни ся чоловіче до дому, не бій ся ничь, більше (sic) до тебе люде не будут ходити. И тот богач вернуў ся до дому и оповіў свойі жены, же юж такый розум нашоў, же до них люде не будут ходити. И люде перестали ходити. Маєток зачаў упадати и так упаў, же нич(ь) не было. Єдного разу знов жена просит свого мужа: мужу мій, нашоў єс такый розум, жебы до нас люде не ходили, но зас идий глядати розуму, жебы до нас люде ходили и жебысме зас маєток так мали, як сме и мали опереd. Хоцбы и по цьілых ночах люде ходили, то я не буду нич гвариўа и не буду ся противиўа. И взяў тот хлоп и пішоў розуму глядати, жебы зас до них люде ходили и жебы му ся ґаздівство вернуло назад так, як и было. И ишоў и на самім тім місци, де и опереd, застаў того самого дзяда старого, сівого. И тот го ся дзяд зьвідує: де ты чоловіче идеш? А тот му хлоп повідат так: маў єм маєток великый і барз до ня люде ходили гроши пожычати и што тіўко кому треба было, до мене ишоў, но мі ся то спрікріло и мойі жены, я пішоў єм такого розуму глядати, жебы до ня люде не ходили. И нашоў єм такый розум, што люде до ня не ходят и маєток мій страшньі упаў. Тепер зас иду такого розуму глядати, жебы мі ся шытко назад повернуло. А тот дзяд му повідат так: чоловіче, твоє ґаздівство юж єст в семых руках, ід до дому, якос то дале буде. И тот хлоп ся вернуў назад до дому и оповідаў свойі жены, што видьіў и што му тот дзяд повіў. Але маєток ся му не поправлят, лем іщи барже нищіє. Він сам захворіў и так ся на нім струпы шмарили, што не нашоў бы на ньім чистого тьіла, де бы можна йіглоў баднути. И так лежаў в постели а жена ся трудила праньом, людьом лахы прала и так си мужа ховала. Єдного разу идут гудаци и пришли перед тот дім и повідают єден до другого: што таке, же ту так спустошіло? А другый повідат: ходме до́ хыж. И гвошли до хыжи, там не нашли никого, лем того хворого на постели. Тай ся го зьвідують, што му таке, а він им оповідаў свою біду. Тоты гудаци бесьідують єден до другого: гралисме ту нераз и гостилисме ся нераз в тьі хыжи, заграйме тому хорому. И повідают тому хорому: Мы вам заграєме! але тот хворый просит их,

жебы не грали, же він має свою біду дос. Але гудаци на то не уважали, лем зачали грати и грали му. Як му грали, так він повідат: што ж я вам за то дам? А они повідают, же од нього за то ничь не хотят, а він повідат до них так: дайте капелюхы, што мі Пан Біг даў, то я и Вам дам. И взяў руком під своє плечо, набраў жменю струпів и даў єдному до капелюха и другу жменю набраў зас, даў другому гудакови. А с тых струпів зробили ся дукаты. И тоты гудаци подякували му, забрали ся и пішли. Идут а по дорозьі здыбали його жену, што прала лахы, повідают йі: гралисме вашому мужеви, даў нам ваш муж дукатів. Але она им не дала за віру. И повідат им так, же не правда тому, жебы вам даў мій муж дукаты кой він сам не ма што зьзьісти, лежит так як Лазарь. А они показуют дукаты. Она зоставила шытко, сама пішла до дому и сварит ся з мужом: тобі ся музикы хоче, маш дукаты гудакім платити а я бідна мушу заробляти, жебым тя ховала, а ты маш дукаты схованы. А він йі так повідат: цит жено, не крич! што-м даў гудакім, то дам и тобі. И взяў, казаў йі запаску підняти и набраў спід другого плеча жменю струпів и даў йі до запаскы. И с того ся йі зробили зас дукаты. И помалы зас ім даў Бог ґаздівство, але юж такого не было, як было опред. И теперь юж знали Бога хвалити и не противили ся ничому.

(**Тиханя**). О чловеку, што схудобнївши продаў свою жену пану за торбу дукатів. Чоловік потім люг спати х фосьі піля дорогы а пришоў орел и хватиў тоты гроши и пустиў до дудлавой вербы. По смерти пана жена тота наняла дзяда до роботы, и казала му вербы стинати. Дзяд постинаў а в єдні дудлаві нашоў свою торбу з дукатами. Збачила тото жена и зьвідує ся, што нашоў. Він каже: торбичку мою властливу, г ньі гроши, штом продаў мою жену и два перстеньі переломлены. Жена тоты переломлены перстеньі и зложила із своіма тыж переломлеными и здали ся разом: а то тот дзяд быў єй мужом. И спізнали ся та жили на старіст разом в достатках. Маў єден ґазда дівку, другый маў сына. Гварят тоты ґаздове: ожениме их. Мы маме ґаздівство и наши дьіти будут мати. Як их оженили, та их положили спати — а г ночи штосі кричит на выгляд: што хочете, ци бідовати хочете на молодіст, ци на старіст? Але они отповіли (одповіли): маме няня і маму и зьвідаме ся их, ци за молодости бідовати, ци на старіст? Они потім так одповіли, же на молоды льіта олят бідовати. Отец і мати дали им шытко, але им так пішло, як

жебы на воду шмариў. Бідують, бідують, не мают нич тай взяли ся ходити по хыжах. Іде раз пан на кони. А гарда была тота єго жена. Тай гварит пан: не продаў быс мі тоту жену? А він гварит: продам, кед мі пан дадут торбу дукатів. Але як він єй продаў, взяў пан зо собоў жену и вбраў єй до красных лахів. А він гроши положиў над головоў а сой люг х фосьі піля дорогы. Пришоў орел и хватиў тоты гроши и пустиў до дудлавой вербы, там де тота жена была. Але потім як гмер тот пан, жена тота гварит, жебы взяла такого дзяда, штобы даку роботу робиў та буде му йісти давала. И він на тот час тото чюў и пришоў и му дала йісти и казала му робити. Казала му вербы стинати сокыром, а він стинаў, єдну стяў, дві, три; видыіў єдну дудлаву і сой так помысліў: раз втну і два раз то хпаде. А пані вышла на тот час на ґанок. И нашоў там торбу тоту свою, што му зяў орел. А она гварит: дыідусю, вкажте ле, якесте там нашли. А він гварит так: нич! нич! лем торбинка моя властлива, — што-м продаў жену, мам там в ньі два перстеньі переломлены. А она гварит: вкажте ле тоты перстеньі. Він их вказаў и она пішла по свойі другы перстеньі, што мала тыж переломлены и зложила враз и здали ся разом. И по тім ся спізнали єдно другого. І дала го оголити и выкупати и потім зостаў паном на стары льіта, на стары дни.

(**Тиханя**). Дві вороны, што глядали воды (байка). Дві вороны ходили глядати воды, бо йім ся дуже хотьіло пити, та не нашли ниґда. Нарештьі нашли десі на кошари в дзбанку. Та не могли дістати в дзбанку, бо было глубоко. Єдна ворона полетьіла сой дале. Друга зяла до дзбанку метати каменикы, жебы вода на верх вышла и напила ся.

(**Радоцина**). На Яна кожде зьіля ся просит, жебы го брати и сьвятити, а буде помічне.

(**Радоцина**). Гластівка (hirundo) повідат на яри: „были стіжкы, оборіжкы, теперь не є ничь!“ — гластівочкы гріх псути. — Дзяворонок (Alauda) сьпіват на яр: біймé ся Боже, котрый котрого зможе! але крила го зболят і він паде до земльі і повідат: хпаў мі кый-кый! (не маў ся чим бити!). По рістві на сємім тыжньі дзяворонок сьпіват: найперший і найвесьільший пташок.

(**Радоцина**). О циґаньі, што гнаў паця на ярмак, та не маў чим заплатити мыто жидови, и так з ним поєднаў ся, што кед продаст паця, то даст му половічку с того, за што продаст. Як циґан продаў паця и як жидок выйшоў на тій згодьі с циґаном. Циґан выховаў паця і потім хтьіў гнати на ярмак і пішоў до жида-качмаря, жебы

му пожычиў дудок на мыто. Жид му не пожичиў. Та циґанка повідат циґанови: е! зажен без дудка, якоси там покрутиме. Загнаў циґан без дудка. Пришоў потом на мыто, та мытник просит од нього, жебы му даў мыто. А циґан повідат: та прошу, та не мам. Але знают, як продам паця, то половинка іх. Тай жид ся зрадуваў тому. И повідат: але циґан, смот, ци так буде. Йо, прошу, то на певно так буде, циґан так повідат, за што предам, то предам, та половіца іх. Тай выгнаў циґан паця на ярмак. И прийшоў ґ ньому гайдук и зьвідує ся, што просиш циґан за паця? А циґан повідат: их милост сто палиц! Гайдук повідат, што ты циґан глупый, та за своє паця хцеш сто палиц? И зьвідує ся го дале: повідж циґан, што хцеш за паця? Циґан повідат: их милост, сто палиц. Не міг гайдук рады дати с циґаном и забраў ся и пішоў до бурмістра и повіў то бурмістрови. Бурмістр повідат гайдукови: та иди по нього, най прийде ту с пацятом и пришоў гайдук и каже циґанови ити до бурмістра, же бурмістр у нього купит сам. И циґан забраў паця и пішоў до бурмістра. Бурмістр вышоў и зьвідує ся циґана: што просиш циґан за паця. Циґан зас повідат: пан бурмістр лем сто палиц. Бурмістр повідат: добрі циґан. Тай закликаў двох гайдуків и каже циґанови класти ся на лавку. Циґан повідат: Их милост, я мам до того спільника. А якого маєш? зьвідує ся бурмістр. Та их милост, пана мытника. Тай бурмістр кличе жида, жебы приходиў брати свою половинку. Жидок летит кам скорій и провадит сой на то сьвідка, же му циґан обіцяў хпіў, за што продаст паця. Та бурмістр повідат жидкови: та циґан продаў паця за сто палиц — тай каже гайдукім жидка положити на лавку и дати му пятдесят палиц. Як выбили жидкови пятдесят палиц тай потім бурмистр каже ся класти циґанови. Та циґан повідат: е! Их милост! я свою половинку юж дарую Им (бурмістрови). Тай бурмістр ся розсьміяў, штуркнуў до кешеньі и выняў пінязи, што паця вартало и даў циґанови до рукы. Циґан хватиў пінязі, поцьіловаў бурмістра в руку и пішоў підскакуючи домів. А бідный жидиско пішоў плачучи, бо достаў пятдесят палиц. И так ся оплатило жидкови торгувати ся на мыто с циґаном.

(**Злоцке**). Як то єден хлопчиско торгал ябка в садьі єґомосця та прилапаный уміл ся выкрутити. Был сой раз на Вікові єґомосц, што мал барз гардый сад, але му шибенякы ябка обрывали так, же мусьіл сам в садьі вартувати, жебы дакого влапити. Єдного вечера смотрит а гин якыйси хлопчиско обрыват ябка! Полетьіл єґомосц до него і гварит: „Е. ты мамуно! ты сомарю якый си! будеш мі ябка гев торгал, я тя кыйом звалю,

же тя поразит!“ — „Ой, ґвалту єґомосцю, не бийте ня, та я Вам повім, кто той ночи нас на Ваші поляньі волы!“ — „Та кто?“ пытат ся єґомосц. „Ну, та Артим Бакотин, Микита Антошів, Антихрист і Хехла і стара Пантілемона!“ Єґомосц не міг собі того затямити і пішоў закликати йімосц, жебы послухала тойі мовы, а тым часом шибеняк злыз з дерева і в ногы.

(**Злоцке**). Забава: „Югасы“. На вечурках забавяют ся хлопцьі в „югасы“. Штирнє хлопцьі приберут ся за югасів, а ім такы мена: Федор, Куба, Бача і Стах. Вшыткы мают в руках довгы палицы з прибитыми до горішнього кінця бляшками, котрыми черчат заєдно. Стают в сьінех и перший входит до хыж внука Федор яко найстарший медже югасами, стає при дверех і гварит: Пане Боґ! дай вам шестя, маєтны ґаздове, шляхетны панове, вітам вас, незнам вас, вы ме незнаце, паном ме вітаце! Я сом з угерск'его краю, угерск'его, польск'его, жидоск'его, ціґаньск'его, кателіцк'его, ніяк'его — мам сом трьох братей, єден псы бие, другый коты лупит, третій сидит під му́ром, бие жабы костю́ром. Ходил сом по зеленым гаю, стратил сом фуяру, ктобы мі ю нашол, заплатил бым му бітым таляром, а тот таляр так бітый, што не мож за него нич купіти, ани до носа табакы, ани до файкы дугану (сьпіват і ходит по хыжи в-окіл): Сальве, сальве! ты Федоре! твойі увцьі розтрацены, юж увчарем не будзем, а на розбуй пудзем, сребра, злата будзем мати, не будзем ся пана бати! (дале гварит): не́знам сам, яку пісничку засьпівати, мушу сой пана Кубу заволати. Гыбай, гыбай! пане Кубо, коды си был през коструба?

(Куба входит стає коло дверий і гварит): А я Куба през коструба! добре жиєм, добре пиєм (slovac. dobre žijem, dobre pijem = ruth. добре жию, добре пю), пропіл чадо, не́знам чиє. (Ходят оба по хыжи в-окіл і сьпівают): Сальве, сальве ты Федоре... Пересьпівавши стают а Куба гварит: Не знам сем, яку пісничку засьпівати, мушу сой пана Бачу заволати. Гыбай, гыбай пане Бачо, кодыси был през корбача?

(Бача входит): А я Бача през корбача, козы пасти не будзем, козы мают курты хвосты я их вязац не будзем! (вшыткы трие ходят по хыжи в окіл і сьпівают): Сальве, сальве, ты Федоре! і пр. Пересьпівавши стают а Бача мовит: Не знам сем, яку пісничку засьпівати, мушу сой пана Стаха заволати. Гыбай, гыбай пане Стаху, кодыси был в велькым страху!

(Стах входит). А я Стах. яко оловяный птах: од римарскей суботы, не навчил єм ся ниякой роботы. Млады бычкы прескакувац, млады дзівкы обнімувац...

(сьпівают вшыткы штырие): Сальве, сальве! ты Федоре! і пр. По тім пересьпівавши сьідают на патыкы коло коўбицьі насеред хыжи, пиют палюнку, потім знов ходят в-округ сьпіваючи:

Гей там долов при яречку (bis) гей а гей!
Мыє Янцік с кырві ручку „ „
Янцік, Янцік, цо-с сі робіл „ „
Же-с сі ручку окырвавіл? „ „
А стінал сом голубечку, „ „
Такой свою фраіречку, „ „
Цо мі в ночи гуркотала, „ „
Мі смутнему спац не дала „ „
Янцік, Янцік потер горе, „ „
Цо увідзіш вшіцко твоє, „ „
Ніц не відзім, лем гуречку „ „
На тей гурце шибенечку „ „
На тей гурце злату баню, „ „
Дзе положим главу свою „ „
А кебы я знал до певна, „ „
Же я на неї вісіц будзем — „ „
Дал бым сой єй вымалювац „ „
Срібром златом выблятувац. „ „

(Знадобіе із Злоцкого удїлив менї проф. І. Боберский).

2. Загадки і приповідки.

(Загадкы і притваркы).

Чого качка по водьі плавле? — одповід: бо ногами до земльі не достане. П.

Чого когут очи зажмурит, як сьпіват? — одповід: бо зна на памят. П.

Стоіт пані х коморі, воўося єй на дворі (морков). П.

Пришўа пані х червенім жупаньі, як єй краяли, вшыткы над ньом пўакали (цыбуля). П.

Штырі тыкы, два патыкы, семый сомырдач (віў). П.

Білое поле, гус на нім оре, чорне насьіня, мудрый го сьіє (писмо: пише на папері гусячим пером). П.

Сивый кін мече спід ся біўый гній (млынец і мука). П.

Стукотит, гырмотит, як сто коний біжит, треба знати, погадати, што тым конім йісти дати (мўын). П.

Ходит жид по горі, розсыпаў біб по скорі (роса). П.

Чорненьке, маленьке, найбільшого хўопа рушит (бўыха). П.

Шевелиўо мотовиўо, по під небеса ся виўо (гўастівка). П.

Стоіт хўоп г дорозьі о єдні нозьі, міг бы присячи, же г ньім тысячи (мак). П.

Стоіт насеред хыжи панок, а тілько г ньім гранок, як х Кракові Краковянок (кобиця). П.

Х кутику стояти мушу, кроком ся не рушу, г зимі-м шанованый, г льітьі забываный (пец). П.

Йіду, йіду — ни дорогы, ни слыіду, мечом поганяю, на смерт поглядаю (чонок, ўід).

Як го бере верещит, як покўаде, нич не гварит (ўаньцух). П.

Штырі братя ідут за дорогоў, а николи жаден жадного не дігонит (колеса у воза). Св.

Іде когут попід землю, лем му косицьі видно (плуг). Св.

Сива корова по полю рычала, пришла домів молока не дала (коса, бо як острити, то „рычит“). Св.

Бере го, йойчит, кладе го, йойчит (ўанц, бо як го брати, то черчит). Св.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (соньце або місяц і іх проміня). Св.

Зарычаў віл на сто потоків, на сто гір (як загырмит). Св.

Чого піля плуга не потрібно? (одповід: як колычка пищат). Св.

Бере — йойчит, кўаде — йойчит — а поўожит, тихо лежит (ўанц). Брт.

Штырі ріжкы, а два брішкы (загоўовок). Лос.

Льізе, льізе по жельізьі, душу нéма, душу несе (кін). Брт.

Зарізаў Бог вола, розпустиў кышкы до каждой хыжкы (сонце, місяц). Брт.

Гво дни, г ночи вытріщат очи (выгляд або вікно). Брт.

Бере, врещит, кўаде, врещит (ўаньцух). Лб.

Іде през льіс, не трісне, іде през воду, не плюсне (місяц, сонце). Лб.

През коріня і през квіту сўужит цьілому сьвіту (сіль). Лб.

Поўный царочок біўых курочок, а медже німа червеный когутік (зубы і язык). Лб.

Поўна стайня червеных коній, пріде чорный, вшыткы розжене (оген і кочерга). Лб.

Кщене, не роджене, на высоку гору высаджене (дзвін). Лб.

Стоіт хўоп при дорозьі о єдні нозьі, хто його рушит, пўакати мусит (бодак). Лб.

Хпала бочка с пода, а нéма такого бóднаря, жебы єй побіў (яйце). Лб.

Поўна бочка вина, а в ньі чопа нéма (яйце). Лб.

Два братя втькают, а два діганяют (колеса у воза). Лб.

Не йіст не піє а ходіт і біє (звґар). Лб.

Невідімый дух струтіў капелюх (вітор). Лб.

Маленьке, крівеньке цьіле поле перебіжит (серп). Лб.

Соўодке моўочко в закованім горци (оріх). Лб.

В лысьі росло, в стайньі рджало, на стольі ся трепотало (сітко). Лб.

Тато з лыса, мама з міста, а дыти з ограды (ваўок, макутра, мак). Лб.

Купіў коня брез оґоня, прішоў домів, оґін в дома (йігла і нітка). Лб.

Стоіт когут над водом с червеном бородом (каліна). Лб.

Сьідіт панна на стопіку в чорным кабатіку, пріде до ней хўоп, она повіст гоп! (коўодка). Лб.

Шахту-махту під зелену пўахту (коса). Лб.

Ма зубы а не йіст (борона). Лб.

Ходіт пані по майданьі, кады глядне, трава вядне (коса). Лб.

Што то за віз, што без кольіс? (сані; также віз = зьвізды). Лб.

В Лабові рубают, до Мацьійовы тріскы летят (кед звонят в Лабові, до Мацьійовы чути). Лб.

До лыса самы біўы, а з лыса розмаіты (яйця і курчата). Лб.

Де-с ходіўа? до Береста.

Што ті далі? — дві черешньі.

Де-с подьіўа? — кітка зйіўа.

Чого-с даўа? — бо мявчаўа. Лб.

Кады ідеш? на кермеш. Одкаль ідеш? с кермешу, куска хльіба не несу. Лб.

Єдно повідат: свитай Боже, друге повідат: смыркай Боже, а третє повідат: як мі гво дни, так мі в ночи (вікно, двери, вода). Б.

Не лупи мене до живого, бо я помагаю од много злого (повідат чеснок). Б.

Конопля повідат, же є она велька мученица: найперше йі за волося торгают, потім єй бют, штобы насьіня з ней вытрясти, потім єй мочат в водьі, потім єй ламлют, потім єй чешут. Б.

Сьіў не на коня, поімаў не зьвіря, оскуб не піря а зйіў не мясо (рыба). Б.

Червенью ся, сама не знам чого, а свойом красотом приймую каждого, в зеленій пурпурі (sic!) ходжу, стрілы в боку ношу — тай одгадньіте паньство прошу (рожа). Б.

Ішоў муж зо женом, брат зо сестром і нашли шгырі ябка під яблоньом, по одному зйіли, єдно ім остало (жена ішла с своім братом і з мужом). Б.

Пішла пані до пані позычата горця, готовити галабурды а на верхы ябка (білизна в зваряльнику: каміня на верхы). Б.

Хода ходит, виса висит, хап! внсу за бороду: най не висит! (чоловік і сливка або грушка). Б.

В зимі ся більіє, на яри зеленьіє, у льіты квітне, в осени жоўтьіє (поле). Ф.

Сивый кін мече спід ся білый гній (жорна). Сн.

Іде през воду, не замачат ся, іде през солому не зашелестит (сонце). Сн.

Сидит пані в коморі, а волосы на дворі (морков). Сн.

На горі сьніжкы лежат, попід гору потічкы біжат а попід потічкы гудачкове грают, аж ся горы розлыгают (старый чўовек: білы волосы, з очей течут сыўзы, в груди му грат, не може іти гором. Так повіў ґазда, кед старый чўовек хотьіў єго дьівку за ся взяти: як я можу за тя дьівку дати, кед ты старый чўовек). Ба.

Штыри ноги, чом три, шіст цибуль, чом пят, с сподку дьіра, зверха печат, чом так? (заслана коханка до кохана печеного заяца, шість яблок, льітру вина (в анталочку); посланец взяў си єдну ногу, єдно ябко і вивертьіў дьіру в сподї в анталику та выпиў вино. Та ся тот кохан так зьвідуваў посланця). Ба.

Скупый не глупый. Ба.

Вкраў карпели і сховаў. Ба.

Лука тварит до воды: де ты ідеш кріва, не проста? Вода йій одповідат: а што ті до того часто оскубена? (луку косят; вода іде ярком; як вылиє, іде криво). Ба. Мо.

Што більше од коня, меньше од пацяти? (сьідло). І.

Малоє, жоўтоє, великого пана с коня зжене (на сторону мусит зыйти = на двір). І.

Єден хлоп ґадаў, же він бы не хтьіў быти бідным, хоц бы му хто і тысяч риньских даваў. Р.

Я до згоды, як рыба до воды. Мо.

Выбачте, што сте йіли хробачне. Мо. (як што гварит кому неприємньі, але по правды).

Векше од коня, менше од свиньі (сьідло). Мо.

Явір гучит, баран бечит а ты коню вйо! (гуслі). Мо.

Гоп-гоп! коло плота — крявчит, буде слота (жаба). Мо.

По поли ходит, а дома спочиват (борона). Вв.

До горы коріньом, а долов верьхом (на повалы ся хапле, а в долину висит: саджа). Вв.

Когут в коморі, косицьі на дворі (морков). Вв. Лип.

Через день бігат по хыжи, а г вечур під лавку лыгат (мітла). Вв.

Шило-мотовило, по турецки заводило (гуслі). Вв.

Ішла баба з гір, несла на собі сто скір (цибуля). Вв.

Не мат ани ніг, ани рук, ани очей, а на дéрево выйде (хміль). Вв.

Де Бог дават і на скаборщи пхат; а як одберат, ани двери не заперат (така пригварка). Вв.

Хто ся як научит, тай г ночи так маручит (мырчит). Вв.

Ішоў через воду, міст на плечох ніс, застрілиў, што не видыў і зйіў, што на сьвітьі не было (ішоў стрілец через тову та остырвя єдно кладе на воду, друге несе тай увидыў в крякох серну і застрілиў а серна кітна была). Вв.

На двадцет років гоп! на тридцет років хлоп, на сорок років як-так — а на пятдесят такый як фляк (чоловік). Вв.

Ванс барабаньскый, чуприна черкеска,
Не уважай дывчинонько, што натура кепска! Вв. (пригварка).

Сын в церкві быў, а отец ниґда не быў, ани не буде (ядловец). Вв.

Кепска ґосподыня наробит з золота болота. Вв.

Што по сьватых бывat? (по сьватых бызат паучина). Вв.

До роботи поп, а до йідла хлоп! Д.

Дп йідла рачкы лызти, а до роботы і кыйом не добити. Д.

Коли не было ни неба, ни земли, де Бог пребываў? (Бог пребываў на крилы вітренны во Божій совісти). Д.

А што тогды было, коли не было ни неба, ни земли? (Лем три вещи (річи): тма, вода і камінь). Д.

Кіўко часу (як доўго) перший ангел быў в небі, як го Бог сотворйў? (тіўко піў годины, бо біўше Бог му не позволиў, бо ся хотыў рівняти з Богом). Д.

Кіўко Адам в райі часу быў? (Тіўко три годины, бо согрішиў, та Бог Адама і Еву выгнаў з раю). Д.

Яка ся робота на самый перед на сьвітьі почала? (Шитя, бо Адам і Ева зошили собі листя). Д.

Родиў мене отéц, а я собі родиў жену, а жена моя родила отцу моєму матку (одгадка: сотвориў Бог Адама, Адам родиў собі

жену: Бог сотворив з ребра Еву, а по плоти ишло од рода в род аж Пречіста Дьіва Мария родила нашого откупителя). Д.

На кіўко доріг море ся росступило, як переходили Израильтяне брез море? (на дванадцет, бо дванадцет покольіній было з роду Якова). Д.

Коли на сьвітьі четверта часть народа выгибла? (Тогдый, коли забиў Каін Авеля, бо іх не было лем четверо люда на земли). Д.

Гнаў стрілец через воду заця, зац переплынўў, а стрілец утонўў (гнаў Фараон Израеля через море — Фараон утопиў ся а Израель перешоў). Д.

Хто Бога Богом назваў на початку світа? (шатан, як мовиў до Евы в раю, што вам Бог позволиў йісти, а што не йісти?) Д.

Коли пришоў внук до бабкы, а бабка дьівкоў была? (Авель, як го забиў Каін; земля іщи была чіста а земля бабка). Д.

Хто во гробі ходиў, а мертвый Бога хвалиў (Йона во чреві китові). Д.

С чього Бог соньце сотворив? (як Бог сотворив всьо по ряду і подумаў собі о сыньі свойім, як піде на страданє, на мукы крестны і сплакаў і зо слезы Божойі соньце ся стало). Д.

Як ся оген на земли почаў? (оген є гньів Божий, ангел знюс з неба на землю од зьіниц Божих оген). Д.

Ішоў псик попід лысйк, лем му хвостик видно (коса; як косити траву, та лем кус єй кінця видно спід травы). Вн.

Брез чого жадна річ не може быти? (брез імена). Лип.

Ходит пані по майданьі, кады гляне, трава вяне (коса). Лип.

Што то за віз, што не мат кольіс (сани). Лип.

Што то за гість, што сам себе йіст або темноту (свічка). Лип.

Не йіст, не пиє та иде і бие (зиґар). Лип.

Желызне паця а леняный хвостик (ігла). Лип.

В Зендранові рубают, а до Липівця тріскы падают (звін). Лип.

Пришоў внук до бабы, а баба была чістоў панноў (Каін Авеля забиў і сховаў до земльі; не міг го ніяк сховати, бо было го видко кріз землю — і от того часу земля єст не чіста, не видна). З.

Коли вода была превышще небес? (коли Йоан Ісуса Христа хрестиў на Ордан-ріцьі). З.

Котрый сьватый два рази смерти вкусиў? (Лазар: як вмер во Вифганійі та Ісус Христос го воскресиў і зас пак умер). З.

Котрый сьватый ни ся не родиў, ни гмирати не буде (крест сьватый). З.

Чим сьвата церков є опасана? (процесийоў). З.

На котрых долинах соньце сьвітило, а біўше сьвітити не буде? (коли Мойсей народ ізраильскый перепроваджаў через море). З.

Помагайбі! братове, мого вітця сынове: мій отец і ваш отец, а ваша мати моя жена! (як пішоў сын до войска, зоставиў жену дома, а она з власным його вітцом мала два сыны; по доўгім часі ся вернуў з войска и довідаў ся в селі и так их витаў). Ти.

Вродиў мене отец а я собі жену, а моя жена мойому вітцу матьір вродила (сотвориў Бог Адама, а з ребра Адамового жену. Пречиста Дьіва Мария с поколіня Адама вродила Христа Пана). Ти.

Латане, платане, іглоў не тыкане (худоба тарчаста). Мш.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (соньце). Мш.

Од хыжкы до хыжкы торочат ся кышкы (стежкы). Мш.

Меньше од ягняти, більше од коня (сьідло). Мш.

Выйд на ня, подырбай ня, лем ня не образ, та ті дам зас (грушка). Мш.

Баба ся казит, як по ньі хлоп не лазит (хыжа: бо як ґазда ей не прикрыват, не пошиват або не побиват, то она ся гньіват: хпаде). Мш.

На лопатках ходит а ріжком пасе (гуска). Г.

Сивуля-кривуля, по полю льітала, домів молока не дала (коса). Г.

Льітат псик попыд льіс, в гору пысчик носит (коса). Г.

Льітат пташок попыд дашок, сыпле му ся в пысок пісок (зерно і млынец). Г.

Когут на дворі, косицьі в коморі (плуг). Г.

Дьірава плахта по поли бігат (борона). Г.

Чого найбіўше до неба? (зерно як ся зотне, трава, як ся скосит, то стебла мают найбіўше дьірок). Г.

А што на голові до церкви іде? (гвозди в скірнях). Г.

Матка гладка, отец кривый а дьіти зверескливы (гуслі и басы; гуслі гладкы, басы кривы а дьіти струны и смык).

Чого найбіўше г льісьі єст? (пупків на ялици). Г.

Серед села явір, до кождой хыжи голузка (соньце). Г.

Серед хыжи сгудня, воды г ньі не є (озница). Г.

Меджи льісами, меджи горами бодут ся волы желізныма рогами (дзвоны). Г.

Штырі братя летят а ніґда ся не дігонят, хоцбы як летьіли (колеса). В.

Посеред хыжи льітат, а по під лавкы льігат (мітла, што ся мете хыжу). Г.

Віха висит, хода ходит, віха хпаде а хода здойме (ябко і чловек). Г.

Шоловило-мотовило по під небеса ся вило (дикы гуси як летят гв'осени (м. гво осени), по кермаши). Г.

Пришоў гість несподіваный, сіў си на столик костяный, хоче мяса брез кости (дытина, што тримат баба на руцы — дытина хоче до цицкы). Г.

Сивуля-ревуля по за плоты ревала — пришла до дому, били єй, молока не дала (коса). Тих.

Йіла я, йіло мене и на до мноў и підо мноў (была баба над водоў и плекала дытя и (і) сама йіла хлыб; падали йі кыршины до воды, йіли рыбы и на стромі пташиця птахы кормила). Тих.

На мілым сиджу, на мілым лежу, з мілого жию, з мілого ся мі сьвітит, котрый не жиє (єдна пані мала коханка, а пан дізнаў ся і коханка застрілив, а йі было страшны жаль і казала до гробу піти откопати і казала одрізати ногы і рукы — дала си с тых костий зробити кресло і стіл і келюшок и ўыжко и сьвітнч). Тих.

Г лысі вырубане, при домі вігнене, під коня лыгало, по столы бігало (свто). Тих.

До горы кореник, а в долину чубочок (саджа: „бо в долину висит"). Тих.

Дрібны пацюркы, приде місяць не позберат, приде соньце позберат (роса). Тих.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (стежка; соньце). Тих.

Сивеньке, маленьке, вшыткы горы перевертат; приде домів, зачеберчит (коса). Ож.

Летит пташок попід дашок, лем косыцы видно (млынец). Ож.

Серед хыжи студня, нихто з ней воду не бере (озниця). Ож.

В языку кости нéма, хто як хоче, так оберне. Рад.

Де ты идеш крива, не проста? — А што тобі до того часто голена? (Лука зьвідала ся воды, куды тече). Рад.

Водяна колодка, деревляный ключ (море розступило ся, як Мойсей палицю до воды вопхаў, кед вюў Ізраильтян брез море). Ч.

Кады ворона до лыса входит? (все с краю мусит гвойти). Ч.

Сто лыт єм жиў, а живых єм живиў, а теперь ня стяли несчесны люде а теперь єще буду Бога просиў, жебы-м живых носиў (дуб живиў жолудию свиньі — стяли єго люде — та просиў Бога, жебы дали з него прім (= пором, порон) зробити, то зас буде носиў живых). Ч.

Ішоў муж зо женоў, брат зо сестроў, а было іх троє (муж, жена і мужова сестра ішли). Ч.

Як Бог дає, то і шпары затыкає. Ту.

На то кова́ль кльіщі тримат, штобы єго не пекло́. Ту.
Хто шкребче горня́, буде на єго свадбі́ дочь. Ту. (забобон).
Освятиў єсь паску, не стою ти о ласку. Ту.
Я єп на гробі підскочила, же-м ся з бідо́ў розлучила. Ту. (говорила жена по похороні мужа-пяниці).
Омочи́ў по ліктьі, облизаў по нігтьі тай льіг голоде́н спати. Ту.

3. Пісни.

Зозуленька сива, де будеш кукаўа,
Кой єс сой вершечок на бучку зўамаўа?
Буду я кукаўа на зелені сосньі,
Закля мі вершечок на бучку выросне. П.

*

Подме на орішкы моє любе серце,
Сама зйім ўупочку, тобі дам ядерце. П.

*

Жебы-с мі мамусю зўоту гору даўа,
Не буду робити, не буду нич маўа. П.

*

Ей кукала зозуленька у гаю, у гаю;
Прийід, прийід мій миленькый, бо з тугы гмераю! П.

*

Горі сеўом, горі гайом, пўаче дьівча за шугайом,
Пўаче, пўаче, нема за чим, за шугайом, за ледачим. П.

*

Мамусь моя старенькая,
Не дай же мя за гультая —
Ой бо гультай в корчмі пиє,
Прыде домів жену бие. П.

*

Коваль коня кує, а я ґвер пуцую,
Коваль коня куваў, а я машеруваў.
Касарня, касарня, бодай-с ся запаўа,
Не єдна мамічка при тобі пўакаўа.
Не єдна мамічка і не єден отец,
І я сой запўакаў, як малічкый хўопец. П.

*

Татусю, мамусю за што мя биєте?
Я за ваше не йім, вы мі не даєте!
Татусю, мамусю за што мя биєте?
За ваше не пию, вы мі не даєте! П.

*

Без зелене житко быстра вода тече,
А што-ж мі голубка моя міла рече?
А што-ж бы я рекла тому гультайови,
Кед бы мі тот гультай пропиў штырі волы.
Хоть бы єм іх пропиў, такой не бою ся,
Г гусары вербують, піду звербую ся.
Дадут мі чіжмічкы іс острожичками,
Зеленый кожушок іс бараничками. П.

*

Шугай коня поіт сред Дуная,
Дівча воду брало такой с края.
Він на нього волаў: под дале брац!
Оно одповіўо не знам я вас! П.

*

Хоц бы-с мі мамусю зўоту гору даўа,
Я би єй пропиўа і прогайнуваўа! П.

*

Капцы, капцы, старі бабі капцы,
Молоді дівчиныі черевичкы,
Жебы пішла з нами на орішкы. П.

*

Не миўо мамусы, не миўо,
Же моє личенько почервеньіўо! П.

*

Дрімле мі ся, дрімле, спаўа бы я спаўа,
Вузонька ўавочка, хпаўа бы я, хпаўа! П.

*

Ой зелене зьіля, коўо зеленого,
Таньцує мій милый, а я коўо нього! П.

*

Повіджте (повічте) там мойі, няй ся Бога боіт,
Ма коничка х стайни, няй сой іх напоіт! П.

*

Зозуленько сива, де будеш кукала,
Кой єс сой на бучку вершочок зламала?
Буду я кукала на зелені сосны,
Покаль мі на бучку вершочок выросне. Св.

*

Долин, долин оріхова!
Кто тя буде оглашуваў?
Зозуленькы поньіміли,
Што долины огласили.

Парібци ся поженили,
Што долины огласили,
Дівчата ся звыдавали,
Што долины оглашали. Св.

*

Одкаль соненько сходило,
Там дывча яблін садило,
Посадило ей глубочко:
Росни яблінко высочко,
Род мі яблочко або дві,
Єдно милому, друге мі.
Бо бы мі дары заслати,
Кому ся я мам дістати.
Достала бы-м ся старому,
Не мило серцю мойому.
Достала бы-м ся младому,
Юж любо серцю мойому. Св.

*

Кажут люде, што я зумру, а я хочу жити,
Тілько жиў я на тым сьвітьі, все треба лишити.
Зостане ся срібло-злато, дорогыи шаты,
Трудно-ж мі іх зо собою*) на тамтот сьвіт брати.
Як ударят во всьі дзвоны о смертні годиньі,
Поклоню ся всему сьвіту і свойі родиньі.
Як упустят грішне тьіло у глубокы долы,
Засыплют мі піском очи, не глядну николи!**) Св.

*

Не піду до леса с коничками,
Бо бы мя гайтове полапали,
Аль піду на лучкы, возму дывча на ручкы,
Буду го колысац помалючкы. Брт.

*

Коломыя, Коломыя і Коломыйочка,
Яка была шельма мати, така ей дывочка! Брт.

*

Грают х корчмі, грают, аж корчмочка дуднит,
Моя фраірочка хпаўа мі до студньі.
Або мі заграйте, або засьпівайте,
Або мі фраірку зо студньі дістанте! Брт.

*

І я циган, і ты циган, обыдва смы цыганы —
Черяйме се, черяйме се за жены.
Дам ті стару за младу,
І капусты ограду. Смрк.

*

Зозуля кукала, правду повідала,
Же я ту не буду, де-м ся выховала. Рхв.

*

Зозуля кукала в лысьі на орісьі,
Они си радили о наші Марисьі. Рхв.

*

---

*) зо собою місто лемк. форми зо собом або (рідше) зо собоў.
**) частини звісної пісни в галицкорускых молитовниках (пр. „Другъ души“ 1893 і инш.) уміщаної; подекуди форми змінені місцевим говором.

Ой добрі мі добрі, іщи си подобрім,
Іщи рочок зо два дзевечком (дівочком) походім. Рхв.

*

Засьпівай когутку на вербовім прутку!
Дост єм ся насьпіваў, кой ся лист розвиваў! Рхв.

*

Ой добрі мі, добрі, чом бы мі не было,
Лем бы ся мі шугай за тобом не цнуло. Рхв.

*

Розвивай ся бучку з долу по малюцьку,
Як прийдеш до вершка, розвивай ся гнеска! Рхв.
(инші співали: розвивай ся хутко).

*

Рокыта, рокыта, рокытовый корін,
Бодай ся народиў місто дывкы камін. Рхв.

*

Там на горі вешня, чом же не черешня?
Любиў єс ня Янцік, чом же не береш ня? Рхв.

*

А мій милый, милый замилуваў іншу,
А мене охабиў фраіречку першу. Рхв.

*

Калина-брезина над водом ся хвіє,
Богацка дзевечка з худобной ся сьміє.
Калино-брезино над водом ся не хвій,
Богацка дзевечко с худобной ся не сьмій! Рхв.

*

Зрадиў єс ня, зрадиў, кого-ж же-с ся радиў?
Тепер ня не возмеш, як пес єс ня зрадиў. Рхв.

*

О миўый мій миўый, мам я кабат біўый,
Тепер го не ношу, бо мі сьвіт не миўый. Рхв.

*

Червене ябўочко, што найчервеньісше,
Приспало ся дывча, што найпарадньісше. Рхв.

*

Червене абўочко хпало мі до гати,
Качмарьова Ганцьо под мі го подати. Рхв.

*

Червене абўочко в кешени я мам,
Кого радо виджу, тому його дам!
Червене абўочко, як ярый оген,
Не ід за іншима, лем зо гном ся жен! Рхв.

*

Ой сидьіла качка, на ставі качата,
Де ся поподьіли Рихвальдскы дьівчата?
Єдна пішла горі, друга пішла долом,
Котра найшугньіша, тота пішла зо гном! Рхв.

*

Чия тота гора, што нема явіря?
Чиє тото дьівча, што не ма фраіра? Рхв.

*

На горі, на горі квіток мармуновый,
Гурви го дьівчатко, дай го фраірови.
Хоцбы-м го гурваўа, кому-ж бы-м го даўа
Кед я того рочку фраіра не маўа. Рхв.

*

Кой єм ішоў брез тот хотар,
Возок мі ся ростеркотаў, (розтеркотаў)
Зберай миўа колесечка,
Будеш моя фраіречка! Рхв.

*

Чого ты дьівчатко під явірьом стоім,
Цы тя соньце гріє, цы ся дойджу боіш?
Соньце ня не гріє, дойджу ся не бою,
Явор красньі квітне, рада під ним стою. Рхв.

*

Я біўа, я біўа, більічкого тьіўа,
Кобы ня твоя мац (мать) за невісту хтьіўа. Рхв.

*

Пісўаўа ня мама г долину на глину,
А я йі принесўа г запасцьі дьітину.
Дьівусь моя, дьівусь де с ты тото взяўа?
Мамусь моя, мамусь з глины-м выкопаўа! Рхв.

*

Дружба я си, дружба, бідна моя сўужба,
Два рочкы косити, третій з'охабити. Рхв.

*

Никого мі не жаль, лем мого милого,
Же-м го полишила за пецом гоўого. Рхв.

*

Горі сеўом ішоў, два ґрейцарі нашоў —
Так ся нима тьішиў, же на сливку вышоў. Рхв.

*

Пішоў мій миленькый горцы дрітовати,
А я за ним піду ґрейцарі зберати. Рхв.

*

Поволи йовечкы горі долинами,
Бо я старый югас не можу за вами.
Я си югас старый пожию до яри,
Закукаўа зозуленька на мойім кошари. Рхв.

*

Не хцу соўонину, ани баранину,
Піду ґу дьівчатку під біўу перину. Рхв.

*

А хпала мі краса з личка до пояса,
На кого я повім, хыбаль на югаса. Рхв.

*

Што Рихвалд, што Рихвалд, округы селечко,
Кобы не поточок, было бы местечко. Рхв.

*

Рихвалдскы паробци были бы панами,
Кобы не водили дьівкы під чугами. Рхв.

*

Ой Боже, мій Боже, змидуй ся на до гном —
Ты чорна земличко розступ ся підо гном.
Кобы мі мамуся с чорной землы встали,
Тобы ся надо гном в порох розсыпали. Рхв.

*

Кой засьвітиў місяц ясный, кой сьвітиў высоко,
Миўа за гном запўакаўа, же іду далеко. Рхв.

*

Я познам, я познам, де мій миўый косит,
Ма біўу кошелю і друшлячок носит. Рхв.

*

Гуляў ем брез лято (лыто), маў ем хўопця за то,
Буду і брез зиму, буду маў дьівчину. Рхв.

*

Пішўа Ганця до зелычка,
Наторгаўа линеничка,
Пришоў на ню попічек
Розломаў йі кошичек —
Ты-ты-ты! ты-ты-ты!
Ты то мусиш пўатити! Рхв.

*

Бодай тоты коньі ножкы поўамали,
Жебы наши хўопцьі дома ночували. Рхв.

*

По зелені ўуцьі пасўа Ганця кравы —
Пришли г ние трие младенцие:
Под же Ганцю з нами!

Не ціду я з вами, бо я пасу кравы!
Зажен кравы, зажен горі долинами,
Под же Ганцю з нами! Рхв.

*

Дывча, дывча под з нами
До стодолкы, до сламы!
Іщи я там не была,
Юж ня матка побила! Рхв.

Дывча, дывча, чия ты?
Под же зо гном гуляти!
Не пытай ся чия я,
Як ты підеш, піду я! Рхв.

*

А г лытьі, а г лытьі дывчата любити,
А г зимі, а г зимі не є што робити.
А г зимі, а г зимі кажда ся підскочит
А г лытьі, а г лытьі кажда ся волочит. Рхв.
(зато, што душно)

*

Казаўа мі моя мила, же я не хцу іти —
А я не хцу іти, никто так —
Ой сердечко не трап,
Дост єс ся натрапило,
Тепер можеш перестати. Рхв.

*

На широкых луках трепота ся трепле,
Чом же ся не женеш, сухырлявый Петре! Рхв.

*

Не любуй воячку солтысю дзевечку,
Бо єй мати биє, же за тобом гыне! Рхв.

*

Мамусь моя, мамусь, ховай же ня гладко,
Жебы-м така была, як червене ябко. Рхв.

*

Післала ня мама яре житко жати —
А на житку роса, а я мамусь боса. Рхв.

*

Пізнати, пізнати, котрый хлоп женатый,
Проквитат му личко, як горнец щербатый. Рхв.

*

За гором, за гором, за гором ґубатом
Пасе ся когуток с курочком, с чубатом. Рхв.

*

Дывчатко, дывчатко шувного ты роду,
Дам я ті яблочко выйд на загороду. Рхв.

*

Пришла мі неделя смутна-невесела —
Ни ня до корчмичкы, ни ня до костела. Рхв.

*

А моя уйчина, чого ня нахчила:
По корчмах ходити, парібків любити. Рхв.

*

Кой єм пасла уцьі, то-м ходила в гунцьі,
А тепер козиска, не мам кабатиска. Рхв.

*

Быстра вода, быстра на каждім яречку,
А там найбыстрійша, де мам фраіречку. Рхв.

*

Котра хыжа с краю дóраз єй підпалю
Няй ся мойі очка на ню не зрывают. Рхв.

*

Высока лыщинка — я мала дывчинка,
Не можу достати орішок гурвати.
Кто мі го зорване, тот ся мі достане,
Кто мі го розкусит (роскусит), тот ня взяти мусит. Рхв.

*

Сестро моя сестро! тримайме ся остро,
Остро ся тримайме, бити ся не дайме! Рхв.

*

Поточе, поточе, глубокый поточе,
Як ся мі по тобі ходити не хоче! Рхв.

*

Горы мойі горы! бодай ся знизили,
Жебы мойі ножкы по них не ходили. Рхв.

*

В калиновім лєсе вода древко несе,
Сидит на ньім Ганця жоўты власы чеше.
А чеше іх чеше, ани іх не мыє,
Гребін на полици, вода х камениці. Рхв.

*

Не єдна рыбонька попід лыс перешла,
Іщи я не видыў, жебы перко несла. Рхв.

*

Перечко мі виют, кошулю мі шиют,
Альбо ня обісят, альбо ня забиют! Рхв.

*

Де тото перечко, што я го ті дала —
Ішоў єм брез воду, вода мі го взяла. Рхв.

*

Увила-м перечко, дала-м фурманови,
Наробила-м жалю свому фрайірови. Рхв.

*

Не плачте дывчата, не плачте за нами,
Бо мы вам придеме під карабинками! Рхв.

*

Хлопец я си хлопец, выховаў ня отец,
Выховала матка, цысар до й остатка. Рхв.

*

Ей люлю мій, люлю, кой я тя колышу,
Бо як ты мі уснеш, то я тебе лишу. Рхв.

*

Ей на горі, на высокій козака забито,
Та червеном кытаіном ґамбусю прикрыто.
Ішла мила коло нього тай кытайкы зняла,
Тыром-тайдом, тыром-тайдом*) тай поцылувала. Рхв.

*

Шугаю малюськый возми ня на ручкы,
З ручок на колена, буду твоя жена. Рхв.

*

Сьпівай пташко, сьпівай, не жаль тя слухати,
Де-м ся народила, мушу привыкати. Рхв.

*

Летыли журавцы по над камяницы,
Юж наши паробци вшыткы г Гамерицы. Рхв.

*

Додом Янчік, додом! додом та волают,
Юж твойі коничкы на стерни черкают. Рхв.

*

Під липком, під липком качка воду пиє,
Нещесна година: жена мужа бие. Рхв.

*

Весела хыжичка, закля я дывичка,
Як я буду жена, хыжа засмучена. Рхв.

*

Загор сонце загор за дзеленый явор,
Зато найдзеленьший, де мій наймиленьший. Рхв.

*

Поляна, поляна давно не й орана,
Кебы моя была, орана бы была. Рхв.

*

Не буду я х хыжи спала, бо-б ся не оддала.
Але буду на горбочку, то ся выдам того рочку. Рхв.

*

А котра дывичка шнуром ся шнуруе,
То она на себе злой новины чуе.

---

*) тыром-тайдом effutitium verbum.

І я є дывичка шнуром ся шнурую,
Але я на себе новины не чую. Рхв.

*

Родинонько близня, родинонько гінна,
Родинонько гінна, што я тобі винна? Рхв.

*

Ни-м ти не пойіла с твойого горночка,
Ни-м ти не любила твойого сыночка. Рхв.

*

Дала-с ня мамусю за третю границу,
Жебы-м не ходила до тя на жентицу.
Дала-с ня мамусю за третій поточок
Жебы-м не ходила скребтати горночок.
Дала-с ня мамусю до червеной хварбы,
Тепер ся припатри, якый мі сьвіт марный! Рхв.

*

Пішоў мій миленькый г далеку краіну,
Дай-же му там Боже счесливу годину! Рхв.

*

Рубаў сом чатину овечкам на зиму,
Рубаў сом цылый ден овечкам на тыжден.
А юж тоту чатину овцы обрывают,
А юж тоту миленьку замуж выдавают. Рхв.

*

А люляй же мі люляй моє мале дьітя,
Пішўа твоя мати на зелене квітя.
Люляй же мі люляй, сивы очка стуляй,
Сивы як голубы моє дьітя любе. Лос.

*

(весїльні)

Задудньіли коньі г Марысиннім дворі,
Выход Марысь, выход с той новой коморы.
А хоц бы я вышўа, штож бы я вынесўа?
Вінчик барвінковый свому миленькому. Лос.

*

Граўа рыбонька, граўа, червены перка маўа,
Не грай рыбонько, не грай, а ты ся Марысь не дай!
Як же ся мам не дати, кед дає отец, мати,
Кед отец, мати дає а милый одберає. Лос.

*

Не будеме йісти, не будеме пити,
Покаль нам не дате, по што мы ту пришли.

Не будеме пити ту палену воду,
Покаль нам не дате нашу паню млоду. Лос.

*

Бывайте здоровы мойі товаришкы,
Што-м з вами ходиўа г лыты на орішкы.
Г лыты на орішкы, г зимі на вечіркы,
Бывайте здоровы мойі любы дывкы! Лос.

*

Сыдай Марысь, сыдай на тот віз кованый,
Бо то не Петрусьів, але пожичаный. Лос.

*

Візрий (= озрий) же ся Марысь на тоты порогы,
Кады то ходили твойі биўы ногы.
Візрий же ся Марысь на тоты клиночкы,
Кады ес вішала свойі цацюрочкы.
Не пўач Марысь, не пўач: не бере тя смаркач,
Бере тя урода, хўопец як ягода. Лос.

*

Пришли нам ту приданяне*) —
А што-ж мы ім йісти даае?
Нарубаме дрібных трісок
І даме ім на сым мисок. Лос.

* *

*

Петрусю, Петрусю с пахнячого зыля,
Як ся будеш женив, прос ня на весыля. Лос.

*

А як мы ся розлучиме, дві серденька засмутиме,
Дві серденька, штыри очи будут плакац гво дни, г ночи. Лос.

*

Ой Боже, мій Боже змилуй ся на до гном,
Станула-м на камін, покотиў ся зо гном. Лос.

*

Закукай зозульо, закукай легонько,
Де-ж ты мі закукаш на друге лытонько?

---

*) в перший день одвідати молодуху ідут родителы і вся родина, приносячи при тій нагоді дарунки молодій — то приданяне. В піснях обрядових часто жартуют: тому лучають ся нераз выраженя іронічні і инперболїчні. Am ersten Tage nach der Hochzeit empfängt die junge Frau (млодуха, молодуха) den Besuch ihrer Eltern und Anverwandten im eigenen Hause. Diese Gäste, welche ihr kleine Geschenke „придане" verehren, werden „приданяне" genannt. In Hochzeitsliedern wird oft gescherzt; deshalb in denselben Ironie und Hyperbel so häufig.

Закукам я тобі. де ты сама знаєш,
Х котрі сторононьцьі миленького маєш. Лос.

*

Мамусь моя, ховай же мя,
За старого не дай же мя
Бо в старого сива брода,
А я дьівча як ягода. Лос.

*

Г моєй любкы тонькы губкы, тоненькы, тоненькы,
А хоц медом не мащены, то мі соўоденькы. Лос.

*

Козак коня наповаў, дзюба воду браўа,
Козак собі засьпіваў, дзюба запўакаўа.
Не пўач дзюбо, не пўач любо, закля я с тобою*),
Як я піду в Украіну, запўачеш за мною**). Лос.

*

Закукаўа зозулєнька х тім зеленім гаю,
Будеш мила банувати, то я добре знаю.
Ой не буду мій миленькый, не буду, не буду,
Ты за гору, я за другу, о тобі забуду.
Почаў мій миленькый горы преміняти,
Юж почали ґречну панну водом обливати.
Обливают ґречну панну зимною водою:***)
А воз же мя мій миленькый на коня с собою!§).
Милюсь, Милюсь, Милюсенько! мій коник малічкый,
А юж більше не унесе, тілько черевичкы.
Стрыляй, стрыляй мій миленькый, няй тя куля носит,
А юж я ся напўакаўа за тобою досыт!§§). Лос.

*

Летит пташок понад врата та жалосньі краче,
Выйшўа миўа на ворітця і сердечньі пўаче.
Моя миўа наймилейша не пўач ты за мною,
А як мене Бог поверне, буду жиў с тобою! Лос.

*

Весьіля, весьіля, на припецку зьіля,
Коўо горцьів мята, Марыся оддата. Лос.

*

Кебы мі ся Боже недьілі діждати,
Жебы я си могўа з милым таньцувати,

---

*) Ті і подібні пісни з Украіни виказуют часто українські формы: с тобою = в лемк. с тобом. **) лемк. за гном. ***) лемк. зимном водом. §) лемк. с собом. §§) лемк. за тобом дост.

З милым таньцувати, з милым розмавляти,
Ой дай же мі Боже недьілі діждати! Лос.

*

Сподабали мі ся на дьівчатку стройі,
Дай же Пане Боже, кебы были мойі.
Кебы были мойі разом іс дьівчатом,
Дякуваў бым Богу сто раз на ден за то. Лос.

*

Высова, Высова розвлечене село,
О як мі в тім Лосю смутно-невесело.
Перешлам річеньку, перейду і другу,
О тобі миленькый ниґда не забуду.

*

(пісень зложена выходцями до Гамерикы)

Бодай Бог пожегнаў нашого цьісаря,
Што нас порозпущаў вод чвартего краля,
Под чвартего краля, под того анґліка,
Плаче мій отец-мац, родина велика.
Не плач мій отец-мац мы ся навратиме,
Лем ся в Гамерицьі ґаздувац навчиме.
Бо в ті Гамерицьі таке ґаздуваня:
О семій годиньі до роботы стане.
Добре в Гамерицьі, кед іде робота,
Гардьі ся убере, як прийде собота.
Гардьі ся убере, гардьі ся умые,
Бо він ся не старат, же му в поли гние.
Же му в поли гние, же му вода бере,
Бо ему привезут до гавзу фармеры.
До гавзу привезут, плацу не пытают,
Аж на пятнастого то іх обтьігают,
Бо в ті Гамерицьі сут велькы панове,
А в наші Европі лем сут велькы ролькі.
Лем сут велькы ролькі і велькы порцыйі*),
А в ті Гамерицьі лем ся добрі жие. Лос.

*

На зелені ґбочи**) дьівчина лен мочит,
Шугай ся припатрят, цы ма чорны очи.
Кеб такы очата в крамі продавали,
Дьівчата для хлопцьів сой бы куповали.

---

*) велькы порцыйі = великі податки. **) убочи.

Я бы сой купила свому фрайірови,
Же-б му ся чорньіли яко гавранови.
Іщи-б му купила перстеник на палец,
Же-б му ся міґотаў, як піде на танец.
Іщи-б му купила скірньі з острогами,
Жебы сой черкотаў горі Кошицями.
Іщи-б му купила хустечку гадвабну,
Жебы сой памятаў фрайіречку давну.
Іщи-б му купила хустечку до носа,
Жебы сой утераў, кеды на нім роса*).
Іщи-б му купила пищаўку кленову,
Жебы сой запискаў, як піде до дому. Чр.

*

Чиє то полечко не й орано,
Од мого татічка поняхано?
Я бы го пооpаў, але мало,
Бо мі се колечко паламало.
Кед ті ся зламало, дай го справіц,
Науч ся мій сыну ґосподаріц. Чр.

*

Кеды-м ішоў без тот хотар
Возок мі ся розчеркотаў —
Зберай міла колысечка,
Будеш моя фраіречка! Чр.

Чорна гора родит попер**),
Чия же я буду тепер —
Гоя, гоя сама своя
Возмеш мене, буду твоя. Чр.

*

Ганцю, Ганцю біла ружа,
Не треба ти было мужа,
Ани мужа, ни фрайіра,
Было ходзіц як лелия. Чр.

Як то ладньі, як то шумньі,
Кеды прыде шугай ґу мньі,
Стане собі при постели,
Аж ся серце розвеселит. Лос.

*

Ганцю, Ганцю, білый криштал,
Дораз бы я к тобі пристаў,
Не так гво дни, яко г ночи,
Та про твойі чорны очи. Лос.

Боже, Боже, якый то жаль,
Мене любиў, іншу си взяў,
Мене любиў зо два рочкы,
З іншом буде стискаў бочкы. Лос.

*

---

*) роса = піт, sudor. **) Примітно, що перец, ростина теплих країв, згадує ся в пісни. Правда, що перец (лемк. попер) у люду загально уживає ся яко приправа а в розговорній бесїдї служить яко пробраз гіркоти. Рим „попер — пепер“ мабуть указує, що давнїйше на Лемківщині говорено „пепер“ psl. пьпьръ pol. pieprz. slovac. piepor. čech. peprř.

Кукала зозулька на высокім дубі,
Плакала дывчина у церкві при шлюбі.
Не плач дывча, не плач, кривды ті не буде,
Гмыеш ся сыўзами, хоц воды не буде! Лос.

*

(щедрівка).

А мій любый ґосподарю,
Слухай, слухай благодарю!
Слухай, слухай, не спий доўго,
Єжлі хочеш знати чого.
Бо сын Божий на Йорданьі
Крещает ся на Йоаньі (sic!)
Даў нам спосіб і нам грішным,
Струтиў грішным, струтиў пышным,
Характерьом незмазаным
Християнім всьім поданым.
Дайже Боже счестя, здравя
Тому пану в его дому. Бер.

*

Люляй же мі, люляй моє мале дытя,
Кебы-с было добре, не біла я бы тя. Жег.

*

Кукала кукучка спод явора бучка,
Она выкукала шумного Янічка. Жег.

*

Ішлі конічкы през кременічкы черкучи,
Ішла Марічка од свей мамічкы плачучи.
А чого ж ты Марысь пўачеш, чого-ж тобі жаль?
Того вінка зеленого, што мі Петро взяў.
А чого-ж ты не пўакаўа, як він ті го браў?
Я мысліла, розуміла, же він жартуваў. Лб.

*

Не того ся тышу, што ся в пецу пече,
Лем того ся тышу, што з барыўкы тече. Лб.

*

Не того-м ту прішўа, жебы-м йіўа-пиўа,
Лем того-м ту прішўа, бым ся веселіўа. Лб.

*

Г недылю рано дрібненькый дойч падат
Юж моя дывчина до мя не ґадат. Лб.

*

Облечу я жупан, шаблю припашу,
Піду до дывчины, то єй потышу. Лб.

*

В пецу палю, тыісто мішу,
Дьітя пўаче, я колышу,
Гоя-гоя, гоя-гоя —
Головонько бідна моя! Лб.

*

Ішўа дьівчина*)
Ішўа милена
Як ружовый квіт.
Ой стаўа, стаўа
Тай запўакаўа,
Зміниў ей ся сьвіт.
Чого-ж ты пўачеш,
Гого нарічеш
Дьівчино моя,
Як не пўакати,
Не нарікати,
Не буду твоя!
Ой будеш, будеш
Дьівчино мила,
Ой будеш моя.
Люде мі тя радят,
Родичи тя дадут
І сам волю мам!
Ты підеш вершком,
А я доліном,
Ты заквітнеш ружом,
А я каліном.
Ты будеш паньом,
Прі велькім дворі,
А я буду князьом,
В велькім кляшторі.
А як помреме,
Дамо собі знак —
Злоті льітеры,
Даме малювац!
Кто тады прийде,
Пречитат собі:
Вельке любованя,
Вельке закоханя
Лежит в тім гробі.
Лежит ту тыло,
Кості спрагньіты,
З велькой любості,
З велькой мілости
Закаменьіты. Лб.

*

Допіро-м ту прішўа, допіро-м си сьіўа,
Юж ся мя пытают, чи я є дьівчина.
Не сама-м ту прішўа, вода мя прінесўа,
Бодай тота вода барвінком заросўа. Лб.

*

Дьівчина конала, іщи ся пытала,
Чи на тамтім сьвітьі буде таньцувала. Лб.

*

Червене ябўочко в кешени го мам,
Кого я любую, тому його дам. Лб.

*

Іде дружба до дверий, летят з нього карпелькі,
А дружичкы зберают, до торбинкы скўадают. Лб.

*

---

*) Звісна польска людова пісня: Wyszła dziewczyna, wyszła jedyna jako różowy kwiat в лемківскім переодїві. І. В.

Весьіля, весьіля, в загорідцьі зьіля
А на полю мята Марысенька взята. Лб.

*

Ой Боже, мій Боже, што ся набоженькам,
Коды я ся, коды добрости дочекам?
Дочекам ся в осени,
Як злетит листя з ясеня. Лб.

*

Не будеме йісті, не будеме піті,
Покля нам не дате, по што мы ту прішлі.
Прішлі мы ту, прішлі з двома гудачкамі
По тото дьівчатко с чорныма очкамі. (весїльна). Лб.

*

Кукала кукучка пониже кошара,
Выкукала собі фрайіра вувчаря. Врхв.

*

Там на весьілю чудо ся стало,
З нового горця денце выпало.
Ни там соли, ни там юшкы,
Ни там мяса, ни петрушкы,
Вшытко пропало!
Там на весьілю не завсе добрі,
Дост ся там чловек голоду намре,
Не дадут там дашто йісти,
Але кажут за пец сьісти —
Не заваджай ту!
Там на весьілю не завсе добрі,
Лем ся там чловек голоду намре.
А треба бы домів іти,
Бо ту кажут молотити,
Чловек голодный. Врхв.

*

(свадебны).

Отверай мамічко, отверай сьвітлицю,
Бо мы ті ведеме велику злісницю.
Отверай мамічко, отверай пекарню,
Бо мы ті ведеме велику щекарню (або розварню).
Отверай мамічко, отверай комору,
Бо мы ті ведеме велику роздвору! Врхв.

*

Весьіля ся кінчит, біда ся зачинат,
Пані млода плаче, же ту не вытримат. Врхв.

*

Выход ку нам выход свадебна мамічко,
Не бій ся нас, не бій, бо нас невеличко.
Бо нас не величко, лем тридцетеричко —
Выход ку нам, выход свадебна мамічко! Врхв.

*

Выход ку нам, выход наша пані млода
Як не маш палюнкы, не далеко вода. Врхв.

*

Ідеме, ідеме з горы до долины,
Ідеме глядати новітны родины.

*

Далеко сме вандрували,
Коньі ся нам полюштали —
Треба бы нам та ручничкы
Пообтерати коничкы. Врхв.

*

Гей веселє, веселє — гей богате веселє —
А сирітске (сиріцке) не таке, бо нé є матере. Врхв.

*

Мамічка ся смыкат, дверечка замыкат,
А я піду втворю, на кого мам волю. Врхв.

*

Весьіля, весьіля на припецку зьіля,
За горцями мята, юж дзьопа оддата. Врхв.

*

Вольіли сме іти до льіса по бука,
Ньіж до той Вірховньі по такого тлука. Врхв.

*

Ідеме, ідеме, дорогы не знаме,
Добры люде знают та нам повідают. Врхв.

*

Кукала кукучка в льісьі на кореньі,
Выкукала мі Янічка в червенім ременьі. Врхв.

*

Весьіля, весьіля тото весьілятко,
Юж матка оддає остатне дьівчатко. Врхв.

*

Прідане, прідане*) од Бога надане,
Од Бога мілого до пана млодого. Врхв.

*

Цы тото веселє, цы дашто зомарло,
Же жадна свашенька не роздойме ґарло. Врхв.

*

*) за „млодухом“ ідут на „прідане“ до хыжи мужа і даруют млодуху малыми дарунками.

Познати, познати сиротске (сироцке) веселе,
Ни отец, ни мати не выйде пред двери. Врхв.

*

Была быс мі была велька приданиця,
Жебы мі стояла при ґамбі скляниця. Врхв.

* * *

Тарелик за єден, а місочка за два,
Жадна дывка не зна, одкаль пріде свадба. Врхв.

*

До млодого густый сад,
Не прілетит ани птах,
Прілетыли гластівкы,
Глядай млады пестункы. Врхв.

*

Преквітат, преквітат семерацка ружа,
Не сподый ся дывча с фрайірочка мужа. Врхв.

*

Якем ішоў през містечко, през єдну улицю,
Видыіў єм три панєнечкы в єднім окенечку.
Єдні было Маріянна, другі Улиянна,
Тоту третю не меную, бо єй сам любую. Врхв.

*

А на рано затерану*), на полудне кашу,
А на вечер шварне дывча місто отченашу. Врхв.

*

Кеды ся мій милый пріч одберал,
През облачек волаў**) — душо моя!
Ой зывян, зывян драгый квітку
На то розлученя на остатку. Врхв.

*

Гласе мій гласе, мій тонычкый гласе,
Не будеш гласуваў на рік о тім часы. Врхв.

*

А голос буковый, нюта березова,
Як собі засыпіват челядка попова. Врхв.

*

Не мам я голосу, де бы я го взяла,
Кед я за маленьку по горах сыпівала. Врхв.

*

Повідают люде, же я роскошую,
А я небожатко дост ся набідую.
Повідают люде, же я роскішниця,
Не докаже мі то жадна робітниця. Врхв.

*

---

*) затирку, стиранку. **) східногал. крізь віконце кликав. І. В.

А добрі мі тераз, же фраєра не мам,
Ни горі, ни долом ніґде не позерам. Врхв.

*

Дує вітор, дує з долу од маюра,
Прінес Боже, прінес мойого фраєра. Врхв.

*

Виджу я виджу, де мій мілый косіт,
Біду ма кошелю, а брушлячок носіт. Врхв.

*

Не мам я позірку, лем на нону гірку,
Бо я ся с той гіркы сподыю фраіркы. Врхв.

*

В полю студенечка, под ле міла на ню,
Там ся напиємe, не даме нич за ню. Врхв.

*

Ой сьвітит місячек в ночи на стріжлячек,
Тераз не засьвітит ани під облачек. Врхв.

*

Спала-с міла з іншим, ани мі ся не тай,
На суботу вечер ани мя не чекай!
Чекала-м тя рочок, не буду другого,
Докля бы то было чеканя мойого. Врхв.

*

Закля я была надобном дзевечком,
Відьілі мя хлопцьі на марну шкаречку —
Відьілі мя хлопцьі през девяту стьіну —
А тераз не відят, хоц як ґу нім стану. Врхв.

*

Кебы не та гора, кебы не та скала,
Пішоў бы-м до мілой, хоц бы не казала. Врхв.

*

Гоя, гоя, гоя! — іщи я не твоя,
Але мамусіна, а мамуся моя! Врхв.

*

Іде вода, іде долом на Войову,
Волыіла бы іти долом иншим двором. Врхв.

*

Познам я тя Ваню по твойім писканю,
Як поженеш волкы попред нашу стайню;
Попред нашу стайню, попред наші двери,
Широкый яречек быстра вода бере.
Широкый яречек, я го не прескочу,
Дай же мя мамусю, за кого я хочу.
Широкый яречек я го прескочила,
Дала мя мамуся, за кого я хтьіла. Врхв.

*

Чкає ся мі, чкає, хтосі мя спомінат,
Цы тот мій миленькый, што в серденьку бывat? Врхв.

*

Сердечко не здыхай, што любіш, поняхай,
Што любіш сердечны, поняхай конечны. Врхв.

*

Кому я найвеце дверка отверала,
Тому шугайови єм ся не достала. Врхв.

*

До рочку нового любілам єдного,
А тераз юж буду за-поряд каждого. Врхв.

*

Юж ся пощипала тота піщалечка,
Што она піскала попід оченечка. Врхв.

*

Найду я тя найду, моя міла найду,
Лем тя помаленькы коло пеца зайду. Врхв.

*

Полява, поляна, на поляны хыжка,
Не былам, не буду в Вірховни в шолтыска. Врхв.

*

Што мі маш повісти, повідж же мі быстро,
Няй я не позерам на тото шолтыство. Врхв.

*

Серед села млачка, сьідит на ны качка,
Любіў мене шолтыс, хоц я не богачка.
Хоц-ем я худобна, хустечка гадвабна,
Ани єй ту нема шолтысенька жадна. Врхв.

*

Юж ся похмурало, одкаль сьвітац мало,
Юж мі так не буде, як дотля бывало.
Ой дотля мі было сьвіта уживати,
Тераз небожатко мушу бідовати. Врхв.

*

Юж ся похылили в єлічках вершечкы,
Юж ся спреходили парадны дзевечкы. Врхв.

*

Не буду, не буду воячка любіла,
Бо бы я до рочка дьівкоm не ходіла. Врхв.

*

А вінку мій вінку, якес ся мі зменіў,
Юж ся мі не будеш на главі зеленьіў.
На главі зеленьіў, на клинку міґотаў,
Але ся мі будеш в корытку тріпотаў. Врхв.

*

Сьіяла-м розмарин, але мі не зышоў,
Чекала-м мілого, але мі не пришоў.
Не сьій ты розмарин, кед він ті не сходит,
Не чекай мілого, кед ті не приходит. Врхв.

*

Буде война, буде зо сьвіта зогнана,
Не пущу мілого, піду на ню сама. Врхв.

*

Товариш, товариш на зрадьі мі стоіш,
Фрайірку мі ганиш, а сам ґу ньі ходиш! Врхв.

*

Не позерай на мя дьівча сьвідрувате,
Бо я тя не возму, хоц єс ты богате.
Буд здрава, кому хцеш, бо мойом не будеш,
С тобом ся розлучам, Богу тя поручам. Врхв.

*

Не баную того, же-м не была його,
Уйіла-м, упила-м за пінязькы його. Врхв.

*

Не поставай, не стій, бо коничек не твій,
Ани я не твоя, не даст мя мац моя. Врхв.

*

Рада с тобом сьіджу, рада с тобом ґадам,
А за тя не піду, лем ті жалю задам. Врхв.

*

Я никого ся не бою, свого мужа маю,
Кого хочу поцьілую та ганьбы не маю.
Кого раз, кого два, кого половинку,
А свойого миленького в саму серединку. Врхв.

*

Сьвітит ся та сьвітит за яречком оген,
Не можу добрати свому личку ровен. Врхв.

*

Ружа дьівча, ружа, закля не маш мужа,
Будеш мати мужа, спаде с тебе ружа.
Квіток дьівча, квіток, закля не маш дьіток,
Будеш мати дьіткы, спаднут с тебе квіткы. Врхв.

*

Не піду я Ганцю на шопечку вашу,
Бо я собі нашоў фрайіречку красшу. Врхв.

*

Такый мі ся, такый шугайчик подабат,
Што сі ладньі сьпіват, помаленькы ґадат.
За такым, за такым моє серце прагне,
Што собі засьпіват, затаньцує ладньі. Врхв.

*

А сьпівай дьівчатко, як єс сьпівувала,
Бо ты ся не будеш дома зімувала.
Ани зімувала, ани льітувала,
Сьпівай сі дьівчатко, як єс сьпівувала. Врхв.

*

Сьпівайте дьівчата, тераз вам до того,
Не мате на главі смутку нияκого. Врхв.

*

Кебы мі так было, як мі влоны было,
Ниґде бы ся моє серце не смутило.
Юж мі так не буде, як мі было влоны,
Юж мі не заквітне квіток на яблони.
Добрі было влоны; не знам, того рочку
Кто мі буде льігаў близко мого бочку. Врхв.

*

Ходила-м, ходила-м, не находила-м ся,
Зеленого вінка не наносила-м ся. Врхв.

*

Ньіт векшого жалю, як го дьівкы мают,
Як ся бабы зьийдут, тай іх огваряют.
Єдна стара баба мене огваряла,
Бодай ся єй дьівка того дочекала!
Ньіт векшого жалю, як го дьівкы мают,
Як ся хлопцьі зьийдут, тай іх огваряют.
Котра не червена, котра красы нема —
Сам ся не огварит, што ногы кривы ма! Врхв.

*

Жадна не зумерла, котра была в жалю,
То і я не зумру про тебе шугаю! Врхв.

*

Лучка не зелена, бо є выкошена,
Дьівча не червене, бо є вылюбене. Врхв.

*

Трімай ся дьівчатко своєй поцтивости,
Як ся трава трімат своєй зелености.
Травиця ся трімат, покля єй не скосят —
Трімай ся дьівчатко, покля тя не спросят. Врхв.

*

Марысь моя, Марысь, што до мя не гвариш,
Цы ся маткы боіш, цы о мя не стоіш? Врхв.

*

Чом же житко не жнеш, чом же роса на ньім,
Пішоў преч мій мілый, а я піду за нім. Врхв.

*

Пішла моя зволя долом тисоньками (річеньками),
Жебы-м не ставала медже дывоньками.
Свобода, свобода, юж ся мі преміґла,
Якбы-м до Дуная сивый камін шміґла. Врхв.

*

Так о мньі ґадают, як о старі дывцьі,
А я бы ся могла колысац в колысцьі. Врхв.

*

Яворе, яворе, де-с подьіў конары?
Обрубали мі іх шолтысьі воляре! Врхв.

*

З далека тя шугай, з далека обходжу,
Жебы-с не повідаў, же за тобом ходжу. Врхв.

*

Як я сі засьпівам в лысьі при орісьі,
Полетит мій голос до моєй Марысьі.
Як я сі засьпівам в лысьі на ялиньі,
То ся мі розвиют спід бучка кореньі. Врхв.

*

Голузя, голузя, букове голузя,
Не дай же мі Боже кулявого мужа. Врхв.

*

Воляре, воляре, де-сте волкы пасли,
Стратила-м хустечку, цысте єй не нашли?
Нашли єсме, нашли, але єй не даме,
Підеме до корчми, там єй пропиємe! Врхв.

*

Пониже поточка кукала кукучка,
Выкувала собі шувного гайдучка. Врхв.

*

Воляре, воляре — а я воляречка,
Чия же я буду на рік фрайіречка? Врхв.

*

Як єм пасла вувцьі, ходила єм в гуньцьі,
А тепер козиска, нé мам кабатиска. Врхв.

*

А увцьі (вувцьі) на луцьі, козы на пасьіцьі,
А югас з дывчатком в зеленім вербинцьі. Врхв.

*

Ты єс добрый учар, не пущай на мочар,
Бо мочар кырвава на уцьі не здрава. Врхв.

*

Учаре, учаре! Пан Бог вас покаре
За тоты овечкы, што лежат в кошарн. Врхв.

*

Учар уцьі пасе, хороба ним трясе,
Барже бы ним трясла, кебы я з ним пасла. Врхв.

*

Не хтьіла-с ты мене, хтьіла-с шувньійшого,
Тераз даў ті Пан Бог: ні́ маш ниякóго. Врхв.

*

В кошари, в кошари, в кошари нич ні́ мам,
Лем єдну овечку, кошар на вершечку. Врхв.

*

Не тераз, не тераз на орішкы ходят,
Г осени, г осени, як они ся родят. Врхв.

*

В Вірховни, в Вірховни, в Вірховни два дубы,
В Вірховни, в Вірховни жадного не любю.
В Вірхімцьі, в Вірхімцьі там росне дуб третій,
Ой там до Вірхімкы, там сердечко летіт. Врхв.

*

Дьівча зумирало, іщи ся пытало,
Цы на тамтім сьвітьі буде танцювало. Врхв. пор. ст. 248.

*

Облетьіли вершкы од дожджу дрібного,
Зарікаў ся шугай од личка мойого. Врхв.

*

Як я стады піду з'охаблю памятку,
Пониже Вірховньі заграджу заградку.
Кто коло ней піде, спомінати буде,
Чкода Боже того, што заградка його. Врхв.

*

Ани я не ружа, ани я не фялка,
Ани я Яничку не твоя фрайірка. Врхв.

*

Дала-с мя мамічко за третю границу,
Жебы-м не ходила до тя на жентицу.
Ани на жентицу, ани на молоко,
Дала-с мя мамічко од себе далеко. Врхв.

*

Кто з высока рубат на низко му падат,
Няй же собі каждый рівньі своєй глядат. Врхв.

*

Чийі то дьівчата под селом сьпівают?
В селькі так думают, же органы грают. Врхв.

*

Шугаю не пискай, за ручку не стискай
Я не твоя ровен, ани-с мя не годен.

Ты менѣ не годен до зроду ступити,
А ты мі ся строіш голову сушити. Врхв.

*

Кеды-с ся приспала, то ся добрі стискай,
А я собі буду на пищалцьі пискаў! Врхв.

*

Болит мя голова, болит мя докола,
Ни я тераз дьівка, ни я тераз вдова.
Ой вдова, як вдова, нема мужа дома,
Пішоў на заробок аж до Собінова. Врхв.

*

Ой Боже мій Боже, яка я си тераз,
Як собі помышлю, заплачу си нéраз. Кр.

*

Горы мойі, горы! ой жаль мі за вами —
Та не так за вами, як за гірняками. Кр.

*

На зеленім дубі сидят два голубы,
Люде ся чудуют, же ся рады видят.
Не чудуйте люде, бо не мате чому,
Же ся сподобало то єдно другому. Кр.

*

В середу-м ся уродила — несу собі горе,
Не дайте мя за старого, бо бородом коле. Кр.

*

Коломыя, Коломыя, Коломыя місто,
Котра дьівка мало робит, то мягка як тьісто. Кр.

*

Пойіхаў, пойіхаў, бодай ся не вернуў,
Дала-м му хустечку, жебы ся не смутиў. Кр.

*

Боже, Боже, што ся водит,
Што мій милый не пріходит?
Цы го вода підмулила,
Цы го інша одлюбила? Кр.
(по шлюбі сьпівают:)
Наша пані така млода,
Як на ярку быстра вода,
Она си така весела,
Якбы закупила села. Кр.
(по зачіпченю сьпівают:)
Кукуріку гво дни, кукуріку г ночи!
Як ю зачепили, вытріщила очи. Кр.

*

Ой зйіздиў я, зйіздиў коня вороного
До тебе дывчино, ци буде што с того?
А ци буде, цили ны —
Не роби заводу ты меныі.
А я ти повіла і твойому роду,
Же я іс тобою не роблю заводу,
Бо для мене посаку не буде,
Возмут мене инши люде.
Скари мене Боже з высокого неба,
Коли мі ку тобі посаку потреба.
Кой ты меныі сама красная,
Як на небі зоря ясная.
Теперь меныі мовиш, же-м зоря ясная,
Потом будеш мовиў: доле-ж несчасная!
А кед не ты та мати
Буде мене проклинати.
На што тебе мати має проклинати,
Кой я тебе люблю і хцу тебе взяти.
А ци-м любиў, не любиў
Коли мі тя Бог судиў.
А ты мене береш таку молодую,
Таку молодую, таку хорошую.
А як я ти впаду в недугу,
Жебы-с не позираў на другу.
Скари мене Боже на гладкій дорозї
Штобы я помыслиў о иншій небозьі,
Скари мене Боже і дóраз,
Жебы я помысліў, хоц лем раз! Б.

*

Над береженьком стояла,
Білы рученькы мыяла.
Ой рученькы моі, рученькы
Кому будете миленькы.
А кобы то младему дай Боже!
А як то старему, храньБоже! Б.

*

Весьільны.

Пришли до нас приданяне, пришли,
Не мали мы до Вашецьі мысли.
Наша хата з резаного древа,
Не такых нам приданян треба! Б.

*

Пришли мы ту по тім сьніжку,
Послїдили сме ту лишку,
А мы одталь (отталь) не підеме,
Докля мы єй не возмеме. Б.

(як приходят за молодицьом)

*

Пришли мы ту на придане
За тым личком мальованым,
Пришли мы го одвидьіти,
Чи му буде добре жити,

Як му добре зараз,
То підеме дóхыж нараз.
Як му буде велька кривда,
Не підеме дó хыж ниґда. Б.

*

Пришли нам ту приданяне,
А што-ж мы ім йісти даме?
Нарубаме дрібных трісок,
І даме ім на сьім мисок. Б.

Чому свашкы не сьпівате?
Бо вы рідкы зубы мате.
Треба глины намісити,
Свашкам зубы польіпити. Б.

*

Ой ідеме, ідеме з горы до долины,
Ідеме глядати той новой родины.
Ідеме, ідеме, де тота Марыся,
Што сподобала мі ся. Б.

*

Треба бы нам треба стілця высокого,
Наша пані млода роду широкого.
Юж мі ту прийіхалі,
Коні нам ся польоптали,
Треба бы нам ручничка
Повтирати коничка.
А коничка вороного
Від пана молодого.
Боже, Боже, што-с мі даў,
Ани єм ся сподьіваў.
Даў єс мены таку жену,
Што з ньом волы не пожену.
Як ся будем шанувати,
То будеме волы мати. Б.

*

Не того мы пришли што ся в пецу пече,
Але того пришли, што з барылкы тече.
Ой не пришли мы ту по гуся печене,
Але мы ту пришли по дьівча червене. Б.

*

Пані млода наша
Поімала пташа,

Таке поімала,
Што з ним буде спала. Б.

*

Выпровад мамонько
Своє дитятонько
Зо двору сьвічками,
През поле очками.
Выбирай ся Марысь,
Выбирай ся з нами,
Свои злости прелож, прелож камінями,
Жебы-с была добра меджи сусьідами. Б.

*

А де-ж ты мене Василю подьієш,
Ты своєй хатонькы не маєш.
Збудую я хатоньку край воды
З зеленого дерева, з лободы. Б.

*

Обіздри ся Марись по тім своім дворі,
Чи ти жаль не буде той дьівоцкой зволы?
Обіздри ся Марысь на зелены лучкы,
Де грабали колис твоі білы ручкы. Б.

* * *

Широкоє поле та вода заляла,
А любиў я шварне дьівча, она не знала,
Ой жаль мі єй буде, кед єй возьмут другы люде,
Мойом не буде.
А у полю кырниченька цимброваная,
А юж моя наймілейша заручена.
Ой жаль-жаленько,
Любиў я тя серденько
Людом не собі.
Выберу я кырниченьку во свойім дворі,
Піде меньі шварне дьівча до ней по воду.
В той час она мойом буде,
Коди она сама прийде
До ней по воду. Б.

*

Я ті повідала і на волю дала,
Же твоє перечко зімна вода взяла. Б.

*

Янічку сердечку, де-с подьіў перечко?
Ішоў єм без воду, впало мі до споду! Б.

*

А Боже, мій Боже, преміленый Боже,
Же си мі дывчатко видарит не може.
А хоц ся мі выдарит: не до моєй волы,
Як на ню попатрю, так мі серце болїт. Б.

*

Старам я си, старам, же стару матыр мам
Як она мі зумре, якос сі раду дам. Б.

*

Старую я матыр мала, тяжко на ню заробляла,
Гво дни шила кошулечку, в ночи пряла куделечку. Б.

*

Боже мій Боже, стратила-м два ножі,
Єден мі ся нашоў, а другый не може! Б.

*

Боженьку, Боженьку, дай мі добру женку,
Жебы ня водила с корчмы за рученьку! Б.

*

Повідаў мі милый, же ма штырі волы,
Же ня буде возиў с хаты до коморы.
Ай не так ня возиў, палицьом мі грозиў,
Же ня буде бити, покля буду жити! Б.

*

Боже, Боже, нич не маме,
Лем на себе позираме,
Лыпше наши два позоры,
Ныіж дачийі штырі волы. Б.

*

Хоц я ся напию, хоц я ся зад'ужу, (= задовжу польск.
Што-ж кому до того, кед я на то служу! Б. [zadłużę).

*

Жаль мі є, жаль мі є, аж ня потрясує,
Кто ня не выховаў, тот мі розказує.
Кто ня не выховаў, раз мі йісти не даў,
А тераз ся буде на мныі поневераў. Б.

*

В ширім полю явір посадженый,
Сыідит на ныім пташок преміленый.
Сыідит собі, сыідит, красны собі сьпіват,
Же з велькой любости нераз нич не бывat. Б.

*

Засьвіт мі місячку ай і зоря ясна
Пред тоты дверечка, де дывчина красна. Б.

*

Засьпівай когутку, бо юж ден, бо юж ден,
Запрігай конічкы, бо ідем, бо ідем! Б.

*

Як ты підеш преч од мене,
Што мі лишиш на знаѣмне?
Лишу я ти гай зеленый
Под облачком посадженый.

А што же мі с того гаю,
Як ты будеш в чуджім краю?
На гай будеш позирати,
Мене будеш споминати! Б.

*

Дывчино моя, напій ми коня!
Я не напою, не твоя-м жона.
Як буду твоя, напою коня,
Ой напою і заведу, де стайня твоя. Б.

*

А мій милый з лыса йіде,
Яворове древко везе,
Пискат собі на листочку,
Же ма шувну фраіречку. Б.

*

Пришоў я до корчмы,
Міла при мньі стала,
Так ѣм ся заганьбиў,
Же не мам грейцаря.

Купиў за гріш пива
Та я ѣй трактуваў,
Цылый вечер плакаў
Же дуже скельтуваў. Б.

*

Жено моя, жено, мам ѣдно прядено,
Мало бы ся злепиц, вольіме го препиц! Б.

*

Дивуют ся люде, же я прельінива,
Бо я на солтистві тяжко не робила. Б.

*

А робю, я робю, юж барже не можу,
А своѣй матери вгодити не можу! Б.

*

Чим дале до лыса, тым голузя більше,
Чим дале до людей, дывчина шувньійша. Б.

*

Ай шувна я шувна і шумному рада,
Як шумного виджу, якбы-м ся наядла! (= наїла)
Ой шувна я шувна, а й тобі нічого,
Як ты ня не возмеш, побануеш того! Б.

*

Сыдат пташок на рокытьі,
Сьпіват собі розмаитьі,
Ногом рушит, главком кывне,
Як тот пташок сьпіват дивньі! Б.

*

Не бій ся матусю, не бій ся о сына,
А бо ті не возме в запаску дывчина.

В запаску не возме, в хустечку не звяже,
Не бій ся матусю, бо то не пінязь! Б.

*

Ой сьівши, ой сьівши засмутиў ся,
Же з малою дьівчиною ожениў ся. Б.

*

Ой на роваш, мамічко на роваш,
Кому ты дьівчиничку выховаш?
Ой тобі то Василю, тобі то,
Кед нас Бог пожегнат на льіто.
Ой на льіто, на льіто горяче
Будеме ся преходити по луце.
По луце, по луце зеленій,
Коло студеничкы студеной.

*

Дармо дьівча, дармо: зламало ся ярмо,
Зламаў ся і дышель про несчасну мысель.
Дармо дьівча дармо, не будеш ня мало,
Дармо-с собі личко выштафіровало!
Выштафіровало і вымалювало,
Дармо дьівча, дармо, не будеш ня мало! Б.

*

Ей кобы я знала, же я ту не буду,
Не носила я бы до горбочка воду,
Але бы-м носила під явір зеленый,
Жебы ся мі достаў шугай мальованый.

*

Пасла бы я волкы, пасла бы-м баранкы,
Але мі забрала водичка полянкы. Б.

*

Овцы мойі, овцы (sic!) най вас пасе кто хце,
Вас пасти не буду, бо на войну пуйду.
Пасут ся овечкы помедже смеречкы,
Не треба учаря, ани учаричкы. Б.

*

Як я уцьі (sic!) пасаў, дост єм ся нагасаў,
Не так за уцями, як за дьівчатами. Б.

*

Гора моя гора, хто ня до ней вола?
Вола ня мілый мой, далеко Боже мой!

*

Ой перечко моє, як єс ня скламало!
Як тя было носиц, тас мі упадало! Б.

*

А мамічко моя, на біду-с ня дала,
За то моя дывко, бо-с ня не слухала! Б.

*

Танцюй же ты зо мном і я с тобом буду,
Хоц кожду недылю бита про тя буду.
Хоц кожду недылю, бодай не кождый ден,
За тебе мой милый, што тя рада виджу. Б.

*

Ой піду я піду, кады я ходила,
Та я собі найду, кого я любила! Б.

*

Ани єм не пияў, ани єм не краднуў,
Про тебе дывчино до вязіня-м впаднуў. Б.

*

Сьвітило бы слонко, про хмары не може,
Любиў бы ня милый, про люди не може.
Сьвітило бы сонце, хмары му не дают,
Любиў бы ня милый, люде забраняют. Б.

*

У моєго вуйка коротенька гунька,
Велика славонька, підла гостинонька! Б.

*

Сестры моі сестры, вшыткы замуж пішли,
Лем тота зостала, што кравы пасала! Б.

*

Добре я ся здогадала, же тот кабат я продала,
Знают люде і Бог з неба, же мі на палюнку треба. Б.

*

Ей гаю, мій гаю, мій зеленый гаю,
Хто-ж тя розвеселит, кед я в велькім жалю. Б.

*

Жалькі мойі, жалькі, якесте ня зуяли,
Не з одного боку, але с кождой страны! Б.

*

А роскошіі мойі де-сте ся подыіли?
По горах, по лысах сте ся розлетыіли! Б.

*

Гоя, гоя, душо моя,
Реч мі слово буду твоя —
Реч мі слово і словечко,
Буду твойом фраіречком. Б.

*

Тераз мі сьвіт квітне, тераз мі сьвіт грає,
Ни ня нихто не бє, ни ня не полає.

Як я сой засьпівам красны, по дьівоцкы,
То мі ся розывют сухы галузочкы. Б.

*

Не ходи ты до той, што я до ней ходжу,
Бо я тобі стежку (дражку) терньом загороджу.
По дває, по трие до єдной ходили,
Єще собі дражку терньом не градили.
Хоц і не градили, але я заграджу,
Не ходи ты до той, до котрой я ходжу! Б.

*

Ей ганьба мі, ганьба, же я дьівка гарда,
Ганьба мі стояти, ньіт кого ня взяти.
Ей ганьба мі, ганьба, же я дьівка гарда,
Ганьба мі двояка, же любю вояка! Б.

*

Пішоў бы я до вас, кобы я сьміў,
Кобы-сте мі дали, штобы я хтьіў
Тото дьівче шварне, што ма очи чарны. Б.

*

Пішоў бы я до вас каждый вечер,
Пред вашима дверми велька мочар,
Прелож мила дручкы, прейду помалючкы
Каждый вечер! Б.

*

Дьівчатко, дьівчатко, зробиў я ті чачко
З руками, з ногами, с чорныма очками. Б.

*

Напила-м ся, ледве стою,
Піду домів, бо ся бою —
Бо я злого мужа маю,
Буде ня биў, добрі знаю.

Не бий же ня мужу в ночи,
Бо мі выбєш чорны очи —
Буде заран ясна хвиля —
Росповім ти, штом ти винна! Б.

*

Пияли, пияли два братя з Моравы,
Але юж не будут, бо іх полапали! Б.

*

Пиє нас, пиє нас, пиє седемнацт,
Заплатит то вшытко, вшытко єден з нас! Б.

*

Мам я косу выклепану, мам я косу добру,
Она косит, бо і мусит коничину дробну. Б.

*

А пропиў я волы, а жена коровы,
А мы трие братя пропиєме ґратя! Б.

*

Познати, познати, котрый хлоп женатый,
Проквітат му личко, як горнец щербатый! Б.

*

Не єдна, не єдна галузечка в лесє,
Єдна ся похылит, друга ся піднесе. Б.

*

Познам я милего по писканю єго,
Превелебны пискат пищалечка єго. Б.

*

Пискай же мі, пискай пищалко кленова,
Бо тя радо слухат фраіречка моя. Б.

*

Повідают люде, же я піячиско,
А я не пю воду лем то згорівчиско. Б.

*

Під зеленом брешкиньом*) студня мурована,
Напий ся з ней ма мила красна мальована.
Як ся бы з ней напила, красу бы стратила —
Тримай красу до часу не дай єй хлопцям взяц,
Бо будеш банувац! Б.

*

Пішоў на горечку, сьіяў татаречку,
На татарцьі ставцьі, болят мене пальцьі. Б.

*

Грай гудачку, грай, на поличку позирай:
Єст там кура печена, буде добра вечеря. Б.

*

Вішта коню, вішта! не дотыкай дышля,
Не ход до фраіркы, бо фраірка пышна. Б.

*

Кой місячок зашоў, каждый свою нашоў,
А я неборачок медже гуси зашоў! Б.

*

Янічку, Янічку, што мі по конічку —
Штобым ся преносиў през быстру водічку.
Быстра вода, быстра на кождім яречку,
На тім найбыстрійша, де мам фраіречку. Б.

*

Тото мі ся тото дьівча сподобало,
Што на быстрім ярку шаты полокало —
Шаты полокало, ручкы умывало
Тото мі ся тото дьівча сподобало! Б.

*

---

*) брешкиня = Persica vuigaris. Очевидно пісня угорскоруска, з тих сторон, де брескиня удає ся. І. В.

Розвивай ся бучку з долу помалючку
Як прийдеш к вершкови, розвивай ся скорій! Б.

*

Танцюю, танцюю, ножкы ня не болят,
Зо свойом фраірком, покля моя воля! Б.

*

Сьпіваночкы моі, де я вас подьію?
Піду я до льіса там я вас посьію.
Будут там дьівчата на траву ходити,
Сьпіваночкы моі будут находити. Б.

*

Заграй мі гудачку на тонку струнечку,
Няй я вытанцюю мою фраіречку! Б.

*

Де піду, там буду, фраір мусит быц,
Блазен бы я была все єдного любиц. Б.

*

Я тому не винна, але братя моі,
Пасти мі казали із гультаєм волы.
А пасти то было, але знати яко,
Было оддаляти од него далеко.
А я оддаляла през стаяня двоє,
А він на ня волаў: ходжай Марысь до мнє.
Не плач Марысь, не плач, він тя не опустит —
Підеш до кравчика, корсет ти розпустит.
Як не мам плакати, кед люде ґадают:
Такі красні панньі корсет роспущают! Б.

*

Явір, явір, яворове листя,
Ожениў бы-м ся, але не мам счестя.
Не мам, не мам, але буду мати,
На недьілю вечер будут в корчмі грати. В.

*

Ожениў ся дудра вчера до полудня,
Цьілу ніч не спали, перину латали. Б.

*

Наша родинечка дайте ся нам побрац,
Бо мы не підеме до вас хльіба жебрац.
Бо хоц нам не стане, то си докупиме,
А свойі родиньі ганьбу не зробиме. Б.

*

Наша родинечка, як же мі ся має,
А я сиротонька, як мі Господ дає.

Моя родиноньке, посходте ся ку мнѣ,
Купиў бы-м вам дашто, але не мам за што. Б.

*

Ой козаче, небораче, біда тебе скребче,
Кожушина по колѣна, по задку телепче. Б.

*

Фраіречкы штырі про што сте ся били,
Про тебе шугаю, бо смы тя любили. Б.

*

Што то за яличка, што нема вершечка,
Што то за паробок, што не ма перечка?*) Б.

*

Дивуют ся люде, же не мам коралѣ,
А моя мамічка не сьідит на роли. Б.

*

Добре тому паробкови, што ся женит при ойцови,
При ойцови, при матери, аж ся серце розвеселит. Б.

*

Отче мій, отче, ты сивый голубе,
До кого я піду, як тебе не буде? Б.

*

Волы моі волы, всьі штырі сте пловы,
Лем по два реєчкы мойі фраіречкы. Б.

*

Волы моі волы, рано-м вас выгнала,
Вы ся не напасли, я ся не наспала.
Вы ся не напасли: трава была мала,
Я ся не наспала, бо-м фраіра мала. Б.

*

Фраіречко стародавна!
Любиў єм тя не до давна.
Тераз мі тя инший бере,
Стріла єму до мацери! Б.

*

Паробци ся женят, же ся войны боят,
А я ся не бою, лем ся на ню строю. Б.

*

Голя, голя, голя гоц! хоцбы грали ноч —
Хоцбы грали цьіле житя, гуляй, гуляй моє дьітя. Б.

*

Фраіречко теперішня,
Скажи мены, ци любиш ня?

---

*) Дівчина дає своему милому „перечко“ до капелюха; „што не ма перечка“ значить тілько: що не має любки.

Якбы я тя не любила,
Тобы-м на тя не патрила. Б.

*

Повідали люде, же я ся нажила,
А я в свого брата на гостиньі была! Б.

*

Ей куме мій, куме великыйі думы!
Барже-с бы думала, якбы-с ня не мала. Б.

*

Ганцю, Ганцю не зумирай!
Бо бы я ся поневіряў —
А як умреш, одкаж дашто,
Жебы я маў пити за што. Б.

*

Грают мі гусличкы, грают мі орґаны,
А на моіх ногах черкают ґайданы. В.

*

Пияў бы я, пияў, але палюнечку,
Кей бы дала мила мі на кватиречку. Б.

*

Чудуют ся люде, же я прелыінива:
Варуй ся той сукы, што ма білы рукы. Б.

*

Ой добрі тому, добрі з двома фраірками:
Єдна ся погньіват, друга за дверями! Б.

*

Ой добрі тому добрі, што ма штырі волы,
Іщи тому льіпше, што ма штырі жены.
Єдна в пецу палит, друга йісти варит,
Третя лужко стелит, чварта до постели. Б.

*

Мамусь моя мамусь, дайже мене за муж
Бо я вже выросла, як у полю сосна.
Хоц быс ты выросла, як у полю єдла,
То я тебе не дам, бо-с лем сама єдна. Б.

*

Заграй же ми ткачу, бо я радо скачу,
Мам я пальцї дрітованцьі (мабуть: дріботанцьі) то іх не
* [потрачу. Б.

Посьіяў мій милый два загоны лену,
Я му повідала, што го не выберу.
Хотьіў іщи хотьіў, третій посьіяти,
А я му повіла: не буду тя брати!

*

Татаречка просо, не ход до нас босо,
Але прийди вбуто, хоц і в чалапутах. Б.

*

Марысь моя, Марысь чом до ня не гвариш?
Кі єдно словечко, моя фраіречко! Б.

*

Ой брате мій, брате, не бий мою сестру,
Бо я на тя трімам сокыречку остру. Б.

*

Брешут на ня люде, яко псы на зьвіря,
Бодай ім летьіло з языків паздьіря.
Брешут на ня люде, могли бы не брехац,
Мают свойі дьіти, можут ся дочекац. Б.

*

Не льій дожджу, не льій, бо ти не казали,
Бо мене маленьку на поле выгнали.
На поле выгнали, плахту ми не дали,
Не льій дожджу, не льій, бо ти не казали! Б.

*

Ой на Яна, на Яионька
Горит наша собітонька.
Ой по Яньі, по Яноньцьі
Юж по нашій Собітоньцьі!

(в Кривій, Воловци, в Ясинцї селах Горлицкого повіту).

*

Під зеленою, під дубиною
Сидьіў там голуб з голубиною.
Сидьіли в парі цьільовали ся,
Сивыми крильцями любовали ся.
А прийшоў стрілец с середного луга
Забиў, роспололшиў с пары голуба.
Голуба забиў, голубку з'імаў.
Сыпле пшеницю, дае водицю.
Голубка не йіст, голубка не пе
Під дубиною плакати іде.
Чом же ты не йіш, чом же ты не пеш
Під дубиною плакати ідеш?
Як я мам йісти, як я мам пити,
Якый сьвіт красный, не мам с кым жити!
Маю я, маю сьім стів голубів,
Вибирай собі, котрый ти любый.
Я обирала, але м не нашла,
Не є тамтого мого милого.

Мій буў (sic!) миленькый, чорнобрывенькый
Личком румяный, сивокриленькый. Ф.

(Пісня подільска співана скрізь в Галичині і на Угорщині — декуди видко тут вплив місцевого говора).

*

А там долом при Ондаві
Пасло дівча коні в траві,
Прийшоў д нему пан урядник з двора,
Заяў конічкы до двора.
Дароваў йі три таляры,
Єден векший, а два малы.
Скрый ты дывче, скрый ты собі,
Бо я прийду г ночи к тобі:
А як прийдеш, легко ступай,
Острогами не постукай!
Бо наш отец чуйно спали,
На нас велькы позір дали.
Зостан здрава мила моя,
Я кавальір, а ты вдова!
Чого-ж ты ня вдовом назваў,
Бо ты ночку лем при мі спаў!
А хоц бы лем, лем годину,
Юж ты веце не дывчина! Ф.

*

Сьпіваю, сьпіваю, голосу не маю,
Бо-м го потратила по зеленім гаю.
Іду горі долом, не виджу нікого,
Плаче моє серце зо жалю велького.
Жалы, моі жалы як сте мя зівяли,
Не з єдного бочку, але з кождой страны! Сн.

*

Болит ня голова, болит ня докола,
Ані я не дывка, ані я не вдова. Сн.

*

Конічку, конічку, не ход коло воды,
Не зберай квіточкы, бо то не ягоды!

*

Коніку сівавый вынес ня з муравы,
Як мя не вынесеш, стрелю ті до главы!
Стрелю ті до главы, до правого бочка,
Як мя не вынесеш до того горбочка! Сн.

*

Сивый конь, сивый конь а уздечка сивша,
Отец мати милы, коханичка мильша.
Отец мати милы, бо ня выховали,
Коханичка мильша, бо ми ґамбы дала! Сн.

*

Шугаю малючкый, возми ня на ручкы,
З ручок на колена, буду твоя жена. Сн.

*

Кукай же мі, кукай зозуленько сива,
Бы-с мі выкукала на осьін фраира.
На осьін фраира, на мясницьі мужа,
Жебы я ходила як червена ружа! Сн.

*

Ружа дьівча ружа, закля не маш мужа,
Як будеш мац мужа, спадне с тебе ружа. Сн.

*

Квіток дьівче, квіток, закля не маш дьіток
Як будеш мац дьіткы, спаднут с тебе квіткы. Сн.

*

Сьпівала бы-м собі, але не мам нюты,
Взяли ми єй шевцьі, подшили ньом буты. Сн.

*

Засьпівай когутку на вербовім прутку,
Дост єм ся насьпіваў, як ся гай розвиваў. Сн.

*

А гаю мій, гаю загайіли мі тя,
Коханечко моє забранили мі тя. Сн.

*

Не буду спаў дома, бо коле солома,
Піду ґу дьівчатку, може буде дома.
Як не буде дома, то буде в стодолі,
Не буду я лежаў на голій соломі. Сн.

*

Мала-м фіялечкы штырі заградечкы,
Пяту маґерану*) для тебе шугаю! Сн.

*

Перечко-м вывила, дала-м фурманови,
Наробилам жалю свому коханови. Сн.

*

Пила бы я пила, кебы вода была,
Але воды не є, лем дробне каменє. Сн.

*

---

*) пяту заградку маґерану; маґеран = Origanum majorana, Majoran, Mairan, Meiran.

Шугайічку шувный, не ход поза углы,
Але прид на двери, не бій ся матери. Сн.

*

Палюнечка-трунок добра на фрасунок,
Кто ся ей напие, тот ся не фрасує. Сн.

*

Палюнечку пиў бым, фаєчку куриў бым,
Кебы шварне дьівча, к собі притулиў бым. Сн.

*

Палюнку не купуй, пити ей не буду,
На танец мя не бер, бо с тобом не піду. Сн.

*

Дьівчатко лелия, льігай там де і я,
Льігай на лавочку попри мойім бочку. Сн.

*

Ей ты сосна, сосна! ей велька выросла,
Іщи мому пану хосен не принесла! Ба.

*

А там долом при яречку мые Янчік з кырві ручку —
Янчік, Янчік! што ты зробиў, што сі ручку закырвавіў?
Ой стинав ем головечку такой своей фраіречкы!
Што мі г ночи гуркотала, мі смутному спац не дала.
Янчік, Янчік! смот ты горі, што увидиш вшытко твое!
Нич не виджу лем горечку, на ті горі шибеничку.
Жебы міг быў хто поведзіц, же ты будеш на ньі весіц —
Даў бы я ей вымальовац, сріблом злотом обтальовац,
А на вершку злоту баню, де положу свою главу. Ба.

*

В Маєровім дворі єст велика тоня,
Не ход там Янічку, бо затопіш коня.
Єдного затоплю, на другого сьідам,
А я своє дьівча за сто злотых не дам. Ба.

*

Закувала зозуленька в городьі на прутю,
А юж ведут Якимонька в желызнім окутю. Ба.

*

Мам сой шувну фраіречку, служит там на фарі,
Не можу я ґу ньі ходзіц на великы жалькі.
Як ем ґу ньі ходжуваў, цижмы в ручках ношуваў,
По малюцькы, по тихуцькы дверка отвираў. Ба.

*

Юж слонечко на долиньі а я сам на фарі,
Што мі буде капраль гвариў на мойім квартелькі?
Капраль буде мельдуваў, же-м дома не ночуваў,

Юж я буду ютро рано пруты фасуваў.
Юж слонечко на долиньі а я сом на фарі,
Ідут за мноў на мій квартель ай штырі капралькі.
Кеб была-с Ганічко промовила словечко,
Бы-с ня увільнила з войнонькы легуцько. Ба.

*

А там долом при млиньі
Лежит Янчик в вербиньі,
Лежит, лежит забитый,
Розмарійом прикрытый.
Розмарія през верха,
Прийшоў д нему дзяд з керта.
Ей не з керта, з подрагы (з подрадза) —
Юж Янічка провадят.
Пришла ґ нему Марыся
Прінесла му винися,
Ой винися, ой вина,
Та сама ся напила.
Ой як підеш до дому,
Та не повідж нікому —
А як повіш, повідж так,
Же-с ходила на сповід. Ба.
(або: Же-с ходила на ярмак).

*

Вчера пряла пачесонькы, а днес пряду клоча,
Куп мі мужу скоринонькы, най не ходжу боса!
Вчера пряла-м пачесонькы, а днескы повісмо,
Сяд си милый коло мене, хоц ті буде тьісно! Ба.

*

Посадила-м черешеньку, посадила-м дві,
Выховала-м шварне дьівча людьом не собі —
А што-ж мі з ней буде, возмут єй люде,
То єй не буде! Ба.

*

Кой я ішоў од Пряшова одталі,
Застала мя слєпа сука по дразьі.
Ей іди ты слєпа суко до дому,
Не заставай на дорозьі нікому! Ба.

*

Серед села студенечка муравлькі (журавлькі?) єй пют,
А юж нашу пані млоду до шлюбу ведут.
Єден веде за рученьку, другому єй жаль,

Третьому ся серце крає, же він єй не взяў.
Четвертый стоіт за дверками,
Креше собі підківками:
Я єй буду маў! Ба.

*

Тече вода спід явора, черпала єй мила моя,
Начерпала, поставила, розмарію намочила.
Мокни же мі до осени, юж не прийде поцешенє (= потїшенє)
Поцешенє, штырі волкы загнали іх до Ігоркы
А з Ігоркы до долины, найідят ся розмарійі.
Найідят ся, напиют ся зимной воды та лысовой
Із шклянечкы кришталовой. Ба.

*

А мой мілый з лыса іде, мальоване древко везе,
Пискат собі на листочку, же ма шумну фраіречку. Ба.

*

Засхло мі перечко, кто же мі друге даст,
Кед ся фраіречка до осени оддаст? Ба.

*

Кед бы-с моя была, нич бы-с не робила,
Лем бы-с мі до гаю на траву ходила. Ба.

*

Ідеме в придане, не ідеме самы, } як ідут в придане
Ведеме барана, будеме до рана. Ба. } за дівком.

*

Товариш, товариш, позыч мі ногавиц,
Мам пышну фраірку, хтыў бым ся выставиц. Ба.

*

Кебы я зумерла, была бы хотыла,
Дали бы ми зробиц трунєчку з оріха.
Трунєчку з оріха а вічко зо срібра,
Юж тя моі очка не увидят ніґда! Ба.

*

А под гайом зелененькым
Брала вдова льон дрібнонькый.
Брала, брала, добирала
І так собі засьпівала:
Кобы-м мала мужа свого,
Шанувала бы я його,
Шанувала, доглядала
Сріблом-злотом убирала,
Медом-вином напувала. М.

*

Я ся справовала, як ся мі належит,
Моє справованя в коротечку*) лежит.

---

*) коротечок здає ся: черевик зр. словацк. kratica = Halbstiefel. — справованя = сьвідоцтво поведеня.

Кукай же мі кукай зозулечко сіва,
Быс мі выкукала на осьінь весьіля. М.

*

Далькі, далькі до городка дьіти!
Юж на весну-льіто
Сонце красно сьвітит.
Досыт, досыт той покуты,
Каждый сьідіў як прикутый,
Коли была зіма,
Тераз юж йі ньіма! М.

*

Закукала зозуленька над гором,
Заплакала пані млода за столом:
А юж мойі млады льіта пошлі преч —
Воз вінечек на клинечек, воз чепец! М.

*

А под нашим океиечком выросла мі яблінечка,
На біленько преквітала, а червены ябка мала.
А хто мі йі буде знімаў,
Кед ся мілый юж погньіваў?
Погньіваў ся наймілейший,
Погньіваў ся не знам про цо —
Ходиў до мя, не знам по цо.
Не так в ночи, тыльо ве дне,
Не так в ночи, тыльо в полунічок,
То мій любый коханічок! М.

*

А Боже мій прелюбеный,
Юж мі пташок улапеный.
Улапеный, улапеный
До кльіточкы усадженый,
Усадженый, усадженый
Прутікамі оплетеный,
Оплетеный, оплетеный —
А не так то прутікамі,
Як людскыма языкамі. М.

*

На ній страньі студеночка, журавльі ей пют,
А юж мою наймілейшу до шлюбу ведут
Ой жаль мі ей буде,
Возмут мі ей люде,
Мойом юж не буде. М.

*

Єдному-м сом ручку дала,
Другого мі жаль,
Третій сьіў си на креселку
Як ружовый квіт:
Мае очка выплаканы,
Зміниў ся му сьвіт! М.

*

Хто хце таку панну любіц,
Мусит мудрый быц,
Од младости до старости
Горкый напій піц! М.

*

Кед я служиў го двоже*)
При цысарскій незбоже**),
Заслужиў я панєнку
В семи рочках Касєнку.
Обіцяли мі єй дац,
Седем рочків зачекац.
Я на коня прудко сьіў,
Аж на войну пойехаў.
Сьім рочків я войоваў,
Конічек мі хоруваў.
Як на осмый наврацаў,
Я до Касьі приєзджаў.
Прийшоў єм там пред врата:
Моя Касю предрага!
Выйшла пані в зелєні:
Твоя Кася у земльі!
Уйшла пані в жалобє:
Твоя Кася у гробє!
Я на коня прудко сяў,
Аж на єй гріб пойіхаў.
Хто там ходіт по гробє?
Я Касюню до тебе!
Де с подыла ті шаты,
Што-м ті справиў пред ляты?
Сукні-м дала о дзвоны
А коралькі орґаном.
Задзвоньте йі в велькы дзвон,
Най ма Кася легкый скон.
Задзвоньте йі в малый дзвон,
Я до инчой одйіздж̊ам! М.

*

(весільны)

Прідане, прідане од Бога надане,
Од Бога мілого до пана млодого!
Вінечку, вінечку самый барвінковый,
Чом мі ся не тримаш моєйі головы! М.

*

Прішлі єсме на прідане
За том ляльком мальованом,
Прішлі-сме єй навидьіти,
Ци буде йі добрі жити! М.

Подьме домів, подьме кажде,
Бо пред нами фляшка празьна —
А ґаздови юж не міло,
З барылки му вывітріло! М.

*

Прішлі мы ту прішлі на параннім коню,
Млода ся радує, добрі ся не здує.
Касюню кохана с тысяча убрана,
С тысяча єдного для мужа свойого. М.

*

Вчера-с мы тя дали в зеленім вінечку,
Днеска мы тя нашлі в чорнім ґалунечку.
Зберай же ся Ганцю, зберай же ся з нами,
А юж свойі злости прилож каменямі,
Жебыс была добра медже сусьідамі.
Не будеш ты Ганцю хыжу мітлом мести,
Тобом твоя люба свекра буде мести! М.

*

*) = во дворі, we dworze. **) ? небозї.

Ідеме, ідеме, дражку не знаєме,
Добры люде знают, та нам повідают. М.

* * *

Червена ружа біла Фіялка,
Приспала ся моя Фраірка.
А хто мі єй приспаў, най же мі повіст,
Най же мі на него сердечко не боліт! М.

*

Іду горі долов, не віджу нікого,
Крає ся мі серце од жалю велького. М.

*

Братя мойі братя, мойі братішкове,
Розлетьіли-сте ся як в полю пташкове.
А в полю пташкове прекрасьньі сьпівают,
Так ся мойі братя по сьвітьі тырают! М.

*

Пішоў єм до корчмы, там мила гуляла,
Так єм ся застыдаў, же-м не маў ґрайцаря.
Качмарко молода, дай же меньі віна,
Най ся мі напиє молода дьівчина.
Хцеш, купуй, не купуй, піті го не буду,
На танец мя не бер, бо с тобом не піду.
Ты собі воз інчу, а я сой посиджу,
Іщи я і так тя про то рада віджу.
Прийшоў єм до дому, сьіў єм собі на пец,
Так єм ся росплакаў, як маленькый хлопец.
Отец ся мя пытат: чого сыну плачеш?
Ай няньо! мій няньо! бо єм паў до сьнігу! М.

*

Не далечко пнячка пнячек,
Не піду я за гудачка —
Бо гудачек в корчмі смычит,
А живіна дома рычит. М

Пуст мя мила, пуст мя ту,
Най не стою на дожджу.
І мой конік і я сом — (= сам)
На коніка ой са-сом! М.

*

Заграй же мі, заграй, заграй жалосьньі,
Мам малу дьівчину, тропка мі подросне.
Грай же гудак грай, на ножкы сой позирай,
Буде добра вечера, чорна кура печена. М.

*

Орало бы ся мі тото пусте поле,
Кебы поганяло тото дьівча моє. М.

*

На коніка сьідаў, ручку-м му давала,
Не охабяй же мя, бо буду плакала. М.

*

Покаль была молодиця,
Цьіловали хлопцьі лиця —
Тераз же єм стара баба,
Не цьілуют, хоцбы-м рада! М.

Боже, Боже якый то жаль,
Мене любиў, інчу взяў,
Мене любиў за два рочкы,
Інчой буде стискаў бочкы. М.

*

Касю, Касю, біла ружа,
Не тра было тобі мужа,
Ані мужа, ні фраіра,
Было ходзіц як лелия. М.

Будь здрава, кому хцеш,
Бо мойом не будеш —
Богу тя поручам,
С тобом ся розлучам! М.

*

Не піду до льіса с конічками,
Бо бы мя заяли з горнічками,
Але піду на лучкы,
Возну дьівча на ручкы,
Буду го колысаў по малюцькы. М.

Не бер сі шугаю єдіначку,
Бо будеш колысац при місячку.
Але воз сой, де сут дві.
Єдну вознеш, другу я —
Бо тоту колысац не треба! М.

*

Не плач Гандзю, буде ті там добрі:
Будеш ты сьідала с курамі на подьі,
С курамі на подьі, з гусямі на водьі,
Тихо Ганусю не плач, буде тобі добрі. М.

*

Плаче мі мамічка, плаче мі сестрічка,
Же ся мі міґоче прі боку шаблічка.
При єднім шаблічка, при другім карабін,
Смот-же моя міла, жем я тя з'охабиў.
Плачте очка, плачте сьіўзы вьілівайте,
Когосте любілі і рады віділі, того понехайте! М.

*

Шугаю, шугаю обер собі с краю,
Бо паранны волкы не радо тягают —
Мальованы волкы та лем до стодолкы,
А паранны дьівкы та лем до постьілкы. М.

*

Згоріла липка, згоріла,
Што під ньом Ганця сьідьіла.
Іскоркы на ню падали,
Паранны хлопцьі плакали.

Не плачте, хлопцьі, не плачте,
Лем тоту липку загасте.
В решетах воду носили,
Так тоту липку гасили. М.

*

Не буду, не буду на шугая рада,
Покаль не облетіт листочок зо сада,
Листочок зо сада, четинонька дромна,

Не буду, не буду на шугая добра.
Покаль не облетіт четинонька дромна,
Четинонька дромна, листочок зо сада,
Не буду, не буду на шугая рада! М.

*

Погньіваў ся милый тай і я на него,
Не прийде він до нас, не пішлю до него. М.

*

Сьпіваю, сьпіваю, голосу не маю,
Голос ся мі зменіў про тебе шугаю!
За тыма ночками буду банувала,
Што я іх мой милый с тобом утрачала. М.

*

Смутный, невеселый, у брудній кошели,
Мила не выпрала, бо ся погньівала. М.

*

Одпровадиў бы м тя дьівчатко до дому,
Кебы сам про себе, кебы не дакому! М.

*

А Боже мій любый, хто мя приголубит,
Юж мі того Бог взяў, што мя приголубяў. М.

*

А маю я маю на сердечку жалю,
Але я го Боже на сьвіт не выдаю.
Як бы я го Боже на сьвіт выдавала,
Давно бы я давно в чорні земльі спала. М.

*

Сівый конь, сівый конь, по й убочи бежит,
Юж моя мамічка в чорні земльі лежит.
Лежит она, лежиг юж на третій рочок,
Юж ся россыпала на марный порошок.
Очка вылетьіли, што на нас смотрілі,
Ручкы одлетьіли, што на нас робілі! М.

*

Гамуй дьівча, гамуй на долинцьі гамуй,
Моя коханєчко, шануй же мя шануй. М.

*

Кебы не я, кебы не ты, тобы той конь воду не пиў,
Але я ся здогадала, конікови воду дала. М.

*

Сорочко, сорочко не сьідай высочко,
Маш довгый оґонок, выбиєш си очко.
А як си й выбию, то мя поховают,
В тым сьвятым олтарі, де панянкы стают. М.

*

(весільны)

Ой чиє то веселенько?
Пана молодого —
Вільно менї погуляти,
Што кому до того? Бер.

Чом вы свашкы не сьпівате?
Ці вы зубы рідкы мате?
Треба глины намісити,
Свашкам зубы нальіпити. Бер.

*

Чом ты дружбо коня не маш?
Ці го не знаш оседлати?
Оседлайте єму кота,
Най си сяде на ни с плота. Бер.

} сьпівают дружкы, як дружбове не мают палюнкы.

*

Ішли мы ту по тім сьніжку,
Послыдили мы ту лишку —
А мы одталь не підеме,
Покля мы єй не найдеме. Мо.

Добрі нам ту было быти,
А мусиме одталь (отталь) піти,
А газдови юж не мило,
Бо з барылкы вывітріло. Мо.

*

А мы гості зо Щавника,
Пришли мы ту по тальника.
Не підеме, не підеме,
Покаль мы го не возмеме. Мо.

*

Не тото-смы пришли, што ся х пецу пече,
Но-сме по то пришли, што з барыўкы тече.
Пришли мы ту пришли по гуся печене,
По гуся печене, по дывча червене. Мо.

*

Чом пан дружба коня не ма,
Бо си осыдлати не зна.
Осыдлайте дывкы кота,
Най си на ни сыдат с плота. Мо.

Далеко мы вандровали,
Коні ся нам полюштали.
Треба бы нам ручнічкы
Повтирати конічкы. Мо.

*

Подме же мы стады, бо нам ту не рады,
Бо ту челяд (люде) пышна, за нами не вышла. Мо.

*

Як ся будут выберати, буде велькый плач,
Будеме ім там гварити: врац ся Ганцю, врац! Мо.

*

Зоставайте стыны, лавы і дверечка мальованы,
А хто же вас чухац будзе, кед Марыся стады пуйдзе? Мо.

*

Зробилисме з дывкы жену,
Юж єй ведут зачепену.

* *
*

Чкода Божечку лыіса зеленого,
Же г ныім не чувати пташка веселого —
Ани веселого, ани някого,
Чкода Божечку лыіса зеленого. Мо.

*

Піду на поляну стану собі на ню,
Возму сокырочку, подопру ся на ню.
Не піду з увцяли, ани с коровами,
Але піду з вілми, буду з волярями. Мо.

*

Біду-м собі купила, та за свойі гроши,
Біду кажут любити, біда не хороший,
Але кривый і сліпый, до того горбатый,
Як ся зачне трепотати, треба с хаты утыкати. Мо.

*

Я в недылю пяна была, в понедыльок спала,
А вівторок снопів сорок пшеничкы нажала.
А в середу сушила, в четвер молотила
А в пятницю продавала, в суботу пропила,
А в недылю, хвала Богу, же-м ся спорядила. Мо.

*

Вершком іду, коня веду,
Долинечком волкы жену —
Хто бы не маў, даў бы-м му два,
Бо мы з нима велька біда. Мо.

*

Поляна, поляна давно не орана,
Як ся добрі оре, кед міла поганят! Мо.

*

Свашка я сі свашка, премілена свашка,
Кед бы мі стояла пред гамбусьом фляшка. Мо.

*

Подме же мы домів, бо юж час годіна,
До нашого дворка опантана міля. Мо.

*

Сьпівам я сі, сьпівам, хоц я нич не мам,
Пташкове сьпівают, хоц і нич не мают. Мо.

*

А што же кому до того, што я дзюбу любю,
А я свойі дзюбі любі черевичкы купю.
Черевичкы с кытайочкы, панчошка гадвабна,
Як же дзюбу не любити, коли дзюба ладна. Мо.

*

Хмара іде, доджик буде, подме же до хаты,
А я собі з дзюбом любом буду розмавляти. Мо.

*

Дружба я си дружба, бідна моя служба,
Три дни овес косиў, ньім мя в дружбы просиў. Мо.

*

Сьпіваю, сьпіваю голосу не маю,
Бо-м го потратила по зеленім гаю. Мо.

*

Там на горі зимный вітер дує,
А там козак пшениченьку сьіє.
А понайбі! козаче гультаю,
Вывед же мя з зеленого гаю!
Хоц я буду ден і ноч блудити,
Та тя буду з гаю выводити.
А купю я кановечку меду,
А чей я тя з дороженькы зведу!
Солодкый мюд х твойі кановечце,
Льіпший розум в мойі головечце.
Іщи дьівча і меду не пило,
А юж оно з дорогы зблудило! Мо.

*

Там на горі Семен волы пасе,
Там му дьівча біле дьітя несе:
А наж ти ти Семене дьітину,
Вера нось же, бо ты єй прикыну. Мо.

*

Сьвітит місяц, сьвітит, зьвізды побывают,
Іщи мойі очка коханя не знают. Мо.

*

Забрала мі вода пшеничку з оґрода (города),
Не плач Ванцю не плач, не твоя то чкода! Мо.

*

Татаречка, просо — не ход до нас босо,
Лем прид ты обута, хоц лем шалапута. Мо.

*

Маў сом, маў сом, прогуляў сом, прогуляў сом
С чуджими дьівками медже вербинками —
Прогуляў сом, прогуляў сом. Мо.

*

Мохначка, Мохначка біла весь, біла весь,
Нич ся г ньій не родит лем зеленый овес.
Криниця, Криниця, богатша Криниця
Бо ся там юж родит прудше і пшениця. Мо.

*

Добрі тому коса косит,
Што му міла йісти носит,
Не чкодит там горбок, яма,
Хоц і коса не клепана. Мо.

*

С понедьілька на второк
Ходиў до нас пахолек,
Пахолечек молодый
Глядаў собі господы.
Найшоў єм сі господу,
Качмаречку молоду,
Качмаречка Марилька
Налий же мі з барвінка.
Як я тобі наляц мам,
Кед ряндавый жупан маш?
Хоц ряндавый жупан мам,
Мам я гроши яко пан!
Маш ты гроши яко пан,
Я за тебе цурку (доньку) дам! Мо.

*

Пасло дьівча качку
В чужім пастирначку,
Пасло, пасло, потратило,
Глядаючи поблудило. Мо.

*

Час до дому, час!
Буде мене мой муж бити
Нема кому боронити,
Час до дому час!
Онó мужу мій,
Отвор ти двір свій,
Іде твоя миленька
Із корчмицьі пяненька
Ці йій будеш рад, рад?
Ці я ти не рад?
Ты мій виноград —
Лягни з Богом
Та преспи ся,
А як встанеш
Поправи ся —
Ой то буде в лад, в лад! Мо.

*

Щестя Боже дай ти друже —
Я вера не знаю.
Тераз обідаю! Мо.

*

Наварила незнати што,
Дрібны рыбкы з віцтом,
Не хтьіла іх сама йісти,
Але дала хлопцьом.
Хлопцьі йі так повіли:
Ой ты іщи млада,
Тобі не тря мужа
Аж о рочек, о два! Мо.

*

А за нашоў хыжоў
Красна загорода,
Красна зелена
Ма квіты червены.
Прохаджат ся по ньі
Дьівча румене,
Красне, червене.
Пытат ся матери:
Мамусь ма дорога,
Кому мя ты ховаш,
За кого мя ты даш?
Мати одповідат:
Ховам молодому —
А дам тя старому
І дуже бідному.
Дьівка одповідат:
Не по мойой (sic!) воли,
Вшытко мя болит,
Болит мя голова,
Цілком не здорова-м.
Пытат ся другый раз:
Мамусь моя дорога,
Кому мя ты ховаш,
За кого мя ты даш?
Мати одповідат:
Ховам старому,
Дам тя молодому,

Та ще богатому.
Дьівка одповідат:
Юж по мойі воли,
Нич мя юж не болит,
Не болит голова,
Цьілком єм здорова. Мо.

*

Кебы я быў млынарским сыном,
Честуваў бы дьівчата віном,
Але я хлопчина малый,
Де-б ся мі пінязі взяли,
А як буде по сьватім Яньі,
То я собі заробю на ньі —
Капелюш на криво,
Шинкарю дай пиво —
Ту маш пінязі! Мо.

*

Пішло дзівче траву жац
Пану Фірерові,
Он сі на ньі припатрят,
Ці ма білы ногы.
Ей дзівчінко, дзівчінко
Под ты до мя служиц,
Не будеш ты нич робіц,
Лем кочіша любиц.
Ой не піду, не піду
До пана служити,
Ой бо бы сом я могла
До ганьбичкы прийти.
Ой дзівчатко, дзівчатко
Не буй сі ты того,
Бо муй кочіш шаленый,
Не зна сі до того! Т.

*

Косят лучкы, косят,
Моя не скошена,
Буде ей косила
Моя млада жена.
Кады іду, тады іду,
Корчмы не минаю,
Давай жиде палюнечкы,
Бо пінязі маю! Т.

*

(рацуют в великодный понедьілок).
Дай же вам Боже гей же волы!
Дай же вам Боже гей же на ярь!
Шестя, здоровля із вашим домом — гей же волы
Із милым Богом гей же волы на ярь!
Там мі выходит тононькый голос дай же etc.
Каміня тешут, церков муруют
О трое двери, о три облакы
На едны двери сам милый Господь,
На другы двери сам Исус Христос,
На треті двери: сама Пречиста.
На еден облак ясне соненько,
На другый облак ясен місечок,
На третій облак ясна згірничка.
Дай же вам Боже шестя, здоровля
Із вашим домом, із милим Богом
В стайници радіст, в хыжи веселість,
В загородцьі зьіля, в хыжи весьіля.
Не льінуй ся встати, сьім писанок дати!
Христос воскрес!

А там долов при береженьку, при Дунаєньку
Там мі выходит красна дывонька,
Волося чеше, до Дунаю мече —
Плыни же кісонько долов Дунаєньком!
Мамонька вышла раненько на воду
Тай кісоньку нашла:
Моєй то дывонькы жоўты волосонькы!
Дай же вам Боже шестя, здоровля
Із вашим домом, із милым Богом
В стайници радість, в хыжи веселість etc. Вв.

* * *

Кады ходыме Бога слыдиме на ріство!
Гей на ріство, милого Бога рождество!
Дай же Вам Боже шестя, здоровля, дай же вам!
Од сусыдонькы до сусыдонькы Бог то даў!
Не заздрощайте сусыдонькове дасть Бог і вам!
Дай же вам Боже etc.
Од Мандзі до Мандзі, дай Мандзю пива!
Пивничка замкнена, клычиків нема!
Дай же вам Боже etc. Вв.

*

Пониже Ластомира ныт вароша, лем ібреш (?)
Мам там шумну фраіречку, пойдзем до ней іщи гнесь! Вв.

*

Бодай тебе шевче споганило в серце!
Серед твойіх сыиний теля воўци зыіли. Вв.
(паскудит шевця, же му скірныі підло вшиў!)

*

Пискат пташок, пискат в зеленой брезинє,
Што мі Бог обіцяў ніґда ня не мине! Вв.

*

Кукала кукавка в лысьі на орісьі,
Отот мій миленькый в чорнім капелысьі. Вв.

*

Кукала кукавка в лысьі на кремени,
Ходь по ня миленька, я в краснім ремені. Вв.

*

Вє, коні! вє коні! вє дале, вє дале!
Бо бы ми дывчата спокою не дали! Вв.

*

Попід гай, попід гай сивы волькы гнала,
Сама была біла, чорны очка мала. Вв.

*

Женила ня мати в зелену недылю,
Взяла за ня біду, де-ж я ся з неў дыю!
Не піду продати, ни ей прочиряти,
Та лем прийде з бідоў на вікы бывати! Вв.

*

Штырі волькы займу, раз іх не заверну —
Вельо мам фраірок, кады ся поверну! Вв.

*

Кед єсь ня не хтыла, теперь ня не жалуй,
Бо я ся оженіў, ты сама зістала. Вв.

*

Сьпіваночкы моі, де я вас подыю:
Піду до лысечька, там я вас посыю!
Будут там дывчата на траву ходити,
Моі сьпіваночкы будут находити! Вв.

*

Нута моя нута, хпала-сь мі до бута,
З бута до ходака, моя нута така! Вв.

*

Засьпівала бы-м си, але не мам нуты,
Взяли ми ей шевцьі, шиют на ньі буты! Вв.

*

Кукала кукавка на высокім щовбі,
Кликала старанка: поди чиру ко мньі! Вв.

*

Не сьпівай, не сьпівай, бо не маеш зыску,
Возь жабу за лабу, трісни ся по пыску! Вв.

*

Бреште люде, бреште, але не о мі все,
Вы ся выбрешете, а мі с того легше!
Бреште люде, бреште, яко псы на воўка,
А у мене за то не болит головка!
Бреште люде, бреште, яко псы на зьвіря,
Облетит з вас тыло, як з лену паздыря! Вв.

*

Мау косы, мау штырі, та нима не кошу,
Горі селом, долькі селом на плечох іх ношу! Вв.

*

Ци кум, ци не кум — до гороху мі не ходь,
Ци кум, ци не кум — долькі лукоў мі не ходь! Вв.

*

Сьвітило ми сонце, сьвітило ми ясно,
А теперь не сьвітит, бо за гору зашло! Вв.

*

Почорныли горы од доджу дрібного,
Отпало (одпало) дывчатко од сердейка мого!
Не жалуй, не бануй, жес моє не было,
Бо-б былос плакало, покы былос жило! Вв.

*

Сыпана дражечка до самого Відня,
Хто ньоў помашире, не верне ся ныґда! Вв.

*

Цысарскым гостинцем иде віз за возом —
Як не будеш дывча моє, то прибю тя ножом! Вв.

*

Помалы овечкы горі долинками,
Бо я слабый югас ходити за вами.
Вівцы по гірцы, козы по долинцы,
Премиленый югас лежит в папортинцы. Вв.

*

Верьхом путь, верьхом путь, верьхом зелененька —
Не за каждым мужом жена молоденька! Вв.

*

А ты старый быку, быку
Пусти мене на музыку!
А коли я старый бык,
Сиди дома без музык!

А ты старый калабаю!
Пусти мене, най гуляю!
А коли я калабай,
Сиди дома, не гуляй! Вв.

*

І гырмит і дуднит, дрібный доджик іде,
Та ктож мене молоденьку до дому доведе?
Обізваў ся козак на солодкым меду,
Гуляй, гуляй дывчинонько, я тя до-дом доведу.
Не веди́-ж ты мене, не прошу я тебе,
Бо я маю злого мужа, буде бити мене.
На бік хлопцы, на бік хлопцы! дябол мужа несе!
Няй го несе, няй го несе, няй го фрибра трясе!
Няй го трясе, няй го трясе як вітор лугами,
А я собі молоденька погуляю з вами! Вв.
(пісня подільска по части змінена говором лемківским).

*

Гуляй дывча, гуляй, але обычайны,
Штобысь не вывела волонькы зо стайны.
Не тілько гуляли, та не выводжали,
Ож бы я вывела, жем теперь росчала! Вв.

*

Гуляла, гуляла не нагуляла ся,
Зеленого вінка не наносила ся! Вв.

*

Муж у полю ораў а я в корчмі пила,
Він прийшоў до дому: дес ся забавила?
Мужу мій, мужу, мій невірниченьку,
Не віриш сам собі ні мому личеньку!
Як же меньі тобі, та як віровати,
Ідеш за иншима все засмотрювати!
Жено моя, жено, моя жено мила,
Чим буду орати, волонька пропила!
Было тобі в корчмі на курочку пити,
А когутик меньі, было мі зварити! Вв.

*

(Весьільна. Прийдут сватове-бояре перед двери і співаут на облак:)

Сватове-бояре самы си чкодите,
Же поволи на весьіля ходите, ходите!
Инчи прийіхали, молодицу взяли.

(як посьідаут йісти, то співаут:)

Йіджте сватове, йіджте! За масло перебачте!
Сонейко засвітило, масло ся ростопило
Сокачька заспала, курки позльітали,
Кебысте хоц єдну курочку дістали!

(Сватове зейс відповідают:)

Мы си самы не чкодиме,
Бо мы на-скоро ходиме.
Инчи люде не бывали,
Лем мы ся ту дістали!
За масло не перебачиме,
Бо мы добрі знаме,
Што сонце не гріло,
Масло ся не стопило.
І сокачька не заспала,
І куронькы не зльітали.
Мы ту за свойоў потрібоў ходиме,
Як єсме росчали, бысме докінчили.

Горівонькы поставляйте,
До лады єй напыхайте,
Жебы лада поўна была
І з нами єй выправляйте,
Жебысме добрі знали,
С чим мы домів прийіхали!

*

Молоденьку роспльітайте,
Жоўтый чупец накладайте,
І білу хустку давайте —
Бо треба ся умывати,
Із мужом ся покладати!

(Потім ідут молодята на під, де дружба ім стелит післань, так іх положит на ту післань, та бє іх пропорцем (сокыркоў деревляноў) і гварит: жебысте родили шевцьів, кравцьів, жебысте ся на даремньі не сходили).

(а свахы співаут).

Ідеш ты молодіца с свойім мужом горі,
А красна погода стоіт на дворі —

Надо дверми висит ярмо,
Ой кебысте іс собоў та не спали дармо! Вв.

* * *

Коси коса легко, бо є міла пирогы,
Коси коса! — не буду, бо єм йіла лободу! Вв.

*

Строят ся ня забиц, же миленьку маю,
Роснут на ня кыйі в зелененькім гаю.
Гаю же мій гаю, я тя вырубаю,
Бо мі ся до тебе дывчатка ховают. Вв.

*

Піду же я піду, кады ня не знаут,
А чень ня Боженьку дывкоў привитаут.
Витай же ты, витай надобна дывочко,
А де-ж ты подыла твоє дытяточко?
Як вы люде знате, же я дытя мала?
Твойі очка свідчат, бось йіх выплакала. Вв.

*

Усний же ми, усний, а чей будеш спати,
Бо тебе не мау коли колысати.
Усний же ми, усний, няй тя Пан Бір приспит,
Ангелик зобудит, бо він такы любит. Вв.

*

Дала-с мене моя мамцю за Дунай,
Теперь собі моя мамцю подумай —
Дунаю не переплысти, ни перебродити,
Не будеш ня моя мамцю во вікы видыти! Вв.

*

Ой ішоў я з вечерниць темнейкойі ночи,
А гусочка на болоты вытріщила очи.
А я кричу гиля! гиля! гусочка присьіла —
Та коб не кый, не палиця, была-б мене эйіла! Вв.

*

Там на горі два дубы,
Сидят собі голубы,
Жалісненько гуркают,
Там два хлопцьі сьідают.
А вы хлопцьі молодцьі,
Дайте знати дывочцьі.
Най она ся не журит,
З личька красу не губит.
Бо я пійду на війну,
Ты зістанеш на біду,
Я там буду винце пиў
Тебе буде злый день биў,
Тебе буде серденько злый день биў!
Я там буду гуляти,
Я там буду серденько гуляти,
А ты будеш плакати,
А ты будеш серденько плакати! Д.

*

По під гай, по під гай, та по під восикы,
Ходи рыбко солодойка, підем на музыкы! Вв.

*

Кобы не Гануся, не женіў бы я ся —
Ганусины очка сподобали ми ся.
Ганусю, Ганусю я тебе не лишу,
Бо я твойі очка на папір запишу.
На папір запишу, на стыну завішу,
Жебы люде знали, же любю Ганусю. Д.

*

Казала ми мамця орішечькы рвати,
Лысечька высока, не можу дістати! Д.

*

Кобы не кошуля, кобы не майкеты,
Не женіў бы я ся, жебы Ксенцю не ты! Д.

*

Х полю, х полю стати, х полю ночювати,
Ани нам што дати, ни в чім зготовати.
Дадут нам кышлики і каштролы на то,
А я бідный вояк трачу жите за то! Я.

*

Як єм машеруваў, тато на ня волаў,
Верни ся сыну до дом, бо єм тя выховаў.
Верну я ся верну, мій татусю верну,
Лем я ся в Сяночку*) зециркы научу! Я.

*

Ой мали мы шире поле, та жиды забрали,
Ой мали мы штыри волы, та тато продали.
Оженили ня младого та на пусті хаты,
І казали: теперь сыну почний ґаздувати!
Што чинити, што робити, откаль хлыба взяти?
Найму я ся до жидисків ґонты вырабяти.
Г лысьі тешу, г лысьі стружу, а жена складає,
О голодьі і холодьі, аж ся серце крає.
Та нашли ся добры люде, мудрой рады дали,
І мі гроши позычили, до дом йти казали. Я.

*

Зозуля кувала, правду повідала,
Же ми ту не бытя, де-м ся выховала. Я.

*

Калина-малина над водоў ся фіє,
Богацка дывчина с худобной ся сьміє.

---

*) місто Сянік.

Калино-малино над водоў ся не фій,
Богацка дывчино с худобной ся не сьмій! Я.

*

До саду дывча, до саду будеме сьіяти россаду (розсаду),
Россада буде пукати, ты будеш дывча плекати.
Буде россада сходити, мы ся будеме любити.
З россады будут два листкы, глядай дывчатко колыскы,
З россады буде капуста, с тебе дывчатко невіста! Я.

*

Тече вода, тече, юж не буде течи,
Юж мі ся приходит за миленькоў встечи. Вн.

*

Миленька, миленька, якась ми шумненька,
Як у паньской керты ружа червоненька. Вн.

*

Кто пиє, най пиє, то му наливайте,
Кто не хоче пити, тому не давайте. Вн.

*

Ой пию, я пию, я, ґазда і жона
Ни х полю роботы, ни роботы дома. Вн.

*

У нашого пана мальована брама,
Будеме йти до ней, отворит ся сама. Вн.

*

Требішов, Требішов! я през тебе ішоў,
Ножкы ня зболяли, до корчмы єм зышоў.
До корчмы єм зышоў палынкы выпити,
Боже мій єдиный, чим йі заплатити! Вн.

*

На высокой горі сныжок ся більє,
Де ся моя мила на зиму подьє?
Выставлю йі хату з білого явора,
Зимуй же ся, зимуй фраирочко моя! Вн.

*

Мамцю моя люба тримай же ты мене,
За старого мужа не дай же ты мене!
В старого мужа сива борода,
А у мене личко як ягода. Вн.

*

Коняре, коняре, десте коны пасли,
Стратила-м перстеник, цисте го не нашли?
Нашли мы го, нашли на широкой луце,
Дали ми го, дали миленькому г руце. Вн.

*

Червене яблочко зо слодкой яблони,
Юж мі так не буде, як мі было влони. Вн.

*

Зозуленько сива де будеш кукала,
Як я сі на бучьку вершенько зірвала.
Буду я кукала на зеленой сосне,
Покыль ми на бучьку вершенько выросне! Вн.

*

Лучька не зелена, бо юж покошена
Дьівча не румяне, бо юж любоване. Вн.

*

Точили ся возы, ломали ся свірны,
Коли-м была дьівкоў, не было мі рівны. Вн.

*

Сивый голуб, сивый, голубиця сивша —
Милый тато милый а мамка ще мильша. Вн.

*

Не позерай на ня, бо не підеш за ня,
Позерай на того, што підеш за нього. Вн.

*

Пискай любцю, пискай, за ручьку не стискай,
Бо ручька молода, стискати єй чкода. Вн.

*

Йочка мойі йочка, як вы позерате,
Як вы позерате, де шварвы дьівчата! Вн.

*

Ой льісе, льісонько, зрониў єс красоньку,
Кед єй тераз зрониш, на ярь єй здігониш. Вн.

*

Ружа дзєвче ружа, покаль не маш мужа,
Будеш мала мужа, спаде с тебе ружа! Вн.

*

Вінку ты мій вінку с троякого зьіля,
Не было ня дома, кой было весьіля.
Так єм ся оддало, лем бы была слава,
Лем бы мі кісонька плечи не вкрывала. Вн.

*

Покритечько*) моя поламала-с мі ся,
Дьівчинонько моя погньівала-с мі ся! Вн.

*

Дьівчино молода повідж мі, де вода,
Там вода студена, де верба зелена. Вн.

*

*) покритечка, покрита magy. bokréta Blumenstrauss, Bouquet.

Яворе, яворе, де с тебе конары?
Обрубали з мене хлопцы оловаре.
Яворе, яворе, де с тебе листочкы?
Обірвали з мене воляньскы дывочкы. Вн.

*

Заход соньце, заход і за тоту гірку,
І за тоту гірку, де мау фраірку. Вн.

*

Піду я си, піду горі долинами,
Найду я си, найду голуз з малинами.
Буду я си, буду малиноньку йісти,
А чей я не зыйду Пану Богу з мысли. Вн.

*

Я на Воли ясно, в Суровици хмарно,
Никто так не ходит, як мій милый харно.
Гуненька чорненька, лейбичок синявый,
Капелюшок чорный, шнурочок ядвабный. Вн.

*

Листочьку буковый не падай до товы,
Як до товы впадеш, на вікы пропадеш! Вн.

*

Я пане, паноньку, пуст нас до домоньку,
Бо соненько зашло: на дывчата страшно. Вн.

*

Кошары, кошары, мальованы кола,
Оддало ся дзівча, мало штыры волы. Вн.

*

Вечур, юж мі вечур, юж мі к вечерови,
Гонит мій миленькый увцы к кошаровн.
Гонит же він гонит і батіжком пукат,
А його миленька под яблочком слухат. Вн.

*

Я мого милого сороченька чьорна,
В пятницу намочу, в суботу выперу
На другу недылю милого уберу. Вн.

*

Дунаю, Дунаю, тиха вода х тобѣ,
Не повідж дывчатко, же я ходиў к тобі. Вн.

*

(Весільна. Співают, як іде молодиця з дому гин, де ся оддават).

Кланяй же ся, кланяй, благословеньство глядай,
Од вітця, од матери і од своєй родины,
Од ближных, сусьід і обдальных,

Посмот ты, посмот ты на тоты горонькы,
Кады ты пасала татцьовы волонькы.
Посмот ты мамонько та на тот віконько,
Ци ся тот віконько та віє гладонько.
Віє ся віконько, віє пані матко,
Віє ся гладонько, як червене ябко.
Верни же ся верни, бо-с забыла ключи,
Горци на полици х ті ярі пшеници.
Посмот же ты посмот на тоты углонькы,
Не додавай жалю твойому татоньку!

*

Зіставай здорова, моя товаришко,
Разом мы ходили г льітьі на орішкы,
Г льіті на йорішкы, г зимі на прядочкы,
Зіставай здорова моя товаришко!

*

Як прийде молодиця до хыжи мужа, підут ся мыти на ріку. Прийдут з рікы, сьідают за стіл. Молодиця бере стільник, дары дарує родиньі (фацеликы, ручникы, вітцеви сорочьку леняну, матери фацелик на голову (купчий), дьівцьі стужку, хлопчискім дудкы). Та як роздаст дары, вінец здоймуют єй з головы та йі повязуют до білого фацелика і сьпівают:

Вінец-мерзінец, а хусточка ладна,
Хусточка ладна, бо йі треба все... Вн.

*

* *

Мила моя мила, не вельо маш поля,
Не уробит ти ся біла ручька твоя. Вн.

*

Кед єс си парадный, а я парадньісша,
Звідай ты ся милый, ци-б я за тя пішла? Вн.

*

Заграй ми гудаче на тот єден танец,
Бо мому дьівоцтву гнеска вечер конец. Вн.

*

Добрі то мі добрі, єщі сі подобрім,
Єщі сі тот рочок дьівонькоў походжу. Вн.

*

Турбуют ся люде мойоў головонькоў,
Же я си ходжу барз доўго дьівонькоў.
Турбуют, турбуют, аж спаня не мают,
А я ся дост выспю, нич си не помышлю. Вн.

*

Долина, долина, на долиньі берце,
Болит мене болит за мамонькоў серце. Вн.

*

Бануй же ты тераз, банувáў я нераз,
Ты спала в коморі, я стояў на дворі.
Ты спала в коморі на білі постели,
Я стояў на дворі на сивім камени. Вн.

*

Є на горі млачька, купат ся г ньі качька,
Оддам ся я, оддам, хоц єм не богачька. Вн.

*

Такый мій миленькый як травка зелена,
А я коло нього як ружа червена. Вн.

*

Квіток дзевче, квіток, покаль не маш дьіток,
Будеш мала дьіткы, спадут с тебе квіткы. Вн.

*

Дуброва, дуброва, зіставай здорова,
Мене не заболит за тобоў голова. Вн.

*

Кедь єм не величька румяного личька,
Дай Боже (й) осени, піду за Янічка. Вн.

*

Заспівай си дзевче, тераз ти до того,
Пак єс заспівало, юж ты підеш с того.
Співаю, співаю, голосу не маю,
Голос мі ся зміниў, Пан Бог ня поквілиў.
Не за то співаю, же ся добрі маю,
Лем зато співаю: біду свою гаю! Вн.

*

Весела-м си была, весело ми грали,
Лем мі леда біда світа вкоротила.
Не я жаль наробиў, ты го наробила,
Не я тя з'охабиў, ты ня з'охабила! Вн.

*

Співаночькы моі! де я вас подію?
Піду до льісика, там я вас посію! Вн.

*

Світило бы соньце, хмары залягают,
Любиў бым дївчатко — люде огваряют. Вн.

*

Парасуню красна, де-с волонькы пасла?
За гіркоў с парібком, аж ся гірка трясла! Вн.

*

Піду я ся, піду с коніками на ніч,
А тобі миленька: счаслива добраніч! Вн.

*

Гнеска ся заспівам, заран ся поплачу,
Што-ж тобі до мене несчасный богачу! Вн.

*

Як я ся заспівам, раненько по росьі,
Почує ня милый по мойім голосьі. Вн.

*

Біла ня мамічка березовым прутом,
Жеб я не ходыла с хлопцем гарагуцом. Вн.

*

Дьівчатко розмайске под з нами на паньске:
Попід Карварію садят розмарію. Вн.

*

Єще-м не зарубаў сокыречкы в лєсє,
Юж мі моя мила сьніданечко несе. Вн.

*

Не вельо нас ту єст, хлопчакы єднакы,
Выпиют, заплатят, бити ся не дадут. Вн.

*

Черешня, черешня на черешни бобок*) —
Чом же ся не женит воляньскый паробок? Вн.

*

Льісом дьівча, льісом а я піду крайом,
То мы ся зійдеме по зеленім гаю. Вн.

*

Шугаю, шугаю я тобі не вірю —
Будеш мене бити, як я зостарію! Вн.

*

Дружба я ся дружба, юж єм додружбуваў,
Передні колеса до пеца порубаў. Вн.

*

Дьівчино попова, пшеничько полова —
Як хлопцьі любили, пшеничьку стлумили! Вн.

*

Дрібный доджик падат, милый волы глядат,
Перестан падати, піду го глядати! Вн.

*

Болит ня голова, болит ня докола,
Же єм не виділа милого сокола. Вн.

*

---

*) „як одквитне черешня, то на ньій бобок“ = завязок, Fruchtknoten, germen.

Заспівала бы-м си миленькый о тобі,
Але бо-с далеко, не почуєш о мі. Вн.

*

Не плач моя мила не плач, кой до войны иду,
Дост ты ся наплачеш, як з войны не выйду. Вн.

*

Чкає мі ся, чкає, хтос ня споминає,
Ци Бог, ци неволя, ци мамонька моя? Вн.

*

Ходило дывчатко по лысы плачучи,
Глядало боднаря, што струже обручи.
Ей ты боднаричку зроб мі коновечку,
Жебы-м вытыгало зо студны водичку. Вн.

*

Думаш, дурню, думаш, же я тя любую,
А я твою любост до чіжем обую! Вн.

*

Жалую, жалую, жаль мі не поможе,
Кого я любила, наверни го Боже,
Кого я любила и радо видыла,
Уж я го Боженьку з'охабиц мусыла. Вн.

*

Голосе, голосе розыйд ся по лысы,
Няй тя тот почує, што в лысы ночує! Вн.

*

Широко-далеко листок по дубинны,
Єще шире-дале малючка од мене. Вн.

*

Чкода Боже, чкода лыса зеленого,
Же г ным не почути пташка веселого.
Ани веселого, ани смутненького,
Чкода Воже, чкода лыса зеленого! Вн.

*

Ни пташок не оре, ни пташок не сыє,
Летит по над село, пискат си весело. Вн.

*

Побий Боже, побий, кого маш побити,
Лем того не побий, што го мам любити! Вн.

*

Дала-с ня мамочько, за лыс, за брезину,
Жебы-м не ходила до вас на гостину.
Я лыс і брезину докола овину (омину),
До свойі мамочкы прийду на гостину. Вн.

*

Не єдна рыбочка (майже: рббочка) попод мост перешла,
Жадной єм не видыїў, жебы перко несла.
Отвор же ми мила на широко врата,
Жебы-м си не зламаў перечко зо злата.
Як я си го зламлю, хто же мі таке даст —
Моя фраіречка д'осени ся оддаст. Вн.

*

Ой Боже мій Боже, хто мене споможе,
Ни отец, ни мати, лем од Бога ждати.
Боже ты мій Боже, змилуй ся надо мноў,
Стала єм на камінь, поточіў ся зо гном,
Поточіў ся зо гном з берега до воды,
Боже ня заваруй од велькой пригоды. Вн.

*

Мамцю моя, мамцю, чом ня не жалуєш,
О роченько, о два за мноў побануєш. Вн.

*

Гварят люде, гварят, же єм побілыла —
А мі за тоў Тисоў вода незлюбила. Вн.

*

Чкода Боже чкода, того коня сыркы,
Што-м ся на ныім носиў с поля до фраіркы. Вн.

*

При сяніцкім косцелє лыс ся зеленіє,
Посмот дзевче в ляс, ці йде з войны Ясь.
Ой іде він, іде на сівым конічку,
Але сі пріпінат на бочок шаблічку.
Шаблічку пріпінат, сподом ся й озерат:
Боже мій єдиный, хто-ж ня взяў до войны?
Не взяў мене никто, лем тот пан Сяноцкый,
До войны ня взяли, ручкы мі звязали,
З вечера до рана при мі вартували.
Скоро ня одвезли до Берна, до Берна,
До Берна одвезли як вола, як вола,
Отворяйте врата, веземе реґрута,
Сяніцкого гунцута! Вн.

*

Тяжко вам мамічко, тяжко вам може быц,
Сте ня выховали, не буду вам робіц.
То сте ня ховали, як рыбочку г воды,
А теперь вам мамцю одробити годы. Вн.

*

Сивого коня мам, сивого сой куплю,
Та си богачови з дорогы не вступлю. Вн.

*

Дармо дывча, дармо, не будеш ня мало,
Дармо-с своє личько выштафіровало! Вн.

*

Бодай ся запало под сим конем багно,
Дост я ся находиў до тя дывча дармо.
Дармо дывча, дармо, даремна робота,
Юж мене не знесе на тебе охота. Вн.

*

Ани-м не думала, ани-м не мыслила,
Жебы я гнес вечур на весылю была.
Весыля, весыля богацке весыля,
Стояло за три дни і за три недыли. Вн.

*

Татарка, татарка, зелена татарка,
Юж ся наша любость на колодку замкла.
На колодку замкла, клычик ся утратиў,
Юж ся мій миленькый до иншой обраціл. Вн.

*

Подумай ты собі, ци то не жаль тобі:
Иншу полюбити, мене з'охабити!
Иншу полюбити бридку, отерпану
Мене з'охабити шумно брижовану! Вн.

*

Іста Бога іста, Мария пречіста,
І раждае і пытае, як єго невіста.
На ручках тримае, так єму співае,
Всемогущим створителем єго называе.
Нова рада (радость?) стала, яка небывала:
Над вертепом звізда ясна світу засияла.
Дивная новина світу ся з'явила,
Де Пречіста Дыва Сына породила. Вн. (співают на ріство).

*

З городу в долину вода тече,
Піду до дывчати, што мі рече?
Што мі рече, не бою ся,
Гусаре вербуют, звербую ся.
Заспівай си дзевче, тепер ты є вольне,
Пак бы-с сой співало, не буде ті стройно! Вн.

*

Ни циґан не оре, ни циґан не сіє,
А він брез то хлыб йіст і палынку пиє. Вн.

*

Што ся червеныє на высокой горе,
Червене яблочко на слодкой яблони.
Червене, червене, што найчервеныєше,
Зрадило ся дзевче што найподобніше. Вн.

*

Думаў си я думаў і думати буду,
Де на другый рочок перебывац буду.
Колола ся верба з верьха до корене,
Поколь же ся гладко, шануй же ня матко. Вн.

*

Як вы хлопцы танцюєте, кед палюнку не пиєте?
Напийте ся палюнечкы та танцюйте полегоцькы. Вн.

*

Танцюйте паробци и я буду з вами,
Няй вам не росне травка под ножками. Вн.

*

Ци ты будеш моя мила, ци буде братова,
Ци ты будеш в мойім роды шоўґорыня моя? Вн.

*

Гора, гора горувата, моя мила волювата,
Хоц бы была о три воля, все то буде мила моя! Вн.

*

Ни ми Боже вечур, ни ми Боже рано,
На мойім серденьку веселости мало.
Мало ей мало, іши менше буде,
Як мойі мамонькы на світы не буде.
Субота, недыля бодай прилетыла,
А чей бы-м сі Боже з мамоў посидыла. Вн.

*

А гнеска недыля, заран понедыльок,
Сыяла пшеничьку, посходиў барвінок. Вн.

*

Пониже селичка біла гус ночуе,
Юж ся розыйдеме, моє серце чуе. Вн.

*

Напий же ся, напий, кед маш турак*) дакый,
Як не маш турака, напий ся с потока. Вн.

*

Дала бы я дала штырі волы рейкы,
Кобы ся вернули лыта молодейкы.

---

*) турак = пів гроша, slovac. turák. I. B.

Ішп бы я дала штырі волы барны,
Жебы ся вернули лыта стародавны. Вн.

*

Стяли хлопцьі бучька, хпаў ім до поточька,
Юж ся приставила до милой лавочька. Вн.

*

А Боже, мій Боже, што я мам робити,
Не хоче мі баран з вівцями ходити.
Ці єго продати, ці перечиряти,
Ці го качмарьови за пальінку дати? Вн.

*

Горонька горує, дьівчатко бануе,
Горонька не горуй, дзевчатко (дьівчатко) не бануй! Вн.

*

Бануй дзевча, бануй, маш чого бановац,
Мало єсь Янічка, не знало-с шановац. Вн.

*

Паробци ся женят, бо ся войны боят,
А я ся не бою, лом ся на ню строю! Вн.

*

Калина-малина, ружа поплытана —
Повідают люде же я ружована.
Ни-м не ружована, ни-м не мальована,
Лем в своєй мамочкы добрі выхована. Вн.

*

Сыпана дражічка до самого Ведня,
Як я за ньоў піду, не верну ся нїґда. Вн.

*

Пішоў мій миленькый, юж мі ся не верне,
Хто-ж мі на недьілю рукавцьі застегне! Вн.

*

Пішоў юж воячьок а хусточька плавле,
А його миленька за ним ручькы ламле. Вн.

*

Чкода, Боже, чкода мого парібщиня,
Взяў єм си женічку с підлого насьіня.
Чкода, Боже, чкода моєй молодости,
Взяў єм сой женічку скоро яко гости. Вм.

*

Дале хлопцьі, дале, бо ся жито валит,
Юж ся повалило, будеме го жали. Вн.

*

Боже, Боже, як то зле, як полюбит, не возне —
Я полюбиў, тай єм взяў, тай мя Пан Біг пожегнаў. Вн.

*

Брало дзевча, брало лен, єдну бразду цалый ден;
Як дібрало до краю: ці ня возмеш шугаю?
Як же я тя мам взяц, кед ты лен не година брац? Вн.

*

С широкого поля матка дзевче волат:
Под дзевчатко домів, бо тя ручкы болят.
Не болят ня ручькы роботу роблячи,
Лем ня болят очка за милым смотрячи. Вн.

*

За што бы мня Пан Біг скараў,
Же я девят дывок скламаў,
Штырі рускы, пят кальвінок —
Чкода Боже девят дывок! Вн.

*

Караў єс ня Боже, караў єс ня за што?
Тіўко рочькы ждати, піти за ледашто.
Ледашто, ледашто, цыіле ледачина,
На што лем попатрит свойіма очима. Вн.

*

Головонько моя, як ня поболюєш,
Не повідж никому, за ким ты бануєш.
Головонько моя не боль же ня тераз,
Набольіла-с ня ся за маленьку нераз. Вн.

*

Тяжко серцю мому, сама не знам чому,
Знала бы я што му, ньіт повісти кому.
Знала бы я знала співаночькы зрана,
Теперь к вечерови то-м позабывала.
Як я си заспівам з раненька по росьі,
Познат мя миленькый, познат по голосьі. Вн.

*

(Весьільна; як виют вінцьі, співают)
Зыйд Господи з неба, бо нам тя завше треба,
Вінойкы зачінати, честічкоў докладатн.
Призрий ся пані матко, ци ся вие вінок гладко
Гладко мамойко гладко, яко червене ябко,
Треба піти до церковцьі, порушати короновцьі
Богом давно не рушаны, в Воли дывкы затриманы.
Юж мы дорогу зробйли, ці буде нам заплачено,
Треба згорівочкы дати, свашкы почастувати. Вн.

(сиротьі співают)
Знати Боже знати, же не збират Гайнцу мати,
Збирают йі чуджы люде, отец мати юж не буде.

*

На вінойку граночькы, як на небі зьвіздочькы
Прийд татценько, привитай свою дывочку,
Привитай дукатами, жебы ся добрі мала,
Жебы вам дякувала.

Грайте гуселичькы різко,
Кланяй ся Ганцю низко,
Як вітцу, так мамонцьі
І своїй сусьідоньцьі.
Кланяй ся, кланяй,
Благословеньства глядай,
Од вітця і мамонькы,
Од близкой сусьідонькы.
Родинонька так мовит:
Няй Бог благословит —
Сусьідонька так мовит:
Няй Бог благословит.
Подьме же до церковцьі
Порушати короновцьі.

(Як прийде молодец по вінец, сп.)

Не буде тому кінця, пок не дістанеме вінця.
Вінонька зеленого на кріля молодого

(потом пришивают вінец молодому на капелюх, як іде до шлюбу).

До стільця родина, до семого покольіня,
Треба стільця широкого,
Ваньо роду великого,
Не так великого, як чесньі уцтивого.

(Як покладают молодих спати)

Слати дружбоньку, слати
Пані млода хоче спати,
Прикладат головоньку
На свекрину постьілоньку.

*

(Як ідут на воду вмывати ся).

К гати дружбоньку, к гати,
Треба личенько вмывати,
Несе невіста воду
На добру полагоду.
Добра полагодонька буде,
Як невіста добра буде.

(Пані млода набере воды в коновцю і кропит хыжу, стайньі, стодолу, цьіле обыйстя (під вечур); — рано зас ся схожают).

Пришла невіста с поля
Стала собі конец стола
Зачала собі думати,
Як родину дарувати,
Треба дары дарувати,
З родиноў ся роспознати.

(Як молодиця іде від вітця).

Іди Ганцю, іди, лем ся не озерай
Вітцу, мамунойцьі жалю не додавай.
Верни же ся Ганцю бо-с забыла клычі,
Горци на полици в яренькі пшеници.
Посмот Ганцю, посмот на тоты горичкы,
Кады єсь пасала татовы воличкы.

Посмот Ганцю, посмот на тоты долины,
Кады єсь збирала мамоньцьі малины.
Подме же мы подме, бо в нас льіпши крайі,
В нас бобы, горохы, там горы потокы.
В вас бучкы, яличкы, в нас житця, пшеничькы.
(як ідут по молодицу)
Підеме в чуджы крайі, не знаме обычайі,
Схотят нас там бити, треба ся хоронити.
Панове-сватове пустте нас брез село,
Пустте нас брез село, підеме весело.
Чкоду не зробиме, села не спалиме. Вн.

* * *

Росчаў ся я сьвятый Миколай женити,
Пішоў він ся, пішоў до Бога зволити.
Пане Боже сьвятый, хто-ж мі піде сватом?
Підут тобі сваты то моі всьі сьвяты,
Архаіл (= архангел) Михаіл як мельчиком звине,
Як мільчиком звине, цілый сьвіт освине.
Як ся будеш одтыль дале выберати,
Буде вам ся буде древечко кланяти,
Дерево, коріня і всяке створіня. Вн.

*

Я сова крайова весьіля справляла,
Зозуленька сестра раду давала,
Я гусочька шара до пеца саджала.
Я гусачьок сычит по єден хльіб смычит.
Взяў воўк козу стрелиў ньоў у пняк
Аж з ней вылетьіў сукняк.
Гоя коза гоя, уж єсь теперь моя!*) Вн.

*

Жалькі моі, жалькі якєте ня зуяли,
Як тота росиця по зелені траві.
Як тоту росицю ньіт хто увалити,
Так мому серденьку ньіт хто розгварити. Вн.

*

Я на горе біла ружа,
Не тра тобі дьівча мужа,
Я ни мужа ниякого,
Быс ходила як лелия. Вн.

Мамцю моя, вкуп мі коня,
Няй не сьіджу дармо дома,
Бо я піду на зальоты,
Шукац дзєвче до роботы. Вн.

*

*) Порівнай: Знадоби для пізнаня угорскоруск. говорів. II. стор. 205.

Мила моя, мила! зима бы тя била,
За тоты колачи, што ты іх пойіла. Вн.

*

Кед ня мила не хцеш, Горі Кошицями
Йодпровад ся, де хцеш: За вербуванцями. Вн.

*

На высокі горі Янчік загамуваў,
Як было не дзевче, то быў ген ночуваў —
Йале тото дзевче дуже ратувало,
Янчік загнаў кінми, оно потримало. Вн.

*

Калина, калина калиновый корін,
Вольіў ся родити місто дьівкы камін.
Бо він ся придаст хоц кому на зварку,
А бідна дьівочька людям на огварку. Лип.

*

Худобичько моя, дрібного насьіня,
Будеш жаловала мойого пасьіня,
Мойого пасьіня і моєй подобы,
Бо я тя попасу, займу та до воды. Лип.

*

Як я си заспівам на Поповій Лази,
Піде мій голосок аж по Мирі-Газі. Лип.

*

Волы моі, волы мают кривы рогы,
Та вже их покривиў пан Біг милостивый.
Волы моі волы, полинковой масти,
Я ся не наспала, вы ся не напасли.
Я ся не выспала, бо-м вас навертала,
Вы ся не напасли, зимна роса впала. Лип.

*

Вівцьі моі вівцьі, на полы бараны,
Хто вас буде пасти, кой я звербуваный.
Вербуют, вербуют, юж навербували,
Широкы ровеньі, кады підут з нами! Лип.

*

А Боже, мій Боже з высокого неба,
Не дай мі ся діждац служебного хлеба,
Ани служебного, ани жебрацкого,
Дай ми си Боженьку доробити свого. Лип.

*

Кукала зозуля в льісьі на орісьі,
Была там бесьіда о мойі Марысьі. Лип.

*

Прийшоў мі новый рік і нова недьіля,
Сяду за столичок : плат мі ґаздын моя!
Платила-с мі брез рок горкыма словами,
Теперь же мі заплат красныма грошами. Лип.

*

Мі ся воды хоче, аж мі душа пищит,
Ід же мі миленька на воду до льіщин!
А як мі не підеш на воду до льіщин —
Так ті дам по пыску, лем очи вытріщиш. Лип.

*

Служилам три рокы на кабат широкый,
Ищи бы служити, жебы го вышити. Лип.

*

Чого дьівча плачеш, чого лементуєш,
За свойім віноньком? — не скоро бануєш! Лип.

*

А рочьку мій рочьку, якый єс мі длуґый, (= доўгый)
Юж мі ся так видит, же мі настаў другый.
А рочьку мій, рочьку, якый єс мі цежкый, (= тяжкый)
Юж мі ся так видит, же мі настаў шестый. Лип.

*

Чийі то коничькы? поповы, поповы,
А на них черкают золоты підковы.
Чийі то коничькы? моі сут, моі сут,
Што ня до війничькы понесут, понесут. Лип.

*

Не піду за вдівця, хоц мат сусьік вівса,
Піду за паробка, хоц не має сноика.
Не піду за вдівця, бо сивый як вівця,
Смотрит як бестыя, глядат на ня кыя. Лип.

*

Сподобала мі ся на дьівчатку стужка,
Дай мі єй дьівчатко коло капелюшка.
Дьівчаточко моє, як мі ся подабаш,
Чорны очка маєш, по маленькы ґадаш. Лип.

*

Пониже Тыльовы квіточок ружовый,
Вырви го дьівчатко, дай го шугайови.
Нач бы я го рвала, квіточок псовала,
Нач бы я го, нач бы шугайови дала. Лип.

*

Пискай пташку, пискай, за ручьку не стискай,
Бо ручька молода, стискати єй чкода. Лип.

*

На поповій лазьі, на дяковій луцьі,
Тіўко ми парады: перстеник на руцьі.
Тады мі дражичька, тады мі гостинец,
Тады сі поточиў мій зеленый вінец. Лип.

*

А што то за пташок, што пискат на сливцьі?
Што то за паробок, што ся кланят дьівцьі? Лип.

*

Липовец, Липовец завали-поточе,
Юж мі ся по тобі ходити не хоче.
Липовец не село, бо в ньім не весело,
Черемха селичько, бо в ньім веселичько! Лип.

*

Жебы я то знала, же піду за пана,
Тобы-м не ходила з граблями до сяна (= сьіна),
З граблями до сяна, з вилами до гною,
Лем бым си ходила с кухньі до покою! Лип.

*

Стара баба была, розуму не мала,
Два ґрейцары дала, жебы таньцувала. Лип.

*

Пискай пташку, пискай, до долины спаднеш,
Давно ты гультаю на мій вінок прагнеш. Лип.

*

Стратила-м си красу про тебе пайташу,
І вінок зеленый про розум шаленый.
Стратила-м си красу і дьівоцку збрую,
Про тебе югасе, зробила-м ти волю. Лип.

*

Роскошонькы моі, як-сте ня минули,
Як тоты квіточкы, што на ярь квітнули. Лип.

*

Хоц я си худобна, худобного дому,
Так мі сонце сьвітит, як і богатому. Лип.

*

Не поздравляй ты ня з горы до долины,
Бо я поздравлена од своєй родины.
Не поздравляй ты ня з горы до потічка,
Бо я поздравлена од свого братічка. Лип.

*

Братя моі, братя, родино кохана,
Вы ся веселите а я оплакана.
Вы ся веселите кажду недьіленьку,
А я оплакана кажду годиноньку. Лип.

*

Червене яблочько, што найчервеньійше,
Возму си дывчатко, што найпарадньійше. Лип.

*

Такый мій миленькый межи парібками,
Як червена ружа межи фіяўками. Лип.

*

Ходила-м по полю, зберала-м тополю,
Што ми по тополи, кед ня главка болит.
Як я си подумам о свойі роскоши,
Падают мі сызы, як травка од косы. Лип.

*

Не ходиў я за ньоў, сама пришла за мноў,
Як блудна овечка за зеленоў травоў. Лип.

*

Пришла-м до касарньі як ружа червена,
Вышла-м із касарньі як травка желена. Лип.

*

Сыпана дражечька, хлопцьі машеруют,
Дывчата за ними ручькы заламуют.
Вояци, вояци мальованы дзеци (дыти),
Добрі моє серце за вами не злетит. Лип.

*

Хоцбы я робила и ручькы зробила,
Моя роботочька ни кому не мила.
Хоц бы я робила, але не престала,
Ныт мойі мамічкы, жебы мі признала.
Повідают люде, же я роскошую,
А я своіх ручок з роботы не чую.
Хоц бы я робила як гво дни, так в ночи,
А моя братова все завірят очи. Лип.

*

Як єм ся оддала, взяла-м хыжу мести,
Свекра мі повіла: треба йісти нести.
Я єй ся зьвідала, де плугове орют,
Она мі повіла, няй тя колькы колют!
А я молоденька знала-м одповісти:
Няй же тебе колют, як сой сядеш йісти! Лип.

*

Засьпівай пташеньку в зеленім верьшеньку!
Дост єм ся насьпіваў, кой ся льіс розвиваў! Лип.

*

Никого мі не жаль, лем мойі мамічкы,
Же я йі не подам на старіст водичкы. Лип.

*

Татарка не овес, паробок не вдовец,
Покритка*) зелена, фаирка не жена. Лип.

*

Парадный ты Янчік, парадну душу маш,
Ани жичкы кырви справедливой не маш. Лип.

*

Долина, долина, на долиньі берце,
Болит мене, болит за мамонькоў серце. Лип.

*

Сивый кониченьку не даш мі ся лапац,
Чехай параннику будеш за мноў плакац! Лип.

*

Повідж мі дывчатко, повідж мі на разьі,
Най моі коникы не стоят на дразьі.
Бо моі коникы жадны не сироты,
Жебы мі льігали по під людскы плоты. Лип.

*

Така я си така дывка выхована,
Якбы мі мамічка самый мюд давала.
Не за то я шумна, же м ся малювала,
Лем же ня мамічка шумно выховала. Лип.

*

Гарда я сой гарда, на му душу гарда,
Юж мі не докаже в тім Липівци жадна. Лип.

*

Там долов, там долов зац отаву косит,
Лишка пограбує, комар купы кладе,
Мушка потоптує.
Комарови дві річи: рад бы ся женити,
Паук пера закладат, хоче му дружбити. Лип.

*

Ходит Голик по за столик,
Набиват підстолет (пістолет),
Хоче Илька застрілити,
Илька не є дома.
Илько пішоў орати,
Каська пішла поганяти,
Каська му ся пошпотила
На дьіравім мосцьі, (= мості)
Породила триста дывок
А пятнадцет хлопцьів. Лип.

*

Єден Чирня, другый Барня,
Третій Петрушенько,
Не люб же ты стару бабу,
Бо ты Янушенько.
Як же мі єй не любити,
Така шумна, ладна,
Сукня на ньі, як на паньі,
Хустечка єдвабна.

---

*) покритка = magy. bokréta Strauss; Blumenstrauss; Bouquet. I. B.

Хустечка єдвабна,
Чіпчик запористый,
Почекай ня драга душо,
Напишу ти листы.
Написала бым ти листик,
Але нема о чім,
Карімаря мі не стало
Перко мі ся поламало,
Свічка мі загасла. Лип.

*

(Весьільны. Як вінцьі вют, сьпівают:)

Дай Боже в шесливу годину віноньку зачинати,
Шестьічко-шестя докладати.

В недьіленьку раненько
Купало ся соненько,
Вышмарило барвіночьок
Молодици на віночьок.
Давай мамонько стройі,
Ідут гудаци мойі,
Горами идут, грают
До молодой одсылают.
Она до ней одослала,
Же шьа іши не зобрала.
Сукенкы в кравця,
Скоренькы в шевця,
Головонька не чесана,
Я ся іши не зобрала!
Дай шьи вінку добрі вити,
Же бы х тобі походити,
Г недьіленьку цьілу днинку
Х понедьільок на годинку.

(Як ся выбирают до шлюбу. Молодец іде з гудаками; по молоду ідут три свашки, везут два коровайі і идучи за путьом сьпівают:)

Наш любый короваю,
Точ нам ся коло гаю,
Коло гаю, коло воды
Аж до нашой паньі млодой.
Наш коровай фіґльованый,
Наш пан млодый мальованый.

(як до стола сьідают:)

Теперь панове сватове
Сходжайте ся до стола,
До стола біленького,
До нашого молодого
Панове сватове.
О дороженьцьі чуйте;
Остро коничькы куйте!
Панове сватове!
Складайте по дукату,
По дукату червеному
Нашому молодому.
І нашому гудачкови
Хоц по єднім шустачкови,
Обіцяли ся нам грати,
В суботоньку зачати,
В середоньку перестати!

*

Наш короваю золотенькый,
Будь же ты нам веселенькый.
Наш любый короваю
Точ ся нам коло гаю,
Підеме до церковцьі
Порушати короновцьі (колотов-[цьі),
Бо юж давно не рушаны,
Наши дьівкы затриманы.

(як идут с церквы).

Теперь сме выграли,
Босме шлюбу дістали,
Шлюбу зуповного,
Од отця духовного.

*

Жебы мамонька знала,
Як ей дівка присягала,
Три разы пред образы
Пред шьватоў Пречістоў.

*

Частуй мамонько зятя,
Не частуй го ледом,
Лем солодким медом.
(як обід выправляют).

Час нам дати обідати
Курочьку печену,
Гусочьку варену,
Як на нім, так на пятім,
Нашим молодятім.

(Зас як ся выбирают з молодицев, сьпівают:)

Зелена папортинка,
Де ж ти Айнцо загортинка?
Х коморі за дверками,
Тримат мамця на вішалі.
Вшыткы пташкы
Попід дашкы,
Лем там єден щебоче,
Што одтале піти хоче.

*

Бер шьа Айнцо з нами
На яворовы сани,
Бо юж сани навернены,
Кониченька запряжены.
Ты татцю не плацяй,
Но выводжай рогачи (= волы),
Кониченька крайны,
Што вызырают зо стайны.
А ты мамцю не фыкай,
Лем ладоньку напыхай!

*

Посмот Айнцо, посмот
На середный облак,
Як за тобоў плаче
Твій отец неборак.
Покроп нас мамцю водоў,
Най идеме с полагодоў.
Буде полагода, буде,
Кед Айнца добра буде.

*

Наша Айнца золотенька,
Прид же до нас г недыленьку.
Мы тя красны погостиме
И назад выправиме.

(як ідут гет з оборы).

Зіставайте нам здоровенькы,
Як великы, так маленькы!

(молода кланят ся до трьох раз родичам і поблизкым сусьідім і до матери гварит:)

Мамо поблагословте ня і одпустте мі раз і другый і третій!

* * *

(При покладаню молодят сьпівают:)

Иди дружбо по солому
Постелити молодому.
Слати дружбонько, слати
Хоче ся Айнци спати,
Кладе головоньку
На свекрину постыленьку —
Не добре на ны спати,
Треба иншой глядати.

(як повязуют).

Юж сьвічька догоріла,
Юж Айнця додывчіла.
Чесна Айнця была,
Чесно вінок доносила.
Тримала она́ го
В скринцьі і в прискринцьі.
Не могла го втримати,
Мусьіла го людом дати.
А вінец мерзьінец,
А хусточька мати,
Треба ей шанувати,
Три раз в тыжден прати,
В недьілю повязати!
Де ся Айнци кіс(т)ка дьіла?
Ці в льіс полетьіла?
Ці ся в хомевку звила?

(Пак потім до воды идут с поду, де было повязуваня, на воду мыти ся; зас сьпівают):

До гати Гайнцо, до гати,
Біле личько умывати,
Жебы было біле
А мужови миле!

А як идут назад д хыжи сьпівают:

Иди Гайнцо до стайницьі
Покропити коровицьі,
Де кропка воды хпаде,
Там пара волів стане.

Як войде молодиця до хыж та си стане на стіл, на котрім плахта постелена (на голый не стає, бо гріх) и кропит водоў по хыжи, жебы было шестя. Одберут коновцу од ней гет а она си сяде за стіл і пак тогды им дают обід по тім повязаню.

Принесе б а л е ц (більший як коровай) до дому молодого молодиця в скрыни і пак го внесе вечур при сьвітлы (по повязинах вечур). Та пак го тогды староста крає и сьпівают свашкы:

Край староста балец,
Лем ся не гріж в палец.
Зыд соненько за горы,
Идий невіст по дары,
Жебы-с знала, котры брати,
З родиноў ся роспознати (з мужовоў родинноў). Лип.

(Весьільны; як ся розыднят сьпівают:)

Зыйди Господи з неба,
Бо нам тя завсе треба,
Прид нам вінцьі переблагословити
Шестьічком, здоровічком,
Ванєйком чоловічком.

(Молодици співают, кед не мат отця).

В понедьільок раненько,
Як сходило соненько,
Ходит Ганця фыкаючи,
Свого татця глядаючи..

А єй таценько (= татценько) по під небеса ходит
Твердо ся Богу молит:
А Боже, Божейку
Спуст на ня чорну земличейку,
Бо як ня не спустиш,
То я тобі ся скраду,
З дрібным дожджичком хпаду —
Няй я буду видьіти,
Кады підут ми дьіти! Кв.

*

Прид же до нас пані матко,
Ци ся вие вінец гладко.
Гладко дьівонько, гладко,
Як червененьке ябко.
Такы на ньім листочкы,
Як на небі зьвіздочкы.

Прид пані матко до нас,
Одкуп си вінец од нас,
Бо як сой го не одкупиш,
То мы го пропиємe
За винце, за згорівку —
Чим сой прибереш дьівку? Кв.

(як вінец привязуют на голову сп.)

Треба косу рострепати,
Треба вінец привязати.
Камяна ягодонько,
Камяне серце маєш,
Чом слезонькы не роняєш?

А хоцбы-м камінне мала
Тобы-м слезонькы роняла:
Треба од дьівочьок одставати,
А к невістам привыкати.

(як іде молода брез поріг до шлюбу).

З Богом Ганусю, з Богом,
Іс татцьовым словом,
Бо так татцьо говорит:

Най тя Бог благословит,
Як єдно, так другоє,
Обоєченько двоє.

(як з церкви ідут, сьпівают свашки):

Тепер сме выграли,
Босмы шлюбу дістали.

Шлюбоньку зуповного,
Од ксенженька духовного.

(Мати бере кожух коструbами (Zotten) до горы, загортає голову і виходит, йій сьпівают):

Выйд мамонько космата,
Почестуй же си зятя,

Не честуй же го ледом
Лем солодонькым медом.

(сьідают за стіл і гостят ся).

(Обертака танцюют і сьпівают):

Заграй мі гудачьку
На тонку струночку,
Няй си вытанцую
Красну невісточьку.

Под ле танцувати
Хоц яка дьівочька,
Покыль мі надійде
Молода жіночька!

*

Шумный я паробок,
Шумного коня мам,
Іщи сой шумныісшу
Женочьку поглядам.

*

Грали мі гудаци
Вчера до піўночи,
Забили Янічка,
Што маў чорны очи.

*

Конику мій сивый
Будь же мі щесливый,
Як піду до войны,
Жебы ня не вбили.

*

Не буду ся женіў,
Бо-м іши молодый,
Будут мі носили
Дывчата ягоды.
Юже-м ся ожениў,
Юж на вікы амін,
Юже-м ся затопиў
Як на водьі камін.

*

Жено моя млада,
Ты мі велька зрада,
Хоц бы ня забили,
Ты бы тому рада.
Хоц бы ня забили
Пред твоіма дверми,
Юж я ти не речу:
Миленька отвер мі!

*

Пішоў єм до лыса вчера рано,
Попатриў на дзевче, зломиў ярмо.
А ты дзевче шварне не позерай на мня,
Бо юж дармо, бо юж дармо.

*

Лучька моя, лучька,
Сама команичька,
Хто-ж єй буде косиў,
Кой нéма Янічка?
Выйду я си зрана,
Покошу си сама,
Што-ж я мам робити,
Кой я не мам Яна!

(Весьільна; на другый ден вечер вибирают ся з молодицеў до молодого; сьпівают):

Повыбивай Ганцю клинцьі,
Кады-сь вішала вінцьі,
Бо юж ти ту не бывати,
Лем ся одтыль выбирати.
Ты мамонько не фыкай,
Лем ладоньку напыхай,
А ты татцю не плачай,
Лем выводжай рогачи.
Выйд Ганцю зза столойка,
Вбер нашу ментойку,
Бер си за руку Ванейка,
Бо підеме в дорожейку
До Ваньового будынку.

*

(на дворі сьпівают дывчата і молодицьі):

Верни ся Ганцю до нас,
Бо-сь забыла ключи в нас!
Взяла я ключи, взяла,
Пшениченьку розсьіяла,
По горі, по убочи,
Іваньови перед очи.

(Як прийдут до хыж, сьпівают перед хыжоў).

Выйд мамонько космата,
Іде невіста богата,
Штырі коровы жене,
Штырі волонькы гонит,
І кониченька в сьідлі,
І сама іде в сріблі.

(Як юж в хыжи, сьпівают):

Роспыхай свату, хату,
Роспыхай же и сьіни,
Жебы си сватове сьіли,
І нову коміроньку
На молоду невістоньку.
(Потім гостят ся і танцюют).

(Як ведут на під і покладают).

Слати дружбоньку, слати,
Хоче Гануся спати,
Прикладат головоньку
На білу постьілоньку!
Положте же ім ярмо,
Жебы не спали дармо!

(Як повязуют на третій ден).

Дуй вітре дорогою,
Ростреп кісойку мою
Бо юж вінок однимаме,
А хусточьку юж складаме!
Плаче Гануся, плаче,
Але нема чого,
Бо она дістала
Ґазду молодого.

(Як ся ідут мыти на ріку).

Де ся Гануся мыла,
Там свята Пречиста была!

(Потім як набере молодиця в коновку воду, сьпівают):

Бере Гануся воду
На добру полагоду.
Буде полагода, буде
Кед Гануся добра буде.
Ид же Ганцю до стайницьі
Покропити коровицьі,
Покропити коровицьі,
Кед єсь их ту не нагнала,
Даст ти Пан Біг будеш мала! Кв.

* * *

Іду горі селом, не виджу никого,
Добрі не загину з жалю великого.
Іду горі селом, не виджу никого,
Лем тоту миленьку, што йі ненавиджу. Кв.

*

Жалькі мойі, жалькі якесте ня з'яли,
Як студена роса на зелені траві.
Вітронько одує, росицу увалит,
Моі тяжкы жалькі нихто не розгварит. Кв.

*

Жаль мі тя миленька і жаль мі тя буде,
Же ми ся любили, а не знали люде.
Жаль мі тя миленька, жаль мі тя окрутньі,
Добрі мі за тобоў серденько не пукне. Кв.

*

Таке моє серце, як зварячий камінь,
Буде весьілычко, буде — не буду я на ныім.
Буде мі ся буде, братенько женити,
Дай же му Боженьку дывча выпросити. Кв.

*

Моя родинонька барз ся добрі має,
А я небожатко, як мі пан Біг дає! Кв.

*

Чорна земличенько, чорніша од мене,
Взялась мі татценька, возь же си і мене!
Я ти го не взяла, взяў сой пан Біг душу,
А я грішне тыло приймовати мушу. Кв.

*

Заграй же мі, заграй, заграй же мі ладныі,
Бо як ти заспівам, аж ти шапка спадне!
Заграй ми музика, дам ті мірку жита,
А як я ті не дам, то ти дасть кобіта! Кв.

*

Коломыя, Коломыя, Коломыя люде,
Хто ся злучит по милости, тому гаразд буде.
Коломыя, Коломыя і Коломыйочка,
Яка была мати сука така і дывочка.
Коломыя, Коломыя, Коломыя місто,
Котра дывка не робітна, то мягка як тысто. Кв.

*

Буд миленька здрава, не буду тя будзиц,
Ани свои ножкы на даремно трудзиц.
Мила моя, мила, велика циґанка,
Казала-сь ми прийти, сама-сь дверка замкла. Кв.

*

А мужу мій мужу, я ти добра буду,
Пуст ня, де я схочу, любити тя буду. Кв.

*

Теперь сой заспівам, зак єм молодейка,
Зак ня не забавит дытина малейка.
Теперь сой заспівам, теперь мі до того,
Не мам на голові смутку великого.
Ани великого, ани ниякого,
Теперь си заспівам, теперь ми до того. Кв.

*

Як єм была молоденька, любили ня хлопцы,
А теперь мі коло хыжи лытают воробцы. Кв.

*

Як я си напию за свій власный ґрейцар,
Нихто ми не зопре, хоцбы ґваўту йойчаў! Кв.

*

Ішоў єм горі селом, зайшоў єм до Яцка,
Даў ми Яцко кыселицьі, а Яцкова пляцка! Кв.

*

Боже мій любенькый, якый я маленькый,
Кобы дожджик пришоў, а чей бы-м пыдыйшоў! Кв.

*

Іде дожджик, іде, юж є на чертежи*),
Мій зеленый вінок долом водоў бежит.
А вінку мій вінку, зелений барвінку,
Як ты ми ся вывиў на прудку годинку! Ко.

*

Зозуль, зозуль, де ты была
Жесь си ножки заросила?
Ходила єм за иншима
Зозульками сивенькыма.
Жебы-м мала што кукати,
Як ся сады будут розвивати. Кв.

*

Зозуленько сива, де будеш кукала?
Кой єсь си на бучьку вершечок зламала!
Буду я кукала на зелені сосньі,
Покаль ми на бучьку вершенько выросне. Кв.

*

Калиноньку ламю, калинонька гне ся,
Чюджы жінкы любю, своєй не хоче́ ся.
Я чюджу жінойку полюбю в пятнойку,
А свою облуду в недьілю не буду. Кв.

*

Напыў бы-м ся воды, рыбкы по ньі ходят;
Любиў бы-м дьівчатко, невіста ня зводит. Кв.

*

А на горі на Томборі камін муку меле —
Пытаў ня ся козаченько, ци любиш ты мене? Кв.

*

Ей по горі по долиньі студен вітер віе,
Вшыткы куркы выздыхали, лем когутик піе.
Запряжу я когутика і чубату курку,
Та пойіду в инши крайі по богату цурку.
А совята небожата по підлозьі цуп-цуп,
А совиска небожиска очисками: луп-луп!

---

*) чертьіж = лїс вичертий (облупесают пнї дерев долом з корп т. є. обчирают, а потом як дерева усохнут, то іх стинают і корчуют).

Ботай же тя воронойко с такым пышным танцем,
Та як же я піду домів с поламаным пальцом? Кв.

*

Юж єм ся зарікаў, іщи ся заречу,
Же до тя дывчатко словечка не речу.
Юж єм ся зарікаў згорівоньку пити,
Іщи ся заречу дывчата любити. Кв.

*

Згорівоньку пиў бы-м, дуганец куриў бы-м,
І шварне дывчатко вера (правда) полюбиў бы-м. Кв.

*

А на горі вишня, правда не черешня,
Любиў єсь ня Янчік, чом же не береш ня?
Як же тя мам взяти, кой не каже мати! Кв.

*

Казала ми мати орішенькы рвати,
Высока льіщина, не година-м дістати. Кв.

*

Кед ня Янчік любиш, не повідж никому,
Бо люде рознесут, як вітер солому. Кв.

*

Колыш же ся колыш, колысочько сама,
А я піду тады, кады буду знала.
Піду я си піду горі долинами,
Найду я си найду голуз з малинами.
Буду я си буду малинонькы йісти,
А чей же не зыйду Пану Богу з мысли.
Піду я си піду, кады мя не знают,
А чей мене, а чей дывкоў привитают. Кв.

*

Як я одтыль піду, комуси жаль буде,
Одпровадиў бы ня, не вільно му буде. Кв.

*

Одпровадиў бы-м тя дывчатко до дому,
Кобы-с было моє, але не дакому. Кв.

*

Пішоў мій миленькый дес на полюваня,
Нашоў сой дывчатко як намальованя,
Пішоў мій миленькый юж мі ся не верне,
Хто-ж мі в недыленьку рукавцы застегне? Кв.

*

Іла бы я сливкы з зеленого саду,
Але од парібка, не од тебе дзяду! Кв.

*

А жебы я мала кавальіра пана,
Не ходнла бы я до сьіна з граблями,
З граблями до сьіна, з вилами до гною,
Лем бы си сидьіла, як пані х покою. Кв.

*

Засьпівала бы-м си, але не знам яку,
Под же ня нахчити ты кролицкый дяку! Кв.

*

Сьпівай дьівчатко, бо ти ся належит,
Бо твоє дьітятко х колысочьцьі лежит.
Сьпівай си дьівчатко, засьпівай на поли,
Дома не засьпіваш, бо не маєш коли.
Хоц бы-с мала коли, та ти ся не хоче,
Бо твоє серденько семи раз заплаче! Кв.

*

Я си невісточька змеджи сто выбрана,
Цьілу ночьку-м пила, але єм не пяна. Кв.

*

(На „Собітку“ дьівчата сьпівают):

На ростоцьі, на потоцьі
Два голубы воду пиют,
Почали сой гуторити,
Кого мают враз злучити.
Єст там Ганця, красна дьівка,
(другій дьівці сьпівают зас, Марысьі і т. д. — потім через оген скачут и так си розійдут домів спати, як згасне оген). Кв.

Смерецкого красный Ваньо,
Треба тото враз злучити
И на Бога поручити.
И на Бога и на люди,
Жебы Ваньо Ганцю любиў.

(Весьільна; присташевы сьпівают):

Докола Ваньо, докола,
Бо підеме по сокола,
По сокола біленького,
Попід кріля молодого.
Зберай ся Васю з дому,
Сьідай з нами до столу,
Бо юж ту ти не бывати,
(Як ся присташ выберат до жінкы, то го благословит рідный отец и мати, а як нема, то благословит брат; сьпів.):

Долом селом ідеме,
Бочку меду веземе
Хто бы хотьіў скоштувати,
Треба бочьку розбивати.
Наш крілю молодейкий

Юж ся одтыль выберати.
З Богом Ваненьку, з Богом
Іс татценьковым словом,
Бо ти так мама гварит:
Няй тя Бог благословит,
Як єдно, так другоє,
Обоєченько двоє!

Будь же нам веселенький,
Бо підеме в чюджи крайі,
Сут там инши обычайі.
Може нас там схотят бити,
Треба нам ся хоронити. Кв.

* *
*

Так я одтыль піду, як бы-м ту не была,
Буде мі тяжкый жаль, же-м ся наробила.
А тяжко мі тяжко на серденько мойім,
Повідж мі миленькый ці так і на твойім?
Тяжко серцу мому, сама не знам што му,
Знала бы я што му, ныіт повісти кому. Кв.

*

А там г лысьі на орісьі сидьіла кокошка,
А я таке дьівча любю, што дзюбате трошка. Кв.

*

Не вір парібкови, хоц бы ся як божиў,
Хоц бы перед тобоў на-криж пальцьі зложиў.
Не вір парібкови, жебы найльіпшому,
Він тя выпрібує і повіст другому. Кв.

*

Дьівчатко лельія, де-с дьіла фраіря?
Сховала-м під меджу, ніґда го не виджу. Кв.

*

А вівцьі по ґірцьі, козы по долинцьі,
Премиленый югас дома при фраірцьі. Кв.

*

Напиў єм ся воды з мурованой студньі,
Так я одтыль піду, лем земличка здуднит. Кв.

*

Горами, горами! тяжко мі за вами,
Не так мі за вами, як за фраірками! Кв.

*

Як тяжко гмерати, кого нич не болит,
Так тяжко любити, на кого ныіт волы! Кв.

*

Як я одтыль піду, закачам колечко,
Зіставай здорова моя фраіречко! Кв.

*

Дубрава, дубрава, зелена дубрава,
Зрадиў єм дьівчатко, ведут ня до права!
А хоц бы ня вели до самого Відня,
Я йі не заплачу за єй вінец ніґда. Кв.

*

Юже-м зрадиў штырі, іщи ня не били,
А як зраджу пяту, дістану заплату. Кв.

*

Женю я ся, женю на цьілу осеню,
Нихто ми не гвидит мою младу жену. Кв.

*

Хлопец я си хлопец, такый як мій отец,
Бо над мого отця не было ту хлопця.
Хлопец я си хлопец, маленькый хлопчина,
Сподобала мі ся в Кролику дьівчина.
Я си хлопец швидкый, не бою ся биткы,
Де ся хлопцьі биют, я ся за неў крыю! Кв.

*

Повідж ми дьівчатко, повідж ми на разьі,
Няй моі коникы не стоят на дразьі.
Бо в мене коникы барз дуже коштуют,
Ани єдну ночьку дома не ночуют. Кв.

*

Повідж дьівча, повідж правду,
Де я тебе гнескы найду,
Ци на лавцьі, ци під лавкоў,
Ци в миленькым на заглавку? Кв.

*

Добра палыінечька у нашого жида,
Прийде йі платити, то велика біда. Кв.

*

Скажи дзюбо, моя любо, ци любиш ты мене?
Бо я иду до матонькы просити о тебе.
А не любю, а не любю, бо мам человіка,
Як бы він ся тото дізнаў, збавиў бы мня віка! Кв.

*

А дьівчино-дьівчинонько, якый тобі дьідко,
Же на твойі головоньцьі волосята рідко. Кв.

*

Ой теперь ми теперь, теперь теперенькы,
Теперь ми любити хлопцьі молоденькы.
Теперь си заспівам, теперь ми сьвіт грає,
Малого не маю, ґазда мня не лає.
А маю я маю ґазду молодого,
Ани ми не треба шляхтича жадного. Кв.

*

Я си хлопец удямскый, мам калапик мадярскый,
За калапом три пірка, што мі дала фраірка. Кв.

*

Як єм ишоў од миленькой з вечера,
Шиткы на мя псы брехали з валала.
А юж моя фраіречка твердо спит,
Юж ня зідят в тім валалыі тоты псы. Кв.

*

Мила моя премила, пораю ти фраіря,
Пораю ти кого хцеш, юж ты моя не будеш —
Пораю ти такого, як циґана чорного. Кв.

*

Мамо моя добрі знате, же вы мене за муж дате,
Бо я дывка доходіла, не буду вам без фраіря. Кв.

*

Иду, иду, не знам кады, дує вітор на ня всяды,
Дує, дує вшеліякый, бодай не дуў ніґде такый. Кв.

*

Подуй вітре, подуй брез поле зелене,
Поздоров Божейко милого од мене.
А милый мій милый, мій квітонько білый,
Ніґда ми про тебе сьвітойко не милый.
Гводни с ми на мысли, г ночи мі на спаню,
Не ходиш мі з мысли аж на розвидняню. Кв.

*

Сьвітиў ми місячьок в половиньі в стайни,
Пішоў ми миленькый по вівцьі до Крайны.
Пішоў мій миленькый дес на полюваня,
Лишиў ми дытятко, як намалюваня. Кв.

*

Паробци, паробци, горька ваша слава,
Же вам ся дывочька сама повязала.
Хоц ся повязала, мы ся не ганьбиме,
Бо мы єй вінойко д у б е л ь т заплатиме! Кв.

*

Ты Ганусю наша не любуй югаса,
Бо ты ся фартушок до гóры підкасаў.
Най ся підкасує, бо я го мыдлила,
Г малейким містечку мыдло си-м купила. Кв.

*

Хпало мі яблочко, юж друге не хпаде,
Не было мі добрі, ани ся не кладе;
Хпало мі яблочко з высокой яблони,
Юж мі так не буде, як мі было глони. Кв.

*

Широкый ярочок, я го не прескочу,
Дай же ня мамойко, за кого я хочу.
Дала ня мамойка, за кого-м хотыла,
Шуміла береза коло мого тыла.
Шуміла, шуміла и не преставала,
Бодай была я тя Янчік не зазнала! Кв.

*

(Весьільны). На перед сут оплещины. (сьпівают:)

Весьіля, весьіля, богацке весьіля,
За два дни стояло і за дві недьіли.
Што-ж то за весьіля, што стояло два дни,
Кобы дві недьіли, тобы было ладны. З.

*

Танцюю, танцюю, аж ня ножкы болят,
Вірю в пана Бога, же мі ся загоят. З.

*

Таньцуй же мі, таньцуй моє таньцовидло,
Могла-сь ся нахчити, як єсь пасла быдло. З.

(На другый ден виют вінцьі)

Піздрий пані матко, ци ся вие вінок гладко,
Вие він ся гладко, як червене ябко.
Зыйд Господи з неба, бо нам тя завсе треба,
Вінонько зачинати, ящічком докладати. З.

* * *

Уже-м ся ожениў, юж-єм сі доказаў,
Юж єм свойі льіта до мішка завязаў. З.

*

Янічку з Будзіна с чорныма очима,
Не любила бым тя, жебым не мусьіла. З.

*

Коничькы на луцьі а сам до валала,
Широкыйі лучкы водичка заляла. З.

*

Янічку, Янічку, што ти по конічку,
Жебы-м ся преносиў през быстру водичку. З.

*

Ганцю моя, Ганцю дай же мі румянцю,
Жебы-м ся румяниў, як піду до танцю! З.

*

Чийі то коничкы по горах бігают?
Мого миленького — водичкы глядают. З.

*

Волы мойі штырі, на всьіх штырьох дзвінкы,
Як выйдут на валал, як парадны дьівкы. З.

*

Заграй мі гудачку, не жалуй си смычка,
Я тобі заплачу, як продам конічка. З.

*

Грали ми гудаци вчера до піуночи,
Та ся не выспали мойі чорны очи. З.

*

Кочішу, кочішу, парадный кочішу,
Я*) твойі конічкы на стайни поздышут. З.

*

О милый мій милый, як квітонько білый,
Якый мі про тебе той сьвітонько милый. З.

*

Як си ишоў з Гамерикы до дому,
Здыбаў я там Австрияка на коню.
Австрияку, як ся маш?
Чи там жиє мій отец, моя мац?
Жебы я знаў, же мій отец і моя мац не жиє
Зостаў бы я в гамерицкой краинє. З.

*

Кой єм ішоў з Гамерикы до дому,
Не повіў єм милый Боже никому,
Лем повіў то дывчату єдному,
Же я иду з Гамерикы до дому.
Кой єм зас шоў з Гамерикы на шифі,
Здыбали ня штыри рыбы великы —
Шифкапітан бере канаў, набиват,
Не бойте ся мойі дыти я при вас.
Як бы мы ся шифкапітан не бали,
Кой нам жены, дыты в краю зостали.
Котра двоє, котра троє дыти ма,
Ой там плаче і нарікат із німа. З.

*

Когутеньку рябый не ходи на гряды,
Выгребеш лелію, та я тя забию! З.

*

А червена ружа х потоцьі,
Почекай ня дывча на луце!
Як бы-м тя на луце чекала,
Тобы-м вельґоў шельмоў зістала! З.

*

Боже, Боже, Боже любый,
Тот ня не зяў, што ня любиў,
Лем ня зяла добрятина,
Што-м го ніґда не видыла. З.

Я бы ораў, я бы сяў,
Я бы тото дывча зяў,
Жебы знало косити
И за плугом ходити. З.

*

*) Частиця вплїтна я (= а) втручує ся нераз в піснях для узискання рівности складів у відносних стихах. І. В.

Дывча, дывча, дывчаточько,
Под ле зо мноў до поточька,
До поточька глубокого,
Даш мі личька румяного. З.

Мила моя, милую тя,
Рад тя виджу, не вовму тя
Рад тя виджу за малюцку,
Не возму тя за женочьку. З.

*

Дывча, дывча, білый криштал,
Я бы к твому личьку пристаў!
Я бы к твому не пристала,
Ты великый, а я мала! З.

Де-ж ты підеш Янічку
На тім сивім конічку?
Недалеко за Тису,
Ганцьі дары понесу. З.

*

Де-с быў Янічку, де-с быў до рана?
В Дебрециньі, при дывчиньі: сама ня волала,
Сама на конічка кантарик складала. З.

*

Ты Янічку не будь блазен,
Не пропивай шитко разом,
Бо як пріпєш, не будеш маў,
Прийде зима, будеш жебраў. З.

Ты Янічку невірничьку,
Не віруєш мому личьку,
Веруй, веруй, бо маш чому,
Мому личьку румяному. З.

*

О Боже мій, Боже як ня огваряют,
Мойі білы личька любости не знают.
Ой вінку мій вінку, мій зеленый вінку,
Не буду тя носиц аж до понедьільку! З.

*

Смот си дывчатко, ци маш за ня піти,
Жебы-с не плакало, як тя буду бити. З.

*

О Боже мій Боже, што коханя може,
Кохаў я дывчатко, мойоў быц не може!
Была любост, была, юж не буде така,
Бо то фраіречка не кажда єднака! З.

*

На быстрім яречку гуси воду пиют,
На шварнім дывчатку парібци ся биют. З.

*

Тяжко мі тяжко на серденьку мойім,
Повідж мі миленькый, ци так і на твойім?
Не споминай же ня, най миньі ся не цькат*),
Няй ми одыйде тот жаль од серденька. З.

*

---

*) як кому чкає ся, то думає: „хтосі ня спомінат". І. В.

Биют ня, лают ня, сам не знам про кого,
Ци то не про тебе миленька небого? З.

*

Не жалуй, не бануй ты дывчатко того,
Же я ти полюбиў личенька твойого.
Нач бы-м жалувала, нач бы-м банувала,
Ты бы не полюбиў, як бы-м не казала. З.

*

Тече вода, тече с каменя на ружу,
Не бий же ня не бий ты молодый мужу!
Не бий же ня мужу, бо я добра буду,
С цылого валала хлопцы любиц буду. З.

*

Сыпана дражечка, хлопцы машеруют,
А дывчата плачут, ручкы заламуют.
Не плачте дывчата, не плачте за нами,
Бо мы си будеме в Сяночку*) панами. З.

*

Што ся червеньіе на высокі горі?
Червене яблочко на слодкі яблони.
Хпало мі яблочко до гати,
Под же мі миленькый глядати. З.

*

Фраіречко моя юж ся не оддавай,
До мого серденька жалю не додавай. З.

*

Жалы мойі, жалы, штосте ня зуняли,
Не з єдного бочьку, лем с каждой стороны. З.

*

Янічку, Янічку, што ти по конічку,
Стаєночькы не маш, сам ся поневіряш. З.

*

Жаль мі тя миленька, жаль мі тя небого,
Же не буду лыгаў коло бочьку твого. З.

*

Янічку молодый не ход коло воды,
Не зрывай квіточкы, най роснут ягоды. З.

*

Янічкови што же? оженіц ся може,
А дывчату не то, мусит чекац лето. З.

*

А Боже мій Боже, змилуй ся на до мноў,
Або воз ня з собоў, або што зроб зо мноў. З.

*

*) Сянік місто.

Повідала я ти, повідали люде,
Же з нашой любости ніґда ничь не буде. З.

*

Тілько мам фраірок, як на луце сєна,
Ніхто мі не повіст, котра моя жена. З.

*

Сьвітиў бы місячок, хмары залыгают,
Любиў бы ня Янчік, люде огваряют. З.

*

Кусала-м орішок, не было в нім ядра,
Мала-м миленького, пішоў мі до дябла. З.

*

А милый, мій милый, мій квіточко білый,
Якый мі про тебе сьвітонько не милый. З.

*

Хоц я і не рада, мойі очка плачут,
Же я молоденька свойі лыта трачу.
Хоц я і весела, хоц я і сьмію ся
Жаль мі тя миленькый, лем не выдаю ся. З.

*

Не прошу тя мила, жебы-с звтворила,
Отворю си и сам, я твои замкы знам. З.

*

Темна ночка, темна, яка невидома,
Ишоў бы до милой, милой не є дома. З.

*

Яка ночка темна, яке вельке блато,
Мои білы ножкы не пытают на то. З.

*

Най ся твоі очька на моі не сьміют,
То ся на нас люде ніґды не сподьіют.
Коля идеш на двір, преступ же ня ногоў,
Я ся поміркую, я піду за тобоў. З.

*

Не огваряй же ня ты богацкый сыну,
Хоц ты ня не возмеш, я про то не згыну.
Як ты ня не возмеш, то ня возме инший,
Не огваряй же ня, бо ты не ґідныісший. З.

*

Заспівала бы-м си миленькый о тобі,
Але ты парадный, позераш по собі. З.

*

Янічку роскошный піздрий си на ножкы,
Якы ты крівы маш, дьівчата пребераш! З.

*

Заплачеш дывчатко, заплачеш, заплачеш,
Як ня на сивенькім коничьку зобачиш. З.

*

Бануй дывча тераз, я бануваў нераз,
Ты спало в коморі, я стояў на дворі.
Ты спало в коморі на білі постели,
Я стояў на дворі на сивім камени. З.

*

Думаш ты дывчатко, же я тя любую,
Я тя не любую, лем тя прібалую. З.

*

Червене яблочько, што найчервеньісше,
Оддало ся дывча, што найпарадньісше. З.

*

Фраіречько моя, рожичько польова,
Як я тя не виджу, болит ня голова. З.

*

Головонько моя, як ня поболюєш,
Не повідж нікому, за кым ты бануєш.
Не повім нікому, лем Богу єдному,
Бо Бог справедливый не повіст никому. З.

*

Голова ня болит, серце мі умерат,
Бо ми ся миленькый на войничьку зберат. З.

*

В вышнім кінци бывам, в нижнім фраірку мам,
Повідают люде, же си переберам. З.

*

Фраіречко моя, под ня выпровадзіц,
Ход на тоты лучькы, де ня мают забиц. З.

*

Познам тя миленькый, чом бы-м не познала,
По ті кошуленьцьі, што-м єй вышивала.
Што-м єй вышивала білыма нитками,
Жебы-м тя пізнала меджі парібками. З.

*

Такый мій миленькый меджі парібками,
Як червена ружа меджі фіялками. З.

*

Што мі с квітка того, што смотрю на нього,
Кой то не для мене, для кого иншого. З.

*

За то дывча шестя не маш, бо на голу лавку лыгаш,
Постель собі заглавочок, приде к тобі паробочок. З.

*

Ішло дывча лучьками махаючи ручьками,
Стрітиў його паробок, покаж дывча заробок.
А дывча ся потрясло, показало, што несло;
Несло оно сто злоты, самы были дукати. З.

*

Мамусенько моя, єдну сте ня мали,
З меджі ста ягідок зелену сте мі дали.
Зелену, зелену, ни кус не червену,
Ня не увидите юж ніґда веселу. З.

*

Далеко голубе з дуба воду пити,
Далеко ти милый до мене ходити. З.

*

Далеко-с миленька, далеко-с од мене,
Не ходжу я до тя, ани ты до мене. З.

*

Познаю, познаю свою фраіречку,
Бо ма на коралях ядвабну стужечку. З.

*

Ци-ж я ти мамічко не твоя дытина,
Же ты мі поклала до лады каміня,
До лады каміня, до перины сына,
Ци же я мамічко не твоя дытина? З.

*

Дай же ня мамічко, як найдале можеш,
Як ня муж побиє, то мі не поможеш.
Покаль ся мамічко до тебе донесе,
А тото вітронько по горах рознесе. З.

*

Сыпана дражечка до самого Відня,
Пішоў мій миленькый, не верне ся ніґда. З.

*

Пішоў мій миленькый г Венґры молотити,
Але мі не казаў иншого любити. З.

*

Пішла бы я, пішла до той Гамерикы,
Але я не піду, бо мі жаль великый. З.

*

Не позерай на ня, кой не підеш за ня,
Позерай на того, што підеш за нього. З.

*

Не буду ся мыти, не буду ся кстити,
Ци мі ся не буде фраіречка снити? З.

*

Жалую, баную, жаль мі не поможе,
Кого я любила, наверний го Боже!
Кого я любила за пітора рочька,
А тепер не буду, пішоў до Сяночька. З.

*

Хто ся женит, няй ся женит, а я ся не буду —
Обдзюбали пташкы клоскы, сламу брац не буду.
Хто ся женит, няй ся женит, а я ся не буду,
Той осени война буде, млада жена плакац буде.
Не плач мила за мноў, ани не лементуй,
Буду до тя писаў, аж од реґіменту. З.

*

А верше, мій верше, мій зеленый верше,
Юж мі так не буде, як мі было перше. З.

*

А теперь, мі теперь мій сьвітонько грає,
Дьіти ми не плачут, муж мене не лає.
Дьіти ми не плачут, бо я іх не маю,
Муж мене не лає, бо доброго маю. З.

*

А спали бы, спали моі чорны очи,
Бо ся не выспали тамтой третьой ночи,
Бо ся не выспали, милого чекали,
Чекали милого до рана білого. З.

*

Тогдыль мі ся тогдыль дьівча сподабало,
Кой си на яречьку ножкы обмывало.
На яречьку ножькы, на потічку личька,
Тогды-сь мі дьівчатко впало до сердечка. З.

*

Бодай тя миленькый перуны забили,
Жебы моі очи на тя не смотріли.
Бодай тя перун биў, жебы тя запалиў,
Іщи-с ня не любиў, юж єс ся похвалиў. З.

*

Не любуй дьівчатко, не любуй такого,
Што він тя огварит бодай віля кого. З.

*

Хоц бы-с ня мамічко до полудня била,
По полудни буду Янічка любила. З.

*

Кукай же мі кукай, зозулечько сива,
Ці мі не прикукаш, кого я любила. З.

*

Ани мя мамічко до чколы не давай,
Ани ты ся зо мноў біды не задавай,
Маю я милого не далеко од нас,
Такый шумный, ладный як в костьолі образ. З.

*

Кого я любила і рада видьіла,
Теперь єм в тім рочьку поняхац мусьіла. З.

*

Познам тя миленькый, познам тя за горы,
Бо ты ся качурят волоскы до горы. З.

*

Выйду я на гору, буду ся більіти,
Буде ня миленькый здалека видьіти. З.

*

Роскошонькы мои як вы ня минули,
Як тоты квіточкы, што на ярь квітнули.
А квіточки квитли и квитнути будут,
Роскошонькы были, але юж не будут. З.

*

Смутна-м, невесела: вшытко людям чкодит,
Боже мій любенькый, хтоже ім выгодит? З.

*

Жебы так пан Біг даў, жебы брат сестру взяў,
А я мам єдного, пішла бы-м за нього, З.

*

Дуе вітор, дуе, до папера вкладат,
Каждый пес паробок своєй рівньі глядат. З.

*

Дякую ти мамцю за твоє хованя,
Лем ти не дякую за твоє одданя.
Так єм ся оддала, лем бы была слава,
Лем бы мі косонька плечи не вкрывала. З.

*

Голосочькы мойі, де я вас подьію,
Піду до льісика, там я вас посью. З.

*

Перечко єдно мам, хто же мі друге даст,
Кой ся моя мила той осени оддаст? З.

*

Жалькі мойі жалькі и мойі фрасункы:
Каже мі вертати мілый подарункы. З.

*

Теперь ми ся, теперь голосик голосит,
Мій милый фурманит, колачі ми носит. З.

*

А на што. то на што тот мадяран (= майран) квітне?
На вінок не здабат, на перечко липне.
На вінок не здабат. бо вінок зеленый,
На перечко липне, бо перко червене. З.

*

Шытко мі єдно, шытко мі на двоє,
Маме плакац єдно, волиме обоє.
Або ты або я банувац будеме,
Або обоічко, як ся розыйдеме. З.

*

Широкый яречок а быстра водичка,
Не ход до нас Янчік, утопиш коничка.
Єдного утоплю, другого си куплю,
А тебе дывчатко ніґди не одступлю. З.

*

Як я зумрем (зумру), што мі дате?
Кошуленьку, тонкы ґаты,
Фалат древка ялового,
Што мі буде трунка з нього.

Зумрем ті мамічко,
Хоц єм ті не хвора,
Як мі не даш любиц
Янічка зо двора.

Янічка зо двора,
Клебаньского слугу,
Зумрем ті мамічко,
Юж я ті не буду. З.

*

А маю я черешеньку в лысьі,
Хто же мі з ней черешен принесе?
Маю я фраіречку молоду,
Принесе мі черешен до дому. З.

*

Засьвіт мі місячьку и ты зьвіздо ясна,
До того риночьку*), де дывонька красна. З.

*

Жебы сонце знало, як то тяжко робиц,
Понагляло бы ся за гору заходзиц. З.

*

А Боже мій Боже, яка-м сиротонька,
Юж ня не потышат отец, ни мамонька.
Мати ня не тышит, в чорні землы лежит,
А отец так само, лежит в земли давно.
Сирота-м по вітци, гірша-м по матери,
Хто сиротоў не быў, то меньі не вірит. З.

*

*) ринок = пляц коло хыжи.

О Боже, Боженьку, деж моя мамічка?
Выросла мі на них зелена травичка.
Пішла бы я, пішла травичьку выжати,
Жебы мі хотьіли мамусенька встати. З.

*

Ховала-с ня мамцю як рыбоньку г водьі,
За тото хованя одробиц ті годьі. З.

*

Жальмо (= жально) мі тя, жальмо, моя мила жальмо,
Бо тя не видьіли моі очька давно. З.

*

Очи моі чьорны, чого вы плачете,
Ці то лем тот єден паробок на світьі?
Не єден, не єден, єст парібків вельо,
Очи моі чьорны не плачте же тыльо! З.

*

Повідж мила, повідж, альбо мі одповідж,
Ци до тя не ходжу, як на сьвату сповід. З.

*

Дує вітор, дує ей горі варошом,
Плаче дьівча, плаче за лінском роскошом. З.

*

Пила-м паліничьку и вино и вино,
Так єм ся напила, аж ми было мило. З.

*

Побили ня шчера, не болит ня ґнеска,
До чого ня гвела любост пренесчесна. З.

*

Ци чюли вы люде, коли псы брехали,
Тогды-ль моі ножкы од милой трепали. З.

*

Женила ня моя мати, женила, женила,
Казала ми таку брати, што не была мила!
А я си таку взяў, што мі была мила,
Чьорны очька, білы личька, сама як лельія. З.

*

Гуляли, пияли два хлопцьі с Тылявы,
А третій с Поточька гуляли до рочька. Тн.

*

Кой я ишоў з Дебрецина с Токаю,
Вшыткы на ня псы з валала брехали.
А Боже мій юж ня зідят тоты псы,
А юж моя фраіречка твердо спит. Смрч.

*

Перко мам, перко мам, але не червене,
Дало мі го дывча худобной матери.
Перечко зелене, в Кракові роблене,
Зо срібла, зо злота краківска робота. Смрч.

*

О Боже мій Боже змилуй ся на до мноў,
І над тым дывчатом, што бануе за мноў. Смрч.

*

Бануй дывча, бануй, маш чого банувац:
Мало-с миленького, не знало-с шанувац. Смрч.

*

А Боже мій Боже, што я мам робити,
Не хоче мі баран на поле ходити.
Альбо го заріжме, альбо го продайме,
Альбо го качмарцьі за пальінку дайме. Смрч. (пор. ст. 302).

*

Паленочько горька я тя рада пию,
Як тя прийде плациц, лем си подумію. Смрч.

*

Думаш мила, думаш, же ня дома не маш,
А я дома сиджу на облак тя виджу. Смрч.

*

Пискай же ты, пискай, я буду сьпівати,
Ці ми ся будеме на єдно здавати. Смрч.

*

А я сі засьпівам красньі, по дывоцкы,
Аж мі ся розовют сухы голузочькы.
А я сі засьпівам г лысьі на горбочьку,
Почуе ня милый дома на риночьку. Смрч.

*

Жебы не горбочьок, не гамуваў бы я,
Жебы не дывчатко, не любоваў бы я.
Але то горбочок гамувати мушу,
І тебе дывчатко любовати мушу. Смрч.

*

Сьпівай си дывчатко, теперь ті до того,
Пак ті не жалуют сьвіта біленького. Смрч.

*

Сьпівам же си, сьпівам, хоть єм не шоўтыска (=шовтысска),
Най си кажда сьпіват, котрі не жаль пыска.
Сьпівам я си сьпівам, чом бы-м не сьпівала,
Бо я од сьпіваня податок не дала.
Податок не дала, складку не складала,
Сьпівам я си сьпівам, чом бы-м не сьпівала? Смрч.

*

Як я си засьпівам, далеко ня чути,
Под же мій миленькый волы навернути.
А вечур мі, вечур, юж мі ґ вечерови,
Гонит мій миленькый вівцьі д кошарови.
Гонит він йіх гонит, батожечком пукат,
А його миленька під облачьком слухат. Смрч.

*

Бодай же тя бодай, моя мила бодай,
Як на тя заволам, под мі ручьку подай.
Як на тя заволам з широкого поля.
Под мі ручьку подай на сивого коня. Смрч.

*

Сивый кін, сивый кін, ма білы копыта,
Наверний го дьівча, бо іде до жита. Смрч.

*

Такый мій миленькый, як квіток біленькый,
А я єго жена, як ружа червена. Смрч.

*

Бодай тя дьівчатко сивый коник носиў,
Дала-с мі ґамбочькы, ани-м тя не проснў. Смрч.

*

Не была-м, не буду на милого добра,
Покыль мі не зыйде розмарія дробна. Смрч.

*

Маю я милого не далеко од нас,
Такый шумный, гардый, як х костельі образ. Смрч

*

Тыльова, Тыльова округле селечко,
Жебы го змальоваў, было бы містечко. Смрч.

*

Широко далеко листочьок по гаю,
Іщи шире, дале я миленьку маю. Смрч.

*

Милый мой, милый мой, моє милованя,
На кого ся прийде наше любованя?
Прийде ся на люди и на пана Бога,
Юж ся наша любост прейде не за доўга. Смрч.

*

Вербуйте, вербуйте, але знайте кого,
Лем мі не звербуйте мого миленького. Смрч.

*

Вербуют, вербуют гусаре на коня,
І я ся звербую фраіречько моя. Смрч.

*

Тече вода, тече с кычеры до дзбанка,
Варуйте ся дывкы смерецкого Данка.
Бо смерецкый Данко великый задлоґа,
Полюбиў бы дывча серед перелога. Смрч.

*

Червене яблочко, червене як оген,
Дай мі дывча ґамбы, бо я того годен. Смрч.

*

Янічко сердечко, де-с подыў перечко?
Ішоў єм брез воду, хпало мі до споду. Смрч.

*

Не огваряй ня ты, ты богацка дывко,
Як ты дам по пыску, аж ти буде ґірко. Смрч.

*

Сьпівам я сой сьпівам, по неволи скачю,
Прийде мі такый час, што ся дос наплачю.
Прийде мі такый час і така година,
Дос я си наплачю, як мала дытина. Смрч.

*

Подуй вітре, подуй по ярі пшеници,
Поздрав пане Боже няня в Гамериде.
Няню мій, няню мій, мій сивый голубе,
Хто мі даст волонькы, як мі Вас не буде?
Цит дывонько моя, єст пан Біг на небі,
Єст пан Біг на небі, даст волонькы тобі.
Єст пан Біг на небі богатый, богатый,
Даст він ті волонькы рогаты, рогаты! Смрч.

*

Зелене-м посьіяў, зелене мі зышло,
Яке-м дывча любиў, таке за ня пішло. Смрч.

*

Не орю, не сьію, само мі ся родит,
Таку миленьку мам, сама за мноў ходит. Смрч.

*

Не прошу тя мила, жебы-с отворила,
Отворю сой сам, замкы твойі знам.
Мотузком підперла, кыйом завязала,
Якых єс сой мила замків насправляла. Смрч.

*

Што мі по коничьку, кед му не мам сена,
Што мі по дзевчиньі, кед мі дома жена. Смрч.

*

Жену мам, жену мам, правда невеличька,
Пожену на ярмак, куплю си коничька.

Як буде дорого, продам тя небого,
А як буде туньо: ід домів ґаздыньо!
Ід домів ґаздуньо, домів ґаздувати
Але не до корчьмы кватиркы ставляти. Смрч.

*

Пане Боже, як ся старам,
Хто мі волы займе заран,
Вера я йіх не пожену,
Бо я маю младу жену.
Зйіднайме сой челядничька,
Пожене йіх до гайічка,

До гайічка, до лельійі,
Напасут ся розмарийі.
Розмарийі напасут ся,
Зимной воды напиют ся,
Зимной воды студенковой
Зо студенкы качмарьовой. Смрч.

*

Женю я ся женю
Брез цьілу осеню,

Нихто ми не видит
Мою младу жену. Смрч.

*

Не пию паленку, лем арак, лем арак,
Не піду до дому, аж заран, аж заран.
Не піду до дому, аж віторок рано,
Не мам маленького, жебы мі плакало.
Хоц бы мі плакало, што кому до того,
Кой я сой зйіднала пістунку до нього.
Зйіднала я собі слугу і кухарку,
Іде мі робота, як лем на фольварку. Смрч.

*

Не пию паленку, лем палену воду,
Не люблю дьівчатко, лем єго подобу.
Любиў я любочьку за пітора рочьку,
А тоту огыду і рочьок не буду. Смрч.

*

Казали мі куркы пасти, горох молотити,
Куркы яйця потратили, хотьіли ня бити. Смрч.

*

А тіўко то тіўко той дьівоцкой красы,
Што собі зачеше свойі жоўты власы.
Власы си зачеше, косу сой заплете,
Іщи людьом чкодит, же парадньі ходит. Смрч.

*

Бою я ся бою, пана Бога бою,
Жебы ня не караў за неволю*) мою! Смрч.

*

*) неволя = нерадьіня.

Жену мам, жену мам, правда невеличка,
Продам єй гусарім, куплю си коничка. Г.

*

Умерла, умерла рихтарьова Гайнча,
Хто-же ми пожене до поля бараньча. Г.

*

Не буду так робиў, як єм хчера робиў,
Не буду с пайташом до дьівчины ходиў.
Бо пайташ облапляў, а я си припатряў,
Такый мі тяжкый жаль, аж єм ся росплакаў. Г.

*

Мила моя мила, нич бы-с не робила,
Лем бы-с си коничкы за кантар водила. Г.

*

Моя мила, премилена, де ты спиш?
Х комірочцьі, на лавочцьі, лем ту прид!
Іщи я ти коморочьку отворю,
І при тобі годиноньку постою! Г.

*

Маю я милого, як червена ружа,
Кобы мі го дали за мужа, за мужа!
Ани бы я йому робити не дала,
Лем бы сі милого од красы тримала. Г.

*

Моя мила, премилена, што там маш,
Же фартушком прикрываш?
Штобы-м мала? грушкы мам,
Прид миленькый та ти дам. Г.

*

Янчік, Янчік, штобы-с зробиў,
Як бы до ня инший ходиў?
Стріліў бы-м до твого бочька,
Жебы-с была к . . . . значна! Г.

*

Маю я милого, там без загороду,
Каждый ден го виджу, як выйду на воду. Г.

*

На высокі горі там сама волочка, (= ниткы)
На мойім миленькім вышита сорочка,
Жебы я знала, котра вышивала,
Стяла бы йі главку без жадного права. Г.

*

На быстрім яречку гуси воду пиют,
На шварнім дьівчатку паробци ся биют. Г.

*

Не про тебе жиде корчму муровали,
Лем то про паробків, жебы таньцовали.
Таньцуйте паробци, най дывкы не стоят,
Няй ся стары бабы на танец не строят.
Таньцуйте паробци, як сте таньцували,
Жебы вам не росла травка под ножкамі. Г.

*

Жену мау, жену мау, правда з ньоў не легам,
Легают з ньоў друзи и поповы слузи. Г.

*

Якый я си гусовец, на цылый Липовец,
Выйде го мі дывча аж на вышній конец.
Выйде оно, выйде, горко плакац буде,
Дало бы мі ручку, не лацно му буде. Г.

*

За яречком коны, хто-ж мі піде по ны,
Мілой ныт мі еще, самому ся не хце. Г.

*

Пане наш, паноньку, пуст нас до домоньку,
Бо соненько зашло: на дывчата страшно! Г.

*

Не позерай Янчік на мойі королы, (= коралы)
Бо моя мамічка не сыдят на роли.
Жебы моя мамця сыдыли на роли,
Тобы я носила не такы королы. Г.

*

А там долом Дебрецина,
Там ся пасе сивый кін,
Кантар на нім аж ся блыщит,
Як ся бою, Боже мій! Г.

*

Была я там была в зеленім гайічку,
Жала я миленькый, жала я травичку.
Жала я миленькый, жала я травичку
Й урізалам палец, болит ня Янічку! Г.

*

Казала мі мати горошонько жати,
На горошку стручкы, мене болят ручкы.
Казала мі мати татаричку жати,
На татарцы сальцы*), мене болят пальцы.

---

*) сальцы місто усальцї = ости cf. угорскоруск. салькы. — гречка не остята; тут виражено неохоту до праці, бо навіть „на татарцы сальцы". І. В.

Казала мі мати орішенькы рвати,
Лысочка высочка, не можу дістати. Г.

*

Не думай, не думай, як ідеш на Дунай,
Бусеш сой думати, як будеш плавати.
Товаришу попыв, одпровад ня домыв,
Бо ся бою пыти (= пійти), же ня будут бити. Г.

*

Прид до нас Янічку, прид до нас каждый ден,
Як ты не маш чого, задай ся на оген*). Г.

*

Пред нашима дверми барз велика това,
Не ход до нас Янчік, бо се (си) хтопиш коня!
Єдного сой хтоплю, другого си куплю,
А тебе дывчатко ніґда не одступлю! Г.

*

Жебы так о Бозьі, як милый о тобі,
Было бы нам добрі на высокім небі. Г.

*

Стара же я стара, стары моі кости,
Бо ся попустили до вельґой любости. Г.

*

Дрімат мі ся, дрімат, спац мі ся не хоче,
Бо мі ся йоченько за милым трепоче. Г.

*

Спала бы я спала, все Боже не сама,
С такім шугайіком, яка єм я сама. Г.

*

Не буду я сама спати, треба мене колысати.
Колысали мене хлопцьі г мальованій колысочцьі. Г.

*

Хто пиє, тот пиє, тому наливайте,
Хто пити не хоче, тому не давайте. Г.

*

Чийі то коничькы? моі сут, моі сут!
Што ня на войноньку понесут, понесут.
Чийі то коничькы? поповы, поповы,
Што на них черкают зо злота підковы. Г.

*

Дывко моя красна, де ты волы пасла?
Під гыркоў с парібком, аж ся гырка (= гірка) трясла. Г.

*

---

*) то значить: „прыд файку запалити".

Сьвітило бы соньце, хмары заставают,
Любиў бы я дывча, люде мі не дадут. Г.

*

Заградка, заградка, в заградцьі шалатка,
Люб же ты ня Янчік, бо казала матка. Г.

*

А ты Янчік не женатый, сам ты собі винуватый,
Того квіту дост по сьвіту, было собі назбирати. Г.

*

Хлопцьі не женаты вы ся не старайте
Няй ся ты старают, што женічкы мают. Г.

*

Ганцуся плакала, ручкы заламала,
Же Андрусь не принюс яблочко с Токаю.
Цит Анцусю не плач, несу свої очи,
Бо я ті принесу яблочко з Левочи. О.

*

Плачут моі очка, ани не всыхают,
Моі млады лыта марныі угыбают.
Моі млады лыта і моя подоба,
Так мі марныі гыне, як на ріцьі вода. О.

*

Даў єс мі Боженьку за моє сьпіваня,
Даў єс мі мужічка як намалюваня.
Ни він ня не бие, ни він ня не лає,
Сам раненько встає, мене прикрывае.
Не раз бы я не два, роботу зробила,
Выйду на дверечка, патрю на Янічка. О.

*

Хто в тім лєсє (лысьі) бывat, же ся не одзывat?
Як бы-м г ныім бывала, все бы-м ся озвала.
Чкода Боже чкода, лыса зеленого,
Же г нім не почює пташка веселого. О.

*

Янічку за водоў, тяжко мі за тобоў,
Та як бы я была зрукована с тобоў. О.

*

(Обряд весьільный. Сватаня. Трьох або пятох приходят с фляшкоў палынкы і просят келюшка. Як дадут келюшок, то знак, же дывка піде за парібка, а як не дадут, то идут гет с хыжи. Як ім дадут келюшок, то наливают палынкы: наперед пют до вітця, до матери а потім млодый до млодой. Потім ідут до сьвященика просити, жебы голосиў оповіди. Потім як вийдут оповіди, сьвященик дає шлюб).

Як ся весьіля сходит, то иде млодый (з ним єден староста, три або штырі свашкы, єден або два дружбы) до млодой (котра мат єдну або дві дружкы). Свашкы співают:

Дай же нам Боженьку
Счасливу дороженьку,
Десте ся обіцяли,
Жебысме дойіхали.
Бо підеме в дорогу
По Гайнцусю молоду,
Кобы Айнцуся знала,
Же Андрусьо иде,
Ставила бы мосты,
Зелены покосты,
Столы яворовы,
Обрусы цвелиховы.

*

Пане Андрусю, пане,
Де твоє войско стане?
В Гайнцюсьі на рыночьку,
В зеленім барвіночьку.

*

Пане Вільховяне,
Вкажте же нам дорогу;
Кады коньі навертати,
До котрого рынку стати.
Бо на тім рынку слизко,
Приближай ся Андрусь близко.
Пустте же нас пустте,
Або нам отворте
Тоты воротенька,
Што за нима Айнцусенька.
Наш любенькый свату,
Роспыхай нам хату,
І тоты новы сьіни,
Жебысте ту сьіли.
Не дуже нас ту пришло:
Лем пят і двадцет сватів
И дванадцет гудаків,
И мы штыры сваненькы
Всі штырі молоденькы.

*

Вкажте нам Айнцю, вкажте,
Нехай мы єй видиме,
Зачим ся ту трудиме.

*

(Наперед г млодой ся вінцьі виє а потім іде весьіля, млодый з вшыткым весьільом до млодой)

Дайже нам Боженьку
Счасливу годиноньку,
Віночькы зачинати,
Шестьом докладати.
В недьіленьку раненько
Вила Айнца віноньку,
Вила перевивала,
До росонькы мачала,
По столу ним качала:

Точ ся вінку по столу
Перед мамоньку посполу.
Призрий ся пані матко,
Ци ся виє вінок гладко.
Виє ся вінок гладко,
Як червененьке ябко,
Такы на нім листочькы,
Як на небі зьвіздочкы.

(під вінок збирают; дьівчата сьпівают, як молодицу збирают).

Дуй вітре дорогою,
Росплет косоньку мою,
Росплет єй до волоска,
Няй иде поголоска.
Няй родинонька чює,
С кым Айнца ся шлюбує.

(свашкы сьпівают, выправляючи „столец“: желы сьідали на столец отец и мати и жебы благословили молодых).

Треба стільця широкого,
Єст ту роду великого,
Єст ту родиноньку,
Як х полю калиноньку.

Благослов мамонько
Своє любе дьітятонько.
А мамонька так мовит:
Няй іх Бог благословит!

*

(потім зас сьпівают вітця и родину).

(Як ідут до шлюбу, свашкы сьпівают)

Підеме до церковцьі
Порушати покровоньцьі,

Жебы Айнцюся знала
С кым буде шлюбовала.

(як идут за путьом до церквы, свашкы сьпівают)

Сьідит пташок на церковцьі,
Кличе попа до церковцьі,
Не єст попонька дома,
Пойіхаў до Львова,

Ключічкы куповати,
Церковцю одмыкати,
Молодята вінчати.

(як ідут зо шлюбу, свашкы сьпівают)

Тепер сме выграли,
Кой сме шлюбу достали,

Шлюбу красненького
Од попа молодого.

(приходят до хыжи млодой и сьпівают свашкы)

Иста мамонько, иста
З твоєй дьівкы невіста,
Выйд мамонько зо сьвітлицьі,

Почастуй нас зо скляницьі.
Не частуй нас ледом
Лем солоденькым медом!

(гвойдут до хыжи и ся гостят; пак ся одгостят і таньцуют, зас ідут до млодого з молодицеў).

Зберай ся Айнцо, зберай,
Юж ся ту не озерай,
Бо юж ті ту не бывати,
Лем ся з нами выберати.
Дякуєме ти мамцю
За чест, за гостину

И за красну дьітину,
Жесте нам выховали
І од огня варували,
Од огня і од воды,
Од шелякой пригоды.

(як прийдут перед двери млодого).

Выйд мамонько під стріху,
Ведеме ті потьіху,

Выйд мамонько космата,
Іде невіста богата.

(гвойдут до-хыж и пак гостят ся, таньцуют — а молодята потом кладут спати (свашкы, староста и дружба). Потом за годину зганяют их, знимают вінец з головы молодицьі и повязуют єй до чіпця).

Стала ся нам новина,
Дьівку хмара привалила,

Ни чорна, ни біла,
Буде Андрусьова мила.

(пак идут ся мыти на ріку и сьпівают свашкы):

Де ся Айнца мыла,
Там пресьвята Дыва была! О.

* * *

(на вечурках сьпівают):

А в недылю рано дрібненькый дощ падат
Юж моя миленька до мня нич не гадат. О.

*

Ой марна то річ, аль не збыта,
Ой знают люде, прешто-м бита —
Ой а бита я през марну річ,
Ой жем пустила дурня на ніч. Пол.

(Возмут хлопцьі, змовлят ся оперед тыжден и нарубают ядлівцьі и иншого ріжджа. День перед сьв. Яном поскладают межи штыри колы высокы и потому на сьв. Яна палят вечером и сьпівают:

На Яна, на Собітку,
Зарізали хлопцьі кітку,
Не солена, не мащена,
Лем попелом посыпана.

(так сьпівают дывчата; зас хлопцьі сьпівают, же зарізали дывчата кітку; потом скачут через оген и стріляют). Тих.

*

Ей на Яна, на собітку,
Просиме вас на собітку,
Подте вшыткы, до нас вшыткы
Подте вшыткы на собітку!
А на Яна, на собітку
Зарізали хлопцьі кітку,
Ныім ся дывкы позбігали,
Хлопцьі кітку росторгали.
На Яна, на Купала,
Баба кабат заляпала,
Хлопцьі пішли й одопрали,
Кабат в кускы поторгали!
На Яна, на рогача,
Зарізали хлопцьі гача,
Ни солене, ни масчене,
Лем попелом потрясене.
Ой попелу дост не мали
Лем по селу позычали,
А по селу дост попелу,
А по полю дост куколю!

*

Ой на горі, горі
Червененькый оген горит,
Парібці го гашат,
Х капелюшках воду носят.
Кіўко х капелюшках воды,
Тіўко парібской подобы.
Ой на горі, горі
Червененькый оген горит,
А дывкы го гашат,
Х перстениках воду ношат.
Кіўко х тых перстениках воды,
Тіўко дывоцкой подобы. Тих.

*

На Яна, на Яконька
Горіла нам субітонька
Субітонька ясна,
Челядонька красна. Тих.
На Яна, на Яконька
Горіла нам собітонька,
Як горіла, так загасла,
Яка при ныі челяд красна!

Уж собітка догоріла,
Уж ся челяд розлетьіла. Тих.

*

На ростоцьі, на потоцьі
Два голубы воду пили,
Пили, пили пак злетьіли,
На лелию собі сьіли.
Почали си гуторити,
Кого мают оженити:
Ту Марину и Василя
Треба тото враз злучити,
И на Бога поручити
И на Бога єдиного,
На Василя молодого.
А и на ню наймиленьшу,
На Марину молоденьку.
На выгоні на припоньі
Верх потока зеленого,
Пасе Василь коня свого,
Пасе, пасе, попасує,
На Марину попатрює.
Марин моя наймиленьша,
Под же ťу мі яко инша.
Инша выйде, зрадує ся,
Инша выйде, зрадує ся,
А ты выйдеш, засмутиш ся.
На выгоні, на припоньі
Припинала Марин коні,
Припинала, припинала,
Червінцями напыхала.
Помыйцями напавала,
Вывела их на ярмачок,
Взяла за ньі піторачок,
А за тот піторачиско,
Купила си клапачиско.
Почала ним хльіб краяти,
Почаў ся йі выгинати.
Якый дябол клапачиско,
Такый другый Василиско. Тих.
На Дунаю шаты прала
Горі долом попатряла,
Юж панове з войны идут,
Мого пана коня ведут.
Вы панове пренесчесны,
Де-сте мого пана дьіли?
Ой там лежит в ширім полю,
В ширім полю при тамборю (= таборі)
Там ся хлопцьі ростинают,
Свою кровцю розливают.
А там єст той кровиченькы
Лем кончькам по боченькы.
Його коник пиля нього,
Гребе ножкоў, жалує го.
А кой мій пан на ня сьідиў,
Та я голый овес йіў,
Теперь не мам сьічкы, соломы,
Рознесут ня сірокы, вороны.
Гирле, гирле, білий соколе,
Ци єст там небо в мойі стороны?
Ей небо, небо на лужку-м лежаў
Правоў рученькоў на серци-м держаў.
Матуся ходит, як тиха вода:
Вставай дьівусю, вставай молода!
Дьівуся встала, ся зрадовала,

Свойі служенькы позобуджала:
Встанте служенькы,
Сьвітте сьвіченькы.
Нехай ся сьвітят як в день, так в ночи,
Няй ся подивлят милого очи. Тих.
(на Собітці мечут каміня і перескакують без оген).

* * *

(На вечурках сьпівают):

Ишла, ишла свята Єлена глядаючи Божого сына.
Не нашла она Божого сына, лем она нашла трое жидовят.
Ей жиды, жиды, вы парси жиды,
Ци вы там были, кой Бога мучили.
А не мы, не мы, лем наши старши,
Мы при тім были, як го мучили.
Піздрий Єлено в гору зелену,
А на ті горі три древа стоят,
Під трьома древами три гробы лежат:
А г єднім гробі Ян Божий лежит,
А в другім гробі сын Божий лежит,
А в третім гробі свята Пречиста.
Пред Яном Божим ангелы грают,
Пред сыном Божим сьвічкы палают,
Пред сьвятоў Пречистоў ружа проквітат,
А с той мі ружи пташок выльітат,
Не быў то пташок, лем сам сын Божий,
Што по цьілім сьвіты людий розмножиў.
Ей амін, амін так нам Боже дай,
Жебы мы пішли г небесный рай.
А с того раю аж до другого,
Аж до цариства до небесного. Тих.

*

Зазуленько ряба, де будеш кукала,
Кой єс сой на бучку вершенько зломала?
Буду я кукала на зелені сосны,
Покля мі на бучьку вершечок выросне! Тих.

*

Трепле ся мі очко до того орлочка,
Треплят мі ся обі, бо бы пішли х тобі! Тих.

*

Мати сына проклинала, на пустиню проганяла:
Иди сыну на пустыню, идий, идий а не приди.
Людскы дьіти до костела, а ты сыну все до села —
Людскы дьіти юж с костела, а ты сыну тогды з села.

Вышла матка юж с костела, ани ся не розгартала,
Дыти мойі дрібненькоє (sic!) а юж же мі не вшыткоє!
Сестра моя найстаршоє вывед же мі коня мого,
Коня мого сівенького.
Она коня выводжала
И барз горенько плакала
А брате мій наймиленьший,
А де жи ти підеш од нас?
Коли же ты до нас прийдеш?
А тогды я до вас приду,
Як соненько на спак зыйде,
А кервавый дойджик хпаде!
Сестро моя середуща,
Вынес же мі шаты мойі,
Шаты моі біленькойі (sic!)
Она шаты выношала,
А все го ся зьвідувала:
А де же ты од нас підеш,
Коли же ты до нас прийдеш?
А тогды я до вас приду etc.
Сестро моя наймолодша,
Вынес же мі цыіжмы мойі,
Цыіжмы мойі, дорогойі.
Она цыіжмы выношала,
Барз горенько заплакала:
А брате мій наймиленьший etc.

Ай піду я, піду битом дороженьком
На нон зеленый вершенько.
Ой пішоў, він пішоў битом дороженьком
На нон зеленый вершенько.
Пішла матка стара сыионька шукати.
Почаў вітрик подувати,
Почаў дойджик покрапати,
Ни ту бучька, ни ту крячька,
А Боже мій, де ся дыіти?
Стала собі під явора
Під явора зеленого,
Під сыночка, під свойого.
А тот явір, яко сын мій,
А тот камін яко кін мій
Почала голузкы з явора ламати,
Почала кровця цяпкати.
Мати моя наймиленьша
Не дала-с мі в селы жити,
Дай же ты мі в полю быти! Тих.

*

Ішоў Христос, ішоў за дрыґоў, за дрыґоў,
Надыбаў, надыбаў сироту й убогу,
А што-ж же ты робиш сирото убога?
А иду я, иду хлыба упрошаю,
Хлыба упрошаю, мамусьі шукаю.
А ідий ты, ідий на нону долинку,

Вылом ты сн, вылом голузку маленьку,
А покроп ты, покроп материну в гробі,
Тамусь ся ті, тамок, матуся обізве.
А хто то ту ходит, а хто то ту пукат?
То я сиротонька, што мамусьі шукат.
Ідий ты, ідий до новой матери,
Няхай тобі няхай кошульку выпере.
А як мі єй пере, летит з ней паздіря.
А як мі єй крає, на сто крат налає,
А як мі єй шиє, на кронцо*) єй шиє.
А хпекла мі пляцка як дубовый листок,
Іщи ся ня пытат, ци-м го зьіла вшыток?
Зьіла його, зьіла в сьінях за дверями,
Як піздрю на нього, заливам слезами.
Як мі варґоч плете, ізбу зо мном мете,
Як мі главу чеше, то сут по ньі шпляхы.
Свойім дитяточкам як ляля кашечка,
А мі сиротоньцьі щира помыечка.
Зослаў Пан Біг, зослаў ангела сьвятого,
Вберай ся сирото до неба вічного,
Зослаў Пан Біг зослаў чорта пекельного,
Вберай ся мачохо до пекла вічного.
Жебы-с мя сирото с пекла выбавила,
Тобы-м твойі ручкы, твойі ножкы мила,
С твойіх ручок, ножок тот бы брудик пила.
Не рыхло мачохо с пекла выбавити,
Било ти сиротьі кривду не робити! Тих.

(На вечурках кладут три стопкы серед хыжи, поімают ся вшыткы за рукы, таньцуют и сьпівают так:

На пецу молотиў, а в пецу віяў,
Жена му зганяла а він ся з ньі сьміяў.
Кудлачу, кудлачу, де твоя жена?
За пецом, за пецом перепрядена.
Сьім ріжків-орішків а осме сало,
Чом же ня не любиш, што-ж ті ся стало?

А долом, мі долом
На комінку грают,
Тиханьскы дьівчата
На фарбу складают,
Котра гріш, котра два,
Котра піў таляра,

*) на запит: що значить „на кронцо“? — одержав я відповідь: „што далеко имат“ — отож „на кронцо шити“ = шити рідко. І. В.

Єдна ся вырвала,
Сама таляр дала.
Фарбуйте, малюйте
Фарбу не жалуйте —
На синьо, на біло,
Жебы было мило.

*

Брез мою лучьку вода тече,
Мовила мі мила, же мі не хце,
Як ня не хцеш, не прошу тя,
Гусаре вербуют, хлопцьі машеруют,
Піду звербую ся. Тих.

*

А буду я вітця просиў:
Татуню, мамуню дайте ми дьівуню,
Бо ся з ньом буду жениў!
Як вы мі єй не дате,
Дайте сой єй малювати,
Положте єй за скло,
Буде тому ясне,
Будете ся призирати,
Як вы ся надумате,
Самы вы єй тот час дате. Тих.

А долом мі долом на камінку грают,
Тыханьскых парібків на войничьку ждают.
А тот пан Ванюсьо він им перед веде,
А його Теклюся за ним коня веде.
Вывела го она на зелены лучькы,
Подай Теклюсь, подай свойі білы ручкы!
Рученькы подала, горко заплакала:
Бодай была я тя Ванюсь не зазнала,
Ни тебе самого, ни коничька твого,
Бо ты мене збавиў вінка зеленого! Тих.

*

Од бучка до бучка под листечком,
Повідж мі дьівчатко о вінечку.
—Ньі-м ті го не взяў, ньі-м ті го не украў,
Лем ті мой' дьівчатко до воды й упаў. Тих.

*

Долина, долина, меджи долинами,
Нихто того не зна, што є меджи нами! Тих.

*

Кукай мі кукай зазуленько ряба,
А чі мі прикукаш, кого виджу рада. Тих.

*

За то мене за то, за воячька дато,
Бо-м любиў дьівчата на велике шьвато. Тих.

*

Жебы я знала, де мій милый косит,
Вынесла бы я му в кановочцьі росы.
В кановочцьі росы а в пугарі вина,
Жебы люде знали, же я його мила. Тих.

*

А на горі Сигота пасло дьівча ягнята,
Копало си коріня спід білого каміня.
Варило го г молоцьі: схожайте ся паробці!
Іщу корінь не хкыніў, юж паробок прилетьіў.
А што-ж тя ту принесло ци помело, ци весло?
Принюс ня ту сівый кін, бо я буду дьівча твій! Тих.

*

Скажут люде, же я зумрем, а я хочу жити,
Сколько жиў я на сім сьвітьі, треба все лишити!
Зостае ся срібло, злато и драгыйі шаты,
Трудно ми их зо собою на тамтот сьвіт взяти.
Штырі дошкы, сяжен земльі, спасение з неба,
Як ударят в шиткы дзвоны, юж більше не треба.
В гробі лежат ребра, бокы, голова и рукы,
Душа піде несмертельна на вічныйі мукы.
Як упущат грішне тьіло в глубокыйі долы,
Засыплют ми піском очи, не глядну николи. Тих.

*

Не буду ораў, ани сяў
Лем си буду розмышляў,
Жебы-м тяжко не робиў,
Голый-босый не ходиў. Тих.

*

А ты жиде на шинку,
Даеш людьом паленку,
Я бы тебе за бороду,
Быс не даваў людям воду.

Ой бо то є водичка
Од нашого божічка.
А мы йому дякувати,
Жебы нам даў хісновати! Тих.
Жала я траву в вербиньі,
Й урізала-м палец болит ня.
Ой болит ня, болит, болит ня,
Центеровый листок загой ня! Тих.

*

На горі черешенька трясе ся гоя-гей!
А під горов сивый кін пасе ся »
Моя мила сама дома боит ся »
Не бой ты ся моя мила »
Шак, прийдем из вечера »
Обночуєм до рана білого » Тих.

На широкой меджи там дывчатко лежит,
Подме го зобудзиц, будеме го любиц. Тих.

*

А як я ту преночую, кому же я подякую,
Подякую ті челяди, што мя стады выпровадит. Тих.

*

Зышоў єм до корчмы файку закурити,
Боже мій єдиный! хотыли ня бити!
Хотыли ня бити, миленька не дала,
Так она повіла, же фраіра мала! Тих.
Ой маю я косу, але ньоў не кошу,
Горі селом, долы селом на параду ношу.
А моя коса з самойі оцели,
Бере траву и отаву по при самій земли. Тих.

*

Таку я си фраіречку достаў,
Як бы мі єй пан Біг з неба зослаў,
Такы она чорны очи мала,
Як бы сой змалювати дала. Тих.

*

Яка лыгам, така встаю,
А плакати не престаю,
Кебы-с прийшоў пред недыльоў,
Бы-с ня нашоў на постели,
А як прийдеш по недзели (недыли),
То ня найдеш х чорныі земли. Тих.

*

Заграй мі потряску, Заграй же мі щи раз,
Стратила-м запаску — Стратила-м другый раз. Тих.

*

Калиноньку ўамлю, березонька гне ся,
Чуджы жены люблю, свою не хоче ся.
Чуджій жены куплю чепец, жебы ся ховала,
Свойій жены вломлю ребро, жебы умерала. Тих.

*

Нл Яна, на Янонька Юж ся челяд посходила.
Горит наша субітонька, Просиме вас на субітку,
Ся субітка розгорює, Спечеме вам чорну кітку,
Вся ся челядь посходжує. Ни солена, ни мащена,
Собітка (субітка) догоріла. Лем попелом потрясена. Гр. (Ожинне).

*

Сьпіваночкы мойі, як ня поминули,
Як тоты квіточкы, што на ярь квітнули. Гр.

*

Іщи раз, іщи раз мила попробую,
Як ми тя не дадут, то ся завербую. Гр.

*

Плакало дьівчатко, нарікало гласом,
За вічком зеленым, за дьівоцкоў красоў. Гр.

*

Так єм ся выдала на тот короткый час,
А я так думала, же буду дьівкоў зас. Гр.

*

Сьпівам я си сьпівам, чом бым не сьпівала,
Мамичку мам добру, не буде ня кляла.
Мамичку мам добру, нянічка льіпшого,
Буду си сьпівати до рана білого. Гр.

*

Волкы моі, волкы, сама сивина,
Як я вас попродам, напию ся вина. Гр.

*

Жебы я то знала, же я ту не буду,
Не носила бы я на бережок воду,
Но бы я носила на зеленый горбок,
Абы мі ся достаў тот шварный паробок. Гр.

*

Мамо моя, мамо не зганяй ня рано,
Бо мойі рученькы нароблены давно.
Лем ня втогды зожен, як соненько зыйде,
Дост ти ся нароблю, ньіж горы обыйде. Рад.

*

Юж ся поженили, лем я єден зостаў,
Ачень бы я, ачень шварне дьівча достаў. Рад.

*

Буде ся смутила гора и долина,
Же я єй не буду веце веселила. Рад.

*

Одтале (оттале) я піду, закочу колечко,
Зостань же ми здрава моя фраіречко. Рад.

*

Ой Боже мій, Боже, змилуй ся на до мноў,
Станула-м на камін покотиў ся зо мноў.
Покотиў ся зо мноў в глубоку долину —
Боже мій миленькый! юж я в ньі загыну. Рад.

*

О Боже мій Боже, што ся набоженькам,
Ци я ся даколи роскоши дочекам. Рад.

*

Што будеме робиц, кой сме поробили,
Будеме ся качац з горы до долины,
З горы до долины з Ваньом на малины:
Дай ми Ваню малин, бо-с ня вінка збавиў! Рад.

*

О Боже мій Боже, змилуй ся на до мноў,
И над тым дывчатком, што бануе за мноў. Рад.

*

Гору єм перешоў, долину не можу,
Фраіречку-м нашоў, а жену не можу. Рад.

*

Широко, далеко листочок по гаю,
Іще шире, дале до миленькой маю. Рад.

*

Не далеко маю, лем брез загороду,
Виджу миленького, лем выйду на воду. Рад.

*

Сьвіт сонечко гво дни, ты місяцю г ночи,
Ті білі челяди, што ходит по ночи. Рад.

*

Сьвітило бы соньце, хмары му не дают,
Взяў бы шугай дывче, люде розгваряют. Рад.

*

Засьвіт мі місячку и ты зарьо ясна
Пред тоты дверечка, де дывочька красна. Рад.

*

Як піду одтале (оттале), як бым ту не была,
Не повім никому, же єм ту служила. Рад.

*

Зозуленька кукат, а мі серце пукат,
Юж ся мій миленькый на воєнцьі бўукат.
Воєнка, воєнка, на воєнцьі сьміўо,
Але на воєнцьі веселости маўо. Рад.

*

Когутику рябый, не ход мі на гряды,
Не дзюбай лелию, бо я тя забию. Рад.

*

Росне мі, росне фраіречька в Кросньі,
Не піду по ню сам, лем коничька пошлю. Рад.

*

Юж сема година на турни выбила,
Кой мі моя мила дверка отворила. Рад.

*

Отвор мі миленька сріберный облачок,
Бо я тобі несу дванадцет яблочок.
Дванадцет яблочок, тринадцете собі,
Отвор мі миленька, бо я иду к тобі. Рад.

*

Ой піду я, піду, де ся вода сьіє,
Возму сой дьівчатко, што ся радо сьміє. Рад.

*

Иду коло воды, вода на ня брызкат,
Няй ня ледачина за ручкы не стискат.
Ледашто, ледашто, велька ледачина,
Чкода Боже патриц чорныма очима. Рад.

*

Зелене-м посьіяў, зелене мі зышло,
Яке-м дьівча любиў, таке за ня пішло. Рад.

*

Мій милый, мій милый моя перелечько,
Як я тя не виджу, болит ня сердечько. Рад.

*

Колыш же ся колыш колысочько (коўысочько) сама,
А чей бы я пішўа до роботы з рана.
До роботы зрана, з вечера до спаня,
Коўыш же ся коўыш коўысочько сама!
Коўыш же ся коўыш, коўыско на земли,
Прийдут тя коўысац два з неба ангелы. Рад.

*

Шуміўа береза, кой ся розвиваўа,
Шўакаўа дьівчина, кой ся віддаваўа.
Шуміўа береза, шуміў зеленый гай,
Запўакаўо дьівче, запўакаў і шугай.
Дьівче запўакаўо, же ся не выдаўо,
А шугай запўакаў, же дьівчатко не взяў. Рад.

*

За дражечкоў иду, аж ся дражка курит,
Гвойду до касарньі, аж ся трясут муры.
Не за то ся трясут, же-м я до них пришоў,
Лем ся за то трясут, жебы-м з них не вышоў.
До касарньі гвойду як ружа червена,
А з касарньі выйду, як трава зелена.
Такый ты Янічку, як трава зелена,
Лем тя приздобила пантличка червена. Рад.

*

Кониченьку сивый, дай же мі ся злапац,
Почкай параднице, будеш за мноў плакац. Рад.

*

Коник мой, коник мой, уздечка не моя,
На угерскі страны фраіречька моя. Рад.

*

Магера*), магера! як я тя мало мам,
С чого же я, с чого милому перко дам?
Ой маю я маю в заградцьі лелию,
То я миленькому перечько увию.
А перечько трусє поламало мі сє,
Три разы докола фраіречько моя! Рад.

*

Добре тому паробкови,
Што ся женит при ойцови,
При ойцови, при мацери,
Серце ся му розвеселит. Рад.

Ганцю лайте, Ганцю бийте!
Попутала коні в житьі,
Попутала шыткы штырі,
Шытко житце столочили. Рад.

*

Попатрий дьівчатко на суху березу,
Скоро ся розывє, то я тебе возму.
А я попатрала и вчера и гнеска,
А суха береза єще барже высхла.
Попатрий дьівчатко, як камін над водоў,
Як тот камін сплыне, оженю ся с тобоў.
Попатрий Янічко, вельо зьвізд на небі,
Як іх порахуєш, то піду за тебе.
А де ты сой дьівко розуму набрала,
Же ты мі так зараз одповісти знала?
Я го не набрала, лем мі так пан Біг даў,
Жебы ты ся з мене смішкы не выкладаў. Рад.

*

Сирота брез ойца, горше брез матере,
Хто-ж мене почеше, кошелю выпере?
Як я си засьпівам на высокі горі,
Почує ня мамця аж на теметові.
Она ня почує, зараз ся росплаче,
Же ейі дьівчатко по горах щебоче.
Сирота-м, сирота-м, горша од каменя,
Бодай ся сиротьі проступила земля.
Чорна земличенько, чорньісша од мене,
Взяла-с мі мамічку, возми же і мене.

*) = маґеран, мадяран, майран Origanum majorana.

Я ти єй не взяла, лем єй ти прикрыла —
А Бозюсьо душу, а я тыло мушу. Рад.

*

Ой ішла, ішла сиротичька там по всє,
Стрітили сиротку, стрітили єй два псы.
Деж ты, де-ж ты ідеш сиротичько по всє? (= по селы)
А иду, я иду та мамусьі шукац.
А иди та идий там на єй гробичок,
Задуркай, запукай а ци ти ся візве.
А хто-ж то по мойім гробику так стучит?
А то я мамусю, бо мі брез вас біда.
Што-ж ты бы гев йіло, што-ж ты бы гев пило?
А йіла бы я там сухы кореникы,
А пила бы я там ту Божу росичку.
А идий ты идий до тамтой матере,
Няй она іс тебе кошелю выпере.
Як она мі пере, за власы ня бере,
Як она з ня качат, хыжу мноў выкачат,
Як мі істи дає до мамцьі мі лає. Рад.

*

Марысю тетина мы собі родина,
Бо мы полюбили єдной маткы сына.
Єдной маткы сына а другой кальвина,
Марысю тетина мы собі родина. Рад.

*

Колесечка яворовы, десте ся туляли?
Пред качмарьом на брежечку там ся поламали. Рад.

*

Мамусь моя, мамусенько не дай ня за нього,
Він ся купаў при Дунаю, патрила-м па нього.
Кед ся купаў, няй ся купат, а я з ним не буду,
Ани єму ручкы не дам, ни за не (за ни) не піду! Рад.

*

Розсыпали мі ся на кабатьі фаўды,
З'охабиў ня Янчік, не знам ці то правда. Рад.

*

Машіруй воячьку, ци камін, ци вода,
Ци то пане Боже воячька не чкода?
Яка темна ночка, яке вельке блато,
А мои ноженькы не пытают на то. Рад.

*

Была я весела, але не в тім рочьку,
Пішла мі веселіст за гору высочьку.

За гору высочьку, за муры червены,
Юж моє сердечько смутне невеселе. Рад.

*

Дай ся мі Божічку вмолити, впросити,
Жебы мі братусьо вышоў з Гамерикы. Рад.

*

Сеструсь, моя сеструсь яблучко мі не струж,
Розкрій го на двоє, зьзіме го обоє! Рад.

*

Боже мій єдиный, Боже мій предобрый,
Як ся кождый боит дзевечкы худобной. Рад.

*

Боже мій любенькый, сьвіте мій марненькый —
Мушу войовати хлопец молоденькый. Рад.

*

А Боже мій Боже, яка я несчесна,
Юж моя зьвіздонька на небі загасла.
Єдна мі загасла, друга засьвітила,
Вірю в пана Бога, же буду счеслива.
Вірю в пана Бога и в панну Марию,
Же буду шеслива на другу недылю! Рад.

*

В зеленім гайіку пташкове сьпівают,
Юж мого Ясенька на войну волают.
Волают, волают, повідж мій Ясєньку,
На кого-ж ты лишиш мій Ясєньку мене?
Лишу тя на того, што панує в небі,
Три рочькы выстою, верну я ся к тебі.
Три рочькы минуло, юж Уланы идут,
Спід мого Ясенька кониченька ведут.
Ведут они, ведут жалобоў закрыты,
Юж мій Ясуненько на войньі забитый.
Кед його забили, не жалуй же того,
Іде нас сто тісяч, выбер сой єдного.
Хоц бы ту вас ішло тісяч, тісячами,
Не єст ту такого, як мій Ясь коханый.
Бо мій Ясь коханый маў очка сивенькы,
Маў очка сивенькы, личка румяненькы! Рад.

*

Пусте, село, пусте, Радоцина пуста,
Ой єдна дзевечка в Гамерику шусне.
А кед она шусне, голову завиє,
Юж моє серденько на двоє думіє.

А серденько моє не думій на двоє,
А лем думій єдно та підеме г єдно!
Бодай Гамерикы сине море высхло,
Якый там приходит із мого обыстя!
Ей жалю, мій жалю, як тя мам жалувац,
Возму згорівчину, возму тя частувац.
Широка, далека тота Гамерика —
Чкода Боже од нас до ней челядника. Рад.

*

Радоцина варош, округле селечко,
Кебы не каміня, было бы містечко. Рад.

*

Жаль маю, жаль маю, за тобоў шугаю,
Жаль маю великый за тобоў миленькый —
Прос дывчатко Бога и я буду просиў,
Жебы ня цысарскый конюсьо не носиў! Рад.

*

Буде зима, буде зима, буде велькый мраз,
Ой замерзла студеничька і замерзне зас.
Ой возму я сокыречьку, протну, протну студеничьку,
Буде вода враз, буде вода враз! Рад.

*

Калина, малина над водоў ся трясе,
Моя фраіречька не рада ся чеше.
Куплю єй гребеник за дудок сріберный,
Жебы ся чесала під вінок зеленый. Рад.

*

Оче наш, иже єс, дывчатко скады єс?
З білого Сарыша, глядам товариша. Рад.

*

На припецку горит, а в пецу ся палит,
Не бер тоту дывку, што єй мати хвалит.
Не за то єй хвалит, жебы добра была,
Лем єй за то хвалит, жебы ся єй збыла. Рад.

*

В вышнім кінци ружа, в нижнім розмарія,
А на середыні дывче як лелыя. Рад.

*

Подувай вітричку з горы до Дунаю,
Бо юж хлопцьі идут з угерского краю. Рад.

*

Заградичька, заградичька за хыжоў терньова,
Росне мі там розмарія, біленькый вершок ма.

Росне мі там розмарія, шак о ны добре знам —
Нытаў ся ня білый шугай, ци я ся му здам?
Я ся му, я ся му не здам, бо я єм худобна —
Глядай собі в ширім полю, котра тобі ровна. Рад.

*

Понад горы, гей там понад Дунай
Стоіт жовняр, вірны ґадат: (= думає)
Скажи меньі сивый соколе,
Ци ты там не быў в мойі стороньі,
Моя мила ци тужит до ня?
Тужит, тужит, на лужку лежит,
Праву рученьку на серцю держит.
Матуня ходит як тиха вода,
Вставай, вставай цурусь молода!
Цуруня встала, ся зрадувала,
Свойі служенькы позбуджувала,
Встаньте служенькы,
Сьвітьте сьвіченькы,
Най ся сьвітят гво дни, г ночи,
Най ся подивлю милому в очи,
Ци не змарньіў сьвітом ходячи.
Змарніў, змарньіў на личку зблядньіў,
Про тебе миленька, бом тя не видьіў! Рад.

*

Подувай вітричьку на мою ўавичьку,
Подувай мі гво дни, най мі охолодне! Рад.

*

Не думай си коничьку, не думай,
Преплынуў ты Тису, преплынуў и Дунай. Рад.

*

А на горі Сигота пасе дьівча ягнята,
Што бы дьівча робило, якбы ягнят не было?
Копало бы коріня спід сивого каміня,
Варило го в молоцьі: сходжайте ся паробци,
Єще корінь не скыпіў, юж паробок прилетьіў.
Чого-ж ты ту прилетьіў,
Кед ты мене не хотьіў?
Вчера-с гвариў: возмеш ня,
Гнескы гвариш: не хцеш ня. Рад.

*

А гаю мій гаю загаили мі тя,
Шлюбоване дьівча не заградят мі тя! Ч.

*

Під йоблачком явор посадженый,
Сьпіват на ньім пташок премиленый.
Слухай дьівче, як тот пташок сьпіват,
Же з велькой любости ніґда нич не бывat! Рад.

*

Дьівчата не ходте коло быстрой воды,
Не зберайте квіткы, бо то не ягоды. Ч.

*

Бывайте мі здравы мойі товаришкы,
Штосте ходжували разом на орішкы,
Разом на орішкы, разом на черничькы —
Бывайте мі здравы мойі товаришкы! Ч.

*

Квіток дьівча квіток, закаль не маш дьіток —
Будеш мало дьіткы, спаднут с тебе квіткы. Ч.

*

Югора, Югора зелена Югора —
Падают орішкы до нашого двора. Ч.

*

Не женіў бы я ся, жебы не Марыся,
Але то Марыся сподобала мі ся.
Марысю, Марысю я тебе не лишу,
Я твойі оченька на папір запишу. Ч.

*

Кониченьку сивый буд же мі счасливый,
Як піду на войну, бы ня не забили.
Як піду на войну, на тоту войничьку,
Бы ми не забили мою головичьку. Ч.

*

Кониченьку сивый вынес ня з муравы,
Як ня не вынесеш, стрілю ти до главы,
Стрілю ти до главы, до правого бочька,
Як ня не вынесеш спід того горбочька. Ч.

*

Кошары, кошары, малюваны колы —
Приспало ся дьівча, само не зна коли. Ч.

*

Не двой дьівча, не двой*), паробкови не двой,
Вера же му не двой, бо він не буде твой. Ч.

*

Мати моя мати, де ся міло спати?
Пред своіма дверьми на сивім камени. Ч.

*

*) двоити = гварити комусь „ви“, викати. І. В.

Сьпівайте дьівчата на поли поволи,
Як прийдете домів не буде юж коли. Ч.

*

Як я жала ярец, грізала-м ся х палец,
Бо-м ся припатряла на милого танец.
Ей кебы-с знаў Янчік, як ня болит пальчік,
Навертаў бы-с волы и з горы и з долы. Ч.

*

Сьпівала бы-м даку, та не знам ни яку,
Под же ня навчити черняньскый дзеяку! *) Ч.

*

Як ня огварила тота єдна дьівка,
Бодай не зносила зеленого вінка. Ч.

*

Пасут ся овечкы помедже смеречькы,
Не треба югаса ани югасечька. Ч.

*

Як я си засьпівам красньі, по дьівоцкы,
Аж ся мі розовют сухы голузочькы.
Як я си засьпівам красньі, по дьівоцкы,
Аж ся мі розовют під бучьком кореньі. Ч.

*

Я вінку зеленый, як найкрасша пава,
Не жаль тя стратити, кед ся зыйде пара!
Стратила-м, стратила-м, што-м радо носила —
Віночок дзеркало, не знам, де мі хпало! Ч.

*

Сред поточка зеленого
Пасе Ваньо коня свого,
Пасе, пасе, попасує,
На Теклюсю попатрює.
Теклюсь моя! выйд же го мньі,
Дай ми ручкы, дай ми обі,
Не так ручкы, як колена,
Бо ты будеш моя жена!
А в выгоньі, на припоньі
Припинала Теклюсь коньі,
Припинала, припинала,
Черницями напихала,
Черницями напыхала,
Помыйцями напувала.
Вывела ні на ярмачок,
Взяла за ньі піторачок.
За тот піторачок
Купила сой тот ножичок —
Почала ним хльіб краяти,
Почаў ся йі выгинати.
Якый дябол тот ножиско,
Такый другый Иваниско. Ч.

*

Не хотьіла павонька з дуба воду пити,
Не хотьіла Теклюся Ванюся любити.
Юж почала павонька з дуба воду пити,
Юж почала Теклюся Ванюся любити. Ч.

*

*) місто „дзеяк“ тепер вже кажуть: „дяк“ або „жак“. І. В.

Червена файфа дротова, дротова,
Преспала ся Текля Роздьільского.
Вставай Теклюсь, бігай до Преслінского на оген!
Вставай Ванюсь, підеме до шлюбу в добрый ден! Ч.
(Ті три пісни сьпівають на „Субітку“, пор. стор. 346.).

*

Прийд до нас Янічку на другу недьілю,
Буде капельія грала на мойім весьілю.
А хоц бы ті грала аже цьіла банда,
Я ті на ню не піду, была бы мі ганьба. Ч.

*

Кобіто, кобіто, сховай кожух на льіто,
А перину на зиму укрывати дьітину. Ч.

*

Братко мі ся женит, піду на веселє,
Буду ся припатряў, яку паню бере.
Сьідит собі за столичком медже друженьками,
Втерат сі оченька трусьима пірцями.
Хоцбы-с вытерала и позлотец дала,
Юж така не будеш, яка-с ты бывала! Ч.

*

А кебы я знала, де моя мамічка,
Выросла ми на них зелена травичка.
Пішла бы я пішла травичку зожати,
Кебы то я могла травичку достати,
Встанте мамусь, встанте, босте ся выспали,
Дрібныма сироты нас сте полишали! Ч.

*

Бідо моя бідо, як тя мам бідувац,
Куплю ти згоріўкы, буду тя честувац,
Куплю ти згоріўкы и за ґрейцар вина,
Жебы-с памятаўа, колп-м тя гостиўа. Ч.

*

Боже ты наш Боже! не забывай о нас,
Як о нас забудеш, нич не буде по нас! Ч.

*

Гора моя гора, хто ня на ньі волат,
Волат ня миленькый, Боже мій любенькый. Ч.

*

О Боже мій Боже, што буду робиўа,
Забиўо милого древко яворове. Ч.

*

Де бы-м ораў, де бы-м гнаў,
Я бы тебе дывча взяў,
Абы-с знало косити
И за пўугом ходити. Ч.

*

Сыла муха на коноплю, увалила квіт,
На што ты ня пані-матко завязала сьвіт.
Волыла-с ня пані-матко до кляштору дати,
Абы м там ся научила на орґанкох грати. Ч.

*

Сьпівала-м бы-м собі, та не мам охоты,
Бо ми доказали доновинкы тоты. Ч.

*

Як я зумрем, як я зумрем, хто же ту зостане?
Хто згоріўку буде пити, як мене не стане?
Будут, будут люде пити, мене споминати,
Де же тота хрещенонька, же єй не видати?
Ни в корчмі не пиє, ни в церкві не стає,
Хто же єйі худобонькы дома дозирає?
Єст там х полю роса и зелены квіткы,
Дозирают худобонькы єйі дробны дыткы. Ч.

*

Іде дывча лучками, розмахує ручками,
Стрітиў ся з ним паробок: покаж дывча заробок?
До кишеньі сягло, сто златыхъ вытягло,
И хусточку червену за сто златых куплену. Ч.

*

Закаль была молодичька, цыловали мене в личька,
Тепер стала стара баба, цылювали-б была-б рада. Ч.

*

Така я, така меджи богатыма,
Як шута овечка меджи рогатыма.
Шутую овечку рогата ударит,
Богата дывечка худобну огварит. Ч.

*

А цы я пес, же мя не хцеш —
За штыри дукаты куплю си не таку,
Яка ты єс. Ч.

*

Піду я до лыса по білы гыркыньі,
Не є то, не є то як наши ґаздыньі.
Піду я до лыса на білы буківкы,
Ой не є то гардших, як черняньскы дывкы. Ч.

*

Худобна, худобна, с худобного дому,
Так мі сьвітит сонце, як і богатому. Ч.

*

Ей не є то, не є, як паньскі кухарцьі,
Підскакує коло кухньі, облизує пальцьі. Ч.

*

Юж єм быў за гороў, мила ня познала,
По ті кошуленьцьі, што мі вышивала. Ч.

*

Пішоў мій миленькый, ани го не видно,
Лем му за дражечку підковочок сльідно. Ч.

*

Вербують, вербують гусаре на коня,
Вера побанюєш фраіречко моя. Ч.

*

Незвербуваў єм ся про зелене пірко,
Лем єм ся звербуваў про тебе фраірко. Ч.

*

Не тота мі мила, што мі перко вила,
Лем мі тота мила, што мі го купила. Ч.

*

Фраіречко моя увий мі перечко,
Зелене, червене в Пряшеві роблене. Ч.

*

Свитай Боже, свитай, жебы скоро ден быў,
Жебы я увидьіў, в котрі я хыжи быў?
Ци в ті муровані, ци в ті будовані,
Ци в ті на брежечку, де мам коханечко. Ч.

*

Червене яблочко, в кешени го ношу,
Кто ся на ня гньіват, ним го перепрошу. Ч.

*

Што ся червеньіє на высокі горі?
Червене яблочко на слодкій яблони.
Што ся червеньіє на высокі горі?
Забиў кочіш жену про парадны коні. Ч.

*

Не кос лучку, не кос, най ся зеленьіє,
Не бер парадницю, най ся выстаріє. Ч.

*

Як я ишоў за грядами, нашоў хустку вышивану,
Ци єй мила, ци не мила шила, лем бы она вышивана была. Ч.

*

Кошар мам, кошар мам, в кошарі нич не мам,
Лем одну овечку, другу коханечку.

Коханєчко буд же мі здорова!
Добру ты ня коханєчку маў,
Добру, добру, не хоц яку,
Не будеш маў ныґда таку! Ч.

*

Кой я пасла качата, впала кача до блата,
Як мі тота кача згине, шибеничька ня не мине! Ч.

*

А Боже мій Боже, што буду робити,
Не хоче мі ягня з вівцями ходити.
Ой Боже мій Боже, яка я несчесна,
Же моя зьвіздонька на небі загасла.
Єдна мі загасла, друга засьвітила,
Вірю в пана Бога, же буду счеслива. Ч.

*

Коник мой, коник мой, овечка не моя,
На угерскі страны коханєчка моя. Ч.

*

А Боже мій Боже, што буду робити,
Милый Бог высоко, родина далеко. Ч.

*

Сьпіваночкы мойі, де я вас подыю?
Выйду на поляну, там я вас посыю. Ч.

*

Цы я несчесливый, ци мій коник сивый,
Цы мі поробили коханєчкы штырі?

*

Маю фраіречку долом при яречку,
Подабат ся людям і мому сердечку. Ч.

*

Не я, не я, сама ты ня волала до керту,
Сама ты мі орішкы давала,
Аж мі моя кышень выпала. Ч.

*

Боже мій, Боже, што буду робила,
Покотиў ся зо мноў камін в глубоку долину. Ч.

*

Сирота, сирота, сиротьі не вірят,
Бы ся сиротьі земля проступила. Ч.

*

Дьівчата, дьівчата, де підете на траву,
И я з вами піду, накошу отаву.
Накошу, накошу, на купку наношу,
Не повіджте никому, будете мати готову. Ч.

*

Яворе, яворе, де ты яворята,
В ростоцьі, потоцьі плачут сеґенята. Ч.

*

Чорны йочи ладны, они сут парадны,
А сивы ладньісши, бо сут парадньісши. Ч.

*

Мамцю моя мамцю, куп же мі румянцю,
Бым ся румяньіла як піду до танцю. Ч.

*

Шиткы фраіречкы идут на весьіля,
Боже мій любенькый, де ся моя дьіла? Ч.

*

Горо моя горо, хто ня на ню волат?
Волат ня миленькый, Боже мій любенькый.
Горичка горує, мій милый бануе,
Ты горо не горуй, мій милый не бануй! Ч.

*

Мила моя мила, ты мі вірна была,
Як я ночку заспаў, ты ня зобудула. Ч.

*

Под облачком мурована студня,
Яка ты мі моя мила брудна.
Жебы ты ся в ті студньі умыла,
Была бы ты як лелья біла! Ч.

*

Маю пискалечку о дванадцет дірок,
Не хоче пискати до богацкых дьівок.
Як я си помышлю о ті єдні дьівцьі,
Пискалечька пискат и на єдні дьірцьі. Ч,

*

Сьпівала бы-м собі Янічку о тобі,
Але ты парадньі позераш по собі. Ч.

*

Писала кральівна до гузарів,
Же цьілый реґемент вырубаный.
Гоп-ся-ся! гоп-ся-ся! напийме ся,
А як будут вербувати, звербуйме ся! Ч.

*

Кермеш, кермеш, кермешове, давно я ся на тя строіў,
Давно, давно, лем піў рочка, юж о тобі бесьідочка. Ч.

*

Мати моя мати, дай мі ся выспати,
Пред своіма дверми, на білім камени. Ч.

*

Подувай вітричьку на мою главичьку,
Подувай із долы, най ми охолодне. Ч.

*

Гора, гора, горувата, моя мила волювата,
Хоц бы была о три воля, она буде про то моя! Ч.

*

Миленька. миленька, яка-с мі шумненька,
Як г наші заградьі ружа червененька. Ч.

* * *

Шуміли лугы 2. та лозовое прутя,
Люблю тя дьівче 2. про люди не возьму тя.
Не так про люди 2., як ми мати не велит,
В мене за тобоў 2. серденько дуже болит. Ку.

*

Ходит Штефан по ражданю врач (враз?) ходит,
І ґ ньому ся святый Ян пригодиў,
Ходьме братя по ражданю, по счесности,
Нам ся ґнесь з'явяют небесны ясности.
Над Вифлеем зьвізда ясна засьвітила,
Де Пречиста дьіва сына породила.
А де-ж ты єго породила Марийо?
У Вифлейемі у стаянцьі — алилуя!
А чим ты го выкупала Марийо?
Сама річка приплынула — алилуя!
А чим ты го повивала Марийо?
Пелюсенькы семустовы — алилуя!
А в чім ты го колысала Марийо?
В колысойцьі мармуровій — алилуя!
Трие цари як ся о тім дитятю дізнали,
Гво дни, г ночи не приставши там біжали.
А перший цар такы дары даруваў:
Сріблом-златом тото дитя обкладуваў.
А другый цар такы дары даруваў:
Ливан-миром тото дитя намазуваў.
А третій цар такы дары даруваў:
Самым Христом тото дитя іменоваў.
А хто-ж то быў хресный отец?
Цимбория, монстранция, алилуя! (sic!) Ку.

*

Три дубонькы, три дубонькы, явір зелененькый,
Погыбае на війнойцьі вояк молоденькый.
Погыбае, погыбае, юж час умирати,
Прошу я вас милы братя, дайте мамцьі знати.

Дали старій мамцьі знати, ой прийшла матуся,
Обернула біле личко напротив сынуся.
Обернула, обернула і обцьілювала,
А юж я тя у чуджиньі сынку не спізнала. Ку.

*

Попід гай зелененькый брало дьівча лен дрібненькый,
Брало, брало і стелило, до тихого до Дунаю говорило:
Дунай, Дунай тиха вода, кому-ж я ся сподобала така млода?
Ци попови, ци дякови то дай Боже, лем дакому піячиску не дай
* Боже! Ку.

(Собітка). Носят ріще бодай зо два дни на купку пастухы люб дьівчата, запалят вечер, то ся спалит і худобы женут без той огень, як юж поломени не буде, а то жебы худоба не храмала. Дьівчата і хлопцьі скачут брез огень. Сьпівают:

Яна, Яна на купана
Хрінка хріна припинала,
Копривищем напыхала:
Ід же хріне копривище,
Поведу тя на торжище,
Куплю за тя кочержище! Ку.

На Иваня, на купаня,
Купала ся гречна панна.
Хто же выйде на собітку,
Спечемо му чорну кітку,
Поставимо на порожок,
Зідять хлопцьі як горошок. (Середниця).

*

На Івана на Купана*)
Дьівулька ся залюпала,
Залюпана кровы доіт,
Малювана над ньоў стоіт.
Залюпана за муж пішла,
Малювана на сміх пришла. Щ.

* *

У батька зросла м, від батька-м пришла-м,
А вжеж тая дороженька терном заросла́.
Терном заросла́, листем припала́,
Червоною калиною понадвисала.
Терен высьічу тай го згромаджу,
С червонойі калинонькы віночок сплету,
Віночок сплету, на голову вложу,
Чей же я ся молоденька до батька верну. Щ.

*

Ой Боже мій Боже, што маю робити,
Маю я барана, не хце з вівцями ходити.
Ци єго забити, ци єго лаяти,
Ци єго качмарьови за вудку**) продати? Ту.

*

---

*) Славяньске божество Купало в тутешних піснях зве ся також Купан і Купань. І. В.

**) вудка = польск. wódka.

Ой не пийте вудку, бо вудка не вода,
Зложім ся ушыткы, бо єдного чкода. Ту.

*

Піду я до млына, што ся в млыны дьіє?
Вшыткы куры поздыхали, лем когуток піє. Ту.

*

Ой мала бабка йіднóго цáпка бом-бом, коц-коц і тара!
Не мала она го чим годувати „ „ „
Післала она го під мур пасати „ „ „
Ід же ты цапонько під мур пасай ся „ „
А все на вечер домів привертай ся „ „
Ой пішла бабонька глядáти цапонька „ „
Не найшла она з него лем два ріжейкы „ „
В йіднім ріжейку йісти варила „ „
В другім ріжейку пражу пражила „ „
А на тоту пражу гости упросила „ „
Гостьте же ся гостьте моі любі гости „ „
А за моім цапком Пана Бога просьте! „ „ Ту.

*

Два дубонькы, два дубонькы, явір зелиненькый,
Погыбає в чужім краю жоўнір молоденькый.
Погыбає, погыбає, юж прийде вмирати,
Просит милой, просит милой: дай мамоньцьі знати!
Іде мати, іде мати, іде матінойка,
Обернула біле личко напротив сынойка.
Обернула, обернула і поцьіловала:
Таже я тя мій сынойку в чужім неспознала.
Сыпте братя, сыпте братя высоку могилу
Посадьте ми высше главы червону калину.
Будут пташкы прилытати калиноньку йісти,
Будут мині приношати від мамойкы вісти.
Жебы мене не ховали ни ксёнжа, ни дяци,
Жебы мене поховали цьісарскы вояци! Ту.

*

Гей все лем двох нас товаришеньків, двох нас,
Гей выйди, выйди наша миленька до нас!
Гей не выйду, не выйду, бо ся бою морозу,
Мау біле личко, мау біле личко, то си поморожу.
Гей не бій ся наша мила морозу,
На біле личко ядвабну хустку зложу.
Гей не выйду etc.

Мау білы рученькы, то си іх поморожу.
Гей не бій ся etc.
На білы рученькы рукавиченькы зложу.
Гей не выйду etc.
Мау білы ноженькы, то си іх поморожу!
Гей не бій ся etc.
На білы ноженькы черевиченькы зложу! Ту.

*

(в Великім Постї сьпівають):

А в недылю по обідї ходит Пан Біг на Беськидьі,
Ходит, ходит тай думае, стрітиў дьівче при Дунаи.
Дьівче, дьівче похильни ся, дай ми води напити ся!
А ни ти ся не похылю, ани воды ти не даю.
Бо та вода єст нечиста, в сподьі листем припадиста.
Дьівче, дьівче вóда чиста, лем ты дьівче барз нечиста.
Як ся дьівче того влякло, на колъінах крижом клякло.
Дьівче, дьівче не лякай ся, ід до церкви сповідай ся!
Як ся дьівче (дьівча) сповідало, на порох ся розсыпало.
Самы сьвічкы засьвітили, самы дзвоны задзвонили.
Самы дзвоны задзвонили, всьі сьвяты ся поклонили! Ту.

*

Андрій за горами, Андрій з-за гір іде,
Шварне дьівча веде —
Мати то узріла, йісти готовила,
Пред Андрія меду, пред невісту леду.
Пан Біг то увидьів, йідло переминиў:
Пред Андрія леду, пред невістоў меду.
Андрій лем раз вкусиў, на люжко ся вруциў:
Тобі жено, тобі штириста на стольі,
Тобі сестро тобі штыры кравы дойны!
А мій сынку, а мій, што-м тя годувала?
За што мамцю, за што, што-сь ня счарувала! Ту.

*

Гей спознаш ня миленькый, спознаш ня по перку,
Як ся будеш прохаджаў по зеленім верху! Ту.

*

Ниже Туриньского зелена отава,
А в Туриньскім дьівкы як найкрасша пава.
Ниже Туриньского зелена коприва,
А в Туриньскім хлопцьі сама біда крива. Ту.

*

Як я си заспіваю красньі по дьівоцкы,
То ми ся розывют сухы голузочькы
Хоцбы ся розвили бучкы і яличкы
Юж мі так не буде як коло мамічкы. Ту.

*

Ганю моя Ганю, я тебе не ганю —
Ганят ми тя люде, же с тя шельма буде! Ту.

*

На горі, на горі на малженьскій горі
Там біжа мати приснула.
Пришоў ґ ней сам Ісус Христос:
Мати моя наймилыйша ци с спала-с?
Спала-м синоньку, спала —
Лем ми ся присниў дивный сонойко,
Же-м тя видьіла на крестьі прикованого и прибитого.
Сонейко сходит, біжая мати свого сына за ручейку водит.
Вывела го під небеса, небеса ся отворили,
Ангелы ся поклонили.
Витай, витай чиста мати, чо-с на тім сьвіть, так зблядла?
На тім сьвітьі злы неприязници на кривду судят...
Святый Петре, святый Павле возь в праву ручку жоўту
Ід люд научати, научай хромого, сльіпого... [табличку,
А хто тот пацьір выгварит, тому буде царство небесне отворене
а пекло на вікы завкнене. Ту.

*

А Боже мій Боже
На мій фрасунечек,
Як ся мі погньіваў
А мій коханечек
Погньівала-м єднего
Ясюсєнка моєго,
Прийшоў пред музыку,
Черкнуў острожками,
А моє серденько
Слезы заливали.
До танцу ся розберат,
Коло мня ся обтерат,
Я з того фрасунечку
Пошла-м спац до домечку.
Пришла-м до домечку
Сьілам на лужечку,
И так собі думам
О тім фрасунечку.
А він иде през двір мій:
Ставай Марысь отвор мі!
Не буду вставала,
Дверки отверяла,
Бо я темны ночкы
Не пораховала.
Што ты до нас находиў,
Свойі ножкы натрудиў!
А я му отверям,
А він мі ту дає
Ядвабну хустечку,
Позлачаны крайі —
Я ту хустку не везмем,
На тя Янчик не піздрим.
А дьівчино моя,
Дай сой вырозуміц:

Кед идеш на танец,
Мусиш добре уміц —
Бо я добрі танцую,
Кед мам красну милую. Ту.
Стала ся нам новияа:
Паньі пана забила,
А під праг го сховала,
И лельйоў присяла.
Росний, росний лельія,
Сьім раз векша як і я —
Піздрий дьівко в густый льіс,
Ци не иде хто до нас!
Идут, идут панове,
Небожчика братове —
По чим єс их познала,
Же-с их братми назвала?
По шапочках, по новых,
Што берут на головы.
Прийіхали до двора,
Быход ку нам братова!
А братова не мила,
Де с нам братка подьіла?
Пойшоў братко на волы
До зеленой Зандровы.
Як він пойшоў на волы,
Його шапка на стольі?
„Взяў він собі новеньку,
Дома лишиў стареньку!“
Як він пойшоў на волы,
С чого кровця по сценє?
Дьівка гуси стинала,
Гости ся сподьівала.
Як він пішоў на волы,
Його шабля на сценє?
Взяў він собі новеньку,
Дома лишиў стареньку.
А братова не мила,
Сьідай з нами до коча!
А як же я сьідац мам,
Кед я дрібны дьіти мам.
Єдно дай до той кумы,
Най ся учит розуму —
А друге дай до чколы,
Най сой шиє боцькоры!
Выйіхали в темный льіс,
Роспасав ся з паньі пас —
Почекайте на хвилю,
Най ся по тот пас схылю!
Не ты на не справляла,
Бы-с ся по не схыляла!
Пойіхали на лукы,
Розторгали на сцюкы. Ту.
А прешівскы урядници
Твердого серденька,
Пиют винце, наливают
А из погаричка
Так ся напивают,
Так ся догваряют,
Котры гарды млады хлопцьі,
До войны их дают.
Богатого чкода,
Ма роботу дома —
А худобный, богобойный,
Най иде до войны! Ту.
Моя стара мама
Тяжко ня ховала,
Коли за гріш, коли за два
Хльіба куповала.
Хльіба куповала,
Тяжко ня ховала —
Іщи ты мя стара матко
За воячка дала. Ту.
А там долов при Дунаю,
Там касарня мурована —
Была моя головичка
Вірньі затурбувана.
Была она турбувана
Од самого капитана:
Юж то інак не може быц,
Лем я вояк мушу быц.
Юж соненько, юж з-за горы,
Юж з-за горы выходит,

Юж мі моя наймиленьша
До касарньі приходит.
Прийшла она до касарньі,
Станула сой при постели,
Дали мы сой пару словец.
Вшак ты ня не споможеш,
Хоц бы-с дала душу за ня,
З войны мя не выбавиш.
Юж мой коник у маштальни,
І скоренкы з острожками,
Юж то інак не може быц,
Лем я вояк мушу быц.
Не минуло од піўночи —
Пришов капраль од Відня:
Ставай горе младый вояк,
Дай коничкови сьіна.
А скоро мы повставали,
Шаблички мы пуцували,
Як пійдеме машірувац,
Жебы ся нам блыскали. Ту.
Зумрем матко, зумрем
Про пастирске дьівча!
Не умерай сыну,
Достанеме мы ю,
Буде она наша
Невіста найкрасша.
Даме поставити
Церков мурована
О дванац камени
И о дванац двери,
Будут там ходити
Дьівкы и паробци
Та ачей нам прийде
То пастирске дьівча.
На воду біжало,
Газды ся пытало,
А комуж то кому
Так барз красньі дзвонят?
А тому-ж то тому
Пану Будзиньскому.
Кановцьі шмарило
До церковцьі бігло,
На кольіна клякло.
А тілько-ж я тілько
По світу ходила,
Іщи я такого
Гмерця не видьіла:
Очка му ся сьміют,
Личка румяньіют —
А він ся ухватил,
За ручку ей вланил
А зболькай зо ся
Синю фарбаницу,
Оболькай на ся
Ядвабну сукничку!
Ты роду паньского
А я пастырского! Ту.
Поза нашу хыжу
Лучка широчка,
Травка высочка,
Проходит ся по ньій
Дьівча румене,
Красне, червене.
Мамусь моя люба,
Кому мня ховаш,
За кого ня даш?
Дьівко моя люба
Ховам младому,
Дам тя старому!
Мамусь моя люба
Не по моєй воли
Вшитко ня болит;
Ажи голова:
Ажи голова, я не здорова
Я нездорова.
Дьівко моя люба
Ховам старому
Дам тя младому!
Мамусь моя люба
Юж по моєй воли,
Нич мя не болит,
Ани голова

Юж єм здорова. Ту.
А долов мі долов
При млынарской хатьі,
Зсбиў Ванюсенко
Білу Марысенку.
А як він єй забиў,
Ей тай ся обраціў
Під зеленым гайом
Та там він єй вруціў.
Пришоў до домоньку
Сьіў сой за столичок,
А отче, мій отче
Ци я добре зробиў
Же я млынарьову
Марысеньку забиў?
А сыну мій сыну,
Не добрі ты зробиў,
Же ты млынарьову
Марысеньку забиў.
Марысенцьі дзвонят
Власныма дзвонами,
А тобі черкают
Каты палашами.
Марысенку несут
То штыри парібци,
А тебе провадят
Каты к шибеници.
А люде прелюде
На памят сой берте,
Де ся рады видят,
Побрац ся им дайте.
Бо мы ся обоє
Не рады видьілн,
Мы єдно за друге
Житя положили. Ту.
А по горах по долинах
Павонькы льітают,
Ни-м роскоши не зажила —
Льіта ся минают
Ни-м не йіла, ни-м не пила,
Красно-м не ходила
Тілько моєй роскошонькы,
Што-м ся наробила.
Пийте люде згорілоньку,
А вы гуси воду —
Плыньте, плыньте білы гуси
Аж до мого роду.
Ищи гуси не доплыли,
Юж родина знає,
Юж ся моя родинонька
О мі не старає.
Не старай ся родиноньку,
Юж я там не буду;
Прийди, прийди ты до мене
Я ти рада буду. Ту.

Ой плакала дьівчина плакала,
Як ся она до шлюбу зберала.
Ей власы мойі, власы варкочи
Юж я вас остатній раз розточу.
Ей власы мойі, власы коханы —
А юж вы мі остатній раз прибраны.
Ей татусь мій, мамусь, родиче!
На што вы ня так за муж даєте?
А ци я вам послушна не была,
А ци я вам головы не мыла?
А ци я вам штоденьі не встала,
А ци я вам сорочкы не прала?
Треба дьівко юж стройі одложиц,

Треба рукы до роботы приложиц.
А треба ся розуму научиц,
Жебы-с знала як продац, як купиц. Ту.

Тече вода спід явора
Черпала єй мила моя.
Начерпала, поставила,
Лелию в ныі намочила.
Мокний, мокний до осени,
Ныіж не прийде потышенє.
Потышенє, штырі волы,
Заяли йі до оборы
А з оборы до маюра,
Вымін же их моя мила!
Я бы ти их вымінила,
Кебы я ся не ганьбила,
Але я ти пінязькы дам
Вымін же си волоньки сам! Ту.
Я до лєса не пойдзем
Древко рубац,
Древко рубац не будзем.
Древко бы мя забило
Што-ж бы потом
Шварне дывча робило?
А там в лєсє лысный сыдит,
Секыречку бы мі взяў,
Секыречку за сто златых
А топорец за таляр. Ту.

Добрі тым женатим
У той Гамерице,
Бо тяжко не робят,
Мают добре жице.
Мают добре жице,
Лем під земльом ходят,
Попід зем, попід зем,
Попід сивы скалы,
Як хробачкы малы.
Лем им то милый Бог,
Лем тілько дозволиў,
Што им за калапом
Ясно сьвітло горит.
Ясно сьвітло горит,
Англик му гуторит,
Владуй но Унґаре,
Бо тя нич не болит!
Не болит ня глава,
Ани ножкы мойі,
Лем мі з рук кров тече
Хто мі их загойіт?
Хто мі их загойіт,
Кед ту ныіт докторя,
Загоит мі мила
С тамтой страны моря. Ту.

*

Гинта моя фрайіречка, гинта,
Што мі на ней ґомбувана ленга,
Штыри ночки ґомбаре не спали,
Лем мі на ню ґомбичкы справляли.
Єдны грали, другы танцювали,
А треті сой дывча намавляли,
А четвертый на постели сыдиў,
А тот пятый вшытко добре видыў,
А шестого колыіна збольіли,
А семому личка руменьіли,
А осмому выстрілило с пушкы
А девятый лежит як брез душкы,
А десятый ґайданы ґайдує,

Єденацетый дывчата любує,
Дванатцетому ядвабна хустечка,
Тринадцетому надобна дзевечка. Ту.

С прешовской касарньі
Хлопцьі вызерают,
Цы ся по під горы
Бучкы розвивают.

Кобы ся розвила
Хоц єдна липечка,
Дала бы мі перко
Моя фрайіречка. Ту.

Ораў там господар край дорогы,
У нього волонькы круторогы,
Пооораў, пооораў, але мало,
Бо ся му колечко поламало
Ей гейса! тпру! гейса! круторогы.
А єго погонич чорнобровый
Завісиў торбину на березу,
Але с пирогами не порожню.
Ишли там дывчата за грибами,
Взяли му торбину с пирогами.
Вертайте дывчата із грибами,
Оддайте торбину с пирогами.
Застав им паробок із бичиском,
Оддайте торбину с пирожиском. Ту.
В лєсє, в лєсє в темным лєсє,
Біла Дорча вівцьі пасе,
Пасе, пасе, попасує,
На дворячка попатрює.
Дворак, дворак, пышный дворак,
Ци я буду твоя мила?
Была бы ты моя мила,
Кебы-с мужа отровила.
Як же я го отровиц мам,
Кед я не знам, што отрова.
А идий ты під темный льіс,
Выкопай ты вонячій хабз,
Намоч ты го до скляницьі,
Вынес ты го до світлицьі —
А прийде муж рано с поля:
Дай мі пити жено моя!
А идий ты до сьвітлицьі!
Скоро він ся того напиў,
За серденько ся улапиў.
Жено, жено смот на дьіткы,

Бо я иду до землицьі
Она дьіткы не смотріла,
До дворака полетьіла.
Дворак, дворак, пышный дворак,
Юж я мужа отровила,
Ци я буду твоя мила?
Не будеш ты моя мила,
Кой ты мужа отровила!
Зо мном бы-с ся погньівала,
Мі бы-с того доказала.
Бодай же тя пан Біг побиў,
На што ты мя на то зводиў?
І дьіти-с мі осиротіў.
І я остала ґдовичка,
Смутна моя головичка! Ту.

А широке полотенце
Вода забрала,
Полюбиў я шварне дьівча,
Мати не знала.
Ой жаль мі єй буде,
Возмут єйі люде,
Моя не буде.
Ой жаль зо жалости,
Як то кохац в молодости,
Моя не буде.
А на горі студенечка
Мурована є,
А юж моя наймиленьша
Заручена є.
Ой жаль не помалу,
Дьівча кохац мало
Людом не собі.
А на горі студенечка
Журавльі з ней пют,
А юж мою наймиленьшу
До шлюбу ведут.
Ой жаль мі єй буде,
Взяли мі єй люде
Моя не буде.
А сяду я на коничка
Тай пійду за ньом,
Буду я ся придивляти
Яком є паньом.
Ой жаль зо жалости,
Як то кохац в молодости
Людом не собі.
Сьідит она за столичком
Медже панями,
Як місячек на облачку
Медже звіздами.
Ой жаль мі єй буде,
Взяли мі єй люде
Моя не буде!
Ой жаль зо жалости
Як то кохац в молодости
Людом не собі! Ту.

* * *

Пасало дьівча штыри волойкы під гором,
Під зелененькым, під тым дробненькым явором.
Кошулю шило, волкы стратило і пр.
Ид же мі мамусь волків глядати під гором і пр.

Мамуся пішла волків не нашла і пр.
Кошулю шило, волкы стратило і пр.
Ид же мі нянюсь волків глядати і пр.
Нянюсю пішоў, волків не нашоў і пр.
Кошулю шило, волкы стратило і пр.
Ид же мі сеструсь волків глядати і пр.
Сеструся пішла, волків не нашла і пр.
Кошулю шило, волкы стратило і пр.
Ид же мі братусь, волків глядати і пр.
Братусьо пішоў, волкы не нашоў і пр.
Кошулю шило, волкы стратило і пр.
Ид же мій милый волків глядати і пр.
Миленькій пішоў, волонькы нашоў і пр.
Лыпший мі милый, як отец рідный і пр.

Мати сына проклинала,
На пустыню выганяла:
Иди сыну на пустыню,
Идий, идий а не придий!
Мати пішла до костела,
А сын ся єй преч одбераў.
Сеструсь моя найстаршая,
Выводжай мі коня мого,
Коня мого сивенького!
Сестра коня выводжала,
Барз горенько сой плакала,
А все ся го зьвідувала:
А братусь мій наймиленьший,
А деже ты од нас пійдеш,
Коли же ты до нас прийдеш?
Сеструсь моя середуща,
Выношай мі шаты мойі,
Шаты мойі біленькыйі.
Сестра шаты выношала,
А все ся го зьвідувала
А братусь мій наймиленьший
А деже ты од нас пійдеш,
Коли же ты до нас прийдеш?
Сеструсь моя наймолодша
Осьідлай мі коня мого!
Сестра коня осьідлала
И барз горенько плакала,
А все ся го зьвідувала:
А братусь мій наймиленьший,
Та деже ты од нас пійдеш,
Коли же ты до нас прийдеш?
Ой пійду я, пійду,
Та том битом дороженьком
На нон зеленый вершенько.
Мати прийшла із косцела,
Ни не йіла, ни не пила,
Лем за сыном полетьіла.
Стрітила ся з Христом Паном —
Ци-с не видьіў сына мого,
Сына мого миленького?
Видьіў, видьіў на ні горі
На ні горі высокойі!
Зачаў дойджик покрапяти,
Не мала сой під што стати,
Стала собі під явіря зеленого
Під сыночка, під свойого.
Зачала голузки рвати,
Почала з них кров цяпкати.
Мамусь моя наймиленьша
Не дала-с мі в селы жити,
Дай же мі кі в полю быти!
А сыну мій наймиленьший
Дай же ся мі выкопати,
В загороду посадити.

А сыну мій наймиленьший,
Коли же ты до нас прийдеш,
Коли ты в мя гостьом будеш?
Товдый я там до вас прийду,
Як соненько на спак зыйде
И кырвавый дойджик впаде.
Мати сына выслухала
І в порох ся розсыпала. Ту.
Янчик коня пойіт,
Ганця при ныім стойіт.
Зачали они сой радоньку радити,
Кадый мают пійти.
Пійдеме, пійдеме,
Горами, лысами,
Всядый пан Біг з нами.
Ганця горбок нашла
Тай сой на ни сыла,
Янчик капелюш зняў
Тай сой коло ней сяў.
Она сой сидыла,
Горі посмотріла.
Янічку, Янічку што гин ся бі-
Більіє ся мі гин — [лыє?
То мойіх девят жен —
Ты будеш десята,
Кед Бог допоможе.
До кышеныі сягла,
Острый ніж вытягла.
До серця му пхнула —
На ж ти мій Янічку
Десяту женичку!
Не зраджай Ганічку,
Не зраджай никого,
Ани сам самого.
На коничка сяла,
По містьі бігала,
Пісничкы сьпівала.
Котра мати добра
І добры ма дывкы,
Нехай іх не пущат
На тоты вечіркы,
Бо там хлопцьі ходят,
На зле іх наводят. Ту.
Ішли, ішли дває братя
З Собінова до Дранова,
Пришли они до корчмичкы
До молодой качмаречкы.
Качмар, качмар, качмаречко,
Дай нам вина, дай нам пива,
Дай нам вина без міряня.
Г нас пінязькы без читаня*).
Дай нам вина до келишка,
Мы пінязькы до фартушка.
Она сама не вынесла,
Білым чадом ім послала.
Качмар, качмар, качмаречко
Чиєж то вы чадо мате?
Чи єст ваше служебноє,
Ци єст ваше власненькоє?
Ни єст моє служебноє,
Ни єст моє власненькоє,
Лем єст в мене заставене,
За сто златых за червеных
І за перстеник сріберный.
Качмар, качмар, качмаречко
Лем нам позволь ночку спати,
Вернеме ти тых сто златых,
Тых сто златых и червеных
И перстеничок сріберный.
Илюсь, Илюсь, красна дывко,
Возми сьвічку сой воскову,
Идий постель посцьіль свою!
Она пішла тай стелила,
І горенько барз плакала.
Илюсь, Илюсь красна дывко,
Чом ты плачеш так барз гірко?
А я плачу, бо мам чого,
Бо мня збавиш вінка мого,

*) = без ліку, без числа.

Вінка мого зеленого,
І личенька румяного,
Дрічку мого тоньіцького,
Ходу мого дробненького. Ту.

Там на горі косцьілка стояла,
Там я тобі вірньі присьігала.
А я тому рада и не рада,
Бо тя вела з корчмичкы громада.
Давно-м твойі поступонькы знала,
А не раз я през вікно втьікала.
Не на вікно, але на вікєнко,
Не так сама, але з дьітиноньком. Ту.
А там мила сьпіват собі х полю,
Выберала пшеничку з куколю.
Выберала по єднім загоньі,
Пришли ґу ней двае жоўньірове.
Пойідеш ты гусєрочко з нами,
З нами, з нами, з нами гусарями!
Мала бы я з гусарями пійти,
Волыіла бы я до воды скочити,
А до воды до той глубочины,
Медже рыбкы, медже дивачины. Ту.
Серед села зоставена вільха,
З'охабила шугайічка жінка.
Не старай ся шугайічку о ню,
Пійдеме мы в недыіленьку по ню.
Коли-ж тота недыіленька приде,
Налюбят ся моєй жінкы люде. Ту.
Я си хлопец справедливый,
Нихто на ня нич не зна,
Лем то моя фрайіречка
Волала ня до сьіна (але она не повіст!)
Кед ня волат, най ня волат,
(А кед повіст, та най повіст)
Сама сой є причина.
Я сой пішоў, я сой мысліў,
Же будеме красно спац,
Она шельма і бестыя
Не хцела мі спокой дац,
Лем мя шарпат, лем мя будит:
Ты Янічку твердо спиш!
А я йі так одповедам:
Ты Ганічко што мысліш?

Заволала она мене до матери до своєй,
Наляла мі погар вина, до рученькы до моєй.
Я си хлопец справедливый,
Не хцу с тобоў вина пиц,
Бо ты шельма із мацером
Хцелисте мя отровиц!
А поннже Керестовец,
Там зеленый ядловец,
Пришли до ней двае шевцьі:
Ни паробок ни вдовец,
Дьівко моя премилена,
А ци ты му ручку даш?
Мамусь моя наймиленьша —
А юж му ручку не дам
Хоц ся ниґда не выдам. Ту.

Чом вы ся парібци
Не женице?
Иде вас на войну
Два тисяце.
Вы будете плакац,
Мы будеме скакац
При музыце.

Бодай вы парібци
Дябла з'йіли,
Же вы ня на танец
Не вывели.
Я бы танцувала
І до гушель дала
Гудачкови. Ту.

Як я ишла вчера в вечер з паньского,
Стрітила-м сой на валалькі милого.
Ой так мя стискаў и притискаў до себе;
Ци ты пійдеш драга душо за мене?
Ци я пійду, ци не пійду, не дбаю,
Кой я про тя веселости не маю.
Тобі квитне за калапом з ружи квіт,
А мі гыне и загыне марно сьвіт!
А што ся ти млада Ганю стануло,
Же ти твоє біле личко збледнуло?
А про кого-ж то? мій шугаю, про тебе,
Же-с мя стискаў и притискаў до себе. Ту.

Фрайіречко моя,
Под ня выпровадиц
Кі на нону гору,
Де ня мают забиц!

Кі на нону гору,
На нону горичку,
Де мі мают стяти
Мою головичку. Ту.

Мала-м сой милого годзинаря,
Што робил годины пред цьісаря,

Як зачала годзина биц,
Мала я милого, юж немам нич.
Мала я милого фуяроша,
Што робил фуяркы до вароша —
На фуярі ду-ду-ду-ду,
Мала я милого, юж не буду.
Мала м сой милого комиияря,
Впаў він мі з комина до Дуная,
Лапайце го, тримайце го,
Знайдзеце драпачку піля него! Ту.
Не буду, не буду дрібный овес косиў,
Пійду до Прешова, буду шаблю носиў,
Шабличка не моя, але цысарьова,
Цысар мі даруваў, жеби-м ньом воюваў.
Шабличка душевна, то єст моя жена,
Карабін набитый то сут мойі дыти. Ту.
За водом, за водичком,
Грало сой дывчатко з голубичком,
З голубичком, с чорным орлом.
Ожен ся Янічку!... с паном Богом!
Як я ся оженю, ани не віш,
Ты мі мойі власы не забраниш,
Як бы я ци браниц мала,
Кед я на тім свеце не є сама.
Та лем ся Янічку, та лем ожен,
Возмий сой дывчатко собі ровен.
Про красу, про подобу єм тя година,
Але про богацтво та не можна.
Правду ты дывчатко, правду гвариш,
Бо ты ся родичам неподабаш.
Бо мойі родичи такыйі сут:
Богату невісту до дому хцут. Ту.
Пониже млына, густа вербина,
Треба бы ей зожати,
Сподобало мі ся дывча сусыдове,
Та не хтят мі го дати. Ту.

*

Іде доч, іде доч, іде доч дрібненькый
Плачут мойі вочка за тобоў миленькый.
Іде доч, іде доч по каміню сыє,
До мене миленька здалека ся сьміє.

Іде доч, іде доч, по листочку шумит,
Повідат миленькый, же ся ня не пустит.
Кед ся ня не пустит, няй же ся ня тримат,
Як буковый листок, коли ся розвиват. ЧГ.

*

Чом си не засьпіваш невісто молода?
Ци ты ся не хоче, ци-сь може голодна?
Ни ми ся не хоче, ани-м не голодна,
Як мау сьпівати, ай кед єм не година! ЧГ.

*

Козяре, козяре, десте козы пасли?
Стратила-м віночок, цисте го не нашли?
Не нашли, не нашли, лем го сме видьіли
В Потоцьі на луцьі в милого на руцьі. ЧГ.

*

Фраірка є папірка, а я з білой лозы,
Такы-сме ся зыйшли, як біленькы козы. ЧГ.

*

Не будзем, не будзем дрібный овес косиц,
Пойдзем до Вугеля жоўту саблю носиц.
Плакала мамічка, плакала сестрічка,
Же ми ся блыщала на бочку шаблічка.
На бочку шаблічка. на плечох карабин —
Юж я тя мамічко тот рок лем з'охабим. ЧГ.

*

Пониже Кешковец*) желєный ядловец,
Дай мі дзевча ручку, бо я з Мигальовец!
Кед ты з Мигальовец, а я з Гуменного,
Не дам тобі ручкы, бо мау иншого! ЧГ.

*

Я паробок вугельскый,
Мам калапок мадярскый,
За калапком трепітка,
Што ми дала фраірка! ЧГ.

А ты Янчик лучку кось,
Лем ми травку не зволоч,
Бо то травка шовкова,
А я дзевка попова. ЧГ.

*

Гей сьпівайте дзевчатка, гласок премиленый,
Не будете сьпівати, як будете жены. ЧГ.

*

Не буду, не буду пити воду зимну,
Молодости моя, то ми марно гынеш. Ч. Г.

*

---

*) Кечківці в столици Шаришскій на Угорщинї.

Льіта мойі, льіта взяла вас планіта,
Взяла і молодість, не знала-м, што добрість. Ч. Г.

*

Пішоў мій миленькый до той Гамерикы,
Ничь ми не з'охабиў, лем жаль превеликый.
Верний же ся верний а з той Гамерикы,
Одбер же ми, одбер тот жаль превеликый.

*

Высхла вода, высхла, выпили ей жабы,
Уж ня обрехали присташівскы бабы. ЧГ.

*

Мила, мила, што-сь думала, коли-сь мене любовала?
Така была думка моя, же не буду нигда твоя. ЧГ.

*

Туриця, Туриця, не піду за Гриця,
Піду за Іванка, буде з ня христянка! ЧГ.

*

Іванку, Іванку взяла вода лавку,
Кады мы підеме до гаю на травку! ЧГ.

*

Калиночку ламю, березина гне ся,
Чуджы жены любю, своєй не хоче ся. ЧГ.

*

Калинка, калинка зверхы зелененька,
За добрым за мужом жінка молоденька. ЧГ.

*

Казала ми мати орішенькы рвати,
Высока льіщина — не можу дістати. ЧГ.

*

Впало ми яблочко з конаре до гати,
Гей подь ми миленькый до ручок подати! ЧГ.

*

Пасут гускы пасут, травку собі скубят,
Што я тому винна, же ня хлопцьі любят. ЧГ.

*

Нихто не винен сама я,
Што-м полюбила гультая.
Гультай ничь не робит, лем все пє,
Прийде до дому, мене бє!
А я за то не дзбаю, не дзбаю,
Піду до сусьіды та сьпіваю.
Бо в сусьіды красный сын,
Пусть ня моя мамцю піду з ним! ЧГ.

*

Вербуют, вербуют гусаре на коня
Гей я ся звербую фраіречко моя!
Вербуйце, вербуйце самы вербованце,
Гей я ся звербую на два, на три танце! ЧГ.

*

Пониже горбочька желена отава,
А горбяньска дывка, як найкрасша пава.
Пониже гврбочка желена коприва,
А горбяньскы хлопцы сама біда крива. ЧГ.

*

Дзевче. дзевче не умерай, бо се будзем поневераў!
Не треба ти поневіркы, сут в валалы шварны дывкы. ЧГ.

*

Хлопец я си швидкый, не бою ся биткы,
Де ся хлоппы биют, я за пец ся скрыю! ЧГ.

*

Хлопец я си хлопец, маленькый хлопчина,
Схочу, перескочу богацкого сына!
Хлопец я си хлопец, годуваў ня отец,
Годувала матка, цысарь до остатка. ЧГ.

*

Зазуленька кукат, мое серпе пукат,
Ни ми го шукати, ни ми де бывати. ЧГ.

*

Цысарю, цысарю много нас вербуеш,
Мало-сь жита посяў, чим нас погодуеш?
Не бойте ся хлопцы великого гладу,
Посяў цысарь жита велику заграду! ЧГ.

*

Любуй же ня любуй дывчино нещесна,
Бо як ты не будеш, буде твоя сестра.
Як не твоя сестра, то сестрина дывка,
Все ми муспть быти в тім роды миленька! ЧГ.

*

Спознау тя мила, спознау по ходы,
Бо ты ми так ходиш, як рыбка по воды. ЧГ.

*

На высокой горе травка ся колыше,
Ей моя фраірка листы до ня пише.
Я до ней напишу на рыбовім хвосты,
Жебы ня чекала на дубовім мосты. ЧГ.

*

Бануй мила тераз, я банувaў нераз,
Ты спала в коморе, я стояў на дворе.

Ты спала в коморе на білой постели,
Я стояў на дворі ведля твойіх дверий. ЧГ.

*

Ей Боже мій Боже, што я наробила
Худобной матери сина полюбила!
Ей Боже мій Боже, што я наробила,
Же я свои вочка за тобоў пустила! ЧГ.

*

Заплачу, заплачу той горнец згорівкы,
Не хочу, не хочу той богацкой дывкы.
Бо богацка дывка не хоче робити,
Навяже коральів, каже ся любити! ЧГ.

Пр. Пісни на „Собітку“ гл стор. 270. 320. 345. 346. 369.

В. СЛОВАРЕЦЬ.

а. абко Рхв. побіч ябко dem. абўочко. — psl. **ѧблъко** et **ѩблъко.**

абчанка. ябчанка Apfelbrei, Apfelmus, Apfelsuppe.

а-гуцъ! а гуцъ! Тих. жене свиньі. — цюку-цюку-цюку! Тих. кличе свиньі.

адамаска Ф. Damascenerpflaume plur. адамаскы.

адзімка Жег. адзимка Б. Вол. ungesäuertes Brod cf. gr. ἄζυμος.

адукат Advocat. ид до адуката (або: ґу адукату) geh' zum Advocaten.

адя! Чр. ото, siehe! ecce! voilà!

Акым Зл. Йоаким, Яким, psl. **Иоакимъ** Joachim.

альбія Б. для свиней корито Schweinstrog cf. вальбія.

амін в східн. Гал. амінь Amen

аний Ба.—пр. крявчит, што аний = дуже крявчит.

Анна (в Чорнім, Липовци...: Айнца) Анна в Лаб. також Ганка slovac Anča.

антал Ба. deminut. анталок. анталочок kleines Weinfässchen magy. antalag.

Антик Лаб. Антоньо. Антош Лос. Anton.

а-псик! кличе на кота Scheuchruf der Katze.

аркіш Жег. Spelt, Dinkel. Triticum spelta, оркиш.

арматка Св. eine bunte Vogelart 1) Distelfink Fringilla carduelis 2) Kernbeisser Coccothraustes vulgaris 3) Buchfink Fringilla coelebs, „арматкы армелисты; сьідають по осетю, як осетя одквітат". „арматка кісткы х черешни кусат".

армелик Жег. Distelfink, Stieglitz „пташок квіткастый; по бодакох сьідат; якосі чудныі жґырче".

армелистый Св. Жег. Сн. bunt gescheckt.

арміла I. бык червеный і білый.

армілка. арміўка Б. Нв. gen. fem. армілок Нв. gen. masc. bunter Vogel 1) Stieglitz 2) Fink. армілкы паньскы на осотю сьідают Сн. die Stieglitze setzen sich (im Herbst) auf die Distelköpfe. — армілкы лысовы сьвіргочут Сн. die Buchfinken zwitschern. „арміўкы по ялицох з моху виют гньіздо" die Finken legen auf Tannenbäumen ihre mit Moos durchflochtenen Nester an.

аря! аря! кричит на уцы, кед заганят; также: аря-аць! або аць-аря! — базь-базь! кличе, кед вабит. — ач-урда-аш! кличе на барана, кед навертат.

Асафат Лос. Йосафат.

астряб Habicht, Astur palumbarius. астрябік Sperber Nisus communis.

ат! siehe da! ecce! voilà; etwa, kaum, східногал. от. — ат-де (адде!) = отде. — лем ат кілька дній, як пришоў es sind kaum einige Tage seit seiner Ankunft verstrichen.

Афтан Athanasius.

а-ци! кличе, кед гонит козы.

ач-урда-ши! кричит на барана, кед навертат.

а-юж-так! П. ja, ja! so ist es.

б. бабин пес Сн. Лип. бабій пес П. бабин воўк або бабин пес Вв. Bärenraupe; stark behaarte Raupe. „така оброснена гусеница, як вывірчий хвіст“ Сн.

бабрати beschmutzen, verunreinigen. збабраў ес du hast beschmutzt.

бабруля unreine, schmutzige Weibsperson.

бабухатый Жег. bauchig cf. бамбух.

багница Лип. або рокыта Лип. Salweide, Salix caprea.

багньіты П. багньіткы П. багнята Жег. Мш. Kätzchen der Bäume. багнята на рокыты; рокыта перша ся розвиват од вшыткого дерева Мш.

баденя Ту. бадуня Д. Ту. Вн. бадоня (коло Лїська) stark ausgespülte Stelle im Flusse oder auf dem Wege, яма в потоцьі, што вода выбє Ту; што выбє вода хоц де: на дорозьі, в ріцьі Д. бадуня, де вода стоіт, што выбита яма; — бадунька мацюценька, што чоловік ся напе воды Вн.

бадўакы (патлакы) лемкы с під угорской границьі, што вымавляют місто ў — л на пр. я гварів, я ходів, я был.

базкы або овечкы Пол. Asseln (sing. базка, овечка).

базю! базю! базю! Б. до уцьі кличе, so werden Schafe gelockt.

байоро П. gen. neutr. байориско П. Tümpel, Lache (коло Львова: баюра).

байчар Лб. Klatschmaul, Klätscher. східногал. тріскач, сплетняр.

ба-ле! ба-ле! — ба-ле-ба! schaut nur! sehr unwahrscheinlich! wohin wird es abgezielt!

балец Лип. великий коровай.

балух або балуша Кв. забава, Ballfest. при балушї, як даґде весьіля або кстины, приходят на мысель розмаіты співанкы.

бамбара П. Beere. бамбары червены каленины rothe Beeren des Schneeballes cf. pol. bąbel Blase.

бамберкы або бамбаркы с клокічкы П. Früchte der Pimpernuss (Staphylea pinnata).

бамбух П. Б. Magen порів. східногал. бебехи verächtl. = Gedärme; Eingeweide; die Weichen cf. pol. bąbel.

банджюра З. тоня в ледьі.

бандура. бандурка П. Св. Д. Г. Лип. Kartoffel.

бандурчанка Д. Лип. бандурянка П. натина бараболї, Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze.

бантувати бурити; нищити, побантуваў magy. bánt beleidigen, kränken.

банувати Лос. bereuen; bedauern. magy. bán.

баня II. so wird eine Heilquelle benannt.

банюр Чр. банюра II. Lache, Tümpel; ausgespülte Stelle im Flusse, wo man baden kann. великый банюр. cf. it. bagno.

бараній, бараня, баране в східногал. баранячий dem Widder gehörig; vom Widder stammend. бараній ріг Horn des Widders. бараня шапка Lammfellmütze, баранка.

барбачія Врхв. Haubenlerche, Galerita cristata.

барже Врхв. Бру. compar. від барзо pol. bardziej. іщи барже noch mehr.

барз. барзо pol. bardzo sehr. барз мі ся хоче пити воды ich habe starken Durst. барз міцный sehr stark.

барзкы дуже меду sehr viel Honig східногал. дуже много або дуже богато меду.

барыўка kleines Fass.

барна I. темно червонобурий бик magy. barna, braun.

барнавый З. барнявый Нов. bräunlich. куропатва барнава slovac. barnavý.

барник Б. барнік Нов. eine Vogelart. „пташок цылком чорный, кінцы крил червены“ Б. „пташок верхом барнявый, споднм червеный“ Нов.

барнуля Кр. Бер. назва червонобурої корови.

барнястый М. braun. барнясты ма волосы er hat braune Haare, шатин.

баршановый Мо. з баршану; такый як баршан. змия баршанова die gewöhnliche Abart von Pelias berus; змия червена Pelias chersea; змия чорна Pelias praester.

баршниця Бер. барщаниця Бер. зело (пасе худоба).

басамонка Ту. басамунка. басанунка II. крайка cf. magy. paszomány Borde, Tresse; paszománymunka Posamentierarbeit.

басанунча II. genit. басанунчате мала крайка.

басувати schnurren. кіт басує die Katze schnurrt (spinnt).

батожиско II. Peitschenstiel „што тримат в руках; грубый конец батога (снур) называт ся пуга, тоньший конец з ґузіками шмиґар.

баусы або усы II. Schnurrbart, баусатый mit einem Schnurrbart versehen (із жсѣ, анс, амс, авс, аус — б приставне ческ. vous, fous) гл. баюсы.

бацкати (Ганчова) mit einem Platzer schlagen, mit Geräusch anschlagen. те́ля ба́цкат до і́кры = східногал. теля́ бє головóю до ви́мени або до ви́мя.

бацнути Чр. einmal stossen, anschlagen. уця бацла Чр. das Schaf stiess (zuweilen giebt es auch gehörnte Schafe).

бача Кр. Зл. slovac. bača Oberschäfer.

ба́-як Мо. Зл. ja, so ist es

баюсы Кр. Чр. Б. Schnurrbart. čech. valousy східногал. вуси, вуса, ukr. уси, magy. bajusz. баюсатый Чр. mit einem Schnurrbart versehen.

бе! базю-бе! на уцы кличе, а гонит: аря-ач! Тих. (в кличї аря! мабуть випало б; коло Заліщик кажуть: абря! абря! порівн. бирка, берулько, берулечка, берушка).

бевхати Кр. dumpf anschlagen. бевхат косом. бевхай добрі!

беднар genit. беднаря Жег. Fassbinder. slovac. bednár. in anderen Gegenden боднар.

бедрак Брт. Engerling plur. бедракы (cf. пендрак, пандрак).

без П. in der Bedeut. durch-über. без верх, без гору über den Berg. — без море über's Meer.

беку Пол. in der Kindersprache. Dreck. бецяти scheisen бецяй = какай.

белéй Кв. Tölpel, штурпак. ты белею, ты бурлаку!

белéй Ту. Engerling. plur. белейí. „на ныім пізнати, ци буде ярь рання, добрá, ци пізнá; аж як маѥ передны ногы куртши, то раньша ярь, лыпша; а як маѥ задны ногы куртши, то пізныйша“. (по мізкованю люда).

бейдак Брт. Врхв. Dummkopf, Tölpel, roher Kerl. „што нéзна гварити“, необтеса, простак.

бейдуля Врхв. dumme Weibsperson.

бембух Св. Magen cf. lett. pempis Dickbauch cf. бамбух.

берце з воза Лип. = орчик.

бесьідовати sprechen. бесьідуѥме wir sprechen.

Бескыд Gebirge, Karpathen.

бестыя Schelm lat. bestia. х поли мыши: бестыя бігат по меджах auf dem Felde giebt es Mäuse; die Bestien laufen an den Rainen.

бетанґ Бер. Landstreicher, волоцюга magy. bitang herum irrend, vagabund.

бетеґа, бетегота Чр. „нездалый чловек“ Taugenichts, unnützer Mensch (ist mit бетанґ zusammenzubringen).

бзычати М. або брунчати М. гівняр брунчит або бзычит der Rosskäfer summt. пщола тыіж брунчит.

бзік Лб. Holunder, Sambucus. зо бзіка робят піщаўкы.

бывайте здравы! leben Sie wohl!

бываня Смрк. Leben, Fortkommen. „на бываня лыпше на Кавказы, як в Гамерицы; в Гамерицы зас лыпше на зарібкы“ im Kaukasuslande lebt man besser. als in Amerika; in Amerika jedoch kann man mehr verdienen.

быдлячка П. Koth des Hornviehes.

биля Я. neben, bei, in der Nähe. биля воды.

былянка або бандурчанка Ти. Stengel sammt Blättern des Kartoffelkrautes. — бандура пустиўа быль або былянку П.

бинч Чр. nom. plur. бинчі Drohne, Männchen der Honigbiene, деинде трутень gen. трутня східногал. трут (cf. терти). єден бинч eine Drohne.

бинчати Чр. І. бінчати П. summen. муха бинчит. чміль бинчит. хрущ бінчит.

биркы Ко. 1) Lämmer 2) в Бер. Ко. Мо. Ф. Ту. Kätzchen der Bäume. биркы або базькы на вербі Ту. г вас базькы, г нас ґовут биркы Бер. 3) Asseln, Tausendfüsse в Ф. Тих. Мо. Рад. Бер. биркы під каменьом, під дровном Мо. биркы під каменіком Рад. nom. sing. бирка.

биркастый Бер. пр. вівцы биркасты = вівці з дрібно крученою вовною.

быстрицьі Х., быстрицкы сліѥкы подоўгасты.

(бити). кертиця бє купкы Рад. der Maulwurf wirft Erdhaufen.

бытя Я. Leben; Wohnung. ту ми не бытя hier kann (oder darf) ich nicht wohnen.

бібкы ядлівцовы Пол. Zapfenbeeren von Juniperus communis, sogenannte Wachholderbeeren.

бібліея Ба. Biblie psl. библиа sacra scriptura.

бі́дный Вп часто в значеню; хорий а худобный в знач. бідний.

біла гуза Ту. білогузка Лип. Saxicola oenanthe, Steinpicker.

бі́лас Г. Herrenpilz Edelpilz, Boletus edulis (так названий, хоть не є білий).

бі́лый берест Ко. weisse Birke, Betula alba.

бі́лый хробак Кв. Ч. Engerling. cf. белей.

бі́лы печі́нкы Св. Lunge.

бі́ўок ока das Weisse des Auges, sclera, sclerotica.

бі́ўпушок Huflattich, Tussilago farfara. прикладат ся листя на вред: бі́ўпушок скоро отык (Eiter) вытыгат; по житох росне".

бі́лток Кр. бі́ўток P. Eiweiss. в бі́лтку, в бі́ўтку im Eiweiss. жоўток P. Eidotter. бі́льчок Врхв. cf. psl. **бѣ́льць пйный.** бѣ́льць+ькъ).

бі́лушкы Ф. білы, округлы сливкы (nom. sing. бі́лушка).

бі́ль gen. masc. Schmerz. великый бі́ль genit. великого болю. — коло Львова часто: велика бі́ль, genit. великойі боли gen. fem.

бі́ль gen. fem. genit. бі́ли Жег. Speck. цыла бі́ль die ganze Speckmasse (cf. бі́лий weiss; masur. biel, genit. bielu gen. masc.).

бі́ля Вн. Сн. bei, neben. біля ока кіст. біля воды.

бі́ляк П. не поливаный горнец з білой глины.

бі́ровати Лип. vermögen, im Stande sein. не бі́рую ich bin nicht im Stande, es steht nicht in meiner Macht magy. bir.

бі́тка P. Schlagen, битка. сто буків бі́ткы hundert Stockstreiche.

бі́хреса Чр. Gnom, Erdgeist, Berggeist. „така мамуна, што по лысі́лі ходит: пукат, лупкат, віскат; інши гварят, што такый, як хўоп х червені шапцы́" so eine Larve, die im Walde herumgehend poltert, klatscht und schreit; einige behaupten, es sei eine Bauerngestalt mit rother Mütze auf dem Kopfe.

благодар Бер. genit. благодаря vocat. благодарю Wohlthäter, добродій, „што дарит благом". „А мій любый господарю, слухай, слухай благодарю" (слова щедрівки).

бўазен Бер. plur. бўазны dem. бўазник plur. бўазникы Fratz, Bub. „маўы дыти сыім або вісемлытны". східногал. блазен genit. блазна укр. блазень, genit. блазня Narr.

бланар. бўаняр Лб. Glaser, скляр.

бўатнар або ўатнар genit. бўатнаря „гвізд, што бие до ўаты" Brettnagel pol. bratnal, bretnal.

близь Вв. nahe, in der Nähe. близь хыжи.

близцьі Вв. Zwillinge nom. sing. близнець psl. **близнѣць** δίδυμος, geminus.

близнята або близцьі Zwillingstöpfe.

блыскавец (Кв. Ганчова) Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca. блыскавцьі лытают.

блъішити. выблішити Ба. bleichen, блїховати. кус виблїшеного сьіна. выблъішиў дойч сьіно. — блъіхарі = тоты, што блъішат полотно, выносят на блъіх (на білене).

бліщати ся Лб. glänzen, erglänzen psl. **блъштати сѧ.** рыба бліщит ся Лб.

блювакы (nom. sing. блювак) eine Pilzart. „такы губы; по-

добны до червеняків, отровны; як чловек зйіст, то з них блює: робит ся злы од блюваків".

бобалькы Нов. (nom. sing. бобалька) = галушкы з ярчаной мукы, також с пшеничной або з вівсяной Teigknollen, Knödel.

бобовянка з бобу бадыля Bohnenstengel sammt Blättern, Bohnenstroh.

бобрунка Жег. Врхв. Marienkäfer, besonders Coccinella septempunctata.

богмити ся Ту. казати богме! (= бігме) або богме-но! sich betheuern. я бы ся на то не забогмиў.

боґанчі. баґанчі черевики magy. bakancs = Bundschuh.

бо́дай-я́кый Св. = східногал. яки́й не́будь або яки́й небу́дь was immer für ein, schlecht. „по Сыгітскых (Сыгіцкых) горах давныісше не мали кросен (бодай якы кросна) — снулы по стыінох в хыжи: вбиваў клинцы и так снуваў гей паук".

бодак П. Distel, бодяк.

боденка У. Б. Butterfass. де робит ся масло; части: 1) навершник = верх до боденкы 2) правда приходит на навершник 3) збуток або колотушка = кый г боденцьі.

боденьча Ко. gen. neutr. в ныім робит масло. дужкы (Fassdauben) в боденьчати.

бодливый Смрк. stechend, stossend; stössig. бодлива корова eine Kuh, die mit ihren Hörnern stösst.

бодрок I. Name eines Hundes.

божа пшеничка Я. квітне жоўто.

боже житце Я. зело такой, зеленьоватой.

божий осетик Я. зыля, як осет, мат квіт жоўтявый.

божи волоскы Я. зело канджуряве, на червено квітне.

божи пагностикы Я. зыля, квітне на жоўто.

божи яблочка Я. зело квітне на жоўто.

Боже заплать! Ко. (заплат! П.) Gott vergelt' es!

Боже дай здоровя! Gott grüss'euch! wörtl. Gott möge euch Gesundheit schenken!

бозуля Beule, Auswuchs. dem. бозулька. (набиў бозулю на челы (eigtl. das Angeschwollene, das Aufgeblasene).

бозюсьо Ба. Gott (примильно, іменно в дітиньскій бесіді). о бозюсю!

боіско Лип. Tenne, тік.

болячкове зыля Ба. eine Pflanzenart.

бомба Ба. Kirche (in der Kindersprache, wahrscheinlich nach dem Glockenläuten: бом-бом, sogenannt). ід до бомбы = іди до церкви.

бомбар (Береги коло Сянока) Maikäfer. Melolontha vulgaris cf. psl. бжкнжти tympanum percutere let. bambals scarabaeus.

бомбоўкы (nom. sing. бомбоўка) Beeren, eigentl. Kügelchen, Bläschen порівн. укр. бамбель pol. bąbel. бомбоўкы на ґрулях, на натиныі Früchte (Beeren) der Kartoffelpflanze.

бонк Чр. Bastard masur. bąk.

борыкати I. v. trans. aufwühlen. кыртиця борыкат землю der Maulwurf wühlt den Erdboden auf.

боронити П. Ко. волочити бороноў. заборониў єс поле. — доборониў єс поля? hast du bis zum Ende des Feldes geeggt?

бортак Смрк. Брт. Ба. Tölpel. глупый бортак.

бортуля dummes Mensch; dumme Gans, tölpelhafte Weibsperson.

бости П. Жег. рогами mit den Hörnern stossen. бык боде. бодячий бык Жег. бык збіў Жег. корова збола. теле зболо. віл біў psl. **волъ болъ ѥсть.** — в Жег. віл збол, побол, корова побола, — боўа Лб. теля боўо Лб.

бранка Т. Flussbarbe, Barbus fluviatilis, брянка pol. brzana, brzanka. бранкы попід бріх червонявы рыбы, з баюсами.

брандзя Кр. gen. fem. collect. Unkräuter. дуже той брандзы = в східн. Гал. богато того буряну.

брати зубы Вв. Zähne reissen, зубы не брали = не рвали зубів.

брати сой на память Ту. merken.

(брати ся). бере ся в ногы і втыче П. er jagt davon, er flüchtet eilig (scherzhaft; ukr. дав ногам знати).

братній Ко. dem Bruder gehörig. братній хлопец des Bruders Knabe (Sohn).

братунок Св. (раз чув я також: бартунок) Brudersohn, братанок, братанич.

бреверия Ба. Händel. робит бреверию = збиває бучу.

брез Вв. ohne. брез інтересу ohne Interesse, uneigennützig. — не брез декрету = не без міри.

брез келя років durch einige Jahre.

брещати Врхв. schallen; klirren. ланьцух брещит die Kette klirrt cf. брямчати cf. psl. **брѫчати.**

брех Бар. Klaffen, Bellen, Gebell східногал. гавк. тот пес має великый брех = бреше голосно.

брид (побіч: бридь) genit. бриди Hässlichkeit, Scheusslichkeit. така брид! so eine Scheusslichkeit. слівкы терпкы, непристалы — така брид! die Pflaumen sing herb, unreif — ganz widerlich im Geschmack!

бридаль. бридас. бридак hässlicher Mensch.

бридуля hässliche, widerwärtige Person, hässliches Weib.

брижовати Вн. брижами украшати. брижованый, украшеный брижами.

брызястый Жег. schwarz mit weissen Streifen. бризяста корова.

брылкастый П. in kleinen Klumpen vorkommend, grobkörnig.

брындзя Кр. Brinse, Schafkäse.

брысько Д. Hundename; grosser Haushund.

бріх П. Bauch. бріхатый Чр. bauchig. бріхач Чр. Grossbauch čech. břicháč.

бродиско І. Furth.

брост П. Я. Лип. Ч. springende Laubknospen, junges Baumlaub, junge Baumtriebe. тото дерево пущат, ма брост гардый der Baum schlägt aus, hat schöne Frühlingstriebe. — дуже бросту viele junge Frühlingstriebe. гардый брост Лип. Я. — брост буковый, также на лыщиныі, на вільсьі; на садови: пупча Ч.

бростур (Ганчова) eine Pflanzenart.

брушляк кожушок без рукавів; також рід довгої камізолї cf. psl. **брѫчькъ** indumentum.

брямчати Врхв. klirren. ланьцух брянчит (або брещит).

брюх Жег. Bauch. slovac. brucho. брюхатый bauchig. slovac. bruchatý.

бубновати trommeln slovac. bubnovať.
будзя Чр. gen. fem. Fleisch.
буд на́ чім Брт. = на чім будь.
буківка Ч. eine Pilzart.
булькати. бульчати Врхв. Кр. sprudeln, Blasen werfen. щава бульчит das Sauer wasser sprudelt.
бульчати Бер. kollern. індик бульчит der Truthahn kollert.
буля Смрк. Beule slovac. bula. набиў му булю на челы = східногал. набив му ґуз на чолї.
бундз Бер. Knoten, Bund, ґудз. завяжи бундзы у бича.
буравый bräunlich.
бурый braun. — comparat. бурший. чмоўх іщи бурший Врхв. der Kleiber hat noch mehr Braun.
бурити землю den Erdboden aufwühlen. кыртиця бурит землю.
бутель П. gen. masc. Bouteille, Flasche. бутель круглый. бутель поўный.
буяк П. Б. Zuchtstier slovak. bujak.

в. ваган Смрк. більше корытя, што тысто місят ein grösserer Backtrog, Backpfanne.
вайкати wehklagen. не вайч поза уха = за ухами не голоси, не плач.
вакация пр. не вакация ми то говорити Ту. = не випадає ми то говорити.
вакилия. вакелея Брт. „на буку губка“ Zunderschwamm, Polyporus fomentarius.
вал Welle. валами іде вода Я. das Wasser schlägt Wellen.
валити Б. пр. сьніг валит густо es fällt ein dichter Schnee, cf. завальна зима.
ваўок. валок I. Schichte abgemähten Grases, покіс. трава на ваўках. косит гарды на валок.
валушный tauglich, nützlich. тото не валушне dies taugt nicht.
Ваньо Врхв. Б. Ба. Д.... Іван, Johann. Ваньо! по-ле-гев!
ваньсы Лб. Schnurrbart. ваньсатый mit einem Schnurrbart versehen.
вар Розс. Мо. I. в значеню: „с капусты вода“, на Угорщині: „капусна юха“. „квасный вар с капусты“ I.
варахобник Вв. зело, жоўто квитне.
вартало бы ховати лозиняка Вн. es würde sich lohnen die Nachtigall zu halten.
варуватися sich hüten. варуй ся! hüte dich!
варянка Розс. Ку. вареный квас, вар с капусты.
Василыів ден Neujahr, новый рік.
Васко Врхв. Мо. Зл. Basilius, Василь.
ватра Св. Feuerheerd. „підлога в пецу, на котрі хлыб пече“ = der Boden in der Ofengrube, wo Brod gebacken wird.
ватралька П. друк на кінци розширеный і сплощеный до підгортаня жару eine am Ende verbreiterte und abgeplattete Stange, mit der man glühende Kohlen zusammenscharrt.
ватриско Чр. місце, де була ватра.
вацок Смрк. in der Bedeutung: Euter (pol. wacek, čech. vak, vaček, Tasche, Sack). бухат теля до вацка das Kalb greift hastig nach dem Euter. бухати eigtl. mit dumpfem Geräusch anschlagen.
вдячныі Лог. пр. я ті вдячныі тото зробю ich werde dir das mit Vergnügen thun. я ті тото

вдячны оддам ich werde dir das mit Dank zurück stellen.

ве-ве! (в Прибышові, в Карликові, на Воли, в Токарни) або йо! йо! interj zum Ausdrucke der Verwunderung. ве! ба який то дюк! паскудный хробак. cf. psl. оуѣы оуаі, vae.

ведля Ч. Г. nebst, bei, neben. я стояў на дворі ведля твойіх дверий slovac. vedla.

векший grösser. pol. większy psl. кѣтшии.

велич etwas Grosses, Kolossales. така велич.

величко dem. v. велико. не величко nicht viel. нас не величко wir sind nicht in grosser Anzahl.

вельбіб Св. Жег. grosse Abart der Bohne. дуже має вельбобу.

велькый У. gross. велькый сьніх хпаў = великий снїг упав. од мала до велького palaeoruth. отъ мала до велика.

вельо Т. viel. так вельо не робит. pol. wiele.

венґрина Кв. Finne, Cysticercus cellulosae.

вепер Смрк. genit. вепря verschnittener Eber, Borg. dem. веприк. nicht verschnittener Eber, Keiler heisst: корназ.

верабожкати ся Смрк. Жег. божити ся, присягати ся: вера Боже! cf. slovac. verabože! hoch betheuern. заверабожкай ся = заприсяж ся! вера Боже, вера так! Жег. auf meine Seele, so ist es! traun, fürwahr! wahrlich! вера Боже! кумо буду ся на вас гньіваўа.

вербівка Жег. Ellritze, Pfrille, Phoxinus rivularis.

вербинец Врхв. an Flussufern zahlreich wachsende Weiden in Ostgalizien: лози.

вербувати werben. г гусарі вербуют man wерbt zu den Husaren.

вербуванец Вн. што звербуваў ся до войска.

веретельниця Тих. веретьільниця Ч. Смрк. Ганчова. веретьільник Ту. веретерніца Лб. веретурниця Жег. веретюрниця Бер. gemeine Eidechse, Lacerta (agilis) (а ящірка Тих. ящурка Ч. Salamandra, Erdmolch). веретьільниця хытро льітат Смрк. = веретерніця летіт пільно Лб. die Eidechse lauft schnell.

веретельниця Розс. веретельніца Т. веретурниця Врхв. веретюрниця Кр. Blindschleiche, Anguis fragilis (веретїльниця = Anguis fragilis auch in den meisten Gegenden Ostgaliziens, wo ящірка Lacerta und ящур Salamandra bedeutet).

веретьінця Вв. (nom. sing. веретьінце) Equisetum arvense, Ackerschachtelhalm (die Stengel mit sogenannten Fruchtähren).

верый Кр. gekrümmt; verzerrt; stützig. верый чловек. вера дощка. вере дерево [hieher: коверняґа, коверняк (um Berežany gebraucht) gekrümmter, verzerrter Baumstamm; dicker, krummer Ast. knorriger Klotz. сковірити ся sich werfen (vom Holze): pol. wiór. Hobelspan eigtl. das Gekrümmte cf. germ. wirr, wirren].

верствак Вв. Zeitgenosse. верствакы або ровесници cf. psl. врѣсть et врѣста ἡλικία, aetas. съврѣстьникъ συνηλικιώτης, coaetaneus.

вертепа Schlucht, Abgrund; Unweg.

верткый Кр. rührig, gewandt, flink, behend slovac. vrtký. pol. wartki.

вертлик Св. Leierkasten, Drehorgel, катаринка. грає на вертлику er spielt auf dem Leierkasten.

верхнина. верхнинка або сметанка Вв.

вече mehr pol. więcej psl. вѧшіте superl. найвече, найвечей.

вечерішный Т. Abend-. вечерішне молоко.

вечерниця Смрк. Abendstern.

вечірки Брт. plur. tant. Abendunterhaltung східногал. вечерниці.

вжгнути Зл. ударити.

вздуте I. Blähen, Aufblähen. худобу лычат на вздуте: назбирають бирок (бильок) і сыплют до рота худобі wenn das Vieh an Aufblähen leidet, sammelt man Asseln und schüttelt dem Vieh in's Maul (ein unwirksames Mittel, das jedoch beim Volke im Gebrauch ist).

взглуб Д in die Tiefe, der Tiefe nach, вглуб. два метры взглуб.

выбачный Смрк. на пр. няй будут выбачны wollen Sie entschuldigen.

выбростити Врхв. hervorspriessen, ausschlagen (von Bäumen im Frühlinge)

вывадити I. ausspannen. мусыў коны вывадити = м. к. випрячи.

вывідкы або выводины Смрк. „до церкви іде родильниця“ Kirchgang der Wöchnerin.

выгладити ся Бер. fett werden wörtl. glatt werden. выгладили ся быкы die Ochsen wurden fett.

выграбати ausgraben. выграбаный ausgegraben. кітка така, як выграбана die Katze ist sehr mager (wie ausgegraben).

выгляд Ч. П. Fenster. выгляд ок II. выглядчик I. Guckfenster. выглядчик з дырками = віконце з дірками. одняти вікно або выгляд II.

выдарити ся Врхв. sich ereignen, sich zutreffen. „выдарит ся, што росне на турни дерево“.

видиш Нов. (wörtl. siehst du) in der Bedeut. wie es scheint, wahrscheinlich. сут, видиш, і г нас по камінцох куліґи wahrscheinlich kommen die Strandläufer auch bei uns an mit Gerölle bedeckten Flussufern vor.

видыіти ся scheinen. так ся видит so scheint es. видыло ся ўадно es schien schön zu sein.

видныівка Брт. бочка з вина Weinfass. виднівкы купуют зо старины; квасят в них капусту.

видок Б. Schauen, Beschauen; sichtbare Stelle. на видок = на оказ; на видне місце; в стародруск. видокъ значило сьвідок, testis гл. Правда руська.

выживльіня I. Nahrung, Kost.

вызывати schelten. зачали ся вызывати sie fiengen an ein ander zu beschimpfen.

вызывка Scheltwort, Schimpfwort; Schimpfen.

вызывка Лос. Schimpfwort; Schimpfen вызываня.

выістити ся. з'істити ся Св. in Erfüllung gehen. то ся мі выістило або з'істило.

выкарати ся Зл видати ся; удати ся.

выкладати Рад. пр. смішкы си з кого выкладати mit jmd Spott treiben.

выкладный. пр. язык выкладный Св. = язик, котрим

мож викладати, порозуміти ся verständliche Sprache. „мы Русна́кы — ма́ме я́зык выкла́дный“.

выкоўтати Врхв. auswetzen, aushacken, ausklopfen. чмоўх выкоўтат дзюру в дереві (cf. ковтати, колотати pol. chełtać).

выкрасити Нов. kastrieren. корназ не выкрашеный.

вилия́ П. сьвят вечер, heiliger Abend. pol. wilija.

выльізати І. ящур вылізає на дойч der Erdsalamander kriecht vor bevorstehendem Regenwetter (aus seinen Verstecken) hervor.

вылупити Нов. ausschlagen. сова вылупиўа выгляд die Eule schlug das Fenster aus.

вылюбити ся Врхв. der Liebe fröhnen. — вылюбити. пр. дывча вылюбене.

виля Сн. bei, in der Nähe, пиля. — печінкы сут виля бамбуха, сележін на бамбуху.

виўкастый gabelig.

виўцьі plur. вилцьі Gabel, Essgabel.

вымя П. Euter.

винівка Weinfass „піў бочкы“.

выоначити ся выяснити ся (пр. о якійсь справі), аж ся выоначит.

(выпасти). як выпаде кому І. je nach dem, wie es sich trifft.

выпльінити Ч. ausrotten, винищити. кіт выпльіниў садникы pol. wyplenić.

выправдати Д. rechtfertigen. хотьіў ся выправдати er wollte sich rechtfertigen.

выправна скора П. gegerbte Haut, Leder.

выпустьіти П. veröden; ganz verarmen.

вирая (верая) Thürpfoste. дві вирайі г дверех.

выречи П. Брт. Ф.... повісти, вимовити. выреч мі = скажи менї.

вирок Кр. Bett. на вирку auf dem Bette.

вырчати knurren. пес вырчит der Hund knurrt. pol. warczeć, čech. vrčeti.

высьіпати ся на кого. Мо. jmd. anschnauzen, auf jmd schreien. высьіпаў ся на мене.

выслужный Чр. dienstfertig.

выстаріти ся Ч. alt werden.

выторгати. выторгувати П. herausreissen. пчіўняк выторгує ся с коріньом.

выторочити ся Со. in der Bedeut. wühlen, herauswühlen. кертиця выторочит землю або купы повымітує.

выточити ausdrehen; ausdrechseln. выточит дерево сверликом.

вытрут П. І. „што вытре ся на нозьі с ходженя“. „як натоўче ногу, як наступит поўхату усеницю, то дістане вытрут“ І.

вытяти Кр. in der Bedeutung: stark schlagen. добре пріложил або выгял.

выфыркнути Жег. выфуркнути emporflattern. выфыркнуў птах.

выхлюпати ausschütten. выхлюпати воды.

выцяркати Бру. викапати, вицюркати. дойч выцяркаў der Regen ergoss sich.

вышмарити П hinausschmeissen. тото ся вышмарит das wird hinausgeworfen.

вышпурити hinauswerfen, hinausschmeissen cf. шпурнути, шпурляти.

выщирити зубы die Zähne fletschen, вышкирити. выщиряти = вышкиряти.

вйілый Брт. zudringlich.

вйо! кличе на коньі, штобн тягнули.

вібчий Смрк. fremd, alienus pol. obcy; вібчий чловек або

чуджый. psl. **обьштьı** ruth. обчий, общий communis.

вів Смрк. Mo. ein Gestirn.

вівля Св. bei; in der Nähe; am. вівля нього. вівля берега.

вікняр Врхв. Glaser, скляр.

вільгый Врхв. feucht. вільго в ті хыжи es ist feucht in dieser Hütte. вільгый стоп die Säule ist feucht cf. psl. **влъгъкъ**, східногал. вохкий, pol. wilgotny.

вільгый Бру. in der B. lau. вода лытня або вільга. молоко вільге.

вінец М. вінец по над копытом коня.

віннічкы Жег. Johannisbeeren. ґеґадзы і віннічкы Stachel- und Johannisbeeren.

вінярка Лб. Weinfass.

вірґати Кр. um sich schlagen; zappeln. ногы вірґали die Füsse zappelten.

вірниця Нов. „трава, што росне на тлокох“ an Brachfeldern wachsendes Gras.

вік-деревчина Сн. або чамаришка Сн. Myricaria germanica deutsche Tamariske, біж деревчина.

віскы Врхв. Augenwimpern.

вістка Б. Schuppe. рыба має на собі вісткы. cf. slovac. ôstka 1) Fischgräte 2) Fischschuppe.

вістя Я. на лїво (кличка до коній, як гонит).

віт genit. віти або вітка genit. віткы aus dünnen Zweigen verfertigtes Zaunband „што кіля звязує х пуотьі“ східногал. вить, витка

вітерне зьіля або бобівник Ба. „на вред, на болякы, берут на сопешницю (як ся здує); зьіля в маслї присмажат.

вітерник І. хворіст. „як вітер обдує, то пырщит“.

вітерник або вітерне зьіля І. як ся опырщит тьіло і гноіт, то в сметанцьі смажит тото зьіля і обвиват тьіло.

вітерниця П. Пол. 1) Sturmwind. Sturmwetter 2) Windpocken, Windblattern.

вітерниче зьіля Брт. квітне жоўто.

вітік Лб. Fitislaubvogel, Sylvia fitis.

вітчина vom Vater ererbtes Gut.

вітяз Сн. Hundename, кличка пса.

віхтелиця Врхв. Sturmwind. паремна віхтелиця jäher Sturmwind. віхтелит es weht ein Sturmwind. дораз завіхтельіло auf einmal entstand ein (starker) Sturmwind. порівн. східногал. вихор = Sturmwind; вихрити кого jmd beim Schopf tüchtig zerren.

вічистый П. ewig dauernd; lange dauernd; dauerhaft.

вішало Лип. Kleiderrechen.

вішеляк Зл. Erhängter.

віщицьі Бер. plur. tant. рід лишаїв, Art Schwinde oder Flechte. віщичник Бер. зьіля на віщицьі.

віщук Щ. Bote, вістник.

вказати zeigen. вкаж ле гев, што маєш.

вкльіпити ся І. sich hineinzwängen. черьвак як гадвабна нитка вкльіпит ся статку до язьіка або до ногы; трудно го струти.

(влечи ся). бодай ся влекло тай сьміху вартат (про легку, сьміховату бесїду).

влакы П. вўакы — поперечкы до ґнаток.

влакы Смрк. ретяз на быкы Ochsenkette.

влоны Врхв. vorigen Jahres, im vorigen Jahre „прешлого року“ psl. **лани**.

внимати ся Б. sich geniren, sich schämen. внимат ся = стидає ся.

внувати О. langweilen, belästigen, dringend verlangen. slovac. unovat'. Петро все внуваў, жебы му дала хлыбец cf. magy. ún überdrüssig werden, unalom Langeweile, Überdruss.

внука П. Брт. Жег. Врхв. adv. im Inneren, inwendig; hinein (въдну-ка), внука в пері єст душа im Inneren der Federspule ist eine faltige Haut (Seele); внука мя болит es schmerzt mich im Inneren. ід до хыжи внука Жег geh in die Hütte hinein. тоты вікна внука diese Fenster sind von innen. — на внука вувця не здрава das Schaf hat eine innere Krankheit.

вода гоняча schnell fliessendes Wasser.

вода черства Д. frisches Wasser.

водити ся in der Bedeut. geschehen. што ся водит? was geschieht?

водник Нов. Sterna, Seeschwalbe. чудны влетит г воду.

водняк Лб. Wasserschwätzer, Cinclus aquaticus, „як куля хпаде до воды".

водяник Бер. Sterna, Seeschwalbe. водяникы летят г воду.

возгартати Р. зугартати, згартати Р. возгартала с під коровы гній.

воздух П. Luft.

возырка Бер. возярка Wagenschoppen східногал. возівня.

вокша Р. Н. В. pol. oksza з нім. Axt lit. jekštis, jekšis сокыра.

воль — воль entweder — oder, vel — vel. psl. **волиє — волиє** εἴτε — εἴτε sive — sive.

воўк Вв. воўчинец Бер. Ononis hircina.

воўкурад Мо. Wehrwolf, вовкулака, вовкун.

волосан Врхв. Rosshaar. та доўга волосан. той доўгой волосани. на ті доўгі волосани.

воўося (волося) Haar. сивы воўосы побіч сиве воўося graue Haare східногал. сиве волосє.

воўосяный aus Rosshaar verfertigt.

воўча мурянка Вв. Rossameise Camponotus herculeanus.

воўчок Пол. in der Bedeut. Engerling, Maikäferlarve (in anderen Gegenden Galiziens вовчок Calandra granaria, schwarzer Kornwurm.

волюватый Бер. mit der Kropfkrankheit (воле) Behafteter. (найбільше волюватих в Ростоці, Крихавці, також в Новій Веси).

вопити Вн. mit lauter Stimme rufen. psl. **въпити**, κράζειν, clamare. воўк як раз стаў співати, вопиў.

воргы П. Чр. Lippen pol. wargi. ворга выжня П. Чр. Oberlippe. ворга нижня П. Чр. Unterlippe.

воркоч Haarzopf pol. warkocz, čech. vrkoč psl. **връкочь**.

воробель genit. воробля Sperling, воробець, горобець.

ворож genit. ворожа Wahrsager, Zauberer; Schwarzkünstler.

ворожиль Zauberer. ворожиля Wahrsagerin, Zauberin.

ворожка Ти. Вв. Кв. Лип. ворожиля Чр. Ту. Marienkäfer, Coccinella (septempunctata). дівчата приговорюють кладучи того хрущика на руку, щоби полетів: „покажи ми ворожко, де моя дорожка?" Вв. — „ворóж ворожильо! де я ся оддам, ци горі ци долóв, ци до чóрной зéмлы? (як не полетит

а хпаде, то повіст, же дывчина вмре).

вочеміню I. im Augenblicke pol. w okamgnieniu.

вразити II. hineinstecken. враз виўцьі = вопхай вилки.

вред або чиряк II. Geschwür.

вредный Нов. schädlich. вредный чловек.

врещати Лб. schreien; kreischen; weinen; wimmern. дытина (дзецко) врещит. slovac. vrešťat', ruth. верещати.

вроза Сн. Р. „што привязуе бич до бичиска" Peitschenschleife, Peitschenschlinge.

врокы plur. Bezauberung. гварит ворожка: „змеч ле мі врокы девятеракы" — мече на воду: хлыб, сіль, каменьі, косакы, ўыжкы, угля. косу, серп, сьвячене зьіля Лос.

врявкати Брт. врявчати Чр schreien. дыти врявчат die Kinder schreien. врявк Geschrei, вереск.

все. завсе Рхв. завше II. immer. — всьо alles.

всудити кому кару Вв. jemand die Strafe bestimmen.

всяды II. всягды Т. überall східногал. всюди, всюда. не всягды nichtüberall.

втьішный Мо. freudigerregt.

в той час або в тот час Рад. zu dieser Zeit.

вчасный Чр. zeitig, frühzeitig. вчасны грушкы frühreifende Birnen. slovac. včasný.

вшиток (вшыток) весь, jeder. вшиткы люде alle Leute. — вшитко alles čech. všecko, slovac. všetko.

вштурити II. hineinstecken. не вштуриш = не вразиш. вштур = stecke hinein.

вядерко Врхв. Wassergefäss, Wassereimer pol. wiadro, wiaderko східногал. відро, відерце.

вязан gen fem. Strauss, Bündel. велика вязан квітя ein grosser Blumenstrauss. великой вязани. х ті великі вязани.

вязати спідкы Fundament legen.

вязьіня Б. Gefängniss čech. vězení pol. więzienie.

вєчати Вв. meckern, blöken. коза або вівця вєчит: ве!

г. (im Ruthenischen wie čech. **h** ausgesprochen also гавк, гавран sprich: hawk, hawran).

гав Ту. сюди. ни гав, ни там Ту. = ни сюди, ни туди weder hier, noch dort.

гавк Gekläffe, Gebelle. добрый маш гавк du kannst eine schneidige Rede führen (scherzend).

гавран II. Вв. Рад..., Rabe slovac. havran.

Гаврас Берн. Гервазій. ид до Гавраса.

гад Лб. Schlange; Kriechthier. льіновиско гада Лб.

гад Ч. Pelias berus, Kreuzotter „як укусит гад, три разы курят порохниноў буковоў або вербовоў і приговорюют: „апа, шора, сара!" (забобон).

гадваб Кр. Рхв. Жег. Seide psl. **годовабль** східногал. шовк або єдваб.

гадвабный aus Seide verfertigt. Seiden-.

гадка in der Bedeutung: Räthsel. загадувати гадкы Räthsel aufgeben. повім ті гадку, ци згаднеш ich werde dir ein Räthsel sagen, ob du es mir auflösen wirst (bei den Marmaroscher Ruthenen). заганка cf. psl. **гаданиє**.

гайтів Брт. Hegebereiter plur. гайтове magy. hajtó Treiber.

галай Сн. кличка пса, Hundename.

гакс! гакс! Чр. кличут на свині; до кучи загоняют: а люлю! а люлю!

га-ле! П. komm her! kommt nur her!

галиця Жег. Gesindel cf. голий, голота; галайстра pol. chałastra, hałastra.

галущанка Ба. (галушчанка) Mentha-Art „мята, до крутої подібна, але одміннїсша“.

гамерицкый Брт. П. amerikanisch, американьский.

гамра Св. Hammerschmiede, Hammerwerk.

ганде П. dort, weiter hin.

ганебскый Вн. in der Bedeut. vortrefflich, ausgezeichnet (sic!) ганебске зерно = красне, гарде зерно. ганебскый хлопец = сильный, гардый хл. — ганебскый Лип. дуже великый. хыбаль же ганебску зліст мат = хиба, що дуже велику зліст має.

Ганця І. Анна.

га-по-гав! або ходь гав Ку. ходи сюда komm her, повстало з: гав под (= подь = пойдь = поиди) гав. — ганцю! ганцю! Ку. (примильно) = ходи сюда!

гарагуц Вн. Windbeutel. „пустый вітрогон, баламут, што не посьідит тихо“.

гардый in der Bedeutung: schön. гарды парібкы або парібци schöne Junggessellen. гардый дойч schöner (guter) Regen comp. гардший.

гардьі adverb. schön, splendid; viel compar. гардше. сьпівай гардьі singe schön. він заробит гардьі er wird schönes Geld verdienen. він мат гардьі гороху er hat viel Erbse (eine namhafte Menge Erbse).

гарликати Вв. schlecht singen, „сьпівати ни до чого“.

гарнасіті ся Лб. Жег. мотлошити ся sich herumbalgen, sich herumzerren хўопцьі гарнасят ся або гарачут ся (від гаратати ся sich schlagen); згарнасіў соўому = змервив с. — згарнашена солома = змервена с.

гарнасувати ся Кр. борыкаты ся sich herumbalgen, sich schlagen.

гарнася Лб. gen. neutr. zermudelte Sachen; zertretenes, gestampftes Gras, Unkräuter und dgl. саме гарнася — доброй травы не́ ма. гарнася = покыршена соўома, Wirrstroh.

гасник Бер. гаснік Лб. Lichthut, Lichtlöscher прилад до гашеня сьвічок по церквах.

гача II. Ко. Füllen, Fohlen, гача, што ме (= має) рік Ко. plur. гачата.

гачатко kleines Fohlen.

гачур Б. Нов... „кін моўодый, не выкрашеный“ ein junges, nicht kastrirtes Pferd.

гачура Св. трилітна ўошиця, што не мала гачате dreijähriges Fohlen.

гашурка Я. Eidechse, Lacerta plur. гашуркы.

гаяти біду Вн. „перепхати біду, што б звалила ся з головы“.

гбіті Лб. hineinschlagen, вбити.

гводни bei Tage, водни.

гвойти hineingehen, ввойти, войти, війти.

ге! Рад. ja.

гев! her! hieher! da! hier! — подте гев! kommt her! — гев садьі! hieher! — гев си! herda! гев мя! oder гев цьілуй! = взни мене, узни мене leck' mich in den Arsch! — гев — там hier und dort. — гев садьі Чр. = оттуди!

гевадьі Зл. туди.

гей! Бру. Лб. М. Ся. ja, wirklich, fürwahr cf. psl. ꙗкѣй.

гей Чр. кличе на волы. — ге! кличе на коровы — птуц! на телята, кед гонит.
гейбы gleichsam, gleichwie.
гейс! Врхв. I. P. на быкы кричит, штоб просто шли: гейс! — штоб повертали на лыво: гейса! што-б на право: ча! од себе!
ге-ле-ге! Лос. Вв. Св. = подь ко мны Вв. ге́-по-ле! Вв. = подь гев! komm' (kommt) her! — „ге-ле-ге! со-ле-ся-со! акы парадны! ба-ле, кумусь, ба! спустте ле, спустте! не оначте ся так! тед юж капку посыдте г нас! kommt nur, kommt! schaut nur, schaut! wie Sie prächtig aussehen, Frau Gevatterin! wollen Sie gütigst austrinken! machen Sie keine Umstände! wollen Sie doch ein wenig bei uns bleiben!
ген-то vorgestern.
Генія Ба. м. Евгенія.
Героній Бер. Hieronymus.
гетька plur. гетькы Bauernpferd, kleines Pferd; Mähre.
гетта! Тих. кед поганят, кличе на коны = од себе на право; вісьта! = на лыво, к собі; гонит просто: вйо! — сперат, каже: тпру!
гыбати gehen cf. psl. гъıкати čech. hýbati, slovac. hýbať in Bewegung setzen, bewegen. гыбай! geh! — гыбай гев! komm' her! — гыбай жерти geh' essen (загальноруск. жерти fressen; тут значить: йісти essen).
гывкати По. гівкати heulen, schreien. (vom Geschrei der Eulen). сова гывкат.
гыка Я. Stengel sammt Blättern. гыка бандурчана або бандурчанка Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze. cf. гыча (гиче, гичка).
гип Б. там.
гинады Зл. тамтуды.
гырмота Donnern, Gepolter.
гырмотати poltern, donnern, Getöse verursachen.
гырча Смрк. Ба. Зл. gen. fem. гырча або ґузва велька Б. Geschwür, Beule slovac. hrča dominut. гырчка Смрк. slovac. hrčka.
гысь! Чр. кличе на куры.
гыцкати ся Бер. sich herumwerfen, sich herumbalgen; herumspringen. дытина ся гыцкат.
гыча у цибулы Д. die überirdischen Triebe der Zwiebel.
гычаль Б. Stengel; Btattrippen cf. гичка.
гівняк Кв. гівняр Б. Мо. Rosskäfer. Geotrupes stercorarius. „як ся змеркат і як тепло та бреньчит ныбы музыка: буду ся жениў! буду ся жениў! — а як мороз, то ся крыє і кицкат ся та каже: зімно мі! зімно мі! Мо.
гідны Нов. viel. было там купця гідны es waren dort viele Käufer anwesend.
гіркый опух. гіркый ўопух Бер. Klette, Lappa major.
гыркыня або скрип Agaricus piperatus.
гўадженіця Лб. Flachshechel. гўадженица альбо терлица Ч. Flachsbreche.
глапити Чр. einfangen. глапиў птаха.
гластівка Врхв. Кр. I. Пол.... гўастівка П. Сн. Schwalbe. гластівкы лытают.
глива Pilzart. гливы ростут на букох.
глинястый П. lehmgelb. кін глинястый.
глиста П. Regenwurm; Spulwurm. єдна глиста ein Exemplar des Regenwurmes (Spulw.).

гліг (гўіг) genit глогу Weissdorn, східногал. глід, глодина, глодовина, гложина, глій, глоина.

глобок Вв. Keil. колок, што вбиват межи обручку (перстынь) косы а кіся [в Бортятині коло Перемишля: плїнка].

гўоны, глоны = влоны des vorigen Jahres. гліньскый або ліньскый рік. — ліньского року = лоньского року im vergangenen Jahre.

глука Смрч. Brausekopf, Lärmer cf. čech. hluk = Lärm.

глўпый гриб або блювák Ко. білий, як го розломит, то синій.

глуптак Ти. Dummkopf. такых глуптаків не видыў.

глуха Б. великый тиф. вітрова глушка Б. легкий тиф.

глушко Бер. tauber Knabe, tauber Mann. глушка taube Weibsperson.

глядати suchen. він глядат er sucht.

гмертвец genit. гмерця Todter.

гмлиско Бер. Nebel.

гнет allsobald, allsogleich, sogleich. slovac. hned'.

гныівливый Св. zornig, в східногал. найчастїйше: гнівний.

гныідый braun. гныідый птах. гныіде просо.

гнойівка Г. Schlammfliege, Erystalis tenax.

гноіти ся Бер. eitern. рана гноіт ся; загноіла ся.

гнояк Ч. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius.

гоблювáнкы Св. Hobelspäne (nom. sing. гоблювáнка).

говад Бру. Pflanzenart.

говедо Vieh (nur als Schimpfwort gebraucht). ты говедо! = du Vieh! du Mistvieh! psl. говадо.

годинник Св. годильник Врхв. годины Ту. Wanduhr; Uhr. годинкы Св. Taschenuhr cf. slovac. hodiny Uhr. hodinky plur. kleine Uhr.

годиняр. годзиняр Ту. Uhrmacher. slovac hodinár.

годно пр. годно быти T. es ist möglich. може годно быти Я. es kann möglich sein.

гойно substant. Ueberfluss. нé маў такого гойна, як ты. гойнувати abundere, im Überfluss haben. гойнувати хлыбом.

гойове листя Тих. або райник Тих. lanzettblättriger Wegerich Plantago lanceolata.

голька (Сяніцке) unbegrannter Weizen.

головач Лип. Kaulkopf, Cottus „рыбка головата“.

головачка Щ. Ту. Kaulquappe, larva ranae.

гоўовенькы Kaulquappen, Froschlarven (nom. sing. гоўовенька, головенька).

гоўовня Feuerbrand „кавалец дерева опаленый“.

голодовый рік I. Hungerjahr, голодний рік.

голопуп Врхв. junger, noch unbefiederter Nestvogel, голопупы = пташкы іши не опюрковáны.

голота Вн. в знач. бідна eine arme Weibsperson в східногал. голота Gesindel.

гоўубя Врхв. junge Taube.

голя (Брт. Прегонина) nackter Berggipfel, голый верх горы.

голяк П. Rasirmesser. голяр, genit. голяря Rasirer.

гомок Лип. Erdhaufen; kleiner Hügel. — однакож в Г. = земля пісковата cf. slovac. magy. homok Sand, Flugsand.

гонько П. Wegwarte, Cichorium intybus.

гопкати Б. hüpfen. гопкают, як коникы.

гореч Вв. Hitze. велика гореч або спрагота.

горізнач Жег. mit dem Rücken nach oben. — долызнач Жег. mit dem Rücken nach unten. плыве горізнач, долызнач.

горнец 1) Topf. 2) Mass Garnetz. Die Lemken sprechen immer hornec, während die Ruthenen in Ostgal. горнець (sprich: horneć) oder горщок (horščok) in der Bedeutung Topf und гарнець (sprich: garneć) in der Bedeutung das Mass gebrauchen. чверт має вісем горцы. двацет горцы ярцу.

горночок Рхв. kleiner Topf, Töpfchen pol. garnuszek.

горнути in der Bedeut.: schwellen, quellen, überwallen. вода горнула.

горнятка пщільні P. Bienenzellen.

городити пліт den Zaun flechten. город пліт flechte den Zaun.

горуватый II. uneben; gebirgig горувате поле.

готьта! Врхв. кричит на коны, штоб повертали на право — вісьта! штоб брали на лыво.

готовити. готувати in der Bedeutung: kochen. eigtl. zubereiten. готую мясо.

грабати сыно = стягати граблями сїно. — грабаный овес = граблями стяганий по скошеню.

грабачкы Рхв. робітницьі, што граблят сыно або овес (nom. sing. грабачка).

граничка dem. від границя Grenze.

граня II. gen. neutr. Musikspielen, Musik. ід на граня = на музику. подме на граня!

гребено gen. neutr. Wollkamm; Kamm zum Striegeln der Schafe. чухрати на гребенох воўну. гребено або щуткы, што чухре воўну Вв. (neben der asl. Form **гребень** gen. **гребене** dürfte auch *гребъı, gen. **гребене** existirt haben).

гребін у хыжи Смрч. Giebel der Hütte.

гривкастый mit einer Mähne (oder Halsbinde) versehen. гоўуб гривкастый Ringeltaube, Palumbus torquatus.

гріх Б. якый гріх або якый кат. (etwa wie das Deutsche: zum Teufel, zum Kuckuck). якый гріх — не можу сі пріпамятати.

гробар II. Gräber.

грубый dick. піняз грубый grosses Geld.

грубнути dick werden. дерево грубне.

грудка = будз.

гружати in der Bedeut. rühren, umrühren, umwälzen eigtl. zu wiederholten Malen senken. — гружати масўо Розс. Butter machen робити масло. гружати будеме масўо. — гружати бандуркы в горци Розс. колотити варену бульбу gekochte Erdäpfel zerstossen und umrühren.

грузкый II. leicht einfallend (vom Sumpfboden); соўотвина то земля грузка.

грушчанка Birnsuppe „з грушок юха“.

грядка Querbalken plur. грядкы.

гугнавый. гыгнавый „што брез ніс гварит“ näselnder, der durch die Nase spricht. psl. **гъгнлвъ** et **гъгнывъ** mussitans.

гугнати. гугнути Св. näseln, murmeln. він гугне psl. **гъгнати** διαγογγύζειν, murmurare.

гудак Musikant čech. houdek, slovac. hudec. dem. гудачек.

уж пришли гудаци die Musikanten sind schon angekommen.

гудкати Кр. mucksen, verlauten. люде гудкают es verlautet unter den Leuten, man muckst, man spricht hie und da, es wird ruchbar. як гудкают wie verlautet.

гудля gen. fem. Wirrwarr, Unordnung; Gebraus; Pfuscherei, cf. germ. Hudlerei.

гудльовати Зл. elend fortkommen, fretten. канарити, бідовати. cf. čech. hudlovati germ. hudeln.

гужов Св. ланцок желізный, што зваджує колічка с плугом.

гуздженица с прядива Розс. Halfter східногал. уздінниця польск. uzdzienica ческ. uzdenice.

гузьір грубший конец стятого дерева, грубший конец снопа.

гукарня Жег. Uhu, Bubo maximus.

гукати laut schreien, rufen. сова гукат.

гук Ти. гук або пугач Мш. Uhu, grosse Ohreule, Bubo maximus.

гукнути П. in der Bedeutung: in grosser Menge erscheinen, wuchern (von Pflanzen) z B. гукнуў пчівняк.

гуля Брт. Kauz, Ulula „сова, што гукат".

гуля-гуч! Чр. Treiberuf der Gänse.

гулякати Ausschreitungen machen, lumpen.

гунцут Ви. Spitzbube slovac. huncút.

гуркати Ко. Мо. Врхв. girren. голуб гуркат або гурчит.

гусак Брт. Hungerzwetsche nom. plur. гусакы.

гуска пташок кусцьіцьок векший од жоўтогрудкы eine Vogelart, etwas grösser, als der Goldammer.

гуслі П. Врт. Кр. Б... Geige dem. гуселькы Б. гуслічкы Б. грай на гуслях spiele auf der Geige.

гусовец Г. Räuber (?) Якый я си гусовец на цьїлый Липовец Г. cf. psl. гоуса. гоусарь гл. згусувати ся, згусовати ся.

густити тьісто Б. eigtl. den Teig dicker machen, den Teig kneten.

гусяр Зл. Gänsehirt.

гусячка 1) Gänsekoth, ўайно гусє. 2) Gänsefingerkraut Potentilla anserina.

гусю! гусю! О. волат, як лудит гуси а жене: а гуч! а гуч! (на Україні: а гиля!)

гуторити Лип. sprechen, reden. гуторка Rede, Gerücht.

гуцьок genit. гуцька kleiner Wasserfall, гучок.

гущ gen. masc. et fem. гуща gen. fem. Dickicht, dichtes Gestrüpp. така гущ, што не прейде solch ein Dickicht, dass man nicht hindurch kommen kann. велика гуща.

ґ. (im Ruthenischen wie russisches г oder polnisches g ausgesprochen; demnach ґабор, ґаґати sprich: gabor, gagaty).

ґабор Ба. хлоп, Bauer. ґабор выдрыляў дыти = хлоп витручав дїти. cf. pol. gbur, germ. Gebauer.

ґаґати П. Мш. schnattern pol. gęgać slovac. gágat'. ґаґают гуси.

ґадати Чр. in der Bed sprechen aus dem pol. gadać. gruth. ґадати bedeutet: meinen, glauben.

ґадзіна Бер. Лб. Зл. Geflügel aus dem Masurischen: gadzina, ruth. гадина = Schlange.

ґаздынити Ч. ґаздынею бути. eine Wirthin sein, eine Wirthin abgeben, die Geschäfte der Wirthin verrichten.

ґаздівка Тих. Wirtschaft, ґаздівство.

ґайдувати Ту. Dudelsackpfeife spielen slovac. gäjdovať.

ґалунок Зл. Borte, Sammtborte; Binde; Kopfbinde. ґалунок М. = повязка на голову.

ґамба Mund, Maul. ґамбуся Mündchen; Gesichtchen slovac. gamba.

ґарґало gen. neutr. і ґарґала Ба. gen. fem. Gurgel. під ґарґалом.

ґарґачкы Ку. Stachelbeeren.

ґацик ВП. Fledermaus.

ґевґати Лб. schnattern. гус ґевґат.

ґедкати Ту. kitzeln. ґедкає.

ґеґадзы. ґеґадзкы Лб. ґеґацкы Ф. Stachelbeeren.

ґерґечник Ту. Ribes grossularia, Stachelbeerstrauch. Früchte = ґерґецкы.

ґерок Gehrock.

ґзівка М. Pferdelausfliege.

ґыўтати schlucken, kauen ukr. глитати, ковтати psl. глътити. ґыўтат худоба.

ґыўт Schluck. на єден ґыўт.

ґырт Лб. Gurgel, Kehle cf. гыртан

ґыўтнути І. einmal schlucken, hinunterschlucken укр. проглинути.

ґіб СЗ. Lanius, Würger, Dorndreher.

ґівґати Б. ґівґнути schnattern. гус ґівґат. ґівґне. ґівґла: — ґівджут гуси або ґівґають.

ґівґор Б. Чр. або ґівґач Б. Бер. Сн. Wendehals, Jynx torquilla. „ґівґоры сивы; гньіздо мают по букох; ґівґор векший, як коса, кус менчкый, як возуля, а сык ма такый, як гадя“ Чр. „ґівґачи векши, як жоўтогрудкы“ Бер. (der Name nach den Locktönen des Männchens: gi-gi-gi-gi!)

ґіґачи Смрк. ґіґадзкы Бер. Stachelbeeren (nom sing. ґіґач; ґіґадзка).

ґірґошник. ґірґожник Лос. Hausirer „што носит скло, мазь, деготь, кошикы на продай в кроснах; за то называт ся, же бере кросна на ґірґи“ (= на плечи, на коркоши).

ґлейт Glätte, Bleiglätte. горнец поливаный ґлейтом.

ґлич Жег. Ф. ґўич Бру. ґлюч Cottus Kaulkopf.

ґльон Т. gen. masc. gewöhnlich als Collectivum gebraucht. Wasseralgen, Wasserfäden, гліньь cf. slovac. hlien Schlamm, Schleim. psl. глѣнъ et глѣнь φλέγμα, pituita.

ґмерати. ґнерати Лос. langsam machen.

ґмерило. ґнерило Лос. ein langsamer Patron, Grübler „што ґмерат, не може зробити скоро“ cf. pol. gmerać.

ґнаткы Theil der Schlitten, Schlittenbaum.

ґомбар Ту. Knopfstricker, Knopfmacher, Schnürmacher. slovac. gombár.

ґомбичка Я. (runder) Knopf. slovac. gombička magy, gombocska, gomb.

ґомбувати Ту. mit Knöpfen verzieren, stricken. ґомбувана лента.

ґонот Вол. ґоноть Зл. Schindel russ. dialect. гонотъ. гоноть.

ґонтярка. ґонтяніця Лб. „яліця, што мож з ней ґонты наробіті“.

ґратя П. Б. alte Sachen, altes Geräth, Gerumpel.
ґріб Бер. Pilz. пішўа єм по ґрібы.
ґріба Брт. eine zugedeckte Grube, wo Kohlrüben oder Kartoffeln aufbewahrt werden „яма на карпелы і бандуры, прикрыта“.
ґрібиско Брт. „місце, де была ґріба“.
ґрівджати Вн. schnattern, fauchen (v. Gänsen). гускы ґрівджат, як хочут вкусити.
ґруліско Лб. Жег. Kartoffelfeld.
ґруля Чр. Рхв. Лб. Зл. Kartoffel. обаряны ґрулы. ґрулы с фісолом = бульби з фасолею. ґрулы поколочены або подзяманы gestossene oder zerriebene Kartoffeln.
ґрулянік Жег. Kartoffelkuchen, бандуряник.
ґрулянка або натіна Лб. Stengel sammt Blättern des Kartoffelkrautes.
ґубатый Св. haarig, behaart cf. magy. guba zottiger Mantel.
ґузва Б. Beule, Geschwür.
ґузелец Жег. Kreuzotter, Pelias berus „бо ґузый“ т. є. кусий, короткохвостий.
ґузый Чр. kurzschwänzig; schwanzlos. ґуза кура cf. куций, кусий.
ґузулька Д. kugelförmiger Auswuchs, kleine Beule cf. ґуз Knoten. мат на челы ґузульку.
ґузя Ко. gen. neutr. „в гартани дусит“. шкарлятина. дытина ме (= має) ґузя.
ґуля Beule čech. houle (а лемк. гуля = ulula, Kauz).
ґурґула. ґорґола. ґорґоля сук, Knorren. ґорґолястый surculis plenus, сукастый, сукатий cf. slovac. harhula Knoten, Geschwulst. (zu bemerken das g im Ruthenischen, während im Slovakischen **h** auftritt).
ґурман Мо. ґурманина довгый оберок лытушній.
ґурдзола (Середниця. повіт: Лысько) Kartoffel plur. ґурдзолы.

д. давньішный Жег. aus früherer Zeit stammend.
да-ґде Сн. да-де Б. irgend wo; hier und da.
дадакати Вн. schnattern. гускы дадакают.
дадакач Вн. der schnattert. Schnatterer.
да-ґде Сн. да-де Б. irgend wo; hier und da.
да-де-кой Нов. да-де-коли zuweilen; східногал. деколи (примітне здвоєнє: да-де). — да-де-де-коли Чр. hier und da zuweilen.
да-з-раз = хоц раз wenigstens ein Mal.
дай Боже здравя! Кр. Gott schenke Ihnen (dir, euch) Gesundheit!
дай Боже щесливу годину Glück auf! — Gott gebe euch Glück!
дай Пане Боже доброго здоровя (здравя або здравічка) Gott verleihe Ihnen (dir, euch) Gesundheit.
да-котрый irgend welcher, irgendwer. да-котрі Сн. einige.
да-кто irgend wer східногал. де хто. з да-ким = з де-ким.
дакус Я. П. ein bischen, ein wenig. дай Боже шестя! як ся мате, ци добрі? сядте собі дакус! Боже, слава Тобі на всьо! да-кус діжди або да-кус почкай П. warte ein wenig. — сполоч дякус П. = сполочи трохи.
дале П. дальше pol. dalej slovac. d'alej čech. dále. — дале нé є weiter gibt es nicht (z. B. das Lied ist zu Ende).

Данько Ба. Daniel, Данїл.
да-як auf irgend eine Weise.
да-єден irgend ein, irgend wer, irgend jemand.
даребак Лос. У. Faulenzer, Taugenichts, Lump. ты даребаку! cf. pol. drab čech. slovac. darebák.
двер Тих. Thür psl. **двьрь** θύρα ianua. выйшоў зьвіздар на двер Тих. (звичайно у нас plur. двери).
двигтьіти Я. in Bewegung gerathen, erzittern, аж двигтит земля.
двінята Zwillingstöpfe.
двоити Вол. За. в значеню: викати, „ви“ говорити.
дворічняк zweijähriges Pferd, кін дворічный,
девясин Св. Eberwurz, Carlina, девятисил.
де-кады Лб. I. M. Ку. hie und da східногал. декуди. — декады сут борсукы I. hier und da werden Dachse angetroffen.
делікатньі adv. zart. делікатньі го побиў ironisch: er hat ihn „zart“ geschlagen d. h. er hat ihn arg zugerichtet.
Демко Жег. Дамян. Демканя Дамянка.
демничкы К. eine Abart Pflaumen.
де-нéшто = дашто, etwas.
дерево ягодове Д. Maulbeerbaum.
деревянцьі Лос. Holzschuhe nom. sing. деревянец.
дерно gen. neutr. Rasen; східногал. дерн gen. masc. Stück abgerissenen Bodens, sammt dem darauf wachsenden Grase psl. **дрънъ** pol darń, darnina.
де-с-колис dann und wann.
де-си-к irgend wo. десик гварят так es wird irgend wo so gesprochen.
Джамеры назва верху коло Бортного.
джяворонок. джяворок. Брт. Lerche, Alauda.
дзбанкы (nom. sing. дзбанок) ябка доўгасты.
дзьвакати kauen. худоба дзьвакат = жве.
дзвінка П. Вв. Hahnenkamm, Klappertopf Phinanthus crista galli, східногал. звонець.
дзвінята Zwillingstöpfe, двійнята (коло Лїска: дрошлята).
дземяк (дзимяк) Лб. Erdapfel, Kartoffel plur. дземякы. slovac. zemiak pol. ziemniak. (у Замішанців в Рішнику: зимяк; в Петрушовій Воли: земляк).
дзендзельія Б. Tausendgüldenkraut, Erythraea centaurium.
дзьобка plur. дзьобкы Tupfen, цяпка.
дзьопа Врхв. Mädchen. юж дзьопа оддата.
дзьопа П. хустка стара, преходіўа, завивают в ню сіль. — дзьопа Кр. хустка, Tuch. синя дзьопа blaues Tuch.
дзябка Со. Fink, зябка, зяблиця.
дзяд Мо. (з польского: dziad, руск. дїд) nur in der Bedeutung Bettler gebraucht, während avus, Grossvater дыдо heisst.
дзяйстра Св. посаг, Mitgift.
дзяндривый Бер. plapperhaft, der dummes Zeug zusammenschwätzt „што все гварит пусте“.
дзюбак П. Сн. Нов. Schnabel, дзьоб. дзюбак крівый Сн. krummer Schnabel. в инших околицях: дзюба gen. fem. — дзюбачок deminut. від дзюбак.
див Врхв. in der Bedeutung 1) grosse Menge, Unzahl. див людей eine Unzahl von

Leuten. — див овец sehr viele Schafe. — див голубів, кур eine Menge Tauben, Hühner 2) sehr z. B. пташкы див подібны до воробльів den Sperlingen sehr ähnliche Vögel = східногал. пташки дуже подібні до воробців.

дивачина Ту. wildes Thier. медже рыбкы, медже дивачины. cf. psl. **дивий** ἄγριος, ferus.

дикый потік І. Wildbach „што скаля наношат".

дикый чеснок Бер. Herbstzeitlose, Colchicum antumnale (в Берестї повітї Грибівскім, на луці „під Фличком" найшов я сю ростину там часту в цьвітї вже в другій половинї серпня).

дылина Чр. Diele.

дыменица Смрк. Hungerzwetsche „зато, што надута сливка".

дымка Р. дымна. дымница Жег. дымкы = слівкы округлы, меньши Р. дымны, дымницы то слівкы круглы Жег.

дымна хыжа Врхв. = східно гал. курна хата, курниця eine Hütte ohne Kamin.

Динис Смрк. Діонизій, Денис.

дырва допальіня Св. Brennholz.

дырчати Ч. тирчати, дир-дир кричати (о птахох).

дыхавица М. 1) Keuchsucht (beim Pferde) 2) Morast, Sumpf. „што ся трясе на поли". не вйіл же там до тойі дыхавицы, бо ся заріжут кола.

дыхтыіти Смрк. keuchen, пес дыхтит. пес вывалиў язык і зачаў дыхтыіти.

дичок П. Windhafer, Avena fatua.

діждати П. warten. дакус діжди або дакус почкай = трохи пожди.

дізріти І. доглянути, допильнувати. дізрий = доглянь.

дійник Розс. П. Б. Melkgefäss, Melkgelte „по пільскы скопец" (слово скопец руске а уживає ся скрізь на нашій Руси).

діометер Зл. geometra.

дьіркы до попущаня (г ремени) Д.

дьітинча П. genit. дьітинчате Kindlein.

дньова кышка Нов. Blinddarm, intestinum coecum (дньова unregelmässig statt днова).

добрі Кв. М. in der Bedeutung: fast. добрі не загыну з жалю великого Кв. ich vergehe fast vor grossem Schmerz. — добрі мі за тобоў серденько не пукне Кв. beinahe zerreisst mein Herz voll Sehnsucht nach dir. — она ся радує, добрі ся не здує М. sie vergeht fast vor Freude (wörtl. vor Freude beinahe platzt sie).

догоріти Тих. допалити ся bis zum Ende brennen, ganz verbrennen.

до́грабкы Ту. як вже дограбают сьіно; на до́грабкы сьпівают.

до ґнес дня bis zum heutigen Tage до днешного дня.

додьівчіти Лип. (додївчити) заховати дївоцтво до кінця das Jungfernschlösslein bis zum Brautkranze bewahren.

дождівник дойджівник Бер. deutsche Tamariske, Myricaria germanica.

до зарани або до заран Бру. Чр. ganz frühe, morgen in der Frühe.

дозерати besichtigen. Acht geben. дозрий мі там на поли ярцу.

дойдж Жег. дойч П. змік на дойджу er wurde vom Regen

durchnässt. — перейшов дойчик es fiel ein kleiner Regen.

доўгавый Врхв. länglich. дуранкы то сливкы круглы; быстрицьі доўгавы.

донести Б. (vom Ertrag, von den Einkünften) недоносит дохід die Einnahme ist unzureichend.

Донизий Рхв. Дионизий.

доновинкы Ч. передновок.

допіро Врхв. erst, доперва pol. dopiero.

доповісти I. eine Nachricht mittheilen; eine Erzählung zu Ende führen: vollständig aussagen. доповіў му, же я такый чловек, што лычит er benachrichtigte ihn, dass ich ein Mann bin, der Kranke heilt.

допотыль Ку. bis da.

допрах Врхв. ganz und gar. гавран (крук) чорный допрах der Rabe ist ganz schwarz.

дораджати кого Р. jmd rathen.

до схода сонця vor Sonnenaufgang.

доходити кого Вн. jemand ausforschen.

дохопити Р. nach längerem Bemühen ergreifen, mit den Händen fassen.

доцяп Чр. ganz und gar, до капкы. кін выпас траву доцяп das Pferd hat das Gras ganz abgeweidet.

до шпенту. до шпенету Брт. ganz und gar. зйіла худоба до шпенту порів. укр. до сченту, польск. do szczętu.

драбняк П. Р. Тих. драбный Р. або = драбнястий П. віз, Leiterwagen „што ся возит зерно, сьіно“.

драга (Лелюхів) Weg slovac. dráha.

дранкы nom. sing. дранка. дошкы дерты з ялицьі aus Tannenholz geschnittene Bretter східногал. драницьі.

дрант Брт. gen. fem. zerrissenes Zeug, Lumpen, Lumpenzeug; Gesindel; східногал. дрань. така дрант.

дратов Schuhdraht. дратвйом шиє.

дриндом іде кінь Сн. das Pferd trabt. іде кроком = geht im Schritt.

дріб Schafe und Ziegen, Kleinvieh, уцьі і козы. выжен дріб treibe das Kleinvieh aus.

дрібічкый Ф. ganz klein. винничкы в грознах, дрібічкы die Ribiseln sind in Trauben gehäuft, ganz klein.

дріґа Жег. Врхв. дрыґа Weg pol. dial. dróga, на тьі далекі дрідзьі (раз чув я також: на ті далецьі дрідзьі).

дріліті Лб. stossen східногал. друлити. дріліў мя er stiess mich; сюди також старосл. **дрълѣнии. дрълѣнии. отъ дрълѣнии грѣдынь** Anmassung (wörtl. Wegstossen pol. pomiatanie) der Stolzen.

(дрімак) Ти. Schlummer. з дрімаком ся витає er ist schläfrig, er schlummert ein.

дрінка Hornstrauch, порівн. східногал. дерен. дрінкове дерево. slovac. drienka Kornelkirsche.

дробелява дрібны річи, kleine, geringfügige Sachen.

дробелячівя gen. neutr. після II. склону. уцьі і кози, Kleinvieh.

дровно Жег. Чр. шайтка Holzscheit.

дружбити П. за дружбу бути. Панько вельо раз дружбит.

друкваниця (Реґетів, Сквіртня в Горлицкім) кабат (= спідниця) з синього полотна, на

котрым выбиваны (друкованы) „білы квіткы“.

друшляк П. Св. Л. кожушок без рукавів, або довга камізоля звичайно з синього сукна cf. брушляк.

дубец Смрч. „кусень дерева, што дає корові до пыска — як ся здує — і гонит“.

дубити Смрк. gärben, дубят скору на керпцы.

дубівка Б. plur. дубівкы Gallapfel der Eichenblattgallwespe.

дуга Врхв. Daube. кановка з дуг, дугы тримают обручи.

дуганчак Ли. Р. капшук або мошонка на дуган.

дуганяр Нов. „што дуган перепродує“.

дудко Лб. Wiedehopf, Upupa epops.

дудок Зл. два ґрайцарі. єден нымецкый = 40 ґрайцарів.

дудла Чр. І. Р. дудўа Лб. дудло Бер. Baumhöhle, дудлавый Р. дудлавый дудливый Чр. hohl. дудлаве дерево. дудлива ялиця.

дудлавкы Жег. (nom. sing. дудлавка) Hungerzwetschen.

дудра Б. дудрак, дудравец П. Knauser. Keifer, Nörgeler. Murrkopf; Pfuscher.

дудравый П. Св. mürrisch, nörgeln, schlecht machen, pfuschen. пр. дудроче „як сьпіват, а тому порядку нé є“. slovac. dudlat', dudrat“.

дуже Б. Бер. in der Bedeutung: viel. іде дуже людей es geht eine grosse Anzahl Menschen. єст дуже коний = єст богато коній = es sind viele Pferde. — дуже насіня viele Samen. — він дуже має ярцу er hat viel Gerste. — дуже льну Лб. viel Lein. — дуже свін Лб. viele Schweine. — дуже кавок viele Dohlen. — дуже каши viel Grütze. — дуже легше viel leichter. — дуже помальше viel langsamer. — дуже скоре viel schneller. — дуже лыпше viel besser. — — продали за дуже? wie theuer haben Sie verkauft? — дуже коштують быкы? wie viel kosten (wie hoch kommen) die Ochsen? — дуже маєте? wie viel haben Sie?

дулкы Кр. Врхв. дуўкы Чр. (nom. sing. дулка, дуўка) Hungerzwetschen [die grossen, steinlosen Taschen, sogenannt. Hungerzwetschen, welche in nassen Jahren an Zwetschenbäumen öfters gefunden werden, haben unter dem Volke zahlreiche Namen. In anderen Gegenden z. B. um Korosno nennt man die Hungerzwetschen натягаўкы (nom. sing. натягаўка), in Hančova пархатки (nom. sing. пархятка), in Smerekowec дыменицьі, in Żehestiv. дудлавкы u. dgl.

дуранкы Кр. nom. sing. дуранка „круглы білы сливкы“ eine Abart Pflaumen „круглы, білы сливкы“.

дуркати Врхв. poltern, не дуркай. дуркы робити Мо Gepolter machen, poltern, дуркотати.

дурнас Лб. Tölpel, Dummkopf.

дути ся Ба. (о гырчох), гырчі ся дують wörtl. die Geschwüre blähen sich auf d. i. Geschwüre kommen zum Vorschein.

душены бандуры П. zerriebene Kartoffeln.

дуявиця Пол. завія, Schnegestöber.

дябол П. Брт. Чр. Мо.... Teufel gr. διάβολος, диявол, чорт. slovac. diabol. nom. plur. дяблы

= дияволи. Пану Богу душу ховам, а не дяблови. Бер.

дяка Нов. Ба. Ч.... як ті дяка wenn es dir beliebt, wenn es dir gefällig ist. як маш дяку, то зроб wenn du Lust hast, wenn es dir beliebt, so thue es. як мате дяку, то зробте machen Sie, wenn es Ihnen gefällig ist. хто ма дяку, то пие полин, што в загорідцьі wer Lust hat, der trinkt einen Abguss des Wermuthkrautes, welches in Gärten wächst.

дячат собі люде I. es gefällt den Leuten.

дюк Тих. або дюг II. Schwanzhornraupe, namentlich die des Wolfsmilchschwärmers Deilephila euphorbiae.

жж. жаберовины Кр. Froschlaich, Froscheier.

жабирины П. жабины Б. Froschlaich; Wasserfaden.

жабьі коралы Кв. Froschlaich.

жабьі лыжкы Кр. Froschlarven, Kaulquappen.

жабьі очи Жег. Froschlaich.

жабьі пацюркы або жабюркы Чр. Froschlaich.

жаворонок Лб. Lerche, Alauda.

жак Лб. Kirchensänger. ид до жака gehe zum Kirchensänger. хыжа жакова або жаківка Лб. Kirchensängerhütte, Wohnung des Kirchensängers.

жаўо II. Stachel, жало.

жара Рад. Hitze, Brennen. з купаўы (Tussilago farfara) йідят квіток, жебы не было жары в грудьох.

жбир Fels, Berg, Anhöhe.

жвяндати Бер. murren, nörgeln. він жвяндже.

жґиртати Жег. zwitschern; girren; knirren. пташок жґирче (жґырче) der Vogel knirrt.

жґрынджати ся Брт. переговоряти ся, перемавляти ся, сварити ся. жґрынджают ся отец и мати Vater und Mutter zanken unter einander.

жджок Г. Spitzmaus Sorex plur. жджокы cf. рджок.

жегнати. пожегнати segnen, benedeien. благословити. Бодай Бог пожегнаў нашого цьісаря! Gott möge unseren Kaiser segnen cf. čech. žehnati. požehnati. slovac. žehnat'. požehnat'.

желызистый Брт. eisengrau.

желызняк Зл. баняк желїзний.

жентиця сирватка.

женьчар II. Schnitter genit. женьчаря. женьчарка II. Schnitterin nom. plur. женьчаркы.

жерло Ку. Quelle, жерело.

жестокый II. лютий, heftig, grimmig, grausam. жестокый чловек.

жива кість Beinwell, Symphytum officinale; східногал. живокіст gen. masc. genit. живокосту.

живіна Жег. М. живина Нов. lebendes Geschöpf, ζῷον, Thier, Hausthier; Vieh namentl. Hornvieh.

живный (жиўный) четвер II. великый четвер Donnerstag in der Charwoche.

житнянка Врхв. Roggenstroh, солома з жита.

житняный Кр. aus Roggen gemacht, Roggen. з житняной, ярчаной мукы налисник.

жиця Löffel. psl. **лъжица.** dem. жичка Лип. Löffelchen. ани жичкы кырви = анї ложечки кровы.

жмыкати zusammendrücken, zusammenpressen. жмыкати кошулю cf. psl. **жѧти, жьмѫ.**

жнивар Св. genit. жниваря або жнец Св. genit. женьца Schnitter. deminut. жниварик. женьчик.

женькыня Св. Schnitterin.

жоґнути Б. = в Чортківщині: ждюгнути einen Stich oder Stoss versetzen; stacheln.

жоўна зелена Врхв. Grünspecht; жоўна тарчаста Врхв. Buntspecht; жоўна чорна Врхв. Schwarzspecht.

жоўобчастый hohl.

жоўчок Жег. Врхв. М. Со. Сн. жоўчьок Лип. Eidotter; східногал. жовтóк, genil. жовтка. дай мі кус жоўчка Сн. дай мі кусчок жоўчка М. = gieb mir ein wenig Eidotter.

жомб Кр. жомба Lache, Tümpel; ausgespülte Tiefstelle im Flusse, вода жомбу выбила.

(жопкы) прим.: на жóпкы гóрох = не звареный, тіўко збабченый, што нем зобарят ся. Ку. = тілько зморщений, що лише з'обваряє ся.

жугравый П. Св. murrend, nörgelnd, keifend; mürrisch.

жуграти П. Св. keifen, nörgeln. він завше жугре er hat immer etwas auszusetzen. cf. slovac. žehrať eifern. čech. žehrati schmähen rad. жег.

журав у студньі Я. Krahn.

журавец Рхв. Kranich, Grus cinerea. летыли журавцы.

з. забайіти Вн. заворожити.

заберати ся z. В. як ся на тепло заберат wenn es beginnt warm zu werden.

забыти vergessen. забыў єм. забыла єм повісти.

забытливый Бер. забытлівый Лб. vergesslich „што забыват".

заболыіти П. krank werden, erkranken. заболыіе нога.

заваджати ся І. спирати ся. все заваджат ся непотрібно.

завала Врхв. grosser Schneefall. лелет г зимі як кричит — то на завалу wenn der Kauz (Ulula) im Winter schreit, so haben wir einen grossen Schneefall zu erwarten.

завалити zum Sturze bringen, stürzen; überschütten, unter Trümmern begraben. бодай вас, куме, горы завалили! Чр. (scherzhaft).

заварувати П. Д. behüten. най Бог заварує Gott soll behüten! заваруй Боже Д. behüte Gott!

завезиско І. „де ся засыпле земля під стромом". завезлиско П. eingefallener Boden, Ort, wo der Boden sich tief gesenkt hat, Erdschlupf. „западена земля".

заверяйка І. замок деревяный.

завести на кого право Нов. den Rechtsweg einschlagen, processiren. заведте на нього право = правуйте ся.

завіркы Ти. plur. tant. обгородини, ворине Umzänung aus Pflöcken oder Baumästen.

завіруха Врхв. Sturmwind, Schneegestöber.

завіряти verb. trans. завіряти очи Лип. крутити очима, супити ся, хмарити ся, нахмурювати ся.

завладьіти Тих. in Besitz nehmen. він твоім вшыткым маєтком завладьіе er wird dein ganzes Vermögen in Besitz nehmen.

заворожити ся Я. в знач. трохи покріпити ся. дьітинча заворожило ся молоком.

загакливый П. stammelnd, stotternd. загакливец Stotterer, Stammler.

заґакувати ся Св. stottern. він ся загакує.
загамувати hemmen.
заганьбити кого in der Bedeutung: jmd. beschämen.
заглавок Кв. Kopfkissen.
заглобити Вв. заплышити einkeilen.
загнести тысто Жег. den Teig kneten східногал. замісити тїсто.
заголовчок I. kleines Kopfkissen.
загорідка П. загородка Д. kleiner Garten. в мойі загорідцьі східногал. в моїм городци, в моїм городчику.
загорода. заграда Смрк. Garten. заграда капусты Kohlgarten.
загорнути ся Розс. sich umhüllen, sich bekleiden; розгорнути ся sich auskleiden.
заґудзлити П. knoten, заґудзовати, заузлити.
задар I. задармо I. umsonst, gratis; vergebens. все за дармо было alles war vergeblich.
задвоякый Св. doppelt, zweifach; zweierlei Art. астрябы сут задвоякы: астряб великый и маўый es giebt zweierlei Arten von Habichten: der grosse (Astur palumbarius) und der Sperber (Nisus communis).
задера П. Spleisse, Splitter.
задымка Сн. Schneewehe „задує порохом або сьнігом с пута".
задых (у чловека) П. М. Asthma, Engbrüstigkeit, задых у чловека, у коня дыхавиця. — задыхливый П. asthmatisch, engbrüstig.
задїти нитку (до иглы) Я. einfädeln.
задлоґа Смрч. м. затлока, затолока Schuft, Brausekopf.
задушниця Тих. служба Божа за усопших.
зажаленый Св. барз зажаленый tief gekränkt.
зажити пр. роскоши зажити Lebensfreuden geniessen.
зазерати Бер. заглядати, зазирати. што зазераш.
зазріти Б. заглянути; побачити.
зайда Нов. „широкый, великый міх и доўгый, на кроснах" ein grosser, breiter und langer Sack im hölzernen Gerüst; deminut. зайдочка.
заказати П. ansagen. заказали сьвато.
заказати ся Р. sich ankündigen. жито ся заказало добре.
закачурити Вн. тот пес закачурит хвіст як обарянец dieser Hund rollt seinen Schwanz wie eine Brezel zusammen.
заквилити Лос. betrüben. тым словом мене заквилиў mit dieser Rede (mit diesen Worten) hat er mich betrübt.
заклинути Ба. fest einkeilen; stark zusammendrücken. заклине руку.
закрутка Я. Wirbel (an der Geige).
закупити славу Божу Брт. — дати на службу Божу.
залегўый (залеглый) = заляженый, загнилый н. пр. залегўа грушка teig gewordene Birne.
залива Г. Я. Platzregen.
заложити ся або заставити ся wetten. заложме ся або заставме ся.
залячи ся П. sich einnisten. сквершцок заляже ся в новых будынкох.
за маленьку Врхв. von Kindheit an.
замерзати zufrieren. глубока вода юж замерзат tiefes Wasser friert schon zu.

замерзлякы Вв. die an Baumästen zufrierenden Eiszapfen „што примерзат ледом на дереві“.

замилувати lieb gewinnen. А мій милый замилуваў іншу.

заміт gen. fem. et masc, genit. замети et замету Schneewehe. замітя Ч. gen. neutr. Schneeverwehungen, понаганяло замітя Ч. die Schneeverwehungen sind stark. брез тоту заміт або брез тото замітя не прейідеш. П. — ід, розмеч заміт, жебы мож было перейти Ч. велькы заметы сьнігу І.

Замішанцьі П. замішаный народ Ruthenen der Umgegend von Korosno, die mitten unter dem Masurenvolk leben.

замішка Бер. Brei замішка з ярчаной мукы; з яблок: юха. — замішка житна на молоцьі Кр.

замочити ся = напити ся палюнкы Branntwein trinken. — (scherzweise) замочме ся = trinken wir ein Gläschen Schnaps.

занести Лип. пр. штыри дни занесе весьіля die Hochzeit dauert vier Tage.

заняхувати З. понехувати.

запаленя ключів І. Lungenentzündung.

запалити ся Т. пр. ярец юж ся запалят die Gerste fängt an schon fahl zu werden.

запинка під бороду Сн. Sturmband.

запіперечити ся П. stützig werden. запіперечила ся кобыла.

запір П. або клятба П. Verwünschungen, Scheltworte.

заплáтати Ту. полатати zuflicken slovac. zaplácat', zaplátat'.

заплітя Бер. gen. neutr. hinter einem Zaune gelegener Platz, wo gewöhnlich Kehricht ausgeworfen wird.

запористый Лип. gefaltet, faltenreich, забористий. чіпчик запористий.

запорток verdorbenes Brutei plur. запорткы.

запоряд Врхв. der Reihe nach, nach der Ordnung, einer nach dem anderen.

запражка Лб. „пражут муку житну на огни с цібульом“.

запропасти ся Ку. verloren gehen. пек ти бідо — бодайсь ся запропало.

запротивити Вв. schaden, schädlich einwirken. лык запротивиў.

запястникы Чр. або „зарукавкы за пястьом“ Handkrausen, Manchetten (namentl. wollene sog. Pulswärmer).

заразьічкы Б. allsogleich.

заран Чр. Б. morgen, завтра. заран-рано = ukr. вранцї-рано Morgen früh. кед буде хвиля заран рано, будеме грабати сьіно wenn morgen in der Frühe günstiges Wetter sein wird, werden wir Heu rechen.

зарібкувати Т. зарібок мати, заробляти, він зарібкує або ходит на зарібкы.

зарізати Жег. schlachten. зарізати увцю, козу. — забити вола, корову. — заколоти свиню. — затяти куру, гуску, качку. — забити заяця.

заря Брт. in der Bedeut. Feuerschein. видно зарю-велич — східногал. видко дуже велику луну з пожару. — Morgenröthe.

заря Нов. Stern. зарі Gestirne. зарі на небі раном.

заря I. Lichtschein. заря од сонця Sonnenschein, Sonnenstrahlen „промена од сонця“.

зарядом der Reihenfolge nach, nach der Reihe. ден по дню за рядом ein Tag nach dem anderen.

зас II. Нов. Врхв. enstpricht dem griech. ἔτι, čech. zase aber, dagegen; und auch сут зас кавкы es sind auch Dohlen. він зас пришоў er aber kam wieder. — той зас, што гуси бие, то орел Врхв. dieser (Vogel) aber, der auf Gänse Jagd macht, heisst Adler.

засадистый Нов. stämmig, gedrungen, присадкуватый

засадити Ф. verpflanzen; ansiedeln. рій засадити до улею einen Bienenschwarm im Stocke ansiedeln.

засиўка II. Schlinge.

заскарати ся Ту. клясти ся: скарь ня Боже! скарь ня Бо! — заскарай ся! betheuere dich!

засмотрювати Вв. зазирати. ідеш за иншима засмотрювати.

заставляти ся sich verdecken. вовірка заставлят ся хвостом.

застылок P. Lager. где ся заложили застелком wo sie ihr Lager aufgeschlagen.

застегнути Вн. zuknöpfen, zuschnüren. хто ж мі на недылю рукавцы застегне?

затынь Ко. schattiger Ort. затынь велика.

затля НВ. або заталь за той час bis; während der Zeit, unterdessen.

зато II. Св. Врхв... darum, deshalb.

затопити einheizen. затоп в пецу heize den Ofen ein.

заточити Брт. in der Bed.: zuspitzen. дріт заточеный як ігла fein wie eine Nadel zugespitzter Drath.

затухнути einen üblen Geruch bekommen, faul werden, яйце затухло.

Затхей I. Закхей; прозивка чоловіка, що малого росту.

затягы на оцьі має кін eine Augenkrankheit des Pferdes.

заушницьі (у рыбы) Жег. Fischkiemen.

захід або запад сонця Sonnenuntergang.

заходити н. пр. тын заходиўа II. der Schatten fiel.

зацюрка Ба. або стиранка. загне (= замісит scilicet: тісто) і подробит; на кріп або на молоко ся шмарит.

зач = чому, для чого. зач мя биеш? warum schlägst du mich? зач тобі до того? was geht dich das an? aus welchem Grunde interressirst du dich dafür?

заєдно Вн. immer, все. заєдно співают.

збабрати ся Нов. sich beschmutzen, besudeln. збабраў ся г болоты.

збабченый Ку. поморщений. горох збабчений.

збаршныілый morsch. збаршныіле дерево morsches Holz (баршныіти morsch werden).

збесьідувати auf einen Gegenstand zur Rede kommen, зговорити. збесьідуваў о тім.

збивач Чр. Knauser. „што збиват пінязи, што наскладат пінязи“. стухлый збивач stinkender Knauser східногал. смердячий держигріш або жмигріш.

збытный neckisch, schadenfroh. збытный чўовек = збыточник.

збости niederstossen. віў збіў. корова збоўа. теля збоўо.

збрескле молóко Вв. Д. sauer werdende Milch „што починае квасныти.

збродити Вн. verb. trans. худоба збродила луку = столочила.

звадити. звадживати (ланц) einrenken; in Verbindung bringen. розвадити ланц = розпустити ланц.

звалярник = зільниця, бочка, што зваряют ўахы, Laugfass.

зварятн поўотно, ўахы або хусты = парити для праня.

зверити ся Сн. sich werfen, зверили ся дошкы. дошка зверена.

зверхы Ту. von oben, зверха.

звечеряти Кв. das Abendmahl zu sich nehmen, nachtmahlen, вечеру з'їсти.

звык II. Gewohnheit; Brauch. єслн мате звык wenn Sie gewohnt sind čech. slovac. zvyk.

звыклый до роботы zur Arbeit gewöhnt.

звырубляти Ф. вирубовати, звырубляют лысы, палят лазы.

звити ся до клубяти Я. sich zusammenrollen. бабины псы зовют ся до клубяти die Bärenraupen rollen sich kugelförmig zusammen.

зьвіздар Тих. Sternseher, Astronom.

звірник Ко. Thiergarten.

зводитель II. Вв. зводителик Бер. зводітель Лб. Б. зводітельчик Ф. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus (зводити verführen, also зводитель eigtl. Verführer, da der Vogel aufgescheucht nicht weit wegfliegt und sich bald wieder setzt, um beim Herannahen des Menschen in kleinen Absätzen, weiter zu huschen. Dem Volksglauben nach hat dieser kleine Vogel schon manchen auf Moräste und Unwege irregeleitet). „зводителик найменшкый пташок“ Бер. der Zaunkönig ist unter sehr kleinen Vögeln der kleinste. (die kleinsten Vogelarten Galiziens sind Regulus cristatus und R. ignicapillus; und dann erst kommt Troglodytes parvulus; doch ist nur die letztgenannte Art dem Volke allgemein bekannt; der Zaunkönig besitzt beim ruthenischen Volke bei sechzig verschiedene Namen (also mehr als jede andere Vogelart) und ist Gegenstand mancher abergläubischen Sagen oder humoristischen, mit Hinblick auf die Verhältnisse menschlicher Gesellschaft oft sarkastischen Mährchen).

звязка „што звязує держак з билиньом“ Band.

згацькати Лб. stark antreiben. згацькати коны die Pferde durch Treiben ermüden.

згырити ся Брт. sich sträuben (гыра Haar, langes Haar).

згірниця Св. зірниця. згірниця зышла.

згодлівый Лб. in Eintracht lebend, friedfertig.

згорівка Лб. Branntwein.

згрябкы Кр. зграблене сыно, што патрясе ся спід пауза.

згрыз або згрыза Verdruss. великый згрыз. велика згрыза.

згрыза Чр. zänkische Weibsperson, zänkische Frau. велька згрыза = „зла жена, што біду робит“.

згусувати ся Брт. Кр. Лб. stützig werden, störrig werden; wild werden. згусує ся кобыла. згусували ся коны. cf. psl. гоусл praedones. гоусарь.

хоусарь. хоурѣсарь. croat. gusa gr. κορσάρης, it. corsare = praedo, Räuber.

зґрабный P. gewandt. pol. zgrabny ruth. згарний.

зґрындзати ся. жґрындджати ся keifen, nörgeln; streiten.

здабати П. ähnlich sehen, ähneln. оркыш здабат до ярцу. der Spelt ist der Gerste ähnlich. він здабат до Янтіня er ist dem Anton ähnlich.

здавати ся Б. in der Bed. übereinstimmen; im Einklange stehen; sich reimen. не здават ся es reimt sich nicht.

здалекы Д. vom Weiten, здалека.

здаля М. weit her. ци пан здаля? kommen Sie weit her.

здарити ся Нов. zutreffen. sich ereignen. так ся мі здариўо.

здармувати час Бер. die Zeit müssig zubringen, die Zeit vergeuden.

здвига І. воздвиженє Чесного Хреста.

зьджьок Мш. plur. зьджокы Sorex, Spitzmaus. кіт поімаў зьджьока, але го не йіў die Katze fieng eine Spitzmaus doch frass sie dieselbe nicht auf. cf. жджок, рджок.

здиво І. Wunder, диво. то здиво, як ся удаў ярец die Gerste gedieh vortrefflich, dass es eine Pracht ist anzuschauen.

здыхати Врхв. seufzen. східногал. здихати, здохати krepiren, sterben (von Thieren); зітхати seufzen.

здіганяти antreiben, schnell treiben. здіганят коны. — коны здіганяны або згацьканы Лб.

здобарити ся Чр. sich ereignen. як ся здобарит wie es sich zutrifft. cf. добрий; goth. daban = convenire.

здобра дива ohne triftigen Grund, mir nichts, dir nichts. з добра дива мене хце бити er will mich ohne jedweden Grund schlagen. — з добра дива мя биў er schlug mich umsonst.

здогадати П. Лиц. М. (здогадати ся) in Erinnerung bringen, erinnern. юж си не здогадам ich werde mich schon nicht erinnern. — може ся здогадам vielleicht werde ich mich erinnern. — не годна-м здогадати ся так прудко.

здохляк Schwächling. кіш здохляк schwaches Pferd.

здравы! Чр. Gruss des Gastes beim Ankommen. — ходте здравы! wörtl. gehen Sie gesund (Abschiedsgruss des Wirthes) або будте здравы! з Богом ходте! — — (при обіді до гостя) просиме ґу собі обідати! — здравы з Богом обідайте! Боже вам прежегнай! счестя Боже дай! — дай Пане Боже і вам!

здрінка або лялька П. Pupille.

здумати ся Ку. надумати ся. я ся здумам инакше.

здурньіти Розс. den Verstand verlieren; dumm werden.

здушити ся П. Бер. sich erhitzen; schwitzen, зопріти. здушиўа єм ся = я упріла. — здушили ся коні = коні зопріли.

зженчичити ся П. пр. зженчичиўо ся моўоко = стала сирватка на молоцї.

зелюнкы Ф. зелены ябка, велькы, зимовы.

зиґар Uhr (Seiger).
зыйти до корчмы Тих. вступити до коршми.
зима Б. зіма Лб. 1) Winter 2) Fieber. зіма го бие er hat einen Fieberanfall.
з-ігрячкы Бер. spielend, spielender Weise.
зільжити П. nachlassen; erleichtern. мороз капку зільжиў der Frost hat etwas nachgelassen.
зйєднати кого (з'єднати) mit jemd. übereinkommen пр. зйєднати слугу = згодити сл. einen Diener dingen.
зйіжити ся die Haare emporsträuben. бабій пес зйіжит ся die Bärenraupe rollt sich wie ein Igel zusammen.
злата верба Dotterweide, Salix vitellina.
злыткы Ф. пр. телята на злыткы оддає = віддає телята на чотири роки, на виховок.
зломча Ту. Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus plur. зломчата.
злюбити Т. н. пр. як хто злюбит wie es einem gefällt. як хто злюбит, гварит дваста або двіста. Т.
злюпати ся Врхв. зляпати са, заляпати ся, течним болотом поваляти ся.
змазурити ся Чр. sich beschmutzen, schmutzig werden. змазуриў ся = поваляв ся.
зматлашити Брт. zusammenschlagen, zusammenwerfen, zermudeln cf. метати, мотати.
змедже I. zwischen, inzwischen, aus der Mitte; unter, змедже верхів выплыват потік mitten unter den Gipfeln rinnt der Bach.
змервити zermudeln, zerknittern. змервена соўома.
зметюхкати Брт. durch einander werfen, zermudeln, zerknittern. зметушити, перемету-шити. cf. метати.
змотати ся Бер. сплутати ся.
значит ся Ку. або значит das heisst, das bedeutet.
зникнути Р. verschwinden. зник er verschwand.
знимати abnehmen. знимат лубя er schält die Rinde ab.
зночи П. gestern (східногал. коло Станиславова сночи і сночика).
зношати Лип. freq. воды зношают здалекá каміня die Wässer wälzen vom weiten Steinmassen zusammen.
зогнати П. Чр. in der Bedeut.: aufwecken, збудити. заран-рано жебыс мя вчас зогнаў Чр. morgen in der Frühe sollst du mich zeitig aufwecken.
зоза Р. зза. зоза пояса = зза пояса.
зожолобкастыіти Бру. Врхв. hohl werden; eine Rinne bekommen; sich werfen (von Brettern). дощкы зожолобкастыіли.
зозуля Kuckuck, Cuculus canorus; східногал. найчастїйше зазуля (у Лемків: зазуля рідко).
зоключеный I. hakenförmig gekrümmt дзюбак зоключеный у орела = дзюб гаковато закривлений у орла.
зоўото побіч зўото, злото (pol. złoto) і зўато, злато (slovac. zlato) золото.
зомерти, зумерти sterben.
зорвиско „гўомена ялиця" vom Winde gebrochene Tanne; Rahne.
з'остріти П. н. пр. зима з'острі-ла der Winter hat an Strenge zugenommen.

зошмарити Нов. скинути, herabwerfen, herunterwerfen. зошмар з воза сіно wirf das Heu vom Wagen herunter.

з'охабити Врхв verlassen, zurücklassen. з'охабю памятку ich werde ein Andenken zurücklassen.

зрешіти Жег. morsch werden. дерево зрешіле morsches Holz. masur. skarwiałe d'zewo.

зрілко Врхв. gen neutr. Pupille. обыдві зрілка.

зрінка Бер. Б. gen. fem. Pupille. зрінкы на очох.

зрінко Лб. gen. neutr. Pupille, Augenstern nom. plur. зрінка.

зронити Вн. стратити. verlieren. Ой лысе, лысоньку зрониў єс красоньку.

зруб Hausgerüst. „під дахом балькы".

зрукованый О. зарученый.

зсьіданина der abgesetzte Käsestoff bei'm Sauerwerden der Milch; Satz; Niederschlag.

зуверіти Бру. Врхв. krumm werden, sich krümmen, sich werfen. зуверіли дощкы die Bretter haben sich geworfen.

зуновати ся Кр. навтямити ся. сприкрити ся. юж зуновало мі ся = сприкрило мі ся es wurde mir lästig, es verdross mich, es wurde mir ekelhaft. slovac. zunovat' ermüden; verdriessen.

зуповный Лип. Кв. vollständig.

зяти mit offenem Munde (Maule) athmen. пес зяє = язык вывалює і дыше der Hund lässt die Zunge heraushängen und athmet mit vernehmbarem Geräusch.

Евфроска І. Євфрозина.

и. і. (йі. йо.). иўка Вв. іўка П. йіўка Сн. „як яличка пелехата; нюнька має пера" Сн. Equisetum, Schachtelhalm [мабуть місто: ялка; впрочім порівнай илець (коло Дрогобича) гл. Початки до уложеня номенклятури і термінольогії природописної II, 1869. стор. 31.].

ігўа П. Nadel, ігоўка deminut. укр. голка.

ігольий. ігольийка. ігола Жег. ігоўда Св. Pirol, Oriolus galbula.

(йідьіня). сьнідання. — обід. — полуденок. — підвечірок. — вечеря. йідьіня gen. neutr. Essen. psl. ꙗдениѥ. до йідьіня zum Essen.

йід gen. masc. Gift.

йідовитый гад giftige Schlange в східногал. їдь, genit. їди; їдкий giftig.

йідўо П. Kost в східногал. їдá. масне йідўо fette Kost.

ізба Тих. Wohnzimmer.

йіздживати Лб. öfters fahren.

икра або вымя Лип. genit. вымя ікра Смрк. Рхв. Лб. Врхв. І. ікра у коровы М. Euter, Kuheuter cf. griech. οὖθαρ = Euter; Fruchtbarkeit. ahd. uter). ікра у рыбы М Fischlaich. (в східногал. икра значить понайбільше: Fischlaich; тут і там в бойківскім також: sura, Wade, литка).

ікорка Врхв. deminut. від ікра = Euter. коровка мат ікорку добру.

Илько Ба. Илія.

імати fangen. імати птахы.

индор. индюр Чр. Truthahn. индичка Чр. Truthenne.

іначе Ба. І. = инакше.

іно С. З. nur.

иншак Ко. auf andere Weise.

иншакый Ко. ander, verschiedenartig. качкы иншакы.

Йоганик Бер. Йоанникий. Йоганія Б. Евгенія (тота назва мабуть через обміну мена: Генія).

йойчати, йойкати ächzen, stöhnen. дытина (дзецко) йойчит.

іскорник Б. scharfer Hahnenfuss, Ranunculus acris.

искроватый Ч. glitzerig, glitzernd. люд искроватый glitzerndes Eis.

истьі Зл. дійстно, wahrlich, in der That, wirklich.

іти на кони, возом і пр Р. пішоў на коньох = поіхав кіньми. — ішоў розбійник верхом на кони P. ein Räuber ritt zu Pferde.

к. к Сн.... zu, до. не даў пес приступити к собі.

кабат П. in der Bedeutung: Unterrock der Weiber, спіцница.

кавалец Бер. Stück. іщи кавалец до лысу noch ein Stück des Weges (noch ziemlich weit) zum Walde.

кавчати Вн. (vom Geschrei der Dohlen) кавка кавчить (demnach wäre das Wort кавка als onomatopoëtisch aufzufassen: ein кав-кав! schreiender Vogel).

кадывай Ч. куди. тадывай Ч. туди.

кадываль або кадывай Чр. = куда, куди.

казйлен Вв. зело, квитне на синьо.

калабай Вв. старий, нечумазний чоловік.

каламарка Св. Tintenfass, каламар.

калап Кв. Hut. magy. kalap cf. turc. kalpak. dem. калапик.

калапішник Вв. „старый, зробленый чловек“ cf. калабай.

калинина Schneball, Viburnum opulus.

кам Рад. Ч. = чим. кам висше Ч. = чим висше. — кам дале Ч. = чим дальше. — кам дух Рад. = як найскорше, чим дух. — кам скорій Рад = чим скорше. — кам хвиля Вв. = що мінута, що хвиля jeden Augenblick (порів. кам раз гл. Знадоби до словаря южнорускога нап. I. Верхратский 1877. стор. 23).

камінец Нов. камінник. камяниця Рхв. abgelagertes Gerölle; mit Gerölle bedecktes Ufer. загальноруск. камінець = Steinchen тут каменик plur. каменикы.

камінчак Лип. Вн. Steinschmätzer, Saxicola. камінчакы выводжают ся в каміню: тарчастенькы die Steinschmätzer nisten unter'm Gestein; es sind scheckige (bunte) Vögel.

канов I. gen. fem. Kanne. genit, канви. налый воды с канви. кановка Врхв. item.

капати в знач. бідувати. я ся дост накапю = я досить набідую ся. накапаў ся г дорозьі = набідував ся в дорозї.

капку П. etwas. мороз капку зільжиў.

карати ся Бру. Р. удавати ся, посчастити. не каре ся = не счастит ся, не веде ся. не выкарало ся = не удало ся.

кария Чр. Qual, Noth. яка ту кария перейти тады = злыі перейти талы.

карк deminut. карчок Св. Hals; Nacken. slovac. krk. „арматка такый пташок; попід карчок армелистый“.

карпеля П. Брт. Ба.... Kohlrübe, Wrucke, бруква, бруков.

картуник Г. eine Vogelart.

каспер С. З. Wachtelkönig, Crex pratensis.

Катрена Ба. Katherina.

катулькы у ялицьі П. Tannenzapfen nom. sing. катулька. — шишкы П. два оріхы лы-

сковы або більше, што разом выростают zwei oder mehrere neben einander wachsende Haselnüsse (загальноруск. шишка = Zapfen).

катуля Брт. gen. neutr. Walze deminut. катулька Смрк. катулєчко Брт.

кач! Чр. кличут на качкы.

качати ўахы Жег. die Wäsche mangen (mangeln).

качальниця Жег. Mangebrett, маґлівниця.

качульце Тп. Kniescheibe, patella = качулка (Суліи Спішский). — втяў ся по качульци = ударив по яблоку.

качуристый kraus, кучерявий eigtl. so gekrümmt, wie die seitlichen Schwanzdeckfedern beim Enterich (качур). качуристе воўося gekraustes Haar. баран качуристый. уця качуриста Widder oder Schaf mit besonders stark gekrauster Wolle.

качурити ся З. кудрити ся, кудрявити ся, кучерявити ся sich kräuseln (vom Haar).

каштроля Я. Pfannentopf slovac. kastrol.

кафель Зл. Kachel.

каянка Сн. жаль, сокрушенє, скруха Klage, Reue.

квакати Б. качка кваче die Ente quackt. квачаті Лб. quacken. качка квачит.

квасниця польова Бер. Rumex acetosella, Feldampfer.

квасюра Кр. verächtlich: Säure, erwas Saures. вино-квасюра schlechter, saurer Wein.

квич Нов. plur. квичи Krammetsvogel, Turdus pilaris.

квіт Blume. genit. квіту. квіток gen. masc. genit. квітка nom. plur. квіткы. slovac. kwietok, pol. kwiatek. — ukr. квітка gen. fem genit. квітки.

квіткастый Жег. bunt, mit schönen Flecken geziert. армелик квіткастый.

квітниця (Ганчова) квітна недыля Palmsonntag.

квітуля Бер. корова червена з біўыми пўатками.

квічаль Брт. Кр. Krammetsvogel, Turdus pilaris čech. kvíčala pol. kwiczoł.

квоча Розс. plur. квочата або курята Küchlein, Hühnlein.

кед da, wenn; wann. slovac. ked' pol. kiedy, čech. když.

кедз! Нов. кличе на козу.

кєл M. plur. кєлы Eckzahn m. кло plur. кла.

кельо Лб. кельоро Жег. = кілько. як єст іх кельох = як є іх кількох wenn einige da sind. — кельоро статку wie viel Vieh.

кєльца Кр. кєльцьі Жег. Hauer, Eckzähne des Schweines.

кельчик П. Ту. кєльчік Ку. видаток, Ausgabe, Unkosten. magy. költség. скельтувати verausgaben, verbrauchen.

келя Кр. Жег. Б. кілька, einige, manche. — през келя років східногал. через кілька літ або років durch einige Jahre. стручків келя einige Hülsen. цендрак має келя ніг Б. — — — як єст кельох або як єст гідныі Лб. wenn mehrere versammelt sind.

кервистый blutreich; sanguinisch.

кермеш Брт. Розс. Ганчова.... Kirchmesse; Jahrmarkt.

керпоз Лб. керніз Врхв. Eber plur. керпозы; східногал. кнороз. „керпоз не мышкованый, вепер мышкованый“ Лб.

керпцьі Кр. I. Bundschuhe nom. sing. керпец slovac. krpec. обув з кавалка скіри, котрий

превязує ся на ноги. — в скірньох по верхох не можна ходити; ходиме в керпцьох.

керточины Д. „што намече кертиця“. Maulwurfshaufen.

кеша Кр. бык кешастый (= сорокатый) Name eines scheckigen Ochsen.

кывайло-дупа Щ. кывайтупа Motacilla, Bachstelze, Wippsteert.

кыкот I. Stummel; Fingerstummel. genit. кыктя.

кырдьіль Кр. кырдель Heerde череда. два кырделы увец zwei Schafheerden. cf. ukr. кирд psl. чрѣдл grex.

кырнак Св. Stock, ein Stück Ast. східногал. патик порів. ческ. keř slovac. ker pol. kierz = frutex старосл. кѣрь = radix руск. кряк, корч = frutex. — кырнача Св. gen. neutr. collect. = кырнакы.

кирпцьі Я. = ходаки. шнурки до привязуваня = строчакы або наволокы.

кыртавый Брт. Жег. verkümmert. кыртаве дерево verkümmerter Baum. кыртавец kleiner, verkümmerter Mensch.

кырчати ein Geschrei (кыр! кыр!) von sich geben птах кырчит Кр.

кыршины Тих. окыршины Д. Brocken, окрушини.

кыснити Б. säuern. не кысненый ungesäuert. адзимка не киснена.

кыта Quaste, Strauss. dem. кытка. червены кыткы юдины die rothen Fruchtstände (Doldentrauben) der Eberesche.

кытай Св. Нов. Rispe. кытайка item. дві кытайкы проса zwei Hirsenrispen cf. кыта східногал. китиця, pol. kita, čech. kytice slovac. kytica Strauss, Busch. кытайочка deminut. kleine Rispe.

кыхавка Пол. Niesen.

кицкати ся Сн. purzeln, Purzelbäume schlagen. спострілены заяц кицкат ся. кицнути Зн. einmal purzeln.

кычка Wulst. кычка соўомы (Strohbündel) до ношиваня хыжи.

кышка дворня Ф. Сн. кышка дворова І. кышка двірня або задня Ба. Mastdarm, intestinum rectum. — кышка днова Б. Сн. кышка дньова Ба. І. Blinddarm, intestinum coecum „што нé ма проходу“ І. — кышка крива Ба. Grimmdarm, intestinum colon.

кышлик Я. „машинка“, кітлик, що мают вояки, менажка.

кыявчати Бер. knurren. кыявчит в кышках es knurrt im Magen (in den Gedärmen).

кыян Св. gen. fem. genit. кыяни Keule. на єднім кінци дуже груба. — кыянка Св. plur. кыянкы Keule; Waschbläuel.

кыянка Б. larva ranae, Froschlarve, Kaulquappe.

кізьій der Ziege gehörig, Ziegen. кізя серст Ziegenhaar.

кізьі цыцкы eine Pilzart. саме таке, як цыцок; губы до йідіня; роснут г яловых лысох“ (in Tannenwäldern).

кізлятко Жег. junge Ziege, Zicklein.

кікацкы Лос. Stachelbeeren.

кількоро Б. пр. кількоро гачат einige Fohlen.

кінчити ся Вв. конати, умирати, sterben.

кіпка І. коница. кіпкы жита забрати.

кірчик Розс. Viertel Koretz.

кіс гривкастый Св. Ringdrossel, Ringamsel, Turdus torquatus.

кіт коцуры возит Смрк. die Katze spinnt (schnurrt).
кітча сова Нов. Ohreule.
кітя П. Зл. кітя́ Ту. хлыб на парастас церковный і на выніс; нéсут лю́де кітьí до церкви. В Зл. виносят на службу Божу до церкви дві адзимкы cf. psl. коутиꙗ triticum coctum.
кіць-кіць! Врхв. так лудит кітку — а гонит: псик!
клак Ба. Hauer. клакы велькы у корноза.
кўапач П. кляпач Б. Бар. клапачик Ку. кляпачик Ко. Kneif, Kneipmesser.
клапачка eine Art Klapper „клапачкы робит з ялового дерева и вима клапкат".
клапкати Св. кўапотати П. klappern. боцан кўаноче slovac. klapkat'. klapotat'.
клаптош Врхв. genit. клаптоша Schnappmesser. порізаў клаптошом.
класти ся З. пр. добрі ся не кладе die Verhältnisse gestalten sich ungünstig. хпало мі яблочько, юж друге не хпаде, не было мі добрі, ани ся не кладе.
клевакы nom. sing. клевак Hauer, Eckzähne des Schweines.
клекацкы Смрк. Розс. Нов. Брт. Тих. Stachelbeeren (nom. sing. клекацка).
клий genit. клию Leim.
клинец П. Св. Смрк. Hufnagel. желызный клинец slovac. klinec.
клышня Лб. Krebsscheere. рак щипле клышнямі.
клыщ вівчий Св. Schafzecke, Melophagus ovinus.
кло Б. Чр. plur. кла Eckzahn. клы або кловакы Врхв. Мо. = кла. кло Жег. gen. neutr. junger Spross, junger Trieb, sprossender Keim. цыбуля пущат кла.
клопити ся П. zanken. клопят ся = вадят ся, сварят ся.
кльоф Св. Keilhaue.
кльоцок соли П. Сп. Salzhurmane, топка соли. два кльоцкы соли.
клубетувати Ч. sich zusammenrollen. „бабин нес клубетує" = „в клубок ся звине" die Bärenraupe rollt sich zusammen.
кляґ Ф. Käselab. купиў кляґ. — кляґати моўоко Ф. Milch laben.
клякнути ся Чр. sich einsenken, sich senken. клякли ся вісны, то чловек не обачит ся = як поховала ся вісна, то чоловік не виздоровіє.
клямка Klinke an der Thüre. укр. плямка.
кляня Schelten. слово, што до кляня Scheltwort, Schimpfwort.
кляпа Брт. alte Kuh; einer alten Kuh wird beim Treiben a кля! (statt: кляпо!) zugerufen.
кляскати языком mit der Zunge schnalzen. кляскат або кляще.
клювак (Ганчова) Schnabel, дзьоб.
ключи. клуча Лб. Нов. Lunge psl. плоучита.
кнап НВ. Weber. ид до кнапа = іди до ткача.
коба Вв. Gründling, Grimpe, Gobio fluviatilis. єдна коба plur. кобы.
кобылка в гуслях Ко. Wirbel (an der Geige).
кобыля Нов. junges weibliches Fohlen. для молодого кобылята.
кобылянка Вв. Кв. Pferdemist.

кобылярки P. Rosspflaumen в східн. Гал. кобильохи. nom. sing. кобылярка.

коваль 1) Schmied 2) Küchenschabe, Periplaneta orientalis.

когутики „ябка доўгы, сподом широкы, квaскуваты“.

когутій Врхв. dem Hahne gehörig. когуті пера Hahnenfedern pol. kogucie pióra в східногал. когутячі пера.

коды Лб. wann, pol. kiedy.

кодкодати Вн. кодкодыкати Сн. кодкодакати Розс. gackern. кодкодже курка В. кура кодкодыкат Сн. кодкодакат. Розс.

козярка Кр „голуз обрызена козами“.

кой = коли. кой бестыя мудра.

колак Смрк. Eckzahn, Hauer (beim Schweine) plur. колакы cf. клак.

коўбасницьі Ба. за кутньом тонькы кышкы.

коліба Лб. Sennenhütte. коліба для учаря, кошар для увец die Sennenhütte ist für den Schäfer, die Hürde für die Schafe bestimmt cf. griech. καλύβη халупа pol. chałupa.

колька I. Stachel. йіж ма колькы.

колодка або гыртан M. Adamsapfel, Kehlkopf

коўодкы х похребтиньі Wirbel im Rückgrath (nom. sing. коўодка).

колотов (коўотов), genit. колотви Quirl. колотвіом чир колотят.

колотовця Кр. eine Pflanzenart.

кольо Brot (in der Kindersprache).

коўтатп Ко. klopfen. коўтат або пукат в двері.

коляр Жег. Бер. што робит кола slovac. kolár Wagner, Radmeister.

коляя I. Д. plur. коляйі. „де ся выбиват колесами дорога“. I. „што выбют колеса“. Д.

комонниця П. Ackerklee, Trifolium arvense. „сьіе ся конич (Trifolium pratense, Wiesenklee); сама х собі (= сама з себе) росне по ўуках комонниця“.

компір genit. комперя plur. компері pomme de terre, Kartoffel.

конаристый ästig; mit dicken Ästen.

конец Zweck, Ende. на той конец zu diesem Zwecke, zu diesem Ende. конец чому вывести I. die Sache ausführen, не годны тому кінця вывести sie sind nicht im Stande die Sache zum Abschluss zu bringen oder zu erledigen.

конич II. Ба. Wiesenklee. косиме тот конич.

конікы Лб. Aconitum, Eisenhut.

конір П. genit. коніря pol. kołnierz genit. kołnierza. приниват до коніря.

конов genit. конви Kanne.

конопльі пусты або перши Ко. не мают насьіня; берут ся на прядиво; конопльі другы Ко. конопльі насьінны Ту. берут ся на насьіня і прядиво.

конопляник Ту. Bluthänfling, Fringilla cannabina.

конярка Бер. Pferdestall, стайня на коньі.

копер genit. копрю Dill, Anethum graveolens. „копер, што росне г заградьі, додає ся до огурків“.

копыўка die eine uneheliges Kind gehabt.

копыльча gen. neutr. genit. копыльчате. копыля genit. копыляте. копыляк Св. genit.

копыляка Bastard, uneheliges Kind.

коприва П. Брт. Бру... Ту. Brennnessel, urtica psl. коприкл. східногал. кропива.

копривник Кв. копривняк П. Д, Ф. копрівняк Т. коперняк Вв. (місто: копривняк) Grasmücke, Sylvia „по коприві лытат".

коргель Лос. У. Linker, Linkhand, майкут. робити на коргель = лівом руком slovac. korhel' = Säufer. magy. korhely = Lump.

корытна жаба Я. корытница Вн. Schildkröte, Emys lutaria cf. slovac. korytnačka.

корытятко маленьке на хлыб Б. kleiner Backtrog. — корытечко Зл. = коритце (пр. на муку).

корназ Кр. Д. корноз Eber. східногал. кнороз укр. кнур (не кршений); вепер кршений.

Корнута назва верху коло Бортного.

коровянка Кв. Kuhmist.

коровяр Тих. Kuhhirt.

коровярка Бер. коровярня Kuhstall стайня на корови.

королик Пол. Zaunschlüpfer.

коропатва Т Kröte, Bufo, коропавка.

коротонькый Жег. ganz kurz, коротычкый, корочкый Чр. ganz kurz. корочкы ногы ganz kurze Füsse.

коругов Нов. Fahne.

корчити Тих. ausroden. крякы корчити = корчувати.

корчму робити Кр. іти на граня eine Musikunterhaltung (sammt Tractament) veranstalten.

коршов I. magy. korsó. налыйми палюнкы до коршова.

коса пошийкаста Б. Ringdrossel, Turdus torquatus.

косак тонькый, широкый ніж до сыченя капусты.

косатка Ба. Eisenhut, Aconitum napellus „жены пют, як час має".

косец Жег. 1) Mäher 2) Weberknecht, Phalangium parietinum.

косы Смрк. Мо. Orionsgürtel oder Jakobsstab „три зьвізды; така г нас пригварка: не буде теплой росы, покаль не зайдут з вечера за гору косы". Смрк.

косибав Смрк. (косибаў) Weberknecht, Afterspinne Phalangium parietinum. два косибавы.

космик Бер. Zotte. космикы воўны.

костыльник Мо. церковник.

кóсяр П. 1) Mäher 2) Weberknecht Phalangium parietinum східногал. косáр, косонога.

Кост Бер. Костьо Konstantin.

костура. костурка. костырка. Schlachtmesser, кінчастий ніж до різаня худобы.

кохан Ба. Geliebter. тот кохан ся зьвідуваў.

коцур Kater.

коцюрба Св. Тих. кочурбина. кочурба П. Traubenkirsche, Ahlkirsche, Prunus padus „має чорны ягідкы".

кошар gen. masc. в східн. Гал. кошара gen. fem. Schafhürde. єден кошар на уцы. — нажен уцы до кошара treibe die Schafe in die Hürde.

кошеля Брт, Жег. Hemd; nach Miklosich scheint psl. кошоуля = indusium mit кошь = corbis verwandt zu sein. Altslovenische Lautlehre 1878, Seite 65. cf. lat. casula.

крагулец Sperber pol. krogulec čech. krahulík східногал. кригулець, скригулець.

кракоч Ту. Küchenschabe, Periplaneta orientalis. plur. кракочі.

крас gen. fem. побіч крась Schönheit. така крас. велика крас.

красітный П. schön. красітна вода — можно ся єй напити gutes Wasser, kann getrunken werden.

красітечный П. sehr schön. квіт пахне красітечны die Blume riecht sehr angenehm.

красны П. Ту. schön. красны ня побиў er hat mich tüchtig geschlägen. — красны ся пироги розварили = розварили ся цілком.

кремпля Врхв. Wollenkratze, Krämpel. на кремплях ся чухре воўну.

креснятко Taufkind, Täufling.

крест genit. ксту Чр. oder кресту П. Taufe. принюс дытину (дзецко) до ксту. — крест genit. креста Kreuz в східногал. хрест.

Крестіна Жег. Христина.

крет Врхв. Лб. М. Maulwurf in anderen Gegenden überwiegend: кыртиця.

кретівка Врхв. Лб. М. Maulwurfshaufen „што крет нарые".

крива муха Вп. Pferdelaus fliege.

кривак Нов. Hungerzwetsche plur. кривакы.

крижа (scilicet: сьвато) = сьвято вознесеня Чесного Креста. на крижа = на сьватого крижа.

крижнистый breitschulterig, ширококрижий.

кріп П. Д. Ко. siedendes Wasser. наляў дуже кропу.

кровник П. Schafgarbe, Achillea millefolium.

кроити schneiden. imper. вкрій, вкрійте = укрой, укройте.

крок Врхв. Schritt.

кролик Сн. крілик Чр. Zaunkönig.

кромкати Щ. krächzen. ороны кромкавут Щ. die Krähen krächzen.

кромкáч Щ Rabe, Corvus corax, крумкач. кромкач крумкат der Rabe krächzt.

кронґ або круг дугану Чр. = пятьдесять пачок тютюну fünfzig Päckchen Rauchtabak.

кропец Ку. Dill, Anethum graveolens.

кропиўо П. кропило Sprengwedel.

крочай Нов. Schritt. оступит на крочай slovac. kročaj čech. kročej.

кругыныі Лб. Pflaumenabart nom. sing. кругыня. „круглы слівкы, чорны, поґіркавы".

круглый. округлый rund, kreisrund; kugelrund; walzenförmig.

крукати Сн. krächzen. гавран крукат der Rabe krächzt.

крумкати Щ. krächzen гавран крумкат Щ крумчати П. гавран крумчит П. = крук краче.

крупы Вв. Eier des Krebses. крупы під шийкоў рачицы Eier an den Hinterleibsfusspaaren des Krebsweibchens.

крупнистый Ч. körnig.

крупняк Б. Ба. Rogener, Weibchen des Häringes. млїчняк Ба. Milchner, молочняк, молочник (ікру оселедця зовуть так як у рака „крупы").

крута голова Мш. Wendehals, Jynx torquilla.

крутак Врхв. ein unverlässlicher Mensch.

крута мята Бер. Ба. Mentha crispa, Krauseminze.

крутити мотузы Seile (Schnüre) drehen.

кручати Ч. Ф. grunzen. ырскый кріль кручит як паця

Cavia cobaya grunzt wie ein Ferkel.

крухова сіль Жег. Steinsalz. дуже круховой соли. viel Steinsalz.

кравчати Б. vom Geschrei des Adlers. орел кравчит. ореў кравчаў.

крявчати Жег. Вн. krächzen. quacken. вороны, кавкы крявчат. — жаба крявчит.

кряк Strauch. кряча gen. neutr. collect. = крякы Gesträuch, Gestrüpp, дуже кряча viel Gestrüpp

крячина II. Чр. крячіна Лб. kleiner Strauch.

крячистый II. mit Gesträuch bewachsen. крячисте поле.

крячити ся Б. Wurzelverzweigungen treiben; sich verzweigen. перниця крячит ся der Wurzelstock des Queckens kriecht weit umher.

Ксандер Б. Александер. Ксандра. Сандра Б. Александра. Сандрусь! по-ле-гев! = Александро! ходи сюда!

ксі! Врхв. кричит гонячи свиньі; до кутця загаият: люлюсю! - кед дае йісти свиньі, кличе: гудзю-на!

ку I.... ку свойі хыжі = до своєї хати гуцульск. ід свойій хаты. - ку берегови = до берега.

кугик Св. Врхв. O. Todteneule, Athene noctua. кугикы друт ся в ночи на непогоду die Todteneulen treiben sich unruhig herum, wenn Regenvetter bevorsteht. Deutung der Stimme: kuwitt! des Todtenkauzes: кугик кличе: вывез! (же человек умре), або повий! (же вродит жена) O. порівн. угорскоруск. кувик, кувік slovac. kuvik, magy. kuvik.

кугикати Врхв. куги! куги! кричати.

кудерявый Врхв. I. kraus, kraushaarig, „што ся не причеше“. I.

кудьіль genit. кудели Spinnrocken, Spindel в східногал. куделя, кужіль, кужілка.

кудкудакати gackern. кура кудкудаче.

кудўатый Бер. zottig, langhaarig.

кудлач Тих. mit langem, wohl auch krausem Kopfhaar. cf. psl. кѫдрь.

кукавка Вв. Kuckuck.

кукелка Брт. Gugelhopf, Stritze в східногал. колач pol. kukiełka.

кукла Д. кукўа II. Смрк. Puppe

кукурыдза Св. Maispflanze. кытайка кукурыдзы Maisrispe. кокорудз Св. Maiskolben. де кады єст г нас кукурыдза hie und da giebt es bei uns Mais. шишкы х кукурыдзы Maiskolben.

кукурыкати krähen, kikeriki! rufen. когут кукурыкат.

кукуриця Кр. Смрк. Чр. M. Mais, slovac. kukurica magy. kukorica.

кокорудз і кукуруз Чр. Kukurutzkolben. — кокорудзкы (nom. sing. кокорудзка) Чр. Zapfen der Nadelbäume = східногал. шишки.

кукуричана куляша M. кукурудзяна кулеша, Maisbrei.

кукуричанка Чр. aus Kukurutzmehl bereitete Suppe, чир кукуричаный.

кукурузы на сосны, смерецы Ко.... Zapfen der Nadelbäume.

кукучка Лб. Врхв. Kuckuck, Cuculus canorus slovac. kukučka.

кульбастый höckerig, gekrümmt. кульбастый дзюбак höckeriger Schnabel.

куліґа Нов. Flussuferläufer, Strandläufer Totanus східногал кулик.

кулята Stelzfuss.

кулятн II. I. hinken. auch храмати. уця кулят або храмле das Schaf hinkt.

кумарка gen. fem. Stechschnacke, комар.

куната Чр. Nebenkammer, Zimmer.

купа Б. in der Bedeutung: viele, eine Menge. купа тхорів eine Menge Iltisse.

купала Лип. Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca.

купаўка II. Д. Тих. купаўка або Янчік Мш. Johanniswürmchen, Leuchtwurm, Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca (der Käfer erscheint um Johannis на Купала).

купей Нов. genit. купея Steinschmätzer, Saxicola.

купник II. Б. Рал. купняк Св. Сн. Г. О. Пол. Steinschmätzer, Saxicola. „лем х каміню мат гньіздо“ II. Св. „пахы камінковаты (камінкы Steinschwätzerarten nom. sing. камінка) мают г мурі гньіздо“ (мур = aus Steinen zusammengefügte Einfriedung).

купчити Я. продавати, купцем бути.

кура II. Мо. або квочка с курятми Siebengestirn.

куратор (на Угорщині звичайно уживане, часом і у галицких Лемків) = в Галичині звичайно: провізор церковний.

курдель Лос лем г воды курдель. По думці люда, хробак, що споводує у худобы хороту звану також „курдель“. курдьіль II. курдьіль залічити II.

куре зьіле Б. пют с палюнком.

куріпатра Св. Ч. куропатра Врхв. Тих. Пол. О. куропатла Кр. Rebhuhn, Perdix cinerea.

курник Зл. хор в церкві.

куртый kurz. куртый ніж.

курча, куря або курятко II. Hühnlein.

курчати zirpen, schnarren. медведик курчит Ч. медведикы курчат Кр die Maulwurfsgrillen zirpen.

курява Schneegestöber. велика курява сьнігу.

куряч Смрк. Raucher, східногал. курець.

кус II. Лип. Нов.,. ein wenig. дай кус або капку соли gieb ein wenig Salz. — кус менчкый ein wenig kleiner трохи меншенький. — ани кус = ани трохи kein Bisserl, gar nicht. — няй кус почекат er soll ein wenig warten.

кусцьок. кусьцьіцьок II. кусьціцька Зл. ein bisschen.

кусьценкы ein wenig, ein bisschen. дай кусьценкы хлыба.

кут Д. Schweinstall „де свиньі стоят“.

кутен genit. кутня Св. Чр. Ба. Magen; кутен у свиньі Schweinsmagen. — Dickdarm; Rauchwurst. cf. контюх, кендюх cf. pol. kątnica.

кутец Лб. Schweinstall. „кутец, де корміт свіньі“. „він корміт дві свіньі в кутци“. — зажен свіньі до кутця; ґадай: люлю! люлю!“

куча II Schweinstall.

кучити I. докучати. блыха кучит чоловіку.

куфлик kleiner Becher, укр. кухлик cf. psl. коупа poculum.

л. ўаба Pfote. ўабка plur. ўабкы Pfötchen.

ўабкати (вабкати) klappern (vom Storch). боцан ўабкат: ўаб-ўаб-ўаб!

ўава. ўавка Bank; Steg. шоў без ўаву er gieng über den Steg.

ўада плоска скриня, eine Kiste mit flachem Deckel. сусьік роблят з букового дерева на овес; сусьічок малий, гей куферечок. — скриня (ест горбата) eine Kiste mit gewölbtem (buckeligem) Deckel).

ўадныі schön. він ўадныі сьпіват er singt schön.

ўазы (лазы) = сьінокосы в гірскых лысох mit Gestrüpp bewachsene Wiesen in gebirgigen Waldgegenden.

лайняк Тп. Rosskäfer. Mistkäfer. Geotrupes stercorarius

ўакомец genit. ўакомця Habsüchtiger, лакомець.

ламаніця (ўаманіця) Лб. Flachsbreche. ламаніцом лен ламле.

ўанц grosse Kette. ўанцух Lehnzug, Kette. ўанцушок kleine Kette.

ўаньцух Лб. східногал. ланцух, ланцюх, ланцюг.

лацно Зл. ўацно Розс. спосібно, легко pol. łacnie. — slovac. lacno = wohlfeil. мі неўацно es ist mir ungelegeu, uncommod.

(лачистый) кіс лачистый Г. Ringdrossel, Turdus torquatus.

ўахы. (лахы) Kleidung; Wäsche. сьваточны лахы. прати ўахы Wäsche reinigen. пер, перте ўахы. — на катульку ўахы звиват а качат рамаком man wickelt die Wäsche um die Walze und mangelt mit dem Mangebrett.

ўжиця Розс. Брт. Нов. Я. Ганчова Löffel, східногал. лижка, ложка psl. лъжица.

ле східногал. но. чекай ле! warte nur! йіджте ле! esset! пийте ле! trinket. — подте (потте) ле! kommet!

леґінь Д. леґін Вв. Pyramidenpappel, Populus dilatata s. pyramidalis высокый леґін. два леґіны.

ледач gen. fem. etwas Schlechtes. се вино велика ледач ein gar schlechter Wein. als collect. ледач = Taugenichtse.

ледачина Taugenichts.

ледівка Смрк. Сн. I. або поледівка I. Glatteis.

ледівкы Ба. plur. an Bäumen zugefrorene Eiszapfen.

лежух П. Ziegenmelker, Tagschläfer, Caprimulgus curopaeus „лежит на земли; двое -мае“ er nistet auf dem Boden und bringt zwei Junge hervor.

лелет Врхв. Kauz, Ulula.

лелия Lilium, Lilie, лельія.

лем Вв. Ко. П.... nur. тепер лем П. nur jetzt.

лем-сьвіт Ба. beim Tagesanbruch. стан заран лем-сьвіт steh' morgen in der Frühe auf beim ersten Sonnenschimmer.

Лемчак Кв. plur. Лемчакы = Лемки. нас кличут „Лемчакы“.

лен Вв. nur, лем; в Щ. нем = лем. slovac. len. лен єм быў там за три місяцы ich weilte dort drei Monate lang.

лен „росит ся, сушит, тре, ґўадит“ П. — „лен прістерают, потім зас берут до горсті (снопків), сушат, ламют ламаніцьом і ґўадят ґўадженіцьом. Прядіво складат на кыткы, на клюбікы

(клубя) — потім бере на щеті“ Лб.

Леон Leon, Лев.

лепарка або лепярка M. глина на цеглу, на пец.

леповатиця Брт. lettiger (klebriger) Boden.

лескотати ся Ч. kitzeln. лескотливый kitzelig.

Лешко Alexius.

ливар груба тріска Span plur. ливарі cf. ивер, гивер, pol. wiór.

ўыжка Смрк. лыжка Б. Löffel. ўыжник Смрк. лыжник Б. Löffelbehältniss.

липник Т. kletterndes Labkraut, Galium aparine.

липоватиця Лип. земля липка, леповатиця.

лысак Вв. Kahlkopf, лысый чловек.

лыскотати (ся) Врхв. ўышкотати Лб. kitzeln, скоботати.

лыста. Жег. лыстка Кр. ўыста. ўыстка П. Wade східногал. литка.

лишачий dem Fuchse (лишка) gehörig, лисьій. лишаче гныздо.

лишити Св. lassen. для него лиш да кус! lasse für ihn ein wenig! — лиште сой більше! lasset euch mehr!

лишівка Нов. лисиця (губа) Cantharellus cibarius.

лишка П. Fuchs.

лінский З. „што глоны“ vom vorigen Jahre лінскы роскоши = розкоші, що були тогід. ліньскый рік Б. das vorige Jahr. ліньского року = тамтого року.

льітаве теля Нов. „што лочкоды льітат“ (льітати = бігати)

льітавка Вв. Schmetterling. льітавка Ти. Tagschmetterling, апіриця Ти. Nachtschmetterling, phalaena.

льітня вода laues Wasser східногал. лїтна або лїгепла вода.

льіторасль Д. лїторост Sprosse, Reis psl. лѣторасль κλάδος, ramus.

льіторкы П. малы драбини на віз всхідногал. полудрабки.

льія Чр. gen. fem. Gussregen. льія іде.

лобоз. лобур gemeiner, roher Kerl. [cf. лоб in der Bedeut. Kopf (verächtlich). ты ожґарю! ты лобозе! ты лобуре!

лога Сн. або логыня, логовый кряк Weissdorn.

ўозиняк И. ўозинярок Нов. Weidenzeisig; Binsensänger.

ўозиняк З. Со. Лип. лозиняк або соловій Вп. лозиняк Ко. Nachtigall. лозиняк сьпіват найгардше. — в Ч. лозиняк gemeine Nachtigall Lusciola philomela — а соловій Sprosser, Lusciola major.

локайка Кр. увця (уця) коло очей дакус чорна ein um die Augen schwarz geringeltes Schaf. локаістый eigtl. mit Augenflecken oder Augenringen versehen. увця, коза локаіста. cf. око, окаістий.

ломак З. Д. ломачок Д. ломик або зводитель Мо. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus.

лоны (ўоны) des vorigen Jahres psl. лани. отъ лони.

ўопуша collect. Kletten. — ripке опуша (м. ўопуша), Klette Lappa major. — солодке опуша Huflattich, Tussilago farfara.

лотай Вв. ўоташ П. Sumpfdotterblume, Caltha palustris.

ўуб (луб) genit. ўубу. ўубок genit ўубку П. ўубок Мо. або скора Мо. ўубя genit. neutr. genit. ўубя Rinde.

лубок (ўубок) M. Wiedehopf. Upupa epops. кричит: луб-луб!

Лукач Бер. Лука, Лукаш.

ўупа (лупа) на рыбі Fischschuppe.

лупкати knallen. лупкат (ўупкат) бичом er knallt mit der Peitsche.

лущак вылущеный оріх.

люжко Ту. Bett, ліжко.

любост Б. З. Liebe slovac. l'ubosť. до чого ня гвела любост пренесчесна З. wozu führte mich diese unglückselige Liebe.

любувати lieben. не любуй воячку соўтысю дывочку.

любчик Пол. Liebstöckel, Levisticum officinale. „опарують любчиком дійничку, щобы ся добрі коровы доіли; любчик дают зо сільоў, жебы коровы бігали".

люштикувати lustig leben. ходит по весьілых і люштикує er besucht Hochzeitsfeste und lebt lustig.

лядік Зл. Wicke, Vicia, дикий горошок.

лялько Смрк. gen. neutr. pupilla, Augenstern зіниця. обі лялька beide Pupillen.

ляпка Б. Plauderei, plur. ляпкы.

лярва Смрк. schlechte Weibsperson; meretrix.

Ляхавка або Пілька Polin.

ляшівка plur. ляшівкы eine Pilzart „жоўты, дрібны губкы".

ляшота П. collect. Polen, Ляхи.

М.

ма быти Ф. wahrscheinlich. укр. має бути, мабуть. ма быти і тераз wahrscheinlich auch jetzt.

магера Рад. маґеран Сн. мадеран, мадяран Origanum majorana, Majoran, Mairan.

Маґурич назва верху коло Бортного.

мазґливый Врхв. weinerlich. мазґлива дывчина.

мазуратый Чр. schmutzig, beschmutzt. якас (дывчина) мазурата wie du beschmutzt bist!

мазяр genit. мазяря П. Theerverkäufer.

мазярка Theermeste, Theerbüchse, мазниця.

майдати Рхв. Сн. wedeln. пес майдат або майдже хвостом Сн. майдже хвостом або оґоньом

мак загорідный Ф. Gartenmohn, Papaver somniferum.

Маклена Зл. Макрина.

маковина Ф. або маковинец Ф. дикий мак, мачок Papaverrhoeas Klatschrose, Feuerblume. „росне по верны".

малюцкый І. малючкый Зл. ganz klein. „морскы свинкы малюцкы; як прудко ся сплодят, так прудко выгибнут; до рока трудно, що-б были в єдного господаря".

маляґа Чр. langsame Weibsperson; langsamer Patron. „што робит помалы" східногал. дзямдзя. ты маляґо!

мамка Вв. Claviceps purpurea, Mutterkorn (тут мамка значить те, що східногал. матка іменно 1) Mutter 2) Mutterkorn, Hungerkorn).

мамрати П. unverständlich reden. мамре в горячцы = без притомности гварит.

мамуна Чр. Зл. Larve, vermummte Gestalt; Hexe cf. psl. **клкоуни** plur; **клкоуньска** ѥресь ruth. забобон, забабон; germ. Mumme, Mummel,

Mümmelken, Mühmchen = Larve, Maske, Gespenst; Nixe.

мамунка II. Puppe. лялька, кукла plur мамункы.

мамусь. мамцюсь. мамуся Mütterchen. татусь. татусьо Väterchen.

маранча Б. grosse Menge. велька того маранча das ist in grosser Menge. — маранча гусениц на капусты = eine grosse Menge von Raupen am Gartenkohl. порівн. угорскоруск. мракота в значеню: велика скількість

мариндя II. Proviant, мерендя, мериндя, харч.

Марися Мо. Marie.

марімята або калупір Ба. Tanacetum balsamita.

Марка Т. Marie.

мармуновый 1) marmelsteinern 2) von der Farbe des bunten Marmors, marmorirt. квіток мармуновый.

марник Кр. Teufel. г ныім сыдит марник er ist vom Teufel besessen.

маручати Вв. мырчати, murren.

мати пр. я вас мам знати Мо. es scheint mir, dass ich Sie kenne.

масеса Лос. Ба. langsame, unbehilfliche Weibsperson. „жена повільна як смола“ Ба.

масляниця Г. Nachtfalter, phalaena.

маст Ба. Schweinschmalz. маст свинна — а што натопит з гуси або з качкы: смалец.

мастило Ко. „на молоцы зобє яйце і мукы заколотит“.

мастити хыжу II. Ко. в східногал. мазати або мастити хату.

материял Зл. eigtl Material, oft in der Bedeut. Mist, Dünger gebraucht.

матеркувати Д. проклинати в матїр.

мать Врхв. (мац) Mutter, нé даст мя мать моя.

матиця Бер. Д. Кв. Брт. матка житна Мш. Mutterkorn, Claviceps purpurea (sclerotium).

маць collect. kleine Kinder; kleine Menschen; überhaupt etwas Kleines, ganz kleine Sachen, Minutien. така маць = pol. takie maleństwo, ruth. така маліч. cf. маленький, мацїцькый.

маця Metzen nom. plur. мацьі genit. plur. мац пр. пят мац fünf Metzen.

мацяти Б. мацкати Б. tasten, betasten. slovac. mackat'.

мачата Сн. plur. насїня маку Mohnsamen. было того як мачат = було дуже много, viel, wie Samen in einer Mohnkapsel.

маюр Ту. Meierhof slovac. majer magy. major.

медведик Брт. Лип. plur. медведикы. медведок Св. О. plur. медведкы Werre, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. медведкы точат бандуры die Werren benagen die Kartoffeln.

медведиха Р. Bärin, медведиця.

Мельіянна Б. Мельіянка Смрк. Мельіська Мо. Меланїя.

мента Кв. „загортина до церквы“ Art. Manteline, Mantille.

ментус Ту. Lota vulgaris, Aalraupe pol. miętuz.

меньшати П. Св. kleiner werden. юж ден меньшат = східногал. вже день меншає schon wird der Tag kleiner.

мерзеник abscheulicher Mensch, Scheusal. ты мерзенику!

меренька Вн. Pfrille, Phoxinus rivularis. мереньки блыщачі.

мерест Кр. gen. мересту niedrige Sumpfkräuter; in anderen Gegenden мерест = Phoxinus rivularis, Ellritze oder Pfrille; Froschlaich. ukr. нерест = Laich namentl. Fischlaich; нерестити ся laichen.

меріндзати Жер. wiederkauen.

металец Нов. genit. металця ein fabelhaftes Schlangenthier, Drachen Dem Volksglauben nach steckt das Unthier seinen Schweif in den Mund und rennt auf diese Weise wie ein Rad rollend umher; auch pfeift es, wenn Regenwetter bevorsteht. „гад, што заложит хвіст до пыска і летит (розумій: бі.кит, lauft) як качульце, так ся качат і на дойч свище".

метати ся або веречи ся Вв. прокидати ся (о волосї). ґнеска уж ся мече (верже) в мене сивый волос jetzt ist bereits mein Haar grau melirt.

мигати ся П. schimmern (vom Licht).

мыкати ся Ко. sich werfen. так ся мыкат веретьільник (Blindschleiche) як змия.

мыкати ся Ба. сторонити ся. він мыкаў ся од него і гварнў, же ніж вштурит в него — та потом розышли ся гарды (= красно, добре).

Милиян Бер. Aemilianus.

мырдати Чр. wedeln. пес мырдже або мырдат оґоном der Hund wedelt mit dem Schwanze.

мырчати murmeln, murmurare. не мырч!

мисник Б. полиця на миски, Schüsselschrank slovac. misnik.

мыся. мысятко junge Maus; junges Mäuschen. східногал. миша мишатко.

мытник Рад. што відбират мыто, Zöllner, Mauthner, Mauteinnehmer, slovac. mýtnik.

Михаў Michael східногал. Михайло.

мыцьо ein bausbackiges Kind.

мышелівка Врхв. Rüttelfalke, Tinunculus. на вітри стане мишелівка der Thurmfalke rittelt.

мышка Вп. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

мишкар Лб. Сн. Verschneider slovac. miškár. мишкарі мішкувалі.

мишкарскый Ба. (мышкарскый) пр. мышкарска сьпівка.

мишковати Б. Сн. мышкуваті Лб. verschneiden, gelzen slovac. miškovat. Керноз не мишкованый — вепер мишкованый. мышкаре мышкувалі вепрі.

мышовій Брт. мышовійка Пол. Мал. Zaunkönig, Troglodytes parvulns.

мышокрілик Врхв. або мышій кріль Врхв. Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus.

мышныргач М. Б. Бер. Сн. вышныргач Лб. Fledermaus, Vespertilio.

міґотати Врхв. M. blinken, flimmern, glitzern. pol. migotać slovac. mihotat' sa.

мінцар Вол. Schnellwage.

мір Мо. „як умирают люде". (мір-а). тілько, що не міра = безчисленне множество.

місячок Врхв. (in der Deminutivform) Mond, in anderen Gegenden: місяц.

мітла Мо. Komet

міхыр genit. міхыря Blase. міхыря collect. gen. neutr. міхыря надує ся II.

міцне зьіля Бер. Centaurea jacea.

мозуль Ту. plur. мозулы Schwiele.

морквяниця I. морклянниця II. морковянка Ту. wilde Möhre, zu den Umbelliferen gehörende Pflanzenart. „здабат на морков, худоба йист“.

мішкар валашинк. мішкаре мішкують або красят вепрі (гл. мишкар, мышкар).

мішкувати kastriren, auch красити. крашеный = кастрованый, звалашений.

млыти ohnmächtig werden. зімлыў er wurde ohnmächtig.

млынчівка „тот кый, котрым обертат млынец“ Handmühlstock.

множество Врхв. мностно II. Menge. вельке множество народа в церкві eine grosse Volksmenge ist in der Kirche versammelt.

мовный gesprächig, бесїдливий.

Модик Смрк. Modest.

модрень Св. Жег. Врхв. червеный смерек або чвірк Жег. Lärche, Larix decidua.

мозолистый II. schwielig. скора мозолиста schwielige Haut.

мокравый Врхв. nässlich. куc мокраве дровно.

мокрина Нов. feuchter Boden; мокравина.

моримуха Св. морімуха Кр. Fliegenschwamm, Amanita muscaria східногал. маримуха.

морков genit. моркви Möhre, східногал. морхва.

морозок II. Reif, іней. морозок по травах.

морске паця Кр. plur. морскы пацята. морща plur. морщата Жег. морщак Б. Врхв. Meerschweinchen, Cavia cobaya.

мосяж Messing. мосяжный aus Messing gemacht.

мотылиця Мш. Nachtschmetterling, а мотыль Мш. Tagfalter.

мочьо Milch (in der Kindersprache statt: молоцьо).

мочило I. Lache; ausgespülte Flussstelle, wo Hanfpflanzen eingewässert werden. в мочилы мочат коноплы. в мочилы крумчат жабы.

мошуркы II. (nom. sing. мошурка) Hungerzwetschen.

мрачити ся I. finster werden. мрачит ся по заходы сонця

мудрень Сн. мудрик СЗ Lärche, Larix decidua.

муравка Д. kleiner Rasen, мала мурава.

муравка Розс. мурайка СЗ. plur. мурайкы. мураль Ку. plur. муралы. мурянка Б. Врхв. Брт. Ameise, formica. мішкы муравчаны Розс. Ameisenpuppen sog. Ameiseneier. мурянкы лазят masur. mrocki nom. sing. mrocka.

мурда Бер. уця мурдзяста т. є. коло очей чорна ein um die Augen schwarzes Schaf.

мурин Сн. кличка пса, Hundename.

мурованиця Ч. мур з камїня.

мурчати schnurren; murren, murmeln. кіт мурчит die Katze spinnt čech. mrukati, pol. mruczeć.

мутник Вн. „мала річка, што лем по камени іде“, kleiner, trüber Bach.

муцикы Ту. волоси зачесані і закручені на висках — коло Радошич: „гунцвоты“.

мучанкы Кр. nom. sing. мучанка „грушкы крупнисты, што дависты“ mürbe, bröckelige, den Schlund etwas reizende Birnen.

мушара Врхв. мушера II. Жег. P. Blattlaus, Aphis. смотте, як ся там капусты яли мушеры schauet, wie dort der Kohl von Blattläusen besetzt ist.

мшаль Ту. Heracleum sphondylium, gemeine Bärenklau.

мявчати miauen. кіт мявчит.

мязґрятый. мязґратый Б. saftig; fleischig. оболона поверх бамбуха мязґрата.

Н. набадкати anstechen cf. бости. набадкаў іглом.

набіжный andächtig. набіжны пісні Лб. andächtige Lieder, Kirchenlieder.

навести ся Вн. в знач. змовити ся. хлопы ся навели.

навіля gen. neutr. Н. В. награбча Н В. або гуси Н. В. „што набере сьіно граблями або вилами на віз накласти.

на вітри стати Врхв. rütteln. мышелівка стає на вітри der Thurmfalke rüttelt схі.ногал. боре ся з вітром.

навидьіти кого М. jemand besuchen. пришлісме ей навидьіти М. psl. навѣдити pol. nawiedzić.

навымуляти ausspülen eigtl. den Schlamm (мул) fortführen. навымулят вода.

нагодити ся I. лучити ся. жебы ся нагодиў.

наголошати ся Вв. in der Bedeut. sich hören lassen, sich anmelden. наголошат ся зводитель der Zaunkönig lässt sich hören.

нагорнути II. I. zusammenhäufen, zusammentragen. каміник вода нагорнула das Wasser häufte eine ganze Steinmasse an. нагорнуло дуже патыча das Wasser schwemmte viele Baumäste zusammen.

надерати ся с кым mit jmd Streit suchen.

надыбати Тих. begegnen. надыбати хлопа er begegnet einem Bauern.

надити плуг Д. накласти на стерте вістре плуга новий кусень желїза, приварити і ствердити.

надобыти erwerben, східногал. придбати, добути.

надобный Врхв. Вв. anmuthig, schön. надобна дывечка (дзевечка).

надойіло мі ich habe es schon ganz satt.

надост genug. мала ем мяса надост. ich hatte Fleisch in genügender Menge.

назвіско II. Name, назвище.

на зрадьі кому стояти Verrath gegen jmd hegen.

найбарже Кр. am meisten, zumeist pol. najbardziej.

найвекший Кр. der grösste pol. największy. psl. найкъ-ший.

найпланьший der schlechteste, der elendste; der unfruchtbarste. черевуга найпланьша рыба der Bitterling ist ein Fisch von geringstem Werthe.

накачати Ч. hinaufwälzen, zusammenwälzen. вітор накачат сьніг.

наклюпати Смрк. набити, втиснути. наклюпают в голову.

наклятя Бер. Мо. Schelten, Scheltworte.

накраплястий Кв. gescheckt, getüpfelt. накрапляста дрозда.

намель M. genit. намелю. намелюх на житьі Кр. Mutterkorn, Claviceps purpurea (sclerotium).

намервити соўому Лб. намервена соўома Wirrstroh.

намысліті ся Ф. Gedanken sammeln. треба ся намысліті.

намітувати aufwerfen намітуйте на віз соўомы. меч, мечте соўому! (метати).

на моє сумльіня! auf mein Gewissen! (Schwur).

намолочати ся gedroschen werden. як буде ся зерно намолочало.

нанадити сокыру Ко. або насталити.

нанашка Розс. хресна мати

на около rund herum.

на полы Лип. zur Hälfte. вівцьі мойі вівцьі, на полы бараны

напомянути Смрк. erinnern. напомян мі erinnere mich. напомяните мі erinnert mich.

направа Ба. Füllung, farce, начинка. направити Ба. füllen. кышкы направлят с крупами або с кырвьом; іпакша направа: бере муку з мастьом.

напрасный Чр. in der Bedeut. auffahrend, aufbrausend, zornig.

напред Р. стаў напред коня er stellte sich vor das Pferd.

на приключкох Смрх. knieend, auf den Knieen.

наремный П. Чр. Врхв. Св... jäh, überstürzend; eifrig; dringend bitzig; plötzlich. наремный або прудкый чловек = палкий чоловік. — наремный до роботы. — віл наремный. — наремный дойч Бер. plötzlicher, heftiger Regen cf. ревный ukr. ремствовати eifern psl. рамѣнъ impetuosus.

нарыпати Мо. abstossen, abschlagen; unnützes Zeug zusammenschwätzen. много наповіў або нарыпаў.

народове Зл. в кілька день по хрестинах несуть куми до матери дітини дарунки: хліб, риж варений (тут кажуть: рис = Reis) і т. н., так зване „на родове".

нароком П. Б. навмисне, zu Fleiss, mit Intention. нароком зьвідуваў єм ся.

на самый перед Кв. zuerst, zuvorderst.

наскый чўовек Лб. zu uns gehörender Mann: unser Mann.

на-спак Ту. verkehrt, nach rückwärts.

наснувати Вн. ein Gespinnst verfertigen, spinnen, aufspinnen. паучіну наснує паук.

настріт gegenüber, entgegen, на встрічу.

натаруш Notar pol. notaryusz.

натинянка Б. зелена хопта накошена або нарвана для худобы, зеленець (Grünfutter).

на тіўко Кч. Щ. в знач. много, viel. єст іх на тіўко.

натрепати in der Bedeut. (in grosser Menge) aufladen. натрепаў соўомы = наложиў.

на-ту-на! Врхв. так кличе пса; як жене, то кричит: ідеш!

натха Бер. таке зьіля; обкурюют, як зле натхне чоловіка.

нахрамувати etwas hinken, zu hinken beginnen. уця нахрамуе das Schaf fängt an zu hinken.

началистый Бер. м. нашалистый тут уживане в значеню: палкий, ревний. началистый до роботы = що аж горить до роботи, що рве ся до роботи.

Наця Ба. Анастазия

начухати Б. натерти. начухати очи росом die Augen mit Thau einreiben.

наєднати Р. назгоджувати, наняти.

небескый Врхв. I. Сн. blau, himmelblau psl. небесьскъ тоў оўрановў coelestis.

невидок I. Finsterniss; finsterer Ort. в таким невидоку in solch finsterem Orte.

невірник Вв. Ungläubiger. муж невірник ein Mann, der die Treue seiner Frau verdächtigt „Мужу, мій мужу, мій невірниченьку, не віриш сам собі, ні мому личеньку“.

невіста Смрк. „сына жена“ des Sohnes Gattin eigtl. невіста verheiratete Frau.

негодивый P. unglückselig; abscheulich cf. негода.

недогрызя Бер. gen. neutr. выгрызя Бер. gen. neutr. перегризки, сїно не доїдене худобою.

невлюдный невлюдный menschenscheu; unleutselig. „што не жие з людьми“ cf. psl. нєкъліудьнъ adv. modo inhumano. slovac. nevľudný.

незмазаный unbefleckt. характер незмазаный mackelloser Charakter.

некельтивный Вол. „што не выдає гроший, што не робит кельчикы“ (= що не робить видатків).

ненаядлый чловек Жег. Nimmersatt, ненаситець.

ненда in der Bedeut.: Läuse; pol. nędza = Noth. ненда бы тя йіла! (Verwünschung wörtl.: mögen dich Läuse fressen!).

неодповідно нич нам I. nichts ist so, wie es uns genehm wäre.

не о́-маль fast, beinahe (із: не о мале).

неприязник Ту., Missgönner; unwirscher Mensch.

не́руш Б. empfindliches Springkraut, Rühr mich nicht an, Impatiens noli tangere. „зьіля має листкы, як вишня“).

нести ся на кони Вн. zu Pferde reiten. — носіў ся на кони Мо.

нечас Ба. ungelegene Zeit. вшытко бы-м знала по нечасьі (= якбым здогадала, кед не треба).

не́ є і не́ єст Нов. II.... східногал. нема́ укр. нема́ і нема́є psl. нѣ́сть із не ѥсть. не є дубів es giebt keine Eichen. — не є жака дома = нема дяка дома der Kirchensänger ist nicht zu Hause.

нигде-раз absolut nirgends.

низинка (deminut. від низина) kleine Niederung, kleines Thal.

ни каши, ни паши Св. = völliger Misswachs (wie z. B. in dem durch seine Dürre bei uns so berüchtigten Jahre 1879). глінского року не быўо г нас ни каши, ни паши (wörtl. weder Grütze d. i. Nahrung für das Volk, noch Futter für das Vieh).

никто Ба. нїхто. никто не пришоў.

ни-нач Вв. нї на що.

нырске паця Meerschweinchen, Cavia cobaya. тримают в хыжи про гостец, же вытыгат“.

ни-се-ни-то Taugenichts; Zwitterding.

нич II. Врхв.... nichts, нїчо нич-раз gar nichts.

ничгід Чр. genit. ничгода Taugenichts „што не годит ся до ничого“, негодяй. ты ничгоде! du Taugenichts!

ни який keiner.

нів місяця Neumond, genit. нову.

ньіверити Зл. нївечити cf. поневіряти. нову гуньку зньівериў на дойджи.

ніж обіручный до стругання ґонтів Врхв., обіручник ein

Messer, welches zum Verfertigen der Schindeln dient.

ньіж P. in der Bedeut. bis, аж. я го буду дотля мучиў, ньіж не повіст, де має пінязі схованы.

ньіма Кв. pol. niema, ruth. немá. ньіт татця дома або ньіма татця дома.

ньімина або воронівка Нов. vierblättrige Einbeere, Paris quadrifolia „росне по крайох лыса“ wächst an Waldesrändern.

ньімина Сн. ньіміна Лб. 1) Faulbaum, Rhamnus frangula „кряк крехкый, ма чорны ягоды“ 2) Vieh (cf. нїмий, psl. **нѣмъ**).

нірскый кріль Брт. plur. нірскы кролькі Meerschweinchen, Cavia cobaya гл. нырске паця).

ньіт Б. Вн. П. Врхв.... ньіт медведів г нас bei uns giebt es keine Bären. — г нас тих птахів ньіт bei uns sind diese Vögel nicht zu finden. — ньіт сьвіжой воды es ist kein frisches Wasser. — не выжаў ес ярец іщи? hast du die Gerste noch nicht geschnitten? іщи ньіт! noch nicht. — у нас ньіт або у нас нé є Б. bei uns giebt es nicht. — ньіт коли Вн. = нема коли.

новітный Брт. neu; neu angekommen; neu erfunden. новітный пўуг (cf. новота Neuheit).

ногавкы I. leinerne Hosen, Gatien. ногавкы полотняны, холошны з грубого сукна.

ноздры Ф. Nüster, ніздря.

но-ле-но! sei doch ruhig! — mach' doch das!

нон dieser dort, он-он.

нора Св. Тих. Пол. Ч. Nachtschmetterling Phalaena. єдна нора, двї норы. cf. нурити wühlen, fressen, benagen (namentlich von Würmern und Raupen) psl. **ноѵрити, проноѵрити** consumere rad. **нър**. Den Worten нора und міль (мулити, муляти = drücken, fressen, nagen) liegt dieselbe Vorstellung zu Grunde: gefrässiges Thier (in Hinsehung auf die Gefrässigkeit der Raupen).

носалькы II. носулькы Св. Nasenlöcher. єдна носалька. двї носулькы (на Бойківщинї тут і там: носавки).

нудь Langeweile така нудь.

нужда Лб. Noth, Elend; dagegen неядза collect. Läuse. нендзьіт тя = кусат тя нендза = кусають тебе вошы (pol. nędza = Elend).

нурцювати Врхв. tauchen, untertauchen.

нюнка Кр. Вв. нюнька Сн. Equisetum arvense, Acker-Schachtelhalm.

ня Чр. Жег. Зл. nein. о ня! o nein.

няньо П Я. нянько. наньо Vater. няньо гвариў або повіў (в Рудавцї: татцьо vocat. татцю!).

о. обарянец Чр. Bretzel, оплїтанец. dem. обарянчик Чр. куп три обарянцї.

обаторити ся Вн. обатурити ся = до себе прийти, опамятати ся zu sich kommen, zur Besinnung kommen; die Gesundheit wieder erlangen. cf. magy. bátor = kühn, muthig.

обачити ся Лос. Б. in der Bedeut. genesen, wieder zu sich kommen, die Gesundheit wieder erlangen. выздоровіти. може ся обачит vielleicht wird er aufkommen.

обдальный Вн. etwas weiter entfernt. од ближних, сусьід і обдальних von Verwandten Nachbarn und ferner Wohnenden.

обдути Мо. обвіяти. вітор го обдуў = в. г. обвіяв.

оберак Oberrock.

оберати eitern (vom Geschwür). обере ся гырча, обере ся боляк.

обертен genit. обертня = часть воза. в обертен вбиват ся кўаницьі.

обжерливый gefrässig.

обыйти ся безкого Пол. jmd entbehren. обыйдете ся без ня.

обід II. Frühstück, сьніданя Врхв.

обід робити Врхв. східногал. поминки справляти. - в Верхівні їдять три рази на день, іменно есть: сьніданя, полуденок, вечера.

обіручный столец Пол. столец до тесаня; в тім стілци: головач дошка до придержування; цапок дошка, што підкладат.

обкрочити Бер. umschreiten. кін обкрочит яругу das Pferd wird die Schlucht umschreiten.

облежати Ч. länger liegen, als es dem Ziel entsprechend (zweckmässig) ist. як облежит лен, то насьіня облетит.

облесный Жег. falsch, gleissnerisch „што мае гладкы слова, а інши мысли". — облесник Gleissner.

облечи anziehen psl. **облѣкшти**. облечу я жупан.

облук II. Bogen; ein Theil bei der Sense.

облямка Umsäumung. облямка з ременя тонькського cf. čech. lem = Saum.

обніжа у пчолы I. gen. neutr. der von den Bienen in den sogenannten Körbchen der Hinterfüsse gesammelte Blütenstaub.

оболона II. Нов. Смрк.... Haut, Membrane.

обрамка Жег. Saum, Umsäumung.

обранкы Св. Aufschläge. (nom. sing. обранка). червены обранкы.

обрыпати Бер. оббити, обвалити. обрыпаў сьтіну. обрыпаў ся мур.

обрідный Д. etwas dünn. обрідны волосы schütteres Haar. — обрідный лькс lichter Wald.

оброслы́й Ту. bewachsen, haarig. оброслы́ гусяницы́ звеме „жидівскы шапкы" behaarte (mit Haaren bewachsene) Raupen nennen wir „Judenmützen" = Bärenraupen.

обручный ніж Ту. (обіручний) ніж до тесаня з двома ручками.

обходити кого З. in der Bedeut. jmd pflegen.

обхудный Бер. ziemlich mager. обхудны волы ziemlich magere Ochsen.

обшивка Kragen, ковнір.

обявити ся Ту. erscheinen.

овад Я. in der Bedeut. Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus; aber auch in der Bedeutung: Tabanus.

овечка Лип. Assel, Mauerassel.

овийка Ва. Winde, Convolvulus.

овоцове дерево Obstbaum, овощне (овочеве) дерево.

огавный Нов. lästig, ungeschlacht, ungeheuer; gräulich, ekelhaft; lasterhaft. огавна велич Grösse ohne Ebenmass; widerwärtige Grösse. пиякы огавны ekelhafte (lasterhafte) Trunkbolde. cf psl. **огавьность** molestia, čech. slovac. ohavný, lasterhaft; gräulich.

огварити II. Рхв. Ту. freq. огваряти verleumden. огва-

рила мене Ту. = обмовила мене.

оглварка Лип. обмова, Verleumdung.

оглав П. І. (для коня) „оглавы мотузяны і ремінны". оглавец Д. Я. Halfter, капістра, капарства, (capistrum), кантарка. „оглавец з мотузкы дає ся на коня, на ныск без удила" slovac. ohlav. ohlavec.

оглупіти dumm werden; den Verstand verlieren. оглупити dumm machen, verdummen.

огняниця Вн. Feuerwurm, Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca.

огурок П. Б. Ба. Gurke. східногал. огірок, огирок.

огурчина Пол. eine Pflanzenart.

оґін genit. оґона Жег. Кр. П. — genit. оґоня Лб. Schwanz, Schweif pol. ogon. пес рушат оґоном П. пес мырдже оґоньом Врхв. der Hund wedelt mit dem Schwanze.

оґонік Врхв. Blattstiel, Fruchtstiel. на оґоніку вісіт грушка.

одвыльгнути Розс. Feuchtigkeit anziehen. одвыльгло дерево.

оддавати н. пр. Пану Богу оддаю wörtl. ich empfehle Sie (euch, dich) dem Schutze Gottes (Gruss beim Abschiede).

одзьобувати східногал. сапати. садят бандуркы, одзьобують, огартают.

одказати Б. vermachen. одказ Vermächtniss.

одкаль П. Лб. Ти. Р. Мо.... (откаль) відки (отъ+ка+ли) одкаль сут? woher kommen Sie? одкальсте? східногал відки єсте, відкисте?

одкаль сі Р. одкаль си П. відкись von irgend wo. одкаль си приходят на зиму до нас квичи von irgend wo kommen zu uns zur Winterszeit die Krammetsvögel [bekanntlich kommt der Krammetsvogel (Turdus pilaris) auf seinem Zuge im September und October vom hohen Norden in unsere Gebirgsgegenden, wo er oft den Winter über bei uns bleibt].

одкельска Вн. (откельска) відкись. одкельска пришоў.

одкаль. одкале (откале) seit wann; одталь, одтале (оттале) I. seit her.

одквітнути. оквітнути. abblühen. дерево оквітло або одквітло.

одмінный verschieden. одмінныйший verschiedener. птах одмінныйший eine stärker verschiedene Vogelart.

одмяк П. Т. Thauwetter східногал. відельга, відлига. буде на дворі одмяк es wird Thauwetter eintreten. одмякнути aufthauen (vom Schnee). одмяк сныг.

одомаш Leihkauf, Kauftrunk magy. áldomás.

Одоска Зл. Теодозия.

одособити ся Кр. sich trennen, sich absondern. одособит ся од нас = від'окремит ся.

одстапити І. одщапити. „мышпыргач гво дни в хамородыі быват: за лубом одстапеным die Fledermaus hält sich bei Tag im Schatten z. B. hinter theilweise abgelöster Rinde.

одтаіти ся чого І die Sache geheimhalten, Unwissenheit s'mulieren. одтаіў ся вшыткого на протокулыі.

одтамаль Кр. І. Сн. одтамале (оттамале). одтамтыле Я. von dort.

одхідча Розс. (отхитча) genit. одхідчате = зронена дытина.
одходова кышка Св. Mastdarm.
одцьіджалка Лос. цьідило до одцьіджуваня комперий.
одштуркати Мо. abstossen.
од'язок Св. Nebenwehr, від'язок. „што боком іде од язу".
ожґар Чр. eigtl. Brandstifter; Gebrandmarkter als Schimpfwort. ты ожґарю! ты лобозе! ты лобуре! cf. psl. жєшти, ruth жечи.
ожеледец Розс. „люд, што примерзат на голузах".
ожелест Бер. Лип. М. Eiszapfen an Bäumen. дуже ожелесту г лысьі.
ожелец genit. ожельцу = ожелест.
ожелизь люб поледиця Ку. Glatteis.
о заходьі сонця Ч. beim Sonnenuntergang. На Яна палят ядуївцьі о заходьі сонця; як юж згорит, то сьпівают: юж по Янї, по Яноцьі, юж по нашій суботоньцьі!
оздоровіти Пол. gesund werden.
означеня I. Bezeichnung, terminus.
озница Г. Rauchloch. в повалї курної хижи дїра, котрою виходить дим.
ойте-ле-ойте! Брт. seien sie gefällig.
окріяти Вв. zu sich kommen, sich erholen. кус окріяло = трохи лїпше ся зробило.
окаістый Жег. коло очей білый um die Augen weiss gefärbt. гл. локаістый (eigtl. mit Augenringen versehen).
оквілити Нов. оквилити кого = засмутити, betrüben.
окламати Нов. lügen; betrügen. slovac. oklamat'. окламник Нов. Lügner, Betrüger
велькы окламници. — пість скламати Нов. змастити ся während der Fastzeit Fleisch, Milch, Käse, Butter geniessen.
окраєц хльіба Ranft Brot, краюха, краюшка, цїлуха, цїлушка.
окрайок Св. ошвар.
окрем Врхв. ausser, besonders.
окрутный grausam, furchtbar pol. okrutny čech. slovac. ukrutný. окрутньі P. in der Bedeutung sehr. він окрутньі го любит = er liebt ihn sehr.
окручаня Брт. Einwickeln. папїр до окручаня Papier zum Einwickeln.
оливу осьватити = олый осьвятити (в церкві).
олькій Oel. звичайний олїй „спущаный" з насїня льняного, макового, з букви.
олькіпити Жег. облькіпити, überkleben, umkleben.
олькіярня Oelmühle, Oelpresse східногал. олїйня.
Олька Зл. Олена.
омазкати Г. beschmieren, bestreichen. омазкати глиноў.
о малы, краткы час східногал. за малий, короткий час in kurzer Zeit.
омеляти Сн. омеляти ярец Gerste schälen (bei der Graupenbereitung werden Gerstekörner enthülst und abgerundet).
омолок Св. Taumellolch, Lolium temulentum.
омолитвати дьітину (дзецко) окрестити з води.
омшити. замшити mit Moos verstopfen (мохом затикають шпари межи бальками в хижи).
онакый Жег. Смрк. н. пр. птахы онакы andere Vögel. — онакый чўовек = schlechter Mensch, не жичливий чоловік.
оначити dies und jenes machen; die Zeit mit etwas ver-

bringen. венж оначит жалом die Natter streckt ihre Zunge (beim Volke fälschlich für „Stachel“ gehalten) hervor. недооначит ся під скору er kann unter die Haut nicht eindringen. — підоначиў дошку er durchnagte (durchbohrte) das Brett. — заоначити кого mit jmd übereinkommen; jmd unterhalten. — заонач нитку до іґўы = заправ, задый иглу fädele die Nadel ein etc.

онé II. Чр.... dingsda. підеш там — на онé — на дырва до неца. а — онé — катар зове ся „рыма“ або „нежит“ Чр.

оногдывай II. передвчера, vorgestern (auch: vor einigen Tagen).

онучи eigtl. Fussfetzen (nom. sing. онуча). сьніг летіт онучамі Лб. der Schne fällt in grossen Flocken nieder.

опалачка Б. коритце довге до опаланя збіжа

опальінкы дерева опалены; пнякы опалены (в лысьі).

опалюхы II. versengte Baumäste oder Baumstrunke „осмалене конаря“. (в лысьі); як мают лыс корчувати, то палят дерева“.

опариця Ку. Ту. Nachtfalter, Phalaena. „бєсьідеме: „опарила опариця“ же, як сяде на лице, на чало, то го опарит“ ся думка люду могла повстати з огляду на опарити; однакож опарвця єст то лише відмінна форма слова пириця кор. пєр volare; о уважати-б за приставку).

опасть Ку. zugrefrorener Reif oder Schnee an Bäumen.

опереД Ти. Тих. перед vor; перше früher.

о перших когутьіх zur Zeit, wann die Hähne das erste Mal krähen.

опинка I. Sturmband. „чуга“ также опинка, што держит на плечох.

оплітка Брт. Winde, Convolvulus, namentl. Ackerwinde Convolvulus arvensis.

опльіча P. gen. neutr, Frauenhemd. жебы йі припюс опльіча P.

оповіданка Б. Erzählung. іде на оповіданкы = оповідати, розказувати.

оповід Брт. gen. fem. Ansagung, Ankündigung, оповідь. оповіди церковны.

опорядити біб II. зібрати біб.

оприны Кв. опреньі Кр. nom. sing. оприна; опреня. Stachelbeeren, веприны.

опуша collect. gen. neutr. Лб. Kletten, лопуша. опуша ма вельКы лісткы.

опюркованый Врхв. befiedert.

орачка Вв. або орания Ackern, Pflügen.

оріхар Св. genit. оріхаря. оріхівка Д. Nusshäher, Nussknacker, Nucifraga caryocatactes.

орішок Глад. О. Лип. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

оркис Бру. Spelt, Dinkelweizen. дуже ма оркису.

ósада у пилы Ко. Sägerechen. у ósады: а) розпинка б) ручка.

освинути Вн. psl. **оскьнѫти** ἐπιφώσκειν illucescere. цьілый сьвіт освине cf свитати, освитати.

осердак Смрк. кожушок без рукавів.

осынка Б. Masern.

Осиф Joseph.

осьілый zur Erde gesenkt. горох осьілый = „што ма дуже струча“.

оскорувати II. Rinde abschälen, одскорувати. оскоруй дерево.

острый scharf, streng. зима остра або тверда strenger Winter.

острiг Кр. пліт з дранок, с козярок, с сучок.

острожина II. Ackerbrombeere Rubus caesius cf. **остръ** scharf; die Stengel dieses hie und da auf Äckern scharf wuchernden Unkrautes sind mit derben, scharf ritzenden Stacheln versehen pol. ostrężyna.

осудок Д. Петро одрук (= одрюк) ся три рази осудку Ісус Христа.

отжек Чр. отже, also.

отерпати Вн. in Fetzen reissen, zerlumpen. отерпаный Вн. lumpicht, обдертый.

отік böser Stoff, Eiter.

отрова II. Gift. отровный II. giftig. psl. **отрова, отрава** venenum; **отровьнъ, отравьнъ** venenosus.

отроча. отрочатко Бер. Kind, Kindlein psl. **отроча** puer.

отупный Чр. schauerhaft; slovac. otupný. отупно Чр. unheimlich, schauderhaft, niederschlagend. отупно самому г лысьі.

охаб Чр. in der Bedeutung: Taugenichts, Mensch, den alle meiden. ты охабе!

охабити. з'охабити im Stiche lassen, verlassen. мене-с охабиў фраіречку першу.

охабляти Вв. оставляти, лишати. на Бога охаблям = лишаю на Бога ich empfehle (Sie, euch, dich) Gott (прощає ся, коли відходит).

охват Мо. Hexenschuss.

охворіти krank werden, кін охворіє das Pferd wird krank.

охляпнути Брт. magerer werden, охлянути. охляпло лице das Gesicht ist eingefallen.

офлис НВ. minderwerthiges Rundholz, das als Heizmaterial, wohl auch zum Umzäunen benutzt wirt „што ся рубат на паль, а лыпши офлисы ідут до плота“.

очата Чр. Äuglein східногал. оченята.

очухати ся Бер. sich abreiben. штобы ся не очухало = щоби не обтерло ся.

ошада або ожелест Ф. ошадина або ожелест I. ошадіна Р. ошедина Кр. ошедіна Жег. die theilweise geschmolzenen und abermals zufrierenden Eiszapfen an Bäumen (bei den Zamišantzen in Ripnyk: шаделина; in Čornoriky: ожльоды).

ошадьіти II. Св. Сн.... eigtl. grau werden (von шадый = сьідый, grau) mit weissgrauem Anflug überzogen werden. як нам на лысьі ошадьіє. ошадьіло в лысьі.

п. павіко Тих. Augenlid. — а віко в лады = Obertheil (Deckel) der Kiste.

павіка Св. Augenlid plur. павікы.

Павко Рхв. м. Павелко deminut. від Павел Смрк. в инших околицях: Павльо.

паворожка Ч. Тих. Marienkäfer, Coccinella (namentl. septempunctata). приговорюють: паворожка поворож, ци до

землы, ци до неба? Ч. паворож поворож! до землы, до неба? дам ті хлеба!

павук Смрк. Spinne slovac. pavúk.

павур П. Чр. Pfau (Männchen). павурка П. Чр. павурица Чр. Pfauin.

пага Нов. die Rinne an den Schindeln, Fuge, Schindelfuge „ярок на ґонтах“.

падкан Чр. gen. fem. genit. падкани Hungerzwetsche. с падканями. — патканя. падканя Св. collect. gen. neutr. Hungerzwetschen.

пажерач. пажерак Fresser, Vielfrass. ты пажерачу!

пажити Нов. вырізувати пагы на ґонтах Fugen oder Rinnen in den Schindeln eingraben.

Паза І. Пайза Св. Пелагия. voc. Пайзю!

паздерити ся Б. in Splitter reissen.

паздеристый П. rissig, splitterig. спаздерити splittern rissig machen. — сп. ся rissig werden. спаздерены рукы П. rissige (rauhe) Hände.

пазолина Сн. або пецина Сн. глина припалена с пеца укр. печина = цегла з печи.

пак wiederum (verbindende Conjunction).

палениця Брт. в знач. „спалене поле“ (у Бойків: погарь) ein Ackerstück auf abgebranntem Waldboden.

паўкати Б. (палкати) schlagen. підпаўок паўче die Wachtel schlägt.

палуба П. 1) трамы выдоўбаны, котрыми вкрывают верх хыжи 2) заглуб, Höhlung.

палуба Б. Брт. in der Bedeut. hohler Baumstamm дудлавый пень. deminut. палубка.

паля genit. паляти.

палятко genit. палятка = мала паленица, kleiner Flammenkuchen.

палянка Вв. малий пляцок з муки вівсяної cf східногал. паленица, підпалок.

паляр Смрк. Branntweinbrenner. східногал. горальник. „што робит палюнку, што палит“. — паляриня Смрк. Branntweinbrennerei східногал. горальня словацк pálenica.

палюнка Branntwein. яку паляр палюнку напалил, таку пийме Кр. in Liedern: палена вода.

памула Жег. памулка І. Schlamm. вербівка в памулі ма схованку Жег. die Ellritze verbirgt sich im Schlamm. під памулком І.

паник О. eine Vogelart. plur. паникы.

панів dem Herrn gehörig. панів капелюш, панова хыжа.

пановка Зл. kleine Pfanne, Tiegel, ринка.

панцак П. логаза, mazur. pęcak.

панча Herrenkind plur. панчата.

папля Мо. Unwetter, nasses Wetter. на ту паплю не хтыў іти = на тоту слоту не хотів іти.

паняґа панище Herr.

папірок П. Р... Papiergulden.

папортина П. Д. І. Вв. Farnkraut, Aspidium.

папортиняк (Яшкова) ein auf dem Wurmfarne (папортина Aspidium) lebendes Insekt „што сидит на папортиныі“.

папудзя Лб. звинене листя бакуну.

парадник Ч. Stutzer. парадниця elegant gekleidetes Mädchen oder Frau.

паренина Пол. „полову, сїканий конич або сїкану траву парят окропом і дают свиням жерти“.

парібщиня Вн. gen. neutr. парібкованє, час, коли ся гуляло неженатим.

парканя gen. fem. Лос. пуркавка У. plur. парканы, пуркавкы Hungerzwetsche cf. парх.

парканє Ко. Planken. великé парканє.

партиця П. farbiger Rand, крайка.

пасены волы gemästete Ochsen, Mastochsen; на Поділю: сúті волú feiste Ochsen. — спасеный wohl genährt.

паскуд Св. etwas Hässliches. така паскуд genit. такой паскуди.

пасма (nom. sing. пасмо) Jahresringe der Bäume.

пастырка Лб. Bachstelze, Motacilla. plur. пастыркы.

пасьічняк Св. eine Vogelart „ма г земли гнiздо“.

пасчана лопата = „лопата, што саджают паску до неца“.

патолоча Мо. мале озеро, охаб, kleiner See, Sumpflache.

паузник П. мотуз до привязаня пауза (пауз = Heubaum). — паужіня gen. neutr. „што ся натрясе спід пауза“.

пауры Чр. або фаборты Backenbart.

паук Сн. Spinne. паучина Сн. Ч. gen. fem. Spinnengewebe.

паучайка Ко. Augenlid (wahrscheinlich für паочайка cf. око also das das Auge Überdeckende).

паучиня П. gen. neutr. Spinnengewebe укр. паутиня.

пацúк! пацúк! цюнка-на! І. лудить свиньі; відгонят: гакс! гакс!

пáцьіркы жабячі Ty. Froschlaich.

пацюркы у рачіцы Лип. Eier beim Weibchen des Krebses.

пахнячий riechend, wohlriechend укр. пахучий.

Пахнячка П. Name eines Flüsschens.

пековый пец Д. Backofen східногал. пікнá піч.

пелевен Нов. genit. пелевня = загата велика без вікєн і воріт; верхом з дахом; в пелевни держат солому, сьіно.

пелюшка Рхв. Windel plur. пелюшкы східногал. пеленки pol. pieluszki, čech. plenky.

пендрак (Ганчова, Сн. НВ. Мо.) Engerling. компері підйідат пендрак Сн. пендрак выпыхат ся з землы Мо.

пергач Смрк. Fledermaus, Vespertilio.

перебздыкнути purzeln. заяц перебздыкнуў.

перевлыіканец Hergelaufener, Landstreicher, Vagabund. „што перевлыкат ся“ заволока.

перез П. durch pol. przez, ukr. проз.

перекстити ся Лос. sich bekreuzigen (із перекрьстити ся, загальноруск. перекрестити ся.

перенайти кого Лос. auf seine Seite gewinnen. перенашоў го = перетягнув на свою сторону.

переоначити перекрутити. переоначиў дьіло.

перерумеґувати Мш. wiederkauen. перерумеґує худоба.

пересливуватый Ти. (wahrscheinlich statt пересилуватый, abgeschnürt, mit deutlichen, in den Gelenken sich verengenden Gliedern. муха пересливувата „за то, што на середины найтоньша“.

перечиряти Вн. переміняти cf. magy. cserél tauschen cf. ruth. черга (взяте мабуть з турецкого).

перешло Ч. звыш. юж перешло тридцет років = висше тридцет років.

перієватый Б. што має богато перію або перницьі. перієвате поле.

перияйка Пол. перегорода, Querwand. буде дост тых перияйок.

перко. перечко (deminut. від перо Feder). Federbusch. перко за капелюх Hutfeder.

пернадель П. Кв. пирнадель. пырнадель Врхв. Larve der Rinderbremse, Hypoderma bovis. plur. пернадльі, пирнадльі.

перниця Б. Queckengras, Triticum repens.

перси або груди Brust.

персона красна Ко. (о худобі зарівно як і о человіцьі).

перун П. I. Donner. перун бие der Blitz schlägt ein. — перун трис або стрілиў der Donner schlug ein. перун вдарил I. der Donner schlug ein. бодай тя перун забил I. штобы тебе перун забіў! няй в тебе перун стріліт Лб. möge in dich der Blitz einschlagen! die lemkischen Ausdrucksweisen entstammen noch den heidnischen Zeiten, wann der Obergott Перун gleichsam als Juppiter tonans et affligens angerufen wurde.

пестунчити Лип. пестункою бути, eine Kinderwärterin sein, eine Kinderwärterin abgeben. стара баба, што пестунчит.

петро Щ. Wiesenknarrer, Wachtelkönig, Crex pratensis. петро в млацьі рапкат der Wachtelkönig knarrt im Sumpfgras.

печінка П. Leber. в инш. ок. печунка.

пийко П. Anthus, Regenpfeifer.

пильный I. dringend. мам кавальцьі пильненькы ich habe Actenstücke, deren Erledigung dringend geboten ist.

пиловины Рхв. I. або різовины I. Sägemehl, Sägespäne.

пириця З. Со. Я. піриця Д. Schmetterling (Tag- und Nachtfalter). на ярь перше видно пирицьі З. — пириця Лип. Кв. піриця О. Nachtfalter a мотыль Tagfalter.

пырный або пырнячий Св. gewürzhaft. медівник пырный (пирный). пырняча цібуля cf. russ. пряный.

пырскати stieben; sprühen, град пырскат dar Hagel schlägt nach allen Seiten. — зерно пырскат die Körner zerstieben (springen) nach allen Seiten.

пырснути brechen; zerspringen. ніж пырс на дылиньі das Messer brach an der Diele.

пырщ Geschwür; Auswurf. plur. пырщи.

пырщ моровый З. Karbunkel, pustula maligna.

писемный schriftlich; der Schrift kundig. східногал. письменный, psl. писменьнъ. писмьнъ. писемны Вам подаме wir werden Ihnen schriftlich mittheilen.

пискалка Ч. Pfeife. deminut. пискалечка. пискалечка о дванадцет дырок eine Pfeife mit zwölf Löchern.

пискати pfeifen запискаў на пищаўцы.

пискір Смрк. Ф.... plur. пискоры Spitzmaus, sorex. „квічит барз".

писчик (Горлицке) Schreibstift, Griffel. plur. писчикы.

пышный stolz; гардый schön. (bei den Huzulen пишний schön; ґардый stolz. гуцульск. подиви ся кумо, чі я пышна! schau Gevatterin, ob ich schön (geputzt) bin!

пищаўка Pfeife. пискат на пищаўцы.

пиявка P. Blutegel, Hirudo.

пияк Saufer. пиячка Saueferin. пияк Ф. Speiseröhre.

під Boden, genit. поду.

підгірный Кр. langsam aufsteigend. підгірна гора.

підгорлина Кр. або підгорля gen. neutr. Wamme, die herabhängende Haut am Halse des Rindes.

підґарлина Врхв. Wamme.

підкасати Кв. підкотити. підкасати фартушок рукоў.

підлый Бер. schwach entwickelt; schwächlich. підлы уцы. підлы бараны.

підобрати ся P. in der Bedeut. grösser werden, wachsen. кебы ся быцок веце підобраў, то погнам на ярмак.

підольга часть воза „што лежит на сницях".

підпалák Щ. підпалок Ку. Б. Г. М. Нов. підпалак Wachtel підпалакат Щ. die Wachtel ruft. як підпалок сьпіват, буде новый хлыб М.

підпалистый unten brennend roth gefärbt.

підпалкувати Жег. Сн. schlagen (v. der Wachtel) підпалкує трепілка Жег. перепіўка підпалкує die Wachtel schlägt.

підпаля collect. gen. neutr. genit. підпаля dünne Spleissen zum Anzünden; Zunder.

підполуденча Зл. друге сныданя (обід, підполуденча, полуденок, вечеря).

підростяк Св. grösseres Ferkel plur. підростякы.

підсадівка М. підсадівкы ґрібы білы, роснут під деревами овоцовими.

підсколоцка СЗ. або підпалайка СЗ. Wachtel, Coturnix communis.

підступницьі Ба. „гырчі, што ся дуют в ґарлы, што дыхати не дає. на підступницьі любщиком курят".

підхлыбный schmeichlerisch, підхлыбник II. підхлыбнік Лб. Schmeichler „што ся рад підхлыбіті".

підчас I. während. підчас літа.

підядлівчак Мо. Spechtmeise, Sitta europaea.

пійти на ногах Вв. zu Fuss gehen. пійти на кони reiten.

пільно Жег. Лб. schnell. іде пільно вода Жег. das Wasser fliesst schnell. — він пільно хце робіті er will schnell machen гл. пильный.

пілтина П. der Länge nach in zwei Theile gespaltener Tan-

nenstamm. „пен ялицы роскепит па двоє, то пілтина; зовут лем у ялицы“.

піўчортяк Лип. eine Vogelart; nach der Beschreibung: Rothkehlchen (?).

пінка Жег. пінка або дзябок Св. Fink, Fringilla coelebs čech. pínkava slovac. pinka.

пінязь звич. в plur. пінязи Geld. пінязьми не платиме mit Geld zahlen wir nicht. deminut. пінязькы.

піскати Врхв. pfeifen. піскат на піщаўцьі, на трумбетьі тонько піскают воляре гл. пискати.

піскор Жег. genit. піскоря Spitzmaus. на полю сут піскорі (sieh: пискір).

піст Маткобіжаный Бер. піст перед Успеніем (в східн. Гал. коло Самбора зове ся: Маковієц).

пістрякы П. (nom. sing. пістряк) Sommersprossen, cf. psl. **пьстръ** variegatus. (в иншых окол. пістряки = прищі іменно на вимени корови).

піти на воду Чр um Wasser gehen. ид пильно на воду, принес воду, пан хоче пити geh' schnell Wasser holen; bring Wasser, der Herr will trinken.

піторак Тих. прядено, што мат тридцет пасем, на пітора ($1^1/_2$) ліктя [в Бортятині коло Мостиск під Перемишлем: піўторак = півтора загона ріллі].

пітораста Кр. anderthalb hundert.

піхота П. піша фасоля. — горох піший.

пішник (Зиндранова) Fusssteig slovac. pešina. deminut. пішничок.

плакса Лб. der oft weint; Greiner. плаксівый weinerlich.

планета Лип. in der Bedeut. Wetter.

планный І. Р. П.... unfruchtbar, unbebaut, schlecht. планный ярмак = зла-ярмарка, злий ярмарок. планне поле steriler Grund. — пўанне теля М. ein schlecht genährtes, schwach entwickeltes Kalb. планно I. adverb. тот рік на вшытко планно in diesem Jahre gedieh keine einzige Getreideart (wörtl. ist alles wüst oder schlecht).

планник Taugenichts, Faulenzer, негодяй „чловек до нічого, не суций до роботы“.

планниця Б. планне поле wüstes unfruchtbares, unbebautes Feld.

пўаток Fleck. білы пўаткы (платкы) weisse Flecke.

платочистый Бер. (пўаточистый) gefleckt.

плацяти Лип. плачати Лип. (в примильній бесіді пр. до дьітини) = плакати.

плашанка З. малі санки з дощок зроблені.

плыт Кр. ein primitives, aus Brettern zusammengeschlagenes Wasserfahrzeug, Floss. превезли ся на плыты Кр.

пльінити Жег. in der Bedeut. maltraitiren, misshandeln. пльінит чловека або живину = потуплят. in Büchern: плїнити, полонити gefangen nehmen.

пловая Кр. Name einer gelblichweissen Kuh für плавая, половая psl. **плавъ** albus ruth. половый pallidus, pol. płowy.

плоднистый Б. плодовитый.

пляйстер Рхв. Врхв.... Pflaster; Flocke. летит сьніг пляйстрами der Schnee fällt in

(grossen) Flocken nieder. пляйстровец Врхв. in grossen Flocken niederfallender Schnee. пляйстровец куріт в східногал. пластовець.

пляма II. das Ausgespuckte, Spucke, Phlegma „што выплює". плямиско item. східногал. пляма Fleck.

плянтати eigtl. verwickeln; unverständlich reden; ohne Zusammenhang reden. заплянче ся язык.

плянтро НВ. Stock im Hause pol piętro.

плясати hüpfen; tanzen; plätschern. рыбовода плясат г водьі die Seeschwalbe plätschert im Wasser.

пняк пщіл М. пняк пчіл Г. Bienenkorb.

побивач П. Брт. побівачка Лб. прилад до набиваня обручів, Reifschläger. „побивачом набиват боднар обручи на бочку". — „побівачком набіват обручи".

побірницьі Кр. Femmel, Staubhanf, die männlichen Hanfpflanzen, поскінкы. побе-рают ся скоре. перших побірниц кытка.

побрати ся heirathen. як обоє маєтны, гварят Лемкы „побрали ся" — як він маєтный, она бідна „він собі ю взяў" — як він не має нич, она богата „він до ней пристаў" — як обоє бідны, то кажут: „обоє ся спутали".

поброіти II. eine strafbare Handlung begehen, etwas ausrichten. поброіли дуже.

побурити I. aufwühlen, zerstören. побурят свинь зерно і компері.

повая Лб. біла корова (із пўовая, пловая).

повести ся Г. ergehen. с цыганом зле ся повело.

повидьіти Р. побачити повидьіла там корову.

повідкы II. Lenkseile, Lenkriemen укр. по́воды (кед).

повікы Лб. I. Augenlider nom. sing. повіка gen. fem.

повісти Бер sagen. так повісти, облыпеный (so zu sagen beklebt) = wie beklebt.

повязины Лип. обряд повязуваня молодицьі.

погаджати ся Р. übereinstimmen, im Einklange sein. не погаджам ся с тым.

погўадити. погўаскати II. streicheln східногал. погладити.

поглядати Лип. пошукати suchen, nachsuchen.

погнати treiben. погнаў быка с телятом П.

погода Мо. in der Bedeut. Ausgleich. намавлят нас до погоды = н. н. погодити ся або до згоди.

погодивши Бер. später (погодити, пождати warten). укр. згодом, перегодом.

погорінец Брт. Abbrandler, східногал. погорілець.

погрібач П. М. Г. О. Ofenhacken, Feuerhacken, Ofenkrücke, гачок до огня.

подабати ся Смрк. Врхв. gefallen. як ся вам подабат wie es euch gefällt.

подворец Чр. Hausflur. на подвірци im Hof, in der Hausflur.

поденок П. новала в стайни.

подырбати Мш. поторгати, потрясти cf. потерпати, потырпати.

подіждати Ку. чекати. подіждай ня warte auf mich.

подобный Вн. formosus, schön. зрадило ся дзевче што найподобнісше.

подрашпати I. подрапати, zerkratzen, kratzen.

подріжняти ся (кому) Р. jmd nachahmen.

подруцкати Вв. помяцкати, помяскати zermalmen.

подувчити ся Бер. eigtl. hohl werden (von Pflaumen). подувчили ся сливкы. од хробачків сливкы здувчат ся (cf. дувка, дуўка = Hungerzwetsche; дути blasen).

подушеньство Чр. Жег. Бру. Seelenmesse, Seelenamt східногал. відправа по́ души, жалобне набоженьство.

пожар gen. masc. „лыс спаленый“ zur Urbarmachung des Bodens abgebrannte Waldpartie бойківск. погарь gen. fem.

пожегнати Вн. segnen, benedeien slovac. požehnat'. Пан Бiг мя пожегнаў Gott hat mich gesegnet.

пожоўтявый I. трохи жовтий.

позадувати Ба. verwehen. позадувало сьнігом Schneeverwehungen.

по-за-рани Чр. übermorgen. позарани підеме; позарани будеме мати сьвато Спаса. — дозарани bis zum Morgen.

поза Устя на Мацнну, фыкмык на Милик Брт. (жартуют коли зле выбере дорогу).

позір дати. позір давати. позорувати П. Мо.... Acht geben, Obacht geben, aufmerken cf. slovac. pozor, pozorovat'.

позірка Врхв. Acht, Obacht, Aufmerksamkeit. позірку мати Acht geben. не мам позірку, лем на нону гірку.

позлытка Р. Glatteis.

позлотец В. Flittergold.

поквілити Вн. посмутити, засмутити. Пан Бог ня поквілиў Gott hat mich betrübt.

покелавити ся Жег. келавим стати. покелавит ся капуста.

покыртавілый Жег. verkümmert, gekrümmt, verzerrt. покыртавіла капуста = як ся поопачит, коды ся покелавит од мушеры „зачала капуста кыртавіти“.

покій Ruhe. дай мі покій lass mich in Ruhe.

покўон Gruss, Ehr', Verehrung. дай покўон Пану Богу.

покрышка Deckel.

покрыти ся Рад. sich verbergen. юж ся ковалы покрыли die Küchenschaben haben sich schon versteckt.

покупчити ся Р. handeln. покупчили-сме ся кущок на ярмаку.

покус П. Брт. Ба. Бер. etwas, ein wenig. покус читати etwas lesen. він покус присылат er schickt ein wenig. Слава Ісусу Христу! — Слава на вікы! — як ся мате? цісте здравы? — покус там, покус! як вы ся мате? вітайте!

покусчіцка Ч. кус, трохи ein wenig, ein bisschen.

полагода Вв. Ausgleich.

поўазок Смрк. eine kleine Wiese im Bergwalde, полазок cf. лаз.

по-ле-гев! П.... komm nur her! komm her! Гриц! по-легев! Gregor komm' nur her!

полединя П. Св. Ба. поледовиця Glatteis.

полициян Polizeimann. ид по полицияна hole einen Wachmann herbei.

полиця Брт. Fach. в Пантни хльіб на банті, в Ропиці на полиці а в Маластові на стольі.

половчик Св. eine kleine Vogelart von fahler Färbung „малый пташок, половый, гньіздит ся на ядўівпи.

пологый Жег. flach ausgebreitet. пологa гора ein Berg mit sanften Abhängen. староруск. пологый. Іорданъ рѣка течеть быстро, берега жь имать объ онъ полъ прекрѣтыє, отселѣ полеги. Даніїл Паломник.

положистый П. пологый. гора положиста ein Berg mit sanft herabsteigenden Lehnen.

полонь Ку. genit. по́лони Wermuth, полин. дайте мі с полоньоў згорівкы.

польоптати Б. mit flüssigem Koth besudeln, beflecken, захляпати. коньі нам ся польоптали.

полуніч М. Mitternacht полунічок item. ходиў до мя в полунічок.

поўх НВ. Wühlmaus, Hypudaeus.

поўхатый І. haarig, волохатый (ursprünglich mag поўх ein haariges Thier bedeutet haben cf. пелеш Büschel Haare, пелехатий mit langem zerzaustem Haar lat. pilus = Haar).

полюштати Врхв. mit flüssigem Koth besudeln. коньі ся нам полюштали.

помаленькы Врхв. ganz langsam, ganz sachte.

помаўы. помалы П. Чр. langsam.

помальше Врхв. comp. langsamer.

помамляти Тих. страву трохи покушати, потом лишити cf. побабляти, побабрати.

помело (с чатины) Ofenwisch (aus Nadelbaumzweigen verfertigt).

помело Брт. Тих. Mistel, Viscum album східногал. омела.

пометати Вв. покидати.

помешкання gen. neutr. Wohnung. помешкання для жака Wohnung für den Kirchensänger.

помыток П. ein Fetzen zum Waschen oder Reinigen der Töpfe u. dgl., Waschlappen східногал. мийка, митка.

помірковання або позір Вв. Obacht.

понадвисати Щ. überhängen. дороженька червоною калиною понадвисала.

понайбільше Лб. або понайвеце Лб. понайвекшой части І. grösstentheils.

пониже Врхв. unterhalb. psl. пониже. повыже oberhalb.

понібя Сн. palatum, Gaumen.

попалило ся на небі І. (von den beim Sonnenuntergang gerötheten Wolken).

попелик Жег. eine Vogelart. „пташок; гньіздо, як збаночок, має в ядлівци".

попелиця Чр. Нов. Бер. Мо. попелюх Пол. Мш. Blattlaus, Aphis namentl. Aphis brassicae (в східн. Гал. коло Старого Міста: порпля).

попер П. Брт. Жег. поперь Вн. genit. попрю. Pfeffer. дай мі чьорного попрю gib mir schwarzen Pfeffer. куп мі попрю kaufe mir Pfeffer. дуже попрю viel Pfeffer. на Мадярох ест червеный поперь (Paprika, Beissbeere. Capsicum annuum). дай мі кавалец солонины с червеным попрьом gib mir ein Stück Speck mit Paprika.

поперник Вн. Ко. поперниця Ба. Pfefferbüchse „на поперь“ Вн.

поперхливый Бер. auffahrend „што ся гнывать“.

попідберати І. язы вода быстра попідберала das reissende Wasser zerstörte die Dämme.

попрьова мята Б. Pfefferminze, Mentha piperita.

порахунок І. Abrechnung.

пороти піря Бер. Federn schleissen. східногал. піре дерти, піре дерети.

порохавка Розс. Stäubling, Lycoperdon.

порохнина І. Moderholz, Moder.

порпати ся Д. Ф. К. scharren. кура ся порпле Ф. die Henne scharrt in der Erde. куркы ся порпят Д. порпают ся Ко.

порт довгий обрус (кавалець полотна) гей мантиля, що беруть женщины на себе, як ідуть до церкви psl. **прътъ** ὀθόνιον, linteolum. (**женьскъ прътъ. прътомь прѣпоясанъ**).

поруба Кр. „пожар, лыс спалены“ eigtl. Holzschlag.

порция палюнкы ein Glas Schnaps.

порция 1. Portion 2. Steuer.

послыд із збіжа Ко. Uebberkehr.

послыдити кого або що Б. Мо. по слыдови знайти, выслыдити. послыдили лишку der Fährte nachfolgend spähten sie den Fuchs aus, der Spur nachgehend trafen sie den Fuchs.

постанец Кв. Küchenschabe, Periplaneta orientalis. одкадыси пришли до нас постанцы.

поспати ein wenig schlafen. imper. поспий загальноруск. поспи.

поставити на собі серст = з'їжити серсть das Haar sträuben (von Thieren).

поставник Св. ставник, велика сьвічка перед образами в церкві. — трисьвічник або трійця три сьвічкы разом осаджены.

постіўка Розс. покіс трави eine Schichte abgemähten Grases.

поступок Ту. Verfahren deminut. поступонько. давно-м твойі поступонькы знала.

потемряк Вв. Nachtfalter, phalaena.

потерманити ся Сн. Бру. або потрепати ся zerbrochen werden, sich beschädigen. колеса ся потерманили або потрепали; треба одмінити колеса.

потерпльіня Вн. Geduld. пану не с потерпльіньом было.

потихы Тих. stille потиху.

потьімя у дытикы У. Stirnfontanelle beim Kinde.

потьіч. plur. потечи, потеч, червеняк або жоўтяк М. eine Pilzart „губы зверхы біўы, сподом червены“ „потечи добры ґрібы“ М.

потрава Мо. Speise.

потратити Мо. verlieren.

потряска Тих. рід танця обертаного eine Art Rundtanz.

потуплять кого Нов. Жег. „на чести ображати“ jmdes Ehre beleidigen, jmd verdammen; misshandeln, maltraitiren. попотуплят чловека або живіну pol. potępić, potępiać verdammen. slovac. potupit' potupovat' verschmähen, verachten.

поцтивіст genit. поцтивости Ehrenbezeugung, „еден другому баюс (= ус) выдер, заплатиў

пятнацет папериків (риньских) „за поцтивіст“ (ironisch Ehrenbezeugung für Ehrenbeleidigung).

поцят Лб etwas besonders Schönes, ausnehmende Schönheit. велика поцят. — яка поцят яліця = яка гарда яліця wie schön ist diese Tanne!

почкы Св. Б. Зол. Nieren.

почорнявый etwas schwärzlich.

пошвиряти I. sausen, schwirren. пошвиряти шнуром, бичем.

пошкрібок Брт. kleine Vogelart plur. пошкрібкы. шкрібкат по полю er zwitschert auf dem Felde.

пошлякувати Щ. попасти на слїд. пошлякували-сьме = ми попали на слїд.

похыленый geneigt. похылена гора.

похмурати ся düster werden. похмурало ся на дворі.

походиста гора Чр. ein Berg mit sanften Abhängen. гора з легкими склонами.

похребт II. Rücken. бык має міцный похребт der Ochs hat einen starken Rücken. genit. похребта.

поєден Сн. einzeln; mancher. поєдна уця буде лежала einzelne Schafe werden liegen.

праві P. in der Bedeut. eben, сáме, власне.

пражывник Жег. пражец Кр. „зьіля, жоўто квітне, солодонькe“ nach der Beschreibung Tragopogon communis (?).

праменистый Врхв. faserig, an Fasern reich.

праменo Врхв. Bastfaser, Strähn; Faden. с кононель прамена. psl. прамень filum, східногал. промінь Strahl; проміне сонця Sonnenstrahlen; es dürfte im asl. auch die Form *прамы genit. прамене zulässig sein.

праскати Чр. knallen, schlagen; krachen. праснуў = тріс.

пребывати Жег. wohnen, vorkommen. східногал. пробувати.

пребоіна I. або прегорода I. Fach, Ouerwand перегорода (cf. перебити).

превся gen. neutr. після II. декл. (імовірно місто предвся або прився) mit Gerölle bedeckter, neben dem Dorfe gelegener Platz, gewöhnl. steiniges Ufer, східногал. зарінок cf. palaeoruth. весь psl. вьсь.

предешній vorhergehend, попередний.

през З. I. през овес durch's Haferfeld.

през (Ганчова) ohne. през насьіня ohne Samen.

прейти vorübergehen в східногал. перейти. дойч прешоў, юж тераз не іде.

прекладаный I. in der Bedeutung: fleckig. „сівавый, білы сплящкы має; инше означеня, же є прекладаный“.

прекстити ся Чр. sich bekreuzigen. східногал. перехрестити ся.

прельінивый Б. sehr faul.

премиленый viel geliebt.

преміґнутися Врхв. auf einen Augenblick erscheinen und verschwinden.

пренесчесный З. sehr unglücklich; unglückselig. до чого ня гвела любост пренесчесна З. wozu führte mich diese unglückselige Liebe.

пресоленый übermässig gesalzen, versalzen. росіў пресоленый. загальноруск. пересоленый. (пресолити slovac. presolit').

претак Чр. Bastsieb. претак до чиненя зерна.

прешлы Врхв. vergangen. прешлого року im vergangenen Jahre.

привадити Брт. anheften, befestigen, причепити. привадит до свірня.

привезти ся Р. приїхати. сама привезе ся своїм повозом Р. = сама приїде своїм повозом.

привлечи Врхв. herbeischleppen. привлечут з голузями смерекы. привлюк ся er schleppte sich herbei.

пригвар Sprichwort, примова.

пригварка Sprichwort. такы г нас пригваркы.

пригласкати уцю (увцю) Кр. durch Streicheln das Schaf beruhigen. погласкат уцю er streichelt das Schaf.

пригырщи im Plur. gebraucht. beide Hände voll. до пригырщ набраў мукы. — до жмены eine Hand voll. меджe пушкы zwischen die Fingerspitzen.

придайный П. tauglich, anwendbar, verwendbar, nützlich.

приданяне. перший ден одвідати молодицу ідут родителы і вшытка родина — то „приданяне“.

приздобити Рад. прикрасити. zieren, schmücken.

призеленый grünlich.

призерати П. Obacht geben.

призріти zusehen. я ся призріў.

прийти коньом zu Pferde ankommen. пришли кінми.

прикукати З. (о зозулі) куканем прикликати.

прикуреный Кр. in der Bedeut. grau mit bräunlichem Anfluge. такый пташок прикуреный.

прилытувати Кр. herbeifliegen freq. прилытують до нас кугикы.

приложити Кр. in der Bedeut. schlagen. добре приложил або вытял = удариў.

примаўый П. ziemlich klein.

примеркат ся Р. die Abend dämmerung tritt an. юж ся примеркло.

примылити ся ein wenig fehlen; irren.

приобріти Р. придбати.

приодьіва П. Kleidung.

припадистый Ту. пр. вода листем припадиста ein Wasser, welches mit abgefallenen Blättern verunreinigt ist.

припатряти ся Г. придивляти ся.

приплошистый М. minderwerthig, schlechter. жито приплошисте, кед дуже в ньім намелю der Roggen hat einen geringeren Werth, wenn viel Mutterkorn darunter sich befindet.

приповіданка Т. Н В. приповідка Redensart; Sprichwort. plur. приповіданкы. приповідкы.

припомянути Ба. пригадати. припомяне мі.

праженый = прихмелены, von der Sonne versengt.

прирубити ся vernarben. рана прирубиўа ся.

прислівник Нов. Sprichwort.

присмагнути ся І. припечи ся, припалити ся. geröstet werden. присмаг ся хлыб. присмагненый geröstet.

приспанка П. Зл. Beischläferin.

приспати ся einen Beischlaf ausüben. приспала ся.

приставати Т. пристигати. ярцьі будут приставати. при-

стават ярец З. die Gerste wird reif. — пристати. пристанути Ф. Брт. zur Reife kommen, reifen. зерно пристає das Getreide reift. — як мак пристане wann der Mohn reift. іщи сливкы не пристали die Pflaumen wurden noch nicht reif. грушкы пристают die Birnen werden reif.

пристаўый П. присталый reif.

приставка Бер. кряк розсохатый, што під дудло підставлят, жебы выбрати гнѣздо.

присташ „што до ґрунту пристаў“ der durch Heirath Eigenthümer eines Grundstückes wurde.

пристроіти Брт. злагодити, приготовити zurecht machen, einrichten; vorbereiten. imper. пристрій, пристрійте!

пристуденый etwas kalt, nicht ganz kalt.

присясто-Боже! ich schwöre bei Gott! (= присяти Тобі Боже: присяти з присяшти = присячи).

прицабанити Бат. herbeizerren, herbeiziehen, прицупнути.

прицабунити Рад. прилапати. прицабуниў чугоў ореўа = прикрив і зловив.

прицапнути Брт. rapsen. прицапли його man ergriff ihn.

прицяпати Бру. примочити, ein wenig durchnässen. дойч прицяпаў cf. капати.

причупкувати Врхв. niederhocken. він причупкує.

прихмелити ся П. припалити ся. барзо прихмелиў ся ярец.

прихолодный etwas kühl, nicht ganz kühl.

прідане Врхв. Geschenke, die von Hochzeitsgästen der jungen Frau verehrt wurden, прицане. „за млодухом ідут на прідане до хыжи мужа і дарують млодуху (молодуху); дают пінязи, хустку, полотно, лен..).

прінести Лб. in der Bedeut. gebären. „кобыла ожеребіт ся, як прінесе гача“.

прінадком П. zufälliger Weise.

пристерти aus einander breiten, східногал. простерти. пристрій! breite aus!

прітяти durchschneiden. жоўна прітне дзюбаком psl. **прѣтѧти**.

прішлый Врхв. künftig. прішлы роκы künftige Jahre.

пріяти Бер. приняти.

пробант Praktiker, bewährter, erprobter, erfahrener Mann. — пробантный expertus.

пробатурити ся I. прийти до себе. очуняти, обудити ся. пробатуриў ся = обудив ся cf. magy. bator kühn, muthig.

прогайнувати II. vergeuden, verprassen, durchprassen. Хоц быс мі мамусю зўоту гору даўа, Я бы ей пропиўа і прогайнувала.

прогыбати П. verloren gehen.

прогноити поле Бер. das Feld düngen.

про воду I. = задля води, з причини води

продай Verkauf. на продай zum Verkauf.

прозывка Чр. Сн. Spitzname; Schimpfwort. с прозывком ґадати.

прозираўо, прозирало Spiegel.

прозрачистый durchsichtig, pol. przeźroczysty čech. prozračný.

прозріня I. Gesichtssinn, Sehvermögen. не ма прозріня ящур der Salamander ist blind (nach der Meinung des Volkes).

Прозя Жег. Фрозина, Euphrosyne.

(проклоны або кляня Verwünschungen). жебы тя суд Боскый скараў! Gottes Gericht soll dich strafen! — жебы тя злы дуси пірвали! mögen dich böse Geister hinraffen! — же быс схалыў! mögest du zu Grunde gehen! mögest du verkümmern! mögest du verdorren! — бодай-с скапаў! mögest du langsam siechend krepiren! — бодай тя мої сыўзы побили! mögen meine Thränen auf dich fallen! — жебы-с зосох! mögest du verdorren!

пролыб Ку. Eiswuhne.

пролый I. Gussregen. пролый велькый.

проруб gen. fem. Eiswuhne. З проруби воду брати.

просатар Нов. Рад. (хлоп) просатарка (жена) што просит кумів на кстины, гостий на весьіля або знакомых на погріб.

простічко П. ganz gerade, schnurgerade. простічко горі пасвисками.

прото Бер. deshalb.

прочіряти В. проміняти.

прядка Spinnerin.

(прєдкы) „на прєдкы або на вечюркы сходят ся вечерами и прядут“. Ку.

прячка П. Schachtelhalm, Equisetum.

псы бы ти пару доганяли Бер. (проклон).

псик! I. а псик! Нов. жене кота (мов прикликує пса на кота).

псьі уха Ба. при серцьі „псьіуха“ (у худоби і пр.).

псота Врхв Рхв. in der Bedeutung: schlechtes Wetter, Unwetter, слота, плюта.

псота Вн. in der Bedeutung; Schelten, лайка.

псярка Ф. Borstengras, Nardus stricta.

пташівя gen. neutr. genit. пташівя після II. скл. collect. Vögel. дуже ружного пташівя.

птічко Лб. gen neutr. маўе птічко kleines Vögelchen.

птукáч Ко. птýкач або птукавка Лв. Turteltaube, Turtur auritus.

птуц! interject. Treiberuf der Kälber теля гонит: а птуц! man treibt das Kalb (hier hat der Sing. die Bedeut. des Plurals: die Kälber) mit dem Rufe: a ptutz! — теля вабит: цьізьо-на! man lockt es mit dem Rufe: cizio-na!

пту-ча! О. до волів кличка: на право! пту-гей-са! О. на лїво!

пугарик Ба. погарик Смрк. kleiner Becher. пугарик воды, палюнкы.

пукалка Бер. Campanula, Glockenblume.

пукати Б. in der Bedeut. die Knospen entfalten. деревина пукат на весну. пукат пуча die Knospen springen.

пукати Б in der Bedeut. knallen. бичом пукал Кр. батіжком пукат Вн.

пукатый П. пуклятый Жег. gewölbt, bauchig, aufgeblasen, dick. пуката жаба.

пульош. пуляк Ку. Бру. Ф. Truthahn. пулька Truthenne.

пулята або пульчата молоды пулякы і пулькы. дай ярцу пулятам. slovac. pulák magy. pulyka.

пуляковый Ку. dem Truthahn gehörig, Truthahn-. хыбай ороны жебы зйіли пулякову голову höchstens Krähen würden einen Truthahnkopf essen.

пуляш Чр. Б. або індюр Чр. Indian, Truthahn, Puter. східногал. індик = gallus indicus. die ersten Trüthühner kamen 1524 nach Europa aus Nordamerika; da Amerika zu der Zeit für einen Theil Indiens gehalten wurde, so wurde der neue amerikanische Vogel, der als Hausthier seines schmackhaften Fleisches wegen gezüchtet wurde, mit dem Namen indicus „Indian" bezeichnet.

пульч! Чр. кличуть на індики.

пундюха Бер. назва корови, Kuhname.

пупенак пад. plur. пупенакы eine kleine Vogelart.

пупер Нов. пуприк II. Magen beim Huhne східногал. пупец, пупчик cf. psl. пжпъ.

пупник Бер. eine kleine Vogelart.

пу́пок II. З. пупо́к Ту. plur. пупкы 1) Knospe 2) Nabel, пупець.

пустатыня Врхв. Einöde, Wüste slovac. pustatina.

пут II. Брт. gen. mascul. „дорога, што йіде" Fahrweg. йіхай тым путьом або том дорогом. східногал. путь gen. fem. далека путь.

путик Брт. deminut. від пут Weg. пішоў за тым путиком er gieng diesen Weg.

пуша 1) вязанка патичків до запалок ein Bund Stäbchen für Zündhölzchen 2) Wulst, кичка.

пушити Б. lockern. пушит медведик землю die Werre lockert den Boden auf.

пхава або свиняча морков eine Pflanzenart (Umbellifere).

пчіўняк II. Бер. Ackerrettig, Hederich Raphanistrum arvense. пчіўняк як гукне, гўушит хльіб; выторгує ся с корінями wenn der Ackerrettig stark wuchert, so unterdrückt er das Getreide; er wird sammt Wurzeln herausgerissen.

пштырок Г. Nasenstüber. даў йому пштырка.

пядак Вв. Spannraupe namentl. Raupe von Cheimatobia brumata (Winterspanner). два пядакы (пядакы).

пядити П. eigtl. пядию мірити mit der Spanne messen; spannen (vom Gang der Spannerraupen). пядит усеница II.

пядити Вв. in der Bedeutung: trachten, mühsam anstreben. я дость пядиў ich habe genug angestrebt.

п'ялка Кр. Speiseröhre де инде: пияк.

пят срібўа fünf Gulden Silber. десят срібўа.

пюрко Врхв. Federchen, Feder, namentl. Schmuckfeder, Hutfeder східногал. пірце.

р. ракання Ба. Laubfrosch, Hyla arborea.

рамак Смрк. Mangebrett східногал. ребровачка. на катульку ўахы звиват а качат рамаком um die Walze wird die Wäsche gelegt und mit dem Mangebrett gemangelt.

рамкастый Нов. gekerbt „што рамы мае" (рамы в знач. = Kerben).

рамуватый Св. gekerbt. рамик Св. Kerbe, plur рамикы.

раном abl. temporis. am Morgen східногал. з рана, з раня, ранком. з ранку.

ранцувати Вв. желати с приспівкою. ранцуваня. поранцувати в великодный понедьлок.

рапак П. Wachtelkönig, Wiesenknarrer, Crex pratensis. рапак рапче = кличе: рап! рап!

der Wachtelkönig lässt seinen Ruf: kraep! kraep! erschallen.

р а п і т и Пол. (= рапити) rauschen, poltern, Getöse verursachen. хто там рапит? wer poltert dort?

р а п к а т и П. Сн. р а п ч а т и Чр. Б. Мш. onomatopoët. kraep! kraep! schreien (vom Wiesenknarrer), quacken, schnarren. жаба рапкат Сн. жаба рапчит Чр. Б. жабы рапчат Мш. а качкы квачут Мш.

р а п о т а т и rütteln; durch einander werfen. порапоче ся wird durch einander gerüttelt.

р а п у х а Жег. Kröte, жаба рапава.

р д ж о к Св. Spitzmaus, Sorex східногал. мідиця. рджокы х поли по меджах.

р е в к а т ся м у Чр. Бер. er hat Magenaufstossen.

р е г о т а т и ся П. М. in der Bedeut. wiehern. кін регоче ся П. das Pferd wiehert — почаў ся кін ржати або реготати das Pferd begann zu wiehern.

р е́ й т а Ту. plur. рейты „червены быкы“ cf. magy. röt = rothbraun.

р е к у in der Bedeut. ich meine. реку, лыпше не ходити meiner Meinung nach wäre es besser nicht zu gehen. — р е к у als Einschiebsel bei Anführung eigener, früher gesprochener Worte. я му, реку, гвариў — я му, реку, казаў: не ид до адуката! — ähnlich auch р е ц (wahrscheinlich für реч, речи) gebraucht. так, рец, было = so (wahr zu sagen) verhielt es sich. — та — реку — чом вас провалят люде Я.

р е м е н и к Св. східногал. ремінець = маўый ремін kleiner Riemen.

р е т я з Смрк. р е т я з к а П. Смрк. Kette psl. ретязь. ретяз на быкы.

р е ц о к Врхв. Spitzmaus, Sorex plur. рецкы.

р е ч е н е ц Frist (речень+ьць) в східногал. н е п р а в и л ь н о: речинець.

р ы б а к О. р ы б е л ь Кр. р ы б е л я к Врхв. р ы б е л ю х Р. НВ. р ы б н и к Бру. р ы б н и к або в о д н ы й п т а х Б. р ы б о́ в і й р ы б о в і́ й к а Смрк. р ы б о в і́ й Пол. р ы б о в о д а Чр. Сн. р ы б о л я к Жег. М. р ы б я к Лб. П Д. М. р ы б я р genit. рыбяря Seeschwalbe, Sterna. - два рыблы летят Кр. — рыбовода зове ся за то, што веде рыбу, тыгат Чр.

р ы б а ч и Врхв. adv. nach Art der Fische. він іде рыбачи er schwimmt wie ein Fisch „іде як рыба“.

р ы б я т к о kleines Fischchen.

р ы г а ч M. plur. рыгачи „злы грібы, білы, як ся переломит, синьіют; кореник мают червеный“. по тім впрочім недокладнім описаню може: Boletus satanas, Satanspilz.

р ы д ж и к Reizker, Agaricus deliciosus plur. рыджикы східногал. рижок plur. рижки.

р ы м а Чр. Katarrh. „а оне́ — ка́тар зо́ве ся. ры́ма а́бо не́жит“ — то ся вам кыхат, мате рыму psl. рѣма fluxio cf. gr. ῥεῦμα.

р ы н о к З. пляц коло хыжи.

р ы н я в е ц Чр. „человек, што має струны“ räudiger Mensch. genit. рынявця. — ты рынявче du räudiger Kerl. ты рыньо! item.

р ы н я в ы й Чр. grindig, räudig „што має струпы“.

р ы п ы ґ а т и ся Кр. kriechen (verächtlich), langsam krie-

chen, tarde repere. „ящур красятый, а помали ся рыпыґат“ der Erdmolch ist buntgefleckt und kriecht langsam.

рыхло Тих. скоро. не рыхло = не скоро, за пізно. slovac. rýchlo schnell. pol. rychło.

рихтовати Ч. vorbereiten, richten. за тыжден рихтовали sie bereiteten sich eine Woche lang.

рыц Hintertheil. втяў коня по рыци = ударив по задї. pol. rzyć slovac. rit' psl. **рить**.

рыяк П. Б. Смрк. dem. рыячок Rüssel. східногал. рыло dem. рыльце. паця має доўгый рыяк das Ferkel hat einen langen Rüssel. рджокы мают тонькы рыячкы die Spitzmäuse haben dünne Rüsselchen.

рыякы Б. plur. tant. Hemmeisen гальма. закрутити рыякы Б. або погамувати = загальмувати.

ріжджак Г. Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus. ріжджак по хрящох бывать.

ріждя gen. neutr. ріжджа Reisig psl. **рождиє**.

різ Брт. Schneide. тото вино нема ріви dieser Wein hat keine Schneide.

різавка Чр. Kolik „што ріже х середины“.

різанка Nudeln.

різец Брт. Schneideinstrument; Schneidemesser.

різовины Врхв. Св. Ф. різовіны НВ. plur. tant. різовиня П. gen. neutr. collect. Sägespäne, Sägemehl.

ріп П. genit ріни abgelagertes Gerölle; mit Rollsteinen bedecktes Ufer; Schotterbank східногал. рінь.

робіўко Лб. у боденкы = дручок, што робіт масўо der Kolben beim Butterfass.

роботы зерняны Мо. роботи при жнивах.

роботня пщола М. Arbeiterbiene. в пняку: матка, роботны пщолы і дармойіды або труты.

ровен Врхв. genit. ровени укр. рівня. я не твоя ровен = я тобі не рівня.

ровень Лин. Ebene, flaches Feld, Flachland. широкы ровеньі.

рогаль Р. в значеню: друк досїна, острова.

рогатый Я. пр. вівця рогата gehörntes Schaf; — але: худоба рогова Я. Hornvieh.

рогач М. Hirschkäfer, Lucanus cervus.

рогачка Ко. gehörntes Schaf, деінде: корнута.

роґаль Сн. in der Bedeut. stärkere Blattrippe. с капусты лем роґалы остали — так обйіла гусеница.

роґарь Ти. ялица чепарата, до котройі кладут сьіно або копич.

родове П. подаркы кумів для дытины Geschenke der Taufpathen.

розварня Врхв. faule Weibsperson, нероба cf. роздвора psl. **разкрѣсти** aperire, laxare.

розвидняти ся Кв. anbrechen (vom Tage). розвиднят ся der Tag bricht an. розвидняня Кв. Tagesanbruch. на розвидняню bei Tagesanbruch.

розвилый Мо. в знач. розпущений. челяд(ь) розвила.

розвлеченый an flottes Leben gewohnt.

розгардія Лос. Wirrwarr.

розговоркы Мо. plur. Unterredung, Unterhaltung, Plausch.

розговядный Г. verschwenderisch, марнотратный, розтратний „што шитко пріпе“.

розготовити розварити. розготовены або роскыпены бандуры auseinander gekochte Kartoffeln.

роздвора. розвора Врхв. faule Weibsperson „лѣнива жена, што роззявлят ґамбу“ (рот) ein faules Weib, das nur seinen Mund aufsperrt, doch die Arbeit scheut cf. psl. разкрѣсти pol. rozewrzeć, rozwierać. гл. розвария.

роздір часть у воза при задних колесах.

роздумати Вн. розгадати. як бым си роздумала. — роздумувати в чим Р. vorüber nachdenken. Хлопец собі дуже в тим роздумоваў.

розжерти ся І. пр. розжер ся з гнѣву er entflammte vor Zorm.

розыдняти ся Лип. anbrechen (vom Tag). розыцнят ся der Tag bricht an.

роскішница Врхв. Schwelgerin; Weib, das ein luxuriöses Leben führt; geiles Weib. — роскішник Schwelger; wollüstiger Mensch.

роскотити = розточити auseinander rollen. wälzen.

розлука Жег. Unterschied né ма (né є) жадной розлукы es giebt keinen Unterschied psl. разлжка discretio.

розляпкати Св. flach schlagen, flach ausbreiten; nach allen Seiten ausschütten (vom dünnen, halbflüssigen Teige). розляпкат тысто.

розмаитьі СЗ. auf mannigfaltige Weise.

роз-оначити nach allen Seiten zerzausen; kraus machen, unregelmässig kräuseln. розоначит воўося.

розпаузити ІІ. (роспаузити) пауз розвязати, розрубити.

розпаюшити ся Св. heftig werden; in grosse Aufregung gerathen. роз'юшити ся cf. юха verächtl. Blut. паюха = пасока item.

розпинк'а З. (роспинка) рід деревляного рожна, на котрім печуть „пастуси“ поімані пташки в поли. (eigtl. Spanngerüst).

розпінкы Жег. друкы, што ся роспінат скору.

розпознати ся Лип. sich bekannt machen. розпознати ся з родиноў.

розполошити Б. verscheuchen. росполошиў с пары голуба.

розпуст Ко. або plur. розпусты Thauwetter, одмяк „што сьніг пустит на яри“.

розпучити Бру. zerdrücken, zermalmen. роспучит пуделко.

розскубати zerzausen, aufkratzen. воўна розскубата zerzauste Wolle.

розсыпати кого Jemands Vermögen schmälern, jemand Abbruch thun.

розсыпок Мо. утрата, втрата, страта. „як покапе (= выгине) ґосподарьови худоба“.

розтрепаный (рострепаный) Жег. zerschlissen, zertheilt. рострепане листя.

розхыботати (росхыботати) східногал. розхольтати wackelig machen. росхыбоче ся клинец der Nagel (Hufnagel) wird locker.

розклинути (росклинути) пыск Ба. mit Gewalt das Maul aufreissen (z. B. beim Hausrinde).

розточити Б. entrollen, entwickeln; zerschlagen; aufscharren. росточити клубя. —

росточиў купу плыт = розбив купу плит (каміня). — наточиў купу глини = накопав.

розхыботати Смрк. росхыботати) розхитати, розхолїтати wackelig machen.

розсохатый Бер. verästelt. кряк розсохатый.

росчеперити ся Ко. die Beine auseinander spreizen.

росчервенати ся roth werden.

розшкепити (росшкепити) entzweispalten, aufspalten. росшкипене дерево.

рокыта П. М. Д. Saalweide, Palmweide Salix caprea čech. rokyta.

ронити Ба. verlieren. зронила красу sie verlor ihre Schönheit.

ропухатый П. breit, dick aufgeblasen, wie eine Kröte „розпертый, широкый, розіпханый". бокы ропухаты dick aufgeblasene Seiten. жаба ропухата = Kröte.

рьохкати Б. П. grunzen. рьохче свиня Б. рьохкат П.

рубаниско Врхв. „лыс рубаный" Ort im Walde, wo Bäume gefällt werden, Holzschlag, Baumschlag.

ружывый röthlich. бык ружывый cf. рудий = fuchsroth; ржа Rost.

ружин Бер. назва быка червонобурого.

ружнити ся П. sich unterscheiden. ружнит ся мова.

рум Св. „сухе чатиня спід ялиц, што ся бере на постельыня" „чатіна, што хпаде на землю", „награбати руму до стельыня".

румы до выглядів Ба. Fensterrahmen.

румеґати wiederkauen. худоба румеґат.

руменый röthlich; roth, frisch psl. рογмѣнъ.

румковата земля М. Mergelgrusboden.

румянец Ч. Rouge

рунтовати Мш rütteln; aufwühlen, zerstören. „кыртиця рунтує луку, робит страшне знищіня; там ся ховат, де легка земля".

рупетя Кв. gen. neutr. Gerumpel (коло Бродів: рапутє).

русаля П. Pfingsten, східногал.: зелені сьвята. — маме красны русаля wir haben schöne Pfingsten. по русалях nach den Pfingsten. psl. рογсалиа pentecoste.

ручий Лб. behend, gewandt, flink; zur Arbeit tauglich. „ручий бык споро іде; лінівый, хоц бы го біў, піде помаўы".

ручник Handtuch, Wischtuch. в східногал. найчастїйше неправильно: рушник slovac. ručník.

рушный I. beweglich, flink. не рушна жаба, што в земли сыдит.

рянда П. шмата Fetzen. ряндка = шматка, kleiner Fetzen. ряндава кошуля zerrissenes Hemd.

ряса у проса П. Hirsenrispe.

ряф П. Вол. Зл. локоть, Elle.

рейка I. „бык самый червеный" гл. рейта.

с. сад Garten. сад капусты; також: ограда, загорода капусты Kohlgarten східногал. городо капусти.

сады hieher, сюди, сюда. гев сады! Чр. komm' (kommt) hieher psl сѫдоу.

садник Ч. eine Vogelart plur. садникы.

саме genau, eben. саме такы волы eben solche Ochsen

Самель Б. Самуил.

самец Ч. Staubhanf. саниця Ч. Samenhanf. Die richtige Deutung der Staub- und Stempelblüten von Cannabis sativa zeugt von richtiger Auffassung und scharfer Beobachtungsgabe unseres Landvolkes und verdient hervorgehoben zu werden.

самозрад Рад. зело; „має сині головкы".

самородливый Вв. саморідний. „вода самородлива".

само так Ку. = так само, eben so.

самура Лос. Кр. Sau.

Сандер Alexander. Сандра Alexandra.

саницьі Schlittenbaum. вит з березы кручена сполучає саницьі з переду; з заду же є насад на двох стромах.

саноп ша. Брт. Ба. як оркыш, але шестигранна (шестирядна); оркыш в два ряды має зерно čech. samopše зрів. східногал. сушшен, котрій то формі в старосл. одвічало-б *сжшенъкъ.

саршон У. „ґнаткы і влакы з льіторками і пікошком". добрый має саршон.

саршон Лб. gen саршоня Hornisse nom. plur. саршоньі.

сашина Ч. Ф. Teichrohr, Schilf Phragmites communis. „сашина" auch Kalmus Acorus calamus.

сьвалити Чр. jucken. сьвалит es juckt.

свашчити Б. З. „быти за свашку". „свашчат молодчи".

свербиузина Сн. Hundsrose, Rosa canina.

свиб Ту. Cornus, Hartriegel.

сьвіготати Чр. сьвіргота-ти Бер. zwitschern. пташок сьвігоче або сьвіргоче.

сьвітич П. Вн. З. Leuchter, лыхтар.

сьвітич Ф. зело. nach der Beschreibung: Gentiana.

сьвітлиця Gastzimmer, Empfangzimmer.

свора Тих. „што тримат передні колеса у воза. притока або и роздера у воза, што тримат тыльні колеса".

сьвятоянчик Сн. сьвато-янчик Р. Т. Бер. Johanniswürmchen, Lampyris noctiluca. сьватоянчиків того року ныт in diesem Jahre fehlen Johanniswürmchen (d. i.: in d. J. sind die Joh sehr selten geworden).

сеґін. сеґінисько бідак, сарака.

сейкы Д. Ко. угорскы волы, сивы з доўгыми рогами. — рейты Ко. червены волы. (nom. sing. сейка, рейта).

селеджін gen. masc. Milz в східногал. сележінь gen. fem. сележінка. тот селеджін. — ґріж кавалец селедженя schneide ein Stück Milz ab.

Семан I. Т. Симан Мо. Симеон.

серенів Мо. genit. серенова Glatteis.

середьча Тих. collect. in der Bedeut. Eintagsfliegen, Ephemerae. велика купа середьчи над водом cf. саранча.

сивиця Лиц. Borstengras, Nardus stricta

сык Gezische.

силно in der Bedeut. viel силно народа eine Menge des Volkes.

синец Сн. Тих. Ту. Kornblume, Centaurea cyanus. „росне в житьі". „як в збіжу синéц, то зерну конец". Ту.

синик Кв. Meise, синиця.

синій, синя, синє blau.

сыпанец Ту. II.. Speicher genit. сыпанця čech. slovac. sypka slovac. sypáreň, sypárňa.

сысавка або дикый конич Вв. червено квітне Trifolium rubens, purpurrother Klee.

сысати M. saugen psl. сѣсати. паця сысат.

ситит Рхв. Смрк. (сытит) der Sprühregen fällt „як гмла приляже, то ситит з гмлы: так як дрібненькый дойчик падат.

сич Жег сичак Лип. Wendehals, Jynx torquilla

сівіна Лб. graues Haar. має сівіну на гоўові.

сігнарка Лб. Signalglocke.

сійка Eichelhäher. сійка рапчит г лысьі.

сікор Б. Kohlmeise, Parus-major. „сікор має дванадцетеро в гнызды; любит кльовати за мухами“.

сілвиця Ко. Salzgefäss.

сьіменаста жоўна Д. Buntspecht.

сьіменец (с конопель) П. Вв. Б. Hanffrüchte sog. Hanfsamen. „з лену, з буквы, з сьіменцу робят олый“.

сватба. „вшыткы сватове“ (староста, два підстарості, маршалок, дружбове, дружкы), „вшыткы, што г весьілю запрошены“.

сьвата оліва Лб. geweihtes Oel.

сьвалит Лб. es juckt.

сьваченина „сьвачены сьніды“ geweihte Esssachen: Ostereier, Backwerk etc.

свекор genit. свекра Schwiegervater. свекра gen. свекры Schwiegermutter східногал. свекруха.

свербиуза Кр. свербогуза. свербогуз. свербоузина Бер. свербодуза Врхв. Hundsrose, Rosa canina namentl. Früchte, Hagebutten, Hetschepetsch.

сверблячка Бер. Krätze; Krätzmilbe. має сверблячкы.

свиннак П. Gänsedistel, Sonchus. „свиннак йідят свиньі і гуси“.

свинярня Schweinstall, стайня на свиньі.

сьвігогати. сьвіргогати Кр. zwitschern. птах сьвігоче або сьвіргоче.

сьвідроватый krumm gewachsen, krummbeinig, verzerrt. cf. nsl. šveder homo pedibus contortis cf. pol. świder terebra; дывча сьвідрувате hrummbeiniges, krummgewachsenes Mädshen; auch: schielăugig.

сьвіт in der Bedeutung: Unzahl. по лысу того зьіля сьвіт in Wäldern kommt diese Pflanze in Unzahl vor (merkwürdiger Weise kann auch тьма die Bedeutung: Unzahl annehmen z. B. тьма тьменна, тьма тьмуща).

сьвітлячий leuchtend сьвітлячи пера на крилох качура.

скаборща Вв. Ritze, Spalte, щелина.

скаворожити ся Ту. бридити ся, гидувати.

скала Вн. in der Bedeut. Splitter, скалка. выняти скалу з ноги.

скаля Зл. collect. каміне.

скаднути in der Bedeut. langsam siechend zu Grunde geben; sterben. жид скап або здох.

скапчати Лип. zusammenbinden. cf. magy. kapcsol.

скаре тя Бог! Лб. Gott wird dich strafen.

скаруплина З. Eischale, Schale.

скверщок Ф. Сн. Б. Мо. Grille, Zirpe plur. скверщкы.

сквичати I ein quieckendes Geschrei von sich geben, выдати квик. тілько скличит.

скві́рк Сн. Fichte, Picea excelsa pol. świerk, ruth. смерек.

скві́рок Св. Grille, Zirpe. скві́рок фірчит в хыжи die Grille zirpt.

скельтувати verausgaben; verzehren. cf. magy. költ = ausgeben.

скырдавіти Лб. скыртавіти verkümmern; krumm werden. скырдавіла капуста — дуже на ны мушеры.

скірныі plur. Stiefel. dem. скоренькы або скірнятка. — єдна скірня ein Stiefel. вдыій тоту єдну скірню zieh diesen einen Stiefel an. подай скірныі.

скічка Жег. Waldmaus, Mus silvaticus.

складати ся sich in Falten legen. поскладала ся хустка.

скляничина Св. Чр. Врхв. Glasscherben. дрібна скляничина.

скляниця Врхв. grösseres Trinkglas.

склянка Зл. Flasche, фляшка.

склянчина Р. Glaskorallen; aus Glas verfertigte Schmucksachen. склянчина фарбована.

склячий Б. wie Glas glänzend, glitzernd, stark glänzend. „іскорник склячі мае цьвіты“ der scharfe Hahnenfuss hat stark glänzende Blumenblätter.

сключити ся Мо. sich zusammenrollen. сключит ся стонога die Assel rollt zusammen.

скоўотити II. trüben, сколотити. скоўотыўа воду.

скон М. Tod.

скопити Ту. kastriren. нацята скопити або мішковати. нацята скоплены kastrirte Ferkel.

скоринонькы Ба. deminut. від скірныі, Stiefel.

скора 1) Rinde, cortex 2) Haut, Fell, Leder, pellis, corium; так і в старосл. скора cortex, pellis, corium. під скором дуба unter der Rinde der Eiche. уча скора Schafsfell. теляча скора Kalbleder.

скоро Рад. Ба. sobald, als. „пергач лытат, скоро соньце зайде“ die Fledermaus fliegt nach Sonnenuntergang. — скоро бы друга пришла, то бы скоре повідала würde die andere kommen, so möchte sie eher etwas sagen.

скорозрілка М. овес, скорше пристає, як другый; як го не скосит, як єще зеленятый, то ся сыпле“.

скорувати дерево Ку. = лупити дерево Щ. die Baumrinde abschälen

скорух Ко. скорушина (Вишоватка) Eberesche, Sorbus

скосистый schräg, steil. скосиста гора.

скот Vieh (hier nur als Schimpfwort gebraucht). ты скоте! ты скотино! (барз не гарде слово).

скребтати schaben, kratzen. под скребтати бандуры komm' Kartoffeln schälen.

скрипак plur. скрипакы „велькы, білы губы“ eine Pilzart.

скрі́пак Б. Wiesenknarrer, Wachtelkönig. Crex pratensis.

скрутный Чр. grausam; schneidig; sekirend. скрутный чловек східногал. зайдун.

слабуватый Ба. schwächlich. теля слабувате.

слєдж Смрк. nom. plur. слєджі Häring pol. śledź. — крупник Rogener східногал. икрець. — млычак Milchner pol. mleczak, čech. mlečnik східногал. молочник.

сливяны пирогы mit Pflaumen gefüllte Mehltaschen.

сливянка Pflaumenbrei, Pflaumensuppe.

слизкати ся по ледьі auf dem Eisen glitschen ховзати ся, совзати ся по леду!

слимача хыжка Schneckengehäuse (eigtl. Schneckenhütte, Schneckenhäuschen).

слинавка (Довге) слинявка Ку. Maulseuche.

слышати hören. слышаў єм. слышаўа єм.

слышно Кр. Жег. M. man hört, es verlautet східногал. чутно, чути н. пр. што г вас слышно? was hört man bei euch? — не слышно східногал. не чути es verlautet nicht, man hört nicht. — такого ту не слышно M. davon hört man nicht. што там у Вас слышно? цысте здравы? was Neues bei Ihnen? sind Sie gesund?

слыпа ящурка Вн. Лин. Erdmolch, Feuersalamander Salamandra maculosa.

слыпак Ту. Blindschleiche, Anguis fragilis.

слыпный замок I. „деревяный замок“.

сліт I. (сліть) regnerisches Wetter слота.

слонко Жег. Врхв. Sonne східногал. сонце польск. słońce, słonko. — на слонку скрівіла ся дошка Жег.

слухняный Жег. gehorsam укр. слухняний. не слухняны дьіти ungehorsame Kinder.

слушный Бер. billig, gebührlich, recht. слушньі adv. ja wohl, richtig. slovac. slušný, pol. słuszny.

слютняк Ко. plur. слютнякы Wiedehopf, Upupa epops. слютняк вонят der Wiedehopf stinkt.

смаглявый Чр. bräunlich.

смердак Ту. Sorbus, Eberesche.

смерек Ба. Fichte (а шквірк тут Larix) „смерек все зеленый, зо шквірка опадує чатина на зиму“ die Fichte ist immer grün, die Nadeln der Lärche fallen im Spätherbst ab.

смыкати ся hin und her gehen.

смыкы або влакы Нов. часть саний.

смычати M. 1) смыком тягати 2) потягнути, красти. хльіб смычит.

смычка II. X. смычька Г. Riedgras, carex. смычка краями остра das Riedgras ist an den Rändern scharf.

сьмітя Чр. P. 1) abgefallene Nadeln der Coniferen, die als Streu für das Vieh benutzt werden „сьмітя привезти під статок“ Чр. „сьмітя, што облетит з смерекы, з яліцы... берут на постельіня“ P. 2) Kehricht.

смо-ле-ген! schau nur in die Ferne! aus смот ле ген = смотри ле ген.

смолівкы Брт. Лб. nom. sing. смолівка (в виговорі часто неправильно: смолывка) Kienspäne, „дровна смолячи“ коло Львова: смоляки, nom. смоляк.

смолоза Ту. Salweide, Salix caprea.

смотріти schauen. добре смот! schaue gut!

смуга П. Розс. Д. Ко. in der Bedeut. Regenbogen, iris.

смуглястый braun; dunkel gestreift.

сьнігниця Рхв. Schneegestöber. „сьніг з дойчем“.

сньітый оріх П. (genit. сьнітого оріха) fehlgeschlagene Haselnuss, verschimmelte Haselnuss, kernlose Nuss. „гнілим не якого ядра“. два сьніты оріхы zwei verschimmelte (kernlose) Haselnüsse cf. снїть. снїтий Getreidebrand, ukr. розгнїтити, гнїтити psl. гнѣтити accendere, східногал. нїтка Lichtmotte, Pyralis.

сньітяк Д. „оріх заболеный, што засньітит ся“.

сновальницьі (Ганчова) eine Vorrichtung zum Spinnen.

снути. снувати spinnen.

сокервиця Eiter, böser Stoff.

соловій О. Р. Пол. Nachtigall.

солодиця льісова Б. Polypodium vulgare, Tüpfelfarn, Engelsüss.

солотвина Salzlache „де ся млака зробит на полю, солоне барз; любит худоба пити або вівця; від того худоба ся заливат“.

солотрук Чр. камінь до тоўченя соли або попрю. ein Stein, den man zum Stossen des Steinsalzes oder Pfeffers benützt.

солянка Лос. Salzgefäss „на сыль“.

солянчик plur. солянчикы Св. соляр. солярик Св. „маленькый пташок, сіль збират з жоўоба, кед уцям дати“ Св.

сомар Esel. ты сомарю! du Esel!

сомырдач (in Räthseln) Schwanz des Hundes, des Ochsen oder des Pferdes) cf. мырдати.

сомпель леду Рхв. plur. сомпльі. цомпель П. Eiszapfen.

сонечник Sonnenblume. Helianthus annuus укр. соняшник, сояшник.

соньоґа Б. сонюґа Б. П. Stechschnacke, Culex pipiens; Bachmücke Tipula magy. szúnyog.

соровый roh; frisch. сорова галуз genit. соровой голузи frischer, nicht ausgetrockneter Ast.

сорокувати Ба. „сорок“ зацінити, „сорок“ казати. До Бойків говорят: не сорокуй! не сорокуй! за пят і двадцет дай, то ти заплатиме за быкы“. Бойко продаючи воли нїколи не каже цїну сто сорок риньских, сто пятьдесять і т. д. тілько все опускає сто отож: сорок значить сто сорок за пару быків.

спадистый берег abschüssiges, steiles Ufer.

спадчина Erbschaft; Ererbtes в східногал. неправильно: спадщина (спадъкъ + ина = спадчина).

спар Лос. Gitze, Schwüle спека, спекота.

спарканьіти У. спаршивіти. спарканьіли сливкы

спарканьілый спаршивілый.

спень Бер. Stamm, Baumstrunk. по спеньох.

спенік Лб. Schnallenzahn. у прячкы два спенікы.

спередити когось Мо. jemand vorangehen, jemand voraneilen, перед кого іти.

спильновати Ба. zur rechten Zeit kommen. sich beeilen. не спильноваў er kam nicht zur rechten Zeit.

(спиньцьі) н. пр. ходит по спиньцох, по спонах, по спринцях = спинат ся er klettert (ла-

зит по бантах, по стрыху, по плотах).

спицьі у колеса Radespeichen (nom. sing. спица).

спищати Mo. einmal piepen, ein Piepen von sich geben. штах спищаў.

сьпівак Hahn, укр. півень. уж сьпіват сьпівак es kräht schon der Hahn.

сьпівати П. Вв. krähen (vom Hahne). когут сьпіват gallus canit.

сьпівувати Врхв. zu singen pflegen, öfters singen.

спіднярка Смрк. шпідлярка Вол. спідна дошка у воза.

спіжак Со. малий дзвонок.

спір на ріцьі Ко. „як понаношат леду на рінях то споры".

спірити Брт. Зл. Вол. schlagen. спір го добрі schlage ihn stark; то го спіриў = то го вдарив (cf. прати).

спльітачка або червена нитка Вв. Flachsseide, Cuscuta epilinum.

сполацно Ту. gelegen, an der Hand, на руку, наручно, способно. не сполацно es ist ungelegen.

сподьівати ся. сподьіяти ся hoffen. сподівати ся. я ся сподьію Врхв. ich hoffe.

сподок pl. спідкы = підставкы kleine Tellerchen. — більши зовут ся „тареликы".

спідкы закладати в хыжи Лос. У. Fundament unter die Hütte legen. „кладут при закладаню в угля (в углы) зьіля, скўо кришталеве, пінязи, сыль, штоб ся добре вело; до новой хыжи пущают когута, штобы вшиткы дяблы выгнаў".

спонаглятн ся П. eilen. спонагляй ся eile, mache schnell.

споро П. M. in der Bedeutung: schnell, hastig прудко, скоро, хутко. хоп споро nimm schnell.

спорохньілка Жег. спорохняўка Брт. Moderholz, Moder.

спорщити О. Ч. „воду мороз спорщиў = кед уж на водьі люд дрібный, крупнистый, искроватый" Ч. — спорщена вода О. вода спорщит „як подрібнит ся люд на ріцьі" О.

спорядженый I. або очищеный I. in der Bedeut. kastrirt.

спохолом Бер. adv. schief. спохолом положити каміня.

справды Врхв. wirklich, in der That.

справити ся in der Bedeut. entstehen. с того бы ся справило угля Вн. daraus würden Kohlen entstehen.

справовати ся M. sich betragen, sich benehmen. справованя M. Betragen, Benehmen.

спрагота Лос. Hitze, Schwüle.

спреходити ся Врхв. abgenutzt werden (von Kleidern); altern. юж ся спреходили парадны дзевечкы.

спрыхный Ко. gewandt. барз спрыхный астряб.

спрыятелити ся. Mo. здружити ся. спрыятелиў ся з ним er befreundete sich mit ihm.

спростити I. простити.

спущати олый П. Oel pressen.

спячник Тих. Ти. Wollgras, Eriophorum angustifolium. „як си положит під голову, то буде спати".

срібнястый П. silberartig, silberglänzend.

срібяный П. сріберный Жег. silbern psl. **сребрѣнъ** і **сребьнъ**.

срокатый П. bunt східногал. сорокатый.

сруб Чр. „хыжа брез даху“ eine neu gebaute Hütte, der noch das Dach fehlt. єден сруб.

ставец Б. Gelenk, Fingergelenk; членок Б. Fingerglied. ставцьі і членкы.

стадьі Врхв. Mo. von hier pol. stąd.

стайчикы Кр. східногал. стая. уйіхал єдны стайчикы = одну стаю er ritt eine Strecke weit.

старанка Вв. (стеранка) стиранка, затирка.

старати ся Б. eigtl. sich kümmern, Sorge tragen, sorgen; gackern (von einer Ei legenden Henne) кура старат ся, троскоче ся, трощє ся.

старина Брт. Чр. alte Sachen, стариэна, старинизна.

старостити Ч. старостом быти (на весьілю).

Стафій Зл. Евстахий.

стаянко П. gen. neutr. віддїл поля, дві стаянка, стая. зо троє стаянок.

стеівый Бер. н. пр. быкы стеівы = чорны і білы schwarze, weiss gefleckte Ochsen.

стельіня. постельіня Streuen; Streu. ид награбати руму до стельіня.

стиранка (частїйше стыранка) східногал. затирка eingerührtes Teig.

стырвати Чр. verfliessen (von der Zeit). стырвало тому зо три тыжньі er verflossen seit der Zeit drei Wochen.

стычен genit. стычня Januar східногал. сычень pol. styczeń.

стівка Св. Hundertgulden-Banknote „цылковый папір на сто риньщаків“. три стівкы drei Banknoten zu hundert Gulden, dreihundert Gulden.

стокрівця З. Johanniskraut, Hypericum perforatum.

стоніжник Пол. Tausendfuss.

стоньчати dünner machen.

стопец (міето стоўпец) Blutfeder. пущают стопцьі г молодых вороблыв die jungen Spatzen bekommen Blutfedern.

стопкы (nom. стопок м. стоўпок) Säulchen.

сторц hervorragender Felsen. каменьі сторцы, што стырчат.

стоянка Пол. приставок до хыжи на худобу; на вівцьі = вівчарня, на возы = возарня

страм Смрк. піперечный насад на ґнатках. страм Ту. дерево що іде попереч в санех, а долом у подовж смыкы Ту.

страна Ба. Seite. мыє ся кіт і з єдной страны і з другой.

страпити ся Нов. sich abhärmen, sich abplagen. slovac. strapit' abquälen.

стратити in der Bed. verlieren.

стрепотати Вол. Зл. schütteln, rütteln; schlagen.

стрижак Д. гача, што має рік.

стрижога на ріцьі dünner Eisgang; на деревах Reif. cf. серешь, шереш, серен. čech. střiž, lit. šalma, šarma.

стрыкó Д. Vetter, Bruder des Vaters.

стрына П. Брт. Frau des Vetters „стрыка жена“; мій отец єст єй мужови рідный брат“.

стрычный брат або стрычаник Бер. Oheims Sohn.

стріж Ф. І. сріж Врхв. zerbröckeltes Treibeis.

стріжляк Врхв. або сьільник. Strohsack.

стрікати в ухах in den Ohren reissen.

строканец ремін до кирицьів plur. строканцьі.

строіти ся Вв. sich vorbereiten. строят ся ня забиц sie beabsichtigen mich zu tödten. строіти ся на войну zum Kriege rüsten.

стром Жег. НВ. Baum namentl. Obstbaum. plur. стромы або садовіна. čech. slovac. strom.

строчанкы Вв. ремінцы, што застручуе (задываe) до дырок до ходаків. — наволокы ремінцы грубши, што овиват коло листы.

струг Брт ein Werkzeug zum Eingraben von Rinnen in den Schindeln. стругом пажит гонты.

струганицьі Брт. Hobelspäne (nom. sing. струганиця).

струдити ся Смрк. sich abmühen, sich abplagen — так-ем ся струдиў.

струнницьі Кр. plur. Dünndarm.

стугнути (Ганчова) fest werden; erstarren. як мюзга стугне.

студенина Жег. ВП. студелина Sulze, Gallerte.

студенька kleiner Brunnen; Quelle; Cisterne gruth. криничка, кирничка, криниченька.

студник Ку. кирниця (в поли).

стукати Жег. stöhnen pol. stękać. барзкы стуче = східногал. дуже стогне.

стуняти Бер. billiger werden. стунят es wird billiger.

ступяй Fusslänge; Schrittlänge Fussstapfen; Tritt. на два ступяйі скосити траву Gras auf einer Fläche von zwei Fuss (in die Länge und Breite) abmähen.

стурати Бер. Gelüste haben; denken. аии не стурат до йидьіня er denkt gar nicht an das Essen. не стурат о нас er denkt nicht an uns, wir sind ihm gleichgültig.

стюс дерева Holzstoss; декуди: сцюс дерева. — сцюс лену.

субіткы Кв. „за моей тямкы як быў малым хлопцем, наносят на копицу ядлівци, чатины з ялины, сосны і палят вечером перед Яном: то субіткы. Тепер уж субіткы мало де є; худобу гонят аж на другый лен рано без тото спалениско; от блазеньскы (= дытиньскы) робят та так співают: Просиме вас на субітку (собітку) до съватого Яна.

Придте до нас на субітку,
Спечеме вам чорну кітку,
Не печену, не варену,
Лем поцелом посыплену.

суля Смрк. Лос. Petze, Hündin dem. сулька. східногал. сука, сучка. „бабы кленут: ты сульо!“

сумета Чр. grosse Summe. велька сумета.

суха муха II. Смрк. Бер. Б. Кв. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. суха муха бывat по псох, по коньох.

суха хворіст I. Schwindsucht.

сухы конопльі Б. Staubhanf. другы конопльі = насьінны Samenhanf.

суходревник Ко Heckenkirsche, Lonicera xylosteum.

сухóта I. Dürre. приде сухота = пр. засуха.

суцо Чр. Жег. Нов. „пойіў си, як суцо er hat gespeist, wie es sich gehört. — колесо, як суцо = зроблене, як ся належит. — суцо = суще. не сучий Ту. untauglich.

сучa collect. gen. neutr. після II. скл. Knorren. у ялицьі сучa.

суш Чр. Ф. Wachswabe. сама восчина без меду. пляйстер з медом Honigwabe.

сушиця Бер. verdorrter Baumstamm. сушко Бер. kleinerer verdorrter Baumstamm (namentl. Tannenbaum).

суєта Вн. in der Bed. Kummer, Sorge, клопіт.

суєтный Жег. eigtl. eitel., verwöhnt, viel Kummer verursachend. суєтна дытина ein verwöhntes, störriges Kind.

схальіти Нов. Лос. elend werden, verkümmern, sich verderben. лен гет схальіў = лен гет змарнів. — сьіно схальіло = сьіно знищило ся.

схыльнистый Брт ziemlich abschüssig. схыльниста гора.

схудобньіти verarmen, arm werden.

сцюк Ту. кусень, кавалець. розторгати на сцюкы in Stücke zerreissen. cf. штука, germ. Stück.

счемерити ся. чемір дістати. чемір влапити.

счестя Боже дай! Glück auf!

счверщок Бру. plur. счверщкы Grille, Zirpe.

сяговина Ти. Klafterholz.

сячити ся М. sickern, hindurchsickern pol. sączyć się cf. psl. сѫчити сѧ coqui.

сюркати Жег. відзивати ся голосом: сюр! сюр! пінка сюркат.

сє! сє! Тих. каже як жене корову, а як кличе до себе: на! телисю на!

Т. так то гей! так то добре.

тальник Мо. Geissel, заставник. „А мы гостьі во Щавмика, пришли мы ту по тальника". (пісня весільна) psl. тальникъ obses.

тамады Кр. I. dorthin.

тамусь Тих. або тамок Тих. dort.

танец выводженый Тих. танец, што му не є кінця, Rundtanz.

таній Ту. в иншых околицях: туній. таньо = туньо, wohlfeil.

таньцовидло З. таньцовило, tanzendes Wesen, Tanzliebchen. таньцуй же мі таньцуй моє таньцовидло (пісня).

таракати Вв. plaudern.

тараната стара бричка.

тарахавец Жег. eine Schlangenart „зеленявый гад". тарахавец, гузелец und шміґалец lauter ungewöhnliche Namen, die wahrscheinlich den Volksmährchen entnommen sind. тарахавець, тарахкавець in Büchern: Klapperschlange; es ist möglich, dass der Büchername der amerikanischen Giftschlange Crotalus in Volksmärchen Eingang gefunden.

тарелік Лб. Teller dem. тарелічок.

тарка Name eines scheckigen Hundes magy. tarka bunt.

тарляґа Чр. 1) стара брычка 2) бык планный.

тарош К. Name eines schwarzen, weiss gefleckten oder rothbraunen, weiss gefleckten Hunde. пес тарчастий, чорный і білый або червеный і білый cf. magy. tarka bunt, scheckig.

тарчастый Кр. scheckig, gescheckt. рыба тарчаста getüpfelter Fisch.

тарчуля Кр. Name einer scheckigen Kuh.

тась-тась! О так каже, як лудит качки — а кач! як жене.

татцьо Кв. deminut. від тато; мамця deminut. від мама.

Таця П. Мо. Татяна.

твердый сон fester Schlaf. в твердым сну im festen Schlafe. твердо засну́ў er schlief fest ein. твердо просити Смрч. dringend bitten.

тыльо М. nur, тілько.

тезко Лб. або єдноіменнік Лб. der gleichen Namen trägt. cf. psl. **тѣзьникъ**.

телепкати П. Б. dummes Zeug reden, leeres Stroh dreschen. він телепкат er spricht läppisch, буд-што пусте гварит. — телепка П. пуста бесїда.

телефенькы П. терефенькы У. Firlefanz, Tand ohne Werth, werthlose Sachen. на купиў терефенок. — продаўа баба корову і купиўа терлеферле на гоўову У. cf. pol. tere-fere = kicks-kacks effutitium verbum wie ostgal. тринди-ринди.

телячі зубы Сн. Milchzähne. в східній Галичині: телячки.

тендериця Розс. Mais, Kukurutz. замішка тендеричана Maisbrei, Polenta magy. tengeri або kukoricza.

тераз. теразкы і тепер, теперкы jetzt pol. teraz (із тъ разъ = той раз).

терляґа Чр. = трындуля, дрындуля, стара брычка.

тернавка Кр. Сн. тернявка Р. терносліва, Kriechpflaume plur. тернавкы, тернявкы = „слівкы круглавы“.

терпати Врхв. тырпати zerren, торгати. терпаў го другый = торгав.

(терпит ся) пр. не терпит ся кому Мо. не стає терпливости, не єст на вытерпіню es geht einem die Geduld aus.

терпкый Врхв. herb. теркы терпкы die Schlehenfrüchte sind herb psl. **тръпькъ**.

терх. терш Чр. терхова Смрк. subst. etwas Grosses, Ungeschlachtes; Ungeheuer. хўоп терх Bauer vom riesenhaftem Wuchse. — баба терх ungeschlachtes Weib. — терш-корова Смрк. riesenhafte (sehr grosse) Kuh.

тест genit. тестя Schwiegervater. тещa Schwiegermutter.

тета П. Я. Лип. Tante. тютка idem.

тетін Лб. der Tante gehörig. хыжа тетіна.

тыж Б. тыіж П. Бру. auch.

тыжнівка П. семый ден поминаня по смерти Trauerfeier am siebenten Tage nach dem Tode des Verstorbenen.

тыльо Ф. м. тілько, so viel. тыльо посыяў маку.

тырати ся М. поневіряти ся cf. pol. tyrać się.

тырвалый Чр. dauerhaft, fest. тревалый. тырвале дерево.

тырвачий Бер. dauerhaft. slovac. trvací. тырваче дерево dauerhaftes, festes Holz.

тыркати Врхв. plappern, faseln. гварити пусте. він тыркат.

тыркнути М. торкнути, токнути, трутити, stossen.

тырстина Кр. Schilf, Phragmites communis.

тырч О. тырчак Лип. Schnarre, Zwitzer, Misteldrossel.

тырчаты Чр. schnarren, zwitschern; murren, nörgeln. птах тырчит. — бабо не тырч!

(тысяч) стысяча убрана М. выстроєна як найкрасше.

тисина Eibenbaum, Taxus baccata.

тихіськый ganz still. по тихіськы.

тьізю! interj. теля кліче ся: тьізю! тьізю! наганят: а-

птуц! — корову кліче: цьі-зю! быка: біцю! Лб.

тілько ВІІ. nur.

тілько І. sondern. мыш-пыргач не гво дни, тілько в ночи-лытат die Fledermaus fliegt nicht bei Tage, sondern während der Nacht.

тьіменицьі Ба. бруд на тьімени.

Тімко Жег. Timotheus.

тьімятко Жег. Бер. Stirnfontanelle (beim Kinde).

ткачка Жег. Weberin, ткаля.

тлік gen. masc. genit. тлоку Нов. Brachfeld pol. tłok східногал. толока, обліг, переліг.

тлук Врхв. genit. тлука plumpes Wesen; unbrauchbares, ungeschicktes Dienstmensch „нездала дывка".

тўустый. тлустый м. товстий psl. тлъстъ pol. tłusty.

тьма in der Bedeutung: Unzahl. велика тьма люда Св. grosse Volksmenge. цьма велика — не видно ся Св. = grosse Finsterniss.

тмосивый Св. dunkelgrau темносивый. кугик тмосивый der Steinkauz ist dunkelgrau, glanzlos.

това Ф. това або жомба І. tief ausgespülte Flussstelle; Lache.

товгай Wüstling, Taugenichts, Lump.

то гей! Смрк. східногал. то але! das wäre ausgezeichnet, das wäre superb.

Томко Жег. Thomas.

тоньісьій sehr dünn. таке тоньісє як ниточка.

торган. торганец Вв торганина Я. Lump, lumpiger Kerl. торган-паршивец, жид торганина.

торгати zerren, reissen; pflücken. він торгат. — наторгаті слівок Лб. Pflaumen pflücken. čech. trhati.

торокы Fransen.

торочити пнякы Г. Baumstämme ausroden. я шиткы пнякы выторочу. сторочити пнякы-на купу.

точка Рад. Wühlmaus, Hypudaeus. єдна точка. дві точкы.

Тофіль Б. Теофіль.

травник Св. Grasplatz, Rasen.

трапеза Чр. Бер. Pein, Plage, Qual; Kummer, Verdruss утраплене. мука; трапеза велька grosse Bekümmerniss cf. трапити pol. trapić slovac. trápit'.

трапениця gequälte Weibsperson.

трапити quälen. страниў го барзо. трапити ся І. sich abhärmen, sich quälen.

траринкы П. Тих. Trageringe. „што ўучат віс з ваўками" П. „желызні обручі, што тримают роздеру, вісь і насадницу" Тих.

трач або пиўа Sägemühle, тертак; slovac. pila Säge, Schneidemühle, Sägemühle. трачник Säger, Brettschneider.

трембухатый Св. Врхв. mit grossem Bauch versehen, bauchig, grossbäuchig. „што має бріх великый" Св. віл трембухатый cf. psl. трѣбоүхъ intestina. трибухъ stomachus. східногал. требухи, трибухи die röhrigen, bauchig aufgeblasenen Blätter der Zwiebel. — східногал. тельбух Magen; Pansen oder Wanst der Wiederkäuer. — східногал. розтельбушити кого eigtl. einem die Gedärme herauszerren; zerzausen.

трембухач Врхв. Grossbauch, Schmerbauch.

тренати Бер. in der Bedeut. gehen, den Weg zurückschlagen (в подібнім значеню укр.

ушкварити) буде три милы трепати er wird drei Meilen zurücklegen (выражене досадне). — ци чюли вы люде, коли псы брехали, — тогды-ль мойі ножкы од милой трепали. З.

трепати ся zittern, in Bewegung gerathen. на ясени листя ся трепле.

трепачка на кінци швиґаря кутасик kleine Quaste am dünneren Ende der Peitschenschnur.

трепілка. трепюлка Жег. Wachtel, Coturnix communis.

трепітка Ч. Г. Hutfeder, Gockelfeder; Federbusch. cf. трепетати, lemk. трепотати zittern, erzittern.

трепота Рхв. M. P. Espe, Zitterpappel „бо ся трепе“.

трібувати П. probiren.

трійчак Пол. вила с трьома зубами. штырійчак вила с штырма зубами.

трім П. Р. Н. В. genit. трома. тром П. = пен обрубаный з гоўузя, Tram. „тром перізуют на дві швальі. Св.

тріскучий дрозд Ту. тріщ Св. plur. тріщи Schnarre, Zwitzer, Misteldrossel Turdus viscivorus. тріскучи дрозды по ялицях Ту. тріщ по лысох як г зимі, так г лытьі der Zwitzer weilt in Wäldern so wohl zur Sommer-, als auch zur Winterszeit.

тротовина Д. Sägespäne, Sägemehl.

Трофан Бер. Trochimus.

троха ВП. etwas. ястреб троха меньший од (від) орла.

труд Кр. Врхв. Drohne psl. тръть східногал. трут, трутень. — лытают труды.

трутит Мо. заносит вонию. вода трутит гноєм pol. trąci.

трущити Б лущити. трущена кукуриця.

трясідупа Т. трясидупка ВП. weisse Bachstelze, Motacilla alba. — пастушка ВП. gelbe Bachstelze, Motacilla flava.

тряска Пол. Вн. Schachtelhalm, Equisetum.

ту. тука. тукай hier. ту ныт никого hier ist niemand anwesend. — ту-с? bist du da (із ту єс, ту єсь, ту єси) psl. тоу. тоука.

тугый stark, fest. comp. тугший. тугший ўанц stärkere Kette.

туляти ся Рад. бурлакувати pol tułać rię. slovac. túlat' sa, tulácat' sa.

турак Вн. halber Groschen cf. slovac. turák, poltura magy. poltra, poltura. напий же ся, напий, кед маш турак дакый, як не маш турака, напий ся с потока Вн.

турецке вино (sic!) Тих. Johannisbeere. Ribes rubrum.

туркавка Жег. gen. fem. турко Нов. gen. masc. Turteltaube, Turtur auritus.

турньі Врхв. nom. sing. турня „скалы обрывисты, часом лысом обросльі“ steile, zuweilen mit Bäumen bewachsene Felsen.

турчати Пол. пр. горлицьі турчат die Turteltauben ruxen.

тутайка Д. Turteltaube, Turtur auritus, туркавка Со.

тутеньший М. hiesig. по тутеньшому nach hiesiger Art.

туча Врхв. Regenbogen, iris pol. tęcza psl. тжча pluvia в східногал. туча Gussregen, Regen mit Donner пр. оле блискає (фліскає), оле гремит, оле тучы будут ити (коло Залїщик) = he! schaut! es blitzt! he! es

donnert! bald wird sich einheftiger Regen ergiessen.

тхір Iltis genit. тхоря.

тякнути Вв. Ту. wohl sein, entsprechen. „як жолудок здоровый, всьо йому тякне, а як слабый, то всьо йому запротивит (спротивит)“ Вв. „не тякне менї“ Ту. = не служить.

тямка Кв. память, за моєй тямкы meines Andenkens

тютчаный брат Halbbruder. уєчный брат.

стрычна сестра Halbschwester.

у. убічнистый mit steilen Abhängen. гора убічниста ein Berg mit steil fallenden Lehnen.

уважувати öfters beobachten. уважую, што квічалы тамады лытают ich beobachte öfters, dass Krammetsvögel in der Gegend herumfliegen.

уверый Лб. gekrümmt, geworfen, verzerrt, verbogen; stützig. увера яліца. увера дошка або кріва. увере дерево. уверый чўовек = starrsinniger Mensch „што ся нé даст навернути“.

увера subst. Starrkopf. такый увера.

увільнити befreien.

увчар або югас Жег. учар II. Schafhirt.

угыбати Г. іти, уходити. мойі млады лыта марны угыбают = мої молоді лїта марно уходять.

угля горящe brennende Kohlen.

угорщина (Ганчова) eine Pflanzenart.

уж Чр. в инш. окол. юж schon. як уж вечеріє wenn schon die Abenddämmerung eintritt.

ужиткове дерево Жег. Nutzholz.

ужитний nutzbar. nützlich, verwendbar. ужитны губы verwendbare (essbare) Schwämme.

узнати I. erfahren. не узнаме ныяк wir werden das auf keine Weise erfahren

уйісти Врхв. genug essen. дост єм уйіў genug habe ich gegessen.

уйчина II. Брт. Рхв. уйка жена, уйна.

ульжило або попустиў мороз II. der Frost hat nachgelassen

улюбити собі кого P. jmd lieb gewinnen.

умінити собі II. beabsichtigen; sich vornehmen; Entschluss fassen, sich entschliessen slovac. umienit' si.

упити Врхв. genug trinken уйіла-м, упила-м за пінязькы його.

упрошати Тих. erbitten. хлыба упрошаю.

уречи Вв. = виречи, висказати. „верже на ню очима и так урече: білявка“.

урывати чести кого Jmds Ehre Abbruch thun.

урод М. урожай. „уроды у Вас ладны“? ist bei Ihnen die Ernte gut ausgefallen?

усь! усь! Вв. кричат на пса або гузя! Вв. (як тровит).

услухнути Ба. Gehorsam leisten, folgen. услухнуў мене.

устаріти alt werden. што ся устаріє was alt wird, was veraltet.

утратити ся Вн. verloren gehen. клычик ся утратиў = ключик згубив ся.

уха Ohren (nom. sing. ухо). — уши Läuse (nom. sing уш).

учар II. Лб. Б. — увчар Врхв. Schäfer. — учарицяБ. Schäferin deminut. учаричка Б.

учий У. dem Schafe gehörig, Schaf. — уче моўоко Schafmilch. уча воўна Schafwolle.

ущиця Ко. Nachtfalter, Phalaena cf. ищиця.

уєчный Жег. dem Oheim gehörig.

Ф. фабрика (так зовуть в Шляхтові) тютюн.

фабуры Backenbart.

фаля Д. „вітор з доджом“ Sturmwind mit Regen.

файка П. Pfeife. slovac. pol. fajka. східногал. укр. люлька.

фалат Бер. Stück. фалат дороги ein Stück Weges. — фалаток Stückchen. два фалаткы хлыба zwei Stückchen Brot cf. східногал. розфалатати in Stücke reissen. zerreissen. плат Lappen; розплатати zerfetzen, in Stücke schneiden.

фалечный Чр. Лб. falsch, фальчивый „што крутіт“ „што ґадат иншак“. čech. falešný. slovac. falošný.

фара Жег. Pfarre; Pfarrhaus. slovac. fara.

фарагон Лос. П. Вв. Pharaon (als Schimpfwort gebraucht). ты фарисею! ты фарагоне!

фарбаня Ту. спідниця вовняна (біла або чорна).

фарисей Сн. eigfl. Pharisäer; schlechter, falscher Mensch.

фаркнути Тих. auflodern, спалахнути. фаркне поломін хутко.

фáсия Ту. Aerger, Zorn. cf. lat. passio. я мау велику лютість, фасию і фантазию.

фасола Ту. Kummer. велика у нас фасола.

фафрати Бер. гугнати lispeln, unverständlich reden „фафравый der eine unverständliche Aussprache hat.

фацелик Вн. Ту. біла хустка на кінци вишивана, наскроблена. носять невісткы; хусточка; фалаток полотна.

Фемія Ба. Euphemia.

фетір foetor.

Фецьо Бер. Ба. Theodor.

фыкати Лин. schluchzen. ты мамцю не фыкай! du Mütterchen schluchze nicht! slovac. fikat'.

Фильо П. Фільо І. Philipp.

финкати Чр. raunzen; schluchzen, halb laut weinen. дытина финкат

фыркати ausschlagen (vom Pferde); фыркати pfeifen; фыркаўо. фыркало „з пера свистыўка“ aus einer dicken Federspule gemachte Pfeife.

фізола Кр. Жег. Б. фізоля Лб. фізоўа Бер. Чр. Phaseolus. Phisole čech. fizole, fazol східногал фасоля укр. квасоля.

фізоля піхотна Abart der Phisole mit nicht windendem Stengel східногал. фасоля піша.

Фірій Зл. Порфирій.

фірчати Св. zirpen. сквіркы фірчат die Grillen zirpen.

фірчак або сквірк Grille, namentl. Heimchen.

фітчик Ф. Fitislaubvogel. Sylvia fitis.

фіяўка Ту. Veilchen, Viola.

флинта „побігуща дывчина“ Schlampe, nichtsnutzige Dirne.

фосованый Д. фосою знадоблений, ґрунта фосованы.

форкотати Св. plappern. він форкоче. форкотливый Св. = тиркотливий, plapperhaft.

форст „дошка на штырі цалы груба“. Firste, Forst. „як дуже грубый трім, то медже швалями выріже форста“.

Фотія Мо. Зл. Фотина.

фраир. фрайір. фраєр. Freier, Geliebter. фраирка. фра-

йірка dem. фрайірочка (фрайіречка) Liebchen, Geliebte.
фрішно. фришно Нов. frisch, schnell, rasch.
Фроска Зм. Евфросина.
фурка Зл. куделя.
фуркати фуркнути flattern; aufflattern.
футик Ф. plur. футикы. футок або футко Б. І. Чр. plur. футкы Wiedehopf, Upupa epops. футок має чубу. футко футкат.
футкати фут! фут! кричати
фуярош Ту. што фуяркы робит Hirtenflötenmacher.

х. хабз. хабзина Attich, Sambucus ebulus; Unkraut.
хава Ти. Пол. eine Art Dolden pflanzen.
халаща Кв. Gestrüpp; Reisig, „де є ріждя, настинане дерево".
хандра Брт. худа кобыла, норовиста укр. хандра Chimaere. Schrulle.
хапкати М. greifen. він хапкат.
Харатина Зл. Харитина.
харящ Смрк. gen. fem. Gestrüpp, Gesträuch. cf. psl. хрѧдъ. хрждъ crispus. — кърк frutex, кряк, корч cf. халаща. — х ты хярящи in diesem Gestrüpp.
хвала Шану Богу! gelobt sei Gott!
хваст П. Unkraut східногал. хопта, бурян. pol. chwast. поле захващене = хвастом занечищене.
хвиля Св. Брт. хвіля Р. in der Bedeut. schönes Wetter. кед буде хвиля заран, будеме грабати сьіно.
хворота Krankheit.
хыбаль es sei denn, східногал. хибань, хиба.
хыкати Св. fauchen; schluchzen. хыкат дьітина.
хыжа Hütte psl. хъıжа.
хыжка слимакова або слимача Ч. Schneckengehäuse.
хымля Лип. з грушкового або з яворового дерева колысце, до котрого волося ся прикручат і вяже ся стужчатом. deminut. хомеўка.
хыморода Д. затінок, хаморода Schatten. в ден люде по хыморолах біўше спочивают bei Tage ruhen die Leute meistentheils an schattigen Orten aus.
хырувати звісним ставати, прослити, прослинути. cf. slovac. chýr Gerücht, Kunde; chýrit' bekannt machen. не хырувати о ньім, нема хыру о ньім, не хырує або ани хыру о ньім er ist ganz verschollen анї духу о нім, анї слиху; анї диху. — бодай тя хыр взяў Жег. hol' dich der Kuckuck, mögest du verschwinden.
хытити І. greifen.
хытрый Лб. in der Bedeut. behend, flink, rasch. хытрый бык. хытра гўастівка.
хльібівча Смрк. „мале корытя, што ся хлыб опалат, як має іти до пеца" ein kleiner Backtrog.
хльібусь Brot (в примильній бесїдї) — сьватый хльібусь heiliges Brot (хлыб hat beim Volke häufig das Epitheton: сьвятий).
хлюпати. выхлюпати ein wenig ausschütten.
хованец. хованиця Сн. Pflegekind, Pflegling; an Kindesstatt Angenommener, an Kindesstatt Angenommene.
ховувати erziehen. не ховую коньі ich pflege keine Pferde zu halten.
ходак Кр. in der Bedeut. Fratz, Bube малый хлопець, парібчак. в східногал. ходак значить: Bastschuh; в словацк. chodák Fussgänger; в ческ. Stelzfuss.
ходальницьі Розс. П. Св. Stelzfüsse.

ходячи пр. на ходячи вмер Вв. = на ногах вмер, вмер без попередної хороби: ходиў тай відтак і вмер.

хо-ле-хо! Кр. komm nur her! (= ход ле ход = ходь ле ходь = ходи ле ходи).

хоўзкавиця Кв. Glatteis. через хоўзкавицю (хоўскавицю) не годен ніти. cf. pol. ślizgawica.

хоўзкати ся по ледї I. ховзати ся по леду.

хопити ся II. in der Bedeut. wuchern. хопит ся хваст.

хоркотати Смрк Жег. räuspern, lispeln. він хоркоче або шепелят. — хоркотавый Смрк. Жег. хоркотливый Жег. або шепелявый lispelnd гл. форкотати.

хоростати M. enthülsen. „хоростат ся ярец в стуші, то одлетіт луна і ваньсы; натоўч пенцакы з ярцю“.

хорота Лб. Krankheit, хворота.

хосен Nutzen; Vortheil genit. хісна. с того нé є хісна daraus giebt es keinen Nutzen. magy. haszon.

хотар genit. хотаря Врхв. Grund und Boden eines Dorfes; alle zum Dorfe gehörenden Ackergründe, Wiesen, Wälder, обшар села „ґрунты, пасвиска, лыс“.

хохолаз Св. Ч. Лип. хохоўак Смрк. хохолáк Б хохолания Врхв. Ohrwurm, Forficula auricularia. „хохоўак лыже окрутныі до кмину“ der Ohrwurm kriecht recht gerne (wörtlich: furchtbar) in die Kümmelpflanzen.

хоц бы якый Жег. was immer für ein. хоц бы яка верба was immer für eine Weidenart.

хоц де Нов. irgend wo, wo immer.

хоц коли Смрк. wann immer, zu beliebiger Zeit.

хоц якый was immer für ein. по хоц якым дереві auf beliebigen Bäumen.

храборы Ч. Wirbel und Rippen. лем храборы зістанут, лем кісткы.

храмачка Ку. хромка Ко. хрімка II. = больіня ратичне II. Klauenkrankheit, Klauenseuche, paronychia epizootica.

хробачна сливка wurmstichige Pflaume plur. хробачны сливкы.

хрумчати knuppern.

хрящ Жег. Wiesenknarrer, Crex pratensis plur. хрящи.

худавый ziemlich mager; ärmlich.

худко худок Нов. Wiedehopf, Upupa epops.

худобный II. Врхв... arm čech. chudý, chudobný arm ruth. худий mager.

хусты nom. sing. хуста Wäsche; Kleidungsstücke der Weiber (aus Leinwand verfertigt). пішла прати хусты.

хчерпнути Нов. вчерпнути, учерпнути. schöpfen. хчерпни воды.

ц. цабати ся (Ганчова) sich stemmen und werfen. гад так ся цабат (eigtl. бити од себе; д'себ-ати; д'сабати, цабати).

царина поле загороджене, што орят cf. čech. čára Linie. hraniční čára.

царок etwas Umzäuntes, Einfriedung, Zwinger; Behälter. „поўный царочок біўых курочок“.

цвикнути Св. zwicken. придвикнути mit der Scheere abschneiden, stutzen; одцвикни ножицями zwicke mit der Scheere ab.

цвиркати. цверкати Жег. onomatopoët. vom Geräusch, das von der in die Gelte fal-

lenden Milch beim Melken der Kühe verursacht wird; spritzen. цверкат молоко die Milch spritzt (beim Melken) в східногал. церкати, церькати cf. сверкати glitzern, leuchten, flimmen.

цьвірκати. цьвірчати Кр. schnarren, zwitschern. птах цьвіркат, цьвірчит.

цьвірный Бру. fein und fest gedreht. цьвірна питка dünner und starker Zwirnfaden (wahrscheinlich für свірный).

цьвякати М. свіня цьвякат, кед йіст.

цебуля Врхв. цыбуля II. Бру. цібуля Брт. Ф. Zwiebel цебуля цебухы цущат Врхв. die Zwiebel sprosst. цыбуля пущат цыбы II. цібуля цущат цібы Брт. Ф. slovac. cibula.

цент Вн. Zentner slovac. cent.

цьіле Вн. völlig, complet. цьіле ледачина ein Taugenichts ganz und gar.

цыбулянка Бру. die oberirdischen Triebe der Zwiebel. цыбы Бру. цібы Брт. Ф. die (röhrenförmigen, bauchig aufgeblasenen) Blätter der Zwiebel oder Zipolle Allium cepa.

цинґель Ба. ярец штырегранный, твердый до молітьбы.

цирта Жег. Blaunase, Zärthe, Abramis vimba.

цыцуля Zuckerbirne.

цізорік Лб. Federmesser, cisoir.

ціґаньскы рыбы Т. цыґаньскы рыбы Ф. цыганьскы рыбы Жег. Kaulquappen, Froschlarven.

піґанчик Т. малий циган.

цік! Врхв. на увцю крічит: цік! штобы шла; десь-на! штобы ся вернула.

цьілец Смрк. grosser Felsblock; Monolith plur. цьілцьі.

цьіличкый II. ganz. цілїсенький.

цьілка річ Ба. in der Bedeut. selbstverständliche Sache.

цьіпы грушкы великы (nom. sing. цьіп).

цьіпкати. цьіпчати I. Мо. ziepen, piepen. цьіпкат або цьіпчит мышій краль I. цьіпчало куря Мо.

цьіпкор Б. (цьіпкур) Spitzmaus, Sorex. „мают цьіпкоры рыячкы; цьіпкор дуже меньший од мыши“.

цьіпчак Г. О. eine kleine Vogelart.

цьірчати Вн. Пол. zwitschern. цьірчат воробцьі Вн. ц. вороблы Пол.

цьіснути Лб. werfen pol. cisnąć, ciskać. цьісній на землю або шмар.

ціцаня Ф. Zuckerbirne. велика грушка, подовгаста, солодка. cf. пыцуля.

цьіха II. Смрк. маўый крестик, што вносит до хыжи, кой просит на погріб (похорони).

цьічка (цьіджка) Б. Seihe, Seiher цїдильце.

цьма Рхв. Nachtfalter. „цьма лытат г ночи; што лытат гво дни — мотыль“ der Nachtfalter fliegt des Nachts, bei Tage der Tagschmetterling. цьма Врхв. (mit erweichtem ц) Nachtfalter und цма Врхв. Dunkelheit.

цментір genit. цментера Friedhof. на цментери сходят ся в другый ден русаль. східногал. цминтар, цвинтар coemeterium.

цмок Drachen, смок; etwas Ungeschlachtes, Abstossendes. хўоп цмок.

цморкати на ґамбі Св. mit dem Munde schnalzend einen pfeifenden Ton hervorbringen.

цнути ся pol. cknąć się м. тоскнути ся. за тобом мі ся цне ich sehne mich nach dir. — буде ся вам пўо за нами ihr werdet euch nach uns sehnen. — мені цно = тоскно ich empfinde Sehnsucht, auch: ich langweile mich.

цокувати. цукувати stützig werden. цукує кін. цокує кобыла = не хце тыгаті.

цолта (коло Стрижова) Stritzel čech. slovac. calta germ. Zelte.

цьонтати Врхв. цьон! цьон! сьпівати. ковальчик цьонтат на яр der Baumläufer (Certhia familiaris) singt, wenn der Frühling herannaht.

цпеник Чр. Schnallenzahn. брячка має два цпеникы die Schnalle hat zwei Zähne (спиник).

цундра Fetzen, Lumpen slovac. cundra magy. condra.

цупкати Лб. stampfen; leicht schlagen. уця цупкат ногамі das Schaf stampft mit den Füssen slovac. cupat'

цурусь. цуруня Рад. Tochter, Töchterchen з польск.: córuś, córunia.

цямбати zerren. поцямбам тя за воўося ich werde dich bei den Haaren zerren.

цяпати М. свіня цьвякат або цяпе, кед їст.

цяпкати П. tröpfeln, tropfenweise herunterrinnen. дойч цяпкат der Regen fällt in Tropfen herunter. цяпусю-капусю П. ein wenig, etwas, капку, капочку.

цюку-цюку-на! О. кличе, як лудит свиньі; а цюць! як гонит свиньі.

цюпати Зл. 1) кресати пр. чатину на дрібні кусні яко постїлку під худобу. 2) цїлувати, küssen, sich schnäbeln.

цюрпіль Зл. або бандзюра Зл. = банюра, яма на ярку (потоцї), яку вибє вода. влъіз до цюрпелї скупати ся. іде на цюрпіль.

ч. чабрик. щабрик Quendel, Thymus serpyllum.

чадец. щадец У. eine Pflanzenart. шадец вшыткому зылю отец.

чадо Ту. Kind. чадо служебноє ein Kind, welches dient.

чалапуты Б. schlechte und formlose Fussbekleidung; ungeschlachte Stiefeln oder Schuhe.

чамаришок Кр. deutsche Tamariske, Myricaria (Tamarix) germanica.

чапак Obman der Mäher „што дванадет має під собом кісцьів".

чарівниця З. чарівниця або нора Пол. Nachtfalter, Phalaena.

чарка П. Trinkglas, Trinkbecher. чарка на пиво Bierglas.

чатина Б. Ба. або шпилькы Ба. Nadeln der Coniferen. чатина на ялиці Tannennadeln (чатина meistens im collectiven Sinne gebraucht).

чахлик (Куманьча коло Радошич, коло Чистогорба) сорочка з тилу запинана на шпінку.

чачо. чачко Брт. etwas Schönes, schönes Spielzeug. гарде чачко купиўа єм сі cf. pol. cacko. — ни чачо, ни бобо! = не забавляй, не страш! (до дьітини).

чвертник Я. четверта часть чверти або корця; тут міх = Koretz. міх мат четыри кірцы; корец Я. = ein Viertel Koretz, східногал. чверть кірця.

чверщок Смрк. Grille, Zirpe plur. чверщкы.

чеберчати Ож. rasseln, klirren. коса зачеберчит.

челенко Лб. gen. neutr. plur. челенка. челенок П. plur. челенкы Glied, namentl. Fingerglied psl. **члѣнъкъ, членъкъ** et **членъкъ**.

чепыргач СЗ. Fledermaus, vespertilio, νυκτερίς.

чепіга Pflugsterze. „на Сигіцкых (Сигітскых) горах орют іщи по старосьвіцкы; з бука вылупит конар і с того зробит повоз до ораня і чепігу і зложит на тото леміш (а тот леміш маѥ на обі стороны криўця) і оре на горі; завсе вертат к собі на єден бік: раз іде підручный бороздом, другый раз борозній; дошку перекладат на другу сторону".

черваковитый орік wurmstichige Nuss.

червене вольце Б. Rothkehlchen, Lusciola rubecula.

червеный roth. ягоды червены rothe Beeren. червены пўаткы rothe Flecken. східногал. червоний, у Гуцулів: червонний.

червеница М. червена глина.

череванька Тп. черевуга Лб. черевушка Лип. Bitterling Rhodeus sericeus (Cyprinus amarus).

черепя gen. neutr. collect. Topfscherben. дрібне черепя.

черкаўка (черкавка) Св. Klapper. черкаўо Брт. Schelle, Klapper.

черкати. черчати П. I. klimpern; klirren; klappern; plätschern. ўавц черчит die Kette klirrt. — вода черчит das Wasser plätschert. — черчит пінязми er klingt mit dem Gelde.

черкач. чиркач Бер. Zwitzer. Schnarre, Misteldrossel Turdus viscivorus „векший, як дрозда".

черкітка Ту. Gartenrothschwanz, Ruticilla phoenicura.

черница Чр. Waldbrombeere. Rubus fruticosus. „черницы лыпши, як малины, бо х черницях хробачків ныт" Brombeeren sind besser als Himbeeren, denn jene sind von Würmern (d. i. Insektenlarven, Maden) frei.

чернуля Name einer schwarzen Kuh.

чернява Д. Volksmasse, Pöbel cf. ukr. чернь.

черпати schöpfen. imper. von зачерти gebildet: зачер! — зачер мі воды schöpfe mir Wasser.

черяти ся міняти ca mit jmd. wechseln. на черянку — східногал. по черзьі der Reihenfolge nach, abwechselnd.

чеснок Бру. Лип. Knoblauch genit. честку psl. **чєснъкъ** східногал. чісник genit. чіснику укр. часник genit. часнику.

чик Кр. Нов. Ту. Dorndreher, Würger, Lanius. plur. чикы.

чикати zwitschern; schwätzen. сырока чикат або шкыргоче die Elster schwätzt.

чилі Жег. oder. куропатла шпырче чилі гребе čech. čili pol. czyli.

чиркати П. чирчати klimpern. чиркала бляшка. — чирк бляшкы das Klimpern einer Blechplatte. — вода чирчит Жег. das Wasser plätschert cf. черкати.

чирстый neben чырствый psl. **чрѣстъкъ**. чирста або чирства вода frisches Wasser.

чирч Бру. Б. Schnarre, Misteldrossel Turdus viscivorus. чирч в осени ходит; в дудлы мат гныздо; во дни лытат.

чистина П. = ярец, оркіс, жито, пшениця Gerste, Spelt, Roggen, Weizen. хлыб чистиняный. чістенина Вв. = пшениця і жито.

читати Ти. in der Bedeut. zählen. г нас пінязькы без читаня = без лїку, без числа.

чичик Нов. eine Vogelart plur. чичикы (nach der Beschreibung: Zeisig).

чкати ся Вн. чхати ся (vom Aufstossen), schlucksen. зочкло мі ся, хтос ня спомінає.

чміль П. Hummel, genit. чмеля в східн. Гал. тут і там: джміль.

чмовх Жег. Врхв. НВ. (чмоўх) Spechtmeise, Sitta europaea. „по стромох ходіт, під лубком глядат хробача“ die Spechtmeise klettert an Bäumen, sucht unter der Rinde allerlei Gewürm“.

чого warum genit. causae. нé знам чого ich weiss nicht warum.

чорна быль Кв. Artemisia campestris східногал. чорнобиль.

чорнокнижник Чр. Schwarzkünstler, Zauberer, Hexenmeister. „чорнокнижник град спущат, хмары розганят, с хмарами гварит, має силу над нима“ der Schwarzkünstler lässt den Hagelschlag eintreten, treibt die Wolken auseinander, redet die Wolken an, hat dieselben unter seiner Gewalt“. slovac. černokňažnik, pol. czarnoksiężnik (ist von (чорнъ und книга abzuleiten).

чорна мята Бер. Pfefferminze, Mentha piperita.

чорнява Тих. in der Bedeutung: „чорны хмары“, в тім самім значеню і в словацкім: černňava schwarzes Gewölk.

чубак Вн. Seidenschwanz, Bombycilla garrula. plur. чубакы.

чуга langes Oberkleid der Bauern, magy. csuha Kutte. гуня коротка; гуню під чугу бере.

чудар. чудара П. чудера Wunderding; wunderlicher Mensch.

чударный. чудерный wunderlich, wunderbar. adverb. чударны і, чудерны і.

чуджый fremd. в чуджі хыжи in fremder Hütte.

чудны і adv. auf wunderliche Weise. водник чудны глетит г воду die Seeschwalbe taucht im Fluge geschickt in's Wasser.

чудовати ся (чудувати ся) на што Нов. Ф. sich worüber wundern. я ся чýдоваў нá то ich habe mich darüber gewundert.

чуй! чуй! Вв. höre! höre!

чýнок О. Spitzmaus, Sorex. plur. чýнкы.

чупкар Ту. Kernbeisser, Coccothraustes vulgaris.

чупкати Врхв. Мо. чупнути niederhocken, niederplumpsen, прицупкати, прицупнути. рыкель чупкат. рыбеляк чупне до воды.

чурок Г. малий водопад; місце, де вода чуркотить kleiner Wasserfall; Stelle im Wildbach oder Fluss, wo das Gefälle stark ist cf. huzul. чуркало, чюркало.

чутя Лб. gen. neutr. Gefühl. чулый Лб. gefühlvoll.

чухрати воўну Чр. = чесати воўну. приберат уцьі, потом чухре Чр. — розберати воўну. — воўна розубрата. — космикы розубраты.

Ш. шадуля корова шада Name einer weissgrauen Kuh. — шадый weissgrau укр. сїдий psl. сѣдъ čech. slovac. šedý, šedivý.

шальтати ся Лос. = швиндяти ся Лос. він шальтат ся люб швиндят ся помеджи люди.

шантавый Чр. schlotternd, lumpig; elend, schwach. шантавый бык cf. hal. шанталавий. slovac. šantat' hinken. šantavý hinkend; krummbeinig.

шапівка Брт. Hut (bei Pilzen).

шарґа I. білий бик magy. sarga = gelb.

шаркан Sturmwind. великый шаркан heftiger Sturmwind. порівн. східногал. шарґа Sturmwetter; Regenwetter.

шатувати Ту. sich beeilen. шатýй, бо вечер = спіши, бо в.

шафель Зл. Schaff.

швабликы Кр. Чр. I.... або патычкы Schwefelhölzchen, Zündhölzchen. cf. швабель = Schwefel.

шваля Св. розрізаний у подовж трім der Länge nach entzwei geschnittener Tram.

шварный frisch, nett; geschickt. slovac. švárny.

швельбавый „што не має ретельности г мові" lispelnd, schlecht aussprechend.

швиґати П. I. швиґнути П. schlagen, peitschen. швиґат бичом. швиґни бичом. зошвиґаў барзо. slovac. švihat' pol. śmigać.

шевельіти П. rauschen, lispeln, шелестїти. шевелит листя.

шеділна Врхв. Reif oder Eiszapfen an Bäumen. шеділна на дереві cf. шадый, шадина, ошадина.

шемтьіти або шемрати Ч. kriebeln. „як лазят мурянкы, гвариме: шемтят або шемрают. (die eigentliche Bedeutung dieser Verba: rauschen, ein leises Geräusch verursachen).

шемут Вв. саме листя капусты, што не зовє ся.

шибен genit. шибени Galgen.

шибеняк Нов. Galgenvogel, Galgenstrick, Galgenschelm.

шиньель П. часть оси, на котрі голова обертат ся; колесо вдьіє на шиньель. plur. шиньлькі.

(шир). на шир I. in die Breite.

ширый Я. breit. ой мали мы шире поле, та жиды забрали Я. slovac. šíry.

шишка Сн. in der Bedeutung: Stirnfortsatz, auf welchem die Hörner beim Rinde aufsifzen. „што ся зомкне pir у статку, то шишка".

шишкы П. „но два або три або штырі оріхы разом" zwei, drei oder vier Haselnüsse, welche beisammen vorkommen. — шишки у ялицьі зовуть в П. „катулькы".

шкабора (раз чув я також: шкамбора) Spalte, щелина cf. щамба, шкепати, скепати; скаборща.

шкаворіжный Чр. abscheulich, ekelhaft. футко то шкаворіжный птах der Wiedehopf ist ein ekelhafter Vogel (der Vogel riecht unangenehm!) cf. скаворожити ся, скаворожный.

шкаворонок См. шкаворонка Бер. шкавронок П.

шкарвонок Чр. Lerche, alauda pol. skowronek čech. skřiván slovac. škriván. загальноруск. жаворонок, жайворонок.

шкаредити ся I. Abscheu haben, sich ekeln. шкаредят ся жабами. cf. psl. скаѫдовати сѧ βδελύττεσθαι, abominari.

шкаредный Нов. abscheulich psl. скаѫдъ αἰσχρός, foedus.

шкареД Нов. subst. gen. fem. genit. шкареди Abscheulichkeit, Hässlichkeit, така шкаред so eine Hässlichkeit, etwas Scheussliches.

шкарка Врхв. deminut. шкаречка Spalte, щелина, щелинка.

шкартный. шкортный II. М. „што слабо йіст". паця шкортне = „што переберат в йідыню, што не хце добре йісти wählerisch im Essen.

шкаруха Нов. Kruste cf. скора.

шкваренина Ф. Schmalz „топлене сало, сама маст; заливают курдыль у статку шкваренином".

шквирк (Ростока) шквір. шквірок або модрень Р. шквірк або мудрінь Ба. Lärche, Larix decidua cf. pol. świerk = Fichte, Picea vulgaris.

шкыпы. шкепы Spleissen, gespaltene Holzscheite (nom. sing. шкыпа).

шкыпяр II. щипец НС. „што шкыпит віспу" Impfungsarzt.

шкырготати Жег. knirschen; knarren; schwätzen. шкыргоче сырока = скрегоче сорока die Elster schwätzt.

шкут Лос. I. 1) Taugenichts (von Menschen) не здалий человек, нездалюга, нездалиця; не сущий до ничого. 2) von Thieren: schlecht entwickelt, elend, schwächlich. шкуты Лб. = пуохы, підуы быкы, schwach entwickelte, elende Ochsen.

шкрабати. шкрябати Смрк. kratzen, schaben; kritzeln. він шкрабле.

шлябан genit. шлябану (seltener шлябант) Schlagbaum, Schranke.

шляпыти. шлятати Брт. schlottern, schlotternd gehen.

шмандра Ба. Andorn Marrubium vulgare cf. slovac. šmaň = každá dlouhá tráva. „як внука болит, пют з молоком; тыж для нас женьскых".

шмарити schmeissen, werfen. шмар тото schmeisse das weg. каменьом шмариў er hat mit einem Steine geworfen. — одшмарити = відкинути abwerfen, wegwerfen (cf. slovac. šmäriť).

шмарити ся Д. in der Bedeutung: sich stark vermehren, in grosser Anzahl erscheinen. дуже ся шмарило по нашім селы усяниц in unserem Dorfe erschienen Raupen in sehr grosser Menge.

шмыґўый Св. schlank. шмыґўый паробок. pol. śmigły.

шмыр або стоколоса М. Ackertrespe Bromus arvensis. дуже шмыру ґ вівсы.

шмыткый Лб. schnell; gewandt; schlank порівн. східногал. швидкий.

шмовда II. grosse Ackerschmiele, Windfahne Apera spica venti.

шміґалец Жег. Natter, Schlingnatter.

шміґнути Врхв. werfen. камін шміґнути.

шнепа Жег. Schnepfe. шнепы цыркают: цырр!

шнур Б. Nabelschnur „на чім ся трімат дытина, то шнур".

шоўдра або шинка Чр. Ба. Schinken, Schweinskeule.

шопатый Вв. mit einem Schopf versehen, geschopft. хутко шопатый der Wiedehopf hat einen Schopf.

шопка Вв. Schopf.

шпін genit. шпеня Baumstrunk, пняк, пень.

штаховати дерево Св. = карбами значити Holz stechen, kerben.

штыльгати. штыльготати hinken східногал. штыгулькати.

штыхнути einen Stich versetzen, stechen.

штоси-к etwas, щось. штосик нашўа єм ich habe etwas gefunden.

шпаргет Sparherd.

шпеник в брячцы Кр. Schnallenzahn cf. цпеник, спяти, спинати.

шпеник genit. шпеника; шпінка genit. шпінкы Fruchtstiel; Blattstiel. „шпеник у грушкы, ябка, сливкы, листка".

шпін II. genit. шпіня Baumstamm, Baumstrunk pol. trzpień.

шпыртати Жег. scharren, graben. шпырче куропатла в сьнігу das Rebhuhn scharrt im Schnee східногал. шпортати, парпати.

шплях gen. masc. Св. шпляха gen. fem. II. Narbe, Fleck. шпляхы по вісці.

шрітати Бер. — шріт! шріт! сьпівати (vom Gesange des Zaunkönigs). закля шрітат кролик, все буде куриўо сьнігом so lange der Zaunkönig singt, wird das Schneegestöber anhalten.

штыльгати Брт. штыльготати Брт. hinken. він штыльгат. штыльготат.

штуркати Кр. stossen. штуркат ся er stösst.

штурять Врхв. hineinstecken, hineinstossen. голову штурят до воды.

штухнути О. stossen. а она му погрібачом штухла до чела und sie stiess ihn mit der Ofenkrücke an die Stirn.

шугай (in Liedern) Jüngling, Bursch slovac. šuhaj. — шугайчик Врхв. deminut.

шугай Д. Hundename. (cf. ukr. шугати huschen).

шувный Чр. шугный Рхв. schön гл. шумный.

шулькнути Рад. huschen. хоц де шулькне веретыльница (lacerta) до лому, до ядлівця...

шумный Р. Т. schön, niedlich. шумне піря schönes Gefieder. шумне сыно schönes Heu. шумне дывчатко niedliches Mädchen. slovac. šumný.

шупінка. шупівка Св. Hut (bei Pilzen) „шупінка на грибі і на вшиткых губах". „самых шупівок назбираўа єм на продай" ich habe lauter Pilzhüte zum Verkauf eingesammelt.

шупнути I. stossen, schlagen. якбы шупнуў кулаком.

шуркнути ся до коморы Вн. in die Vorrathskammer hineinhuschen, hineinschlüpfen cf. ukr. шурхати.

шурц (Липник) або кабат = спідниця cf. germ. Schürze.

шуснути II. шустнути НВ. plötzlich fallen, plötzlich schütten; шуснуў дойч es fiel plötzlich ein heftiger Regen cf. interj. шуст! або шусть! жебыс на мене водом шустўа НВ. du sollst auf mich Wasser schütten.

шушкати lispern. flüstern. пошушкаў до нього er flüsterte zu ihm.

шчера З. gestern (повстало із: сѣ вечера, съ вьчера, св'чера, с'чера = шчера).

щ. щава Кр. Жег. Врхв. Sauerwasser.

щадливый П. sparsam.

щадракы щедраки (nom. sing. щадрак) „што колядуют на щадрый вечер".

щадрый вечер щедрый вечер, вечер перед выдокщами Vorabend des heiligen Jordanfestes.

щамбы (nom. sing. щамба, шчамба, счамба) довгы тріскы з ялицьі або з смерекы lange Spleissen vom Tannen- oder Fichtenholze; Spleissen. — щамбя collect. gen. neutr. Spleissen. дуже щамбя Св. eine Menge Spleissen cf. щапа, щепа, щіпа, щипати, скепати, скипати.

щамбити. нащамбити Св. spleissen. пащамбиў єс до пичого. — пащамб з ялицьі.

щекарня Врхв. eigtl. Ort, wo die Hunde bellen; zänkisches Weib.

щеня. щенятко das junge des Hundes oder Wolfes.

щербак Ф. щирбак П. eine Pfianzenart.

щет (щіт) gen. fem. genit. щети Bürste. щет на лен з цьваків.

щиголь genit. щиголя nom. plur. щигольі Stieglitz.

щикач grosse Krickelster, Lanius excubitor.

щипак У. П. Сн. щипачок. щипчик Бру. Ohrwurm, Forficula auricularia „ма як ріжкы, як рожичкы" am Ende des Hinterleibes hat der Ohrwurm zwei hornartige, zangenförmige Fortsätze.

щипак Пол. Carabus Laufkäfer.

щипы у рака Ту. Krebsscheeren.

щипа Чр. Spleisse. щипа коротка зо суча; щамба з дровна, доўга а тонка. — — щипы Нов. „што топором одрубат" mit einer Axt abgespaltene Holzstücke. щамбы Нов. „што ощепит ся од ломаня" Spleissen, die durch Brechen oder Absplittern erhalten werden.

щипа-піча. щипипіча Жег. (obscoener Name). щіпипіча або хохолаз Врхв. хохолик. хохоличек (Сулін Спішский) Ohrwurm, Forficula auricularia.

щит = трикутний бік даху die dreieckigen Seiten des Daches, Giebel čech. slovac, štít.

щітчина Пол. Kardendistel, Dipsacus.

щоб. щовб Вв. Gipfel; Wipfel. на тот щоб горы. кукала кукавка на высокім щовбі.

ю. югас П. Брт. Тих. Schafhirt, Schäfer. magy. juhász.

юд. Брт. юдик Брт. юдина Брт. Смрк. Vogelbeerbaum Sorbus aucuparia в східногал. орябина.

юрік Жег. Mauersegler, Cypselus apus.

Юрко Georg.

юха І. поливка.

я. ябко Ба.... Apfel. яблоновe дерево Holz des Apfelbaumes.

яглы Hirsegrütze східногал. пшоно. — каша ягляна Hirsebrei в східногал. каша пшоняна.

ягниця. ягничка І. weibliches Lamm.

ядўівчикар Б. „птах як воробель" plur. ядўівчикарі.

ядўівчак Св. Krammetsvogel, Turdus pilaris.

Похибки печатні.

стор.	стрічка	Напечатано:	Має бути:
9	19 з дол.	касти ся	класти ся
14	10 з гор.	gerade, eben. саме праві	gerade, eben, саме. праві
16	7 з дол.	уважалти	уважати
18	8 з гор.	добре;	добре:
19	22 з дол.	тотка	тютка
21	17 з гор.	Королик Великый	Королик Волоскый
21	4 з дол.	Королик Великый.	Королик Волоскый.
62	16 з дол.	космак	космак (в Одрехові)
85	18 з дол.	schmeichbrislh	schmeichlerisch.
262	15 з гор.	плакаў	плакаў,
266	2 з гор.	vuigaris	vulgaris.
294	6 з гор.	тобѣ	тобі
311	2 з дол.	зуповного,	зуповного
320	15 з дол.	приставшевы	приставшеви
328	18 з дол.	ѕтворила	отворила
330	4 з гор.	сто злоты	сто златы
338	3 з гор.	ґаздувати	ґаздувати,
339	5 з дол.	сорочка,	сорочка.

В словарци в одвітних місцях просимо дописати:

Вархол Зл. Вартоломей.

гальбія Зл. deminut. гальбійка Зл. коритце, з котрого їдять пацята (поросята). Fresstrog; гальбія також гальма, що підкладають під колесо (задля подібної до коритця форми) Hemmeisen, Hemmkette cf. вальбія.

дрічок Ту. Зл. Вол. сорочка без рукавів.

Жофія Зл. або Жофка Зл. Софія.

капак Зл. дуган, тютюн простий угорский.

підбивка Вол. підшивка (пр. у сорочки).

Полим Зл. Поліевкт.

В КНИГАРНИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

у Львові (ул. Чарнецького ч. 26, у власнім домі)

можна набути ось які видання, що доторкаються етнографії:

Верхратський Іван, Знадоби для пізнаня угро-руських говорів, т. 1—2 по 2·00 к.
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношік в народній поезиї . 0·50 „
„ „ Русини Пряшівської епархії і їх говори . . 0·70 „
„ „ Hungaro-Ruthenica . . . . . 0·20 „
„ „ Хітарські леґенди . . . . . 0·35 „
„ „ Словаки чи Русини . . . . . 0·80 „
М. Грушевський, Розвідки й матеріяли до історії України-Руси т. II. містить між иньшим пісні з поч. XVIII в. . . . . 2·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. I. Містить:
М. Крамаренко, Різдвяні сьвятки на Чорноморії.
О. Роздольський, Галицькі народні казки в Берлині пов. Бродського.
О. Шимченко, Українські людські вигадки.
Програма до збираня відомостей про українсько-руський край і нарід, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка . . . . . 3·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. II. Містить:
В. Гнатюк, Лірники, лірницькі пісні, молитви, слова і т. и. з нов. Бучацького.
Ю. Жаткович, Замітки етноґрафічні з Угорської Руси.
Митрофан Дикарів, Чорноморські народні казки й анекдоти 3·00 к.
Етноґрафічний Збірник, т. III і IV. Містить:
В. Гнатюк, Етноґраф. материяли з Угорської Руси (Леґенди, Новелї, Казки, Байки, Оповіданя про історичні особи, Анекдоти) том по 3·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. V. Містить:
М. Дикарів, Народня гутірка з поводу коронациї. — М. Ендик, Із народньої памяти про панщину. Гуцульські примівки (ріжних записувачів). — Ф. Колесса, Людові вірованя на Підгірю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові вірування на Підгірю (доповнене до попередньої статї). — Р. Кайндль, Фолькльорні материяли і иньші дрібнійші статї . . . . . 4·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. VI. Містить:
В Гнатюк, Галицько-руські анекдоти . . . . . 4·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. VII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні казки . . . . . 2·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні новелї . . . . . 2·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етноґрафічні материяли з Угорської Руси. Т. III. (1. Материяли записані в ком. Земплин, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачці) . . . 3·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. X Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів Франко. Вип. I. (А—Відати) 3·00 „
Етноґрафічний Збірник, т. XII. Містить: В. Гнатюк, Галицько-руські народні леґенди . . . . . 3·00 „
Етнольоґічні материяли, (з ілюстрациями) т. I. Містить:
Хв. Вовк, Передісторичні знахідки на Кирилівській улиці в Київі — Хв. Вовк, Українське рибальство в Добружі. — М. Могильченко, Гончарство в с. Олешні у Чернигівщині. — В. Гнатюк, Кушнірство у Галичині. — М. Могильченко, Будівля на Чернигівщині. — В. Гнатюк, Народня пожива і спосіб її приправи у Галичині. — О. Гриша, Весілля у Гадяцькому повіті у Полтавщині. — М. О Максимович, Сороміцькі весільні пісні. — М. Кордуба, Писанки на Галицькій Волині. — Хв. Вовк, Палеолітичні знахідки на Кирилівській улици у Київі. —Звістки і програми до науково-етноґрафічних розвідок . . . . . 8·00 к.
Етнольоґічні материяли, т. II. Містить:
Волод. Шухевич, Гуцульщина, ч. I. (з ілюстрациями) . . 4·00 „
Етнольоґічні материяли, т. III Містить:
Хв Вовк, Знахідки у могилах між Веремем і Стретівкою і біля Триполя. — В. Гнатюк, Ткацтво у східній Галичині. — А. Веретельник, Рубане і виготовлюване дерева. — М. Зубрицький,

Народній календар. — В. Житє на віру у сибірських селян. — П. Литвинова-Бартош, Весільні обряди і звичаї в Чернигівщині. — Хв. Вовк, Звістки і листи. — М. Дикарів, Програма до збирання відомостей про громади і збірки сільської молоді . . . . . 4·00 к.

Етнольоґічні материяли, т. IV. Містить:
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. II (з ілюстрациями) . . . . . 6·00 „

Етнольоґічні материяли т. V. Містить:
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. III (з ілюстрациями) . . . . 6·00 „

Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 6·00 к VIII, IX, X і XI по 10·00 „
(містить між иньшими етноґрафічні праці Д. Лепкого).

Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, томи I – IV, разом 20·00 „

Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опришків зібрано також значне число народніх переказів і оповідань про опришків. 3·60 „

Збірник історично-фільософічної секциї, т. I—IV. — М. Грушевського Істория України-Руси (містить етноґрафічний огляд українсько-руської людности в найдавнійші часи) . . . . . 13·00 „

Збірник фільольоґічної секциї, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I. Містить: Україна в її словесности.— Про доконечність досліду народньої словесности в прикарпатській Руси. — Про науковий дослід руcько - українських народніх пословиць.— Промова про М. А. Максимовича.— М. А. Максимович. Єго літературне і суспільне значінє. — Відгук лицарської поезиї в руських народніх пісьнях.— До питаня про сліди великорускього богатирського епоса на Україні (Лист до Ор. Ф. Мільлера). — Замітки про систематичне видане творів української народньої словесности. Учена — експедиция в західньо-руську країну.— Материяли й уваги про українську народню словесність (I. Пісьня про здобуте Азова. II. Стенька Разін — козак Гарасим. III. До справи про вертепну комедию на Україні. IV. Песиголовці в українській народній словесности).—Корделія-Замурза. Літературно-критичний уривок.—Дві українські інтермедиї початку XVII ст.—Найстарші руські драматичні сцени. — Турецькі анекдоти в українській народній словесности . 3·00 „

Збірник фільольоґічної секциї, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменьство. Т. II Містить: Байка Богдана Хмельницького. — Українські пісьні про волю селян. — Два українські „фабльо“ та їх жерела. Нарис із історії загальної порівняної літератури.— Шолудивий Буняка в українських народніх оповіданях.— До оповідань про Шолудивого Буняка.— Українські народні оповіданя у французькій мові.— Іще про українські народні оповідання у французькій мові.— Фатальна вдова (Карно-психольоґічна тема в українській народній пісьні) —Псоване українських народніх пісень.— Показчик до тт. I і II. Друкарські похибки в тт. I і II. . . . 3·00 „

Зубрицький М. Тісні роки . . . . . 0·30 „
„ „ Про рекруччину . . . . . 0·18 „

Клоустон, Народні казки і вигадки . . . . . 1·00 „

Левицький Нечуй І. Сьвітогляд українського народу. (Написано на основі книги Асанасєва „Поэтическія воззрѣнія Славянъ на природу“) 0·60 „

Миколаєвич Я. Опис Каменецького повіту . . . . . 2·00 „

Огоновський Ом Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етноґрафів) . . . . . 2·00 „

Охримович В. Останки комунізму у Бойків . . . . . 0·20 „

Руданський С. Твори (т. I – IV). Містять в собі богату збірку народніх оповідань і анекдотів, перевіршованих талановитим поетом 4·00 „

Студинський К. Лірники, студия. (Містить словар лірницького жаргону) 0·40 „

Франко Ів. Жіноча неволя в народних пісьнях . . . . . 0·70 „
„ „ Коли ще звірі говорили (байки для молодіжи) . . . . 0·80 „
„ „ Абу Казимові капці, арабська казка (віршом) . . . . 0·40 „
„ „ Коваль Бассім, арабська казка (віршом) . . . . . 1·80 „
„ „ Варлаам і Йоасаф, старохрист. роман . . . . . 4·00 „
„ „ Лис Микита (віршом) . . . . . 1·00 „
„ „ Наші коляди . . . . . 0·40 „

Ціна 6 корон.

1500

Народній календар. — В. Житє на віру у сибірських селян. — П. Литвинова-Бартош, Весільні обряди і звичаї в Чернигівщині. — Хв. Вовк, Звістки і листи. — М. Дикарів, Програма до збирання відомостей про громади і збірки сільської молоді . . . . . 4·00 к.

Етнольоґічні материяли, т. IV. Містить:
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. II (з ілюстрациями) . . . . 6·00 „

Етнольоґічні материяли т. V. Містить:
В. Шухевич, Гуцульщина, ч. III (з ілюстрациями) . . . . 6·00 „

Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 6·00 к VIII, IX, X і XI по 10·00 „
(містить між иньшими етноґрафічні праці Д. Лепкого).

Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклюру, томи I – IV, разом 20·00 „

Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опришків зібрано також значне число народніх переказів і оповідань про опришків. 3·60 „

Збірник історично-фільософічної секциї, т. I—IV. — М. Грушевського Історія України-Руси (містить етноґрафічний огляд українсько-руської людности в найдавнійші часи) . . . . . 13·00 „

Збірник фільольоґічної секциї, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I. Містить: Україна в її словесности.— Про доконечність досліду народньої словесности в прикарпатській Руси. — Про науковий дослід русько-українських народніх пословиць.— Промова про М. А. Максимовича.— М. А. Максимович. Ґго літературне і суспільне значінє. — Відгук лицарської поезиї в руських народніх піснях.— До питання про сліди великоруського богатирського епоса на Україні (Лист до Ор. Ф. Мільлера). — Замітки про систематичне видане творів української народньої словесности. Учена — експедиция в західньо-руську країну.— Материяли й уваги про українську народню словесність (I. Пісьня про здобуте Азова. II. Стенька Разін — козак Гарасим. III. До справи про вертепну комедию на Україні. IV. Песиголовці в українській народній словесности).—Корделія-Замурза. Літературно-критичний уривок.—Дві українські інтермедиї початку XVII ст.—Найстарші руські драматичні сцени. — Турецькі анекдоти в українській народній словесности . 3·00 „

Збірник фільольоґічної секциї, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменьство. Т. II Містить: Байка Богдана Хмельницького. — Українські пісьні про волю селян. — Два українські „фабльо“ та їх жерела. Нарис із історії загальної порівняної літератури.— Шолудивий Буняка в українських народніх оповіданях.— До оповідань про Шолудивого Буняка.— Українські народні оповідання у французькій мові.— Іще про українські народні оповідання у французькій мові.— Фатальна вдова (Карно-психольоґічна тема в українській народній пісьні) —Псоване українських народніх пісень.— Показчик до тт. I і II. Друкарські похибки в тт. I і II. . . . 3·00 „

Зубрицький М. Тїсні роки . . . . . 0·30 „
„ „ Про рекруччину . . . . . 0·18 „

Клоустон, Народні казки і вигадки . . . . . 1·00 „

Левицький Нечуй І. Сьвітогляд українського народу. (Написано на основі книги Афанасєва „Поэтическія воззрѣнія Славянъ на природу“) 0·60 „

Миколаєвич Я. Опис Кам'янецького повіту . . . . . 2·00 „

Огоновський Ом Історія руської літератури, т. IV. (Життєписи і характеристики українсько руських етноґрафів) . . . . . 2·00 „

Охримович В. Останки комунїзму у Бойків . . . . . 0·20 „

Руданський С. Твори (т. I – IV). Містять в собі богату збірку народніх оповідань і анекдотів, перевіршованих талановитим поетом 4·00 „

Студинський К. Лїрники, студия. (Містить словар лїрницького жарґону) 0·40 „

Франко Ів. Жіноча неволя в народних піснях . . . . . 0·70 „
„ „ Коли ще зьвірі говорили (байки для молодіжи) . . . 0·80 „
„ „ Абу Каземові капці, арабська казка (віршом) . . . 0·40 „
„ „ Коваль Бассім, арабська казка (віршом) . . . . 1·80 „
„ „ Варлаам і Йоасаф, старохрист. роман . . . . . 4·00 „
„ „ Лис Микита (віршом) . . . . . 1·00 „
„ „ Наші коляди . . . . . 0·40 „

Ціна 6 корон.